

ڈاکٹر ذاکر حسین لائبریری

DR. ZAKIR HUSAIN LIBRARY

JAMIA MILLIA ISLAMIA
JAMIA NAGAR

NEW DELHI

CALL NO.

Accession No.

تاریخ حسن

جلد دوم کتابخانه اسلامیة درویش

در بیان تاریخ سیاه‌پوشی کشمیر

از آدمیت قدیمه تا ۱۸۸۵ میلادی

مؤلفه

پیر غلام حسن کھوپیا

فهرست مطالب

صفحه	موضوع	صفحه	موضوع
۱	آوردنگ سیوم ۳۰-۳۲	۱	تمهید در بیان ابداع عمران عالم اختراع دلائل اهل بل و محل آوردنگ اول
۲۰	راجہ گوشتی شی	۱۰-۱۵	راجہ آرد گوشتند
۲۱	راجہ گلکند	۱۶	راجہ دمودر
۲۲	راجہ سودا اند	۱۷	جوش متی رانی
۲۳	راجہ گودر	۱۵	بال گوشتند
۲۴	راجہ سورن	۱۵	آوردنگ دوم در ذکر پاندها
۲۵	راجہ جنگ	۱۵-۳۰	راجہ برن دیو
۲۶	راجہ سخی زر	۱۶	راجہ رام دیو
۲۷	راجہ گلکند	۲۰	راجہ میاس دیو
۲۸	راجہ بلدیو	۲۱	راجہ دریا
۲۹	راجہ لال سین	۲۱	راجہ سپهر دیو
۳۰	راجہ گوگرد	۲۲	راجہ گو پال چند
۳۱	راجہ پر بلاد	۲۲	راجہ وزیا مند
۳۲	راجہ مسبو	۲۳	راجہ سوکه دیو
۳۳	راجہ پرتاپیل	۲۳	راجہ رام مند
۳۴	راجہ سنگرام چند	۲۴	راجہ سندیمان
۳۵	راجہ لاک چند	۲۴	راجہ مرین دیو و کان دیو
۳۶	راجہ برم چند	۲۵	راجہ چندر دیو
۳۷	راجہ بلینکین	۲۵	راجہ آمند
۳۸	راجہ بگوت	۲۶	راجہ درتیا دیو
۳۹	راجہ اشوک	۲۶	راجہ برنام دیو
۴۰	راجہ جلوک	۲۷	راجہ شکون دیو
۴۱	راجہ دمودر	۲۸	راجہ سینادت
۴۲	قدیم میت لزم حضرت پدما در کشیر	۲۸	راجہ سنگلادت
۴۳	پشک، کفشک، زشک	۲۹	راجہ کیمه اند
۴۴	راجہ ایهی سینو	۲۹	راجہ بهیمه سین
۴۵	آوردنگ چهارم ۲۲-۵۸	۲۹	راجہ میند سین
۴۶	راجہ گوشت سوم	۲۹	راجہ سند سین
۴۷	راجہ ویشن		
۴۸	راجہ اندرجیت		
۴۹	راجہ واون		

۴۵	راجہ دیتن دوم	۷۱	راجہ سربین
۴۶	راجہ نر	۷۲	راجہ گندربین
۴۷	راجہ سدہ	۷۳	راجہ لچمن
۴۸	راجہ لوت پاک	۷۴	راجہ شورک
۴۹	راجہ ہریناکہ	۷۵	راجہ بکرات
۵۰	راجہ ہرنہ کل	۷۶	راجہ رنات
۵۱	راجہ وسہ کل	۷۷	راجہ دینات
۵۲	راجہ ہرہ کل	۷۸	راجہ بکرات
۵۳	راجہ بک	۷۹	راجہ بالاد
۵۴	راجہ کھنکھنند	۸۰	اوردنگ ششم در ذکر اچھائے
۵۵	راجہ وسہ سنند	۸۱	کارکوٹ بنی ۷۸ - ۱۰۱
۵۶	راجہ نر	۸۲	راجہ دلرب درون
۵۷	راجہ اچہ	۸۳	راجہ پرتاب پیڈ
۵۸	راجہ گو پادت	۸۴	راجہ چند را پیڈ
۵۹	راجہ گو کرن	۸۵	راجہ تارا پیڈ
۶۰	راجہ نرند رات	۸۶	راجہ لٹا پیڈ (کٹا پیڈ)
۶۱	راجہ اندہ جڈشتر	۸۷	راجہ کو لیا پیڈ
۶۲	سکندر فلیتوس	۸۸	راجہ وزاد
۶۳	راجہ پرتاب آد	۸۹	راجہ پرتھو پیڈ
۶۴	راجہ جلوک تھانی	۹۰	راجہ سنگر اما پیڈ
۶۵	راجہ تو بھین	۹۱	راجہ جیا پیڈ
۶۶	راجہ بچی	۹۲	راجہ لٹا پیڈ
۶۷	راجہ جی اندر	۹۳	راجہ سنگر اما پیڈ
۶۸	راجہ سندیمان معروف پیر ریاج	۹۴	راجہ چپٹ جیا پیڈ
۶۹	اوردنگ پنجم ۵۸ - ۷۸	۹۵	راجہ اختا پیڈ
۷۰	راجہ میگواہن	۹۶	راجہ انگا پیڈ
۷۱	راجہ سرشہ سین	۹۷	راجہ اوت پلا پیڈ
۷۲	راجہ ہرن	۹۸	اوردنگ ہفتم در ذکر اچھائے
۷۳	قلط یافتن راجہ کرجیت بر ممالک	۹۹	خٹار ۱۰۱ - ۱۰۹
۷۴	ہندوستان و کشمیر	۱۰۰	راجہ اوتی ورا
۷۵	مارگیت	۱۰۱	راجہ شنکر ورا
۷۶	راجہ پورکین	۱۰۲	راجہ گو بال ورا
۷۷	راجہ جڈشتر	۱۰۳	راجہ سنگت ورا
۷۸	راجہ نرند رات	۱۰۴	سولگن دارانی
۷۹	راجہ تو بھین	۱۰۵	راجہ پارتھ

۱۵۴	راجہ ورتی دیو
۱۵۵	راجہ ادپیہ دیو
۱۵۶	راجہ رازہ دیو
۱۵۷	راجہ سنگرام دیو
۱۵۸	راجہ رام دیو
۱۵۹	راجہ لکھمن دیو
۱۶۰	راجہ سہم دیو
۱۶۱	راجہ سہہ دیو
آوردنگ دھم دو ذکر سلاطین کشمیر ۱۶۵ — ۲۷۱	
۱۶۵	رشیمن شاہ
۱۶۶	اشاعت مذہب الہامیہ کشمیر
۱۶۷	ادون دیو
۱۶۸	سلطان شمس الدین
۱۶۹	سلطان جبر شہید
۱۷۰	سلطان علاؤ الدین
۱۷۱	سلطان شہاب الدین
۱۷۲	سلطان قطب الدین
۱۷۳	سلطان سکندر بہت شکن
تسلط یافتن امیر تیمور کو گمانی بر مملکت ایران خراسان ترکستان ہندستان و کشمیر	
۱۸۱	سلطان علی شاہ
۱۸۲	سلطان زین العابدین
۲۰۷	سلطان حمید شاہ
۲۰۸	سلطان حسن شاہ
۲۱۲	سلطان محمد شاہ
۲۱۳	سلطان فتح شاہ
۲۲۰	سلطان محمد شاہ یار دوم
۲۲۱	سلطان فتح شاہ مرتبہ دوم
۲۲۸	سلطان محمد شاہ مرتبہ سیوم
۲۲۹	سلطان فتح شاہ کرت ثالث
۲۳۱	سلطان محمد شاہ مرتبہ چہارم
۲۳۵	سلطان ابراہیم پسر محمد شاہ

۱۰۶	راجہ نرژتہ ورمہ
۱۰۷	راجہ چکر ورمہ
۱۰۸	راجہ شیر ورمہ
۱۰۹	راجہ پار تپہ
۱۱۰	راجہ چکر ورمہ بار دوم
۱۱۱	شہنودرون
۱۱۲	چکر ورمہ مرتبہ سیوم
۱۱۳	راجہ اودنٹا ورمہ
۱۱۴	راجہ شیر ورمہ
آوردنگ ہشتم ۱۰۹ — ۱۱۴	
۱۰۹	راجہ شکر
۱۱۰	راجہ سنگرام دیو
۱۱۱	راجہ پروہہ گفت
۱۱۲	راجہ تہمیدہ گفت
۱۱۳	راجہ ابھی مہینو
۱۱۴	راجہ منہ گفت
۱۱۵	راجہ ترہون گفت
۱۱۶	راجہ ہیرہ گفت
۱۱۷	دیدارانی
آوردنگ نہم ۱۱۴ — ۱۶۵	
۱۱۴	راجہ سنگرام راج
تسلط یافتن سلطان محمود غزنوی بر مملکت ہندستان و آمدن ادبہ کشمیر	
۱۱۶	راجہ ہری راج
۱۱۷	راجہ اننت راج
۱۱۸	راجہ کلش دیو
۱۱۹	راجہ ویکریش
۱۲۰	راجہ پریش دیو
۱۲۱	راجہ اوجھل
۱۲۲	راجہ شہن
۱۲۳	راجہ سول
۱۲۴	راجہ کپا جہ
۱۲۵	راجہ سول مرتبہ ثانی
۱۲۶	راجہ جے سنگہ
۱۲۷	راجہ پرماتو

۲۷۷	صفدرخان	۲۳۷	سلطان محمد شاه مرتبه پنجم
"	احمد بيگ خان	۲۳۳	سلطان محمد شاه ثاني پسر محمد شاه
۲۷۸	دلادرخان	۲۳۴	سلطان اسماعيل شاه
۲۸۱	امادت خان	۲۳۷	سلطان ابراهيم شاه
"	اعمتا دغان	"	قلط يا فتن ميرزا حيدر كاثيري بر شمير
۲۸۷	شهاب الدين شاه جهان	۲۳۹	سلطان نازك شاه پسر فتح شاه
۲۹۸	ظفر خان حسن	۲۶۷	سلطان اسماعيل شاه ثاني پسر ابراهيم شاه
۵۰۳	شاهزاده مراد بخش	۲۷۰	سلطان حبيب شاه
"	علي مردان خان		آوردنك يازدهم در بيان حكومت
۵۰۵	ظفر خان حسن مرتبه دوم		چكان ۲۷۱ — ۲۱۶
"	تر بخت خان	۲۷۲	غازي خان
۵۰۶	حسن بيگ خان	۲۸۰	حسين خان
"	علي مردان خان مرتبه دوم	۲۸۸	علي خان برادر حسين خان چك
۵۰۸	لشكر خان	۲۹۵	يوسف خان پسر علي خان
۵۱۲	محيي الدين اوزنگ نيز عالمگير	۳۰۱	سيد مبارك خان بهيق
۵۲۳	فتح حيدر آباد دكهن	۳۰۶	لويبر خان برادرزاده حسين خان
۵۳۵	اعتماد خان	۳۲۳	يوسف خان بار دوم
۵۳۶	ابراهيم خان	۳۲۷	ابقر خان پسر يوسف خان
۵۳۷	اسلام خان	۳۳۶	قلط يا فتن شاهان چغتايه بر جملك
۵۳۸	سيف خان		هندوستان و شمير -
۵۴۰	مهارز خان	۳۳۸	ظهير الدين بابر شاه
۵۴۲	سيف خان كرت ثاني	۳۴۹	نصير الدين بهايون شاه
"	افتخار خان	۳۷۳	جلال الدين محمد اكبر شاه
۵۴۳	قوام الدين خان		آوردنك دوازدهم در ذكر
۵۴۴	ابراهيم خان مرتبه ثاني		حكومت فرماندهي شاهان
۵۴۶	حفظ الله خان		چغتاييه و بلاد كشمير
۵۴۷	مظفر خان پسر شايسته خان		۴۱۶ — ۶۵۱
"	ابو نصر خان	۴۱۶	سلطنت محمد جلال الدين اكبر
۵۴۸	فاضل خان	"	قاسم خان ميربحر
۵۵۰	ابراهيم خان مرتبه ثالث	۴۲۶	سيد يوسف خان رضوي
۵۵۱	لوازش خان رومي	۴۴۵	محمد سليم خان
۵۵۷	قطب الدين محمد معظم شاه عالم بهادر	۴۵۰	ميرزا اعلي اكبر
۵۵۹	جعفر خان	۴۵۷	نور الدين جهانگير شاه
۵۶۰	ابراهيم خان مرتبه چهارم	۴۷۷	لوازش سليم خان
۵۶۱	لوازش خان مرتبه ثاني	"	پادشاه خان

۴۷۷	میر تقی میر گنٹ	۵۷۲	دعوت خان
۴۷۸	ابوالقاسم خان	"	مشرف خان
۴۷۹	اختتام سلطنت شایان مغلیہ	۵۷۳	میرالدین بہادر شاہ
۴۸۰	تسلط یافتہ احمد شاہ درانی برہما ملک	۵۷۴	غنائت اللہ خان
۴۸۱	خواسان ہندوستان کشمیر	۵۷۵	مصین الدین محمد فرخ سیر
"	آودنگ سیز دھم درانیان	۵۷۶	علی محمد خان
"	حکومت استقلال شاہان	۵۷۷	اعظم خان
"	دقائید خطہ کشمیر	"	علی محمد خان مرتبہ ثانی
۴۵۱ - ۷۵۷		"	احترام خان
۴۵۱	سلطنت احمد شاہ درانی	"	میر احمد خان
"	عبداللہ خان اشک قاصی	۵۷۸	ناصر الدین محمد پادشاہ غازی
۴۵۲	خواجہ عبداللہ خان	۵۷۹	عبداللہ خان دہ بیدی
۴۵۳	راجہ سوکھ جیون	"	ہومن خان
۴۶۲	نور الدین خان	۵۸۱	عبداللہ خان دہ بیدی
"	بلت خان بامیزئی	"	عبدالغفور خان سیف الدولہ
۴۶۳	نور الدین خان مرتبہ ثانی	۵۸۲	ابوالبرکات خان
۴۶۵	لعل محمد خان	"	نجیب خان
۴۶۷	نور محمد خان	۵۸۳	اعظم خان بہادر
۴۶۸	میر فقیر اللہ گنٹ	"	محمد الدین خان
۴۷۰	نور الدین خان مرتبہ ثالث	۵۸۴	ابوالبرکات خان مرتبہ دوم
۴۷۱	نور محمد خان مرتبہ دوم	"	آغ خان
۴۷۲	امیر خان جوان شیر	۵۸۶	ابوالبرکات خان مرتبہ سوم
۴۷۸	سلطنت تیمور شاہ درانی	"	احترام خان
۴۸۲	حاجی کریم داد خان	۵۸۸	ابوالبرکات خان مرتبہ چہارم
۴۸۷	آزاد خان	۵۹۱	جلیل الدین خان
۴۹۴	مدد خان اسحاق زئی	"	محمد الدولہ بہادر روشن الدولہ
۴۹۵	میرداد خان	۵۹۲	غنائت اللہ خان (عظمت اللہ خان)
۴۹۷	ملا غفار خان	"	تسلط یافتہ احمد شاہ برہما ملک ایران
"	جمہور خان الگوئی	۵۹۶	قوان خواسان ہندوستان
۴۹۹	رحمت اللہ خان	۶۱۲	ابوالبرکات خان مرتبہ پنجم
"	میر ہزار خان	۶۱۷	جان نثار خان شیر جنگ
۷۰۲	سلطنت زمان شاہ درانی	۶۱۸	افراسیاب بیگ خان
۷۱۰	رحمت اللہ خان پیر رحیم خان	۶۲۵	مجاہدین احمد شاہ
۷۱۱	کفایت خان	۶۲۶	احمد علی خان
۷۱۲	محمد خان جوان شیر	"	ملک حسن ایرانی

۸۰۵	لارڈ ولیم میننگ	۷۱۳	عبدالله خان
"	لارڈ اگلفیلڈ	۷۲۰	سلطنت محمود شاه و شجاع الملک
۸۰۶	لارڈ البنرا	۷۲۶	شیر محمد خان مختار الدوله
"	لارڈ مارڈونگ	"	عطا محمد خان
۸۱۱	شیخ امام الدین	۷۳۰	وزیر فتح محمد خان
۸۱۸	مہاراجہ گلاب سنگھ	"	سردار محمد عظیم خان
۸۲۹	نفتل عبد نامہ	۷۳۸	سردار جہار خان
	آودنگ پانزدہم درذکر		تلقا یافتن مہاراجہ نجیت سنگھ
	تھملا ری راجگان جمون	۷۳۹	برمہا ملک پنجاب و کشمیر
	۸۳۲ — ۸۷۶		آودنگ جہادادہم در بیان
۸۳۷	مہاراجہ گلاب سنگھ		
	اندھرنند گرنڈ کمانڈ آف ڈی		۷۵۷ — ۸۳۲
	موسٹ کمانڈر آف ڈی	۷۵۷	دیوان موتی رام
	آف انڈیا، پسرالطنت و جنرل	۷۵۸	سردار ہری سنگھ
	عاکرڈ مشیر خاص علیا، فیصلہ	۷۶۱	دیوان موتی رام باردوم
۸۴۱	مہاراجہ دبیر سنگھ	۷۶۲	دیوان چونی لعل
۸۴۳	وزیر پنون	"	دیوان کرپارام
۸۴۶	دیوان کرپارام	۷۶۷	بہا سنگھ آزدلی
۸۴۹	دیوان ٹھاکور داس	"	شاہزادہ شیر سنگھ
۸۵۰	وزیر پنون مرتبہ ثانی	۷۶۸	میان سنگھ کرئیل
۸۵۵	سفارت یارقتہ	۷۷۹	شیخ غلام محی الدین
۸۶۴	دیوان اننت رام		تلقا یافتن شامان برطانیہ برما
۸۶۶	دیوان بدری ناتھ	۷۹۱	ظہر و ہندوستان پنجاب کشمیر
۸۷۲	دیوان پھمن داس	"	حکومت اہل پرتگیز
۸۷۵	خاتمہ منظومہ	۷۹۲	حکومت اہل دریچ
		۷۹۳	حکومت اہل فرانس
		۷۹۴	حکومت سرکار کمپنی انگریز بہار
		۸۰۰	وارن ہیسٹنگز
		۸۰۱	لارڈ کارلوس
		"	لارڈ سر جان شور
		"	لارڈ بارنگٹن
		۸۰۳	لارڈ کارلوس
		"	لارڈ منٹو صاحب
		"	مارکوئس آف ہیسٹنگز
		۸۰۴	لارڈ ڈیرسٹ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمُلْكِ تَوَكَّلِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ
مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُدِلُّ مَنْ تَشَاءُ

تہمید و بیان ابداع عمران عالم و اختراع دلائل اہل مل و نخل

بدانکہ مذاہب مختارہ در امر زمان و عالم و حدوث و قدم آل رسہ
مذہب است۔ اول حدوث مطلق و ایں مذہب اکثر اہل مل و نجس و غیرہ است۔
دوم قدم مطلق یعنی قدم اصول عالم از افلاک و مواد و عناصر و انواع صور
آہنہا علی الاتصال بلا انقطاع دلیل مذہب فلاسفہ و آبادین است۔ سوم
قدم بالانواع و حدوث بالخص و ایں مذہب یہود است فقط۔ اما از مبدأ
مکون مرکز زمین و دائرہ آسمان و از تدوین عمران دنیا و بقیہ عمران ہیج
کسے را از افراد نوع انسان آگاہی نیست۔ بالجملہ علمائے مل از جوشش
خیالات طبعی خود عرصہ دنیا را بمیزان قیاس سنجیدہ بہنجی معتقد می سازند۔
اما اقوال متخلفہ آنہا را یا ہمدگرہ مطابقت و موافقت نیست۔ بنابر اں
اجلست کثرت اختلاف اخبار آنہا مفید اعتماد اختیار نمی شود۔ بلیت
پیرو زہل و ہر را محرم نگشتہ بچکس چوں عرویں اختلافی ہر کسے دیدش بخل
حکمائے فارس قایل اند کہ دنیا قدیم است و قدیم را بدایت و نہایت

تست و ایشان در اصطلاح خود صد هزار را سلام و صد سلام را شمار و صد
شمار را اسپار نامند. و ایضا یک دوره زحل را که عبارت از سی سال باشد
یک روز تصور کنند و سپس سی روز را یک ماه محسوب دارند و همچنین دو از ده
ماه را یک سال قیاس کنند. و هزار بار هزار سال چنین را فرد گویند و هزار
فرد را ورد و هزار ورد را مرد و هزار مرد را جاد و هزار جاد را داد و سه هزار
داد را زاد خوانند. میگویند از دور اعظم اول کی که باقی ماند مه آ باد
بود که تاملت صد ناد سال در خاندان آنها دولت و رونق بخشید. و
بعد از آن یک اسپار سال ریاست الادب آن بود. آن گاه سروری شایان
یک شمار سال فرماندهی کردند. پس پاسبانان نو دسلام سال و دورانی
و کل شایان شش هزار و سی و دو سال طبل حکومت نواختند و بعد از شش
هنگی با حیای دین پیرو داشتند. و حکمائ خطا و ایغر عرصه دنیا را سه
دن مقرر کرده اند چنانچه شانگون و جانگون و خاوان. و عرصه هر یک دن
ده هزار سال است. مطابق آن عمر دنیا سه لک و شصت هزار دن مقرر می
دارند. از آنجمله تا آخرت سه هشتاد هزار و هشتصد و شصت و چهار دن
و دصد و سیزده سال با ختام رسیده. و دو لک و نوزده هزار و یکصد
نود و پنج دن و نه هزار و هفتصد و هشتاد و هفت سال هنوز باقی است.
موبدان همدقا یلند که خالق قضا و قدر اولا بقدرت کامله خود
سکینه کارگذاران عالم خیر و شر یعنی برهما و شسن و همیشه مخلوق کرده
هر یک را خاصیت و طاقت خاص بخشیده مظهر قدرت و امداد خود

گردانیده است - چنانچه برهما را پیدا ساختن و شن را نگه داشتن و همیشه را
 فنا کردن - در نیصورت تنسيق امور قضا و قدر و تنظیم مهام خیر و شر متعلق
 این سه والا گوهر است - از آنجمله پیدایش نوع انسان منسوب به برهماست
 که او را آدم حقیقی میدانند - و از ابتدای ظهور او پیدایش نوع انسان در
 عالم موجود پندارند - گویند ایام دنیا یکصد سال است از عمر برهما و یک روز
 از عمر او هزار دوره است - و هر یک دوره بر چهار چوک قسمت کرده اند -
 اول ستایوگ و تعداد آن هفده یک و بیست و هشت هزار سال است - دوم
 تریایوگ و عرض آن دوازده یک و نود و شش هزار سال است - سوم دواپریوگ
 و عمر آن هشت یک و شصت و چهار هزار سال است - چهارم کل جگ و شمار آن
 چهار یک و بیست و دو هزار سال است - مجموع این چهار چوک چهل و سه یک و
 بیست هزار سال است که عبارت از یک دوره باشد - و در حالیکه یک هزار دوره
 که بمنزل یک روز است از عمر برهما می گذرد آنرا بر زبان هندی کلب گویند -
 و در هر کلب چهارده منو یعنی چهارده آدم بوجود می آیند - و مدت بقای
 اولاد هر آدم هفتاد دوره و کسر باشد - مدعا که تا حال نوبت شش آدم
 بسر رسید - و از آدم هفتم بیت و هفت دوره منقضی شد - و از دوره بیت
 هشتم سی و هشت یک و هشتاد و هشت هزار سال تا مبدأ کلجوگ با ختم تمام
 رسید - اکنون کلجوگ می گذرد - و حکمائے هندی قایلند که تا آخر سنه ۱۳۰۰ از
 عمر دنیا یک ارب و نود و پنج کرور و پنجاه و هشت یک و چهار هزار و نه صد و
 نود و یک سال در گذشت - و اصحاب مازدان از قدائے هندی گویند

که بعد پری شدن مدت سه ک و شصت هزار سال شمسی عالم هلاک گردد و
 و هما نقد مدت یک مائک مائده باز همچنان عود می کند - باز عرصه معلوم
 در گذشته نالود گردد و باز عود می کند بدینسان همیشه تا لاینها بیت می رود
 گویند تا مبدأ سنه هجری از ایام عالم موجوده که می گذرد یک ک و یازده
 هزار و هفتصد و بیست سال پری شده تا خانه آل مهروز دو ک و چهل و
 هشت هزار سال باقی است - و منجمان فارس قایل اند که عمر دنیا یک ک و
 هشتاد هزار و نهصد و شصت و یک سال تا آخرت است منقضی گشت - و
 حکمائے بابل مثل یوزاسپ و غیره اعتقاد می دارند که ایام دنیا همگی سه صد
 هزار و هشتاد هزار سال است - و حکمائے مصر می گویند که ابتدای آفرینش
 کون منطقه البروج با معدل النهار برز و آب قایمه متقاطع بود و در عرصه
 یک صد سال یک دقیقه مایل می شود - چوں بر یکدیگر باز منطبق شوند دنیا
 نالود گردد - موجب آن طوفان لوح چهار ک و پانزده هزار و دویست و چهل و
 پنج سال گذشته در عالم واقع شده باشد - و حکمائے بربر قایل اند که قبل از
 طوفان لوح معدل بر منطقه منطبق شده بود پس بدو آفرینش بر علم ایشان
 پیشتر باشد از زعم مصریان به چهار ک و هشتاد و شش ک سال -

ابو معشر گفت منجمان فارس اعتقاد می دارند که عمر دنیا دوازده هزار
 سالست مطابق دوازده بروج که مبدأ الف اول آن به حمل منسوبست
 گویند در آخر هر الف ازین الوف زمانه سخت می آید - و وارد می شوند بلا
 بسیار در دنیا چه آخر هر بروج در حدود منخوس است - و جمعی از منجمان بر آنند

که عمر دنیا نوزده هزار سال است مطابق دوازده برج و هفت سیاره و قومی
از منجمان گفته اند که عمر دنیا نه هزار سال است مطابق نه کواکب بار اس و ذنب
چنانچه در تذکیر کواکب ثلثه علویه عمر مردم در آن باشد و در آخر کواکب سفلیه
اعمار کوتاه گردد و قومی از فلاسفه می گویند که عمر دنیا هفتاد و هشت هزار
سال است از آنجمله دوازده هزار در تذکیر حمل و یازده هزار در تذکیر برج ثور
و ده هزار سال در تذکیر برج جوزا و عمر مردم در این ربع طویل و زمانه جمیل است
و بعد از آن در تذکیر ربع دوم و در عرصه بیت چهار سال باشد و اعمار مردم
در آن از گرده ربع اول قصیر باشند و در تذکیر ربع سوم پانزده هزار سال
و در تذکیر ربع چهارم شش هزار سال فقط.

و حکمائے روم و فرنگ و شام و اندلس و عرب اتفاق دارند که از مبدأ
عالم و مهبوط آدم تا وقوع سنه هجری شش هزار و یکصد و سی و یک سال
بالتقصای پیوسته علمائے یهود و بعضی مؤرخان بر دایت تویار و نانیه که
منظور مؤرخان و محققان قدیم است و بطلمیوس آنرا در محیطی توضیح می نماید
عمر دنیا از مهبوط آدم تا مبدأ سنه هجری شش هزار و دویصد و شانزده سال
شمسی ثابت می سازند و فرقه از یهود بتلفیق قول موسی اعتقاد میدارند
که عمر دنیا هفتاد هزار سال است منحصر در هزار چیل که تعداد هر یک چیل هفتاد
سال باشد و بهم مطابق قول موسی علیه السلام در ذلک است که عهد کرد حق تعالی
با ابراهیم که تا عرصه هزار چیل بقائے نوع بشر در دنیا می باشد و ازین جا
یهود اعتقاد کرده اند که عمر دنیا هفتاد هزار سال است.

یعلمائے اسلامیہ را دریں مسئلہ اختلاف است۔ سعید بن جبیر از عبد اللہ بن عباس روایت می کند که دنیا جمعه الیت از جمعه ما ئے آخرت که تعداد آن هفت هزار سال باشد از سالها ئے آخرت۔ و سفیان ثوری از کعب احبار روایت کرده که عمر دنیا شش هزار سال است۔ و مہرب بن منبہ گفت که شش از دنیا پنچ هزار و شش صد سال۔ مأمیہ الدین نامی حقیقت آن زمان و کیفیت پیغمبرانی که در آن بوده اند۔ گفتیم ما چه قدر است عمر دنیا؟ فرمود شش هزار سال۔ ابو ہریرہ گفت حقبت ہشتاد سال است از سالها ئے آخرت کہ یک روز آن حصہ ششم دنیا است۔ و ابو محمد بن حسن الہمدانی در کتاب الکبیر حقبت را تشریح می کند۔ می گوید دنیا ہمگی یک جزو است از چهار ہزار و ہفتصد و بیست و سه جزو و ثلث جزو از اجزائے حقبت چنانچہ سنہ قمری سہ صد و پنجاہ و چہار روز و خمس و سدس یوم است در حالیکہ دنیا شش ہزار سال است کہ یک روز آن ہزار سال باشد موجب آن سنین قمریہ شش ہزار ہزار مقرر می شود۔ دریں صورت ہر گاہ این جزو گردد نیم و ذرا جزائے حقبت کہ چہار ہزار و ہفتصد و بیست و سه ثلث است آنرا ضرب نمائیم آن گاہ ہشت ہزار ہزار و سہ صد ہزار و چہل ہزار ہزار از سنین بیرون می آیند۔ چوں دنیا جمعه الیت از جمعه ما ئے آخرت بنا بر این عمل مثل سدس بر آن زیادہ کنیم انقیاد عمر دنیا است۔

و ابو الحسن علی بن حسین معبود در کتاب اخبار الزمان می آرد کہ بر روی زمین مطابق منازل قمریہ و ہشت اُمّت بصورت مختلفہ بوده اند و منسوب بود ہر منزل را اُمّتی مخصوص کہ دانستہ می شد آن اُمّت بدان

منزل و لو اکب ثابتہ را مدبر امور ات جزو و مل دانستہ پرتش می کردند و
 اخبار آسمانهای آموختند۔ پس قومی از ایشان متزدد کرده خونریزیها کردند
 و فادامه نمودند۔ و جمعی بر طاعت خدا باقی ماندند، ابلیس ہم از قوم ایشان است
 گویند آنها سی و پنج قبیلہ بوده اند و ہر قبیلہ را پادشاہی می بود۔ بعضی مؤرخان
 اسلامیہ می آرند کہ در دنیا قبائل و امتہائے بسیار بوده اند از انجملہ است الطم
 و الرم و الجن و البین و الخس و الیس۔ حق سبحانہ و تعالیٰ آسمان را میلانکہ
 رونق داد و زمین را بہ جنیال آباد ساخت تا آنکہ بگناہ خونریزی ایشان را
 بردست ملائکہ مقتول و مجوس نمود و آدم را آفریدہ امتحان ملائکہ و ابلیس
 بجدہ وے کرد۔ پس شد آنچه شد۔ آنگاہ زمین از بنی آدم معمور گشت۔
 صاحب حج الکرامۃ می نگارد کہ جمہور محدثین و مؤرخین اہل اسلام
 و محققین ملت محمدیہ بر آنند کہ امر بدی خلق خارج از علم خلق است۔ جز خالق
 کل احدے بر آن مطلع نیست و نخواہد شد۔ و حدیث صحیح ما المسؤل
 عنها با علم من السائل و آیات قرآنیہ حجت قاطع و بر مان ساطع
 در نفی علم وقت و بدی دینا و فناے آن ثابت است۔ آیہ کریمہ۔ اَلَمْ
 یَا تَکُم نَبَا الَّذِیْنَ کَفَرُوا مِنْ قَبْلَکُمْ قَوْمَ نُوحٍ وَّعَادٍ وَّثَمُودَ
 وَاَلَّذِیْنَ مِنْ بَعْدِہُمْ مَّا یَعْلَمُہُمُ الْاَللّٰہُ۔ بیت
 در بہار آل زاد و مرگش دروے است
 پشہ کے داند کہ اس باغ از کے است
 خلاصہ مرام آنکہ در اثبات عمر دنیا و علما و حکماءے مل و نخل را اختلافی بعید است

موجب آن قول میچکسی مطمئن خاطر نمی شود - اهل اسلام از علم این مسئله خود را عاجز و قاصر می پندارند چرا که وثوق و اعتبار آنها همگی بر قول قرآن و حدیث است و از من آن سند بی نیافتند - بلکه نفی علم آن بحديث قرا ثابت می شود - و بر قول مؤرخان مطلقاً اعتماد نمی کنند - اینکه بعضی مؤرخان تا هجرت سید الکونین شش هزار و دویصد و شانزده سال ثابت می دارند این قول یهود است که اهل آن از تورات یونانیه مأخوذ کرده اند - محققان مذکور محمدی را بر قول یهود اعتبار نیست - از آنجا که بعضی اهل خلاف از روی علم محمدی باب علمائے اسلامیه را تردید می کنند محض فضول و قصور فهم آنها اهل حقیقت این است که احوال زمانه پاستا میچکس را واضح شده - آنچه که اهل ملل تقریری سازند فرعی است - همگی از عرصه پنج شش هزار سال کالیف زمانه کم و بیش بر جاده روزگار یا دگراست - صاحب نسخ التواریخ می گوید که پیدایش نوع انسان از آغاز تکوین کون بموجب تواریخ قدیم مطلقاً ثابت نمی شود سوائے آن از اختراع واحداث اسباب و اوزار و صنایع حکمای قرون ماضی درین جزو زمان چیزه نظر نمی آید - چه تمامی حرفت و صنایع همگی از دور و نزدیک در دنیا معمولست چنانچه تا زمان حکومت کیومرث مردمان از پوست درخت و برگ آن پوشش می داشتند - اهل یورپ تا عهد اذور و داوید پوست حیوانات از صمغ بلوط منقش ساخته می پوشیدند - لامحاله وزیر راجه کرشن برهن نام حکیم که معاصر کیومرث بود حرفه درودگری و آهنگری و نوشتن و خواندن احداث نمود - و از عهد کیومرث و جمشید و غیره تا حال

وقت بوقت ابداع بدائع ترفند ناساجی و صلاحي و کسوت و قماش و سوارى
اسپال و فیلال و تربیت حیوانات ابلی و تیاری سفاین و اختراع اسباب
حرب و ضرب و حکمتهاى علمى بعمل مى آید۔ هرگاه در قرون ماضی خلقت نوزع
انسان مى بود البته از صنائع و حرفت کارى آنها زمانه خالی نمى بود۔

تشک نیست که از ابتدائى پیدایش عالم چندین هزار آدم بمنزله ظهور آمده
باز پس در پرده انتفاخر امیده اند لیکن آنها خاکی نهاد نموده اند۔ اصل بعضی
از هوا و اصل بعضی از نار بود۔ و فتنه خلقت یک آدم با تمام مى رسید خلقت
آدم دیگر که از عنصر دیگر مى بود پیدامى شد۔ نظیر مؤرخان هندو آنها را
آدم خاکی نهاد تصور کرده اند چه سخنانیکه در باب عظم جثه و طول عمر ایشان مى گویند
و کارهاى عجیب که بآنها منسوب میدارند موافق حال شریست همه حرف و
صوت است۔ بر تقدیر اگر باشند از قوم راجه مانى قریب العهد خواهند بود۔ چنانچه
مؤرخان هندو از عهد راجه اکچھواک عرصه چهل یک سال تا حال مى نگارند تحقیق
نیست بلکه مصنوعى است۔ چنانچه حکمائى فرنگ بحال تدقیق و تحقیق از عهد
اکچھواک تا حال عرصه چهار هزار سال تصدیق نموده اند۔ و اقوال مؤرخان میل
دیگر هم چندان مطمئن خاطر نیست که از عهد مهبوط آدم تا ایندم همگی هفت هزار
سه صد سال گذشته باشند۔ روزنامه قدرتی در دنیا موجود نیست که بران
بعثت ادکلی کرده شود۔ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِحَقَائِقِ الْاُمُورِ۔ بلیت

حال ماضی هیچکس را غیر حق تحقیق نیست خواب اگر الهام باشد لائق تصدیق نیست
تم کلامه

اوزنگ اول

در حالتیکه مؤرخان و محققان قدیم در تشریح و توضیح احوال زمانه پاستان قاهران بنابران و قلاع نگاران کشمیر بهم بجم و ثلوق اخبار از تحریر احوال زمانه پیشینه قلم باز داشته بکلی از ابتداء دور کلجوک تا حال برخی از احوال راجه ماسلاطین می نگارند -

صاحب ناسخ التواریخ رقم طراز است که در ملک کشمیر پیش از دور کلجوک راجه ماس نامی و گرامی بسیار می بوده اند - چنانچه پیرسرام نواسه راجه کشمیر است - و بعضی مؤرخان ثابت کرده اند که سری رام چندر ملک کشمیر فتح کرده بود و در عهد حکومت خود بار ماکیش کشمیر آمده تیرت ماسه اینجارا بنایش می فرمود - چنانچه در برگه و تر بالاسه کوه چهار چشمه عجیب مسی رام گنڈ و سینا گنڈ و لچین گنڈ و مهنومان گنڈ بنام آنها معروف است - و در سابقه زمان بتخانه رام چندر در اینجا معمور بود - و نیز راجه للتاد در موضع شیرودن یک بتخانه قدیم که زیر زمین مخفی شده بود ظاهر کرد و بر سنگ دروازه اهل نوشته بود که این بتخانه را سری رام چندر و لچین بنا فرمود -

سده راجه رام چندر پسر راجه جسرده در هندوستان راجه عظیم الشان بود اما در لیوان جوانی با قضا مادن در خود از ملک خود اخراج شده در موضع دندک دن برگه حمل جنگل نین گشته دوازده سال در آنجا کاسه گدائی می کرد - عاقبت در هندوستان رفته ملک پدر را متصرف گشت با راجه راوان شهر یار لنکا محاربه عظیم ساخت - بیارگرایی و نامی بوده است - قصه او در راماین مذکور - غره لک تیرت - بزبان سنسکرت نام مقامات پترش اهل هندوستان - مثل سرشمه ماس و معابد و منادر و غیره

صاحب معیار الاخبار ثابت می دارد که سلطان سکندر ذو القرمین از
 راه کشمیر چین و خطا رفته است - اما مؤرخان کشمیر بر زبان قلم نمی آورند - لیکن
 صاحب وقایع کشمیر می نگارد که سکندر قبلتوس بهنگام یورش به هندوستان بعضی
 بزرگسال در کشمیر گذرانید - اما مؤرخان هند آنرا انصاف نمی کنند و الله علم تحقیق
 الامور - من ترجم زنگنه می نگارد که در زمانه قدیم میان گاستان کشمیر دیوال و
 راکشسپال بود و پاش می داشتند - چنانچه تطاول و تاراج جلد بود و محاربه او
 بایه کارن مشهور است - و بعد العوام جلد بود خلقت نوع انسان در اینجا فراهم
 شده تا دیگرگاه از دست دیوال آزار می دیدند و مردمان همگی در موسم تابستان
 در اینجا آمده زراعت و کشاورزی میکردند - و در موقع زمستان بخوف کثرت برف و
 باران و بهول دیوال و راکشسپال باز میزد و ستال میزدند - و تا عرصه بعید
 پنجین رسم و آیین مقرر داشتند -

قف - وقتی از اوقات چند دیوانام بر همین فرات که علم و عمل ممتاز
 بود و جلالت ضعف سیری و نالوائی در میان غاری در اینجا پنهان مانده آذوقه و سب
 زمستان بهمرسانیده بیا و خدا مشغول شد - چو در حالت بارش و برف دیوال
 بوق جوق آمده آل بر همین فرات را از کمینگاه بر آوردند و دیوانام را که بر دو
 کناره سر چشمه نیله ناگ که زیر دامن کوهستان ناگام واقع است استاده مانده
 آل بر همین را ای دیوانکار آل دیوال و آل دیوانکار ای دیوانکار بازی می انداختند
 ناگاه آل بر همین در میان سر چشمه غلطیده فرو رفت و عالمی دید هیچ کس که بالای
 له راکشسپال از دیوال - له به کارن - یعنی برهماویشن و بهشیر سه خوراک -

عالیشان بارگاه بی بادشاهی بر تخت نشاند حکومت می کرد و بر همین پیش او دست بسته رفته احوال خود از قطاول دیوان و کثرت برف و باران و از حیرانی و پریشانی نوع انسان در پیش او بیان ساخت - و بادشاه که فی الحقیقت خود نیله ناگ بود آل برهمن را بنا بر رحم و انصاف در پیش خود تقرب داده و کتاب نیله مت پورال از خود تصنیف کرده باو بخشید و وصیت نمود که دیوان و رکشال را مطابق عمل کتاب بر مکانات متبرکه که مفصلاً مرقوم است نذر و خیرات داده باشند - و بر وظایف و رقیه مدامت و مواظبت نمایند و در پوزش و پیش آفریدگار اوقات بسر رسانند تا که از فساد دیوان و رکشال و کثرت برف و باران محفوظ خواهند ماند -

انگاه در موسم بهار آل برهمن خجسته اطوار بر کنار چشمه سار رسانیده و اول بهار مردمان از بهندوستان آمده بر زندگانی آل برهمن ناتوان حیران ماندند و از زبان او حقیقت حال شنیده و کتاب نیکفال دیده آنرا در پیش افسر خود در یادلو گذرانیدند و شادمانیها کردند - پس اناال فرمان در یادلو بران کتاب عمل می نمودند تا که از شرور دیوان و رکشال و از کثرت برف و باران در امان نیندال محفوظ ماندند و در زمستان و ناپستال میان این پوتا بود و بارش خود اختیار نمودند -

پس بکثرت توالد و تناسل دعات موفور آ باد شده اکابران ده جابجا حکمرانی می کردند تا وقتی که مردمانرا استعداد سرکشی و تغلب بهم رسید و از افسران

و مات هر کس چند چند قریه و تصرف خود گرفته بر سر بلند بها و تنگنا با سر موقع
قلعه را تیار کرده کوٹ نام نهادند۔ انگاه در تمامی ملک کوٹ به راج معمول شد۔
از آنجمله نامهای بعضی کوٹ با تا حال مشهور است۔ چنانچه اندر کوٹ و
زینہ کوٹ و شیرہ کوٹ و سودرہ کوٹ و سیالکوٹ و ددر کوٹ و پٹہ کوٹ
و غیرہ۔ در آن زمان افسران کوٹ را سرزمی گفتند۔ و در ملک کشمیر مدتی مدید
کوٹ به راج معمول بود۔ انگاه بعضی کوٹ به راج بر بعضیها غلبه کرده و بتطاول
تا راج و جدال و قتال با هم دیگر خونریزی می نمودند۔ پس

گر نباشد بقوم حاکم و دیں یکدیگر را خوردند و از کین
چونکه مردمان از فتنه و فساد و بغی و عناد عاجز آمدند بعضی کوٹ به راجه
مغلوب و منکوب رجوع به راجه جموں داشتند و برای انتظام مہام سلطنت
حصہ ششم خراج شاہی با و مقرر کردند و پیش مسمی بہ دیا کرن با فوج گراں
بہرہ آورده و قلعہ و قلعہ کشال نموده دریں دیار سلطنت و حکومت
قائم کرد۔ گویند تا عرضہ شش صد و پنجاه و سه سال، پنجاه و پنج کس از اولاد
راجہ جموں بطناً بعد بطرن در خطہ کشمیر بکمال استقلال حکومت می کردند۔

اما تشریح حکومت این قوم و توضیح اسامی آنها از مؤرخان زمانہ
بہ سبب ضبط تحریر ننمود۔ گویند آخرین راجہ مانے این طبقہ مسمی راجہ سومد
بود کہ در عمر کورواں و پانڈواں در جنگ مہا بارت با شصت ہزار سوار
ہزار زیر تیغ آمده و ای حکومت این دیار بر زمین افتاد۔ انگاه با اتفاق
اعیان سلطنت آدگو تندر بر سندر راجگی جلوس نمود۔ فقط۔

۱، راجه آد گونند - با تصویب ایمان ملک پیش از کلچوگ بیت
سال بر حکومت کثیر سرفرازی یافت - و لقب ^{بعضی} ^{مورخ} ^{مال} از قوم راجهای جمول
بود - و بعضی او را از احفاد راجه متهرا میدانند - وی چیراغ سلطنت راجن نظام
فروغ داده ایام حکومت پنجشودی گذرانید -

در آن زمان میان قلمرو هندوستان ^{بله} ^{جراستند} راجه متهرا بود وی بمقام
سری کرشن جی لوی مخالفت و محاربت افراشته خونریزی ماکردند - و آد گونند
که رشته داجراستند بود با فوج گراں برای معادنت او بربلب دیبای جمنافته
باشکر سری کشن بجنگ پیوست و بعد محاربه و مقاتله بسیار دلاوران فوج آد گونند
بال بهمت فرو گذاشته مفور شدند و آد گونند خود داد شجاعت و مردانگی داده
عاقبت از دست بلهرجی برادر سری کشن کشته شد - و مدت هفده سال بکومت
گذرانید -

۲، راجه دمودر - بعد انتقال پدر با اتفاق ایمان کثیر پیش از کلچوگ
سه سال تاج راجی بر سر داده بعدل و احسان در رعیت پروری عامل شد و از تسلط و
تغلب خود اکثر راجه ها در چاره مذلت انداخت -

در ایام اشتهار عروسی دختر راجه قندمار در بلاد و امصار مشتهر گشته
راجهای اطراف بنحو پیش سویمبر و رانجا حاضر شدند - سری کشن بهم بدان سویمبر ^{مهر} ^{نصرت} ^{فرمود}

۱ - در زمان سابق راجهای هندوستان را چون دختر بچه بلوغ میرسید در ملک هند اشتهار داده تمامی راجه
و رانجا جمع میشدند و کسی را دختر پند خاطر میکرد همراه او عقد و وصلت او منعقد می ساختند و این فعل را
جشن سویمبری گفتند - ۲ روانگی -

دامود که همیشه در انتقام قاتلان پدرش تندی بود با ستاع خبر نجاتش قصاص پدر بجانب قنداره سپرده با سری کش بجار به و مقابله پیوست - عاقبت از دست سری کش کشته شد رانی او چشمه متی که حامله بود با سری کش بجکومت رسید - سلطنت دامود سیزده سال بود -

(۳) چشمه متی رانی - در سال ۲۵ بر سریر کامگاری جلوس کرده در سرانجام دمام شهر یاری کارهای مروانه نمود - چونکه از راجه دامود حامله بود بعد از قضای ایام سهولت بال گویند از و متولد شد - حکومت او پانزده سال بود -

(۴) بال گویند - مشوره اعیان سلطنت در ۲۵ سال بعد بلوغ بجکومت گشت چند روز در لوق و فوق سلطنت بنیکنای گذرانید - عاقبت از دست بران قیو کشته شد - حکومت او چهل سال بود -

اورنگ دوم در ذکر پانڈوال

ملا احمد در دیباچه و قلیع کثیر قیطر از است که این قلیل البصاعت بعد فراغت

ترجمه مبارک از حضور لامع النور ظل آلہ کج کلاه دارای دادگر رعیت پرور حامی دین متین سلطان زمین العابدین انارالد بر مانہ مأمور شد - بخصوص ترجمه تواریخ راجه های سر سده شد تعالی عن الآفات التدمیر غفران لازم الاذن سعی بلوغ کرده در شخص و مجلس و راجه های

له کثا و لبث - له پوران نام کتاب جای مذہبی علی اہل ہنود است کہ بزبان سنکرت تعقیف شد و باشد - و کتب تواریخ ہم باین ہم مشہور است -

له ترجمینی یعنی بحر زرف و رازہ ترجمینی یعنی دریائے حالات راجہ -

و ترنگینی بی نور خان عهد دیرین که زیاده از پانزده جلد مسووع بود و لا محاله بحال داشته
استیلای ذوالحجّه و باعث غلبه دارای بُت نمکن کتابهای دیرینه اهل هند و بالکلیه نابود
و مفقود شده بود و کمال لغتیش وصول شد بمکی راز ترنگینی کلین پندت و کیمیه اندر و چهل و ناگر
و پدمه مهر - از انجمله علت غرق مفید گشت نسخه کیمیه اندر - اما ترجمه راز ترنگینی غیره
بمنه و کمره فی الفور باختتام انجامید - انگاه بعد از قضای عرصه چند سال دستیاب گشت -
بنوجه پرجا پندت چند اجزای تاریخ دیرینه مصنف پندت رتنگار که بماداق لغز مرقوم بود
عند المطالع یافته شد - از متن آن احوال سی و پنج کس از راههای ادبیل کلجوگ و غیره که
پندت کلین بعد از توق اخبار و نایابی این نسخه در مجرّه توقیق و تطیل انداخته بود - و بفرو
گیهان زمان افزایش نسخه رتنگار در متن ترجمه خود ملحق کرده تکمیل و ترتیب آن باعث مرست
اخیر و روزگار گردید فقط - نام نگار مطابق ترجمه صاحب و قانع کتیمه و ایراد احوال
راههای منور که کلین پندت شروع نمود - که تا زمان گوشتنانی و توق آن همگی تحریر است -
دا راجه سرن دیو - پیر دوم راجه پرنجیت که از نسل پانڈوال بود و بابراد خود
جمنه جی علم مخالفت برداشت - چون در مقابل او تاب مقاومت نیاورد با جمعی از معاوان
خود در کوهستان چمپنه متواری شد و از مغاره که بی فقری یافت که از تلذذان لغاتی
دست باز داشته بیا و خالق جادو ادانی بی خور و خواب شاغل می بود - راجه مفور که
از جور زمانه مفور شده بود بقد مسوی آن عابد متراض ممتاز گشت و در اینجا اوقات
منحوس خود در قلع و اضطراب بسر می برد -

روزی فقیر کامل از حسن خدمات او خوشدل شده از مرزده کامرانی و دلوی

جهانبانی کشمیر خاطر اوس در ساختن و بنیان دیو برگشتار او اعتبار کرده از راه کوهستان
شرقی با جمعی از معاندان خود بجانب کشمیر نهضت کرد و در کربال گوئند ترس
ملازمت حاصل نمود و بعد از آن ازلی و لیاقت حلی بر عهد وزارت و کالت راجه
مدار الملک شد. و امرا و افسران عسکر بدو پیش مطیع و متقاد خود نمود. و بوقت
فرصت بابل گوئند از دست متعلقان خود نجات آورد.

انگاه بیادری بخت و معاومت ارکان مملکت و آرای دولت و مالک
سلطنت شد. و از جود و سخا و بذل و عطایا نظر همگنان بدست آورده در رعیت
پیروزی و محبت گسری لوازی سروری افراخت. و اطراف را ضبط و ضبط نموده
از آبادی ملک رعیت جمعیت حاصل کرد و ذخایر و عساکر و فور هم رسانید. عرصه
سی سال حکمرانی کرده جهان فانی را پدر رود نمود.

(۲) راجه رام دیو - در ده ساله بجای پدر علم حکومت افراخته و در تق
فتح سلطنت و ضبط و ربط مملکت ساعی شد. و دیو فور احسان بارغای خود حقه
دیم خراج شاهی معین کرد و بر کوه ملن بابل نام شهری در غایت وسعت و
ضحت که تعداد عمارات آن یازده کک خانه می نگارند آباد ساخت. و بخانه
ماره مانندی شود که هنوز یادگار است از سنگ های تخیل و شفاف و روان
منقش و منبت کار در غایت تمانت و استواری زیاده از پنجاه درجه بلند
افراخت که بجای اتصال سنگها درزهای معمولی بنظر تامل کسی نمیدید گویا از یک قطعه
سنگ مخلوق بود. و بعضی سنگها زیاده از سه چهار درجه طول و عرض است. این
وقت اگر هزار کس جمع شود آن سنگ متحرک نتواند شد. و بیزان احاطه وسیع

آل دیوار رفیع با حجار گراں بار ایوال دار که در پیش طاق رواق آل قطار
ستونهای اجمار از چار سو یکصد و بیت جفت پهلو دار بغایت ثفاف و منقش و
ملتح بلا آراسته بود بر جاده روزگار یادگار گذاشت. الحق اینچنین تعمیرتین
دینتین در روی زمین کمتر خواهد بود و از کوستان دین پاره هزار آب آورده
طراوت و نصارت شهر بخدی ساخت که نظیر آل در ربع مسکون امکان نبود.
چون برای تسخیر ممالک لوی عزیمت افراشت بعد تحریک پنجاب و کابل و
مغان بطرف مار و آرهضت کرد و آل ولایت از تصرف کچھو ایه بر آورده دختران
سرداران آل قوم در حرم خویش داخل ساخت. بعد ازال ولایت لکنو رفت
متصرف شد حکومت انجایه برادرزاده خود بخشید. از انجای مال غنیمت بسیار
آورد. پس از سه سال بمکه قنوج رفت و در انجا دو سال توقف کرده بجانب
ماله لشکر کشید و مجوزه تصرف در آورد و قصبه جات بسیار آباد ساخت
و قلعه نرور را مرمت کرد دختران راجه بیجا نگر و دختر شیوه رای بعقد آورد
دو سال در کهنده و آه سر بر داشت و بیشتر زمینداران عمده نابود ساخت.
بعد ازال بکوستان سواک بر آمده جمیع رایان آنحد و د با جگزاره و دیوار
کمالپور جنگ کرده مغلوب ساخت. عاقبت دخترش گرفته ملک لویا سلم
شد. از انجای غنائ عزیمت بجانب نگر کوٹ معطوف داشت و آل ولایت
غارت کرده در سنهاوٹ رسید. از انجای لطواف تیجانه درگزارفت راجه
انجای تحالف گذرانید. و دختر راجه نگر کوٹ به پسر خود از انجا ساخت از انجا
بجانب قلعه جموں رفت راجه انجا فروتنی نکرده بجنگ پیش آمد عاقبت مهزوم

شده قلعه مفتوح گشت و خلق کثیر اسیر آورد و اموال و اسباب و افراد را -
 از آنجا بجانب کتیر رجعت کرده بعد دو سال باز بجانب هند نهضت ساخت -
 و از ملتان در میان سفاین تاجر و دیبگاله و کنار دریای شور سیر فرموده
 قریب پانصد راجه با جگزار گردانید - و عالم عالم در و جواهر مال و انبیا
 بدست آورد و براه قنوج رجعت کرده کتیر رسید حشوی عظیم ترتیب داد -
 مردان شجاع را نواخته ثلث غنیمت بخلق قسمت فرمود -

باقی اهل هند مثل رام دیو راجه عظیم الشان کسی نبودند
 العزم خود سه صد هزار ماده گاو و خیرات بخشید - و خدمت فقرا و سادها
 بسیار میکرد - و در بذل و ایثار آنها داد و خواهی میداد -

قف - مار و سوامی و مار و سوامی دو فقیر کامل از بلاد سلط
 با و ملاقی شده بودند که در تخیر محاکم همواره برای معاونت و امداد همراه او
 میرفتند - و کمالات باطنی در میان مجلس ناگاه غایب می شدند و باز خود را
 ظاهر میکردند و تهاجور دن و خوابیدن و دیدن رغبت نمی کردند - و
 مردمان ایشان را دیوتا یعنی ملک سیرت میدانستند -

راجه عرضه شخصت دهنه سال طبل حکومت نواخته فرزند خود جانشین ساخت
 و خود را پوست آهوی پوشیده در مندر پارتی نشور که بر چشید چون آباد کرده بود
 با مرشدان خود ده سال مصاحبت و مواظبت نمود - انگاه از مندر مذکور بر سه
 کس غایب شدند و با کلبه غرضی از دار دنیا در گذشتند -

(۳) راجه بیاسدلو - در ۱۶۳۱ لکه تخت و تاج را از شوکت و سطوت بواج داده مثل پدر عادل و باذل و عال خیر بود - و از اطراف هند بیدخوا نال طلبانیده علوم غریبه را رواج داد و جایجاد رسه مایانمود - و در پرداخت سپاه و رعیت همیشه مشغول می بود و از عدل و احسان و بذل و امتنان ملک را خضارت و نصارت بخشید - نهرا بیکه پدرش در میان شهر بابل جاری کرده بود و در موسم زمستان بیاعتنا بخی بند می رسد و میگفت راجه برای رفاه مردم در میان شهر خوشی و سیح و عینق که از چهار سو نوردان سنگین انداخته بود آباد نمود - که از فیض جاری آل ازل شهر بهره ور میشدند - انگاه برای دیدن معابد هند تنها بلباس فقیری برآمده لکها صرف نمود - و در آل ایام راجه جیوت شهر یار مار و ار اشتهار سویمبر دختر خود به موسم به کالین داده بود - بیاسدلو تنها بر موقع جشن حاضر شده عروس او را از دور دیده پسند خاطر نمود و عقد موصلت بسته با ساز و سامان فراوان در کشمیر رسید - و یک هزار پیکر مهادلو از طلا و نقره و لود و نه هزار عدد سالگرم از هندوستان همراه آورده در تخته مار ماندی شور و غیره تخته مای برای پرستش موجود داشت - و پنجاه و شش سال حکومت کرده درگذشت -

(۴) راجه درنا - بعد وفات پدر در ۲۳ لکه از ننگ سلطنت را رونق بخشیده رونق و رونق سلطنت بکام دل نمود و بلباس حقیر سرور و از نه تخته پدر خود می نشسته از سیح تا شام دادرسی مظلومان میباخت - و بر موقع عدالت دو فلوس ملزم را جرمانه میکرد و سر موئی یکی آزار میداد - و برای سیاست ظالمان در پیشگاه خود شکنجه استاده کرده بود که در عمر خود بمکی یکس را در شکنجه کشیده

در اجه گشت جانداران گاه بی نمی خورد و پرستش اصنام نمیکرد. می گفت که
از کرده پرستش دادری افضل است. و دوکانداران دوکانات بغیر قفل داگذاشته
بخانه میرفتند. و در زمان او مردمان مانند سپردکنار مادر آسوده مانند و رانی او
مارگی دیوی بتخانه مادگی شوری در موضع کوه پلیر آباد ساخت. پنجاه و هشت سال
حکمرانی کرده انتقال نمود.

(۵) راجه سیم دیو بجای پدر دیشته خلعت حکومت در بر گرفته
بجود و احسان فراوان عالمیان را دلخوش ساخت. و عمر عزیز خود در ریاضات شاقه
و پرستش اصنام بسر برد. و مدت العمر گشت جانداران بر خود حرام کرد و آبادی
دانات و عمارات منادر از حد نمود. موضع سیم پور آباد کرده اوست. و در سطح
اندرون کشیم مردمان را گنجایش آبادی نمانده بر قتل جبال بود و باش اختیار نمودند
و ناساکان عمو زاده او بر دختر زمینداری گرفتار گشته جبر است بدامن او
انداخت و راجه داد که آن یکسیر را از جبال گذرانید و مادر او ازین غصه جان ناست
بر شمشیر او رفته خود را در آتش بسوزانید. راجه بصدور این واقعه تاجهار
روز بدر جانسوز مبتلا بوده انتقال نمود. حکومت او پنجاه و چهار سال می نگارند.
(۶) راجه گوپال پنجم بر سر حکومت پدر در ۳۳۲ سال جلوس نمود
و بصورت امراض بدنی و ضعف قوی انتظام بهام مملکت بکام دل نتوانست کرد.
و ششوپال که وزیر باتدبیر او بود بر داخنت ملک و رعایای ساخت. در آن زمان
راجه ختن بر قلمرو کاغز شکریه قبضه نمود و حاکم اینجا شسر پوره گوپال دیو بود
له جائی که در اینجا هنوز دگان خود را می سوزانند.

تقبل رسانید. پس ششوپال با فوج گراں بقابل او سبقت کرده بر کوه لوانگ
محرابه و متقانه فریقین روی داد و فوج ششوپال را در میان حنیض دره کوه
معکوبه بود و از تیغ کوه گوله های سنگ بید رنگ می غلطید و شکر ششوپال بغیر جنگ
در جنگ نهنگ اهل افتاده ضائع شد و بوقوع این واقعه گوپال دیو را دست و پا
شکسته باز از حاکم انتقال نمود. حکومت او سیزده سال و سه ماه بود.

(۷) راجه وزیرانند. برادر گوپال چند در ۳۵۰ تاج شاهی بر سر نهاد
بعد رقی و متن سلطنت بهرامی پنجاه هزار سوار جزا و یک لک پیاده بجانب کاشغر
بیغار نمود. و باراجه ختن جنگهای عظیم بکار برد و بیادری بخت کاشغر و ختن را قبضه
کرد. و در حالت صلح دختر راجه ختن سمرانی در عقد آورد و حکومت ختن بوی
باز داشتند رجعت نمود.

و در ضبط و ربط اطراف و عدل و انصاف مثل پدر توفیق یافت. و بمقام
بیجاره تیخانه وزیریه شیری بحال منانیت و سنگینی و سنگینی سه صد دره مرافع
و در میان آل گاوی بر و در قنطیس یا طلسم دیگر معلق استاده بود که کالبد او
از فلیزات صنعت کرده بودند و ده لک شرفی در ملیج آل تیخانه صرف شده بود.
حکومت او بیست و پنج سال.

(۸) راجه سوکھ دیو. فرزند گوپال چند در ۳۰۰ عروس سلطنت در بر گرفته
همواره در شیش و عشرت و سیر و شکار مصروف ماند و زمام اختیار ملک داری در
دست رانند سپرد یا تند نهاده در شیت انتظام ملک سستی پذیرفت چنانچه
حدود پنجاب را راجه چترانته والی دلی متصرف شد. و ممالک ترکستان از دست

رفت و ذخایر و عا که تخفیف یافت.

پس راما نند از روی بغاوت و خیره سری سوکمه دیو را در کوهستان امرناقه
برموقع نیکار گرفتار نمود و در آب لمبودری غرق کرده از بها گذرانید و خود
بجمل استقلال بر سر شاهای جلوس نمود. حکومت سوکمه دیو چهل و چهار سال بود.
۹ راجه راما نند. در ۱۱۲۱ بخت شوکت نشسته مضافات کشمیر را
ضبط و ربط فرمود و راجه جمول را تدارک واقعی کرده نگر کوٹ فتح نمود. و رعایا را
خارج شاهی حصه پنجم مقرر ساخت و اکثر خبره سران از تیغ گذرانید. و در ربط و کشا
ملک همت گماشته بندگان خدا را دلخوش ساخت. حکومتش پنجاه و هفت سال بود.
۱۰ راجه ستمایان. جانشین پدر شده در ۱۱۲۱ عروس مملکت بعد از
رفت آراست. وزیر دامن کوهستان شمالی سده مت نگر نام شهری وسیع آباد نمود
که دریای بهت میان آن جاری بود و بر لب دریا عمارات رفیع و کوشکهای منسج
معمور ساخت. و بست و یک تبخانه سنگین احداث نمود. از آنجمله تبخانه مهسا دیو
در غایت متانت و رفعت افراشت و در ضمن آن سه صد یکصد مهسا دیو از طلا و نقره
موجود داشت. از آنجمله دو پیکر مصلح کار العجوبه روزگار بود. و تبخانه زینتی شور که
بر کوه سلیمان واقع است از اعمال حسن یادگار نهاد.

پس یافوج گرا ال عزیمت بهندوستان کرده تا قنوج فتح نمود. بعد دیدن مقام
و معابد بهندوستان بجانب کابل و قندمار بلیغار ساخت. و راجه قندمار در پناه آمده
و خنر خود پارتی دیوی پیش کش نمود. از آنجا مراجعت کرده در میان دریای اترک کشتی

غرق شده پارتی طعمه نهنک اهل گشت در راجه نهایت منقض و منغیم ماند. پس راجه قندار
و خنزدوم خود که از ادلی جمیل بود و فرستاده خاطر او خنزدوم نمود. حکومت او شصت و
پنج سال بود.

(۱۱) راجه مرهن دیو و کامن دیو. بعد وفات پدر مرهن دیو در ۵۳۶ هجری
حکومت بر سر بنیاده برادر خود کامن دیو را زنبه وزارت بخشید. و بعد چندی از روی
فساد و عناد هر دو مخالف یکدیگر گشته در معرکه جنگ بدل پیوستند. اعیان ملک
در میان آمده نمر و کشمیر را و حصه کردند. حصه شرقی را مرهن دیو و قابض گشت. و حصه
شمالی را کامن دیو تصرف شد. مرهن موقع مرگ ماه آباد ساخت و در آنجا تنگانه
رفیع ترصیص نمود. و خلق خدا را بعد از احسان و بذل فروال و بخش کرد. کامن
پای تخت خود در دست مدت نگر انداخته در جور و تعدی رعایا مستعد گشت و بندگان
خدا را بسیار رنجانید چنانچه اکثر مردم حبلائی وطن کرده در حکومت مرهن راجه آسودند.
همداران زمان ستاره دُم دار طلوع کرده شبانه مانند بدر کامل تابش
میداد. همداران سال بارش باران کثرت باریده بنقام چکد رماهی عظیم الجثه از
آسمان غلطید و در درخت متحرک بود و تا یک سال لاشه او ضایع نه گشت. اندک وقت
حصه بالا را مرهن راج و حصه پایین را کامن راج می گفتند. رفته رفته میراج و
کامراج شهرت یافت. مرهن پنجاه و پنج سال حکومت.

(۱۲) راجه چندر دیو. در ۵۹۵ هجری بعد وفات پدر کامن دیو بطسم گرفتار کرده
از تیغ گذرانید و در گه دیو فرزند او مجبوس داشت. پس با استقلال تمام شب و
روز محموریش سرور مانده در غرور و پنداخت رعایا قضا نمود. سه صد و شصت

زن در عقد داشت و ایام سال تمام بلا عبت هر یک بسری بود. حکومتش پنجاه و دو سال بود.

(۱۳) راجه آشت برادر چند دیو در ۶۳۳ هجری خلعت راجگی در بر کرده غلام تجر از داشت. نهایت سفاک و بیباک بود و برخلاف برادر سیاست کرده هزاره مردم بدار کشید. و بیست و هشت سال حکمرانی کرده درگذشت.

(۱۴) راجه در پیا دیو بعد وفات پدر در ۶۴۴ هجری تاج راجگی بر سر نهاده و شش پیروری و داد گسری شیوه خود نمود. و در موضع شازمانه جوانه که می معمور ساخت. قف. گویند راجه بیار دل اور و جزار بود. روزی بر سر راه شده دید که زیاده از یک صدمین ثقیل بود و از دست چپ برداشته بکوه گذاشت.

عاقبت برادرش هرنام دیو باغی شده فریقین در جنگ بدل خونها ریختند. ناگاه تیری در چشم در پتا دیو رسیده از جا در گذشت. حکومت او پنجاه و یک سال بود.

(۱۵) راجه هرنام دیو در ۶۴۴ هجری کوس حکومت لواخته همیشه در شغل نای تو عشرت و شیش مشغول می بود. و باغات انگور جای مرغس که در خانه بنجانه مخنه ما احداث نمود و اعلی و ادنی بنوشیدن خمر مایل ساخت. و در صحن دولتیانه او از شراب حوضی مملو بود که عموماً از آن شراب می نوشیدند و در حالت نشأ شراب سخت سیاست میکرد و زنهای مرد مال بزور میگرفت.

عاقبت در گانام سپه سالار از روی شور و خجی خود را بیت مخالفت برداشته با همدیگر بکرب و ضرب پیوستند و آنها را خون جاری کردند. آخر در گانام غلبه کرده و

شاهی را آتش کشید و شهر بابل را یک هفته بسوزانید. پس از اهل شهر لک نام مردم جمع گشته بر فوج درگاه ریختند و کالبد او را به خیم تیر و شمشیر زیر و زیر کرده عسکرش تبا نمودند. موجب آن هر نام نسبت رعایا خراج دو سال معاف ساخت. و بعد چند ماه رنگو بچه درگاه با جمعی از اودا باش کنکاش نموده راجه نامور بقصاص پذیرد و شکارگاه جنگل شکار را جل کرد. و حکومت راجه سی و نه سال بود.

(۱۶) راجه سلکن دیو بخلاف پدر در ۷۱ سالگی افسر یالت بر سر داده شب روز در شش طرب و لاهو و لعب مصروف نمی بود لیکن عدل و داد منصفانه میکرد. و در میان هفته روز شنبه انتظام امور ملکی و لصف و سیاست میکرد و شش روز در عیش و کامرانی بسر می برد. بیت و هشت سال حکومت کرده درگذشت.

(۱۷) راجه سینادت در ۷۹ سالگی افسر پدر بر سر نهاده در حق و رعونت نادر روزگار بود. روزی آئینه در دست گرفته مشاهده جمال خود می ساخت و زلف بالای دوش سر نهاده عکس او در میان آئینه ظاهر گشت. بنابراین راجه بروی غتاب کرده که ترا با شخص آئینه الفت خواهد بود فی الحال بینی او قطع نمود میگوید که وزیر خود را فرمان داد که برای من خود بهشت باید بود و وزیر مجبور شد دختری خوب روی و پاکیزه بزیور و لباس آراسته حاضر ساخت که این دختر داروغه بهشت است که در دینار کا بن منخواهد راجه فی الحال که در دنیا را با و بخشید. و انتظام امور مملکت و زیر یکام دل می ساخت و راجه نقشه دیوار بود. هر هفت سال حکومت کرده انتقال نمود.

(۱۸) راجه منگلادت در ۸۶ سالگی برادر خود را در شتاب قتل کرده

با عانت اعیان ملک تاج حکومت بر سر داد. و در ترقی باغات انکور گشتش بسیار نمود که در هر خانه مخمخانه ما احداث کرده ترقی شراب بجای رسانید که از آمدنی شراب لکها جمع خزینه می شد. شغل ساز و سر و دگای از دست نمیداد. قمار بازی بجای رواج یافت که اعلیٰ و ادنی بدل اشتغال میداشتند. و در زبان حکومتش دودی در هوا پیداشده از آنجمله آل بسیار مردم از حال جدا گشتند و مدت حکومتش سی و نه سال بود.

(۱۹) راجه بهیمه اندر در ۸۴۵ هجری بر سر حکومت پدر جلوس کرده بعد ضبط و ربط اطراف بعیش و عشرت مایل گشت و در سیر و تشکر شوق بسیار میداشت. قف. گویند افسونی آموخته بود که بزور افسون در خانه های مردم درآمده کسی او را نمیدید و باز نهایی بیگانه فعل فاخته را فاعل گشته روی خود سیاه می ساخت. روزی در خانه در نا وزیر درآمده با عورت او مباشرت نمود و در آنجا انگشتین زرین از دست او قفاده نزد وزیر رسید و وزیر انگشتین را بهشتناخته آتش کینه در کالون سینه او مشتعل گشت و شبانگاه راجه مذکور را از دست ملازمان خود تقبل رسانید. و شصت و شش سال در عدل داد و نصفت گذرانید.

(۲۰) راجه بهیمه سالین در ۹۱۱ هجری با عانت اعیان مملکت بر سر حکومت پدر جلوس نمود. نهایت شجاع و دلاور بود و در سخاکی و بیباکی عدیل نداشت و افق و فجور و شراب خوری دقیقه نگذاشت. و رعایا را در باج و خراج افزایش کرده بدعات موفور ایجاد نمود. و مندر کوئی شور بر کناره بهت آباد ساخت.

و موضع سمپور از تعمیرات اوست.

چون راجه ختن قلمرو کا شعر را پیشتر قابض شده بود راجه بهیمه سین بر سر او
فوج حجاز را تعیین ساخت چو بر کوه فراق رم رسیدند همه با زیر برف غرق شدند
و احدی را زنده نیاقتند. و در زمان او ترجمان نام ساحری از هند رسید که بزور
سحر مردمان را در باطن مریض میکرد و ظاهراً بلباس طبیبی آمد از آن مریض زرهای
بسیار میگرفت و باز صحیح میکرد. روزی رانی راجه سحر مریض ساخت و یک هزار
اشرفی از او گرفت تا که او این سخن افشا کرده راجه سحر مذکور بدار کشید.
قف - گویند بر سر او شکل آل نابکار بصورت خرس منقش شد. و مدت
حکومت راجه شصت و یک سال و هفت ماه بود.

(۲۱) راجه بیند سین پسرش در ۹۴۲ هجری خلعت جهانمندی در بر کرده فوج
فجور و قمار و خمار را رواج داد مردم عام و خاص باز نکاب افعال شنیعه چندان
مغرور شدند که نام خدا فراموش کردند. و جاه و ثروت و آبادی ملک بجدی
رسید که هر احدی دم فرعون نمیداد راجه همواره در شیش و طرب و لهو و لعب و
همی بود و دشواری و وزیر انتظام سلطنت میباخت.

عاقبت راجه از وزیر خود بیدل گشته فی الحال از رتبه خودش معزول
ساخت و وزیر سرکش او شده بمحاربه و پیکار لشکر راجه مغلوب کرد و عاقبت
وزیر از اسب غلطیده در دست راجه اسیر گشت و راجه پوست از تن او
جدا ساخت. و نیز راجه نگر کوٹ از متابعت راجه سر خمیده بر موضع محاربه
و مقاتله مقتول شد. و مدت حکومت راجه پهل شش سال بود.

۲۲، راجه سند درین پیش در آنجا بر تخت راجگی قدم نهاده در
 رفیق و فخر و شیش و سرور و سرور گشت. بمقتضای الناس علی دین ملوک کجه
 ابتدای عهد هر نام دیو مردان در رفیق و فخر و شراب نوشی و قمار بازی از کتاب نمود
 نام خدا بر زبان نیاوردند. و مانند قوم فرعونیاں کفران نعمت کرده بخالق حقیقی
 بغی ورزیدند. و در کوبه و بازار بی محابا مثل حیوانات افعال قبیحه میکردند.
 میگویند که شخصی با دختر خود مبارزه فعل شنیع شده بود شوهرش در پیش
 راجه استغاثه نمود راجه مستیخت را بعلت اقتضای راجه جس کرده ملزم رها نمود.
 داور حقیقی برای نصیحت و آگاهی این قوم شخصی عابد و زاهد در تراض از فرست
 کوزه گران موسوم به تنده گیت ملهم ساخت که این قوم غنود را بوعظ و نصایح از
 عصیان و شایع باز دارد و راه سعادت و هدایت نماید. آن کوزه گر بالهام داور
 گروه تفاوت شعار را بمواعظ بسیار و اندر زبانشمار سبیل نجات نموده هیچ یک
 نصیحت او بمع رضا اهنه نکرد. بلکه تمسخر و استهزا پیش آمده خاطر او رنجانیدند
 پس آن سفاک را بالهام داور بر کوهی که آنرا فی الحال کراکسنگر میگویند پناه گرفت
 و حکیم منتقم حقیقی پاسی از شب گذشته زلزله سخت بوقوع آمد که بصدمه آن
 در نفس شهر زمین خف شده چشمه آبی بجمال جوشش منجر گشت و آن چشمه را فی
 الحال ولرناک میگویند. و از جانب باره موله منتقل کجاده نیار بصدمه همان زلزله
 کوه باره غلطیده راه برآمد آب سرد نمود. ازین جهت طغیان آب دفعه
 بجوش آمده آن قوم و آن شهر را در ورطه عقاب و عتاب بیکدم غرق ساخت.
 چنانچه علامات و امارات آن شهر در میان تالاب او لرمهوز موجود است کیفیت

آل در بحث تالاب اوله گفته شد. حکومت سندر سین چهل و یک سال بود.
 آتبهاه - مخی نماد که راجه های فرقه پانڈوال بیت و دو پشت عرصه
 یک هزار سال درین ملک حکومت کردند. و بنامت کفران لغمت و از تکاب محصیت که
 چند پشت برال اصرار نمودند غضب الہی یکبار تبهاه شدند. و بعد انقطع حکومت
 آنها در خط کشمیر یکد و ماه بی انتقالی بود. گمانیکه فراز رفعت و دامنه کوهسار ناموجود
 مانده بودند اتفاق کرده راجه گو که از قوم راجه های مالوه در حدود لولاب جاگیر دار بود
 بر راجگی برداشتنه طوق انقیاد او گردان انداختند.

اول ملک سیوم

۱، راجه گو با جماع اعیان ملک در ۵۹۰ هجری بر سر حکمرانی نشسته در عدل
 و رفاه رعایا خوشنودی عموم بر ایادگی نیکنامی را بود. و اطراف کشمیر را ضبط و رابط
 ساخته در تربیب و تخلیف مخالفان نجوبی پیر داحت و سرمایہ زندگانی خود و کاروانی
 و شادمانی بسر برد.

و در میان دره لولاب شهر کو لو عبارات کثیر و اسواق و دکانین دلیذ بر معمور
 ساخت که تعداد عمارات آل بقول کلین پنڈت ہشتاد و یک خانہ و بروایت رتنا کر
 ہشتاد و ہزار خانہ مشہور است. حکومت او شصت سال بود.

۲، راجه کوشی شی پسر راجه گو در ۱۱۱۹ هجری تاج حکومت بر سر نہادہ موضع
 کو لہ در جاگیر برہمنال بخشید. حکومت او ہفده سال بود.

۳، راجه گلندیش در ۱۳۶۰ هجری سریر آراشدہ شہر کا کا پور و کونہ مو

که الحال دیو موضع هستند برای پای تخت خود آباد ساخت - و عرصه سی سال حکومت کرده و دیار را پدر و د نمود -

(۴) راجه سوراند در ۶۶۰ هجری بجای پدر افسر حکومت بر سر نهاده موضع شوند و شورت آباد ساخته به برهمه نال بخشید -

گویند زینیه فرزندی نداشت الا یک دختر ماه پیکر کتابول نام که بحسن سیرت و صورت آراست و از جمیع علوم و فنون پیوسته بود - روزی ایرانی سوداگری با جواهرات نفیسه پیش راجه رسید و راجه بعد موقوف به پرسش نامی با او چندان التفات نمود - چون سوداگر را محرومی افتاد و خود را در پیش دختر راجه رسانید - وی تمامی جواهرات از ناخر خرید کرده بقیمت شایان و انعام فراوان او را بدو بخشید و رخصت داد -

پس سوداگر تو صیغ و تعریف آن دختر در پیش بهمن استغدیار که شهریار ایران دیار بود اظهار نمود بهمن حسن و جمال اطوار و کردار او شیفته شده حکیم طامسپا بنحو ایش خواستگاری دختر پیش راجه فرستاد - و راجه عهد مواعلت کتابول موجب رضای او با بهمن منعقد کرده با انتخاب و نفایس بسیار همبرای شیر برادرش که نام او لوت بود در پیش بهمن روانه ساخت و بهمن بکمال شادمانی با انیس جانی داد و عیش و بهمانی داده زندگانی بسر میبرد - و بعد چند سال از گذاری لوتو که شیر برادرش بود دنیای فانی را پدر و د کرده ممکنست خود در باخت عاقبت لوتو هم پاداش کرد از خود دریافت - حکومت راجه چهل و هفت سال بود -

(۵) راجه گودر که از خاندان دیگری بود در ۱۲۱۳ هجری افسر فرماندهی بر سر داده

سه در پرگنه اسلام آباد - سه در پرگنه دیوه سر -

موضع هست میل و قریه گودهرآباد کرده وقف بر بهمنال نمود. حکومت او سی و دو سال بود.

(۴) راجه سورن پسر گود در ۱۲۲۵ هجری بجای پدر نشستن برگشته آذون آباد ساخت. و برای طراوت و خضارت آن جوی سونه من خرم نمود و آثار نیکبانی در رعیت پروری او تا مدت بسیار یادگار بود. سی و پنج سال حکومت کرده در (۷) راجه جنگ در ۱۲۸۰ هجری بجای پدر بر حکومت مقرر شده ایام به نیکبانی بسر برد. و در حدود کماراج دو قریه آباد ساخت یکی رانلور. و دوم راباغ زالور نام نهاد. و در بذل و عطا وجود و سخاسی و دو سال حکومت کرده در گذشت.

(۸) راجه سچی نر در ۱۳۱۲ هجری خلعت حکومت پدر بر کرده در تلق و وفق و ضبط و ربط بخوبی پرداخت. و موضع شانگس در کوهپار و قریه شار در برگشته و به آباد ساخت. و مدت چهل سال حکومت نمود.

(۹) راجه کلگندر برادر زاده سچی نر در ۱۳۵۲ هجری چار بالش حکومت را رونق بخشید و بعد از احسان فراوان همگنانرا آسودگی رسانید و در ضبط و ربط مضافات و آئین معاملات قانون دلخواه عمل آورد. و در حدود کماراج بر کرپوه بلند لوگه نام شهری آباد ساخت که تعداد عمارات آن مؤرخان سیزده کلبخانه تحریر کرده اند. و از جوی زنبی آره سد بندی نموده میان شهر نهری جاری ساخت. و در ضمن شهر تنخانه های بسیار یادگار گذاشت. چهل و پنج سال حکومت کرده و مانع (۱۰) راجه بلرلو در ۱۳۹۶ هجری جانشین پدر شده در عدل و راستی و سخاوت

له در سایر المواضع پائین. - سه در برگشته دیوه سر.

لوی سادت برد و موضع بله پور آباد ساخت.

گویند راجه بهکیم شهریار آجین بود وی برای تسخیر کشمیر فوجی کثیر تعیین نمود. و
بله پور بمقابلۀ او برآمده غنیمت را در محاربت و مبارزت مغلوب ساخت. و دختر راجه موسوم
به بهیگل لوی بود که بهر سنجبال او یکی از قوم اچنه موسوم به ناگی آجین عاشق شد
عاقبت بعد مشقت با هم دیگر عقد موصلت بسته باز بمفارقت انجامیدند. قصه
آل پنڈت رنگر طویل می نگارد هر که خواهش دیدن باشد از منین آل بگوید پنجا
وسه سال حکومت رانده انتقال نمود.

(۱۱)، راجه تل سین در ۱۲۵۵ هجری مملکت پدر را منتظم گشته بیار ظلم و سفاک
بود و خلق خدا را بمشقت و اذیت رنجانید.

قف - گویند در حکومت خود از نوع انسان یک نفر قتل رسانید.
نام او بر زبان خاص و عام بموجب سخاکی تا حال مشهور است. چه مردم سفیه را
تل سین میگویند. عاقبت الامر دو نخانه او را آتش واقع شده مع سه فرزند و عیال
خود طعمه نهنگ آتش گشت.

ع

آه مظلومان کند فرزند ظالم را کباب

در سفاکی و بیباکی بیت و پنجال بسر رسانیده دنیا فرو گذاشت. لعنة الله
على الظالمین.

(۱۲)، راجه گو کمرن که از قوم راجه های جموں بود با اتفاق رؤسا در ۱۲۷۵ هجری
لوی حکومت افراخت و بندگان خدا را بعدل و انصاف وجود و اعطاف لواخته
آقای وادانی را دلخوش ساخت.

چون بنحو ایش دیدن محابد و منادر در هند رفت راجه قنوج بمقابلۀ او
شکر کشید و عاقبت صلح نمود. پس راجه در هر جا طواف تیرت ماکرده و ملک مارویه
خیرات بخشیده بعد سه سال رجعت فرمود. وزیر دامن کوه پر دمن پیت بتخانه
شارکادپوی بمال رفعت آباد ساخت. و موضع برنڈ برای مصرف آن جاگیر گشت
حکومت اوسه و شش سال بود.

(۱۳) راجه پر بلا و فرزند او در ۱۵۱۱ هجری بر تخت شوکت جلوس نمود و بر کوه
شیره کوٹ بتخانه پرتی شور معمور ساخت. در نا نام فقیری یافت که تبریت او از
دینا منسی شد. و بمبور نام وزیر خود بر حکومت دنیا مقرر گذاشته خود را لباس
سیناسی پوشیده حکومت او یازده سال.

(۱۴) راجه بمبور در ۱۵۲۲ هجری تاج راجگی بر سر داده در رعیت پروری و دادگری
ممتاز بود و بحسب انتظام خاص و عام را دلخوش ساخت. ناگام بر زوجۀ عاده خود
که او را لولکری نام بوفتون گشت و چندی بسوز در دل دلخول بود عاقبت بنا له
آه و او یلا برداشت.

که عشق و مشک را نتوان بهفتن

مجنول وار سر بجز داده بنجور و خواب در قلق و اضطراب مانند سیاه بتیاب می بود
و غزلهای عاشقانه میخواند و ترانه های درد منانه میگفت. و شب و روز لولکری
لولو در دوزبان اومی بود. چنانچه سرود لولکری و لولکری و بمبور مشهور است. آخر الامر
له کوه ماران. ۲ شیره کوٹ نام سنگمه بابا شکور الدین ریشی در کوه بهامه است. در زمان
سابق آنرا بسنگری می گفتند. ۳ درویش تارک الدنیا.

لوگری هم آشفته وی گشته محبوس داشتند تا که بمبورا ز جال درگذشت و همال
لحظه لوگری هم جال داد و در یک شمشان هر طور لبوز آیندند.

قف - از شمشان او بهال ز مال شلخ فی جوشید - مدت حکومتش
هشت سال بود.

(۱۵) راجه پرتاب شیل که از خیل راجه گلندر بود بعد جنوں بمبور با تاق
ای رؤسای شهر در ۱۵۳۰ هجری قمری جهانبانی بر سر نهاده عروس مملکت را بعد احسان
زیب و زینت افروزد - و پرتاب نگر نام شهری زیر دامنه کوه آلر آباد نمود - و بخانه
پرتاب شور در مجبیه لون معمور ساخت.

قف - گویند جادوگر زنی بر راجه مذکور عاشق شده بود او را مثل سنگ
سا لگرم مقصور کرده در غلش انداخته از نظر غایب شد - حکومت اوسی و
شس سال بود.

(۱۶) راجه سنگرام چند پسر پرتاب شیل در ۱۶۶۰ هجری قمری تا حد اکثر میر شده موضع
سنگرام پور آباد ساخت خلق خدا را بعد و احسان بنواخت - همگی یک سال و
چهار ماه حکومت کرده انتقال نمود.

(۱۷) راجه لارک چند برادر سنگرام در ۱۶۶۰ هجری قمری بر سر داده و در تنسيق
و تنظیم امور مملکت بی بدل بود - و زیر دامنه کوه و ترنگ در پرگنه لار واقع است
شهری وسیع لارک نگر نام آباد نمود - و در میان آل از دامنه کوه نهری جاری است

لارک نام سنگ باشد میثوی شکل صاف و ثخاف و محط که از رودخانه گندکادی می آید و اهل هند
پرنش میازند و بعضی کارشناس رنگ ما لگرم از رنگ کالان نمکنه می کشند و اندک بخاش که در میان رنگ متکون

گویند تصادم و تراکم عمارات چندال بود که از سمت شرقی آل بزغالہ بر بام عروج کرده تا نهایت غربی آل عبور نمود و از اینجا با انفصال نبود هنوز بنیاد خانه ما از اینجا بنظر می آید و آبجوی لاری که الحیل در قصبہ لار میگذرد از اعمال اوست می و یک سال بحکومت گذرانید.

۱۸، راجہ بیرم چند فرزند او در ۵۹۹ھ برو سادہ جهانبانی جلوس نمود شب و روز در عبادات و ریاضات بسر می برد.

قف - گویند هر صبح از یک صد تیرت غسل کرده یکصد تنجانه را با خودش می ساخت - هر چه در روز از باج و خراج جمع می شد شام بساکین و غریبا قسمت کرده میداد و ذخیره شب نمیگذاشت - یکروز از نذر و خیرات معمولی خود فال غ شده بود بر بختی دست سوال دراز نمود راجہ گفت اینوقت مرا معذور دار فردا ترا دلخوش سازم گفت بلکه ترا تا فردا زندگانی نخواهد بود من از کنجوا هم راجہ خود را بوی حواله کرد و گفت مراد بازار فروش بر بختی او را در بازار میرد ناگاه تا بگری او را شناخت و هزار اشرفی داده خرید نمود راجہ شب در خانه تاجر مانده فردا هزار اشرفی بوی ازانی داشت تا بخر قبول نکرد و گفت مثل تو راجہ خرید کرده ام رایگان از دست نتوانم داد راجہ ده هزار اشرفی بوی بخشید تا بخر گفت اگر ده هزار لک خواهی داد منظور دارم راجہ مجبور شده گفت پس چه میخواهی تا بخر گفت میخواهم که مدت العمر خود از خانه من نان شب تناول خواهی کرد پس حقوق خود بنوخواهم بخشید راجہ از حال قبول نمود و تا سه سال از خانه او نان شب تناول میکرد - و در عهد او آبادی ملک بدرجہ زمان اول رسید چهل و پنج سال بحکومت برداشته

انتقال نمود-

۱۹، راجه بیگم پسرش در ۱۳۲۲ عروس سلطنت را بزور محبت و مرحمت رونق بخشید و از غفل و نذر بهره وافر داشت لیکن زوجه چکوه رانی بغایت دانا بود که انتظام تمام سلطنت را به رای صائب خود آرایش میداد-

قف - میگویند که چکوه رانی تغییر لباس کرده شبانه در میان شهر دوره می ساخت ششی از شبهای دیگر دید که کهیشری متراف در میان کترنجی بازو جبه خود سخنان میگرد زوجه اش گفت که چکوه رانی بسیار دلاور و دانا است تعجب که شبانه تغییر لباس کرده مانند مردان شبگردی می سازد - برگاه این زن مرد و شوهر زن بودی چه خوش بودی - کهیشر گفت همچنان خواهد شد - بهما وقت چکوه رانی در خود آثار حلیت یافته و حیرت افتاد و کهیشر را پایبوسی کرده عجز و ابتهال نمود کهیشر گفت که این شدنی بود و بر شوهر ترا علامت سوال پیداست - چون چکوه رانی بخانه رسید و شوهر خود بصورت زن دید کیفیت کهیشر بیال ساخت راجه در چاه غم و اندوه افتاده یکماه مخفی بود عاقبت زهر خورده از جال درگذشت - چکوه رانی لباس سنیا سی پوشید و در پیش کهیشر عمر خود بسر رسانید - حکومت راجه هجده سال بود -

۲۰، راجه بهگونت برادر بیگم با عانت چکوه رانی در ۱۳۶۱ ع لباس فائزه شهریاری پوشیده در رقی و قنق سلطنت نجوبی پرداخت - سه تنجانه آباد ساخت - چهارده سال بحکومت گذرانید -

(۲۱)، راجه اشوک که از احفاد راجه سحی زبیر کشنی بود در ۱۶۴۵ هجری سریر آرای
سلطنت کثیر شده در پرگنه کها پور پاره شهر سیر عبارت بلند و کوشکهای دپسند که
تعداد آن مؤرخان شش لک خانه می نگارند آباد ساخت - و حوالی آن قلعه شهر
پناه که مال متانت و استواری افراخت - و موضع پنگلنه و پتوت آباد کرده به بنیان
بخشید - و مذهب حین یعنی بوده مذهب که تذکره آن در حصه اول گذشت
برای خود پسندید و در ترویج آن بدل دجال کوشیده احکام آن درین ملک شائع
کرد - و در قصبه بجاره مندرهای سابقه ویران نمود و بجای آن بتخانه های مذهب
خود که مال رفعت و سنگینی معمور ساخت - و متصل آن مندری دیگر اشوکی شور نام
بنیاد نهاد - و در موضع هو که به لتری و و ترمه میل منادر حین بسیار آباد نمود -

عاقبت بمخالفت ملیحال و عدم متابعت آنها ترک دنیا کرده زیر دامن
کوه بدشیر بر چشمه زاین ناگ بتخانه کوچکی تشری آباد ساخت که تا حال موجود است -
و در آنجا عمر عزیز خود بسرسانید - و پنجاه یک سال حکومت کرده در گذشت -

(۲۲)، راجه جلوک پسر دوم راجه اشوک در ۱۶۷۶ هجری لوی حکومت افراخته
مخالفاً از قلع و قمع نمود و در بدل و عطا و سخاوت و دادگستری نیکنامی حاصل کرد
و در بسیاری آبادی ملک همیشه ساعی بود - و موضع باره وله در لار از تعمیرات
اوست - کلین پندت او را ملک سیرت پنداشته بصفات پسندیده موصوف

۱ در پرگنه دنیو ۲ در پرگنه دنیو ۳ تلج - و چو و چهار و چند آل هر چهار طایفه
بتنازی پرستش می سازند - و گوشت جانوران خود مرده میخورند و پس خورده هر طایفه حلال میدانند
و گوشت سگ و گربه و شغال و غیره می خورند ۴

میدارد. و پنجاهت اوده بهشت که موحد عصر و یگانه دهر بود مرتبی او شد و تعظیم و
تقین او مذہب یهود یکبار ترک داده برخلاف پدر مذہب شیوه اختیار کرد
و پوزش مندر وزیر ایشری و نند کیشور بر خود الزام نمود. و بزور ریاضات
شاقه و صفای باطن در خرق عادات مشهور و دگر بود.

قف. گویند هر روز برای پوزش اصنام لاله و بجبار و بانه موله برای پال
سوار شده میرفت. گویند ماری مسخر کرده بود که هر روز بر و سوار شده بهر جا میرید
و حفاظت ماران بخوبی می ساخت. اکثر تخانه های شیوه بکمال زینت و تکلف بیارتا
موجب آل یهود مذہب را رونقی نگذاشت.

قف. مشهور است که عورتی از و سوال نمود که مرا چیزی خیرات بده راجه
گفت هر چه میخواهی میدهم پس عورت مذکور بصورت دیوی متمثل گشته از راجه
گوشت انسان طلب ساخت و راجه بر قتل کسی راضی نشده خود را با و تسلیم نمود
آل عورت بکمال خشنودی او را دعای توفیق عبادت فرمود فقط.

انگاه راجه برای تسخیر ممالک عزم جزم کرده از قلمرو هندوستان تا قنوج و بهار
دیوار بسیار در قبضه اقتدار در آورد. و بقول ترنا شک تا قندمار و باختر تسخیر
امصار نموده اقتداری و اعتباری بهم رسانید. و بعد تسخیر بلاد اطراف و ضبط و
ربط مملکت چهل رحبت کرد جمعی از اهل حرفه و سوداگر همراه آورده در کشمیر آباد
ساخت. و ثروت و شوکت و جمعیت ملک سجدی رسانید که خواطر افاصلی و اداتی
بسان گلستانه شگفته شد. و تا زمان او در کشمیر انتظام عهده داران ملکی بود و راجه
برای انتظام بهام مملکت عهده داران مقرر کرده هر کسی بر عهده خود متعهد ساخت

اول عهد دلیانی برای انتظام داد و ستد مکی - دوم عهد خانامانی محافظه محل و محازن - سوم داروغه فورخانه یعنی محافظه اسلحه و اقمشه و اتمه - چهارم بخشی برای انتظام افواج - پنجم وزارت برای استصواب و طلب مشورت - ششم داروغه صدر برای تقسیم خیرات و میراث - هفتم نقیب برای سزاولی و خبرگیری سپاهان و زمینداران - مدعا که در رسوخ انتظام ملک داری و عدل و احسان و ددستی و راستی بی مثل بود -

گویند گوئی پندنام دوائی یافته بود که از آن کیمیا میکرد و علم سیمیا بخوبی میدانت - عاقبت بمقام کپال موچن بر منبع هنر سون گل در قصبه شوپیان جال سخن تسلیم نمود و زوجه او ایشان دیوی بسیار ترافض و صاحب همت بود که مادر چهکر و هست مال بنا کرده بمجا جال بخشید و از شاگرد بیاسدی نندی پور را را تعلیم کرده بالتزام عقیده نندی شود مذهب بهود را انکار نمود - حکومت راجه شصت سال بود -

۲۳، راجه دمودر برادر راجه جلوک که در جمیع صفات پسندیده بهتایاد بود در ۸۶۱ هجری بر تخت شاهی جلوس کرده خلق خدا را بعدل و احسان سودگی بخشید و موضع گوده بهو بنا کرده اوست - و بر کرپوه دامودر برای پای تخت خود شهری بماران کشیر آباد ساخت -

قف - روزی به قریب شراد بر لب دریای بهت برای تغیل میرفت و

۱۰ در پرگنه ۱۲ شراد - باصطلاح اهل بهنود نذری است معین که

اسیر راه دو بهرین از و طعم خواستند راجه گفت بعد غل و شراد شما را سیر خواهیم کرد و
 آن دو بهرین اودا دعای بد کرده صورتش شکل مار متشکل شده و صحرای ریشال گشت -
 کیفیت آن در ذکر کربوه دامودر مشروحا گفته شد - حکومت راجه سی و دو سال بود -

قدم مهمبت لزوم حضرت سلیمان در کشمیر

ملا احمد ترجمه و تبارک و تعالی از است که بعد منخ شدن دامودر پیرش نهند
 در سال ۱۸۱۸ بر وساده حکمرانی جلوس نمود و بعد عرض چند روز سند میان نام شخصی
 که از بزرگ که شیران ملک مغرب بود کشمیر و دندود که بر دریا ضرات شاقه
 از جناب کبریا رتبه یافته بود - که ویال یعنی جنیان او بر هوا میرفت - و قوم جنیان
 و پرندگان مطیع فرمان او شده بودند و با او همراه میرفتند -

چون اریکه او مانند شهر باز در تمامی حدود کشمیر سیر کرد پس بر قلعه کوه جیت لدر
 یعنی کوه سلیمان قرار یافت - و بشا بدو این حال عام و خاص و انجای جمع گشته
 سلطوت و شوکت او دیده تحیر شدند - در راجه نرند با ستماع خبر حاضر آمده
 از حضور او فو شفق و عنایت سرور شد و هر کسی با استدعای حاجات و مطالب
 خود از او برادر رسید -

چونکه از هنگام غرق شدن شهر خدمت نگار سطح اندرون کشمیر تا بیجا به
 همیشه سیلابی میشد مردمان بسبب تنگی غله مدام عاجز می بودند - بخدمت او
 از برای کشیدن آب التماس نمودند - و از پیشگاه سند میان جمعی از جنیان
 برای برداشتن سنگها که بسبب زلزله میان دریا بمقام کاهه دیار غلطید بودند
 مامور شدند - مطابق زبان سند میان جنود جنیان سنگها از قعر آب برداشته

آب را بندودا دند تا که زمین سطح اندول ظاهر گشت - و راجه نرند و صاحبیت
مجالست آنجناب برای خود پسندیده از حکومت این دیار دست بردار شد -
و سند میاں را خواہش او منظور شد بمصاحبت و مجالست خاص سرفراز نمود -
گویند از شانزہ ہای ترکستان او را سہ کس برار یکہ عالی ہمراہ بودند -
ہشک، کشک، زشک، درینا بنا بر رعایت چلی ایٹا از ملک کشمیر جاگیر بخشید -
و نیز بیاری از مردمان این دیار گرویدہ خود گردانید و تا یک ہفتہ سیر و سیاحت
کشمیر نمودہ و بہت فرمود -

مترجم یعنی ملا احمد میگوید کہ ازینجا صاف معلوم می شود کہ سند میاں
حضرت سلیمان خواہد بود چہ اہل مشرق اورا سند میاں یعنی مرد متراض میگفتند
و در روی زمین ہر کس را معلوم است کہ تخت حضرت سلیمان بر ہوامی پرید طیول
و جنیال اورا مسخر شدہ بودند - و نیز بنا بر تخمین لفظی مردمان کشمیر سلیمان را
سند میاں گفتہ اند - از ای عبد کوہ حیث لدرک را کوہ سلیمان و کوہ سند میاں می
گویند - ایضا خطہ کشمیر را باخ سلیمان نام نہادہ اند -

(۲) ہشک، کشک، زشک، در ۱۸۱۵ء باعانت حضرت سلیمان پر حکو

کشمیر مستقل شدند و خلق اللہ العبدل و احسان دلخوش نمودند و ہر سہ کس بہ
قریہ آبا ذکر دند - چنانچہ ہشک موضع اشکورہ در پر گنہ گرد ہن - و کشک
کانپور در وہو و زشک موضع ذکر و در پہاک غیر ازین زشک برای آبادی
موضع ذکر و نہر آبی از سند لار جاری ساخت - بعد از ہر سہ کس تا مدت چہل
ہک سال باتفاق حکومت میکردند و مردم بسیار را مذهب خود گردانیدند -

قبل ازین شخصی شاکیه هم نام از عرصه بکشد و پنجاه سال تا اینوقت در خطه
کشمیر ترویج ^{بود} مذهب می ساخت و بسیاری از مخلوقات داخل این ملت
کرده بود. و از متابعان او ناگ سین نام شخصی در موضع مارون برای اشاعت
مذهب ^{بود} بدل و جهان میکوشید و در این ایام بر بهمنال را با مردم ^{حسین}
برای امورات مذهبی نزاع برخاسته جانبین در محاربه و مقاتله خونبار می کنند
چون ^{هشک} و کشک را چندال استعداد فوج بنود در تثبیت این امر عاجز آمدند
پس با اتفاق بر بهمنال ایپی مینو که از اولاد راجه بیرم چند در وچین پاره جاگیردا
بود بر سر ریسلطنت نشست. و ^{هشک} و کشک از حکومت محروم شدند.

(۳) راجه ایپی مینو در ^{۱۸۳۹} با اتفاق عوام تاج حکومت بر سر داده مردم
^{بود} مذهب را قلع و قمع نمود. همدل زمال چند را چالچ نام بر بهمنی قاضی و
قاضی بود وی کتاب مهاباش از بهند آورده بر بهمنان اینجا را تعلیم داد و کتاب
چند را بیاگرن از خود تصنیف کرده مروج ساخت. چون تعلیم ^و ^{تأهین} ^{شاکیه}
و ناگه سین مردمان مذبح مخرف شده بودند و بالزام مذهب ^{بود} و در و
وظایف عبادات معمولی خود ترک داده افعال شنیعه میکردند و نجوستان
درین ملک برف بکثرت بارید تا که راجه و با شندگان اینجا در موسم زمستان
بجد و دینجای و ممبر و غیره هر سال جلای وطن میکردند. و چند را چارچ
مخلوق را بهندیب و تالیف قلب بر استقامت ملت قدیمی خود تحریص و ترغیب
ی ساخت موجب آل مردمان ایندیار مذهب ^{بود} و ترک کرده ملت قدیمی
له بد ۱۲ ۱۳ ^{۱۴} ^{۱۵} ^{۱۶} ^{۱۷} ^{۱۸} ^{۱۹} ^{۲۰} ^{۲۱} ^{۲۲} ^{۲۳} ^{۲۴} ^{۲۵} ^{۲۶} ^{۲۷} ^{۲۸} ^{۲۹} ^{۳۰} ^{۳۱} ^{۳۲} ^{۳۳} ^{۳۴} ^{۳۵} ^{۳۶} ^{۳۷} ^{۳۸} ^{۳۹} ^{۴۰} ^{۴۱} ^{۴۲} ^{۴۳} ^{۴۴} ^{۴۵} ^{۴۶} ^{۴۷} ^{۴۸} ^{۴۹} ^{۵۰} ^{۵۱} ^{۵۲} ^{۵۳} ^{۵۴} ^{۵۵} ^{۵۶} ^{۵۷} ^{۵۸} ^{۵۹} ^{۶۰} ^{۶۱} ^{۶۲} ^{۶۳} ^{۶۴} ^{۶۵} ^{۶۶} ^{۶۷} ^{۶۸} ^{۶۹} ^{۷۰} ^{۷۱} ^{۷۲} ^{۷۳} ^{۷۴} ^{۷۵} ^{۷۶} ^{۷۷} ^{۷۸} ^{۷۹} ^{۸۰} ^{۸۱} ^{۸۲} ^{۸۳} ^{۸۴} ^{۸۵} ^{۸۶} ^{۸۷} ^{۸۸} ^{۸۹} ^{۹۰} ^{۹۱} ^{۹۲} ^{۹۳} ^{۹۴} ^{۹۵} ^{۹۶} ^{۹۷} ^{۹۸} ^{۹۹} ^{۱۰۰} ^{۱۰۱} ^{۱۰۲} ^{۱۰۳} ^{۱۰۴} ^{۱۰۵} ^{۱۰۶} ^{۱۰۷} ^{۱۰۸} ^{۱۰۹} ^{۱۱۰} ^{۱۱۱} ^{۱۱۲} ^{۱۱۳} ^{۱۱۴} ^{۱۱۵} ^{۱۱۶} ^{۱۱۷} ^{۱۱۸} ^{۱۱۹} ^{۱۲۰} ^{۱۲۱} ^{۱۲۲} ^{۱۲۳} ^{۱۲۴} ^{۱۲۵} ^{۱۲۶} ^{۱۲۷} ^{۱۲۸} ^{۱۲۹} ^{۱۳۰} ^{۱۳۱} ^{۱۳۲} ^{۱۳۳} ^{۱۳۴} ^{۱۳۵} ^{۱۳۶} ^{۱۳۷} ^{۱۳۸} ^{۱۳۹} ^{۱۴۰} ^{۱۴۱} ^{۱۴۲} ^{۱۴۳} ^{۱۴۴} ^{۱۴۵} ^{۱۴۶} ^{۱۴۷} ^{۱۴۸} ^{۱۴۹} ^{۱۵۰} ^{۱۵۱} ^{۱۵۲} ^{۱۵۳} ^{۱۵۴} ^{۱۵۵} ^{۱۵۶} ^{۱۵۷} ^{۱۵۸} ^{۱۵۹} ^{۱۶۰} ^{۱۶۱} ^{۱۶۲} ^{۱۶۳} ^{۱۶۴} ^{۱۶۵} ^{۱۶۶} ^{۱۶۷} ^{۱۶۸} ^{۱۶۹} ^{۱۷۰} ^{۱۷۱} ^{۱۷۲} ^{۱۷۳} ^{۱۷۴} ^{۱۷۵} ^{۱۷۶} ^{۱۷۷} ^{۱۷۸} ^{۱۷۹} ^{۱۸۰} ^{۱۸۱} ^{۱۸۲} ^{۱۸۳} ^{۱۸۴} ^{۱۸۵} ^{۱۸۶} ^{۱۸۷} ^{۱۸۸} ^{۱۸۹} ^{۱۹۰} ^{۱۹۱} ^{۱۹۲} ^{۱۹۳} ^{۱۹۴} ^{۱۹۵} ^{۱۹۶} ^{۱۹۷} ^{۱۹۸} ^{۱۹۹} ^{۲۰۰} ^{۲۰۱} ^{۲۰۲} ^{۲۰۳} ^{۲۰۴} ^{۲۰۵} ^{۲۰۶} ^{۲۰۷} ^{۲۰۸} ^{۲۰۹} ^{۲۱۰} ^{۲۱۱} ^{۲۱۲} ^{۲۱۳} ^{۲۱۴} ^{۲۱۵} ^{۲۱۶} ^{۲۱۷} ^{۲۱۸} ^{۲۱۹} ^{۲۲۰} ^{۲۲۱} ^{۲۲۲} ^{۲۲۳} ^{۲۲۴} ^{۲۲۵} ^{۲۲۶} ^{۲۲۷} ^{۲۲۸} ^{۲۲۹} ^{۲۳۰} ^{۲۳۱} ^{۲۳۲} ^{۲۳۳} ^{۲۳۴} ^{۲۳۵} ^{۲۳۶} ^{۲۳۷} ^{۲۳۸} ^{۲۳۹} ^{۲۴۰} ^{۲۴۱} ^{۲۴۲} ^{۲۴۳} ^{۲۴۴} ^{۲۴۵} ^{۲۴۶} ^{۲۴۷} ^{۲۴۸} ^{۲۴۹} ^{۲۵۰} ^{۲۵۱} ^{۲۵۲} ^{۲۵۳} ^{۲۵۴} ^{۲۵۵} ^{۲۵۶} ^{۲۵۷} ^{۲۵۸} ^{۲۵۹} ^{۲۶۰} ^{۲۶۱} ^{۲۶۲} ^{۲۶۳} ^{۲۶۴} ^{۲۶۵} ^{۲۶۶} ^{۲۶۷} ^{۲۶۸} ^{۲۶۹} ^{۲۷۰} ^{۲۷۱} ^{۲۷۲} ^{۲۷۳} ^{۲۷۴} ^{۲۷۵} ^{۲۷۶} ^{۲۷۷} ^{۲۷۸} ^{۲۷۹} ^{۲۸۰} ^{۲۸۱} ^{۲۸۲} ^{۲۸۳} ^{۲۸۴} ^{۲۸۵} ^{۲۸۶} ^{۲۸۷} ^{۲۸۸} ^{۲۸۹} ^{۲۹۰} ^{۲۹۱} ^{۲۹۲} ^{۲۹۳} ^{۲۹۴} ^{۲۹۵} ^{۲۹۶} ^{۲۹۷} ^{۲۹۸} ^{۲۹۹} ^{۳۰۰} ^{۳۰۱} ^{۳۰۲} ^{۳۰۳} ^{۳۰۴} ^{۳۰۵} ^{۳۰۶} ^{۳۰۷} ^{۳۰۸} ^{۳۰۹} ^{۳۱۰} ^{۳۱۱} ^{۳۱۲} ^{۳۱۳} ^{۳۱۴} ^{۳۱۵} ^{۳۱۶} ^{۳۱۷} ^{۳۱۸} ^{۳۱۹} ^{۳۲۰} ^{۳۲۱} ^{۳۲۲} ^{۳۲۳} ^{۳۲۴} ^{۳۲۵} ^{۳۲۶} ^{۳۲۷} ^{۳۲۸} ^{۳۲۹} ^{۳۳۰} ^{۳۳۱} ^{۳۳۲} ^{۳۳۳} ^{۳۳۴} ^{۳۳۵} ^{۳۳۶} ^{۳۳۷} ^{۳۳۸} ^{۳۳۹} ^{۳۴۰} ^{۳۴۱} ^{۳۴۲} ^{۳۴۳} ^{۳۴۴} ^{۳۴۵} ^{۳۴۶} ^{۳۴۷} ^{۳۴۸} ^{۳۴۹} ^{۳۵۰} ^{۳۵۱} ^{۳۵۲} ^{۳۵۳} ^{۳۵۴} ^{۳۵۵} ^{۳۵۶} ^{۳۵۷} ^{۳۵۸} ^{۳۵۹} ^{۳۶۰} ^{۳۶۱} ^{۳۶۲} ^{۳۶۳} ^{۳۶۴} ^{۳۶۵} ^{۳۶۶} ^{۳۶۷} ^{۳۶۸} ^{۳۶۹} ^{۳۷۰} ^{۳۷۱} ^{۳۷۲} ^{۳۷۳} ^{۳۷۴} ^{۳۷۵} ^{۳۷۶} ^{۳۷۷} ^{۳۷۸} ^{۳۷۹} ^{۳۸۰} ^{۳۸۱} ^{۳۸۲} ^{۳۸۳} ^{۳۸۴} ^{۳۸۵} ^{۳۸۶} ^{۳۸۷} ^{۳۸۸} ^{۳۸۹} ^{۳۹۰} ^{۳۹۱} ^{۳۹۲} ^{۳۹۳} ^{۳۹۴} ^{۳۹۵} ^{۳۹۶} ^{۳۹۷} ^{۳۹۸} ^{۳۹۹} ^{۴۰۰} ^{۴۰۱} ^{۴۰۲} ^{۴۰۳} ^{۴۰۴} ^{۴۰۵} ^{۴۰۶} ^{۴۰۷} ^{۴۰۸} ^{۴۰۹} ^{۴۱۰} ^{۴۱۱} ^{۴۱۲} ^{۴۱۳} ^{۴۱۴} ^{۴۱۵} ^{۴۱۶} ^{۴۱۷} ^{۴۱۸} ^{۴۱۹} ^{۴۲۰} ^{۴۲۱} ^{۴۲۲} ^{۴۲۳} ^{۴۲۴} ^{۴۲۵} ^{۴۲۶} ^{۴۲۷} ^{۴۲۸} ^{۴۲۹} ^{۴۳۰} ^{۴۳۱} ^{۴۳۲} ^{۴۳۳} ^{۴۳۴} ^{۴۳۵} ^{۴۳۶} ^{۴۳۷} ^{۴۳۸} ^{۴۳۹} ^{۴۴۰} ^{۴۴۱} ^{۴۴۲} ^{۴۴۳} ^{۴۴۴} ^{۴۴۵} ^{۴۴۶} ^{۴۴۷} ^{۴۴۸} ^{۴۴۹} ^{۴۵۰} ^{۴۵۱} ^{۴۵۲} ^{۴۵۳} ^{۴۵۴} ^{۴۵۵} ^{۴۵۶} ^{۴۵۷} ^{۴۵۸} ^{۴۵۹} ^{۴۶۰} ^{۴۶۱} ^{۴۶۲} ^{۴۶۳} ^{۴۶۴} ^{۴۶۵} ^{۴۶۶} ^{۴۶۷} ^{۴۶۸} ^{۴۶۹} ^{۴۷۰} ^{۴۷۱} ^{۴۷۲} ^{۴۷۳} ^{۴۷۴} ^{۴۷۵} ^{۴۷۶} ^{۴۷۷} ^{۴۷۸} ^{۴۷۹} ^{۴۸۰} ^{۴۸۱} ^{۴۸۲} ^{۴۸۳} ^{۴۸۴} ^{۴۸۵} ^{۴۸۶} ^{۴۸۷} ^{۴۸۸} ^{۴۸۹} ^{۴۹۰} ^{۴۹۱} ^{۴۹۲} ^{۴۹۳} ^{۴۹۴} ^{۴۹۵} ^{۴۹۶} ^{۴۹۷} ^{۴۹۸} ^{۴۹۹} ^{۵۰۰} ^{۵۰۱} ^{۵۰۲} ^{۵۰۳} ^{۵۰۴} ^{۵۰۵} ^{۵۰۶} ^{۵۰۷} ^{۵۰۸} ^{۵۰۹} ^{۵۱۰} ^{۵۱۱} ^{۵۱۲} ^{۵۱۳} ^{۵۱۴} ^{۵۱۵} ^{۵۱۶} ^{۵۱۷} ^{۵۱۸} ^{۵۱۹} ^{۵۲۰} ^{۵۲۱} ^{۵۲۲} ^{۵۲۳} ^{۵۲۴} ^{۵۲۵} ^{۵۲۶} ^{۵۲۷} ^{۵۲۸} ^{۵۲۹} ^{۵۳۰} ^{۵۳۱} ^{۵۳۲} ^{۵۳۳} ^{۵۳۴} ^{۵۳۵} ^{۵۳۶} ^{۵۳۷} ^{۵۳۸} ^{۵۳۹} ^{۵۴۰} ^{۵۴۱} ^{۵۴۲} ^{۵۴۳} ^{۵۴۴} ^{۵۴۵} ^{۵۴۶} ^{۵۴۷} ^{۵۴۸} ^{۵۴۹} ^{۵۵۰} ^{۵۵۱} ^{۵۵۲} ^{۵۵۳} ^{۵۵۴} ^{۵۵۵} ^{۵۵۶} ^{۵۵۷} ^{۵۵۸} ^{۵۵۹} ^{۵۶۰} ^{۵۶۱} ^{۵۶۲} ^{۵۶۳} ^{۵۶۴} ^{۵۶۵} ^{۵۶۶} ^{۵۶۷} ^{۵۶۸} ^{۵۶۹} ^{۵۷۰} ^{۵۷۱} ^{۵۷۲} ^{۵۷۳} ^{۵۷۴} ^{۵۷۵} ^{۵۷۶} ^{۵۷۷} ^{۵۷۸} ^{۵۷۹} ^{۵۸۰} ^{۵۸۱} ^{۵۸۲} ^{۵۸۳} ^{۵۸۴} ^{۵۸۵} ^{۵۸۶} ^{۵۸۷} ^{۵۸۸} ^{۵۸۹} ^{۵۹۰} ^{۵۹۱} ^{۵۹۲} ^{۵۹۳} ^{۵۹۴} ^{۵۹۵} ^{۵۹۶} ^{۵۹۷} ^{۵۹۸} ^{۵۹۹} ^{۶۰۰} ^{۶۰۱} ^{۶۰۲} ^{۶۰۳} ^{۶۰۴} ^{۶۰۵} ^{۶۰۶} ^{۶۰۷} ^{۶۰۸} ^{۶۰۹} ^{۶۱۰} ^{۶۱۱} ^{۶۱۲} ^{۶۱۳} ^{۶۱۴} ^{۶۱۵} ^{۶۱۶} ^{۶۱۷} ^{۶۱۸} ^{۶۱۹} ^{۶۲۰} ^{۶۲۱} ^{۶۲۲} ^{۶۲۳} ^{۶۲۴} ^{۶۲۵} ^{۶۲۶} ^{۶۲۷} ^{۶۲۸} ^{۶۲۹} ^{۶۳۰} ^{۶۳۱} ^{۶۳۲} ^{۶۳۳} ^{۶۳۴} ^{۶۳۵} ^{۶۳۶} ^{۶۳۷} ^{۶۳۸} ^{۶۳۹} ^{۶۴۰} ^{۶۴۱} ^{۶۴۲} ^{۶۴۳} ^{۶۴۴} ^{۶۴۵} ^{۶۴۶} ^{۶۴۷} ^{۶۴۸} ^{۶۴۹} ^{۶۵۰} ^{۶۵۱} ^{۶۵۲} ^{۶۵۳} ^{۶۵۴} ^{۶۵۵} ^{۶۵۶} ^{۶۵۷} ^{۶۵۸} ^{۶۵۹} ^{۶۶۰} ^{۶۶۱} ^{۶۶۲} ^{۶۶۳} ^{۶۶۴} ^{۶۶۵} ^{۶۶۶} ^{۶۶۷} ^{۶۶۸} ^{۶۶۹} ^{۶۷۰} ^{۶۷۱} ^{۶۷۲} ^{۶۷۳} ^{۶۷۴} ^{۶۷۵} ^{۶۷۶} ^{۶۷۷} ^{۶۷۸} ^{۶۷۹} ^{۶۸۰} ^{۶۸۱} ^{۶۸۲} ^{۶۸۳} ^{۶۸۴} ^{۶۸۵} ^{۶۸۶} ^{۶۸۷} ^{۶۸۸} ^{۶۸۹} ^{۶۹۰} ^{۶۹۱} ^{۶۹۲} ^{۶۹۳} ^{۶۹۴} ^{۶۹۵} ^{۶۹۶} ^{۶۹۷} ^{۶۹۸} ^{۶۹۹} ^{۷۰۰} ^{۷۰۱} ^{۷۰۲} ^{۷۰۳} ^{۷۰۴} ^{۷۰۵} ^{۷۰۶} ^{۷۰۷} ^{۷۰۸} ^{۷۰۹} ^{۷۱۰} ^{۷۱۱} ^{۷۱۲} ^{۷۱۳} ^{۷۱۴} ^{۷۱۵} ^{۷۱۶} ^{۷۱۷} ^{۷۱۸} ^{۷۱۹} ^{۷۲۰} ^{۷۲۱} ^{۷۲۲} ^{۷۲۳} ^{۷۲۴} ^{۷۲۵} ^{۷۲۶} ^{۷۲۷} ^{۷۲۸} ^{۷۲۹} ^{۷۳۰} ^{۷۳۱} ^{۷۳۲} ^{۷۳۳} ^{۷۳۴} ^{۷۳۵} ^{۷۳۶} ^{۷۳۷} ^{۷۳۸} ^{۷۳۹} ^{۷۴۰} ^{۷۴۱} ^{۷۴۲} ^{۷۴۳} ^{۷۴۴} ^{۷۴۵} ^{۷۴۶} ^{۷۴۷} ^{۷۴۸} ^{۷۴۹} ^{۷۵۰} ^{۷۵۱} ^{۷۵۲} ^{۷۵۳} ^{۷۵۴} ^{۷۵۵} ^{۷۵۶} ^{۷۵۷} ^{۷۵۸} ^{۷۵۹} ^{۷۶۰} ^{۷۶۱} ^{۷۶۲} ^{۷۶۳} ^{۷۶۴} ^{۷۶۵} ^{۷۶۶} ^{۷۶۷} ^{۷۶۸} ^{۷۶۹} ^{۷۷۰} ^{۷۷۱} ^{۷۷۲} ^{۷۷۳} ^{۷۷۴} ^{۷۷۵} ^{۷۷۶} ^{۷۷۷} ^{۷۷۸} ^{۷۷۹} ^{۷۸۰} ^{۷۸۱} ^{۷۸۲} ^{۷۸۳} ^{۷۸۴} ^{۷۸۵} ^{۷۸۶} ^{۷۸۷} ^{۷۸۸} ^{۷۸۹} ^{۷۹۰} ^{۷۹۱} ^{۷۹۲} ^{۷۹۳} ^{۷۹۴} ^{۷۹۵} ^{۷۹۶} ^{۷۹۷} ^{۷۹۸} ^{۷۹۹} ^{۸۰۰} ^{۸۰۱} ^{۸۰۲} ^{۸۰۳} ^{۸۰۴} ^{۸۰۵} ^{۸۰۶} ^{۸۰۷} ^{۸۰۸} ^{۸۰۹} ^{۸۱۰} ^{۸۱۱} ^{۸۱۲} ^{۸۱۳} ^{۸۱۴} ^{۸۱۵} ^{۸۱۶} ^{۸۱۷} ^{۸۱۸} ^{۸۱۹} ^{۸۲۰} ^{۸۲۱} ^{۸۲۲} ^{۸۲۳} ^{۸۲۴} ^{۸۲۵} ^{۸۲۶} ^{۸۲۷} ^{۸۲۸} ^{۸۲۹} ^{۸۳۰} ^{۸۳۱} ^{۸۳۲} ^{۸۳۳} ^{۸۳۴} ^{۸۳۵} ^{۸۳۶} ^{۸۳۷} ^{۸۳۸} ^{۸۳۹} ^{۸۴۰} ^{۸۴۱} ^{۸۴۲} ^{۸۴۳} ^{۸۴۴} ^{۸۴۵} ^{۸۴۶} ^{۸۴۷} ^{۸۴۸} ^{۸۴۹} ^{۸۵۰} ^{۸۵۱} ^{۸۵۲} ^{۸۵۳} ^{۸۵۴} ^{۸۵۵} ^{۸۵۶} ^{۸۵۷} ^{۸۵۸} ^{۸۵۹} ^{۸۶۰} ^{۸۶۱} ^{۸۶۲} ^{۸۶۳} ^{۸۶۴} ^{۸۶۵} ^{۸۶۶} ^{۸۶۷} ^{۸۶۸} ^{۸۶۹} ^{۸۷۰} ^{۸۷۱} ^{۸۷۲} ^{۸۷۳} ^{۸۷۴} ^{۸۷۵} ^{۸۷۶} ^{۸۷۷} ^{۸۷۸} ^{۸۷۹} ^{۸۸۰} ^{۸۸۱} ^{۸۸۲} ^{۸۸۳} ^{۸۸۴} ^{۸۸۵} ^{۸۸۶} ^{۸۸۷} ^{۸۸۸} ^{۸۸۹} ^{۸۹۰} ^{۸۹۱} ^{۸۹۲} ^{۸۹۳} ^{۸۹۴} ^{۸۹۵} ^{۸۹۶} ^{۸۹۷} ^{۸۹۸} ^{۸۹۹} ^{۹۰۰} ^{۹۰۱} ^{۹۰۲} ^{۹۰۳} ^{۹۰۴} ^{۹۰۵} ^{۹۰۶} ^{۹۰۷} ^{۹۰۸} ^{۹۰۹} ^{۹۱۰} ^{۹۱۱} ^{۹۱۲} ^{۹۱۳} ^{۹۱۴} ^{۹۱۵} ^{۹۱۶} ^{۹۱۷} ^{۹۱۸} ^{۹۱۹} ^{۹۲۰} ^{۹۲۱} ^{۹۲۲} ^{۹۲۳} ^{۹۲۴} ^{۹۲۵} ^{۹۲۶} ^{۹۲۷} ^{۹۲۸} ^{۹۲۹} ^{۹۳۰} ^{۹۳۱} ^{۹۳۲} ^{۹۳۳} ^{۹۳۴} ^{۹۳۵} ^{۹۳۶} ^{۹۳۷} ^{۹۳۸} ^{۹۳۹} ^{۹۴۰} ^{۹۴۱} ^{۹۴۲} ^{۹۴۳} ^{۹۴۴} ^{۹۴۵} ^{۹۴۶} ^{۹۴۷} ^{۹۴۸} ^{۹۴۹} ^{۹۵۰} ^{۹۵۱} ^{۹۵۲} ^{۹۵۳} ^{۹۵۴} ^{۹۵۵} ^{۹۵۶} ^{۹۵۷} ^{۹۵۸} ^{۹۵۹} ^{۹۶۰} ^{۹۶۱} ^{۹۶۲} ^{۹۶۳} ^{۹۶۴} ^{۹۶۵} ^{۹۶۶} ^{۹۶۷} ^{۹۶۸} ^{۹۶۹} ^{۹۷۰} ^{۹۷۱} ^{۹۷۲} ^{۹۷۳} ^{۹۷۴} ^{۹۷۵} ^{۹۷۶} ^{۹۷۷} ^{۹۷۸} ^{۹۷۹} ^{۹۸۰} ^{۹۸۱} ^{۹۸۲} ^{۹۸۳} ^{۹۸۴} ^{۹۸۵} ^{۹۸۶} ^{۹۸۷} ^{۹۸۸} ^{۹۸۹} ^{۹۹۰} ^{۹۹۱} ^{۹۹۲} ^{۹۹۳} ^{۹۹۴} ^{۹۹۵} ^{۹۹۶} ^{۹۹۷} ^{۹۹۸} ^{۹۹}

خود باز پسند نمودند. و بر کتاب نیلیمت پوران عمل کرده نند و خیرات بدستود
 بر خود گرفتند. پس برکت آل از آفت برف محفوظ ماندند. راجه ایهی سینو
 موضع ایهه پور در پرگنه بانگل آباد ساخته به برهمنان بخشیده و چند اچارج
 را جاگیر داده تعظیم ذکریم پرورش می ساخت و مجلس مباحثه مردم بوده همیشه
 منعقد می بود و آن مذهب بود را بسیار خرابی می نمود. بیست و سه سال
 بحکومت گذرانیده دنیا فرو گذاشت.

صاحب گلزار کشمیری نگار که همای چند را چارج کتاب نیلیمت پوران
 از نیلیمت نگ برآورده است یا از خود تصنیف کرده است فقط. واللہ اعلم.

اوزنگ چارم

راجه گوتم سوم که از قبیلہ راجه گو بود در ۱۸۶۲^{هـ} تاج حکومت بر سر نهاد
 در عدل و احسان و رفاه انام بکام دل کوشیده خلق خدا با سایش و آسانی
 رسانید. و از حسن عقیده و نیکی اعمال او غلبه مذهب جنین و کثرت برف اینجا
 دفع شد. بسی و پنجال حکمرانی کرده از جهان فانی در گذشت. و بمن حسن
 نیت او بسیاری از احفاد و ذریات او درین ملک حاکم شدند. و عرصه
 دو هزار و شش صد سال لوای حکومت افراشتند.

۲، راجه ویشن در ۱۸۹۱^{هـ} بخلافت پدر افسر بر سر داده در آسودگی رعایا
 پنجاه و سه نیم سال بر سرانید.

۳، راجه اندر حیت در ۱۹۵۱^{هـ} بجای پدر نشسته و لایت کشمیر و اطراف
 هند را متصرف شد و کثرت خود به نصفت و عدالت آباد ساخت. بسی و پنجال

و شش ماه نزد حکومت باخته با طحیات در نشست -

(۴) راجه راؤن بعد وفات پدر در سال ۱۹۸۶ افسر ایالت بر سر داده از قلمرو
پنجاه هزار بیاضخیر نمود - عرصه سی سال حکمران بود و برای پوزش انعام
و بی تنوع نام تجانه آباد ساخت - صاحب گلدسته کشمیر از نامند و پادشاه پند
غلط است - مترجم زناگر مندر پادشاه را لوکی شری رام که ده است -

(۵) راجه ویشاک در سال ۲۰۱۶ بر تخت جلوس نمود - چوں
علم موسیقی خوب ورزیده بود همیشه بر سر و مشغول می بود طبعی موزون
داشت و راجا عمر بزرگ میدانستند - سی و شش سال حکمرانیت گذرانید -

(۶) راجه نر در سال ۵۲ گنجای پدرباج و افسر راج داد اگر چه عادل و با فضل بود
تا با رانی نمود کمال دستگی داشت که شب و روز در محبت و محالست او صرف
اوقات میکرد و در غرور و پر داخت رعایا چندان فرصت نمی یافت -

قف - یکی از زمامداریان جنین در موضع کار سکونت میداشت - و نزد
جوگ مایا طلسمی می ساخت که وی هر کس را میدید و میچکس و او را میدید باین طرز
ردم در آمد با زنان بیگانه فساد میکرد و تا آنکه بارانی راجه هم مداخلت نمود - راجه
ازین معنی خبر یافته با تشقیر و غضب مشغول گشت - و تمامی منادر و معابد مخانه
بودا را آتش کشید و دوات جاگیر و مال و دولت آنها به برهمنان بخشید
بر لب دریای بهت بمقام چکدر متصل بجایه شهری آباد ساخت و در انجا دولت
نمود بکمال رفعت و آراستگی ترخیص نمود -

له کنز نام داشت -

قف - مؤرخان می نگارند که در حکومت اوبشاک نام برهنی بود و
 دختر شیشرم ناگ بقصد خویش در آورد و راجه نر بروی عاشق شده برای موصلت
 مباشرت خود او را جبر کرد و شیشرم ناگ بفرآ آمده بر شهر مذکور باین آتش افشاند
 شهر و شهریان در یک آن ویران ساخت - پس رمنی خواهر شیشرم ناگ از روی
 غضبناکی تا بیت میل سنگباران کرده شهر مذکور معدوم شد - قصه آل دزدگر
 شیشرم ناگ پیشتر مشروحست - حکومت راجه نرسی و نه سال و نه ماه بود -

(۷) راجه سده در ۲۹۱۰ سپهر راجه نر که بوقت حادثه پید از بجایه همراه
 شیر مادر بیرون رفته بود بعد فوت پدر سندنشین اوزنگ حکومت گشته در عدل
 انصاف و سخاوت و شجاعت بی همتا بود و در آسودگی رعایا و بهبودی برای همیشه
 کوشش می نمود - و مدت شصت سال حکومت کرده در شهر عدم آسود -

(۸) راجه اوت پلاک در ۲۱۵۰ بجای پدر نشسته پیوسته در رفاه رعایا
 سعی بود - سی سال در حکومت بسر برد -

(۹) راجه هر نیاکره در ۲۱۸۲ اوزنگ پدر را رونق تازه بخشیده موضع
 رزل آباد ساخت - سی و هفت سال و هفت ماه بحکومت گذرانید -

(۱۰) راجه هر نیه کل فرزند او شصت سال بعد و داد سلطنت کرده در
 درگذشت -

(۱۱) راجه وسه کل پسر او شصت سال بحکومت گذرانیده در ۲۳۳۹
 از دنیا درگذشت -

۱۲، راجه مهر گل پیرو سه کل در سنه ۳۳۹ لای حکومت افراشته از سفالی و بیابانی و خشنای یکتای زمانه بود که باندک گناهی مردمان را قتل میکرد. و هیچ روزی غیر خونریزی نمی آسود و بر هیچکس رحم نمی کرد. سباع و طیور با تمیید خوردن گوشت مقتولان همراه وی میرفتند. و در عهد او یکی از اولیای ترکستان بر شمشیر حمله آورده شده راجه بکمال جودت و مردانگی بعد محاربه و مقاتله بسیار او را شکست داد. و چنه رگل نام نهری در پی گنه که با هور پاره جعفر نمود. و از کمر که آمو را اگر سنگی عظیم آنرا سوراخته بجهیه و تند بیاصل متحرک نشد راجه نهایت متفکر شده بعد پوشش شخصی را در خواب دید وی گفت هر زنی که از فسق و فجور عقیقه و پاک دامن میباشد چو بر سنگ مذکور دست بزند فی الحال نابود گردد. راجه مطابق اینها هم غیبی فرقه زنانش را از هر سو فوج فوج جمع آورده اند دست مالیدن هیچ زن آن سنگ گران اصلا متحرک نشد تا آنکه راجه بظهور آمده زنانش را بعلت زناکاری و طفلانرا به بهانه خیر امزادگی و مردانش را بتهمت دیوثی قتل عام نمود.

قف - مؤرخان تعداد مقتولان از عورات و طفلان و مردان ناسه کرده بعضی ناسه یک روایت میدارند. عاقبت چند دوتی نام دختر کوزه گری صحرا کردند وی بکمال غتاب بجانب راجه خطاب کرد گفت ای راجه چرا در روز دال خانوان خود را این امر دشوار فرمودی که بزور عفت سنگ را بیکدم نابود نمیکند شاید که این قدر خون بگینا مان بار گردد نت نمیشد و هرگاه از دست سودن آنها سنگ متحرک نمیکرد باز هم میدیدیم که این سیاستی که بر مردم کردی بر خود

میتوانستی کرد این گفت و دست حق پرست بر آں سنگ نهاد و بجنبش آورد
 یکوانداخت - بیک روز در محسراد آمده رانی خود را پارچه زرکار در بر دید که
 بر آں صورت راجه سنگا لایپ مطبوع بود و بمعاینه آں دیک قهرش بجوش
 آمده سوگند خورد تا که راجه سنگا لایپ را سازند بهم هیچ کاری دست نمیکنم و
 یراق و سامان درست ساخته باش که عظیم سنگا لایپ بهضت کرد و در آشنای
 راه راجه لات و چول و کرناٹ مطیع ساخت از انجا سفاین کشتی با بهر سانبند
 در سنگا لایپ عبور نمود و بعد محاربه و مقاتله بسیار راجه انجا با فوج بی شمار
 بقتل آمد و دیگری بجای او نصب کرده فرما داد که بعد ازین بر پارچه تا گل
 آفتاب تصویر سازند -

و وقت معاودت در هر جا تاول و تاراج کرده اسباب و دولت
 بسیار بهر سانبند - و قتی که بر کوه پیرنچال رسید ناگاه فیلی از کتل غلطبه
 و بهنگام غلطیدن بسیار فریاد و غوغا نمود راجه راصیحه او خوش آمده یکصد
 فیل در انجا نیز غلطانید و تنده و خوشحالی نمود از انجا آں مکان را هست و پنج می
 گویند - و در کشمیر رسیده بمقام هول لاڈ شهر مهر پور آباد ساخت - و بر زمین
 قندار را جاگیر ات عطا نمود - بر حال اقامت ظلم و تعدی آں سفاک نه مبر تبه
 که در تخریر آید - بهنگام سال حکمرانی کرده مرضی صعب و دردناک بروی طاری شد -
 روزی برای هوئی آتشی افروخته بود و خود را بجای ایهوت در آتش سوزان

له سرانندیب - ۲۵ هون - نوعی از خیرات است که اهل هندو آتش افروخته بر همان بگردان
 نشسته ماکولات در آتش میوزانند با اعتقاد ایشان آتش فرشته است و را خوردنیا خوردن
 میدهد و آں خوردنی را ایهوت میگویند -

انداخته سوخته شد -

گفت - حاضران از غیب آوازی بشنیدند که مهره گل سه کرو خون کرده
نجات یافت - والعیبه علی الادی -

(۱۳) راجه بک بعد انتقال پدر در ۲۴۰۹ هجری قمری مملکت را بنیاد عدل و احسان
آراسته مندریک سواحلی بمقام بکه شور معمور ساخت و نهری بک نام باصراف
در کثیر حفر نمود - و شهر بنوچه در میان دله کوه آباد کرد - و در عهد او جوگی زنی
بنها نام درینجا پیدا شده بر حسن و جمال او خاطر راجه شیفته گشت - روزی آن
ساحره بتقریب قربانی راجه نامدار را مع اعوان و انصار و خویشان خود در مجلس
جنگ برای خوردن ضیافت برده بود و ساحره مذکوره در اینجا نیز در جادو و همه را
بیجا ساخت همگی بیک فرزند ارجمند که کهنی نند نام داشت زنده ماند - و حکومت
راجه شصت و دو سال و نه ماه بود -

(۱۴) راجه کهنی نند در ۲۴۰۲ هجری قمری باتفاق ارکان مملکت بر سریر سلطنت
نشسته سی سال بحکومت گذرانید -

(۱۵) راجه و سه نند در ۲۵۰۲ هجری قمری بجای پدر رونق افروز مندر حکمرانی
شده بسیار رشید و دانا بود و دانشمندان را اعزاز و حرمت افزود تصنیفات
عظمتی بسیار فرمود - مدت پنجاه و دو سال کامرانی کرده عالم فانی را پدرود نمود -
(۱۶) راجه نر بعد رحلت پدر در ۲۵۵۷ هجری قمری افسر بر داده شصت سال بحکومت
بسر برده از سر در گذشت -

سه جوگی - فرقه ایست از فقرای بهنود - سه جگ - باصطلاح اهل بهنود ندری است -

(۱۷)، راجه اچیه پیر راجه تر در ۲۶۱۲ هجری عروس مملکت تاشتت سال
در برگرفته دنیا را وداع نمود. اچیه بل از تعمیرات اوست -

(۱۸)، راجه گوپادت بعد وفات پدر در ۲۶۱۷ هجری فرمانروای کشور شده
تمامی سرحدات کشمیر در قبضه اقتدار درآورد. و در رعیت پروری و دادگستری
بی همتا بود. و موضع کبلی در ناره داد و دقیریه که باگ در پیروه و ماهیه کام در کرمون
و اسکند پوره در باگل و شانگل از تعمیرات اوست. و دهات موفور برهمنان
فقیران را با گیکر بخشید و مندرها آباد نمود. و نیز بتخانه زشتی شور را که بر کوه سلیمان
واقع است تجدید و ترمیم فرمود. و موضع گوپه کار و بچپواره برای سنگ گران
بتخانه وقف نمود. و دقیر و خود جانور کشتی بیکسی را گردن نداد. مدت تاشتت سال
و شش ماه سلطنت کرده در گذشت -

(۱۹)، راجه گوکرن پیش در ۲۶۳۲ هجری و بهیم اقبال بر سر نهاده پنجاه و شش
سال سلطنت رانده انتقال نمود -

(۲۰)، راجه نرنر آدت بعد انتقال پدر در ۲۶۹۲ هجری سریر آرای سلطنت شده
سی و شش سال و سه ماه حکومت گذرانید -

(۲۱)، راجه انده جدر در ۲۸۲۵ هجری جانشین پدر شده از بسکه چشمان او
حقیر بود ندیا بینائی کلی نداشت بنابراین او را انده یعنی کور لقب کرده بودند -
اوایل در عدل و انصاف و رعیت پروری مشغول می بود. عاقبت بصحبت مردم
آرازل مزاج او منحرف شده ثبوه ظلم و جور و بجا و شراب نوشی و تروام کاری و فحش

له زشتی شور. از تعمیرات راجه نرنر میان اول بود گوپادت مرمت نمود -

در فساد و فساد و عناد برای خود اختیار کرده زن های مردمان بر و میبرد. و از قومند
و نندگان لغت گرفته با مردم ظلم و فاسق و اهل زالت الفت نمود و از سفالی و
بیباکی دقیقه باقی نگذاشت. تا آنکه سپاه و رعیت از حکمات او متنفر گشته حاکمان
اطراف که از قدیم متابعت راجه های اینجا میکردند روگردان شدند. و ارکان
دولت و اعیان رعیت اتفاق کرده در موقوفی او کنگاش نمودند. همدست از هم رفتی
آبهای روزگار حذر کرده باد و سه کس بجانب هند فرور شد و در اینجا یکی از راجه ها
اورا قباله کرده از میان گذرانید. حکومت او بنجاه و هشت سال بود.

مترجم رتناگر قمبر از است که آخر حکومت آنده جدشتر سکندر فلیقوس که او را
مردمان مشرق مهاباد می گفتند با شکر انبوه بنیخیر بنیدیش آورده چهل از آب
نیلاب عبور نمود راجه های قلمرو هند را ترسان افتاد. و برادر راجه آنده جدشتر
موسوم به ایس تر که حاکم اطراف کو بهستان بیرونی کشمیر بود بعزب طلبون سکند
با نقایس ارمغان فایز گشت و برای مقهوری برادر خود آنده جدشتر استمداد نمود
و سکندر لشکری بمعاونت او مامور ساخت. و آنده جدشتر از روی مخالفت
انحوال تاب تقابل در خود ندیده بجانب هند فرور گشت و آبشتر ملک کشمیر اقمصر
شد و آنده جدشتر از راجه پلیدن طلب اعانت نمود و وی بمقایه سکندر جنگ
میکرد و در اثنای جنگ آنده جدشتر در معاونت معاون خود کشته شد. متعارف
اتخال سکندر بسبیل کو بهستان حیونی در ملک کشمیر سایه نزل انداخت و چندگاه
در سیر و لشکر اسیر برد.

روزی بقضای کردگار بر موقع لشکارتیری بر بازوی سکندر رسیده چون
تیرانداز را مأخوذ کردند وی از طرف راجه ابیسیر مؤکل قتل سکندر بود. سکندر غضب
آمده ابیسیر با متعلقان خود قتل آورد و حکومت کشمیر به راجه پرتاب که از ارباب
ماله جد بکر باجیت بود از زانی داشت. و خود را بدارالملک خود رجعت فرمود و السلام
سکندر فلیقوس

مؤرخان هندی نگارند که سکندر فلیقوس پیش از ظهور عیسی سه صد و پنجاه
سال از دارالملک روم ظهور یافت و در اندک فرصتی ممالک عراق و روم و عرب
و فرنگستان و غیره مفتوح ساخت قبل از عیسی ۳۳۱ سال بر تخیر فارس پورش
آورد. و حمله سیوم پادشاه انجا دارا بن دارا بن بهمن قتل رسانید و مملکت
ایران و خراسان در حوزه تصرف خود درآورد.

از انجا که راجگان اقلیم هند در عهد حکومت دارا بطرف ایران باجگذار
و فرمان بردار شده بودند بخیا آمل سکندر بعد ضبط و ربط مملکت ایران و خراسان
عزیمت تخیر هند بخاطر آورد و قبل از سنه عیسوی ۳۲۷ سال با جمعیت لشکر
بیشمار از آب نیلاب عبور ساخت و راجگان هند را بصولت و شجاعت خود
تزلزل انداخت. چونکه از عرصه سه چهار سال افواج شاهی در میان بر فانی گویشت
شداید و مصائب سفر از حد کشیده بودند و در محاربات و مقاتلات تنگ مایه و
افسرده شده بودند و در موسم گرمای میان پنجاب رسیده بجای بخر اکثر ما
معلوم شدند بنابران بر یکوش هندی و تان مبادت نمودند.

له ای سکندر غیر از سکندر و القریظ است که پیش ازین بدو و هرگز بوده است. له دریای سند

در آن زمان در هندوستان سه راجه نامی بودند - یکی ابیسر فرما روایی
 کثیر و اطراف کهستان آن - دوم نیکامیلز راجه دوا به و سند ساگر که در میان
 سند و جهلم واقع است - سیم راجه پور شهریار مستنای پور -

ابیسر با تحلیف و نفایس کثیر سکندر را استقبال نمود و نیکامیلز
 بخدمت مشرف شده سکندر را سخنانه خود دعوت نمود و بکمال شان شایان لوازم
 ضیافت بجا آورد - سلطان سپاهان نیز مرده را در اینجا گذاشته خود برب دیایی
 جهلم قیام ساخت - و از آن طرف راجه پورن با جمعیت افواج پوشش آورده برکنار
 آن روی دریا صوفی محاربه آراست - و در یایی جهلم بسبب برسات طغیانی بود
 سکندر را عبور دریا به نهایت مشکل شد عاقبت ده میل بالا رفته شبانه از دایا عبور
 نمود - و راجه پورن بعد محاربه و مجادله بسیار اسیر کرده بوفور مرحمت بر ملک خود
 باز قایم ساخت - از اینجا بر وایت و قانع کثیر سکندر بسیر نهضت کرد - لیکن
 مؤرخان هندو رفتن سکندر به کشمیر بر زبان قلم نمی آرند - اما تحریر صاحب و قلع
 کثیر هم خالی نتوان بود -

مختصر که سکندر ملک دوا به و پنج به راجه پورن عطا کرده خود از چناب و
 راوی عبور نمود - و در مقام سنگلاشان ده هزار مردم شاید از قوم تاتاری بقتل
 آورد - از اینجا قصد تسخیر ملوک بهار مرکوز خاطر سکندر بود لیکن شکر یار پوش
 هندوستان اهلادمه نگرفتند لاچار تسخیر هندوستان بر عزمیت دوم معطل
 داشته عزم معاودت مصمم فرمود - و هزار کشتی فی الفور درست ساخته یک
 ساله کشتی را احاطه - و به شش ماه می گویند -

لک و بیت هزار سپاه و دودصد زنجیر فیل و بواری سفاین بسیل رودخانه سند
روانه ساخت. و باقی افواج بهر دلب رودخانه در خشکی کوچ کردند. سکندر بایاق
آزمونیهای دریا خود از راه تری بهفت کرد. و بعد مسافت پانصد کوه سفاین
بدمانه دریا رسیدند. از اینجا سکندر خود براه خشکی راهی شد و نیارکس که انس
عسکر بحری بود سفر دریا بهفت ماه با تمام رسانید. سکندر قبل از سنه عیسوی
۳۲۳ سال وفات یافت.

۲۳، راجه پرتاب اوت در ۸۶۸ یالفرمان سکندر بایا اتفاق اعیان
کشمیر تاج حکومت کشمیر بر سر داده در شیت امور مملکت و اسودگی سپاه و عیبت
بل و جان کوشید. سی و دو سال بحکومت گذرانید.
۲۴، راجه جلوک ثانی خلعت حکمرانی در ۹۱۸ در بر کرده سی و دو سال
در جهان بانی گذرانید.

۲۵، راجه لونجین در ۹۴۵ بر سند پیدر جلوس نمود. و رانی ادوال پیشا
نام عورتی دانا بود و بر بنهونی او گلزار خاطر سپاه و عیبت سر بر نمود همیشه در عدل
و عطا مشغول می بود. و مندر تنگی شور و تجانه هر داس متقل بهجای آه اباد حمت
و شهر گنگ بعمارات رفیع آباد نمود. و در مضافات شهر مندر آما شری احداث
فرمود که گنبد آل باسراف یک لک اشرفی زر اندود کرده بود.

قف. گویند در حد و مرز درختان بیشمار نهال گرد و حسن نیت او
فوراً شکوفه آورده از آثمار گرانبار شدند فقط. و در ماه بهار درون آلف در
برف بکثرت بارید که مزروعات تلف شده فقط عظیم روی واد راجه خزان خود

خانی کرده از عل و خواهر و نقد و جنس هر چه سرمایه داشت تحت اجمال بخشید با وجود آن قحط رفع نشد.

قف - راجه نیکام از چاره کار لاچار شده بر کشتن خود اقدام نمود و زوجه او ازین مرام آگاه گشته شوهر خود را از کشتن خود منع ساخت - شبها گاه هر دو بدعا و ناری بدرگاه باری ملتمس شدند پس با جابت دُعای آنها هر صبحگاه دو کیو تر بر یال از آسمان هر کس را یکنا میر رسیدند تا دمایمکه قحط رفع شد - دوگ پشما موضع راموه و کیموه آباد کرده جاگیریه برهمین بخشید - و از بطن خودش فرزندی نداشت بوقت انتقال راجه پرمشان اوستی شد - حکومت راجه سی و شش سال بود - (۲۶) راجه بجی در ۲۹۸۶ هـ با اتفاق اعیان ملک بحکومت رسید وی از کاتب زاد مای شهر بود شهر جیب آره آباد کرده پای تخت خود نمود - و مندر بچینور کمال رفعت و سنگینی افراخت - و مدت هشت سال بحکومت گذرآید -

(۲۷) راجه جی اندر در ۲۹۹۷ هـ با عانت ستمت و زیر بر ستم خلافت پدر نشسته چندی بعد و احسان گذرآید عاقبت از وزیر خود بیدل شده تاده سال مجوس داشت و مال و منال او تمام بغارت برد اما مردم خاص و عام از نیک بینی وزیر نشود بودند و بجای خود می گفتند که وزیر بقریب راجه اینی خواهد شد - این سخن بسبب راجه رسیده حکم داد که وزیر را بردارند حسب الحکم وزیر بر دارر شاه از جال گذرآیدند پس راجه را زحمتی و رجعتی مستولی شده بعد چند روز بهمهال رفعت دنیا را رخصت نمود - و حکومت او سی و هفت سال بود -

پس چونکه جی اندر را فرزندی نبود تاج سلطنت کشمیر چند روز بی سرمانده ایشان

نام شخصی مرتاض و صاف ضمیر مرتبی خدمت وزیر در موضع ایشه برای منزوی شده بود وی با سماع حادثه خدمت وزیر برای سوختن لاشه او زیر دار آ آمده کالبد او از دار فرو داده بر تیر سیل او متعذ گشت.

قف - ایشان دیو بر پیشانی او نظر کرده این سه فقره نوشته دید -
 (۱) تا که این شخص زنده ماند مفلس باشد - (۲) تا ده سال قید مانده بر دار میرود -
 (۳) بعد از آن راج خواهد کرد - ایشان دیو بنیاطر خود بنجید که از این سه فقره مضمون دو فقره عمل آمد البته مضمون فقره سوم هم مطلق نخواهد ماند پس لاشه او همچنان بر دار نهاده کمندی مهیا ساخت و همواره با و نگاه داشته منتظر قدرت خدای بود - یکشب دید که میدان نورانی شد و چند عورت جوگنی آمده لاشه او از دار فرو آور دند و او را زنده ساخته با خود مشغول کالمه و معاشرت کردند ایشان تمام شب در خوف مانده نهایت منتعجب شد و بوقت صبح جوگنیان خواستند که لاشه او بدستور بردار کشند - منقار آنحال ایشان دیو تیغ بدست گرفته جوگنیان را ترسانیده غوغا بر داشت موجب آن عورتان غایب گشتند و یکی از آن میال آواز داد که ای ایشان دیو این شخص را بباعث ما خدا زنده ساخت تو چرا بر سر ما خنجر کشیدی این راجه سندیان است راجه بزرگ خواهد شد.

چون وزیر زنده گشت و مرشد خود را در پای افتاد در آنحال مردم از هر سو جمع آمده بدیدن وزیر متعجب شدند و گمانیکه او را پیشتر میدانستند بجز دیدن بشناختند اعیان شهر بنظر حسن اخلاق و نیک سیرتی او را تکلیف حکومت نمودند وی قبول نکرد - آخر الامر بامر مرشد خود بر حکومت کشمیر اقدام نمود.

(۲۸) راجه سندیال محروف به آری راج در ستم با اتفاق اعیان شهر
تدج حکومت بر سر داده در شیت امور مملکت و پرداخت سپاه و رعیت ساعی
گشت و بندگان خدا را راحت و آسودگی بخشید چنانکه بر سر داکشیده بودند
مندر سندیال و محویر ساخت - و در موضع ایش برای برای اظیم فرشد خود تخته
بیمادیلوی یا دیگر نهاد - و از در خانه رندلار برای آبادی برگنه پیکان بر سر
آری کل جاری ساخت - و در برگنه لار موضع آری احداث کرده برای مصارف
جوی وقف نهاد -

عاقبت الام و نیای غدار را اعتبار ندیده اکثر اوقات در عبادت رها
و پریش تخته با اشتغال میداشت - و هر صبح هزار شیه لنگ درست کرده بر آ
بخش میساخت - و بمصلح ملکی و امور بهائی چندان نمی پرداخت - و مردم
از وضع او تنگ آمده پریشان خاطر شدند و نیز این معنی داشت که مردمان
از من دلیکند و ایمان ملک را در پیش خود طلبیده گفت که تا حال بالتماس شما
مهمات حکومت بر سر ما نیندیم اکنون بصلح من دیگری که بر حکومت برآید
و حرمان دور دارد - انگاه پوست آهوی پوشیده از مسد سلطنت برخاست
و در غار بومه زوه چند گاه منروی شده از نظر غایب گشت - بنابراین آغار با
غار آری رای میگویند - چهل و هفت سال بحکومت گذریانید -

و از حکومت او سیزده سال گذشته سنه مکر می خرد عیافت - و از سنه
کلیوک سه هزار و نهصد و هشت سال گذشته بخوف طوالت اینجا ضبط کرده شد
له نولک - اهل هندوکی مثل آلت انسان مقد یا از سنگ یا از گل درست می سازند بران پرش می کنند

درد آخر حکومت راجه سند بیان از افواه مشهور شد که گوپادت نام شخصی بنیره راجه
انده چند شتر و رزیه سبایه راجه قندهار اوقات گذاری میبکند و او را میگویند این نام فرزندان
لایق و قوی و چنانچه دیدیم ایام راجه پیر یاک جوتش برای دختر خود امرت پیر با نام
اشتهاد رستم به شهر کرده بود موجب آن میگویند این با مرید خود جوتش موسوم بر
حاضر خلبه میشد و سر قاپریا ساسانیان خواب را بر سر او دیده بنظر قبول پسندیدند و قوت
کها نگه داشتند.

پس میگویند این بامال و ممال کثیر و عروس و دلپذیر با زاده دقت دار
اوقات بسر میبرد باستان این خبر اعیان کشمیر که بسبب ناتوانی سندیان و لکیر
شده بودند بجانب میگویند این به تمام دست داده برای حکومت طلبیدند که بروقت
استغفار راجه سند بیان در کشمیر رسید. حکومت این شش راجه یکصد و نود
و دو سال محولت.

اورنگ پنجم

۱) راجه میگویند این در ۳۴۷ بعد استغفار آری رای بر سر سلطنت
اش نهنگان کشمیر را بعدل و انصاف نصارت بخشید و ممالک اطراف را ضبط
و بطور دو از کشتن طیور و حیوانات و اکل لحم و سفکد مانع کلی ساخت و حیوانات
قصابان را برای وجه کفاف اقطاع بخشید. و در حکومت او هیچ جاندار را از
ترسید بلکه بحسن نیت از حشرات و درنده بر آزا که قاصد نمیشدند و شبها
تغیر لباس کرده در شهر میسر میکرد و فقیران و بیپروایان اینها را مال و نعمت برد می داد
و مکان نیکه دان و میته گام و میگویند معهور ساخت.

دولت اشنا خبر شنید که قلمرو هندوستان بجا اندازان را آزار میرسانند
 شوهرش مخالفت آن فوج ظفر میج و ویرانی و سامان نهی کرده بجانب هندوستان
 ریت جهالتیری افراشت و اکثری از اجهای هندوستان از فوج او جدا
 جاندان در گذشتند هر که فرمان او منظور نکرد شوکت و مملکت او تباه شد و فتنه
 رفته بر کناره دریای شور که رسید.

گفت - روزی با اعیان مملکت برای عبور دریای شور مست میگرد ناگاه
 اندوخته وازی شنید که در حکومت راجه میگذاهند این را می شنید راجه با تمام این
 فرزند و غنای خود برای نفیض این فریاد تاد و دوید و رفتند شخصی دید که
 پنج شش کس او را بسته کرده میبرد راجه حقیقه را حال به سپه گری ازان میسر
 آید که ما را فرزند نریز خود اکنون اجلت بیماری قریب الموت رسیده است و در جواب
 بتی نه ایست که مردمان ازان خبر غیب می شنیدند از اجهای نسبت به او خود آواز شنیدم
 که او را انان قربان باید کرد حالا این ابل رسید پیش ما رسید با فضل مان او
 فدای فرزند خود خواهیم ساخت - راجه گفت که در عهد من قتل جاهل ممنوع است
 شما را وقت نیست که آدمی زاده بیگناه را سر راه گرفته بقتل رسانید از او در جواب
 گفتند که از سوت آن فرزند بسیار کال از ما میمان خواهند شد در حالتیکه کشتن
 یک کس شما را منظور نیست در افشای این قدر کسان بخانی ملک راجه جواب
 خواهند داد - راجه گفت این مسافر بیگناه بگذارید و در بدل نوجوان بن فدای
 فرزند خود نمائید آنها است هزاران تنه خنده کردند و راجه خنجر کشید و بر کشتن خود
 اقدام نمود در آن مجلس گفتا آن سال بر سر راجه افتادند گفت - ناگاه از غیب

شخصی روحانی بیاض شده دست راجه بگیرفت و از گشتن خودش بازداشت در آن
 آن همه کسان از نظر راجه غایب شدند. و راجه در ورطه حیرت افتاده آن شخص
 روحانی گفت: به جماعه از عالم غیب برای امتحان تو آمده بودند. و منم موکل
 سکار و آنها شفقت و رحمت تو بر خلق خدا دیده مطیع و منقاد تو گشتم اکنون مدعای خود
 از من بخواه.

راجه گفت برای تحذیر جزیره سنگدرب و جزیره لنکا از تو اعانت می خواهم
 این شخص گفت که من برای معاونت تو از درگاه مأمورم. انگاه راجه نیک نهاد بایش
 پیش و خیل و اقبال با اعانت موکل غیبی از دریا عبور کرده در جزیره سنگدرب
 رسید و پیش راجه ابجا طوق انقیاد در گردن انداخته امتناع گشتن جانوران بر خود
 منظور ساخت و با تحاف و تحلیف و نفائس به شمار رایت اعتبار افراخت پس
 راجه بکمال نصرت و شوکت بجانب کثیر رحمت فرمود.

قف. روزی بر مینوی ضعیف که در کنار او پسری نحیف بود در پیش راجه
 استغاثه نمود که این جگر گوشه من از مدت بسیار است منجمان میگویند که بغیر قربان
 حیوانی به نشود. اینجاست که گشتن حیوانات ممنوع است اکنون در بدل حیوان مطلق این
 حیوان ناطق صنایع خواهد شد. راجه بشنیدن این سخن متحیر گشت و آن بر مین را
 تسلی داده و عده جواب بر فردا نهاد. راجه تمام شب و یک روز آن بر مین پریشان
 بود و بجای خود نمیخوابید که جان من عاقبت فنا شدنی است اگر این وقت قربان این
 بر مین زاده میشود علین سعادتمند است.

علی الصبح برین را گفت که عوض حیوان جان من فدای فرزند خود کن برین
گفت که ای امیر خلیفه خاطر پدیده بچکسی نتواند شد پس راجه نیک محض خنجر بریداشته بر
گشتن خود اقدام نمود ناگاه آل شخص روحانی پیدا شده راجه را از قتل خود بازداشت
بر علو بهمت او آفرین و مر حبا نمود. برین زاده را فی الحال شفای کامل حاصل شد
قف. شبی راجه نیک نام در حر سرای خود بخواب آسوده بود و آوازی از دود
شنید دزد دزد در آنوقت از زبان راجه برآمد که دزدان را بگیرد بعد دوسه
روز چند عورت پیش راجه آمده التماس نمودند که بریزد شوهران ماکه موکلان
چشمه سارا را بشکل ماران هستند شبانه برای سیر برآمده بودند مرد مال آنها را دزد
پیدا شده غوغا کردند و از زبان حضور حکم شد که دزدان را به بندند موجب آل موکلان
غیبی شوهران مابسته کرده مجبوس داشته اند. راجه تبسم کرده گفت که دزدان خلاص
نمایند بمالوقت آنها را از بندش دادند. بعد از آن موکلان چشمه سار مطسح او
شده با فکال گوناگون پیش راجه حاضر می بودند.

روزی راجه دیر تالاب اولر بود و باد صحرای چکان میوز نزدیک بود که سفینه
غرق می شد در آن حالت لکها ماران در آب پیدا شدند کشتی راجه بر دوش گرفته
بماصل نجات رسانیدند. و بعد چندگاه راجه ماروار از اطاعت راجه منحرف شده
عاطلان او بیدخل ساخت و بر قتل جانان اقدام نمود راجه نامدار با تملع اخبار
باشکر به شمار در ماه مار بجانب ماروار نهفت کرد و در آشتی راه لشکریان از
بی آبی عاجز شدند. ناگاه موکلان چشمه سارا را بشکل ماران صا بخوابیده بسیار
چشمه با جوشیدن گرفت. و کثرت آب سیلاب شد و فواج شامی سیراب گشت

پس بجدال و قتال پیوستند و راجه مار وار در دست دلاوران جرّار گرفتار شد -
میگویند او را حبس کرده ملک مار وار در قبضه اقتدار خود درآورد - از آنجا بجناب
سورت متوجه شده بلاد سورت و قنوج مفتوح ساخت -

و بعد انتظام آن سوا و براه پهنه و بهر سمت کشمیر معاودت نمود چهل و یک
دریای سهنده چنانکه آبهای پنجاب لاحق به آنک نمی شوند رسید دریاها بسبب
بارش بزرگسال طغیانی شده بود راجه نامدار از روی عدم امکان سفاین دستگیر
غیور دریا منور و گشت - ناگاه جمعی از مارال پیدا شده بر روی دریا میساخت
جسری بود از گشت و پذیرای آن تمامی افواج و اقبال و چهل و یک سیاه اندو
غیور کرده بجان یک کشمیر راجه شد - و تا اینجا تمامی راجگان هندوستان همکاب
عسکر بودند و در اینجا بر کس را بخلع فاشتره نواخته و ضمت نمودند - اهل هندو در حق
او بسیار حکایات عجیبه می نگارند بنابر تطویل ترک شد -

فقط - میگویند که سایه ابریه همیشه بر سر او می بود و وقت بارش کالای او
تر نمی شد - موجب آن او را میگویند این می گفتند - میگ می یعنی ابر و این معنی سواری
والد نام - سی و چهار سال حکومت کرده درگذشت -

(۲) راجه سرشته ساین بعد انتقال پدر در ۶۸ سالگی افسر حکومت بر سر نهاده
در ضبط و ربط ملک قبوضه پدر تا مدار کوشش بسیار بکار برد و عمر عزیز خود در
و انصاف صرف کرده تجانهات و ترچک و بر و ریشور و غیره یادگار نهاده - و برای اوقات
آن حاصلات علاقه مکنه معمول داشت - سی سال حکومت کرده فروگذشت
دو پسر از واکه یکی برین دوم تو مان -

۳، راجه بهرمان در ده ساله وارث ملک پدر شده تورمان را بت وزارت
افراشت. عاقبت مزراج تورمان از متابعت برادر منحرف شده سکه خود جاری
ساخت و بهرمان از حرکت او آشفته شده تورمان را مجبور داشت. و زوجه او
آن زن ناکه دختر راینه و زنده را از مرده القواد راجه های سورج بنی بود بوقت مرگ او
شوهر فرار اختیار کرده بمقام اندر کوٹ در خانه کلانی قرار یافت. چون از شو
خود آستان بود بوقت وضع پسری از و متولد گشته پسرین نام نهاد و زوجه
کمال شل فرزند او را پسرین میگرداناکه پسرین بلوغ رسید و مردم او را پسر کمال
میخواندند. در حالت خردی آثار بزرگی از چهره او با هر میبود و هنگام بلوغ
ماجرای طعنان پسرین نشسته خود را خطاب راجی میداد. و طفلان دیگر را
بیمقصد فذارت و امارت و ملازمت مقرر داشته حکمرانی میکرد و پیوسته
بیر از بی و شاهان یازی مشغول میبود. اتفاقاً برادر آن زن راجی اند نام بستی
نوا هر خود در برها میگردید. عاقبت در اندر کوٹ جا نیکی پسرین با طفلان
معاشرت میکرد و رسید و پسری ادید با فرو شوکه دارائی که بر سر بر رفتی نشسته
بر کوکال حکمرانی میکرد و اندر اشفت و محبت بیعی در دل بهیجان کرده چیزی
نخواست گفت. شبانگاه دنبال او در خانه کمال در آمده خواهر خود را بت
و از ایام مفارقت و مجوری خود با او گریه میکرد پسرین باعث گریه و کیفیت
آن مرد از مادر خود پرسید و مادرش گفت که این شخص برادر من است و پدرت

له سورج بنی. نام قبیله چنانچه دو فرقه راجهای هندوستان بیشتر عالی تبار و نامدار بوده
یکه سورج بنی دوم چند بنی فقط. له در نسخ دیگر "نگر کوٹ" دیده شد.

تو را من بظلم برادر خود محبوب است و فراق او گریه میکردیم. بر ویرین بنشیند احوال
پدرش را در گذشته روز و شب در ورزش کشتی و پهلوانی در خانه می اندر میرمیرد.
و همه را آن ایام هرین شفاعت بعضی از باب نام تو را من را حکم اطلاق بخشد. وی
چند روز در موافقت پسر پسر برده بقضای ناگهانی از جهان فانی درگذشت.

انگاه بر ویرین مبرافت خالوی خود برای دیدن معایده و تیرنها بهندستان
رفت. بعد آن راجه هرین را ایام کامرانی پسر آمده سی سال و دو ماه حکمرانی کرده
درگذشت. چونکه فرزندی نداشت پسر از سلطنت بی نور مانده داعیان مملکت
بجانب راجه بکرماجیت که در آن ایام تاجدار بهندستان بود عرض داشت خود برای
تسلط کثیر و فرستادن حاکم فرمانروا فرستادند. پیشتر از آن یکی از برهمنان
اینجا مانده گپت نام که عالم و حاکم و متراف بود برای حصول وجه کفاف در پیش راجه
بکرماجیت رفته بود و در سرعه شش ماه در اردوی خاص ایام افلاس پسر میرد.
روزی در موسم سرما راجه بکرماجیت از خواب بیدار گشت و شمعهها بهیچ
هوا گل شده بود پس و شاقال درگاه را آواز داد و از آنها بموجب استیلا ی خواب
کسی بیدار نشد و مانتر گپت بیرون دولتراد و صحن باغ آشفته حال نشسته
بود وی آواز راجه شنیده بجهنم رفت و شمعهها فروخته باریاب صحبت گشت.
راجه از و پرسید که از شب چه قدر باقی باشد؟ برهن گفت یکنیم پیر. راجه گفت
چگونه دانستی که یکنیم پیر باقیست؟ مانتر گپت یک اشوک بکمال فصاحت بپیر
منقول کرده پیش راجه ادا نمود که مضمون آن این بود.

تَرْجَمَةُ شَلَوَكْ - بواسطه شدت سرما بدن من آسایده گشت که مانند
دانه لوبیا پوست از بدن من کفیده گردد - و آتش من چنان ضعیف گشت که از
بسیاری دم کردن بآل بهای من ترقیده شد و از شدت گرسنگی کام و گلو
من خشک گشت - و در دریای غم و حسرت مستغرق مانده خواب از دماغ من
به چنان دور رفته است که کسی زلفه را به عزت کرده رانده شده باشد -
نوعیکه کسی بزرگ شخصی زمینی جاگیر یافته باشد و آن زمین مطلقاً کم نمی شود -
به چنان این شب دیکچور بر من کم نمی شود - فقط -

راجہ مضمین اشکو و فصاحت و بلاغت آن فرمیده نهایت مخطوط و مضمین
شد - و بر پریشان حالی آن بر من ناوان حیران مانده بعضی صلح و انعام حکومت
کشمیر لوی کشیدن مصلحت دانست - و بهما وقت بنام اعیان کشمیر جواب خط ترسیل
نمود که ماتر گیت بر حکومت آن دیار مقرر شده شما متابعت او نمائید - فردا ماتر گیت
سر دربار حاضر آورده فرمان حکومت کشمیر در افاقه پیچیده لوی آفولین نمود - و
گفت که این فرمان فوراً نزد اعیان کشمیر باید رسانید - پس ازال انعام شایان تو
عطا خواهد شد -

بر من بنومیدی تمام فرمان راجه در دست گرفته روانه کشمیر شد - و قتی که
در سبزه پور رسید فرمان عالیشان بامیران آفولین نمود و بطلان آن امر اطمینان
شادی نواخته ماتر گیت را لباس شاهی پیراسته بر سر حکومت جلوس دادند -
انتباه - در خیابان برخی از احوال راجه بکر حاجیت بنابر تقریب سخن در لبط
تاریخ ایراد کرده شود -

تسلط یافتن راجه بکرماجیت بر ممالک هندوستان و تمبر

مؤرخان هندی می گویند که راجه بکرماجیت از قوم پوار بود و در اوصاف حمید و اطوار پسندیده و قصص و حکایات بسیار در تواریخ هندو بطور افانه مذکور شده است و این مختصر بایشان ندارد.

مختصراً آنکه راجه موصوف در غنوا و شباب اوقات خود بلباس فقرا در حیات اکثر بلاد هندوستان با سادسوال بسر می برد. چنانچه ریاضات شاقه در صحبت ایشان کشیده فقیر کامل شده بود چو لعل نخبه ماه سال رسید نوید آسمانی قدم در بلاد سپاهگیری نهاده بنخیر ممالک پرداخت. حکمت ازلی همچنان بود که او بدولت عظمی اعتلا یافته خلق خدا را از پنجه جور و جفای رایان ظلم پیشه نجات بخشید. روز بروز کارش ترقی پذیرفت و در اندک زمانی ولایت هر واکه و مالوکه بحیطه تصرف درآورد. و در جود و رافت و لطف همچنان معی بلوغ نمود که در اندک فرصتی مشهور آفاق شد. و اعتقاد اهل هندو آنست که آنچه در خاطرش میگذاشت بی قصور و فتور بطهورنی پیوست. و هر چه که در شب و روز از خیر و شر و نفع و ضرر در ممالک محروسه او واقع می شد بی خلل و نقصان چو روز روشن بر دواضح میگشت با وجود ادعای سلطنت با خلق خدا برادرانه سلوک میکرد. و در منزل خود بغیر کوزه گلی و حصیری نداشت.

وبلده اولین احداث کرده در اینجا پای تخت خود قرار داد. و قلعه دمار بنا نهاده جهت سکونت خود اختیار نمود. و بتجانه بها کال در او حین محصور ساخت. و برای برهمثال و جو گیاهان اقطاع مامور کرده در اینجا ساکن گردانید و اکثر اوقات

خود صرف پرستش خدا و خدمت خلق می نمود. و از افعال و اقوال او قصه های عجیب
غریب در تواریخ هندی مبسوط است. و تا بیخ سال و ماه از عهد تولد او در دفاتر ثبت
می نمایند. و بکرماجیت معاصر او شیر بود و دست بعضی او هم عهدشالو پندارند
آخر عمر خود ملک کشمیر را منصرف شده یکی از شاعران عبوض صله و انعام بخشید.

عاقبة الامر شالباهن نام زمینداری از دکن برود خروج نمود و بر ساحل دریای
بریده طرفین معکری ساخته آتش محاربه افروختند پانه شالباهن غالب آمده بکرماجیت
را بقتل رسانید و مدت حکومتش نو دوسه سال بود.

۱۱. مانترگپت بفرمان راجه بکرماجیت در سال ۱۳۰۰ تاج حکومت کشمیر بر سر نهاده
بکار سلطنت پرداخت و ایمان و ارکان دولت را حسب مدارج زده های بی شمار
و غلظتهای زرکار عطا نمود. و خویشان و متعلقان خود را نعمت فراوان و مناصب
مناسب و شایان بخشیده از جمند گردانید. و از نفایس کشمیر تحایف بسیار و لطایف
بیشمار مهیا کرده راجه بکرماجیت را نزل خدمت فرستاد. و در عدل و احسان
رعایا متنوچه گشته قتل جانوران در ملک خود ممنوع ساخت. و از آمدن ملک هر چه
در روز جمع می شد شب مبایکین و فقر بخشید خزینه خالی میداشت. و عرصه
چهار سال و نه ماه جام حکومت نوشیده از انتقال راجه بکرماجیت خبر شنید
همانوقت ترک سلطنت کرده بنیت قبول ریاضت بملک کاشی رفت. فقط.
پیشتر گفته شد که پیر و سکن برافقت خالوی خود بخوابش طواف محابد
و تیرت مادر بندفته بود چون از پوزش اهنام تقبیل محابد و منادر فارغ شد
به جستجوی عابدان روشن دلان بهر جا سیر میکرد. و عاقبت در حدود کوهستان

و کهن اشوپا د نام فقیری کامل دید و بعد اکتساب فیوض باطنی از زبان او مرده
جهان بینی شنید. اما بنظر افلاس و ناتوانی خود اطمینان خاطر او نشده تا یک سال
باز در اینجا عبادت معبود خود اشتغال ورزید. بار دوم از زبان اشوپا د نوید
حکمرانی شنیده عازم ملک خود گردید. در اثنای راه جمعی کثیر از اُمرا و رفقای پدر
خود با او ملاتی شده چو از وفات راجه هرَن و تسلط ماترگیت خبر شنید برای
تخیر کشیدن منطقه همت بر بندد و دگر کوٹ که الحال آنرا کانگره گویند رسید
و در اینجا افواج بسیار از دیار بهار و اطراف کشمیر جمع کرده اکثر بلاد پنجاب مفتوح
ساخت.

و برای تخیر کشمیر با خود تدبیر دلپذیر بنجیده که ماترگیت را بکرماجیت ملک
کشمیر خیرات بخشیده است. بهتر آنست که اول با معاون او که راجه بکرماجیت است
بسجنگ و محاربه پردازم انگاه تصرف بلاد کشمیر چندان دشواریست بنا بر این با لشکر
و سامان فراوان با بهنگ جنگ راجه بکرماجیت غریمت هندوستان نمود.
و در اثنای راه خبر شنید که بکرماجیت کوٹ حیات دریده از دنیا درگذشت
باستماع این خبر پروسین با فرزندان او جنگ کردن شرط مروت ندانسته
باز گشت آمد. و بعد چند روز خبر شنید که ماترگیت ترک سلطنت کرده باراده
رفتن کاشی در لاهور رسیده و پروسین مبراقت چند کس از اُمرای خود نزد
ماترگیت رفته باعث ترک سلطنت از او پرسید و ماترگیت گفت که بسبب
انتقال راجه بکرماجیت مرا چندان عبرت افزود که از سلطنت مستغاره نفرت
کردم و کوٹ گدائی خلعت پنداشته رایت مسافرت افراشم اکنون قبای

سلطنت بر قامت زیبای تو راست آمده از من مبارک باد - پرورسین بجای خود بخنجد که بکرم حاجیت این بر من را ملک کشمیر خیرات بخشیده است هرگاه من از و و پس بستم شرط مروت نباشد -

پس بنظر والا بتمتی ماتر گیت را گفت که تا حال ملک کشمیر بکرم حاجیت تو بخشیده بود اکنون من ترا عطا کردم بر من تقسم کرده گفت بکرم حاجیت من حقیر را اینقدر عطیه کثیر بخشیده بود اکنون حقوق عطیه او چگونه فراموش کنم که عطیه تو قبول لازم و هرگاه العام تو بپذیرم العام او را با العام تو مساوات گردد پس فضیلت او چه خواهد ماند - از اینجا بر من روانه کاشی شده ده سال عبادت کرده درگذشت - و پرورسین تا حین حیات او هر سال خراج کشمیر بعد وضع اخراجات بجانب او میفرستاد - و ماتر گیت بباکین و غربا می بخشید و خود کاسه گدائی میکرد -

(۲) راجه پرورسین در ۱۳۵۰ بعد ترخیص ماتر گیت کشمیر آمده در ضبط رباط مملکت و آسودگی سپاه و رعیت پرداخت و در عدل و انصاف و بذل و الطاف مصروف مانده از اقران زمان مافوق شده دوسه سال کمال استقلال انشطام این محال بدرجه کمال رسانیده با فوج فراوان عزیمت هندوستان نمود - ممالک بسیار از اطراف هندوستان تا ساحل دریای شود در قبضه خود آورد - و شیلات پسر بکرم حاجیت که از دست مخالفان هراسان و در دست پریشانی حیران بود - پرورسین تمامی مخالفان او از جنگ و محاربه مغلوب و مغرور ساخت - شیلات را بر ممالک محروسه پدر خود تسلط بخشید - و تحت سنگاس که

از پسرگان میگویند دست بکر با حجت افتاده بود از شیلادت گرفته بجانب
کشمیر رجعت فرمود. بعد چندگاه شیلادت از متابعت راجه سرکشی کرده رایت بغاوت
افراشت راجه پرور سین بال شکر خود بر سر او تاخت آورده در معرکه اسیر نمود و جلوه بهمت
خود خطای او بعلل بخشید و بر ملک موردی خود پادشاه تیره را که از این باب چیزی نگاه
وی از دوی تیره بختی باز سرکشی نمود راجه او را بار دوم قهر کرده باز عفو فرمود.

گویند شیلادت شش مرتبه لغی و در زیده پرور سین هر دفعه او را سرکوبی ساخته
باز بوفور عطا خطا بخشید. و مرتبه بهمقام راجه بکمال قهر مملکت او ضبط کرده آل باغی
محبوس داشت. و بعد چندگاه باز بکمال بهمت و در یادی از تقصیرات او درگذشته
بدستور بر حکومت ملک خود مختار ساخت. گویند بنا بر غلو بهمت خود هر بلادی که بیورش
جدال و قتال میسر میکرد حکومت آنجا و اشران ملک را بدستید میداشت. و از
مملکت موردی خود هیچکسی را مغرولی نمیکرد.

و بعد ضبط و در بط بلاد او اصرار خواست که در خطه کشمیر شهری دلیپذیر آباد
کرده نام خود بر جاده روزگار یادگار گذارد بنابران بر بنهونی یکی از روحانیان
شهر بنیگر که فی الحال معمود و شهو است حوالی کوه ماران بعمارات فراوان که
تعداد آن مؤرخان سی و شش ملک خانه می نگانند آباد ساخت. حقیقت آن
در حقه اول گذشت. و مدت شصت سال حکومت کرده بباط حیات دروشت.
(۳) راجه جیستریسیر راجه پرور سین که از لطن رتنه پر بالی متولد شد بود
در ۱۹۵۰ سر بر آگشته خود را بجل و احسان و رعیت پروری نیکنام ساخت.
سی و نه سال و سه ماه حکومت کرد.

(۴) راجه نرندر آوت در ۳۳۳ بجای پدر افسر سر داده محکمه اسناد از خود ایجاد نمود - و سیزده سال بحکومت پرداخت -

(۵) راجه تو بنجین سپردوم بدشتر در ۳۴۸ تاج راجگی بر سر داده شد و دل سپر نرندر وزیر ساخت - و بعد چندگاه فیما بین آنها آتش نفاق مشعل گشته شد و دل کشته شد و پسرش سر سبیلین هفت ساله بود وی بخوف راجه همراه مادر خود در مکر کو گریخت - و راجه نگریک کث او را بلامادی پذیرفته نگه داشت - چو بسن میز رسید لشکری انبوه جمع کرده از راجه محمول امداد گرفته بکشیم پوشش آید و تو بنجین بمقابله او برآمده در کوهستان با نهال آتش جدال و قتال افروختند و تو بنجین کشته شد - حکومت او چهل و سه سال بود -

(۶) راجه سر سبیلین بعد کشتن تو بنجین در ۳۹۲ بر حکومت کشمیر مسلط گشت و می نفا نر طلع و جمع کرده ابواب نصف و معدلت مفتوح داشت و ممالک محروسه پیر و سین تمام قبضه کرده دو مرتبه به هندوستان رفت و بلاد بسیار مفتوح گشت و دختر راجه قنوج بعقد آورد و بر پشه و چارناک مندر بوئی شور تر صیص نمود - چهل و هشت سال حکومت کرده شفقار شد -

(۷) راجه گند هر سبیلین در ۳۴۳ تاج شاهی بر سر داده بحکومت پرداخت بسیار ظالم و سفاک بود شب و روز در غلش و سرور سرور می بود و از روی غفلت غرور ممالک پنجاب و اطراف دور از تصرف او بدر رفت -

که نیند قوالی از هند آمده بود که بنوای ساز و سرود و سخن و رود جانور را بی هوش می کند - راجه از مجالست او گاهی فراغت نمیدید تا که انتظام ملک بر هم

خورد. و چمن نبره تو بنجین در دهمین پاره هاگیر دار بود وی با جمعیت قلاش و اوایل
بشتر آمده دولتخانه راجه در محاصره گرفت و فوج شاهی از معاونت راجه باز مانده
بغینیم پیوست تا هفت روز جنگ قائم بود. عاقبت گندهرب عاجز آمده امان
خواست. و چمن مال و مملکت را متصرف گشته گندهرب بپایان محبوس داشت.
ایام حکومتش سی و هفت سال بود.

(۸) راجه چمن در ۳۱۰ بر حکومت کشمیر تسلط یافته بدادگری و رعیت
پروری پرداخت و اطراف و مضافات کشمیر که در عهد گندهرب بین سرکش شده
بودند بضر و حرب مطیع ساخت. و راجه ملتان سوکرم پال بغی و زبیده راجه
چمن با فوج گراں عزیمت ملتان کرد چون در حدود پنجاب رسید زیر دشتی
رومال سرخ بر روی نهاده بخواب رفت و عقاب آسمانی رومال سرخ گوشت پاره
پنداشتند پرواز آورد و بقصد برداشتن رومال بر روی راجه منقلب زده دید
از حدقه بدر کشید راجه بوقوع این حادثه نهایت متالم گشته بعد سه روز از
جهان درگذشت. و مدت حکومت او سی و دو سال و شش ماه بود.

(۹) راجه شورک برادر راجه در ۳۱۰ بجانشین شده با جیش و لشکر
به ملتان رفت و سوکرم پال در قلعه متحصن گشته شورک تا عرصه یکماه بلوا زات
قلعه شاهی پرداخت. و سوکرم پال عند العجز خراج معمولی بر خود الزام کرده
مقدمه بمصالحه انجا مید. پس راجه مظفر و منصور بجانب کشمیر رجعت نمود و در رقی
و فتح سلطنت پرداخت. پس راجه دارد و باغی شده حدود کامراج را غارت
نمود. راجه بمقابله او لشکر کشیده بجنگ پیوستند و راجه دارد و از هر بگاه هزوم

شده بگوستان گریخت و راجه بتعاقب او ایلتار نمود. در میان دژ که بگوستان گرفته راه رسید سانی از بیج سو نگذاشتند و از بالا سنگها ریخته همه تالف کردند و راجه اسیر ساخته در قلعه پین محبوس داشتند. و بجرادت پسر همین از کتیمیر صحبت هم رسانیده بر ملک دارد و یلغار نمود. ملک دارد و را غارت کرده قتل عام نموده در پین رسید. قلعه گیان سر راجه شوک بریده از قلعه بیرون انداختند و بجرادت قبول کرده قلعه مفتوح ساخت. از این منظر و منصور باز آمده بر سر بی سلطنت نشست. مدت حکومت شوک پنجاه و یک سال بود.

(۱۰) راجه بجرادت در تنگه برسد ایالت کتیمیر جلوس نموده جمعی اندر فرزند شوک شوک برداشتند و در حدود هراج تا کیال جنگهای عظیم کردند و بکسی غالب و مغلوب نشد. عاقبت مصلحان در میان آمده صلح کردند و هنگام ملاقات جمعی اندر را در میان خیمه قتل رسانیدند و لشکریان او بچوش آمده بمحاربه آویختند. و از جانب دویزار کس کشته شدند. بجرادت نظریاب شته بشهر آمد و در عدل و داد و رعیت پروری بجهت بود مناد بسیار تعمیر ساخت. و بتجانه وزیره البیری را مرمت نمود و در عهد او غله ارزان بود. بقیمت چهار تنگه یک خروار شالی میفروختند. مدت ده سال و هشت ماه حکومت کرده شته قرار شد.

انتقال - پندت کلین احوال شش راجه از راجه کونجین تا راجه بجرادت در کتاب خود ننوشتنه است. راقم موجب نقل رتنه پورال درج نمود.

(۱۱) راجه رنادت در تنگه سبای پدر جلوس نمود و عجم رعایا و برابرا

له نام سکه که در زمان سابق رواج داشت معلوم می شود که لفظ "سکه" همین تنگه است.

اعمال و نصف و خوش ساخت - و بر فرق سرش مثل ناقوس علامتی مسعود و مرتفع بود - و در جماعت و سخاوت و ریاضت و عبادت و رایگانۀ عصر میگذشتند و در ذیل کوه مازان بختانۀ رفیع و شفاخانۀ وسیع معمور ساخت - گویند در این ملک دارالشعای مرصع از مخترعات اوست - و بر همه منڈ و یعنی مسافر خانه برای اسرائیل بن یسئیل مقرر نمود -

و درت سین والی کهن روزی بر لب دریا تماشا میکرد و از آب دریا تیری ماه پیکر برداشت و مبر فرزند ی پرورده با هم نارهه موسوم ساخت چو ل بسین بلوغ رسید بهنگام عروسی او جگ سوئمیر شهر ساخت و راجه زنادت بنظر عروس دلبر جلو گرفته بایجاب و قبولیت برآمد مواصلت او جلوس نمود - آں عورت نهایت نیک نیت و خوش خصلت بود - رعایا را بعدل و احسان خوش میداشت - و بنادت از لطن او متولد گشت -

چون عمر راجه با خور رسید با اتفاق رانی نیک نهاد در غار بومه زده درآمده از نظر مردم غایب شد - و بعد از آن کسی روی ایشان ندید تمامی افواج و اعیان تاسه روز بر در آں غار منتظر بودند - روز چهارم در ماه ساون بقدر یکه عه برف حوالی آں غار بارید و لشکریاں بسیار ضایع شدند - مدت حکومت راجه شصت سال و سه ماه بود -

۱۲ راجه دینادت پیر زنادت در ۳۵۰ استقلال یافت - مترجم زتاگر می نگار که و بنادت لعمر یازده سالگی برافقت عمومی خود منکلات بسیر هندوستان رفت و بعد دیدن معابد و منادر هندو در کوهستان سوا لک

ورود نمود. در اینجا گنپت نام عابدی مرتاض دید که مدت یکصد سال در غار منزوی
 شده بود و بنیاد تعلیم و تربیت او ریاضات شاقه کشیده تا عرصه دوازده
 سال بغیر یک پیاله شیر از نوع غذای هیچ نمی خورد. و بتوفیق ازلی صفای دل حاصل
 کرده بذات وحدت وصل شد. و بعد از قضای عرصه بیست سال با شاره مرشد
 خود کیشمیرا مدد در تیرانه زایشی شور و فراز کوه تسلیمان یک سال منزوی گشت.

چون راجه رنات در غار عدم دخول یافت ایمان ملک و بنیادت را
 بارت تخت نشینی ملتی شدند و بنیادت اصلا منظر نگردد. عاقبت الامر عموم رعایا
 و برابا لکها جمع شده بابرهم و الحاح آنها و بنیادت امر سلطنت قبول نمود. و از جمیع
 رعایا و برابا عهد گرفت که در حکومت من اصلا دروغ نگویند و خلاف وعده ندارند
 و حق الناس نخورند و کیشتن جانوران اقدام نمایند. بعد و لوق میثاق از تیرانه
 فرود آمده بمقام مگره بل برای خود معبدی از فی افرخت. و متصل آل دو غنینه
 متین برای محل خراج مراج و کامراج ترخیص نمود. و اذن عام داد که هر کسی از
 رعایا منجمله فصل پیداوار حصه دهم خراج شاه بعد از ختم تمام سال بدست خود
 از راه دوزن در گنینه اندازد. و اهل عمله که برای سرانجام موام بهایابی و اند
 معاملات و نفاذ احکامات در ملک مقرر بودند سرسرخفیت خود و بر سر رعایا بود
 مداخلت کسی نگذاشت.

و برادر خود بکرادت افرع که فرموده کلبه خزینه کامراج در قبضه او نهاد
 که بعد از قضای یکماه در وانه گنینه برگشته و تنخواه سپاهان و ملازمال فهمید
 میداد. و مفتاح خزینه مراج در قبضه خود گرفته آنچه که در میان روز جمع میشد

بوقت شام می آین و غریبا قیمت میگیرند و برای فردا چیزی نمیگذارند. و برای
آذوقه خود قندی زمین از دست خود آباد میگرد و عشا را داخل بیت المال نموده
بقیه آن مصرف تغذیه خود بقاعنت میگرد. و تا انقضای ایام حکومت او هر کسی از
رعایا بمنجه فضل پید. و از حقه و هم نقد کرده بدست خود در میان خزینه می انداخت
قف - هرگاه کسی در دادن حقه و هم ذره قصور میگرد و فی الحال ببلای
سخت مبتلای شود و هرگاه کسی حق الناس میخورد و در یک ساعت از غیب سزا میبرد -
قف - و اگر کسی بدزدی اقدام میگرد و دستش خشک می شود -

قف - و در عهد او هیچ فردی را از آزار و ضررت نمیرسید و بحسن نیت او
درندگان و حیوانات و وحوش و طیور کسی مزاحمت نمیگردند -

قف - گویند بزور ریاضت بر آب میرفت هر چه که بزبان خود میگفت فی
الحال میشد و از دعای نیک و بد هر چه که بزبان می راند اصلاح دینی گشت - و هرگاه
کسی از رجال با فعال شنیعه از تکاب میگرد و فی الحال بدعای بد او سزای یافت و مدت
العمر خود یک خمرقه پوشید و گوشت و نمک گاهی نخورد - و مدت چهل و هفت سال
بدین منوال گذرانیده از حجره غائب شد -

ارتقاء - ذکر و نیات و غیره تنگتر میچسبی ایراد نکرده است -

(۱۳) راجه کبریا دوت - در عهد نوای حکومت افراشت و خلق خدا برافراشت

معدلت و احسان دلخوش داشت -

قف - و از درگاه کبریا بدعا درخواست نمود - که در عهد حکومتش هیچکسی نمیرد
همچنان بوقوع آمد که در عهد او کسی نمرد و روزی سیاحت را در راه مرده دید و بوقت

جای حق تسلیم نمود چو کالبد غصری او با تش دادند سوخت پس حیدر او به هر موکله
گنگا فرستادند و دریای گنگا لاشه او به او انداخت - گویند ده هوا ناپدید شد
و العبد علی التروی - ایام حکومتش چهل و دو سال بود -

(۱۲) راجه یازاد پسر یکرمات در سنه ۶۲ به برسر سلطنت نشسته خود را جیانتند
نام نهاد و کنگ و شرگن را رتبه وزارت بخشید - بعد ضبط و رباط اطراف کشمیر
با لشکر فراوان بهندوستان رفت و تا کناره بحر محیط بلاد و امصار بسیار فتح نمود و
در حدود بنگاله برای بود و باش مردم کشمیر شهر کاپلی آباد ساخت - و در شهر مالوه
شمار بسیار ترصص نمود - و اطراف بهندوستان را در جمیع بلاد و بقلع سیاحت کرده چند
سال در شهر قونج طرح اقامت انداخت و آخر عمر بجانب کشمیر رجعت نمود -

گویند جیانتند را دختری ماه بیکره بود که انت لیکها نام داشت روزی
منجی در پیش راجه رسید وی بموجب کمالات علمی از مقدرات غیبی خبری بیان نمود
که این دختر سلسله حکومت خاندان شما را خاتمه خواهد شد و بعد انتقال تو شوهرش
آج حکومت کشمیر بر سر خواهد نهاد - جیانتند بجای خود سنجید که آدمی پس فطرت
گاهی صاحب سلطنت نتواند شد و بقصد آل عقد موصلت آل دختر همراه فرزند
داروغه اصبیل که او را در لب دبول میگفتند منعقد ساخت و آل شخص نیک
محضر بموجب خوشخوئی خود محبوب و مطلوب عام و خاص گردید - و راجه هم پسند
قریه با و جایگزین شد - و انت لیکها را اعفوان جوانی بخوش آمده پنهانی بجانب
جوانان خوشرو نگاه میداشت - و وزیر خنگ که به نسیم بهار جوانی مثل گلزار
شگفته شده بود با و بباطن اطو و کامرائی گسترده هم آغوش عشرت و شادانی

گردید-

روزی در لب درون در حرم مراد آمده دید که آن هر دو بلبل جوانی
در کنار کامرانی بگلچین گشته و از باد وصال مخمور و مدیهوش مانده بکمال
ایستادند و خواب ناز آسوده بودند. در لب درون را بیدار آل چراغ بصارت
بی نور گشت و دو غضب از ایوان و مانش در گذشت خواست که آن تیر درون
را از صرصر قهر و غضب شمع حیات در یکدم گل کند لیکن بموجب عقل دور اندیش
و بنظر پاسبان ناموس خویش بدامن خننگ و زیر نوشته گذاشت از روی معاینه
فعل شنیع تو خواسته بودم که ترا نابود گردانم اما از روی نیک بینی و فریاد صلی
خود دیده و دانسته ترا بگذاشتم-

خننگ و زیر از خواب استراحت بیدار شده مضمون دامن مطالعه نمود
و زهره اش آب شده از افعال شنیع نائب گشت. و در خیر اندیشی در لب
بدل و جان مشغول ماند. بالادست سی و پنج سال جام حکومت نو شبده
طعمه شایین اجل گشت. تا اینجا ترنگ سیوم ختم شد-

اورنگ ششم در ذکر رجهای کار کوٹ بنسی

۱، رجه در لب درون و اما د بالادست در ۶۵۵ بیابوری خننگ و زیر تاج
حکومت بر سر نهاده خلق الله را بعدل و احسان و بذل و امتنان آباد ساخت.
و از لطن اننت لیکها ملهن نام پیری داشت که رجه بالادست در حین حیات
خود متبثی کرده بود و ی بمرسی ساگی ارتحال نمود. درال زمان بکثرت باران
دریای بهت طغیانی شده سد ناوه پوره که رجه میگو ملهن مستحکم کرده دریا

بیت را زیر دامن کوه ماران عبور داده بود از جابر داشته گل مجرای اصلی خود مفتوح
کرده سبیل سابقه تبریان یافت همان روز میدان و تالان مرگ را طوفان ساخته تلاب
دل متموج گشت و راجه در آن آس آن خود را استعداد ندیده در ترمیم آن کوشش
نمود. سی و شش سال حکومت کرده شفا شد. و از حکومت او بیست و چهار
سال گذشته سنه هجری شروع یافت.

۲) راجه پرتاب پمید پسر ملهن که او را نام اول در لیست وفات پدر
کتاب خود در ۲۹۹ بر تخت جلوس نمود. و همچنان در رتبه وزارت بخشید. و در
حدود کامراج تا پیر نام شهری آباد کرده تنگگاه خود قرار داد. و قرین قصر نگارین
بتخانه سنگین و متین بلند افراشت. و از اطراف و کناف تا جبال و حرقتگرال
طلب داشته در حصن حصین حصانت خود نگهداشت.

و در آن زمان لودن نام شخصی ملک التجار ملک مالوه درین بلده رسید. و از نقایب
بدیعه و نظایف عجیبه تنخالیف بنیطیر بنظر راجه گذرانید. و متصل دولتیانه راجه برای
اقامت خود کاشانه رفیع و بتخانه منبع معمور ساخت.

شی راجه کارگر برای نشاط و انبساط تاجر نامدار با اجتماع اعظم روزگار
عالیشان محفل بنمائش شمعهای کافوری و آرائش سامان مسروری بنا و ادای کپزار
و دو صد رقاصه طناز و باهنگ سرود خنیاگر این نغمه ساز کبکمال نزہت و استیلا
آراسته فرمود تاجر محمود را طلوع مشعل نور در اقباس شعاع فرحت و سرور
مسرور بود. اما بصعود دود شمعهای کافور دماغ او بصداغ رنجور گشته مزاج او
هنایت آشفته شد.

روز دوم سوداگر نامور در آرایش بزم هما نداری راجه دادگر پرداخته
طاق و رواق و ثاق خود به نوازل و لعلهای شب افروز روشن ساخت - راجه تنوده
خصال بشنیدن صدای طحال و نوازی ارغنون و تال و بدیدن ضیای لعلهای بیضا
مثال و لقای ماهرویان زیره خیال و بنوشیدن ایام مالامال سمرت باد و
عشرت و سمرت گشت - و تا به روز علی التوالی عیش و عشرت و خوشحالی بود -

بقضای که دگر راجه کامجوی را از مشکوی سوداگر خوشحوی ماه روی بنظر آمده
ببراهوی خال رخارش لبان موی گیسوی آشفته شد - و سوداگر هنگام وداع
تمامی ساز و سامان بزم عشرت و فراق و لعلهای شب چراغ نذر خدمت راجه
فرمود - و والی دست قبول برآل گذاشته همه چیز پوی ازانی داشت بمکی بر روی
آن بکار مفتون گشته لیل و نهار مجنون وار در کلبه غم و اضطراب محزون و بمبار و
خونبار می بود و از افشای راز احتراز میکرد -

عشق دوداست کسی دود نازد و دود

عاقبت خیرشهر گشت و سوداگر از دیر خود دل برداشته راجه دادگر را
برای رفع علالت و اندوه پیشکش ساخت و راجه بخوف بدنامی و لحاظ ناموس خود
او را نپسندید - سوداگر بر عایت ناموس راجه آن ماه رو کبشیشال دیر مهاردیو
نذر کرده راجه نیک نهاد را پنهانی پیغام فرستاد که آن پرنیاد از عفو من
بدادقتا و اکنون براد دل از موبدان دیر خریده کشت زار آمال را بوصول و طراوت
بخشد -

راجه بشنیدن این خبر و بر خود را از کشیشان بچنانه خریده در شبستان وصل

رسانید. و بحالست و موانست او عمر عزیزی خود در شش و سرور گذرانید. و از بطن او سه پسر متولد گشت. یکی چند را پیژد. دوم تازا پیژد. سوم لئاد پید. راجه پرتاب لعل و زلفت و احسان بچاه سال بحکومت گذرانید. و چند را پیژد جانشین کرده از دنیا در گذشت.

(۳) راجه چند را پیژد که نام اصلی او بجات بود در اوج پستی رسید بدو جلوس نمود. و بجل و داد و نصفت و سدا خلق خدا را برادر رسانید. روزی بر مهنی بر سر راه مقتول شده بود و زوجه او و دیش راجه استغاثه نمود با وجود شخص و شس بسیار قاتل او دستیاب شد. راجه دادگر سه شبانه در پنجواب و خور بسر برد.

قف. روز چهارم در خواب دید شخصی را از روحانیان وی فرمود که بر صفت سنگین بتخانه خید آر و طحیون بذریعه پرویزین مانند برف میفتانند و کافه انام از خواص و عوام بر صفت سنگین گذرانیده هر کس را نقشه پا باید دید بر فتن هر شخصیکه دو نقش پا برابر طار و ثابت گردد او را قاتل بر مهن پندارند. و چه آل این است که روح مقتول همیشه دست بدان قاتل آویخته و دنبال میاشد.

چون راجه بتشرایب اشارت گشته فردا بر صفت سنگین بتخانه آمد و بفرزاد افتاد و تمامی اهل شهر زن و مرد جمع کرد. فراد فراد بر آرد و مغرورش گذرانید. و گفتیکه آن شخص قاتل گذر کرد و نقش پا بر سطح از و ثابت گشت و او را ما خود کرده برای قصاص بدار کشیدند. عاقبت از قتل بر مهن اقرار نمود.

و نیز آرد و ده اند که راجه مزبور برای تعظیم نر بهون سوامی طرح بتخانه افکند و در تریع اساس آل قوس واقع شد. و متصل آل بتخانه کاشانه کناسی بود.

راجه نیکه نهاده و برای رفع قوس بنیاد آل بتخانه بر سطح زمین شریفها گسترده درخواست قطعه زمین فرمود پاره دوز بهار دول همتی خود منظور نکرد هر چند راجه بعضی مدارا مدام ابرام میکرد هرگز نشنید چو ابرام از حد گذشت - پاره دوز گفت اگر میخواهی این قطعه زمین از من ببرد یا بزرگسالان تو اتم داد و هرگاه می آئی در خانه برهنه یا میخواهی از من قطعه زمین بطور خیرات البته میتوانم بخشید - راجه فی الفور از تحت فرو آمده در بنگاه کفشگر پابرهنه تشریف برد و پاره دوز قطعه زمین بطور خیرات بلا عوض چیزی بوی بخشید - پس راجه عمارت بتخانه بسر رسانید - و هشت سال و هشت ماه سلطنت گذرانیده بمکه جاودانی بگذشت -

۴) راجه تارا پید که نام اصلی او دیادت بود در ۵۵۳ هجری بعد وفات برادر فرس حکومت بر سر داد - و برخلاف برادر دادگر شیوه شکاری و شفاکی و خونریزی خوار خود ساخته از جور و جفا ظلم و دغا خلق خدا را آسیب و آزار سخت رسانید و بشاید آزار و مکاراید اطوارا و مردم ایندیارد جنگلها و کوهسارها را را اختیار کردند و خانه های بسیار خراب شدند - راجه جبار خود در شهاب کوهسارها رفته مغرور بال بجز و قهر شهر آورده اکثرها از تیغ گذرانید -

موجب آل بعضی اطراف مملکت از قبضه او بدر رفت کافه انام از خواص و عوام تنهایی او از خدا بدعا میخواستند - عاقبت بسزای کردار خود گرفتار آمده مرگ شدند برو غالب گشت - و عرصه چهار سال و بدست و چهار روز در سفاقت گذرانیدند در گذشت -

۵) راجه للنادت پید که لقب او کتا پید بود در ۵۵۴ هجری بعد از تخیل برادر

شکست عروس مملکت بر یاور عدالت و نصفت آراسته اطراف ملک که در عهد پادشاه
از دست رفته بود در قبضه اقتدار خود در آورد - و بعد ضبط و ربط سلطنت
و ترق و ترق مملکت لوی عزیمت افراشته با فوج گراں و سامان افراد پنجاب
و دلی فتح کرد - پس باراجه قنوج بشود ام نام محاربه و مقاتله نموده مغلوب و منکوب
ساخت و وزیر او مینتر شرما گرفتار کرده محبوس داشت -

عاقبت الامر راجه مغلوب حلقه مطاعت و در گردن انداخته خراج شاهی
بر خود الزام نمود و ملک محروسه خود را باز قایل شد - لئاناد از این نهضت
کرده گوهره دیش تا دریای کالکا مفتوح ساخت - و شهر کلنگ را قایل شده
جانب بهار ایثار نمود و راجه بهار به عجز و انکار پیش آمده بر حکومت خود باز
مستقل شد - از اینجا به دریا ی گنگ با فوج ظفر موج بر ملک بنگاله یورش
آورد و بعد جلال و قتال بسیار راجه بنگاله عرق لجه نریمت ساخته مال و سب
و قیل و دواب غنیمت یافته تا کنار دریای شورامصار و دیار بسیار فتح نمود -
بعد از آن بطواف جگنانه حی بهره یاب شده بر بهمان ایثار افرادان نذر و خیرات
بخشید - پس بطرف دکن نهضت کرده راجهای آل سواد را حلقه انقیاد و بگوش
انداخته بر ممالک محروسه خود باز قائم ساخت - اما رانانم زنی که حکمرانی بعضی
ممالک دکن سرفراز بود با لشکر انبوه و قبیلان کوه شکوه محاربه و مجادله پیش آمد
کو ششهای مردانه بکار برد - عاقبت بر آستانه اطاعت سر نهاده بر حکومت
خود باز فائز گشت - پس مضافات بنگاله را تا کنار دریای کاویری قبضه
کرد - و از اینجا خمخانه شراب نارچیل که گاهی بدیده ندیده بودند دستیاب شد و

بنو شیدان آن افواج را ماندگی راه و حضرت سفر فرغ گشت -

و بعد تنخیر جزایر سرانید و سنگالید و گجرات و مالوه در قبضه اقتدار خود کد آورد - و دوار کا و او حین فتح کرده برای پنجاب عثمان عزیمت سمت کابل و خراسان مطوف داشت - و بعد تنخیر ممالک کابل و هرات و خراسان جانب بخارا پیکر شس ساخت - مومن همان حاکم بخارا بقایه و مقاتله پیش آمده چهار بار در جنگ و پیگیر داد شجاعت داده عاقبت مهزوم شد - بعد تعاقب بعید دست بدامن امان آ و نیجه باج و خراج قبول نمود - از انجا رایات عالیت افراشته ممالک سمرقند و تاشقند و خوقند و کاشغر و تنگان و ختن مجاریه و مصالحه در قبضه اقتدار در آورد و جمیع بلاد و بقاع ترکستان مفتوح خست و مال و مناع و دولت به شمار و افراش و انبیا بسیار بهرسانید - و از راه تهت رجعت کرده بعد دوازده سال در خطه دلیزیر ورود یافت - و یازده کرد دینار نذر تجانه بولیشور بهاد و جالندهر و لاهور در تصرف و شاقان خود گذاشت -

و هنگام تنخیر هندوستان و ترکستان از هر شهر و هر مکان دانشوران عاقل و عالمان فاضل و استادان کامل که در علوم غریبه و فنون عجیبه متاثر شده بودند انتخاب کرده همراهم خود بکشور آورد - از انجمله حکیم نام بهوشمندی عجیب و از جمندی نجیب که در فن کیمیا دانا و در علوم غریبه به ستما بود برای وزارت و صاحب خود پسندید و انتظام مهابم مملکت را برای رزین او ناظم و ناسق گردید -

قف - گویند عسکر شاهیه بهنگام تخیر ملک بهکر بموجب غلبه غنیمت لوی
بر تافته مفروز نشاند و در عرض راه دریای قنار پیش آمده که عبور آن مشکل
بود و زیر باتدبیر جوهری از بغل کشیده در مقعر دیا انداخت و آب را در وسط
شقی سپیداشده راه عبور نظر برگشت و شکر و اسباب و خجول و دو آب
آسانی گذر کرده هر کس از مهملکه نجات یافت - و وزیر جوهری دیگر گوهر
اول نموده بجزیره آل جوهر نزد دریا بردست و زیر رسید و آب دریا بکشتور
جاری شد -

قف - و بر موقع تخیر هندوستان شخصی مضروب و مجروح و مقطوع
الالف در پیشگاه راجه حاضر شد و بطریق دادخواه مال عرض نمود که مالوکا
سمندر و لاتی است بعید و در حوالی آل رگستان مزید و کوهستان شدید
واقع است - و در عرض راه آبادی نیست فرمانروای اینجا از باد غرور
منجور است که بسبب صعوبت و کربت راه هیچکسی از مخافال در ملک او نرسد
بافضل از روی خیر اندیشی او را فهمایش کرده بودم که درین زمان
راجه للتادت بیادری نجات سرکشان را زیر و زبر میبازد متابعت او بر ما
واجب است که ملک و مال محفوظ ماند و رعایا را رحمت و زوال نرسد بعد
این قصور مرا در شکنجه تعذیب در آورده باین حال رسانید - للتادت او
عالمه کنانید تا که جراحتهای او بالتیام رسد -

پس آل کیش همیشه للتادت را برای تنبیه و تادیب راجه ملک
خویش ترغیب و تخمیر می ساخت - و للتادت که ایف راه و گذرگاه

آنها دو روز دستفرا نمود و آن شخص بیان کرد که تا ملک ما همگی دوراه است -
از اینجا یک راه آسان است و آب و علف هر جا امکان - آتا تا عرضه سه
برابر رفتن است - و راه دوم تا عرضه پانزده روز طی کرده شود لیکن بسیار
دشوار و صعب گذار است و آب و علف نایاب - راجه بر طبق اظهار و ضرورت
دو هفته را از همه چیز سرانجام داده با لشکر جزا را از راه دشوار ایغار نمود و تا عرضه
دو هفته میان ریستان و کوهستان رفته نهایت راه پدیدار نشد -

پس قلاوون بد کردار را بدبار عالی حاضر کردند و حقیقت راه پرسیدند
اظهار ساخت که این طریق دشوار را پایانی نیست مدعی من این بود که مثل
تو کجکلاهی باشوکت و سطوت شاهمی از دست پشه هلاک گردد و راجه ملک را
از دست تو آزاری نرسد - راجه نامور و تمامی عسکر بنوح این خبر در ورطه
خوف و خطر افتاد - و راجه دادگر لشکر خود را بدلا سالت فرمود و خود در حالت
سوگواری بکمال عجز و زاری بدرگاه باری التجای رستگاری نمود -

و چکن وزیر از روی تدبیر عروق زمین را تشخیص کرده بر موقع مناسب
چاهی عمیق حفر نمود تا که آب ظاهر شده لشکر و دواب سیراب گشت - از اینجا
بقدر امکان ظروف آب همراه برداشته بعد قطع مسافت بعید وارد آل
ملک شدند - و راجه اینجا را قطع و قمع کرده براه دیگر رجعت نمودند همچنین
حالات عجیب و واقعات غریبه از کارنامه های وزیر بسیار یادگار است -

و قتی که راجه للتاد در خطه دلپند بر قیام ساخت و در آبادی
له در خطه دیگر بدرقه یافته شد - و قلاوون لفظ ترکیت بخی را مبر و مقدمه لشکر سوازی که محافظت

مکمل در عایاد تجدید و نبات و قضیه جات تعمیر عمارات و بتخانه ها و مهال سرا و شفاخانه
 بسیار کوشید. از انجمله للآل و نچت پلور و بیت پلور و پهل پلور و قضیه بند چیه
 و پر سپور و لکه بهون از عمارات اوست. و در موضع للآل و بتخانه سوریج همگی
 آباد کرده خراج قنوج برای اخراجات آل وقف نمود و در موضع ها کوره مندر
 مکنا سوامی و بر کوه مهادیو مندر مهادیو سوامی معمور ساخت. و در تلمیج قبه هر یک
 بتخانه یک لک هزار توله طلا صرف نمود. و در موضع پر سپور بر بلندی کوه پوه مندر
 پیری هاسه کیشو بکمال رفعت و متانت ترصیص نمود و قبه آنرا با صرف سی و دو لک
 و شانزده هزار توله لقره تلمیج ساخت و در محن آل یک ستون حجری لطوالت پنجاه
 دسته و بروایت بعضی پنجاه درجه از یک لخته سنگ نصب کرد. و متصل آل
 در موضع دیور مندر مکنا کیشو در غایت بلندی و سنگینی آباد ساخت که هشتاد و
 چهار هزار توله طلای اهر بر فرق قبه آل تلمیج کرده بود و هشتاد و چهار هزار
 پیکر بپوده اوتار از طلا و لقره و روی درست نموده در میان بتخانه های پر سپور
 نصب کرد.

و در ترمیم بتخانه مارٹانڈی شور که بر کوه پوه مٹن واقع است مبلغی کثیر
 صرف نمود. و مندر لشیٹی شور که بر بلندی کوه سلیمان نمایان است ترمیم و
 تجدید درست فرمود. و بر بلندی چکدر که در بیجاره واقع است بذریعہ دولاب
 آب جاری ساخت. و ترمیم و تجدید آنها را و سد بندی ها ترقی مزروعات بدر
 اعلی رسانید. و در قلمرو ترکستان بتخانه نرسنگه اوتار بنا نمود. و در موضع
 شیردولن یک بتخانه قدیم که زیر زمین مخفی شده بود ظاهر کرد و بر سنگ دوازده

آن نوشته بود که این تخت ساری را چنذر و چمن بساز فرمود.

قف - و دیگه ساخته بود که برابر هزار کس طعام در آن بچخته می شد و صد هزار کس را روزمره از طبع خود نان میداد - و زوجیه او چکوه رانی چکری پور - در که بهایمه یا بادی هفت هزار خانه معمور ساخت -

ولایت راجه عادل و باذل و تنیک محضر و رعیت پرور بود اما در خلعت مذموم در ذات او خلوق بود - یکی آنکه در حالت سستی حکم بیجا می کرد - دوم آنکه بر عهد و پیمان و ایمان مستقیم نبود چنانچه راجه گورداز بنگاله بعهد و سوگند همراه آورده در اینجا قتل رسانید - بستماع این کلام نافرجام متوسلان و منویان او با جمیعت انام بجزم انتقام درین مقام رسیده مصمصام خون آشام ازینام برکشیدند و بسیاری اندامهای عظام قتل آوردند و منند پری باسه کیش و مکنا کیشو را در هم و بر هم ساخته عمارات را آتش کشیدند و غارت کرده مبرداگی حجت نمودند - لئاناد در آخر عمر خود تنجید نظم و سیاست هندوستان کرده در حلقه ترکستان باز نهضت ساخت و از وسط ایشیا امصار و دیار بسیار در قبضه اقتدار درآورد -

عاقبت در اقامت آنسواد استقامت کرده خیال آمدن کشمیر بنیاطر نگذاشت امرا و ارکان داعیان ملک کشمیر عرضداشت نوشتند که اوقات عمر عزیز جهانبانی در کشور کثرتی و حکمرانی در گذشت، اکنون بهجور آن حسرت و تیرا ترا بدیدار خود مسرور سازند و در بنی گشتی حیات لباصل مقصود برسانند - و راجه نامدار در جواب نوشت که به نیروی بازوی اقبال ممالک کثیر که در نزد بهت و فحش بنظر اند

دور و سعت آباد شمالی تا حال فتح کردم هنوز خاطر مردم از جهانگیری و سیاحت مطمن نگردد و بجانب کشمیر رجعت کردن و در اینجا آمدن اقتضای طبیعت نیست. و دو فرزند دلبند من که یار پیاده و وزارت در اینجا است ازین دوهر کرا قابلت پذیرند سلطنت بردارند. و از قانون مجوزه اینجا ب قدم بیرون نگذارند. دفعه اول: آنکه ملک کشمیر محصور و مأمون است بقلع جبال رفیع اگر دوسا و الکلین شهر منحرف نباشند دشمن دیار دیگر اصلا قابض و متصرف این بلاد نتواند شد نگذارند که در ملک غبار فادو غنادر تفرغ گردد.

دفعه دوم: آنکه از مردم که هستان بغیر ثبوت خطا عمدا مصادره بگیرند و همواره در شکنجه رعب و مهیت مبتلا دارند چه که در حالت فراخی و بیغی در شهاب جبال پنجال خیره سری روادار فتنه و آزار میتواند شد.

دفعه سیوم: آنکه کشت و زراعت را قوت لایموت زاید از یک سال نگذارند که بسبب فراغت و فراخی معیشت در کار کشت و زراعت کشتی که است نکند و قطبه و سامان کشت و کار وافر نگذارند که بر زمین دیگران حریص نشوند. دفعه چهارم: بزرگران ولایت کشمیر و محنت زراعت کشتی تکلیف

بار برداری بر پشت همیشه مشغول دارند تا که برای لباس و خوراک همیشه محتاج باشند موجب آن ساکنان شهر را همیشه در گال و اسباب لایذیه رسانیده دهند و بابت کمتر نفعی بابل شهر محتاج باشند نباید که روستائی را مواش و اسبان و خورش و پوشش و دار و عمار و وضع زناشوی بابل شهر متشابه میباش که از تو نگری تن آسانی بچوید و در پنج زرع و مؤنت خدمت را کما ینبغی تن ندهد

و از بی نیازی ناچهر شود و اشیای کار آمدنی را گران فروشی کند هر آینه سر رشته
ارزانی چیزی را و ضابطه خدمت منقطع گردد و انتظام شهر برهم خورد -

دفعه پنجم: آنکه صلاحداران را پیوسته در یکجا قرار دهند و روزه ترک
فدا شوند -

دفعه ششم: آنکه در متین قلعه را و محافظت طرق و شوارع کوشش
نمایند و بوقت فراغت از محاذل غافل نباشند و اسباب حرب و ضرب و سرایه
غلات در قلعه را موجود دارند -

دفعه هفتم: آنکه اهل عمله و محاسبان دفتر را باهم دیگر رابطه خویشاوندی
کردن ندهند - ع یکدیگر دزد باشند یکدیگر پیرده دار -

دفعه هشتم: آنکه شهر یا را را ممکن نیست که بذات خود در امورات
جزوی و کلی قبضه گردان میتواند پس لازم است که در حق محاسبان و مستوفیان
و اهل کار و اعمال خودده جوئی و کاوش نکند که بسبب آل اهل کار از اتنگی معاش
عاید گردد پس کمال بی اعتباری و بی اعتمادی خلل اندازد امور مملکت خواهند
شد - فقط -

پس راجه نیک نام یقیناً عمر عزیز خود در حد و ترکستان سیر برده در آنجا
انتقال نمود - بعضی میگویند که در وقت مراجعت از راه گلگت بهضت کرده چو
بر کوه آریاتک که فی الحال آنرا دیوه سونی میگویند رسید باخیل حشم و فوج و
زیر برف غرق شده فردی زنده ماند مدت چهارمندی او سی و شش سال
بهضت ماه بود -

(۶) راجه کولیا پید در ۹۱ هجری بمسند خلافت پدید جلوس نمود و برادران دیگر در مطامعت او موافقت نمودند. و امرا و اهلکان دولت خزان این دفائن بنحیانت بردند. راجه در انتظام آل بخوبی تفحص و اهتمام نمود. و متیر شرما که یکی از وزرای نامی بود جلالت نافرمانی ماخوذ کرده بر قتل او مستعد گشت لیکن بجای خود سنجید که بغیر قتل معاونان و وزیران نظام مملکت مستحکم نگردد و بابت گناه یک شخص هزاران بیگناه کشتن در بارگاه وحدت گناه کبیره است از اینجا حکومت مستغاره و بنیاد هیچ اعتباری نیست پس برای رضای آفریننده خود لقبه ایام را برایت پذیرد و لازم و دنیا ی حیفه بگال بگذارم.

علی الصباح لباس فقیری پیراسته بر کوه استرون منزوی گشت و از ابنای زمانه دحشت نمود. وزیر باستماع اخبار از اطوار خود و بزار گشته بمقام پربلگ یعنی شار واپور خود را برافت رانی غرق دریا کرد. حکومت راجه همگی یک سال و پانزده روز بود.

(۷) راجه وزرادت برادرش در ۹۲ هجری بولای حکومت افراشته نهایت ظالم و شهوت پرست بود و در شکوی خود سه صد و شصت رانی برای عشرت داخل نموده شب و روز در مصاحبت لبتان طناز اوقات صرف میکرد. و ساز و سامان مناد بر پیر که پدرش سرانجام کرده بود صرف نغمه و عشرت نمود. و برای اندک قصور ملزم را قتل میکرد. عرصه هفت سال خونهای بیدریغ ریخته بجرایم کثیر بگردان و بخت در ملک جنیم بگریخت.

(۸) راجه بر تپه او پید پس وزرادت در ۹۹ هجری بر تخت جلوس نمود و از جود و

و ظلم و ایند خلق خدا را بسیار آزار رسانید. چهار سال و یکماه در سخاکی گذرانید و باغوی برادر معزول شد.

(۹) راجه سنگرا پید برادرش طبل حکومت نواخته هفت روز در فتنه و فساد بسر برد. عاقبت از دست برادر خود جیا پید کشته شد.

(۱۰) راجه جیا پید فرزند صغیر و زادت در ۳۵۰ ساله براریکه جهانباتی حکمرانی نشسته عدالت و نصفت شعار خود ساخت. و در انتظام مهابم مملکت نجوبی پرداخت. بعد ضبط و ربط اطراف و مضافات کشمیر بتخیر هند و پنجاب و خراسان بالشکر فروان که شمار آن سه لک سوار و پنج لک پیاده بیست و پنج هزار اسپان کول با زمین و لجام مرصع و زرکار و ده هزار بالکی باقیه مای زدن و آویزه مای زمر دین و غیره اسباب و آلات شاهای بناحت هند را می شد. چون بمقام پریاگ کهتر رسید نو دهنار و نه صد و نود و نه اسپ درینجا تصدق نمود و بر لوح سیمین کنده گذاشت که هرگاه کسی یک لک اسپ درینجا صدقه کند نام من از لوح سیمین محو سازد.

از انجا رایت جهانگیری افرشته باراده تخیر خطا و ختن عزم جز نم نمود عاقبت بنا بر سببی عزیمت مزبور موقوف شده بجانب هند و ستان بهمن رفت کرد و تالاب دریای شور تمامی ممالک هند و ستان مفتوح ساخت.

پس تمامی خیل و خدم در قنوج گذاشته بلباس سنیا سی سیرکنان در شهر پونند و زدن واقع گوروش رسید و والی اینجا راجه جی اننت

له سنیا سی. فرقه ایت از فقرای هندود.

بود وی در مهند کومار جی جشن شاه میگرد و کملا نام رقاصه بی نظیر که دلپذیر
 راجه بود و بخش طرازی رقص و بازی میکرد - و جیا پیژ در حالت سیر و تفرج
 هدایا رسیده بالای سنگی تماشای نشست و کملا را بر جمال خورشید تماشا نظر
 افتاده از خیال لغه سازی و طنازی باز مانده اودا کمال دلنوازی و عشوه طرازی
 بنی نه خود و همای ساخت - چو در شبستان عشرت در آوید هر لحظه با اود ساز
 و عشوه بازی میکرد اما راجه از کنار او هر دم کناره میبخت - و بعد چند روز
 کملا بگرم جوشی اشتیاق باعث عدم انباط و اختلاط از راجه پرسید و راجه
 مضمون اش لوک اودا جواب داد - (بهاد شخص تا که مقصود خود حاصل نکند
 با عورت اصلا نه پیوندد تا که آفتاب دوره خود ختم نکند در شبستان شام نرود)
 کملا از وصال او مأیوس مانده برای توقف کردن چند روز التماس نمود و راجه
 به پذیرائی التماس او چند روز در اینجا توقف فرمود -

شب غوغائی شنید که شیر مردم در شخصی را دماغ از سر بر آورده بر آزار
 مخلوق کینه ور شده بود راجه از روی همت و جلالت خود در کینگاه شیر تاخت
 آورده برابر او علم تقابل از رخت و بی تنی شاه بازی چپ و در دهان او در آورد
 و از دست راست پنجر برداشته گمش پاره پاره ساخت - فردا خبر کشته شدن
 شیر در شهر مشهور شده تماشا ئیان انگشترین راجه از دهان شیر کشیده
 پیش راجه خود رسانیدند و راجه از نقش نگین نام جیا پیژ شناخته تجسس و
 تفحص از خانه کملا سرخ او دریافت - پس کمال اعزاز و اہتر از او را
 لازم بهمانداری بجا آورده دختر خود کلیال دیوی بقصد موصلت او نامزد

ساخت و حتی آننت را بعضی راجهای اطراف غالب آمده متصرف ممالک محروسه او
 شده بودند جیاسپید آنها را مغلوب و مهزوم ساخته ممالک بسیار و مال و منال
 بے شمار در قبضه اقتدار حجتی آننت درآورد. از اینجا بکمال شوکت و عظمت حجت
 کرده در قنوج رسید. و بعد تشید مبانی سلطنت هند با جاه و جلال بجانب
 کشمیر معاودت نمود. و سر بلورده اش زد که بروقت عزیمت هندوستان و کشمیر
 منتظم خلافت شد و بدین خیال خیره سری در اینجا از عرصه سه سال بسر خود حکومت
 میکرد چون از مراجعت راجه نامدار خبر شنید با جیش و لشکر بنگ راجه نامور
 تجارت نمود بمقابل و محاربه پیوست عاقبت از دست چندی الی کشته شد.
 جیاسپید بر سر حکومت با استقلال تمام کوس شهرامت لواخته خود را
 و بناد ثانی نام نهاد. و شهر اندیکوٹ احداث کرده در اینجا پای تخت خود
 قرار داد. و متصل دولتیانه خاص و پنجانه متین از اجمار تراشیده ترصیص
 نمود. و از اندیکوٹ سمت مغرب محلات عجیب و منادر غریب تعمیر کرده بدو اکا
 موسوم ساخت فی الحال آنرا نبر کوٹ میگویند. چنانچه اکثر بولور صاحب
 در کتابه من مقام دوارا یکد و در غه زمین جهر کرده علامات خیریه تملک و دریا
 نمود. و جیاسپید چند کس از اهل کمال بدریه سفیر از پیشین راجه لنکا طلبانیده
 و از دست آنها تالابی وسیع و عمیق پدید کرده بر سر آن جیپور نام شهری آبادست.
 و ملهان پور هم از تعمیرات اوست. و کلیان دیپوی کلیان پور و کلا دیپوی کلا
 پور هم نام خود بایادگار گذاشت.

روزی جیا پید بطرف مشرق رفته در خانه راجه بهیم سین برای تحقیق
حالات تنها داخل شد و در اینجا رسیده نام شخصی که خسرو رده نژاد بود جیا پید را
بقیافه شناخته محبوس داشت. عاقبت جیا پید بهانه فرضی از اینجا راهائی
یافت. و بعد چند گاه باز بسیر شدند برآمده بکنار دریای شور رسید و اردی
راجه نیپال با استقبالش آمده غاشیه مطاوعت بردوش نهاد لیکن بموجب
یاوه گوئی مناقضال در میان ایشال تاثیر ناموافق افتاده اردی بجزایر گنجینه
رفت و جیا پید بطویل او تعاقب نمود. ناگاه بیاعث ناواقفی راه تمامی لشکریانش
در غرقاب فنا ناپود شده خود را بر شاخ درختی آویخته سلامت ماند.

چون راجه اردی از حقیقت تنهایی او آگاه می یافت جیا پید گرفتار کرده
در جزیره کال گند محبوس داشت. و دیو شرما وزیر جیا پید لشکر خود بر لب دریا
گذاشته در جزیره کال گند بتغیر لباس پیش راجه اردی رفته التماس نمود که من
هرگز نه فرار بردار و نه خواه ایشال هستم و در محبوس جیا پید نهایت نترسند شدم
اکنون میخواهم که تمامی مال و ملک و دولت جیا پید و قصبه بندگان سامی درآید
مگر وزرای کشمیر اصلا متابعت حضور منظور نخواهند کرد. بنا بر این میخواهم که نزد
جیا پید رفته بهانه و فریب بابت متابعت حضور بنام وزرا از او داشته
میگیرم تا که تمامی ملک و دولت بی مزاحمت و مشقت در تصرف اولیای دولت
درآید. و اردی در دام طمع پابند شده وزیر را ملاقات جیا پید رخصت
داد و وزیر با تدبیر جیا پید را آموزش کرد که لشکر کشمیر بر لب دریا موجود است
ایشال از فصیل قلعه خود را بریزد و در اینجا مشک پر باد خواهند دید.

برای سوار شده خود را بالش کمر برسانند.

قف - پس وزیر باتدبیر پوست از بدن خود برداشت و سناچه پیر باد درست کرده بر سر موقع مهیا داشت و راجه از انتقال وزیر نهایت افسوس کرد و بر سناچه مذکور سوار شده از دریا عبور نمود. انگاه با جیش و جنود خود بمقابلۀ راجه آمدی بجنگ پیوست و بعد محاربه و مقاتله بسیار مدتی گرفتاده کرده محبوس داشت و شهر و خراب ساخته سپاهان او را قتل عام نمود اما بابت وزیر همیشه مغرم می بود. پس انتظام ممالک هندوچین سرانجام منظم ساخته با غنیمت بسیار بجانب کشمیر رجعت کرد.

قف - گویند شیوهای پدم ناگ که با عتقاد ایل هندو بهر صورت که خواهد خود را ظا هر نماید پیش راجه آمده گفت که من در ملک کشمیر آسوده بودم فی الحال افسونگری آمده است میخواهد که مرا گرفتار کرده در ملک ماردار که در آنجا آب نیست برد اگر مرا نگیرد اری کان طلا از کشمیر بتو نشان خواهیم داد. و وزیر راجه تعجب کرده آن بر همین افسونگر بدست آورد و میرافتت او در پرگنه اول بر منجیهای پدم ناگ نهضت کرد و آن بر همین لغزان راجه افسون خوانده فی الحال چشمه خشک شده مارهای مهیب پیدا گشت.

آنحضرت الامرا راجههای پدم ناگ را مکنایده افسونگرانهای بسیار داده از شهر بیدار کرد و شب دیگرهای پدم ناگ راجه نامدار را در واقعۀ گفت اگر سر ما فاش نسیکردی کان طلا بتوی نمودم اکنون کان من که در کوه کاهرت بتو بخشیم فردا راجه بر مقام موعود رفته کان من بر آورد و از آمدنی من یک ارباب نیاید

مسکوک ساخت -

صاحب جامع التواریخ می آرد که در حالت عزیمت هندوستان رانی راجه
جیا پید بریارت تنجانه می رفت ناگاه برهن زاده بر حسن و جمال او مفتون
گشت و مجنون وار در کوه و صحرا بدر و دوسو شب و روز بسر می برد - عاقبت
بجالت مرگ رسید و مادرش از سوز درون واقف شده و بمکر و حیل در خانه
جنانانه او در آمده بارانی راجه موانعت و محرمیت بهم رسانید - روزی بحجرت و انکار
در پیش رانی اظهار کرد که این شکسته بال را قادر لایزال فرزندی عطا کرده بود اکنون
بر بستر مرگ افتاده است معالجه او در قبضه اختیار شماست هرگاه از حال امان
یابم بشیخ آں پیر دازم - رانی بحجرت و زاری او نظر کرده بگوش گذاری غصه داد و مایل
گشت - چون بر حقیقت حال واقف شد از برهن خود تمهیه پرسید که هرگاه شخصی
بجالت نزع رسید باشد کسی او را معالجه کند به شود و آں علل ج فی الحقیقت گناه
کبیره باشد کفارت آں از وی حکم مذموب چگونه دانواند شد - برهن گفت کفارت
آں نذر دادن و خیرات کردن است -

رانی بفحوائی این کلام آں عجزه را تجویز داد که فرزند خود را مخفی طور بشکوی
عالی برساند و هیچکسی را واقف این راز نگرداند آں عجزه مجنون خودنی الحال
در حرم برای پیلر رسانید رانی بکمال استمائی و هربانی خود را بلباس فاخره و
زیورهای متکاثره آراسته کرده و آں دل داده خود بکمال دلبری در بر تشید شبنی
در عیش نشاط و کامرانی گذرانید و مفتون خود را بنوشداروی وصال حیات جاودا
بخشید - و بعد ترخیص او در کبر رفع عصیاال افتاده در پیش بهمال برهن خود

حقیقت معل بیان نمود بر بمن گفت که کفارت این گناه کبیر بغیر از سوختن وجود خلکی
ادانته اند شد که برای انجمن افعال شنیعه نذر و خیرات کافی نیست.

پس آل زن مردانه صفت در صحن خانه خود از چوب صندل انبار میزد
اندوخته بروقت فرصت افروخته خود را در میان آتش سوخته حیات ابدی حاصل
نمود و این طرف دوشهر شتر گشته مهر کی بر بهمت والای او تحسین میکرد.

و بعد چند گاه راجه جمجاه از تسخیر ممالک فارغ شده بود طنکاه خود رجعت کرد.
و ایچان و ارکان دولت بنا بر مصلحت وقت باعث انتقال رانی همگی قضای ابائی
و موت ناگهانی ظاهر گردند اما سخن مشهور اصلا مستور نتواند شد.

شی از شبهای دیگور راجه میبرد برای شبگردی در شهر برآمده بود و کار
ندگاری رسید و جمعی دید که قصه عشق بر بمن زاده و حب حل رانی که بزبان
کتبیری منطوم شده بود بخوش آوازی و طنازی سرود میگردند. و راجه پنهانی
حقیقت و نجات رانی خود ناگهانی شنیده آتش کینه در کانون سینه او مشتعل
گشت. و فردا بر سر حکومت نشسته سرودسرایان شب از دو کارن زرگر
طلبانیده افانده که شبانه ترانه میگردند در میان جلّه عالی سرود کنانیده
همنشینا از خود و بفهمانید.

پس بر بمن زاده عاشق و بر بمن مجتهد در پیشگاه خود از تیغ گذرانید
و امرای دربار و انجمن روزگار و حرمیان شبتان خود یکبار قتل آورد. و
بسیاری از جویشمال و پندتاران و پندخواه و برهمنان را ز دال بیجا کرد و

ن جویشی و پندت عالمان علم سکت.

از جو روح و جان و علم و بلا خلق خدا را محنت و ایدار سازیند. و از کتب شاسترهای
 بهنو و ابنار با جمع ساخته در سب راه انداخته بالای آس خاک افراخته سدی
 استوار نمود که سد مذکورانی الحال موسطه میگویند که در عرض راه توله موله واقع
 است. بهر حال تا عرصه چهار سال قبل و قال برداشت. و بر بهمنان را جاگیرات
 ضبط کرده هر گونه تباہی و خرابی افزود. بنا بر آن از فرقه بر بهمنان اکثر فرار
 اختیار کرده با طرف دیگر در گذشتند. از انجمله نود و نه کس در میان دریای
 چند روزه با غرق آب شدند.

یک روز جمعی از بر بهمنان در دیوان او آمده گفتند که راجهای سابقه
 بر بهمنان را اعزاز میکردند و از جو روح و جان تو این فرقه برگزیده پریشان گشت
 البته از دشمنی این طایفه آفتی بر جان تو خواهد رسید راجه غضب آید و فرقه
 بر بهمنان از پیشگاه خود بدر کشید و یکی از بر بهمنان دست برداشته بر تو فرین
 کرد و فی الحال ستون خیمه غلطید پای او مجروح ساخت و فرقه مذکور به نجر به ناسوا
 شده کرمان اذیت میرسانند عاقبت بهمان آزار از جان در گذشت.
 سی و چهار سال بحکومت گذرا شد.

۱۱) راجه لکنا پید فرزند جیا پید در ۸۳۸ هجری افر حکومت بر سر نهاده
 در عیش و عشرت و کامرانی و امور شهوانی مشغول گشت. و زیادهای دختر میفرود
 بهم بستی خود پسندیده بر جن و جمال او شیدا بود. و با مردم ازل و کبرینه
 نواست و موافقت میداشت. موجب آن در انتظام سلطنت او خلل پذیرفت
 در موضع سونه پاره و فوله پوره احداث کرده جاگیر بر بهمنان بخشید. یا زده

سال و نه ماه حکومت کرده است خوار شد.

(۱۲) راجه سنگراما پید برادرش در سنه ۸۵۸ تاج را بجای بر سر داده هفت سال عروس مملکت را بر هفت کرده در گذشت.

(۱۳) راجه چیت جیا پید فرزند لئا پید که از لطن جیا دیوی بوجود آمده بود در سنه ۸۵۸ بر تخت جلوس نمود. و خالوی او پنج تا برادر بودند. پدم. آوت پل. کلیان. تم. دم. و هر پنج برادر در امور مملکت دخیل شده ذخایر و دقایق راجهای پیشین خالی کردند و سپاه و رعیت را تباهی نمودند. و در انتظام مملکت خلل انداخته فتنه را فراختند. چیت جیا پید بعد حکومت دوازده سال مغرول کرده برادرش سلطنت برداشتند.

(۱۴) راجه اجتا پید در سنه ۸۶۹ با عانت آوت پل بجای برادر خود جلوس نمود و زمام اختیار مملکت بدست بهمان بدکیشان بود که مردم رعیت را از جور و جفا مختار نمیدانیدند و آدمی ملک را پنج حصه کرده اجتا پید را یک حصه میدادند. این فرقه اگرچه از قوم زبیل بود لیکن از جود و سخا و بذل عطا بر همگان گوی سبقت بردند. و آوت پل موضع آوت کل آباد ساخت. و از دست پدم پدمان پور که فی الحال آنرا پانپور میگویند تعمیر یافت. و از تعمیرات دم مندر دم سوامی. و از عمارات کلیان مندر کلیان سوامی مشهور بود. تم در زندگانی خود چپا هزار ماده گاو خیرات بخشید. عاقبت الامر تم و آوت پل با هم دیگر مخالفت شده بحرب و ضرب پیوستند پس تم مستی بشود دم در جربگاه برآمده از دلاوران جنگی جمعی مقتول ساخت و تم غالب شد.

اجتاپید را بعد حکومت سی و هفت سال مغزول کرده فرزند سگرام پید بر تخت
نشاند.

(۱۵) راجه اننگا پید باوری قلم در ۹۰۶ سنه بر تخت نشسته سوکبه ورم
پادشاه و تپل او را مخالفت میکرد. بعد عرض سه سال از حکومت مغزول شد.
(۱۶) راجه اوت پلا پید در ۹۱۰ سنه بر حکومت ایندیای مسلط گشته وزیر
او پنجاه زننه سوامی آباد ساخت. دو سال حکومت گذرانیده از دستش کشته
شد. و سلطنت راجهای کارکوٹ منشی با ختم سلطنت پیغمده راجه دو صد و پنجاه
و چهار سال و شش ماه بود. تمام شد ننگ چهارم.

اوزنگ پنجم در ذکر راجهای چهارم

۱) راجه اوتی ورم که از قبیله راجهای چهارم بود با عانت شیر ورم وزیر
که برادر علانی او بود راجهای کارکوٹ را بحرب و ضرب مغلوب کرده در ۹۱۲ سنه
بر سر سلطنت جلوس نمود. و دقائن و خزائن هر چه ذخیره راجهای پیشین بود در
یکروز وقف محتاجان ساخت. و بغیر از چتر و تاج از اسباب راج چیزی نماند.
نگذاشت. و در عدالت و شجاعت و نصفت به همتا بود کافه انام را با انعام
اکرام و بخش ساخت. و از امصار و بلاد عالمان فاضل و کامل طلبانید و علیم
عزیمه را رواج داد. و در عهد او مکتا کید و شیوه سوامی و آند دوتون و پنڈ
رتناگر و غیره دانای اکمل صاحب تصانیف بوده اند. چنانچه رتناگر تاریخ کشمیر
از عهد کلجوگ تا زمان خود برابر تصنیف کرده است. و پنڈت کلٹ و غیره
در علم شیوه پورانها تصنیف کرده مذہب شیوه را رواج دادند. و شور در ما

دانای بی همتا بر منصب و نازت ممتاز بود و شوره پور از تعمیرات اوست - و در عهد او زلزله شدیدی واقع شده از کها ده نیار کوه پاره غلطید و دریای بهمن راسته آب گشته تا حدود بجیاره سیلاب نمود و بسبب لغیان آب و نقصان فصل در ملک شیر غله نایاب شد و خردار شالی بقیمت یک هزار و پنجاه تنگه ارزش یافت - راجه برای کشیدن آب و تخفیف منقذال سو، داناکه از وزرای او بود فرستاد و حسن تند میرا و مرد مال سنگها از مخرج آب برداشتند تا که سیلاب فرو رفته زمین ظاهر شده بهر جاسد بندیها و مرمت آبجو مانودند و آبادی مزروعات بجدی رسید که خردار شالی بقیمت سی و شش تنگه ارزش یافت فضله آن مشروحاً در ذکر فضله سو پور در میان حصه اول مفصل گفته شد

و راجه مذکور در عهد خود شهر اوتتی پوره بترتیب اسواق و دکانین معمور ساخت و در اینجا تجانه سوایج کبھی ترخیص نمود - و بمقام عجیب راه مندر تری پری شوری و مکتاشری یا دگار گذاشت - و مندر و زیره اشیری ترمیم فرمود

گویند علاقه بجیاره در تصرف شور و در ما بود و مقبران او کشتیان دیر را آسیب می رسانیدند که بعد از امکان غله بر اکل ساگ قناعت میکردند روزی راجه نامه ای بتقریب پوزش در مندر و زیره اشیری در آمده موبدان را دید که بر لنگ مهادیو که در اینجا تعبیه شده بود ساگ جنگلی نذری نهادند راجه بمعاینه این حال از حقیقت محال آگاه گشته و همانوقت شور و در ما حاضر کرده

لنگ مهادیو - نام بختی که بصورت آلت میباشند -

بلاد و امصار بسیار فتح نمود و از راه بدخشان و گلگت بجاناب کشمیر رجعت فرمود. و بر
 زمین پنج شهرش نکر پش نام شهری آباد ساخت که الحال آنرا پش میگویند. و دو
 تبحانه سنگین و نمین که تا حال موجود است در اینجا بنا نهاد. و اسباب تبحانه های
 پسر پور برداشته در منادر عمومی خود نصب فرمود. و در قمار بازی و شهوات
 پرستی بکیا بود و مال و دولت و خزینیه را بیکان تلف نمود. و در اندک زمان خزینه ها
 خالی کرده لوی نظم و عدت افراشت. و بر همان مستحقان را وجه عیشت نگذاشت
 و اسباب و سامان تبحانه های دیرین از میان برداشته و تخم جور و جفا کاشته
 اعلی و ادانی در چاه مذلت و پریشانی انداخت. و کار و بار امور سلطنت از دست
 رعایا بغیر اجرت سرانجام میداد. چنانچه در تعمیرات شهر پش مردمان بغیر اجرت
 کار میکردند. و در اوزان و میپانه و در عه از کرده معمولی نقصان کرده قیمت
 اجناس خوردنی بفرزد. و سرشب در آن زمانه پست کرده و قوم رذل را رتبه
 اعلی داده بچکس را حیثیت اصلی نگذاشت. و برای امر قصیر منتظران کثیر متقل
 نموده انتفاع خود و مفاد دیگران نصیب منتظران فرمود.

عاقبت بکمال جاه و چشم بجاناب شمال نهضت کرده تا دریای سند رسید
 و بوقت معاودت میان دره کوه باشاره برادران از دست مخالفان تیری
 بگلولی او خلیده در اینجا از حال درگذشت. و اعیان مملکت بخیال فتنه و فساد
 لاشه او پنهان داشته بچکس واقف این امر نگردند. و ناخش روز مباحثت
 تمام وارد کشمیر شده لاشه او باتش دادند. حکومت او هر ده سال و هشت
 ماه و چهار روز بود.

۳، راجه گوپال و رما فرزند او در ۹۶۸ هجری علم شوکت افراخته برخلاف پدر
در بنیل و عدل و رعیت پروری و داد گسری پرداخت اما مادر او سوگند رانی جام
سعف و ناموس بشکست با وزیر و تراچی پنهانی نزد معاشرت و کامرانی می باخت - و
گوپال و رما را با صفای پس ماجرا آتش غیرت در کانون سینه افروخته شده رطوبت
اصلیش سوخته گشت بهیگی دو سال جام حکومت نوشیده قالب غنصری انداخت و
ایمان دارکان مملکت را با هم دیگر خلاف و نزاع افتاده هر کسی از بغض و عناد فتنه
و فساد علم بغاوت افراخت - مدت حکومت گوپال و رما بهیگی دو سال یکماه بود -
۴، راجه سنگت و رما برادر گوپال و رما بهیگی ده روز بر سر حکومت جلوس
کرد و برخواست نمود -

۵، سوگند رانی در ۹۷۰ هجری لوی حکمرانی افراخته گوپال پور و گوپال مٹ
و سوگند پور را با د ساخت - در آنوقت قوم آنگی و دنیا یک و تانتری ارکان دولت
بودند و با هم دیگر فتنه و فساد و زبده رخنه انداز سلطنت شدند - سوگند رانی از
تمشیت احکام عاجز آمده برترت و رما معروف به پنگو که از پیران وزیر شور و رما
بود قائم مقام خود فرمود - و فرقه تانتریاں دریں باب مخالفت نموده بعد دو سال
سوگند رانی مغرول گردید و پانده پسر برترت و رما که هنوز خورد سال بود بحکومت
برداشتند -

۶، راجه پارتبه در ۹۷۲ هجری بر تخت جلوس نمود و بیاعت خورد سالی او
زمام اختیار در قبضه امر بود در ایام سوگند رانی در حبس خاتمه انتقال نمود -
و میر درون پسر شکر درون و سوگند آدت که ارکان سلطنت بودند با اتفاق

یکدیگر ذخایر و دفاین را خائن شده ختم این بسیار بنحود اندودند. و همدل ایام
بکثرت باران رودبار را طغیانی شده بوقع سیلاب مزروعات خراب و غله نایاب
گشت و نایبه قحط افزوست هزاران جان بدم نان سوخته شد و لاشه های
مردگان در میان آب مثل حباب گه دیده طعمه ماهیال می بودند. و بدم انتظام
حکومت و فساد سلطنت تاراج و غارت بعمل آمده در ملک تنهایی و خرابی افزود.
برزته در ما با پسر خود پارتیه همیشه جنگ و جدل میکرد گاهی پدر غالب
گشته تاج حکومت بر سر سیداد و گاهی پسر نصرت یافته بحکومت می پرداخت
بی شرمی و زناکاری بجای رسید که رانی برزته در ما با وزیر سوگند آودت کامراتی
می ساخت. درال حال میر درون همشیره خود بعقد برزته و رما بخشید و آن
دوشیزه هم فی الفور بعشق سوگند اوزیر گرفتار گردید. مدعا که پارتیه با عانت فرقه
تانتریاں پانزده سال و نیمه ماه حکومت کرده معزول شد.

(۷) راجه برزته و رما در ۸۸۹ ب. بر حکومت کشمیر استقلال یافت عرصه
یکسال در هرج و مرج گذرانیده شتقار شد.

(۸) راجه چکیر و رما در زندگانی پدر خود برزته و رما در ۸۹۹ ب. قائم مقام
سلطنت شده بود اما بموجب سرکشی اُمرا در انتظام حکومت او استحکام نشده
قوم نیا یک دانگی فسادا میگردید عاقبت فرقه تانتریاں شیر و رما پسر دوم
برزته و رما بحکومت برداشتند. و چکیر و رما بعد حکومت ده سال و سه ماه
معزول گردیدند.

(۹) راجه شیر و رما برادر چکیر و رما با عانت تانتریاں در ۹۹۹ ب. تخت

نشسته در امور جهان بینی خوب ماهر بود اما اعیان مملکت را رشوت کمتر داد که
بعد یکسال از حکومت مغزول گردید.

(۱۰) راجه پاره تبه در ستاده برسد حکمرانی جلوس یافته یکسال در مرج و مرج
گذرانید و بعلیه تانتریاال مغزول شد.

(۱۱) راجه چکری و رما بار دوم در ستاده برسد حکومت استقلال یافت و
کارهای ملکی مردم او بازش و فلاش تفویض نمود و ذخایر و دفاین در صرف اعمال
ناستوده مهاباد نمود عاقبت بمحافت تانتریاال در حدود مراج در خانه
سنگرام ڈانگر گریخته رفت. مدت حکومتش شش ماه بود.

(۱۲) شنبو درون پسر میر درون بعد مغزوری چکری و رما بار پیاوردی تانتریا
سه ماه و بیست روز حکومت پرداخت. و چکری و رما با سنگرام ڈانگر عهد
کرده با اتفاق اعیان و انصار او شهر آمد و از جماعت تانتریاال پنج شش
هزار کس بقتل آورد و شنبو درون از ملک گریز یافته خود بر تخت جلوس نمود.
(۱۳) چکری و رما مرتبه سیوم در ستاده بیاوردی سنگرام ڈانگر دیهیم

رنگی بر سر نهاده و فورجا و چشم مغزور گشته خلق خدا را بجز روحها مقهور و مجبور
ساخت. و دو دختر قوال که در حسن و جمال بی مثال بودند بر موقع رقص پسند
کرده در حرم سر داخل نمود. از انجمله منبستی برسد از دواج ممتاز ساخت و
متعلقان او که از قوم ڈوم بودند در امور ملکی و مالی ذیل فرمود و مردم چهاره
البعیف را مدارج اعلیٰ داده اعیان و ارکان ملک پامال و خسته حال نمود و زنهای
بر بهمال بزور میبرد. و سنگرام ڈانگر را که معاون و مددگار او بود بفریب و غا

مقتول ساخت پس متعلقان او موقع یافته راجه و رانی در شبتان کامرانی
تقبل آوردند - مدت حکومت او یک سال و یک ماه بود -

(۱۴) راجه او نمنا و رما پسر پادشاه برهنه برهنه برهنه حکومت
نشسته از کرده چکره و رما در تمکاری و خوشخواری چالاک بود - اذل الناس را
بر وزارت و امارت اختصاص داد و اهل بلاغت و فصاحت را در چاه نکبت انداخت
و بیگناها را برای امتحان شیرناخن میکشت - و زنان حامله را برای دیدن قراگرا
نطفه شکم چاک میکرد - و برهنه پیر و پیر و پیر و پیر و پیر و پیر و پیر و پیر
رسانید - و پدرش پادشاه که در زندان فقر و ادا بار روزگار میکرد و لصد خواری
از تیغ گذرانید - و فرقه دانگراں در ملک تاخت و تاراج کرده تباہی نمودند
راجه دو سال و یکماه حکومت کرده بعلت دق گرفتار شد چوں از خویشان
خود نشان نگذاشته بود رانی او طفلکه موسوم به شیرور را در حالت نوزادگی
پنهانی متبنی آورده بود راجه از روی بخیری او را زاده خود میدانت و
در ایام رنجوری جانشین خود ساخته از جهان درگذشت - حکومت او دو
سال و یکماه بود -

(۱۵) راجه شیرور را در شبتان به خلعت شاهی پوشیده بعد چند روز
برای دشمن مندجی سوامی عزیمت کرد - و کل درون که بکثرت افولج در حدود
مراج رواج یافته بود بمقابل او آمده بجنگ پیوستند شیرور را بسبب قلت
شکر شهر آمده در شبتان خود محفی نشست - و کل درون تعاقب کرده در قصر
شاهی داخل شد فردا بر پنهان و اعیان ملک جمع کرده برای تخت نشینی خود

التجانی نمود. واعیان ملک حکومت او ناپسند کرده راجه شیکره که از اتحاد
برادرین بود بحکومت برداشتند حکومت شیرو را یک ماه بود. تا اینجا
اتحاد حکومت راجه های خمار نو دو چهار سال بود. ترنگ پنجم ختم شد.

اوزنگ هشتم

را، راجه شیکره با اتفاق برهمنان و اعیان ملک در لانه بانی مبان
حکمرانی شده برهمنان را روز اول در محل شاهی بارنداد و بیرون در برآمدن
برهمنان التماس نمود که انشایم سلطنت لغیر از حکم محکم مستحکم نگردد. هرگز حکم
سست باشد حکومت او درست نیست. اکنون با ما دشمنان رتبه حکومت
در یافتن و تقطیع و تکریم معاندان خود در هر حال فرض است اما تقطیع غیر مطوع
شاهی را فروغ نگذارد ایشان خیال مصاحبت کیو گذاشته مجاست
من کمتر جویند و بغیر مطالبه گاهی پیش من نیایند باین اطوار وقار و اعتبار خود
حاصل نموده در حل و عقد امور جهان بانی فرد لاثانی شد.

و برهمنان را از مهابت او زهره آب میگشت. و اهل حرفه و سوداگر
شبانه دو کا بهار اتخته بند نمیکردند و اهل شهر درها مفتوح میداشتند. و
تاجران را در دربار او بار دشوار بود. و سرشان و فتنه گران به کار کشا و زری
مشغول داشتند. و شراب نوشی و قمار بازی مطلقاً ممنوع ساخت و برهمنان
بغیر از ختن علم شغلی دیگر نگذاشت. و حق پرستان بتعین وجه کفاف از فکر
اهل و عیال استغنی ساخت. و فقیران حیل گران مردم فریبی باز داشت. و نون
در متابعت شوهران مجبور کرد. و مصاحبت وزیر و مجسم و طبیب و مشرف و عدلی

بابت سهو و خطا و اغلاط سخت ترسایند. و بر بهمنان از جود و عطا فارغبال کرده
تعلیم و تدریس مشغول داشت. و مدرسه ها و مسافرخانه ها و شفاخانه ها و دربارها
آباد ساخت. و در مصارف آل لکها مصروف میداشت. و بر عهد و پیمای
همیشه استقامت میکرد و گاهی دروغ نمی گفت. و در ملک بجای امن و امان
بود که کسی را مداخلت و مزاحمت کسی نمیرسید.

عاقبت بدو کم بمبتلا گشته برادر عظم خود و زنت را بلیعید نمود آن کینه
بمکی مدت شش روز بحکمرانی گذرانیده از روی غرور جوانی و بطالت و حیوانی در
حکومت او پریشانی مردم افزود. و راجه از اطوار او بیزار شده از حکومت
معزول ساخت و فرزند خود سنگرام که بیار خود رسال بود و لیعهد خود فرمود.
و مدت نه سال و نه ماه بحکومت گذرانیده از دست پرده گفت مسموم شد.
(۲) راجه سنگرام دیو در شانده بحکومت رسید و پرده گیت زمیندار
پیر گنه آژون خلل انداز حکومت او گشته دزای او تباہ نمود. و سنگرام دیو در
خلوت گرفته نگه بر شکم او بته غرق در بیا ساخت و خود بر سندانالت جلوس
نمود. حکومت سنگرام دیو شش ماه بود.

(۳) راجه پرده گنه در شانده بگشتن سنگرام دیو تاج راجگی بر سر او
جود و جبار بر رعایا و بر ارباب دراز کرده اقامی دادانی بسرنجه بیدار سنج ساخت.
رانی گوری زوجه راجه پستگر که در حسن و جمال به مثال بود او را برای ازدواج
خود پیغام فرستاد رانی در جواب گفت که تنجانه شوهرم در فلان موضع نامتاست
و قتیکه تعمیر آن باتمام رساند در برم وصال من بلامضایقه کامرانی نماید. پرده گفت

در اندک زمانی تعمیر بخانه بالفصل رسانید. و زانی زکوره خود را بلباس فاخره
آراسته در انبار میزیم آتش داده خود را بسوزانید. پروه گیت را با صفای
این ماجرا زیر و زبر گشته از تیمار فراق آن دلدار همیار افتاد. و در بخانه
سری شور روح را چه سنگرام معاینه کرده فی الفور جان داد. حکومت او بمکی
یک سال و سه ماه و سه روز بود.

(۴) راجه که بر میگفت بعد وفات پدر در شانسه بر تخت جلوس نمود روز
و شب در لهو و لعب و جور و لقب و شرب شراب و چنگ و رباب پرداخت.
و خزائن و ذخایر در قمار بازی و نغمه سازی در باخت و خود را و همشایان
خود را کسوت و زیور بائین نسیان پوشیده بان و حشیا ببدستی خست.
و بگنان و لولیا نرا که با رویه العام بخشیده قدر و منزلت آنها افراخت.
و خوش آمدگو یان او را کنگن و شش یعنی ابر ز رپاش می گفتند. و دختر
همیشه شاه والی لهر کوٹ مستی دیدارانی در عقد موصلت در آورده در دام
الفت و محبت او همیشه گرفتار میبود. و بگلن و زپر هم دختر خود چند لکها
با و پیشکش نمود و خلق خدا از جور و جفا بسیار رنجانید و اهل فضل و طانت را
ذلت و محنت رسانید.

قف - روزی در حدود باره موله برای شکار بر کوهسار عروج کرد
در آنجا شغالی دید که از دمان او زبانه های آتش شعله میداد بدیدن آن تیر
فی الحال بعلت سرخچه جان داد. هفت سال و شش ماه و یازده روز بکجو
گذرانید.

۵۱ راجه ای مینو در ۲۳ ساله به جانشین پدر شده مادرش دیدارانی
 کفالت امور مملکت بر خود گرفت. و در عهد او میان شهر آشوتش قهر که افزون
 عمارات شهر اکثر سوخته شد. و امرای سلطنت را با هم دیگر نزاع و فساد افتاده
 در انتظام سلطنت رخنه کلی روداد. بهلگن وزیر که از مخفی لافان شریر بود بجا
 پیوچه مهر و گشت. و دیدارانی با لشکر کثیر دنبال او تعاقب کرده در باره موله
 بین الفریقین جنگی عظیم واقع شد. و دیدارانی بهلگن وزیر را گفت که اگر تو هر
 از سر میگذشت ترا طاقت بغاوت و مقاومت مینمود بشنیدن این سخن بهلگن وزیر
 سلاح از دست داده در کوهستان پیوچه انزو و انمود. بعد همین شور و شر
 بر داشته بر که یوه پایوهر لوی بغاوت افراشت. و نرواهن وزیر بمقابله او داد
 شجاعت داده زمره باغیال از تیغ گذرانید. و همین بعد مده جاد و از حال دگر
 و بعد از آن راجه بهلگن با فرج کثیر برای تحریک شورش آورده لشور سپه لاری
 او کارهای رستمانه کرده مهزوم گردانید و براق و سامان فراوان بدست آورده
 در خزینه رانی رسانید.

عاقبت بسبب نفاق لشور سپه لاریت بغاوت افراشت. و
 نرواهن وزیر بعد قتال و جدال کثیر فرقه شریر از قلمرو کشمیر اخراج نمود. بعد
 از آن رانی بنسبت هنگ وزیر بجز متی کرده آفتد رنجانید که وزیر مذکور بر خود
 کشی اقدام نمود. پس دیدارانی وزیر بهلگن را از پیوچه طلبانیده لشکر بانی
 او ملک را بخوبی غارت کرده هرج و مرج برداشتند. و ای مینو سیزده سال
 و دو ماه حکومت کرده مریض و ق در گذشت. و شصت و چهار تن خانه آباد

ساخت - ابهی بین پور یادگار گذاشت و مکانات سوخته سرنگر را ترمیم ساخت -

(۶) راجه ننده گپت پیش بر تخت نشسته بوسی وزیر ناظم ملک شد - دیدارانی مصلح اعمال برد و میبود بعد چندگاه دیدارانی از در بنجیده خاطر گشته مسموم ساخت - حکومت او یک سال و یکماه و نه روز بود -

(۷) راجه تره یون گفت برادر نندی گپت بفرمان مادر خود در سال ۱۰۳۸ تاج حکومت بر سر نهاده بعد دو سال از دست مادر ناهریان بیجان شد -

(۸) راجه بهیمه گپت پسر تره یون گپت با اهتمام دیدارانی در سال ۱۰۳۹ بر سر تخت حکمرانی جلوس نمود - رانی با اهتمام خود انتظام امور جهان بینی میفرمود - بوسی وزیر خیال مخالفت دیده مسموم ساخت و بجای او دپوکش که محرم راز اندرونی بود بوزار برداشت و ننگ و ناموس شاهی بالای طاق نهاده همراه ننگ گوبر که از پنوچه آمده بود عقد موصلت بسته بر من موافقت او آرام یافت - و قتیکه بهیمه گپت بس تمیز رسید از متابعت پدر جدید سرچسپید و رانی از افعال او بنجیده از جان گذرانید - پنجال و چهار ماه حکمران بود -

(۹) دیدارانی در سال ۱۰۴۰ بر سر تخت جهان بینی لای حکمرانی افراشته و ذری جادوانی که از انقیاد امر رانی سر جنبانی میکردند بچس و قتل رفع و دفع کرده ننگ گوبر را استقلال وزارت بخشید - و در ایام پرتی پال راجه راجور از حبیب بغاوت سرکشیده برای سرکوبی او بالشکر و سامان کثیر فرستاد و زیر ما شور شد که بعد جدا قتل بسیار راجه مغلوب گشت - و ننگ وزیر خاندان راجه ویران کرده در شهر آتش

کشید و راجه اسیر کرده مجبوس داشت. و دیدارانی از جهان فانی دل برداشته
برادرزاده خود سنگرام راج و لیعهد راخت. و بعد حکومت هرده سال و چهار ماه
و بیست روز انتقال نمود. تا اینجا تاریخ منتهی شد.

اورنگ

در راجه سنگرام راج پسر اودی راج در ۱۱۴۲ ساله تاج را بجای بر سر نهاده
وزیر لئونگ را اختیارات ملکی بخشید از بذل و عدل و انصاف خلق خدا خشنود
ساخت و بر همان پرپور شور برداشته رایت بغاوت افراشتند و بعد قتال
جدال کثیر ایرگشته مال و جان خود بباد دادند.

همدرازان زمان مطابق ۱۱۹۸ ساله سلطان محمود غزنوی بقصد تادیب
آندپال که در حین تخیر قمان خیره سری کرده بود شکری جمع کرده بجانب لاهور
پوشش آورد و آندپال از رایان هندوستان و از راجه کشمیر استمداد نمود
موجب آن راجه سنگرام افواج جزا را بفری وزیر لئونگ بهجاندت آندپال
مامور ساخت. چو تمامی راجگان در میدان پشاور جمع آمدند بالشکر سلطان
بجدال و قتال آمیخته شو و محشر برانگیختند.

عاقبة الامر آندپال وکیل فرستاده با سلطان مصالحه نمود. و بعد از
وفات آندپال سلطان محمود باز برای تخیر پنجاب از آب نیلاب عبور کرده قلعه
نندونه را محاصره نمود و تره لوبچن پال پسر آندپال طاقت مقاومت در خود
ندیده مردان کاری در قلعه نندونه گذاشته خود بجانب کشمیر رفت. و سلطان
بعد فتح قلعه نندونه بتعاقب تره لوبچن پال سمت کشمیر رایت اجلال افراشت.

تیره لوحن پال از تعاقب سلطان خبر یافته بجانب کشتوار و جمبول مفور گشت
 و سلطان با عیش و جنود فراوان داخل کشمیر شد. ملا احمد نگار در که سنگرام راج
 کتاب آقابل در خود ندیده با تحایف و تقاضای بسیار خود ایلانمت رسانید.
 سلطان فرمود چرا خود را زیون کردی راجه در جواب گفت که اهل کرام خدمت و
 تواضع همان موجب افتخار و ترقی اختیار خود پندارند. سلطان محمود از حسن تقریر و
 مخطوطات و بخلایق و آخره سرفراز نمود و خراج شاهی مقرر کرده حکومت کشمیر بلوی
 از زاتی داشت. و سلطان مدت سی و یک روز در سیر و سیاحت این دیار بسر برده
 تمامی اسباب از روطه که در تخیانه های پیچیده و پیچیده و غیره موجود بود ضبط نمود
 جمعی کثیر با سلام آورده در تخیانه کوه شیمان بوقت پیشین داخل شد و مؤذن
 سر در وانه اذان گفت سلطان در میان تخیانه نماز پیشین ادا کرد. پس پس راجه
 سنگرام هری راج همراه گرفته از راه راجه رجعت فرمود و قلعه لهر کوت را یکماه
 محاصره کرد و بسبب کثرت برف و باران ترک محاصره کرده بغرین رفت و در ^{۲۰۹} سال
 سلطان بغرم تخیر بلاد قنوج اشهب غزمت را جولان داده چول از آب سندم
 عبور نمود از اینجا برای سیر و سرور و تفریح خاطر بجانب کشمیر نهضت ساخت. سنگرام
 راج مخفی و پدایانی لایق و نذرانه معمولی بخدمت گذرانیده مرهون الطاف و اعطای
 بهای بانی گردید. سلطان مدت یکماه و نه روز سیر و تماشا کشمیر بسر برده برآه پتیره
 ایت معاودت فراشت. و در جنگل یار و ن بلا قات راموه ریشی فایز گشته
 التماس نمود که برای فتح قنوج مراد دعا فرمایند ریشی گفت بعد فتح قنوج کلید
 سومات هم تو بخشیدند. در اوج سنگرام حسب حکم تا قنوج شامل عسکر بود.

انتخابه - از آنجا که گفتگوی آل سلطان عایشان در میان آمدن شایان
تاریخ نویسی آنست که برخی از احوال آتشاه و الامجاه برای تفریح خاطر بینندگان ایراد
کرده شود - و الله اعلم بالصواب -

تسلط یافتن سلطان محمود غزنوی بر ممالک هندستان آمدن اکبر
مؤرخان هند قمر از ندکه سلطان محمودین امیر ناصر الدین بگتگین از اولاد
نوشیروان بود که صیبت کشورستانی و جهانمائی اوقاف تا قاف مشهور است که میان
اجتهاد و امر غزا اعلام اسلام مرتفع ساخت هر گاه واقع پدید در نیشاپور بود
و برادرش میرزا اسماعیل موجب صیبت پدید در قبة الاسلام بلخ بر تخت نشست
بزرگ برادر خود سلطان محمود را از متروکات پدید محمود ساخت و باندزد و نصلح
اصلا مؤثر نگشت -

عاقبت سلطان محمود با لشکر حیران مقابل او تاخته بود حرب و ضرب
شدید برادر خود در بند انداخته در قبة الاسلام بلخ بر تخت سلطنت پدید جلوس نمود
و بگتوزن که در خراسان امیر الامر بود از متابعت او سرپیچید و سلطان او را
بحرب و ضرب از خراسان بدر کشید و خود بگتوزن بلخ و خراسان متوجه گردید -
چون طغتنه دوش باطراف رسید خلیفه بغداد الفادر بالله عباسی خلعتی گرمانا به
و خطاب بدین المله و حسین الدوله رسول داشت - و در ۳۹۰ متوجه هند و
شده چند وقت قبضه کرده رجعت نمود - و در ۳۹۱ هجری ضد و نود و یک سلطان بار
دو معز بنیت هند و ستان نموده با جمیعت ده هزار سوار به پشاور درآمد - و
عیال شهر یار لاهور باد و از ده هزار سوار و سی هزار پیاده و سی صد زنجیریل مقابل

سلطان صفوف محاربه ترتیب داد و بعد حربی شدید حبیبیال با شانزده کس
از پسران و خویشان خود بهیر گشت و پنجاه هزار هندو قتل آمدند سلطان غنائم بسیار
بدست آورد. از آنجمله شانزده رشته مروارید که در گردن اسیران بود بدست
افتاد که قیمت هر یک رشته مروارید یکصد و هشتاد هزار دینار بود. و سلطان محمود
ادیشا در قلعه کلنده رفته مفتوح ساخت. حبیبیال باج و خراج بر خود گرفته
با جماعت اسیران از بندجات یافت. و سلطان قلع و قمع افغانان کرده لغزین
رفت.

و بار سیوم در ۳۹۵ هجری هوای هندوستان در سرش افتاده بجانب طائفه
که در حدود ملتان نهضت فرمود و راجه کچراو با جمعی از رجال افیال بحاربه
پیش آمده سه روز جنگ عظیم بود. و سلطان محمود در شکست یافته روی
نیاز بر زمین نهاد و از محمود لایزال عجز و انتهال استمداد نمود. و روز چهارم خود
بجنگ برآمده کچراو از جناح مفور شد چو تعاقب کنیم دید خود را از دست خود
بگشت سلطان آن ولایت قبضه کرده لغزین رجعت نمود.

و در ۳۹۶ هجری عزیمت تسخیر ملتان نمود ابو الفتح والی ملتان با اتفاق آنند
بچه حبیبیال بجنگ سلطان بقت کرد. و آنند پال خود در پشاور آمده در جنگ
سلطان مغلوب گشته در ریالکوٹ رسید سلطان بتعاقب او مسارت کرده در
موضع سوره بکنار آب چناب قیام ساخت. و آنند پال بجانب کشمیر گریخته رفت
سلطان تعاقب او نکرده بجانب ملتان پیش آمده ابو الفتح هفت روز در محاصره
گرفت عاقبت ابو الفتح ابواب صلح مفتوح داشته بیست هزار دینار طلا و اجرت خراج

شاهی بر خود الزام نمود پس سلطان بغزنین رفت - و در ایام محاصره ملتان
ایک خان والی بخارا که پیشتر از دوستان سلطان بود الحال بایست مخالفت افراشته
بتغیر خراسان متوجه گشت چون سلطان محمود بغزنین رسید لشکری با شکوه و
وحشی انبوه بهم رسانیده بجانب بلخ متوجه شد - از انطرف ایک خان از آذربایجان
عبور کرده هر دو لشکر مانند دو بحر زمین رو بیکدیگر آورده حمله نمودند - سلطان
محمود جبین نیان بر زمین سوده از خالق کاینات استعانت نمود آنگاه بر فیل ثیاب
سوار شد لبان شیر خران در کمر دشمنان درآمده بیک حمله همه را متفرق گردانید
بطغیل او غارتها را یکبار حمله آورد و در دمار از روزگار ترکاں برآوردند ایک خان
و قدرخان هزار حیل از معرکه جان بدر برده تا ممالک خود بیچ جا عثمان کشیدند
سلطان منظر و منصور بجانب غزنین رجعت فرمود -

و در همین شب خبر رسید که ایبار مرده شده بدین خود باز گردیده و عاملان
سلطان از ملک بدر کشید پس سلطان علی الصباح عثمان عزیمت بجانب هندوستان
معهطف داشت و امر اینکه اقطاع هندوستان داشتند پیشتر بعجالت تمام رفته
ایبار اگر قتل کرده بدرگاه گذرانیدند - و سلطان چهار صد هزار درم از و گرفته
محبوس داشت - پس سلطان عطف عثمان کرده بغزنین آمد - و در ۳۹۸ هجری بقصد
تادیبه آنند پال که در حین تسخیر ملتان خسروی کرده بود لشکری جمع کرده بجانب
لاهور ایغا فرموده آنند پال بجای گشته از رایان او حین و گولیار و کالیج و قنوج
و دلی و اجمیر و کشمیر امداد گرفته در صحرای پشاور و حشری عظیم برانگیخته در حین
بهوئی سعی شدند که زنان زیورات خود فروخته بشوهران خود مدد فرستادند

و در جمله اول سی هزار کس از قوم کهکراں و لشکر سلطان آمده در یک ساعت
چهار هزار غازی از تیغ گذرانیدند نزدیک بود که سلطان مغلوب میشد ناگاه
فیل آندبال بصدای ترنگ خدنگ و ترنگ جنگ سرسپه گشته رو بگریز نهاد - و
لشکر اطراف این محلی را حمل برگریز مقدم بلوک بهند نموده بمگلی راه هزیمت پیش
گرفتند - و عبداللطیفی و ارسلان حاذب با قشون هشت هزار سوار دنبال
گرنجه گان تا خت هشت هزار سپاه قتل آوردند - و سی زنجیریل مال و منال
کثیر غنیمت یافتند -

آنند پال عاقبت وکیل فرستاده خراج شاهی قبول کرده با سلطان
نمود پس سلطان مظفر و منصور برای فتح قلعه نگه کوٹ که از انجوبه قللع هندی
بود عزیمت فرمود - و قلعه مذکور از عهد راجه بهیم بر قلعه کوهی محمود بود اهل هندی
آن را مخزن الاصنام میدانستند - و راههای اطراف نقود و جواهر و انواع نفایس
بدانجا میفرستادند - و این معنی سبب تقرب درگاه باری تصور می نمودند ازین
جهت در میان آن قلعه از طلا و نقره و جواهر و دُر و مرجان خزان فارونی جمع شد
بودند - چون سلطان بجا صره آل پرداخت ساکنان قلعه بمگلی بر پیمان خاؤن
بتان بودند طاقت حرب ضرب در خود ندیده روز بیوم دروازه قلعه گشاده
مفتاح خزان و دفاین زیر پای سلطان انداختند - و سلطان باتنی چند از خزان
بقلعه داده هفت ملک بنارس و هفت صد من آلات زرین و سیمین و دولیت من
طلای خالص و دو هزار من نقره خام و بیت من انواع جواهر که از زمان بهیم دیو
اندوخته شده بود و تصرف دیوانیان در آمد - و بعد از آن سلطان بغزنین مهاجرت

نمود.

و در ۳۰ ساله سلطان لشکر بغور کشید حاکم آنجا محمد بن سوری رایت محاربت
 افراخته لشکرش تنباهی پذیرفت و خود بدست غازیان اسیر گشت عاقبت بگلین
 زهر آلوده نمیده از جان جدا گشت و آل دیار در تصرف سلطان درآمد. همدلین
 سال سلطان از غزنین ببلقان آمده قلعه طمان بجبر و قهر مفتوح ساخت و بسیاری
 از قدامطه و ملا حده قتل رسانید. داود بن نصیر زنده اسیر کرده در قلعه غور محبوس
 داشت. و در ۳۱ ساله باز هموس سیر مهند و نشان بخاطر آورده باشکر انبوه بطرف
 تهنیسر توجه نمود از آنجا که تهنیسر بر رگ پستگاه مهنود بلا تشبیه همچو کوه مغطی است
 و در آنجا تنجانه بود که اهل مهنود از قدیم بنهای بسیار در میان آل تعبیه کرده بودند
 اعظم اصنام را جگ سوم می گفتند و بر غم مهنود پیدایش آل از مبدأ پیدایش دنیا بود.
 چون سلطان محمود از آب نیلاب عبور کرد آنند پال بنا بر رعایت عهود که در میان
 بود خدات شایسته سجا آورده افواج شاهی از قلمرو خود بتواضع و تکریم گذرانید.
 و رای دلی از تمامی راجگان هندوستان استعانت نمود که همه با لشکرهای خود بایستاد
 او در دلی رسیدند. و سلطان محمود پیش از اجتماع آنها به تهنیسر رسید شهر خالی
 دید و تنجانه را غارت کرده اصنام ها بشکست. و جگ سوم در غزنین فرستاده بر
 سر راه بدل زینه نهادند. و چندال خزان این از تنجانه ها کشیدند که شمار آل از نصر
 بیرون بود. و از یک تنجانه قطعه یاقوت احمر یافتند که وزن آن چهار صد و پنجاه
 مثقال بود. سلطان بعد از آن تنجانه های تهنیسر بدارالملک غزنین رجعت کرد.
 و در سال چهار صد سه ارسلان مجاذب فتح غر حستان کرد شاه سارا ابو نصر

حاکم آل دیار گرفتار کرده بغزنین آورد. و همدراں سال بعضی از بلاد خراسان
که در تصرف خلیفه بغداد بودا نزاع نمود. و در آن سال چهارصد و چهار سلطان بجانب
پنجاب نهضت ساخت و قلعه نندونه را محاصره نمود. در آن وقت تره لوچین پال
پس از ندایال حکم لاهور بود چو طاعت تقابل نداشت مردان کاری در قلعه
نندونه گذاشته خود برای استمداد نزد راجه کشمیر رفت و سلطان قلعه را محاصره
کرده به نقب لانی وادوات قلعه کشتائی پرداخته اهل قلعه عاجز نمود. غایت قلعه
مفتوح گردید مال موجوده اینجا برداشته قلعه یکی از معتدلی نفوذیض ساخت. و
خود متعاقب تره لوچین پال بولایت کشمیر را بت شوکت افراخت چو موکب منصور
از راه راجور سایه انداز خطه کشمیر گشت. راجه اینجا نیز و اقبال استقبال کرده تحلیف
و هدایای غریب و عجیب نذر خدمت گذرانید سلطان بجال او ایواب احسان
مفتوح داشته خراج شاهى معمول کرده بر مملکت خود بدستور قائم ساخت تره لوچین
پال بجانب دیگر مفرور گشت سلطان از دره کشمیر غنیمت بیشمار گرفته جمعی کثیر بدین
اسلام آتشنا کرده یکماه در کشمیر گذرانیده بغزنین آمد.

و در آن ایام آب دریای نیلاب بسبب غلطیدن پاره کوه چندگاه سده
شده بود و زیکه موکب سلطان بر لب دریای سند رسید و دریای نیلاب یکبار
طبیعی گشت و شهر ماویراں ساخت و در فوج شاهى هم تباهى رسید اما بنجر
گذشت. و در سال چهارصد و هفت جمعی از او بپاش بهر خوارزم شاه که یزید سلطان
بود هجوم آورده او را قتل کردند سلطان با صفای این ماجر را بجانب خوارزم رسانید
افراشته قاتلان خوارزم شاه از تیغ گذرانید و مملکت خوارزم با میرالموت تاش از اتق

داشت. از آنجا بآمله درستان در شهر بست گذرانید. و در آنجا چهار صد و نه
اول بهار با جمیعت یکصد هزار سوار خاصه و بیست هزار نفر غازیان ترکستان و غیره
برای تخریب دارالملک قنوج متوجه گشت و از آنجا بیلاب عبور کرده بخوابش سیر و باج
جانب کشمیر بهضت ساخت و راجه آنجا تحف و هدایای گرانبهای گذرانیده بطوقوت بهنای
مفتخر گشت و مدت سی و نه روز در سیر و تماشای کشمیر گذرانیده براه راجه رایت
بهضت فراخت. و راجه سنگرام دیو حاکم در مقدمه لشکر ظفر اثر روان شد.
چون فوج دیواموج در قنوج رسید و راجه کوره بدیدن کثرت سپاه و کجیل مجاه متحیر
گشته بالجهت فرو رخت و طوق ایقاد بگردن انداخته بعبایات سلطانی مرمیون
عطوفت و مهربانی شده ولایت قنوج بوی تفویض یافت. و بعد سه روز سلطان
متوجه میر میثه شده راجه هر دو والی آنجا از قلعه گریخته رفت و قلعه گیان دوک و
پنجاه هزار روپیه و سی و پنج هزار تیل بکشیش داده اماں یافتند.

پس بر قلعه هاون که بر لب دریای جون واقع است پوشش آورد و راجه گلچند
مرزبان آنجا و وجه و فرزندان خود را قتل کرده بسینه پیرکینه خود خنجر غیرت انداخت و
دیوانیان سلطان را بشتا ذیل کوه شکوه و مال و منال انبوه در دست باقادر. و از آنجا
جانب تهرا ایغار کرده بی مزاحمت غیری آل بلده را غارت نمود و بختنه های موفور
لشکته و سوخته اموال بی نهایت بدست آورد. از آنجمله پنج پیکر هنام از طلای
خالص یافته اند که در حدقه آنها بجای چشم بواقیت لغبیه کرده بود مجموع پنجاه هزار
دینار می ارزید. و در حدقه یکی یا قوت اُرنق نصب کرده بودند که چهار صد مثقال
وزن داشت چو آن صنم بشکستند سی صد مثقال طلا حاصل شد. و بتان سین

از خود و بزرگ زیاده بر صد عدد بود و چهل آنها را در هم شکستند صد شتر بار شد.
 انگاه عمارت را آتش زده بعد بیت روز از اینجا کوچ کردند. بعد از آن قلعه متین
 بر لب دریا دیدند که در تصرف راجه دلی بود و راجه اینجا بصورت سلطان گریخته رفت
 و سلطان درون قلعه در آمده چند تخته دیرینه دید که عمارت آن از چهار هزار سال
 تریس پانصد بود و سلطان در آن ایام بیکاره گشت و بر قلعه بیست و نه روز
 و پانزده روز بواسطه محاصره پرداخته قلعه گیاه عاجز شدند و بعضی را خود را
 از قلعه فرو انداختند. و بعضی را خود را مع زن و فرزند در آتش سوختند. و بعضی را
 در وازه قلعه کشته چندال جنگ کردند که همه را بقتل آمدند. سلطان غنائم قلعه
 قبضه کرده چند پال رفت و ساکنان قلعه مال و مناع گرفته بکوهها را مخفی شدند
 سلطان بقیه اموال بخوزه تصرف در آورده غله بسیاری از ذخیره قلعه بپای
 خود قسمت کرد از اینجا بر سر چندی که راجه مغرور و خود را ی بود و رش آورده
 نیز شیوه چند پال ملوک داشته بکوهستان گریخت.

گویند چندی را فیلی عجیب و بی همتا بود سلطان بارها قیمت گران داده
 خواش آن فیل کرده بود و هنگام صبح آن فیل که بیکه اخیر فیلان داخل گشته
 قریب سرا پرده سلطان آمده و را بدست آورده خوشی لیه کرده خدا داد نام نهادند
 و سلطان بعد تخیل قلع و بلاد بسیار مظهر و منصور بجانب غزنین رحلت فرمود.
 چون غنائم این غزمت را شمار کردند بیت هزار دینار و هزار هزار درم
 بشمار آمد و پنجاه هزار برده سی صد و پنجاه فیل و دیگر نفایس خالص این بود. و از
 جمله چیزهای نفیس چاندی بود بشکل قمری که هرگاه طعام زهر آورده در مجلس حاضر میشد

آن مرغی شطراب میکرد و اشک میرخفت. و دیگر گنج یافته بودند که از هندوستان
عظیم فوراً التیام میگرفت.

و همین سال در غزنین مسجد جامع ترعیص یافت. و اصل عمارت مسجد از
سنگ مرمر و رخام مروج و مسدس و منتهن و مدور برآوردند بطریقی که بنیندگان متحیر
میشدند. و در ۳۱۲ سال شش و ۸۰ هجری سلطان اصف که در که راجه های هندوستان
باجه قنوج را بابت متابعت سلطان ملا متها کردند. چنانچه راجه نندامرز بان لهر
بر سر راجه کور شکر کشید از تیغ گذرانید. سلطان با استدعای خبر آتش قهر بخوش آمد
باجیش و سامان و احوال عزیمت هندوستان نمود. چو بکنده دریای جون رسید
راجه پنجاب ترمه لوچن پال که چند کثرت از پیش سلطان گرفته بود بالفعل
برای اعانت و امداد راجه نندابا شکر فراوان بر سر راه سلطان آمد چو دریای
قهار مانع بود هیچکس از دلاوران عسکری عبور دریا نتوانست کرد. سلطان با هشت نفر
غلامان خاصه خود از دریای عبور فرمود و بطیفیل او متابعان هفت غلام از آب گذر کردند
شکر تره لوچن پال در هم آورده شکستند. تره لوچن باتنی چند مهزوم شد و غلامان میان
شهر که دال نزدیکی بود در آمده غارت کردند. سلطان از اخبار وی بمبک نندابا
آورد. و راجه نندابا جمعیت سی و شش هزار سوار و چهل و پنج هزار پیاده و سی و صد چهل
فیل برابر سلطان آمده معکری ساخت. و سلطان جمعیت او معاینه کرده بعالم پناه
عجز و زاری نمود. و ازین یورش نهایت غمگین گشت چو شب دوازدهم خونی عظیم
در خاطر نندابا افتاده تمامی اسباب بجای خود گذاشته فرار اختیار نمود. و سلطان
بتحاقب او دوید و دست بقارت دراز نمود و کوه در کوه مال غنیمت در دست

غذایان افتاد. از آنجمله از یک پیشه پانصد و هشتاد و نعل یافتن چو از ملک بنجاب
لججی نبود برهمن اکتفا کرده بغزنین رجعت فرمود.

و در همین سال ولایت قیارت و ناردین که از ممالک سرحد هندوستان است
مفتوح ساخت و متوطنان آل دیار باسلام در آورد. گویند از ناردین سنگ منقوش
منقوش یافتند که با اعتقاد هندو از بنای آل چهل هزار سال رفته بود.

و در ۱۳۰۰ هجری سلطان قصد سیر کشمیر فرمود در انشای راه قلعه لوهر کوٹ را محصور
فرمود و در ترددات محصوره آل مدت یکماه اوقات صرف نمود چو آن حکام آل
بیش از بیش بودند دست تقبیر آتش نرسید. از آنجا رایت معاودت افراشته
دار اسر و لاهور ضرب خیام ساخت. تره لوچن پال تاب تقابل نیامده بر اجبه
اجمیر پناه برد سلطان بلده لاهور را تصرف کرده بمعتدیان خود سپرد ممالک اطراف
بنجاب را غارت کرده سکه و خطبه جاری ساخت و اول بهار بغزنین رفت.

و در ۱۳۰۱ هجری از راه لاهور باز قصد ولایت راجه ننداکر چو بقلعه گوالیار
رسید تا چهار روز در محصوره قلعه قبل کردند و قلعه گیان سی و پنج زنجیر قبل پیشکش
آورده صلح نمودند. از آنجا سلطان به کالنجر رفته در میان گرفت و راجه ننداکر
سی صدیل ذمه گرفته طلب صلح شد و سلطان منظور فرمود. راجه ننداکر بقصد
امتحان سی صدیل بغیر فیلبان در صحرا سرداد و تر کال همه با گرفتار کرده سوار شدند
و اهل قلعه حیران ماندند. پس راجه ننداکر زبان هندی در ملج سلطان شعری گفته
نزد او فرستاد و سلطان نهایت خوشدل شده منشور حکومت پانزده قلعه در
صله او بخشید. و ننداکر جو اهرات و شیای نفیبه در بدل آل بنج مدت سلطان سال

نمود تا دست از دیار او باز داشته بغزنین رفت.

و در آن محسوس و اربعه ماه مردم ماوراءالنهر از علی تغلین تعظم نمودند سلطان
مداغت او از آب حیون عبور کرده سرفرازان ماوراءالنهر پیشکشها گذاریدند و یوسف
قد خان بادشاه ترکستان با تحایف و هدایا پیشوائی کرد و علی تغلین خبر شنیده
بگریخت عاقبت گرفتار گشته محبوس شد. و در همان سال سلطان عزیمت سومنات
بخاطر آورده دهم ماه شعبان با لشکر خاصه پنجاه و پنج هزار و از پامان مطوعه
که بغیر مواجب همکار میرفتند سی هزار سوار عازم سومنات گردید چو ببلده
مقتان رسید بیابان بی آب و علف در پیش بود حکم فرمود که هر کسی برای چند روز
آب و علف همراه بردارد و بابت مصرف خاصه سلطان از آب و علف هشت هزار
شتر بار همراه بود. چو از آن بیابان نوحه آمد گذشت قلعه اجمیر را غارت کرده بطی
مسافت مشغول گشت. و در اثنای راه چند قلعه بغیر جنگ بچنگ آمده تسلیم دیوانیان
سلطان شد. و از شهر پٹن گجرات آب و علف همراه برداشته در سومنات رسید
و بر ساحل دریا قلعه دید سرافک کشفیه و آب دریا بفصیل آن رسید و بر همان بشما
برسر دیوار برآمده افواج را تماشا میکردند و می گفتند که سومنات شمارا در اینجا آورده
همه را هلاک گرداند. و روز دیگر لشکر جلالت آئین پیاپی قلعه متین آمده زدن
هناده بالای باره قلعه صعود کردند و هندو ال مدافعت آنها کشیده تا هنگام
تمام اعلام حرب قائم بود. روز سیوم رایان اطراف هندوستان جمع گشته صفها
کشیدند و آتش بهیجا همچنان بهیجان یافت که آسمان را بدیدن احوال مبارزان جگر
می سوخت. و در نصف روز بموجب غلبه لشکر پرم دیو و دلیلم و تنی در لشکر

اسلام پدید آمد - و سلطان محمود مضطرب گشته بگوشه فرو رفت - و خرقه مبارک جناب شیخ بلوآسن خرقاتی قدس سره بدست گرفته روی نیاز بدرگاه داور کار ساز بر زمین نهاده گریه میکرد و فتح قلعه بواسالت خرقه آل بزرگوار از درگاه منجی است و در آن حالت غازیال حمله آورده مد یکم پنج هزار کس از بنود قتل آوردند ناگاه رعب بر اس بر مردم قلعه غالب گشته از جنگ بازماندند - و بر بهمنان و مجاوران سومات قریب چهار هزار کس کشتیهها سوار شده فرار اختیار کردند و فوج سلطان آنها را سواره گشته اکثری غرقی لجه فنا شدند پس سلطان با عماید درگاه قلعه در آمده عمارات آنرا تفرج فرمود انگاه از درون قلعه به تخانه در آمده جامی دید طویل و عریض که پنجاه شش ستون حجری و قایه سقف آل شده بود - و سومات صنی دید از سنگ تراشیده طول آل پنجدرعده و سلطان بضر بگزه روی آل شکست - پس کالبد او را چهار قطعه کردند و قطعه در غزنین برده در آستانه مسجد جامع و دیوانگاه سلطنت بدل زینه نهادند و دو قطعه دیگر بکعبه معطره و مدینه منوره فرستادند -

بیت

که او دیر گرفت شد سجده گاه که او گنج پذیرفت شد توبه گاه
 گهی مسجد گفت و تخانه بست گهی کعبه راست بت بر شکست
 تماشای او که چنان که چنین هند تهمت فعل بر آن و این

و قتیکه سلطان محمود قصد شکستن سومات نمود جمعی از برادران بعضی مقربان سلطان رسانیدند که اگر سلطان در شکستن سومات مبادرت نماید بعضی آن سلطان

له مروی است که جناب مولی الاعالی والادانی شیخ ابوالحسن خرقاتی همدران مجلس بطور خرقه عادی بر سلطان جلوه گرفته فرمودند ای سلطان مرا پیش خدا مفت فروختی اگر تخیر و سلام تمام دنیا بیاورد و اسالت این خرقه اسم خرقه اجل و علامت حق استی مگر تو خود

اینقدر مبالغت نخواهیم داد و ارکان دولت این سخن بسمع اعلیٰ رسانیدند سلطان فرمود
اگر من این کار میکنم پس مرا محمود بت فروش میگوند بهتر آنست که مرا محمود بت فلک
خواهند گفت پس سومات بشکستند و از لطن او که خوف بود آنقدر جو بهتر تا بدار
ولایتی شاهوار برآمدند که از کرده آنچه بر چنان میدادند صد چندال بود و در تخانه
سومات بوقت خوف و کوف مرد مال زیاده از سی صد نیز یکس جمع میشدند و
از اقصی ممالک نذورات بد انجامی آوردند و حاجای هندی و هزار قریه وقف
سومات کرده بودند و علی الدوام دو هزار برهن سومات را پوزش میکردند
و هر روز آب گنگ او را غسل میدادند و زنجیر گریال بوزن دویست من از طلای
احمر بود و پانصد مغنیه و رقاصه و سی صد مرد سازنده ملازم او شب روز میبودند
و همچنین سی صد کس از برای شیش تراشی و سر تراشی زائیل در اینجا موجود بودند
و اکثر اجهاد خزان خود در اینجا نذر میکردند و شبانه روشنائی از لعل شجر آغ
میبود و از خزانه سومات بنهای طلا و نقره چندال برآوردند که از حساب متجاوز
بود و آن قدر جو اهنفیه و نقود و افره داخل خزانه سلطان شد که عشر عشر سال
در خزانه هیچ بادشاهی نتواند بود.

الفقه سلطان محمود از هم سومات پیرداخته برای سرکوبی راجه پرم دیو
والی هزاره که گجرات رفت و پرم دیو در قلعه کهنده متحصن گشت و حوالی آن آب غمیق
حاوی بود و سلطان از آب عبور کرد و پرم دیو از قلعه گریخته رفت سلطان داخل
قلعه شد مردم حصار از تیغ کین گذرانید و زنان و اطفال اسیر کرده اموال جوهر
برآورده و خزانه عامره داخل ساخت - از اینجا سلطان بنهر و اله رفت خیال داشت که

در انجام پای تخت خود مقرر سازد از کابان دولت نپسندیدند پس و شایم مرتاض را
حکومت هرواله و سومنات و غیره تفویض نمود - وی خراج شاهی بر خود گرفته بجماعت
نہشت - سلطان بعد از دو سال و شش ماه بپرت مراجعت افزاشته در سال ۸۳۵ بخرنین
رسید - و همدریسان بر ملک جٹان لشکر کشید چوں در لٹان رسید کپھزار و چہار
صد کشتی در دست کرده از راه سندھ ساگر بملک جٹان ایفغان نمود - و بعد بجلال و قتل
بسیار سلطان فوجیاب شدہ ہمہ ما اسیر کردہ بخرنین رسانید -

و در سال ۸۳۵ برای تدارک ترکمانان سلجوقی توجہ فرمودہ ہزاران تیغ گندانید -
و خزانہ و دفائن کہ حکام دیالمیہ بباہای دراز انداختہ بودند بی مشقت بدست آورد
و فرقہ قرامطہ را قتل عام نمود - و ولایت ری و اصفہان بامیر سعود داد چوں بخرنین
رسید بمرض سوء القنیہ مبتلا گشت و بچہاں مرض سیوم ربیع الاول ۸۳۲ بمصر
شہت سالگی در گذشت - سلطنت اوسی و پنج سال بود - و از عدالت و انظما
می آرد -

از آنجملہ روزی شخصی بپادشاهی آمد و گفت خواہر زادہ بادشاہ ہر روز بخانہ
من می آید و مرا ضرب تازیانہ میکند و با زن من تاصیع می باشد - سلطان گفت ای
سخن با کہ گوی وقتیکہ آن ظالم بخانہ تو می آید آنوقت در فلان مکان بمن خبر کن تا کہ
بمقصود خود برسی آن مرد بخانہ رفت و تا سہ روز کس نیامد و در شب سیوم خواہر زادہ سلطان
آمدہ او را از خانہ بدر ساخت و آن شخص بر موقع مہر خود رفتہ سلطان را خبر کرد - و سلطان
محمود بخانہ دادخواہ آمدہ خواہر زادہ خود را در آغوش آل عورت خواہیدہ دیدنی کل
شمع را گل کردہ شش از تن جدا ساخت پس جرعه آب طلبید و نوشید آن مرد دست بردار

سلطان آخوند التماس نمود بآل خدا اینکه ترا این شوکت داد با من بگوی که فرو نشانیدن
شع و طلبیدن آب چه بود سلطان فرمود شع نشانیدن برای آل بود که مبادا از
دیش صله رحم مانع این امر می آید و طلب آب نمودن این بود که درین سه شبانه روز
خواب و خور بر خود حرام کرده بودم اکنون مطلب تو برآوردم تشنگی بر من غالب بود
جرعه آب طلبیده نوشیدم فقط.

راجا سنگرام راج بعد فتح ولایت قنوج از سلطان محمود رحمت انصاف گرفته
بدارالملک خود رجعت نمود. در تلقی و تقی امور مملکت پرداخت. و بعد چند گاه در
لنگ از دست مخالفان خود بلا اجازت راجه گشته شد. و بدیشور بر منصب فرائض
مستقل گشت وی اکثر تخیانه ها غارت نمود و مردم از ازل وادایش پیش آورده نظام
سلطنت بگشت. و راجه سنگرام سی سال و نه ماه حکومت کرده درگذشت.

(۲) راجه بهری راج پیش بر سر سلطنت بنشسته بمکی بیت و دوروز حکومت
کرده انتقال نمود.

(۳) راجه اننت راج برادر بهری راج در ۹۵۰ شنب بیاوری قوم نیایک و انگلی
بعمرده سالگی بر تخت نشست. و شری لیکهانی راجه سنگرام برای منشی خود مستعد
شده بود اما ایمان ملک حکومت او پسند نکردند وانی بهوای جهانپانی راجه اننت
را جهانپانی زهر رسانید تا با و مؤثر نگشت. اگر راج برادر سنگرام راج بعزم تنجیر
ملک از لوهر کوٹ آمد بجنگ پیوست و دلاحدان اننت دیو غلبه نموده بدن او را
رینه رینه کردند. و در لوهر کوٹ رفته قلعه آتش کشیدند و فتیکه راجه بکد بلوغ رسید
و در پال راجه وزارت بخشید و یک نیم لک سکه در راه تنخواه ساخت. و بعد پال

او را پشت و هزار سکه مقرر نمود. پس راجه بر منوچهر رود و پال دست جمعه جنا بر خلق خدا
 دراز کرده جو ریشیه گان را راج داد. چنانکه مار و غدا و صطبل با اختیار خود مرد و بانها غارت میکرد
 و دگر نام شخصی مسخره وضع بود که مدیون مجلس راجه را خنده می کنند و می کمال خود سری
 تطاول میکرد گویا شریک راجه بود. و وزیر از قبه های بتخانه باطلایر داشته برده
 راجه با جوی باز پس آں نکرد. و آت پل وزیر دوم مدینه برای تعلیم مردم انجی قائم
 ساخت. و راجه جلند دو دختر ماه بگیرند فرستاد راجه دختر خود شری می بخود
 منسوب کرده دختر گلان به آت پل عطا نمود. و شری می نهایت عاقل و نیک طبیعت
 سنکرت خان بود بر هست کتها که زبان بهایش بود پذیرایه سوم بی بی زن راجه آں
 سنکرت کما بیند.

دو وزیر تیرهون و فرقه دانگراں چهره بغاوت افروخته بر قتل راجه دست نهادند
 راجه با قوم نیایک دانگی متحد گشته بعد کارزار بسیار وزیر مغلوب کردند و از باره موله
 بدر کشیدند و معاونان خود را انعام وافر بخشیدند. بر همه راج خراجی بار و دود و پل
 مخالف شده با تفاق راجه های حدود شمالی لوی بغاوت افراشت. و هنگام تقابل
 راجه دارد و از دست روده پال کشته شد و مخالفان بر زمین خورده مغرور شدند
 و روده پال مل غنیمت و سر راجه وارد و در پیش راجه گذاریدند. و راجه چنبه از دایره
 اطاعت قدم بیرون نهاده اننت راج آں بدنش را بر زنش آورده محبوس داشت.
 و شری می رانی بتخانه گوری شور و سویمه آباد ساخت. و بر همان بجایاره ایک
 صد و هشت قریه جاگیر بخشید از بسکه راجه گریده او بود با تصلوب و منوچهری از ترک
 جور و اعتساف نموده بر انصاف و رعیت پروری مستعد شد و خزان و دفاین و

سامان و سپاه مستحقان زمانه صدقه و خیرات بخشید. و پنجاه و سه سال چهار ماه
راج کرده بالحد و ابرام شریقی کاشد. و فرزند خود را و لیعهد ساخته ترک سلطنت نمود.
(۴) راجه کاشد. و در سال یک هزار و یکصد و چهل و هشت با جانت پدر افسر
بر سر نهاد نازدی بد نصرتی با مردم قلانش داد و باش صحبت داشته ترکبافعال شیعیه
انوار قبیله گشت و بر دختر عموی خود چسپیده شایل و هزار در کوچ و بازار گدار
نیکو دید. پرده نشینان را پرده عصمت دریده خرابی و تباهی می ساخت.

شبی در خانه امیری تنها داخل شد و حارسان او را در دینداشته گرفتار
کردند. چو ایشنا خند بگذاشتند. اننت دیو چو ایش واقع بشیند پس خود را اندر
پدرانه و نصیحت مشفقانه فرمود چشمان او سرخ شد و راجه بضرط لبانچه رخساره او رخ
کرد و آس بد گهر بهانه در دسر بر سر عالت غلطید و راجه بنا بر شفقت فردا اعیادت
او نهضت نمود و در بانای همریان او را از در آمدن ندادند. راجه بعد و ایش
حرکت خرمین نمکین گشته از حکومت دنیا بزار شد و با مال و دولت و عورت در
نه بجماره رفته در خانه بجیش و عبادت پرداخت. و کشت دیو تهیدست مانده باش
و لشکر خود بر جنگ پدر مستعد شد. و مادرش بواسطت بر بهمنان پند و نصیحت
کرده از این خواهش مذموم باز داشت لیکن ایویش اندرون خانهای مصدا جهان
متعلقان پدرش کشته خاکستر نمود. پس اننت دیو را دیگ قهر بجوش آمده
فرزند او هر شد. و برای جهان داری و بیچاره طلبید. و کاشد دیو با سماع انجیر
و دیپای پدر افتاده و بجز و نیاز مندی او را از قهر باز آورده همراه خود لبشهر
رسانید. و بعد دو ماه بصلح او با شال در تید کردن پدر فلان و بهبودی خود

دانست. در اجه اننت از کنگاش پسر ارجمند واقف گشته در بحبازه رجعت نمود و
کشتاید ملازمان و متعلقان پدر را مخدومه بعضیها در کامچید بسوزانید و
بعضیها آب کشیر سیر گردانید. ازین هرج و مرج مخلوق در رحمت و بلا مبتلا شدند
اننت دلجو در دست شری متی مجبور بود وی در گرفتاری کشتاید گاهی مصلحت پیدا
تا که آل بدگهر زیاده تیر خیره سر شده در فکر تخریب پدر افتاد.

شبی در بحبازه رفته دو تن خانه راجه و مکانات شهر را آتش کشید و سوز
ببوزانید و دولت و سرمایه راجه تمام بباد داد لیکن راجه و رانی بمشقت تمام از بوز
عجز کرده بجات یافتند. و بر بازوی شری متی یک لعل بخشتی بود قیمت هفت لک
روپیه فروخته ملازمان و متعلقان خود را خوراک و پوشاک بخشید و مکانات
سوخته را مرمت نمود. بوقوع این واقعه راجه از دنیا نهایت دلگیر شده و لباس گاه
بر خود پوشید و در کتبی تاریک بر یا صنت پرداخت.

با وجود این حال پسر ناخلف با غوای مفید آل پدر خود را پیغام فرستاد
که اگر ایشان را مهووز آرزوی زندگانی باقی است در کوهستان پیوچه رفته بعبادت
برسد از دونه امید حیات نگذارند. اننت دیو باستماع این خبر غمناک شده
بادل صد چاک رانی خود را گفت که موجب عقل ناقص تو از وقار و اعتبار نام و
آرام و مال جهان دست ستم هر فرزندی که در قصد پدر باشد در اصل نسل او البته
فرق باید بود. رانی در جواب او چند الفاظ سخت بیان نمود و راجه غضب آن کار
در سینه خود انداخته سرمایه حیات در باخت و شری متی آه و وایا پرداخت
و اعوان خود را هر شدی بوقوعین کرده تجویز داد که او را بر سرهای بانای بنشانند

از آسب پدر خود یعنی کلدیو بر مانند. بعد آن هر شدیو را مفتوح مخازن ^{نقل} کلدیو
 کرده کلدیو را پیغام فرستاد که بخشش پدر حاضر باشد بیک روز در آمدن او انتظار
 کشید و کلدیو بخشش پدر حاضر شد. روز دوم شریقی خود را بزبور و حلیه رسته
 بر پشت آن شوهر مع سه خدمتکار و چهار کنیزک سستی شد. و هر شدیو در بدل و اعطای
 وجود و سخن گنجینه با صرف کرده رفاه خلق و نیکنامی خود حاصل نمود. و کلدیو او را
 دشمن غلبی پنداشته در بیچاره آمد و هر شدیو را دلاسا و مدارا کرده همراه خود شهر
 برد. بعد از آن کلدیو از افعال خود منفعل شد و در پیش خلق خدا و آبادی
 رعایا مایل گشت و خرج موافق دخل خود کردن گرفت. و مخبران جایگاه تعیین کرد
 از احوال ملک رعایا واقف گشته تدارک آن بخوبی میساخت. و در پیرامون کاری
 و ثابت قدمی دخل داده و بدیه شجاعت و دلاوری بهر سو انداخت.

لیکن شهوت رانی قائم مانده هفتاد و دو دختر و شیر و پاکیزه از اطراف
 ولایت طلبیده شب آن خود پرستان ساخت. و از شرب شراب و قص و سرود
 تال همیشه مخمور میبود. متصل بجبهه مندرگشی شور آباد ساخت. قریب موضع
 تبریز چون شهر گلش احداث نمود. در آن حال سهج پال را جبراً جور انتقال فرمود و
 کلدیو پیش سنگرام پال را جانشین پدر نمود اما مدتی پال برادر سهج پال بدیعی
 داشت شور برداشت. کلدیو لشکر جزا را با فکری حیانت تعیین کرده مدتی
 در کشمیر محبوس داشت.

پیش ازین و بدیه شجاعت را بهای کشمیر چندان نمانده بود با فعل کلدیو

نه بستی. با اصطلاح بنود زنه را گویند که دشمنان شوهر خود را زنده بپوزاند.

ولوله شجاعت و سیاست خود شهر ساخت. یکروز در بار رازمی کمال تحمل تربیت داده تمامی راجهای اطراف کشمیر و اعیان و ارکان ملک بر موقع جلسه حاضر گرد و شست کس از راجهای ریاست بیرون برای نذر گدائی آمده مثل دربار شدند. یکی راجه کوتنی والی ابهی پور دیم راجه ستهبه والی چنبیه. سوم راجه کشن والی بلاس پور. چهارم راجه سنگرام والی راجور. پنجم راجه آدت کرشن والی لوهروکوت. ششم راجه پواند گج والی عودی. هفتم راجه کاپرسی والی خاندیس. هشتم راجه گوتم والی کشتوار. و بر خدمت و مدارای راجه پیر و امن فریه مقرر شده بود. چهل جلسه شاهی کمال تو زک و شان شایان با ختام رسید. از راجه اعیان ملک هر کس را خلل غنا خرمه و نفایس عجب بختید. در آن ایام دریا با بسبب سرما یخ بست شده بود و نذر بنا بر آن هر کس مبارعت تمام معاودت نمود. بعضی نذر در میان راجه و هر شد بطرح نفاق انداختند. و هر شد یو نفر مان راجه در بس خانه اسیر شد و مادرش تاب مفارقت نیاورده بن خود گشتی از کتاب نمود پس کشتید و از مزاج معطل گشت موجب آن و ت کرشن سپردوم از لوهروکوت طلبید و لبعهد گردانید. و بتمام مانده که تر قالب غرضی فرو گذاشت. ایام حکومتش هشت سال بود.

(۵) راجه و تکرشن در ساله یک هزار و یکصد و بیست و شش تخت و تاج را راج داد و برادر خود بجی مل لوزیر ساخت. و هر شد یو که حکیم پدر محبوب بود بجی مل در باب خلاصی او التماس نمود راجه استدعای او منظور کرده ازین رود در میان آنها خصوصیت افتاد و بجی مل بطرف لار که نیخته سامان حرب و ضرب پیرسانید و بر برادر خود خرد و ج نموده و محله تاشون محاربه فریقین روی داد. و ت کرشن بجای خود سنجید که اگر فتح نصیب گردد و هر شد یو را مائی بنجم و لکر مخالف غلبه کند پس او را مقتول سازم. بنا بر این کار

زند از نوادگان گسترین خود نشان داد و گفت هرگاه گسترین بزرگین در شش ماه خود
رسید هر شد یور اخلاصی بخشند و اگر گسترین سرخ نگین خواهد آمد پس او را قتل کرده
نارود سازند فردا با برادر خود و بچار به و مجادله پیوسته و ت کیش در جنگ مغلوب گشت
و از وی اضطراب و انقلاب غلبه گسترین بزرگین بدست فرزند خود در زندان فرستاد
و سپاهان گسترین بزرگین دیده هر شد یور از بند خلاص گردند و چهل هر شد یور
در معرکه در آمد بجای مل را تقویت پیدا شده لشکر برادر را قتل عام نمود و و ت کیش مغلوب
و منکر بگشته بینه خود خنجر انداخته از جهان در گذشت. مدت حکومتش هشتاد و
روز بود.

(۶) راجه هر شد یور با اتفاق اعیان ملک و اعانت بجای مل در ۵۶۰ سال بر تخت
نشسته در دست نواری و دشمن گذاری سعی شد. و در بذل عدل و درافت
احسان توفیق یافت. در وازمانی شصین شاهی را از چهار روز و پنجبرای عدل آدینت
که دادخواستی بی فراحت در بانان سجنور میر رسیدند. و اعیان و ارکان سلطنت را
بر مناصب مناسب اختصاص داد. و بجای مل وزیر الملک گردانید. بعد چندی از وفای
تفاق بداندیشاں میان ایشان فاد و عناد افتاد موجب آں بجای مل لیت تقابل
بر داشته با همدگر بحرب ضرب پیوستند. و بجای مل در خود تاب مقاومت ندید بجای
کشمیر را بغیر ساخت. چهل در میان دره که بهار رسید قضا را لخته برنی از فرق کوه
لخشیده بجای مل را با معاونان خود در شهرستان عدم رسانید. و هر شد یور از چند
صحبت تلاش او پیش موثر گشته از طور و طرز اول برگشت و در از تکاب فعال و بمیه
اشتغال داشت. و در فصل شاهی هر روز هزار شیعی می افزود وخت. و سی صد و شصت

لحبت خوشروی و طناز باندازه ناز و طرازی بکوه ای با شرت ایام سال تمام
در حرمانه و اهل ساخت - با وجود آن از حرام کاری ما اجتناب نمیکرد - چندانکه
از همشیره خود بهم احترام نمود - و در نهایت راههای پیچیده و اسباب و سامان نمود
ویرمیه منع کرده نصیب قوالان و لولیال و خوش آمل گویان فرمود - چنانچه روزی
یک روسپی را صد هزار درستی انعام بخشید - و در بیان نامدارانی اعتبار کرده
مردم تلاش و ادبایش را رتبه مصاحبت و مجالست افزود و بصلاح و شرف آنها
انظمام مملکت می ساخت - بعد درین فتور ایمان و ارکان سلطنت بیدل
گشته و جمیع انظمام خلل افتاد -

روزی مملکت و شیرام بر قتل راجه اقدام نمیدادند و راجه بر گنگاش آنجا
واقف گشته و از قوم و قبیلۀ خود بپزار شده همه ما از تیغ گذرانید و فردی موجود
نگذاشت - پس بترغیب شیران خود برای تسخیر دار و دو بوقت ایغار نمود چو ل
در میان کوهستان بمقابلۀ دشمنان صفوف محاربه ترتیب داد شبانه برف و
باران بشدت باریده لشکر شاه را بتابی گشت - راجه از میدان کارزار فرار
اختیار کرده بطغیل اویش موخورد و در یای کرشنه گنگا غرق شد و غنیمت عاقبت ده
نزدیک بود که راجه را گرفتار میکردند - لیکن او چل و سول پیران هموی راجه دلبرانه
بر مردانه ساخته مخالفان پس پا کردند و بزدلی راجه و شجاعت برادران او در ملک
شهرت یافت - انگاه راجه بهون کوشش آورده علاقه لوهر کوٹ را غارت نمود -
انزلی سوگند هرب سپه سالار فرمان راجه بر سر او تاخته از پا در انداخت - پس راجه
سنگرام پال راجه را جو را غنی گشت و گند هرب با سه هزار سپاه برای گوشمالی او مامور

شد. و سنگرام پال با جمعیت هشت هزار سپاه تقابل کرده و دوسه سپاه از کشمیر و چهار صد از آنسو قتل آمد. عاقبت سنگرام پال مغلوب گشته خط متابعت نوشته داد. و در ۱۱۵۶ اول ماه بهادرون بارش باران شدت کرده دریاها طغیان گشت. و فصلها خام شد قحط غله محدی رسید که قیمت خروار شالی تا پانصد دینار رسید. جو هم وزن مس میفروختند. و یک توله پشتم شش دینار ارزش یافت و نمک و مصلح حکم طلا گرفت خلق خدا بسیار تلف شد. فقط

و پندت کلین از بی و قونی و ساد و لوحی راجه قصه های بسیار نقل میکند نمونه از آن ایراد کرده شود. یکی از مصاحبان خاص عورتی موقر بزیورات و ملبوسات آراسته در پیشگاه راجه استاده کرده و گفت که ای والدۀ ما جده ایشال از بهشت آمده چیزی میخواهد راجه بزرگ پایی او افتاده مبلغی کثیر داده مرخص نمود. و دیگری چند عورت حاضر کرده گفت اینها دیو یا هیستند و از عالم بالا برای دیدار شما آمده اند. راجه نذر خدمت آنها گذرانیده نهایت دلجویش ساخت.

و شخصی تصویر زوجه راجه که بن و جمال معروف بود بنظر او گذرانیده و راجه بدیدن آن والد و شیدا گشته روزگار با اضطراب سیری برد و برای حصول وصال آن بدیع الجمال خیال تخیر و کهن سخی طر آرد. و اعیان دولت اینکار باعث تباہی سلطنت دانسته نهایت مجبور شدند. و مدن نام منخره بود که بزرگ و خرد مصاحبت راجه تقرب داشت او را التجا کردند که راجه را بنوعی ازین اراده باز دارد. و مدن ذمه دار این امر شده روزی

در خدمت راجه عرض کرد که امشب در واقعه نامه بدست من افتاد چوں مطالعه
 کردم زن راجه و کهن نوشته بودند که من حموی بودم از بهشت بعزم دیدن شما
 از اینجا بیرون برآمدم و در راه بدست راجه و کهن افتادم لاچار بقدر موافقت
 گرفتار شدم اکنون منخو ابرهم که بنوعی خلاص کرده خود را بخیریت راجه رسانم -
 بالفعل از خواهی خود چند کینزک و دستا دم که تا رسیدن من در خدمت او حاضر
 باشند البته بر فلان تاریخ در اینجا خواهند رسید راجه بشنیدن آن شادمان گشته
 در انتظار پرستاران حشیم در راه منظمی بود - و بر وقت موعود من چند کینزک
 گلبند بزیور و زینت آراسته در پیش راجه حاضر کرد و راجه بی شعور بدیدن
 آنها مسرور گشته بعیش و سرور پرداخت.

وقتی راجه مذکور در علاقه راجور رفته بود و با فوج و حشم یکماه در اینجا
 قیام کرده قیامت قائم ساخت - مردمان عاجز شدند من سخنرا مبلغی رشوه
 داده برای العطف عثمان عزیمت راجه التماس نمودند و آل مکار در حضور راجه
 عرض کردند که در ذیل کوهها لشکر ترکان وارد شده است - در اینجا توقف
 کردن خود را بدمان اژدها دادن است - راجه بشنیدن این خبر بغیر تامل و تحقیقات
 بکمال اضطراب کشتی برآمد - و اشجار شمر و شیر شمر در محن خانه او مرتفع شد و گفت
 شاخهای درختان از دیوارها سر برداشته در حرمانه نگاه میکنند - و بهمین
 وسوسه همه را از بنج قطع کنانید - و پشه آبی حرم محترمه او بود شبانه از اغوش
 راجه جدا شده با فیلبان پیوست راجه بتعاقب او رفته از لعل فیلبان کشید و او
 بخشید قصه او در افواه عوام شهر است - و از روی بیوقوفی و بی پروائی

او در انتظام مملکت خرابی بعمل آمده اعیان ملک و ارکان دولت از وی بزدلی
 و خیره سر شدند - و قوم لئون و دانگرو در مراجع و کامراج شورش برداشتند - و
 برای تدارک آنها افسران لشکر تعیین کرده اکثر آنها بقتل آوردند - و بسیاری
 از برهمنان بعلت خود سری از تیغ گذرانیدند و سرهای آنها بر شوارع عام
 آویزان کردند - و از روی سفاکی و خونریزی او دانگرو و لئون جمعیت کرده
 در لابلای شوره برداشتند - و راجه بمداغمت آل مالشکر کشید جنگ فساد
 تا دیدگاه جانکاه بود -

و در آن اثنا از همزاده های خود راجه بمیدل شده در قصد تحلیس آنها
 افتاد آن هر دو از خطور خاطر راجه واقف گشته بطرف راجور گریخته رفتند -
 و از آنجا او چل یکصد سپاه جمعیت کرده بغرم تخیر کتمیران یاه باده موله و کامراج
 رسید - و قوم دانگرو لئون با او اتفاق کرده در پیرپور و عسوف محاربه راستند
 و هر شد یو بمقابله آنها برآمده فریقین بحرب و ضرب پیوستند - او چل تاب
 مقاومت نیاورده همزوم شد - راجه از تخانه های پیرپور و پین اسپا
 و آلات و تنهای طلا و نقره بغارت برده به رجعت کرد - او چل در با و موله
 پای استقامت افشوده برادرش سول با فوج بسیار از پنجاب آمده با او
 پیوست و راجه بمداغمت آنها فوج جزا تعیین کرده فریقین بجنگ پیوستند -
 و در میدان نرم سول را پای بیگانه شده لاچار در پناه قرار اختیار نمود -
 او چل بعد دوسه روز از راه کوه بهانه در لار رسید بهر شد یو بمداغمت او فوج
 فرستاد و در حرکت که کارزار سردار فوج راجه بی سر شد همی و همی افتاد -

و خالوی او پیل آمد نام از کامراج باختفتاد قوم و انگرو لون شورش برداشت
 و هر شد یو چند راج را برای سرکوبی او مامور ساخت - و آنند در معرکه کشته
 لشکر او پریشان گشت - و سوسل از راه شوپیان باز آمد و زیبا و شهید
 برداشت - و چند راج از باره موله بمقابله او ایلغار کرده از دست سوسل
 در جنگ کشته شد - و سوسل با جمیش خود شهر آمده با فوج او پیل لاختن گشت
 پس هر دو دلاور در شهر درآمده شورش برداشتند - هر شد یو فیل ثیانرا
 شراب داده بمقابله دشمنان انداخت و از دست او پیل تیری بگوش فیل
 رسیده باز گشت - گشت و لشکر هر شد - و در پایمال کرده در بهم و برهم ساخت
 پس هر شد یو مغلوب شده در بهریت نهاد - و او پیل دو تختانه راجه را
 آتش کشیده خاکستر گردانید بهشت دکن از خیل خدم و حرمهای راجه بسوزانید
 و قوم لون و و انگرو ست تهاول دراز کرده شهر را غارت نموده تختانه راجه
 بناراج بردند - هر شد یو بهریتی دو کس در خانه زمینداری پنهان شده
 سه شبانه روز گرسنه بود - او پیل سرانخ یافته در کمینگاه او درآمده از تیغ
 گذرانید - یازده سال و بهشت ماه و بیست و دو روز حکومت کرد -

(۷) راجه او پیل در سال ۶۸۵ بیک هزار و یکصد و شصت و بهشت بکر می
 برار یک کامرانی بکمرانی بنشست و عروس مملکت را برپور عدل و نصفت آراست
 و بندهای خمد هر کس را داداری میکرد - و برای تحقیق حالات خلق بتغیر لباس
 شبانه سیر نموده تدارک هرامر فوراً میباخت - و مخیران صادق جایگاه تعیین کرد
 از هر جا اخبار طلبید در علم گذاری و چار و سازی پرداخت - و غلات موفور

و در خیره ماسر مایه کرده بوقت حاجت ارزال فر و ختمه خلق خدا از صدمه قحط هرگز
نگهداشت. و دزدان را منصب و جایگزین مقرر کرده از دزدی و قزاقی بازداشت
دیندگان و فاضلان و هنر پروران را قدر و منزلت اقرانست. و فرقه و طایفه
و مرثیه‌ها و غمناز را در چاه مذلت انداخت. کهن پندت میگوید که اوصاف
هر قدر که در دنیا پیدا است همه مادر ذات او مخلوق بود. اما در خصلت مذموم
از و صادر می شد یکی آنکه نسبت به هر وضع و تشریف بد زبانی و دشنام کاری می
ساخت. دوم اینکه خصومت پیشه گان را با هم دیگر متنازع کرده و بهای بر زمین
می انداخت.

و بعد چند سال از اوصاف پسندیده خود یکبار برگشته خیال غرور و
استکبار بنحاطه آورده با هر کس نحوست برخاست. چنانچه فرقه و اگر از
بنظر حقوق معاونت سابقه چند سال بعهده های جلیله معزز داشته بودند غایت
در میان قبیله آنها بکثرت علی نفاق و خصومت انداخته و با هم دیگر خونریزیها
کنانیده از پا در انداخت. و سوسل را بر عایت اخوت و استحقاق معاونت
ایام فساد قدر و منزلت افزوده اولاً بر حکومت لوهر کوٹ و غیره مامور ساخت
پس آنه با او نزاع مخالفت باخته رنجیده فرمود. وی علم بغاوت افزاشته با فوج
بسیار بمقابله برادر خویشوار مبادرت نمود. ازین دو سویل بالشکر جزار حمله
آوردند و فریقین بجزب ضرب پیوستند و سوسل مغلوب گشته مفرد شد.
بار دیگر جمعیتی بهر سائیده بمقابله راجه باز آمد و مکنه چند برای مدتی
او در باره موله محک ساخت بعد جدال و قتال سوسل بطرف داردو گریخته

رفت از اینجا براه کرنا و در لوهیر کوٹ رسید.

اقتباسه - لوهیر کوٹ در میان راجو و اکنور سابقه شهری معمور بود و فی الحال نام و نشان آن معدوم - در آن زمان راجه دادو خروج کرده و کماراج شور برداشت - عاقبت در معرکه تاب تقابل نیامده بازگشت رفت - و از پشت هرشد لوهیر کوٹ صغیر موجود بود که با هر نام داشت راجه او را دشمن خود پنداشتند حواله جلا دهند و جلا داد و راجه سال در گردن انداخته بالای پیل بدر آورد بخت بهمان وقت بهوانیره و تارگشته باد صرصر لوفان برانگیخت ناگاه راجه سال از گردن آن بگیناه گسیخته بدریا افتاد و یک عورت او را از دریا برداشت نزد راجه نرویم والی مالوه رسانید - و راجه او را بان فرزند پرورش کرده در فن سپاهگری و جو المردی یگانہ عصر شد.

همدران زمان در خانه سول از اطن دختر راجه نگر کوٹ فرزند میبند پایه و از چمن تولد یافته نام او جی سنگه گذاشت - همدران ایام سگرام پال راجه راجو از دنیا نقل کرده راجه او پیل فرزند او سوم پال بجای پدر نشاندید همراه سول صلح و صفا نمود - و همدران عهد بمقام سویم جی که در حدود کامرات آنش غنیمی جلوه گر شده او پیل برای زیارت آن قصد نمود و در عرض راه فرقه دانگراں با جنود او با شان بر سر راجه بنجونی آورده بچنگ پیوستند - و راجه با وجود قلت لشکر غالب آمده مخالفان مغلوب ساخت - اما خود از معاونان جدا گشته دور افتاد مخالفان برگشته شدن او کماں برده و شکار کردند - چو دورد و دورد برادر که از احضار راجه شکم لودند سلطنت برداشتند

چونکه فردا راجه بر تخت نشسته دیدند در کوهستان کامراج گنجینه رفتند و در اینجا جمعیتی هم رسانیده منتظر وقت میبودند.

روزی راجه اوچیل در صحن حرم سرانتهها میرفت شحفه بهبهانه استغاثه در پیش او آمده موی سرش بگرفته بر زمین انداخت. در آن حالت راجه پیش بر سرش انداخته یکدم لجام رسانید پس محافظان و مددکاران راجه تمام از تیغ گذرانیده با جامه های خون آلوده بر تخت جلوس نمود. و گنگنه چندر پسر پرتوی چندر سپه سالار راجه در لار رفته بود وی با صفای این ماجرا بیارعت تمام در شهر رسیده و تیغ خون آشام از نیام برکشید مخالفانرا قتل عام کرده رگد و برادرش بر تخت عدم بنشانید و ماشه اوچیل از خاک خون برداشته بثمان رسانید بعد ادای مراسم سوگواری سلیمان برادر اوچیل را تاج راجگی بر سر نهاد. و مدت چهارنداری اوچیل ده سال و چهار ماه و یک روز بود.

(۸) راجه سلیمان در سال یک هزار و یکصد و هفتاد و نه با غارت گنگنه بر تخت جلوس نمود. سوسل با تمام عسکرها با لشکر بسیار از کشتوار ایلغار کرده این خصوصیت افراشت. عاقبت در جنگ بتنگ آمده هزوم شد گنگنه چندر شیر مملکت شده فرقه دانگر انرا از تیغ و تبر زیر و زبر گردانید و سلیمان بنا بر شور سختی خود با گنگنه چندر رسته موافقت گشته بخافت برخاست گنگنه چندر از وزیر ارگشته سوسل را برای آمدن کتیمیر ترغیب داد. پیش از ورود او اعیان ملک سلیمان را از حکومت عزل کرده گنگنه چندر را امور سلطنت تفویض

کردند. و سول موجب پیغام گنگنه چند بالشکر فراوان در باده مولد رسید.
 و ازین طرف گنگنه چند با فوج گراں برآمده با زار جنگ گرم کردند و سرهای
 سروان و پیر دلاں بباد دادند. عاقبت در لشکر سول شکست عظیم افتاده
 سول بدست گنگنه چند را سیرگشت و گنگنه چند او را مراتب حرمت عزت
 نگه داشته بشهر آوردند. و سلین در دوازدهای قلعه مسدود کرده بود چون
 دانست که کار از دست رفت درهای مفتوح ساخت و سول در قلعه درآمد
 بکجکومت پرداخت. سلین و لوئن هر دو برادر در قلعه بود هر کوٹ محبوس
 داشت. حکومت سلین بمسکی سه ماه و بیست و هفت روز بود.

(۹) راجه سول در همان سنه دایت ملکدای بافرشته بخوف
 غداران همیشه مسلح می بود و غیر از مردم معتد بیکسے را بمجلس خود آمدن نمیداد
 و باغیان و طغیان را جلای وطن نمود و گنگنه چند هم از ملک اخراج کرد. وی
 با پسر او کل سازش نموده در بجایه شورش برداشت. سول بدفاعه
 آنها یورش آورده از معرکه هردو مهزوم ساخت. و گنگنه چند در قلعه
 آهینین پد پور پناه گرفت و سول بتعاقب او دیده قلعه را در هم و بر هم
 کرد و پسر او کل مغرور گشت. گنگنه چند در نجوایش صلح خود بخود در پیش لایه
 حاضر آمده با هم دیگر متحد و متحد شدند. و گنگنه چند بر حکومت بتت اقتدار
 یافت و موضع گنگنه گیر دلا را احداث نمود. بعد چندگاه جماعه از قوم دانگرال
 کسوت مخالفت پوشیده سول در مکان گاه گرفته مجروح ساختند. وی
 از روی جزأت و جلالت خود از مملکت بیان سلامت بر و فر دایات کرد.

بر سر مخالفان پودش آورد و مقتول و منکوب ساخت.

همدارا ایام راجه دیوک والی پر یکا که تیرنجواش زیارت تیر تهرای
 کتیر عزیمت کرد. و بکهاجره سپر پر شد یو که در پیش راجه مالوه ایام سپری بود
 همراه او کتیر آمده جماعتی از قوم کسان و اکثری از کتیریان که راجه سول بجای
 وطن کرده بود با او ملحق گشت. و از سوم پال راجه راجور و دیگر پال راجه بپول
 آمدند و گرفته برای تخریر کتیرایت همت افراشت. و در ایام سول مگه چند
 در بهانه ضیافت نزد خود آورده مع سه سپر گلوا فشرده و خفه کرده بعد رسیده
 ازین کردار ناهنجار سرداران لشکر و افسران دیگر از د بیدل گشته فتنه مایه
 پس سول لشکر خود را رسته مدافعه بکهاجره لشکر کتیرین ساخت. و بکهاجره طبل و غنا
 نواخته با عقند سوم پال بجنگ پرداخت. و تا هفت ماه با تار گیر و دار جنگ
 و پیکار گرم بود. بکهاجره و جمیع محاربه غالب آمد و لشکر راجه مغلوب گشته در شهر
 آمدند. پس سول ابل و عیال در لوه کوٹ فرستاده خود بمقابله بکهاجره
 استقامت کرد. و هر وقت در معرکه عاجز می شد و از لشکر او هزاران سپاه
 تلف گشت. و قوم و انگر دست تقاول دادا کرده در میان شهر غارت
 انداختند. و محلات راجه سوخته خاکستر گردانیدند. تا دو سال در ملک هرنج
 مزبور و بیس و بیس بود. بکهاجره گاهی غالب و گاهی مغلوب میشد. چون راجه
 زبونی یافت مردمان از وی کناره گرفتند. بنگه پنجراکس همراه گرفته در موضع
 تاپر در خانه ملک سههت که یکی از امرای مغزونی او بود سیدوی در تعظیم
 و هماننداری. پرداخته بکهاجره را پیغام فرستاد که سول در دست من مغلوب است

تلیان مل سپهسالار که با جرم مباحث تمام ایالت را که در شبانه پیر راجه رنجسته
فریقین بجا ربه آیمخته نوینا رنجسته - عاقبت سول گر ختیه در میان کوچه
بدست رهنال افتاد معاندان او قتل رسیده سول تن تنها در لوه بر کوٹ
مختصن گشت - و جاده ششم و خیل و خدم تمام پیاد داد - ایام حکومت او کلی
هشت سال و شش ماه و هترده روز بود -

در ۱۱ راجه که با جرم در شتال بعد مدافعه سول خلعت لگی پیراسته
در اندک فرصت دشمنان خود مغلوب ساخت که مرد مال از بهیت او میلندیدند
و خزینه ها که از راجه سول باقی مانده بود بر پاهای قیمت کرد - و عیب نام شخصی را
باستحقاق خدات سابقه مدار المها مملک گردانید - و چند گاه بعد از نصف
و احسان گذرانید - عاقبت بصحبت منافقان و فلاشان پیرزه کاری شاغل
گشت - و حرکات خود را در افعال و حرکات ناشایسته صرف نمود و اهل فطرت
و والا منزلت از صحبت او اجتناب کرده بعزت نشستند - و امرای روزگار
از که دار او بیزار گشته بخمال سرکشی مخالفت ورزیدند بازار ختنه و فساد و لوچ
یافت - در آن اثنا میبٹ نام سرداری بیهانه گرفتار کردن راجه سول در
لوهر کوٹ فرستاد پانه بازو جبه او که بیا رد گریا و خوشنما بود آیمخته و در خفا
خود داخل کرد و در دام محبت و الفت او اسیر گشته بوجهی پداخت مهمات مملکت
نمود - میبٹ را با استماع خبر زیر و ذیر شده باراجه سول اتفاق کرده هر دو بر
تخیر کنهیر متعهد شدند - و جمعی از امرای نامدار که از که دار راجه بیزار شده بودند
را برای تخیر کشمیر نامه و پیغام فرستاده تخریص نمودند - و سول با عیش و جنود خود

از لوهبرگ کث خروج کرده در بیجاره علم محاربه افزاشت. و سوم پال راجه را بعد
که طرفدار و پیروان بکهاجر بود جماعه کثیر از فرج ترکان و طوایف مختلفه هندو
همراه گرفته بمقابله راجه سول بجدال و قتال پیوست. و سول با وجود قلت سپاه
بر قلب دشمن تاخته از هم متفرق ساخت. و خالوی سوم پال که سردار بزرگ بود
از دست سول کشته شد. و ترکانیکه در ترکمازی مشهور بودند در کند بازی
سول گرفتار گشتند.

عاقبت سول غلبه کرده بجانب سرنگر ایجا نمود و بکهاجر بمقابله او سران
نامی فرستاده همه با راجه سول پیوستند. انگاه سول با اقتدار و اعتبار تمام داخل
شهر شد. و مردمان شهر که از ظلم کهاجر تنگ آمده بودند بمعاونت و امداد سول
قدم افشردند. و کهاجر را از شهر بیرون کرده در قلعه راجوری رسانیدند. مدت
حکومت کهاجر هجلی شش ماه و دوازده روز بود.

۱۱) راجه سول مرتبه ثانی در سال ۸۸۰ بیک هزار و یکصد و هشتاد و هشت تاج
جهان بنای بر سر داده بر تخت حکمرانی جلوس نمود. و کهاجر از راهای کوهستان امداد
حاصل کرده در بیجاره رایت عناد افزاشت. ازین طرف سول لشکر کشید بحرب و ضرب
پیوستند و بسیاری از پادشاهان سول بی سر شدند. کهاجر در عمارات چکدر آتش
کشید فراوان مال و اسباب و انسان و دواب منسلح کرد. سول خود در میدان
مبارزت جولان داده جنگ پلنگانه و حرب روانه روز و عشر انگیزت. و کهاجر را
چو گان جلادت در میدان افتاده بکوهستان بگریخت. و قوم لون و فرقه و اگر
گاهی رانست و گاهی چپ برد و کس را که شمه داده ملک مملکت تنه کردند و سالهای

بسیار میان این دو راجه منازعت و خصومت بطولت انجامید و جنگهای عظیم واقع شد. گاهی یکبار هر طرفیاب میشد و گاهی سول فتحیاب میگردد. از این جهت باشندگان این دیار از زحمت و آسیب بسیار عاید گشت. و قحط شدید برخاست. راجه سول متعلقان خود را ناحق و بیجهت رنجانیده عمداً بیدل ساخت. مردمان حسب ضرورت نزد یکبار هر رفته با و سازش میکردند. سول از اینجا هم روی پی نمیدیدند باز نزد راجه میآمدند کاپالان از هر جا لاحاصل بود. سول از اتفاق و دغای اعیان و ارکان دولت دلگیر شد و در نقاد امور سلطنت عاجز آمده فرزند خود جی سنگه از لوه رکوت بره باره بملقه طلب داشته و لیعهد خود گردانید. جی سنگه در عنوان جوانی صاحب شجاعت و جلاوت بود و در امور حکمرانی و انتظام جهان بنای ثانی نداشت. مردمان از حکومت او شادمانیها کردند. حکومت سول این مرتبه همگی یک سال و سه ماه و بیست و چهار روز بود. فقط.

(۱۲) راجه جی سنگه که اودا زیه سیم دلو نام اصلی بود در سنه ۱۹۹۰ بنصب پذیر خود رایت جهان داری افراشت. و پیش سول بطور و کالت و نیابت مهمات مملکت میراند. و ملچندر لوازمات مدار المهای و سپه سالاری و بجای می آورد.

افتبالا - میگویند که ملچندر بن سوسرم چند از فرقه راجهای مختصه بنسی بود. که قوم آنها را چند را می گفتند همیشه کمال اُبت و احتشام و در علاقه نگر کوٹ یعنی کانگره حکومت میکردند. و ملچندر از روی غلبه معاندان

ترک وطن کرده بواسطت محبت و مودت سابقه در نزد راجه جی سنگه پناه یافت. راجه
بر رعایت حقوق مودت سابقه و به کفاف او از جاگیر برگشته و از مقرر کرده عهده وزارت
و سپه سالاری بوی ارزانی داشت چنانچه اولاد و ذریت او پشت در پشت تا زمان
حکومت شایان چغت بر مناصب امارت و وزارت شرفیاب گشته کارهای پسندیده
کرده اند که تذکره آل در اوراق آئینه کرده شود. جی سنگه در استمالت مردم پوخته
اعالی و ادائی بخود مایل ساخت. اما بعضی فتنه گرد زیر خاکستر نعل شرر پنهان مانده
بکر محوشی عناد و حکم فساد را بپا میدادند. راجه بمحض بیعتی عهد و پیمان و وثوق آئینان در شهر
استهوا داد که سر رشته قضا و قدر در دست کارگذاران کارگاه تقدیر است کام و ناکام
بر خلیک از انسان صادر میشود و سر نوشت قدرت اوست نه برابران هر که ادا مرا و عموم
رعایا در کجای از زمانه ماضی نسبت این خاندان نوعی تصور کرده باشد برای لغو جراثیم خود
بی اتحاشا در دهگاه حاضر آید تا که لعنایات مرتبانه از تقصیرات او در گذشته بعضی و عطا
سرفراز شود. و باستماع این مژده جهان بخش بعضی متزددان در پیشگاه شهریار باریا گشته
لغو جراثیم خود مورد الطاف و اعطاف شدند. و عموم رعایا و باریا بوفور رحمت و لطف
و عدلت او در آرامش نشینند.

بعد چندگاه که بجا بر کمال شور و شریجه از مردمان کو هستان با خود موافق ساخته
بلاجه بسول جنگهای عظیم و آذین شهرهای تویم بکار میبرد که گاهی غالب و گاهی مغلوب می شد.
این دو نتیجه مغرور همیشه با هم دیگر بکارزار مشغول می بودند. و جی سنگه در انتظام و برپا
سلطنت و استمالت رعایا بجمعیت خود می ساخت. چون استخوان او بید جهنم کمال رسید
بعضی اهل نفاق و میان بد و سر طرخ منازعت انداخته و باو خوی یکدیگر شدند و جی سنگه

از پدر خود متوحش شده و با راجه راجه سازش کرده که با جبر را پیغام آشتی فرستاد
مُتقارن آن حال رئیس شخصی که از مخدیان سول بود با خواهی وزیر که با جبر راجه سول
غافلانه قتل رسانید و سر او بر آه گرفته نزد که با جبر میرفت و در آشنای راه یکی از امرای جی
او را گرفتار کرده نزد راجه رسانید.

و بعد چند گاه که با جبر در عرصه با نهال با عانت که مان شودش بداشت و
جی سگه خود در دست بجای رفته استقامت کرد. و اودی چند سپه سالار خود با لشکر
جبر را بر سر که با جبر تحلیف ساخت. و در حدود با نهال میان فریقین آتش کارزار و خلع
گیرد و در سر فلک کشید که با جبر روز بروز قوت می یافت. عاقبت اودی چند سپه
با قوم که سال که معادن و مددگار که با جبر بود و سازش کرده بخود مایل ساخت این
رو که با جبر اگر طاقت و بهمت بشکست و در آشنای جنگ تیری بچشم آن نهنگ سیده
دخت حیات از دنیا برست. بعد اختتام معرکه که با جبر لوثن برادر سالن که در قلعه
لوهر کوک محبوب بود و در نتیجه چند بار شورش نمود. و در آذران جی سگه هر دفعه اول
سرکوبی کرده در پیشش اخیر کشیدند.

پس از آن جی سگه با استقلال و اجلال تمام به منازعت و اختلال اهل ضلالت
در رقی و فوق سلطنت و عدل داد و نصف مصروف مانده صاحبان فطرت و طننت را
عزت و حرمت بخشید و از مصاحبت و مجالست اهل بطالت و ذلت دامن کشید
و در عهد او پندت کلین عالم بی بدل بود در پیشگاه راجه بر عهده مصاحبت و تربیه
امانت اعتبار داشت. تاریخ ران ترکینی بطلاقت و گنجی شغل بر لوال راجهای
کشمیر ابتدای عهد که جوگ تا حکومت جی سگه نربان سنکرت مسلسل و منظم از طرف

اوست.

همه در آن زمان در ۲۵۰۰ جنگیز خان والی ترکستان پیش کوه بک
افغانستان در قبضه اقتدار خود درآورد. ویکی از افسران عسکر با لشکر فراوان
برای تسخیر پنجاب و شمیر تعیین ساخت. حی سنگه با جنود راجه های پنجاب بر آب
نیلاب بمقابل او مجرب و ضرب پیوسته بر سواران و دایا اهنار خون جادی کردند.
مقاتل آن حال حی سنگه و زیر خود ملچند را فرمان داد که کسی از اهل فراست در
عسکر ترکان بجاسوسی باید فرستاد تا که تحس احوال و نقص ملقت و لشکر آنها
بخوبی تحقیق کرده بیايد. ملچند بجای خود و بنجیده هیکسی از متابعان خود سوار ارای
امر خطیر نیافت. لاچار خود را تغییر لباس کرده شبانه در عسکر ترکان تنهات
و خطی نوشته در میان پا پوشش همراه برد خرمال خرمال در شش ترکانی درآمده
از هر سو تحس و نفیض نمود چو در میان خیمه بر بالش افسر کردید خط و پا پوش
بر سر او گذاشت و خود نفیض احوال بخوبی کرده رجعت نمود.

فردا سحر در غفلت شعار از خواب استراحت بیدار شده خطی از
میان پا پوش برداشته مطالعه نمود نوشته بود منم ملچند را افسر لشکر حی سنگه
رسیدم اینجا و فتنه در خواب غفلت سرست شده بودی خواهم که سرت از تن
برداشته خلق خدا را از شداید و مکايد تو بر ما نم لیکن مخالف را در حالت غفلت
کشتن شرط مروت و مردانگی ندیدم. بنابراین از سرخون تو در گذشتم. انچه پس
رجل غفلت سگال را لازم نیست که بهره درائی و خود درائی با دلاوران شجاعت
همیشه ایت نمازعت افزاوند و خود را بدمان اند ما بسیار ند. چو افسر

عسکر ترکان بر مضمون نامه اطلاع یافت باراجه کشمیر طرح مصالحو انداخته رجعت نمود.
و حی سنگه بمبادت سعادت بیای تخت کشمیر معاودت فرمود و پلچند را هر دو تبت
جاگیر بخشیده قد و منزلت افزود. بعد آن پلچند در موضع گلگیر قلعہ سنگین مستحکم
کرده در آنجا حبش و شرت پرداخت. و حی سنگه بیست و هفت سال بحکومت
گذرانیده عاقبت از دست ترکان کشته شد.

کهن پندت احوال راجه رسول و حی سنگه دل چسبند بشرح و ربط تمام قریب
دو هزار شلوک در کتاب خود می نگارد. بسبب طوالت و فضولی آنرا ترک داده نمود و حی
نوشتہ شد. و بعد وفات حی سنگه مل چند را از روی لیاقت و فطانت استخفافاً
حکمرانی در خود بود اما بنا بر رعایت جو امر وی و حقوق ملک عراقی پرمالو پسر حی سنگه
بجای پدر بنشاند.

۱۳۱ راجه پرمالو بیادری مل چند در ۱۳۱۳ رتبه خلافت یافته و حق
و رعونت ممتاز بود چنانچه بمقتضای سفاهت و بطالت مل چند را قد و منزلت
نگذاشت. و دوس از شرار قبیح اطوار بر عهده وزارت بردار نمود. و همیشه
کیش ظلم و جفا پیشه خود ساخته و دادار آزاد مردم گردید. و آن اثنا آن قباب
حیات پلچند لغروب رسید و یک لک و هفتاد هزار اشرفی نقدی و چهار صد من
طلا گذاشته ازین دار ناپایدار درگذشت. باستمخ اختلال احوال پرمالو
و وفات مل چند را چهای اطراف بهکلی در آمو و جموں و کشتوار و تبت از مطاع
راجه سریدر کشیده خود سری اختیار کردند. و پرمالو را دوس از شعبه بازال
طعن گشته اشکال شعبه باو نمودند و گفتند که این صورته از عالم بالا فرشته

یعنی دیوتا برای امداد و اعانت تومی آیند البته همین و برکت قدم آنها چنانی
جاودانی یافته همواره حکمرانی و کشورستانی خواهی ساخت. همچنین از روی مکاری
و طراری بهانه و فریب و عیاری ز راهی بشمارانگرفته منحل و بینو اکو دند. مدن
نه سال شوش ماه دوده و در حکمرانی کرده درگذشت.

۱۴۲. راجه ورنی دیو پیش در ۲۲۵. بر تخت ایالت جلوس کرد همگی
هفت سال حکمرانی بسر برده بلکه جاودانی بشتافت. چونکه در جهان فانی
نوباوه زندگانی نداشت. از وارثان سلطنت هیچکس بایاقت حکومت نبود پس
ایمان ملک بنا بر محاورت و ترغیب فرقه لون راجه او پیه دیو که سزاوار
حکومت نبود بموجب قحط رحال سلطنت برداشتند.

۱۵۱. راجه او پیه دیو در ۲۳۲. بر سر حکومت جلوس نمود و از دست
او بغیر تباہی و خرابی چیزی بعمل نیامده از حماقت او قصه ما مشهور است.
آورده اند که روزی در تالاب دل کیشی میگردانگاه بر روی آب
نظر افکند چو عکس چهره خود در آب دید خندید از آن عکس خود نیز همچنان
خندید و دید پس بغضب آمده بر عکس روی خود طپانچه کشید و گشتن خودش در
آب فرو رفت از اینجا بر سطح آب خطی کشیده گذاشت. و فتنه بدو تپانچه رسیده کی
از مصاحبان خود او پرسید که گشتن شما کجا ضایع شد گفت در سیر تالاب میان
آب افتاد و در اینجا خطی کشیده ام تا که علامتی باشد فردا در اینجا جستجو باید داشت
گویند نگه های خود در اسیان سنگهای کلان دانسته تجویز ساخت که
سنگ زره را شیر بدهند تا که پرورش یافته بالیده خواهند شد. مدن نه سال

و چهار ماه بحکومت گذرانیده انتقال نمود.

(۱۶)، راجه رسه دیو برادر ادویه دیو در ۱۲۳۱ هجری بر تخت جلوس نمود هر چند
سلطنت راضی نبود اما با استنصاب فرقه لون که صاحب قبایل و اهل جودت بودند
متحمل این امر گردید. دو برهمن طراز که از یک تبار بودند بملازمت راجه اعتبار
تمام حاصل کرده داعیه سلطنت بخاطر آوردند. و اعلام فساد و عناد برپا داشتند.
چون جماعه لون از نیکو نامان راجه بودند بنا بر این کار برهمنان رونق پذیرفته
و راجه با استقلال تمام هر ده سال یکسره روزه بحکومت گذرانید.

(۱۷)، راجه جگدیو در ۱۲۵۹ هجری بکنگا ش امارا بر سر ریاست قدم نهاده رسوم
جفا که سابقه معمول بود بر طرف کرد و عموم رعایا از اقصای وادان خوشحال ساخت.
کرده مفاد را تا دیب بلیغ نمود. بعد از چندگاه امارا و وزرا بواسطه طمع فاسد
او را از سلطنت برداشته بجانب مهنداخراج کردند. که اهل نام یکی از وزرا که
صاحب عقل و کیاست بود باراجه موافقت کرده هر دو از ملک بدر رفتند. چوں
مسافتی بعید قطع کردند راجه بتدبیر وزیر و دشمنی بجانب کشمیر باز رجعت کرد. و
در اینجا با جمعیت قلیل مخالفان خود را همزوم کرده دوباره بر تخت جلوس نمود. و
برهنه منی وزیر در فاه خلق و آسودگی رعایا پرداخته گوی نیکنامی را بود.

گویند در جود و سخا و بذل و عطا از کرده حاتم اجود بود. اهل کشمیر او را
جگدیو اتامی گفتند. عاقبت پدر نام شخصی که از خویشان راجه صاحب اقتدار و اعتبار
بود بطمع سلطنت راجه را مسموم کرده بر تخت عدم بنشاند. حکومت او چهار ده
سال و سه ماه و سه یوم بود.

(۱۸) راجه رازه دیو از بنی اعمام جگه بود بیشتر بخون شهر استوار
 قرار داشت - و در آنجا خبر وفات راجه شنیده رحبت نمود - و در کها پاره
 جمعیتی بهر ساینده در قلعه میر علم استقامت افراشت - از بن سویدیم بعد گشتن
 جگه بود هنگامه آراسته مستعد سلطنت شد بود چو از پوش رازه دیو خبر یافت
 با جمعیت خود بمقابله آمد برآمده رازه دیو را در میان قلعه مستحص ساخته محصور نمود
 و از جانبین در جنگ و جدل و دد و بدل داد شجاعت داده خونهای بسیار کشید
 و دزدی شخصی کفش پاکیزه که از نقش و نگار آراسته بود بطور تحفه نزد پدیم
 آورد و پدیم تماشای آن مشغول شد - ناگاه پیاده از عقب آمد و او را مقبول
 ساخت قلعه گیان طیل شادی و ناخفته از قلعه بیرون آمدند - و با جمیع ایمان
 ملک و ارکان سلطنت راجه رازه دیو بر تخت جلوس نموده منافق و مخالف با
 او موافق گشت و از اکابران هر کس را بدلا سا و مدارا استمالت ساخته با لطف
 خسروانه توازش کرد - طایفه گون که بالو لغ فساد و عناد خیره سر شده بودند
 به چنان مطیع و منفاد خود گردانید که بارهای علف بر سر خود برداشته و در شهر
 میرسانیدند که بکجه چن در سپر بچند که همیشه بجا بسپه لاری کامگاری یافته
 بود - راجه لنده دیو را بر عهد قدیمی خود نامداری داده اقتدار و اعتبار
 کلی بهر ساینده - اما بموجب تقدیر قدیر در ۶۳۰ هجری جهان فانی را پدر و نمود
 پس پسروی بلاد چند بر عهد پدر خود از عهدی یافت - و بموجب فتنه گیزی
 مردم اجلاف رازه دیو به نسبت او خلاف ورزید - بنا بر آن بلاد چند را
 بغاوت و خیره سری فرشته نیمه شهر را متصرف گشت - و در محله بلدی جاگه

نموده قرار داد و محله مذکور بنام خود مشهور ساخت.

برهمینال بموجب کم توچی و بی التفاتی راجه آنا در مجرتی در خود دیده بان خود
کنگاش کردند که راجه را از مسند حکومت بر دارند و بجای او دیگر برانصب گنند.
راجه برکنگاش آنا نوعی مطلع شد حکم فرمود که طایفه بیٹ را تا راج نمايند.
چون سپاهان بغارت پندتان مشغول گشتند آنوقت اکثر بیٹان از دست
منکر شدند. پناهنجه تاحمل مشهور است (تپو نه پتو) یعنی بیٹ هستی حاشا من
بیٹ نیستم. درال زمان حمله چارنج نام شخصی قاتل بود کتابارناس بجای
درحاب کبیه تصنیف نمود. و راجه موضع جمال نگر از پرنه آدون در جای خود
بخشید. و راجه در حکومت خود دو قریه آباد ساخت. یکی لاجور دوم رزکو
حکومت او بیست و سه سال و سه ماه و بیست و هفت روز بود.

(۱۹) راجه سنگرام دیو پیر رازه دیو در سال ۲۹۶ به بجای پدر برو سوده
فرماندهی قدم نهاد و در نگهداشت افواج کوشش بلیغ بکار برده بلا دچیت را
رتبه سپه سالاری بخشید. وی در محله بلد میر تعمیرات شاهی افزاخت. و در موضع
مسلمه پرگنه دچین پاره قلعه سنگین و متین آباد ساخت. و سنگرام دیو از کرده
راجهای سابقه تسلط و استیلائی تمام حاصل نمود و خیل و خدم و لشکر و شتم بجای
افزود. و مخالفان و سرکشان به ترهیب او جانب جوانب گرنجته رفت. و
برادر خود سورج دیو با رتبه مدارالمهای بخشید قدر و منزلت او با خود مساوی
میداشت وی از روی شور و خجی و غوغا چشم چسبی بخاطر آورده علم بغاوت افزا
راجه برکنگاش او آگاه گشته از حکومت بر داشت. سورج بخوف جان در

قلعه گنگه گیرید من بلاد چند رپناه گرفت. و راجه برای تدارک محافظه مخبر
شکر کشید. چون تمر و آل در خود تاب مقاومت ندیدند اسکرده و هزوم شدند
و گونگ حاکم اسکرده و فوجی کثیر از اطراف کویتان جمع کرده برای اعانت سولج
باراجه کشمیرایت تقابل افراشت. و راجه بشنیدن اخبار شکر خوار بر راجه اسکرده
تعلین کرده خاندان گونگ را قلع و قمع نمود و ملک او تنباه ساخت. سولج پریشان
حال و شکسته بال و رنگهای جبال آمده و در حالت آوازه گردی از معاوانان خود
همچو مانده در دست معاندان خود گره قرار گشت. راجه انضای او از هم پاش
پاش کرده مرزبان شهر عدم ساخت. عاقبت از کشتن برادر علقبت مرخص شد
گرفتار شد. و در سال ۵۵۰ هجری بلاد چند را از دارفانی بمک جوادانی بشتافت. و
پیراوسنگرام چند قائم مقام پیدا شده در قصبه بجایاره محله سگرام و چند بار
آباد ساخت.

بعد از آن پسران کلین که عموزاده او بودند شورش برداشته ملک غارت
کردند. راجه در مقابل آنها عاجز آمده در نزد راجه راجور بامید اعانت بهضت
ساخت. متعاقب او طایفه انگرال خرورج کرعه در ملک کشمیر میهن و میهن انداخته ملک
غارت کردند. و بعد چند روز سگرام دیو باشکر بنوه از راجور معاونت کرده با پسران
کلین محاربه و متقاتله نموده دستگیر ساخت. با وجود کمال قدرت قبیل ایشان راضی
نشده مرثون عنایت و مهربانی فرمود. و شاعران و عالمان را در حکومت خود بسیار
قد و منزلت افزود. همگی شانزده سال و ده یوم حکومت کرده پیرود نمود.

(۲۰) راجه رام دیو پیرسنگرام دیو در سال ۵۵۳ هجری بخلعت حکومت در بر کرده

مخالفان پدر بر سر بدار کشید و در پهنه گنه دین پاره بر کناره جنوبی دریای لدر
قلعه متین استوار ساخت و در عهد او پرتوی لاج و زیر و مدار الهام شده بود که سخن تدبیر
او انشای مملکت میشد. گویند راجه بی اولاد بود و همین نام برهن پیری متبنی کرده و لیعهد
قرار داد. بیت و یکسال و دو از ده روز حکومت کرده ارتحال نمود.

(۲۱) راجه لچمن دیو در ۳۳۴ سال تلج و لیعهدی بر سر داده موجب بیت فطرتی و
دول متبنی خود با سلطنت نتوانست برداشت. در آن زمان کپل نام ساحری که در علم طلسمات
و نیرنگات ماهر بود و بنزد شعبده و افسون مردمان را بگری می آورد بر هم سیر و سیاحت
وارد کشمیر شده زیر دامن که سلیمان قیام نموده چونکه مردمان کشمیر بسیار است اعتقاد
بهتند جوق جوق در پیش او میرفتند و در دام مکر و فریب او هزاران مردم گرفتار آمده
مطیع و منقاد او شدند تا آنکه ساحر داعیه سلطنت بخاطر آورده انواع فساد در
عرضه روزگار بنیاد نهاد و غیر مکر و لشکر تخیر شهر نموده ارکان دولت در مدافع
او عاجز آمدند. عاقبت با اتفاق سنگرام چند لشکر فراهم کرده کپل ساحر را مغلوب
کردند. راجه عرضه سیزده سال و سه ماه بحکومت گذرانید.

(۲۲) راجه سیم دیو پسر لچمن در ۳۳۵ سال بر تخت نشست. و سنگرام چند
از لادر خروج کرده با راجه جدید بجدال و قتال پیش آمد عاقبت در معرکه جنگ کشته
شد. پسر او را چندر طوق متابعت بگردان انداخته بر منصب آ بای خود سرفراز گشت.
همداران ایام شکره حاج که سرآمدانایان زمانه بود و در شهر رسیده
با کپل ساحر در مباحثه و مناظره میالغ نمود و افسون و نیرنگ او را یکبار زوال داده
بهجوم عوام بر دامنیده و هم از ملک اخراج گمانید. انگاه با علمای پیروده بحث و مناظره

کرده همه را مغلوب و ملزم ساخت - و اکثر را از تبع گذارنیده مذمت بیمه را درین
مکان بونی در دواج داد و راجه نسبت شنکر چایاج آداب و تعظیم و انواع خدمات بجا آورد
اول مرشد فرقی خود میداشت و درین امور اصلا متخلف نمیکرد -

شنکر چایاج عمر عزیز خود زیر دامن کوه سلیمان گذارنیده انتقال فرمود -
و زوجة اطفال یاور و اسباب خود فروخته در موضع مرن حوضی سنگین درست کرده
وقف عام نمود - گویند در ملک کشمیر از عهد سابقه رسمی معمول بود که هرگاه ذی ترکیب
افعال شنیعه میشد پدر او را محبوس کرده مصادره می گرفتند -

روزی راجه بهم دیوانه مطربه رعنا که عطا گلی نام داشت سرودی شنیده بنایت
مخطوط گشت و مغنیه را اجازت داد که انعام خاطر خواه از من بخواند مطربه التماس نمود
که درین دیار بگناه دختر پدر را تعزیر میبازند معافی آن میخواهم - راجه بموجب التماس
آن بدعت رفع نمود -

گویند بهم دیوانه چند گاه در استقامت رعایا و افعال خیر و صلاح اشتغال میداشت
عاقبت باغوی اهل فساد منحرف بعد از گشته ترکیب افعال شنیعه و عمل قبیح گشت
تا که امراء و وزراء از کردار او بیزار شده در صد خرابی ادا افتادند - و در نام شخصه
که از مقریان راجه بود وی باغوی بعضی امرا قتل راجه اقدام کرده قتل رسانید -
چهارده سال پنج ماه حکومت گذرانید -

۲۳۳ راجه سهره یو در ۱۳۶۲ بیاوری بخت بر تخت پدر جلوس کرده رام چند
رتبه سپه لاری بخشید و در رتی و فتق سلطنت و انتظام مملکت توده سال و چهار
ماه گذارنیده و بمقتضای اِذَا ارَادَ اللهُ شَيْئًا هَيَّأَ سُبُلًا لَهُ در عهد او کس

از اطراف آمله و نجیب اقامت کردند.

یکی شاه میرزا اولد شاه طاهر بن فور شاه که ارسوا و گنرا آمده در باره مولد قیام نمود. وجه آمدنش این بود که جد او فور شاه از اهل یک شطه صاحب کرامات و خوارق عادات بود وی شاه میرزا را در صغر سن بکنار گرفته فرمود که از عالم عیب الیهم کرده و بگذرد این فرزند دلبند پادشاهی کشمیر خواهد ساخت. بیکه فرزندان او را پسند داشتند بعد از در انجا طبل ایالت و سلطنت خواهند نواخت.

از انجا که مردمان کنر سواد را بر خرق عادات و کثرت و کرامات فور شاه اعتقاد کامل بود. و قتی که شاه میرزا بسن بلوغ رسید او را بشارت جد بزرگوار خود آگاه داده برای رفتن کشمیر محرک نمودند. موجب آمل شاه میرزا با عیال و اطفال خود در ۶۲۰ بکشمیر آمد. و راجه سبه دیو موجب رعایت غلوسب ادا موضع داده ویر از یکم کنر مهاگیر بخشید. و بمصاحبت و محالست خود معزز گردانید. و در تاریخ فرشته مرقوم است که شاه میرزا از نسل پانڈوال بود. چنانچه شاه میرزا بن شاه طاهر بن فور شاه بن آل بن کرش بن نیگود و نسبت نیگود را با چین دیو که یکی از پانڈوال بود می رسد. و احوال پانڈوال در مهابارت مذکور است. و این شاه میرزا جد سلاطین کشمیر است.

دوم پنجن شاه پیر تعین که والی تبت بود و بخواست عمومی خود مغلوب و پایشان حال کشمیر آمده برای حصول امداد و اعانت بهرامچند التجا نمود. و چند سال با تمید استعانت و امداد در موضع گلگیر آسوده و طیفه او از خزینه راجه معمول بود. سیوم لنگر چک که جد فرقه چکان است از ولایت دارد و بخوف مخالفان

در کشمیر آمده در پناه راجه قرار یافت. راجا خان در نسب او نقلیات عجیبی می نگاشته بجای خود گفته شود.

هم در آن زمان بلکه پیش از آن مردمان کشمیر از جاده بدایا مانده در آنجا بختال شنیعه و اطوار قبیحه اصرار نموده در فتنه و فجور و جرم و قصور و گشتن از خیرات و عزت و امور حسنت باز مانده در لهو و لعب و جور و لعب و خمار و قمار کوشیده از افعالی خیر و صلاح با کمال محروم شده بودند. منتقم حقیقی آن قوم را پادشاه که در آنجا کرده در ورطه ابتلا انداخته بعد از آنکه رسیده شد شرح آن این است که :-

در آن سال که ذوالقدر خان که از بنایر بهو لاکو خان بن جنگیز خان بود مردم کشمیر او را ذوالقادر میگویند با جمعیت هفتاد هزار سوار چتر از ترکستان براه کابل آمده امضا بسیار را قتل عام نمود پس اشهب عزم را بجای کشمیر جولان داده اول بهار در ملک رسید. در آنجا بهبه دیو با ستار خیر و شیش و کمر خود طاقت مقاومت و تاب مصداقت ندیده لاچار با قوم و تبار خود بجانب کشتوار فرار اختیار نمود. و ذوالقادر خان صمصام خون آشام از بنیام بر کشیده ساکنان نجیب را از خواص علوم قتل عام نمود. و نسوان و طفلان در دست تاجران ترکستان که همراه خود آورده بودند بیچ کرد و خزینه ها اندود. و مال و متاع و دواب و حیوان از هر کس بغارت برده عمارات شهر را آتش کشیده با خاک یکسان ساخت. و از مزروعات بهاری یکدانه تخمیر نشد. فصل سبزه در آنجا خورسپا انداخت. و در آنچند سینه لار بهبه دیو در حدود پیرگنه لار میان قلعه گنگنه گیر استوار مانده بیاری از ابرار در پناه خود نگهداشت. و بعضی ستمگر و دغاوی های که بهر متواری گشته از قهر شرار محفوظ ماندند. و بعضی ها در اطراف

تبت و گلگت و کشتوار که بخت از مال و عیال فارغ باشندند - ذوالقدر زمان مدت
 بهشت ماه از روی غنا و بنیاد ملک بکشیده تخریب و تخریب واهی نموده در موسم
 زمستان بشت ببرد و دت هوا و نسوت سرا و نایابی غلبه مجبور شد در فکر مراجعت افتاد
 و از مردم آسیر شخص دست بیل بند و ستان نموده با برده کوهی که از فرق کوه پره
 دیوه سر میگردد رهنمون کردند - و از آسای کیمپو چاه هزار کس زن و بچه همراه برداشتند
 باراده هندوستان از کتیمبر بار رفتند - و قتیله بفرق کوه دیوه سر رسیدند با دهموم
 و زمین گرفت - و از آسمان برف و زاله باریدن آغاز نهادند و شدت
 آهنگ بعدای لحنی الملک الیوم الله الواحدا القهار از بالا غریبه بصیلت
 قهرت لشکر شرار از هر دریده طوفان برف طغیان کرده فرقه شرار و مجوسان
 این دیار زیر برف غرق شده فردی برای اخبار زنده ماند - فرد

بیک لحظه از حکم عالم پناه هزاران سراسر دران شد تباه

چون بعد ملاکت قوم شرار پس ماندگان این دیار از کمینگاه کوهسار برآمدند و از خویش
 و تبار خود احدی بر صفت روزگار یادگار ندیدند از زندگانی خود ما بزار گشته خوبها
 شدند مدعا که از جمله صدکس فردی زنده مانده در میان و مات یک یک غایب
 گشتند و در میان شهر بنگی یا زده کس بنیاد عمارت نوانداختند

از چند رسیه لار که در لواحی لار میان حصار گننه گیر قرار کرده بود با قوم و تبار خود
 در نفع اندر کوٹ آمده در اینجا سکونت خود اختیار نمود - و پنجون و شاه میرزا که بوقت حادثه
 در ذیل حمایت او آسوده مانده بودند بمصاحبت و ملازمت او سرفراز شدند - سهه دیو از
 حکومت کشمیر و لکیر مانده در دیار کشتوار بواسطه رشتته مصاهرت راجه قرار اختیار نمود

دور ۲۵ مایل پس ماندگان کشمیر فراخور وسعت و طاقت خود در آبادی کشیدند
 خرمینها جمع کردند - چون در خطه کشمیر هیچ منظم و فرمانروا نبود فرقه کهسان از کوهستان
 سرشدرش برداشته در حدود مراح غارت کرده از غلات و حیوانات و مال و متاع
 هر چه در پناه قندیلها میزدند - و مصیبت زدگان کشمیر از طول فرقه کهسان خائف
 گشته بجا آمدند و چون جمع کردند - در امچندر رنجن و شاه میرزا را با جمعی محدود
 بمذاقته قوم کهسان مامور ساخت - و رنجن بکمال بهت و جلالت در کمینگاه کهسان
 مستعد مانده و شبانه آن قوم شیر برآیند بیکر کرده دست و پای آنها بریده بدار
 کشید - چون مرد مال از خوف کهسان فارغ شدند رنجن را بطور سلامانه و شکرانه
 چیزی نقد و جنس بیکش نمودند - رنجن بجهله آن چیزی بهرامچندر داده چیزی بخود مضمم
 نمود - مقارن آن حال بخاطر او خیال امارت ملکداری افتاده شاه میرزا را با خود موافق
 کرده هر دو در مدافعه رامچندر متعهد شدند -

و همدان ایام رنجنو در برگنه لار رفته بود رامچندر با و پیغام فرستاد
 که چند بار زغال از ساکنان آن محال گرفته روانه سازد - همان روز جمعی از مردمان تبت
 غلات بر اسپان بار کرده شهر میرفتند - رنجن آنها را با خود موافق کرده جواهرها از زغال
 پیر بار نمود و در میان زغال آلات حرب پوشید داشته همراه خود در اندر کوه رسانید
 و زغالها در حجره انداخته دروازه آن مقفل گردانید - شبانگاه دروازه حجره برشاده
 آلات تیر و بدست مردمان تبت و معاونان خود داده و شبستان رامچندر درآمده
 بهرامچندر از تیغ گذرانید - و متابعان و پیروان او بپرخاش و پیکار متعهد شده همه
 بعد را نماند - راون چند لیس رامچندر گرفتار کرده مجوس ساخت - و بعد اختتام

مقدمه اندر کوفه شیخین خیر سلجوقی و روانه شهر شد و در اینجا با استقلال تمام میسرند
 امارت جلوس نمود.

اوزنگ دیم در ذکر سلاطین کشمیر

دراغین شاه در ۷۲۵ هجری مطابق ۱۳۸۱ به سریر مرزبانان استقلال حکمرانی
 یافته بانی مبانان جهان بنی گشت. تا که همه با مطیع و منقاد او شدند. و کوه دین خست.
 را چند در عقد ازدواج خود داد آورده برادرش را در چند را اقام رعایت و
 مرحمت فرموده بخطاب رینه گای یعنی دارالاربابی سرسبزی داد. و هر دو تبت و لار
 در جاگیر انجمنیده از خیال فضا پس برانداخت. و شاه میرزا را عهد و کالت
 داده دارخانه حکمرانی بر و گذاشت. و انا یعنی پسر خود که حیدرخان نام داشت
 با و تفویض نمود. و راجه همه دیو که در واقع ذوالچو بجا نیک شتوار فرار شده بود با امید
 سلطنت موروثی خود در کشمیر آورد. چو رنگ تقدیر برخلاف مدعا دید باطل
 شیخین که ادنای او بود سر فرو داد و دن نتوانست و طاقت مقاومت در خود
 ندیده لاچار فرار اختیار کنه در شتوار قرار نمود. و شیخین در رلق و فلق سلطنت
 و آبادی ملک در عایا مشغول شد.

اشاعت مذهب اسلامیه در کشمیر

مورخان مدت فرمانروائی راجه ناتا عهد شیخین چهار هزار و چهار صد و پنج
 خجالت شمس می نویسند. و تا این زمان درین مکان طریقه مذهب هندو رواج
 داشت. اما هیچکس بر صرافت خود نبود تعدد و اختلاف مشارب و تنوع و کثرت مذاهب
 بسیار داشت. از انجمله مقتضای الناس علی دین ملوک کهنه در مذهب یهود

تکثر و رواج بیشتر بود. و غیر از این مذاهب مختلفه مثل کهری و ویش و کایت و پاری و نگ پرست و غیره بسیار فرقه در اینجا سکونت میداشتند. چوں در واقعه ذوالحجّه سقلاقت بسیاری قتل رسید و جمعی قلیل بمذاهب مختلفه موجود ماند. و قتیکه رنجمن که بمذاهب بهود بود بر سر ریجها بنائی استقلال یافت و بکثرت اختلاف مذاهب ملل مذاهب اصلی را خلل دیده خواست که در ملک ماتحت خود یک ملت مرقع سازد چونکه دخول مذاهب بهود متعذر بود و در مذاهب دیگر متروک ماند. پس بادل خود سنجید که فردا یکم اول صبح می نهم بمذاهب او گرامیم.

بامداد اول جناب سید شرف الدین لقب به شبل شاه محمد الله دید که بر اسلحه اندوی دریای بهت نماز میخواند. و نماز و نیاز او پسندیده با اهل و عیال خود بمذبح او گردید. و طوق اسلام بگردن انداخته خود را بملک صدر الدین لقب ساخت. فردا بتابعیت او دایون چپند بر سر راجعند و دوسران سلطنت و عامه خلایق جو ق و حقوق بردست سید نیز گردانیدند. و اسلام شرف گشت. طلوع آفتاب دین احمدی تاریخ این واقعه گفته اند.

۷۶۶ هـ

بیست

یارمن مجفل آرائی شد تماشای هر تماشا

روی او کرد دعوی السلام موی او کرد کهر آرائی

کهر و السلام اینجا گشت خود را جنگ تماشا

رنجمن شاه بعد یافتن دولت اسلام برای مرشد بزرگوار خود خانقا

رفیع برکناره دریای بهت ترصیص نمود. و این اول خانقا هسینت که در کشمیر تعمیر یافت. و در اینجا برای آمد و رفت مسافران و محتاجان لشکر جاری ساخت

و بجهت مصارف ملج و اخراجات خانقاه چند قریه از برگنه ناگام تعیین فرمود
 که تا زمان شاهان چنت بدستور معمول بود و فقرا و مساکین از این راتیه میخوردند
 ازین جهت آن محل را ببل لنگر میگفتند. و درین شهر برای سکونت خود دولت شاه
 شاهی آباد ساخت که فی الحال مرقد حضرت سید محمد بن دینی در آنجاست متصل
 آن مسجد جامع در غایت وسعت معمور ساخت و خود در آنجا نماز جمعه ادا میکرد
 و بعد چندگاه مسجد جامع سوخته شد بجای آن مسجدی قصیر از اجاره تراشیده
 ترعیص نمود که تا حال موجود است. و آنرا درین مسجد میگویند. و درین شهر
 هجلی دو سال و هفت ماه بحکومت گذرانیده انتقال نمود متصل خانقاه بل شهر
 سمت جنوب آسود.

۲۱. اودن دیو برادر سه دیو که در واقعه ذوالحجوه طرف یکی مغرور شد بود
 بصواب دید ارکان ملک شیرآمد بنماکت کوته رانی ممتاز گشت. و در ۲۸ شهری
 مطابق ۱۳۸۲ بکری برسد ایالت کشمیر جلوس نمود. و شاه میرزا و پیچیده بکاکا پد
 و رتبه وزارت و سپه سالاری بخشید. و در ۳۲ شهری آوردن نام ترکی از راه
 میرپور با فوج کشید و نخل کشمیر شده در انتظام حکام اینجا خلل انداز گردید. و اودن دیو
 با شماع خیراز دیو محقق و بر دلی بجانب تبت گریخته رفت. لیکن شاه میرزا فرمان
 کوته رین براندفاع دشمن خوشوار گریخت استوار کرده بجانب اکابران و برکشان
 دانات که خود سر بودند خطها نوشت که قبلری در واقعه ذوالحجوه بر ما چگونه واردات
 شدید رسید و اکنون مخالف دیگر بر سر ما یورش کرده درین وقت هرگاه تفاعل
 و تکامل جایزه دارند البته خرابی ملک و بدنامی ما دشمن کامی حاصل خواهد شد.

بعد اصغای پیغام سرفرازان و سروران اطراف از او باش و اشراف گنگاش
 اتفاق نموده بمقایله لشکر ترک علم تقابل فرستند. و جانین بکمال وقتال
 و او شجاعت داده از کشته پشته بافرافتند. و سردار ترک پس پاكشته بصلح و صفا
 رجعت اختیار نمود. و شاه میرزا بکمال استقلال پهل فیروزی باخته بمرتبه اعلی
 اقتدار یافت. و آردون دیوار تبت معاودت کرده از روی بُزدلی و پست فطرتی
 خود در ترق و فتق امور مملکت اعتباری ندید. و تمامی انشطام مملکداری با بهتم ام
 شاه میرزا سرانجام می شد و پسران او در پرگنات حکومت میکردند. و آردون دیوار
 پانزده سال و دو ماه سلطنت متعاده بسر برده انتقال نمود.

بعد وفات او کوته رین در قلعه اندر کوٹ رفته بمعاضدت برادران خود
 لوی شوکت افرشته عرصه پنجاه روز به بی استقلال گذرانید. شاه میرزا عمر
 زمانه خالی دیده بقویت کرامت جد خود داعیه سلطنت بخاطر آورد. و از اندر کوٹ
 بشهر آمده با اعیان ملک سازش کرد. پس بموجب رعایت سابقه و لاحقه همه با
 تردد و نفاق مطیع و منقاد او شدند. و بوثوق ایمان عهد و پیمان کرده او را
 سلطنت برداشتند. و پیچیده از متابعت او سرچسپیده از تبع گذرانیدند.
 انگاه شاه میرزا کسوت شاهی آراسته خود را به سلطان محمدالدین مقباحت
 (۳) سلطان محمدالدین در ۱۲۳۳ هـ مطابق ۱۸۹۹ م کبری با اتفاق اعیان
 ملک بر سر پیروری جلوس نمود و در آبادی ملک و رعایا پرداخته باز میبذاران
 حصه پنجم خراج شاهی معمول ساخت. و در اندر کوٹ بجانب کوته رین پیغام
 تهنیت خود فرستاد و وی نظر بر کوکه گی او نموده منظور نکرد. و سلطان باشکوه

بمهاولته او بر خاسته قلعه اندک و کوفت را محاصره نمود و کوفته را در حالت مجبوری بمکمل
اد اقرار داد و عقد کلج منعقد کرده همراه او شهر آمد. ثباتگاه در بستان عالی خود
بباس فخره و زیور متکاثره آراسته بر موقع وصال کار و بر سینه خود زده روده ها
بدر کشیده گفت که قبولیت من همین است. و فرقه لون ما با جدیگر متفق گشته شورش
بر داشتند سلطان بمدافعت آنها استقامت کرده همه را از تیغ گذرانید. و ما گریان
و چکانرا اعتبار کلی بخشید و اسیران عکرم و منتظمان ممکن گردانید.

و سنه هفت رکبیشران که تا حال در دقانو و مولات انجی معمول بود منسوخ
کرده سنه کتیری از خود انتراع نمود و مبدأ آل از جلیس دینچن شاه که سر کرده سلاطین
کشیم است از سال ۱۲۵۰ مقرر ساخت که تا حکومت شایان چغت معمول و مرتج بود.
کیفیت آل در جلد اول مشروح است. سلطان مدت سال و پنجاه جام حکومت
نوشیده شربت اهل گوارا ساخت. و در موضع سنبل مدنون است مشهور بمقبره
سلطان پادشاه. تاریخ

آمده شمس باز زیر حباب

بر وایت تاریخ فرشته چهار لپراز و یادگار ماند. میرزا اجمشید و میرزا علی
شیر المخطیب به علاء الدین و میرزا شاکم معروف بشهاب الدین و میرزا همدان
مشهور به قطب الدین. و بقول بعضی مؤرخان شهاب الدین و قطب الدین فرزندان
علاء الدین اند.

(۴) سلطان جمشید در سنه مطابق ۷۰۳ هجری بر سر ریایالت نشسته
و در عدل و احسان و رعیت پروری کمر همت بر بست. بعد چند گاه علاء الدین

لویای بغاوت انراشته در حدود زینه پور بابرادر خود مجرب و مغرب پیوست
 و در بنجیری شنجونی داده جمشید را نکست داد. انگاه جمشید پای انتقامت استوار
 کرده بر تخریب زینه پور را یغمار نمود. و سپاهان علاء الدین که در زینه پور بودند قتل
 رسانید. پس علاء الدین پوش آوده جمشید بطرف کامراج هزدم شد. و سر اج
 الدین و زیم جمشید شاه که محافظ تختگاه سرنیگر بود علاء الدین را پیغام کرده تخت
 تلج باو تفویض ساخت جمشید بعد ازین واقعه کمر غیبه سلطنت را و دایع نمود.
 و در مهال ایام بقضای پیوست. حکومت او چهار ده ماه بود.

(۵) سلطان علاء الدین در ۷۸۵ هـ مطابق ۱۳۸۴ م بمکه بمسند حکمرانی جلوس
 نمود. و محله علاء الدین پوره آباد ساخت. و برادر خود شهاب الدین را رتبه
 وزارت بخشید و در آخر حکومتش بسبب بارش بی وقت قوط عظیم واقع شده
 خلعتی ابنوه ضاریع گشت. و طایفه لون و نیایک مخالفت در زیده در کشتوار گرگینه
 رفتند و سلطان لطایف الحیل همه مایه دست آوده محبوس داشت. و در قلمرو
 خود فرمان داد که زن بدکاره از شوهر خود میراث نبرد و بعد و این حکم بسیاری
 از زنان فاحشه لباس پرهنر گاری پوشیدند.

صاحب وقایع کشمیری نگارده که در زمان سلطان علاء الدین جناب سید
 جلال الدین مخدوم جهانیاں جهانگرد قدس ستره خطه کشمیر را بقدم میمنت لزوم
 خود طراوت و نصارت بخشیدند. بمکی دوسه هفته سیاحت اطراف فرموده
 رجعت نمودند. سلطان قدسی آبادی شهر کرده بقضای پیوست و دوازده سال
 هشت ماه و سیزده روز بحکومت گذرانید. تا رنج و فتنش این است. فرد

بهر تاریخ وفات سلطان

ماتقی لغت مکانش فردوس

دومده ملک آنگن از فتحکدل بالاتر مدفون است.

(۶) سلطان شهاب الدین موسوم بشیر اشک در ۶۱۶ هجری مطابق ۱۲۱۶ م کبلی

برسندشاهی جلوس نمود.

تاریخ

ماتقی غیب بهر سال جلوس گفت برگزینش نامی

نقلت که در ایام شاهزادگی روزی بنحو ایش شکار میان دره کوهسار
از آبادی دور افتاده تشنه لب شده بود و از ملازمان خود بکس همراه داشت
یکی رای شردل دوم جند اسیم آخته جی ناگاه لکه عارفه از دره کوه برآمده
یکپایه بشیر شهاب الدین بخشید و شهاب الدین قندی نوش کرده به جند داد.
وی اندکی نوشیده به رای شردل بخشید وی تمام نوشیده آخته جی را چیزی نگذاشت
و عارفه بشارت داد که شهاب الدین بادشاهی عظیم خواهد شد. جند آ و رای شردل
و ذیر و سپه سالار او خواهند بود. آخته جی را زندگانی کوتاه است. چون بجانب
شهر معاودت کردند آخته جی در اثنای راه تباه شد.

و قتیکه شهاب الدین بر تخت جلوس نمود جند آ را ز تباه سپه لاری داد. و
رای شردل بر وزارت و انتظام مملکت مختار ساخت. کسین تدبیر و باج و خراج
ملک و پرگنه بندی مقرر شده که تا عهد چغت باقی بود. مؤرخان می نگارند که بعد
تخرابی دژ آلچو آبادی کشمیر بر در ایام آهسته آهسته ترقی پذیرفت لیکن بعد از
استقلال حکومت ضبط و ربط اطراف نبود چه سرکشان و سرداران اطراف
و پرگنات چند چند قریه در تصرف خود گرفته حکمرانی میکردند. و بجانب حکم

بمواصلت او نامزد ساخت - وصییه او را بقندان دواج سلطان قطب الدین مرشد
بخشید از آنجا رایت جهانگیری افراشته بدخشان ملکان و غزنین و غور و قندهار
و هرات فتح نمود - پس از آن تنخیر خراسان ایلیا کرده ممالک بسیار در قبضه افتاد
در آورد و بر که بهند و کهن رسیده افواج را مضرت و آسیب بسیار رسید - بنابراین
کوس مراجعت لاخته ممالک سند ملتان مفتوح ساخت - از آنجا رایت منصور
افراشته قلعه لاهور را محاصره نمود - و بعد از ویرش بسیار ممالک پنجاب را متصرف
گشت - و سیالکوٹ و لوهیرکوٹ و جموں با جمیع اطراف مفتوح ساخت - و بعد
تنخیر پنجاب بر در بای ستلج خیام دولت افراخت - و فیروز شاه شهر بار دلی
با شماع آل لشکر کثیر بمقابله با دثا کشمیر نصین ساخت - و بین الفرقین جنگهای
عظیم واقع شد - عاقبت افرمان حضرت امیر کبیر قدس سره کار بصلح انجامیده ملک
پنجاب را تا حدود سرمنده شهاب الدین متصرف گشت - و فیروز شاه را سه تا دختر و دو
حضرت امیر هر سه مباحثت اقربای سلطان نامزد ساخت - چنانچه اول در عقد حسن خان
فرزند شهاب الدین صبییه دوم در عقدان دواج سلطان قطب الدین دختر سوم
بقند مواصلت سید حسن بهادر افتخار یافت -

صاحب و قاض کشمیری نگار د که در ایام محاربه سلطان شهاب الدین
با فیروز شاه جناب حضرت امیر کبیر میر سید علی بهدانی قدس سره بقدم مهمت انجام
نمود خط کشمیر را رونق بخشیدند - و سلطان قطب الدین که نائب سلطنت بود خدا
ایشان کما ینبغی بجا آورد - و آنجناب بعد چهار ماه مراجعت فرموده بمقام فیروز پور
با سلطان شهاب الدین ملاقات کردند - و بین امتحان صمیمین تنجیر مصالحه نمودند

مقدم شریف تاریخ است - فقط

بادشاه بعد مصالحه کوس نصرت خواسته انتظام ممالک دورد و نزدیک
بخوبی ساخته بجانکشمیر لوای معاودت افراخت - و در ضبط و ربط امور جهانانی
و تحیر قلع و قمع قلاع لاثانی بود و بواسطه صدور امور بدیع و سمات عجیب
عهد ادا از عجایب روزگار می شمرد - هر جا که اشتهب شیراجوالاں میبادآل سوادا
قبضه کرده باز با ککان ملک عطای ساخت - بعد شیر ممالک را بادی ملک رعایا
سعی موفور بکار برده محله شهاب الدین پده که الحال به شهرام پوره شهر است با یاد
شصت هزار خانه آراسته پای تخت خود گردانید - و در اینجا مسجد جامع آباد فرمود
که هنوز بنیاد آن موجود است - و کپزار چاوتی بابت سکونت افواج معمر خست
همه عمر در آن که تخریب خانه افتاده بنخانه بجیشور که در حصار بسیار مرتفع بود
بشکست و در پیش هر جا که بنخانه می بود موجود بود و بران ساخت -

و در ۸۴۴ بمباعث سیلاب ده هزار خانه ویران شد - و در همان سال
بادشاه حسن خان علی خان پسران خود را بگفته زن دیگر که با مادر ایشان نزاع
میداشت بجانب دہلی اخراج نمود - و بعد چند گاه مریض شدید بر بستر افتاده حسن
از دہلی طلبانید وی در جمیل رسیده بود که شهاب الدین متحضر شد و برادر خود هنر دال
معروف بقطب الدین جاشین کرده انتقال نمود - تاریخ
زور بار کشمیر چون زحمت شهاب و دیگر قطب جانشین شد

نوزده سال و سه ماه بحکومت گذرانید - و در محله بلدیر برب دریا مقبره اوست -
از مقبره سلطان زین العابدین بجانب شمال بمافت سی قدم بر سران گنبدی سنگین

مرتفع بود پرتاب سنگ که از اهل کاران و نیز سنگ بود مقبول مذکور زیر عمارت آوردند.
 ۷، سلطان قطب الدین در ششم مطابق ۷۳۵ هجری بر سر ریجها بنائی
 لای حکمرانی افراشت. و محله قطب الدین پلده آباد کرده در اینجا عمارتی وسیع و رفیع
 با ستین متین ترصیص نمود. و در قلع قمع بنیاد اهل فاد و در ترویج عدل و
 احسان و سداد بر قرآن خود گوی سبقت را بود. با وجود اشغال به بنائی رغبت
 کمالات علمی بسیار میداشت. و حاکم لوهر کوٹ را بت بغاوت افراشته با سکر
 محاربه و مجادله نمود عاقبت کشته شد.

و سلطان برادرزاده خود حسن خان از دلی طلبیده با مورات ملکی خیل خست.
 بعد چندگاه بنابر یادگویی مخالفان سلطان از و بیدار گشته بگرفتند او فرمان داد.
 حسن خان بتهنویاب رای شردل که وزیر پیکرش بود بجانب لوهر کوٹ با مخالفان
 سلطان که در اینجا بودند پیوست. سلطان از رای شردل بدگمان شده محبوس
 داشت وی از بند گریخته خود را به حسن خان رسانید. و در اینجا هر دو اتفاق کرده
 رایت مخالفت برداشتند. و بعضی زمینداران آل سواد هر دو کس گرفتار کرده پیش
 سلطان فرستادند. سلطان رای شردل را قتل کرده حسن خان محبوس داشت.

و در زمان سعادت قهرمان او مطابق ۷۸۱ هجری هفصد و هشتاد و یک جناب
 امیر کبیر میر سید علی بهمانی قدس سره بقدم مہمینت لزوم خود خطه کشمیر را مرتبه ثانی
 جنت نظیر فرمودند. و از رفقا و سادات هفتصد کس همراه داشتند. و در محله علاء الدین
 پلوه فروش فرمودند. و برب دیاضغه سنگین افراشته پنجوقت نماز برال ادا
 میکردند. سلطان با خلاص تمام آداب محبت و اذیت بجا آورده اندر زو نصایح

از آن جناب شنیده بکار می برد - چنانچه بموجب خبری دو خواهر را بقتل آورده بود
بفرموده آنجناب یکی مطلقه ساخت - و حضرت سید کلاه مبارک خود و تیمنا سلطان
بخشید و سلطان تعظیماً آزاد را تاج خود نهاد - پس فرزندان او تا عهد فتح شاه آن کلاه
را در تاجهای خود می نهادند - و فتح شاه کلاه مذکوره در کفن خود بپسیده برد -

ملا احمد می نگار که حضرت امیرش ماه در میر گذرانیده اوایل ۸۸۵
بجانب تبت عزیمت فرموده در بلاد کاشغر و ختن و غیره دین متین را رواج داد - و
دو شهر افیس و زیارت غار صاحب کهن فائز گشته در ۸۸۵ بجانب کشمیر باز حرکت
فرمود - و در ۸۸۶ براه پیکلی تشریف برده در حدود کنر سواد جان بخت تسلیم
نمود قصه آل در حصه بیوم گفته شود -

سلطان قطب الدین شانزده سال و پنج ماه و دو روز طبل حکومت بپوشته
انتقال نمود - تاریخ

قطب برخاست و روی کشمیر از سر جایه کند نشست
در محله لنگر پشته در مقبره سنگین متصل روضه پیر حاجی محمد مدفون است - و دو پسر
از ویادگار ماندند - یکی میرزا اشکار قطب سلطان سکند - دوم میرزا همیبت -
بعد وفات پدر سلطان سکند بر تخت جلوس نمود -

(۸) سلطان سکندرت شگن یا ستصواب مادر خود که نوره نام داشت
در ۸۹۶ مطابق ۱۲۵۱ هجری برابر یک حکمرانی جلوس نمود - تاریخ

شاه عادل سکندرتانی که از دیانت سرفرازی تاج
ملک روشن بنو شرع از دست
گرچه بوجه ظلم چو شب تاج

بهر تاریخ سال سلطنتش عقل گفتا بشروع دلاوه کج

امرا و ارکان دولت یا ملایع و متقاد خود گردانیدند. و او از جمیع سلاطین کبیر شوکت و عظمت و کثرت لشکر ممتاز بود. مهابت بسیار داشت. بارج تنخا از اهل هند و سلاطین محاف نمود. و در اوایل مادر سلطان دخل در مهات ملکی نموده بوجه نیک سرانجام میداد. شاه محمد که یزنه سلطان بود در پرده نرد مخالفت میباخت. باستمردع این خبر مادر سلطان دختر و داماد خود از میال برداشته مجبوس داشت. وری مادری که وزیر عظم بود مهیت خان برادر سلطان را زهر داده هلاک گردانید. و سلطان از کردار و اطوار وزیر بیدار گشته در فکر مداخله افتاد. اما بخوف نقصان انتظام مملکت فرصت نگاه میداشت. وزیر به تحقیق حال واقف شده برای دفع کدورت خاطر بخدمت سلطان التماس نمود که زمینداران تبت کوچک باغی شده اند. اگر حکم باشد بنده در بخار فتنه گوشمالی متمران نماید. سلطان این امر پسند آمده او را رخصت داد. وزیر با لشکر کثیر بخار بکمر و نهفت کرده آنولایت قبضه نمود و تمامی تبت با از شرق و شمال مسخر نمود. و در این حدود جمعیتی بهم رسانیده بغی ورزید. سلطان با لشکر فراوان بمداخلت او ماسرعت کرده در سرحد تبت جنگ واقع شد. و رای مادری بهر مهیت خود بکمند دلت گرفتار گشت. بعد چند گاه در زندان زهر خورده از جلا در گذشت. سلطان اطراف تبت و غیره در قبضه اقتدار خود در آورد. و در شجاعت و سخاوت و مروت مشهور شد. و از شنیدن آوازه جود و احسان و بذل و امتنان او دانشمندان عراق و خراسان و ماوراءالنهر و غیره بلاد بلازمتمش آمدند. و علم

غفل و اسلام را در مملکت کشمیر و لاج تمام پیدا شد و نمونه عراق و خراسان گردید.

و در ۹۶۰ هجری حضرت میر محمد بهمانی خلف المصدق جناب امیر کبیر میر سید علی بهمانی قاضی سترحمادین دیار فرحت آثار عمریت و دوسالگی برافقت یکصد رقعا شریف شریف از لاتی داشت. و ملت بیست و دو سال درین بلاد اقامت فرمود و سلطان در یکجا آردی خدمات آنجناب بجان و دل کوشیده بحسن ارادت و عقیدت در حلقه مریدان ایشال در آمد. و در محله نوپه برای اقامت آنجناب عالیشان قفسی رفیع و وسیع معمور ساخت. و نیز حسب الاموال ایشال خانقاه معالی در نفس شهر و خانقاه والا در موضع دچی. و خانقاه علی در موضع ترال. و خانقاه کبرویه در موضع من تر صیص نمود. و برای خرج ملج و مصرف خانقاه معالی سه قریه جایگزین شد که تا دور حکومت سرتکمان بدستور معمول بود. و ملک سهه رب که شیر و وزیر سلطان بود حضرت سید او را با جمیع تابع و لواحق مسلمان ساخته دختر او بنی باره در جانه نکاح خویش در آورد. و سهه رب را ملک سیف الدین نام نهاد. و رساله علم نقو و تصنیف که در سلطان بخشید. و بطیف حضرت میر بیاری از سادات عظام و نمای فحام و وارد این مقام گشته سلطان هر کس را بحسن ارادت اقطاع و مناصب بخشید. و در یکجا آردی خدمات ایشال بجان و دل کوشید.

و از ابتدای سکونت راجه مالدین دیار تجانه های بسیار عجوبه صنعت و دیگوار یادگار مانده بود. که بجایینه صنعت ابداع و اختراع تعمیر آن عقل عفا پریشان میشد سلطان سکنه لویای قصلب افزاخته تجانه های مذکوره از پنج برانداخته با خاک یکسان ساخت. و از اجماع بعضی تنگه ماساجد و مقابر برافراخت. اولاً برای انهدام

بتخانه مارماندی شود که بر کوه مثن از تعمیرت راجه رام دیو یادگار بود تا یک سال
 کارخانه جاری ساخت و خرابی آن اصلاحات است کرده عاقبت بنیاد آن چند سنگ
 کشیده در جوف بتخانه بهیضم بسیار جمع کرده آتش افروز کردند و اشکال و نقصا ویران
 آن که از طلا ملغ شده بودند تباہ کردند و حصار اطراف آن از پنج پیکنه فرو ریختند
 که آثار آن هنوز حیرت افزاست - و همچنان بتخانه های بیچاره که زیاده از سه صد
 بودند با خاک تیره یکسان ساخت - خصوصاً بتخانه وزیه اشیری که از بهمنی و گرامی بود
 از پنج پیکنه گویند بهنگام شکستن آتش شعله های عظیم از آتش پیدا شده که سلطان
 ارکان دولت میدیدند و مبنی آنرا حمل بر کرامات معبودان خود میکردند و چیزهای مقدس
 و سلطان آنرا اطاعت دانسته از تخریب آن باز نماد تا که از بنیاد آن سنگی نماند
 بر روی سنگ بخط سنکرت منقوش بود (بسم الله منیر نیر شنت وزیه اشیری)
 یعنی بسم الله یکافسونی است که ویران میکند بتخانه وزیه اشیری را - سلطان از سنگهای
 آن بتسکه مسجد جامع بیچاره معمور ساخت و بتخانه بچینور سابقاً سلطان شهاب الدین
 اندک خراب کرده بود و سلطان سکندر بنیاد آن برکنده خانقاهی برای خادمان سید
 محمد قریشی ترصیص نمود - و عوام آنرا و جاشتر خانقاه می گفتند - راجه کلاب سنگه خانقا
 مذکور ویران کرده بتخانه جدید آباد ساخت - و همچنان بتخانه پری هاسه کیشو و مندرکن کیشو
 از تعمیرات للمات در پسر پسر محمود بود و سلطان آن بر دیوینا شکده را شمار کرده سنگهای
 آن در سبند پیا صرف نمود - و ستون حجری که در اینجا بطولت پنجاه دست و بقول
 بعضی پنجاه گز موجود بود و شکست - و از بنیاد آن بتسکه صندوقی برآمده بر روتی از مس
 نوشته یافتند که بعد اینقدر مدت مادم این بتسکه سکندر نام پادشاهی خواهد بود

و صورت پدۀ اوتار که در دست خواهر شکست - و در محله اسکندریه متصل دولتی نشانی
 شاهی و دوتجانه عالی و دیکه مهابشری از تعمیرات پرور سین - دوم تاراپیت بنا کرده و راجه
 تاراپیت سلطان آل هر دو تجانه دیرینه سمار کرده از مصلح آل مسجد جامع در میان
 شهر آباد ساخت - و تجانه کالی شوری سابقا سلطان قطب الدین سمار کرده بود بجای
 آل سلطان سکندر خان قاضی محمود فرمود - و برای ترویج مذهب محمدی اهل هندورا
 تحلیف کلی رسانیده در میان شهر شتر ساخت هر که دین محمدی قبول نکند ازین ملک گیرند
 و نه دست ارجان بشوید - موجب آل بعضی میبود فرار خستبار کرده بجانب اطراف
 نقل کردند و بعضیها حلقه اسلام گردان انداخته آسوده ماندند - و بعضی بر همان قتل
 خود راضی شده از جان در گذشتند - گویند سلطان سکندر سه خروار ذنار در شش
 روز زانید -

عاقبت تجویر میر محمد مهدی اتی قدس سره از قتل بر همان بازمانده نسبت
 آنها جزیه قرار داد - و تمامی کتب اهل هندو جمع آورده در میان نالاب دل غرق کرده
 بر سر آسنگ و خاک اپناشته سد و نال مرگ احداث نمود - الحال آنرا سدایشه بری
 میگویند - و تجانه ایشی شور که در ایشه براری محمود بود سمار کرده سنگهای آل و رسید
 سد مذکور صرف نمود - و در عهد سلطان منہیات و بدعیات نامشروع مثل شرب شراب
 و قمار و غیره سرسبز نمود - و نوای آلات سرود مثل بر بلط و چنگ و عود و مرمار و ساز و
 رفته از پنج جان هر نمیشد - و آواز کوس و کرنا بغیر عارک و مقدمات محاربه و پیکار
 سمور نمیاشت - همگی بهمت و تمامی بهمت در ترویج دین متین مصروف میداشتند -
 و در نهایت و بطراطرا - بمحاکت و ترق و ترق امور سلطنت بر اقران و دران گوی سبقت

بوده - هر جا که لوی عزیمت افراخت طبل فزع و فیروزی نواخت -

همدر آن زمان سعادت اقتران صاحبقران ثانی امیر تیمور که در گانی بعد از خجیر ترکستان و خراسان عثمان عزیمت بجانب میند معطوف داشته آن سوادیمینت مواد را در قبضه اقتدار در آورده - چون ذکر امیر تیمور در میان آمد بنا بر رابطه تاریخ نویسی برخی از احوال آن بادشاه دیلمی پناه در اینجا گفته شود -

تسلط یافتن امیر تیمور که در گانی بر ممالک ایران و خراسان ترکستان و هندستان و شمیر مولانا شرف الدین یزدی و قهر از است که امیر طرکان نام شخصی از رؤسای شهر تبرک که ناز شهر گش هم میگویند صدقین مسند امارت بود - و در خدمت شیخ شمس الدین که از اولیای عظام آن مقام بود آمد و رفت میداشت - روزی از زبان آن شیخ بزرگوار بشارت شادمانی دریافت که از صلب فرزندان تو عنقریب فرزندی بوجود خواهد آمد که ولایت ایران و توران و خراسان و هند و سنجان مفتوح خواهد ساخت -

و همدر آن زمان از حرم محترمه امیر طرکانی که فرزند ارشد امیر طرکل بود در سنه ۳۶۶ تیمورشاه متولد گشت - چون بسن شباب رسید روزی با چند کس از متعلقان خود در خدمت شیخ شمس الدین شرف اندوز صحبت شد و حضرت شیخ فرمودند که امروز صحبت ما با کسی است که بادشاهی نصف دنیا خواهد کرد - و امرای عظام که در خدمت آن عالی مقام حاضر بودند هر یکی امید این نوید بخو و منسوب داشت - و امیر تیمور از روی فروتنی خلوص این امر خطیر بخاطر خود نمی آورد ولیکن موجب تقدیر بود و چون نیز اقبال آن بهای بهای فاعل در ربع مکون پر تو جلالت انداخت - و اوایل سنه ۳۶۷ در شهر بلخ افسر حیا بناتی بر سر داده در نر اید بجاه و حشمت و ترقی حیش و مملکت پرداخت -

و بعد و کاری حضرت باری طبل جهان داری نوخته برای تخمیر ممالک و امصار لوای عزیمت
 انداخت. و سرهای سروران و سرکشان در ملک خون انداخت. و نهایی نصرت و فیوضی
 همیشه همچنان اوی بود و بر موقع عزیمت گاهی روی بهزیمت نمود هر جا که ناخت شاملان
 عالی شان مغلوب ساخت. اولاً بلاد امصار خراسان و افغانستان بیوش سهل کومان
 زیر فرمانی درآمد. انگاه یکران عزیمت را بتسخیر عراق و فارس و آذربایجان جولان داد
 مظهر و منصور بجانب توران بهزمت فرمود و نامدت مدید در حدود ترکستان محاربات
 شدید با سرفرازان نزدیک و بعید پدید آورده دایات عالیات را بحرزم تخمیر مهندوتان
 اهنراز داد. و در ۸۰۱ هجری مطابق ۱۳۹۸ شمسی بر ساحل دریای نیلاب که الحیل به انگ معروف
 است خیمام دولت افراشت. و در اینجا عرض داشت سلطان سکندر شهریار که تخمیر مخصوص
 اقبال و امثال حکم اشرف و انقیاد امر و ایجاد سکه و خطبه اقدس بنظر اشرف حضور صاحبقران
 مشرف گشت بجایگاه از افعال ثابته و اطوار یائنه سلطان سکندر دلخوش شده یک
 ز تخمیر فیل و قنای شاهی مصحوب بوقیاد و فولاد برای سلطان ارغمان فرستاده اظهار توفد
 خوشنودی ساخت. و سلطان سکندر بادای شکریه آن تحایف و نفایس فراوان
 مصحوب مولانا نورالدین بجناب صاحبقران ارسال کرده التماس حصول شرف پابوس خدمت
 نمود. صاحبقران صغیران خود را می ساخت و گفت و گفتی که رایت عزیمت از هندوستان
 بجانب پنجاب مراجعت فرماید سکندر شاه در اینجا بملازمت مشرف گردد. انگاه
 صاحبقران از نیلاب بجانب پنجاب بهزمت کرده بتسخیر بلاد اطراف کامیاب گشته در
 دلی رسید. و سلطان محمود تغلق با جمعی سپاه و لشکر خود بمقابلت او رایت محاربت
 افراشته لحد حرب و ضرب شدید مغلوب و هزروم گردید. و تیمور شاه بتخت دلی

اجلاس کرده سکه و خطبه جاری ساخت. بعد انقضای هشت روز چند هزار سوار برای تحصیل غله و خراج باطراف پیدگانات مأمور ساخت. هزاران پر خاش خود دست تپاول حواله رعیت انداخته آتش فساد افروختند. و مردم عوام باز دام تمام الویه بجا و تفرشته بختاده پیوستند و سکرشاهی بجوش آمده متمرکز و انرا قتل عام کرده تا سه روز اینها خون در دلی جاری کردند. و دست تپاول دراز کرده هر چه یافتند بردند. و نصف شهر آتش کینه افروختند. و از لاشه های مردگان اینها را انداختند مختصر که تیمورش تا عرصه پانزده روز در دلی قیام کرده تا سال دیدای گنگ هصار و قصبه جات را تاخت و تاراج و قتل عام نمود. انگاه بجانب دکن ایلعاف فرموده چون در ذیل که سواران رسیدن بایان خودی آن نواحی نصف آرائی و جنگ آزمائی جارت کرده تا مدت شانزده روز فیما بین آتش مقابله و مقاتله افروختند. عاقبت هزاران شاهی اوام مرهتیاں را هرب و غارت کرده قتل عام نمودند.

پس تیمورش بجانب سمرقند عمان غرین معطوف داشته چون در ویرباد خیم دولت افروخت سالم اینجا و طوطی سفید رنگ که در سری کلامی معروف بودند تحفه خدمت گذاریده بوفور عطفی چهار بنائی مورد الطاف و مهر بانی گردید. از اینجا بجانب جبول عسکر ظفر نیپر تعیین ساخته جان تاران دنگاه راجه اینجا اسیر کرده مجبور گذاریندند. و بادشاه بوفور رحمت مک خودش باز داده بلج گذار نمود. و در اینجا بوقیا و قه لاد وزیر الدین که برسم رسالت جانبش میر رفته بودند و احکام واجب الاذعان بنام شاه کنند و الی اینجا برده بودند با ایچیان او بار دوی علی رسیدند و عرض داشتند که سلطان سکنده احرام بندگی بته روی نیاز قبیله اقبال آورده بود

بموضع چتریان رسیده ازان مرحله مولانا نواز الدین که از جانب باد بر سالت آمده بود
 با او پیوست و تقریر کرد که امرای دیوان اعلیٰ مقرر فرمودند که سی هزار اسپ صد هزار
 درست که هر یک بوزن دو نیم مثقال باشد و الی گتمیر از ولایت خود سراجی مهنا
 و بجهت امتثال آل امر سلطان بازگشت رفت - تا که بعد از اتمام آن مهم دیگر باره متوجه
 شود و از پاپوس حضور فائز گردید - چون این معنی بمع اعلیٰ رسید بادشاه آنرا پسندید
 فرمود که شاه سکندر را تکلیف مالا یطیق کردند و زیاده از اندازه وسعت ولایت او
 طلب داشتند بنور عقل که چراغیت رخشان روشن و هویدا است که از هر مملکتی مبلغی مطالب
 باید نمود که در حوزه وسعت و فسحت آن باشد تا شریط لطفقت و عدالت مرغی ماند - و
 رسولان صدق خدمت گذاری شاه سکندر بعرض رسانیدند - پادشاه زین الدین را
 حکم داد که سلطان سکندر را بگویند که بوجهی تردد و نماید فتاویج سیزدهم ماه رجب
 خود را بر لب آب سکندر برساند -

بعد از آن پادشاه بیسمل چناب اکثر مرزبانان هندوستان که همچنان کرب
 نصرت بودند رخصت کرد و با کن و ما و ای خود را در گذشتند - پس ازان از دریای
 چناب عبور کرد و بسیاری از افواج شاهی غرق لجه تباهی گشتند - از اینجا بجانب انگل
 لوی عزیمت افراشت - و شاه سکندر بحبر دود و فرمان احرام ملازمت بسته
 در باره موله رسید - از اینجا خبر شنید که صاحبقران بر جناح تعجیل از آب سکندر عبور کرده
 بجانب سمرقند متوجه گشت - پس بچیان کاروان همراهی پذیرد خود شاهی خان
 با تخایف و هلاکای شایان بخدمت شرف فرستاد و خود با خیر و سعادت معاودت
 فرمود - شاهی خان در سمرقند ملازمت رسیده از پیچگاه و لالتا هفت سال

رضعت معاودت نیافت. و در ششم در یوم سراب رودت پادشاه و الامیران
چنین و خطارایت جهالگیری افراشت و در عرض راه حرم محترم را رضعت انصراف
بسرقت و خبیثه چند روز متواتر در شرب شراب از کباب کرده شتهای مجلس باطل شد
و مزاج متغیر گشت و تبحر افتداد یافت و مخالف مجلس تاخت آورده ناساخته
ناساخته ماند. ساخته بهم ناساخته ساخت. چیز اقبال از شرش انداخته سلطنت و مملکتش

باخته شد. تاریخ

سلطان مرا آنکه خرج را بخون کرد و خون عدو روی زمین گلوله کرد

در مهبذه شعبان بخت آمد فی الحال زر رضوان مرا بایون کرد

بعد انتقال صاحبقران شاهی خان در ششم از سمرقند مراجعت کرده

بقدموس پدر بزرگوار فایز گشت. مدعا که سلطان در عدل و رافت و احسان وجود

و سخاوت و امتنان و کسر اصنام و دفع بدعات و ترقی اسلام مدت بیست و چهار

سال و نه ماه و شش روز بسر برده باز از تی محرقه علیل گشت. و پسران خود میرخان و

شاهی خان و محمد خان سبزه طبعیده بوفاق و اتحاد و وصیت نمود. پسر بزرگ خود

میرخان را علی شاه خطاب داده سلطنت برداشت. بتاریخ ۲۲ ماه محرم ۸۲۰

از عالم فانی بملکها و ادانی بشتافت و در احاطه مندر گوکی شری سمت شمال

مدفون شد. فوت سکنده تاریخ است. شعرا و فصیحان بر ثبات و تواریخ و انجمنی

داده اند. صاحب بیارستان شاهی وفات سلطان در ۱۲۷۰ می نویسد و الله اعلم.

۹. سلطان علی شاه در ۸۲۰ مطابق ۱۲۳۰ با برادرزگی جهانبانی بجمرانی

له الحال به دمنش بدشاهشود است.

بنیشت. ملک سیف الدین را ز تیره وزارت بخشید و با تصواب او در تخریب و تقدیر
فرقه مهنود علم تعصب از خخته جمعی کثیر خبر اُسلان ساخت و جمعی ازین ملک مغرور شد و
جمعی جزیه اختیار کرده بر جور و جفا اصطباور زدند. و بعضیها بر خود کشی اقدام نمودند.
همه را از آن دالی کا شخر با فوج گراں پوشش کرده هر دو تبت را قبضه نمود
و سلطان از روی عدم استقامت خود و بیغافل گذرانید. و بعد مدت نخیل سیف
بعالم جاودانی بگذشت مردی عاقل و فاضل و دانا بود. از اوصابت زی و حدت ذهن
او نقلهای آید. میگویند که وقتی دو مادیان از دو ملک به یلاق رفته بودند در اینجا
هر دو زائیدند و کمره یک مادی سقط شده و سچ دوم از هر دو مادیان شیر مینوشید.
عاقبت به نسبت آن گره هر دو ملک متنازع شده مرافعه بطول انجامید. و کسی فیصله
آل نتوانست که در عاقبت مثل مقدمه به سیف دین گذرانید و ملک آل هر دو
مادیان بر ساعل دریای بهت استاده کرده گره بر ساعل دیگر فرستاد. چونکه مادر صلی
بجانب سچ خود نگاه کرد بموجب شغفت ذاتیه خود را بدریا انداخته از دریای عبور کرد
و مادی دیگر بوجهی اضطراب ننمود پس گره با ملک آل مادی بخشید.

آورده اند که کاتبی پدید فروت زوجه داشت جوان آن محدث با جوانی پیوسته
با او عقد نکاح بر بست و مقدمه بر سیف دین افتاد و در پیش او هر دو شوهرش
ثبوت کامل گدائیدند ملک متروک ماند. انگاه آنگیز از قلندران خود کشیده برای آوردن
آب بدست آل عورت داد و آل عورت بفرست تمام آب و قلندران انداخت ملک
دانست که آل عورت از کاتب است بوی ارزانی داشت.

نقل است که گاوری بپوش از روی افلاس خود خیالی بخیطر آورد که

در خانه خود شبانه بقیه داده فردا غوغای گم کرد و دال کالای مردمان بردند و گما
 پوشاک مردمان فروخته بضاعتی حاصل گشت شبانه در خانه خود نقب کردند گرفت
 و پاسبان او را زد و پنداشته اسیر کرد و گاه در دست گیر بیان پاسبان انداخته
 غوغا برداشت و پاسبان را زد و کوب نمود. فردا مقدمه سیف دین افتاد ملک
 مدتی در تحقیقات آن تامل نموده فرقی حق و باطل نتوانست کرد. یکروز خندنگار خود را
 تعلیم فرمود وی خود را مرده ساخت و زوجه او سوگند آن پیش ملک آمده از
 مردن شوهر خود خبر داد و ملک را کفن پوشانیده و در آنجا نهاد و گاه در پاسبان را
 از حبس کشیده فرمان داد که این میت در پناه پاسبان بماند و نگاه خیمه مدفن سازند
 هر دو کس در میان برف و گل ولای آن میت را بگوش گرفته اقامت و خیزان براه
 می رفتند. پاسبان به گاه در گفت ناحق مرا به تو در گرفتار کردی نمیدانم که ترا نقب
 دادن چه غرض بود. گاه در گفت که من پوشاک مردمان بهبانه دزدی میخورم تو مرا
 ناحق گرفتار کردی میت از تابوت برخواست که من برکت راست گفتاری شما
 زنده شدم پس باز گشت بشهر آمدند. و گاه در را سزا دادند.

بهر حال سیف دین مردی عاقل و منصف مزاج بود. چهل سال در وزارت
 گذرانید. بعد انتقال او شاهی خان رتبه وزارت یافت چه رحمت و نصرت
 خلق خدا را در بخش ساخت. و علی شاه مدت شش سال و نه ماه در حکومت بسربرد
 عزیمت طواف حرمین داشت یقین بنظر آورد. و برادر خود شاهی خان ملقب
 به زین العابدین که از غمخوار جوانی آشوب بلاغت و شجاعت و سخاوت و خطانیت
 از ناصیه و لایح او بر سر نهاد ایستادگی داشت و خود از راهبوں با حیل و

خدم و جاه و شوم بصوب سجاز متوجه گشت. و محمد خان را بابت اطاعت و فزونی و بزرگواری او اندر زنا نمود. چو در محبوس رسید راجه ایجا که پدرش کوه او بود او را از ترک سلطنت شغف کرده از خواهش حج باز داشت و لشکری از خودش همراه داده همراه بهرگی بازگشت روانه ساخت. زین العابدین به تمام این خبر کینه ور شده سامان جیش و سکر از تیغ و خنجر آراسته بدفاع او بشتافت. و بمقام اموی و خویش پریش با هم دیگر صفوف محاربه و مقاتله آراسته بجدال فقال با افسران سرش بی سر کردند. عاقبت زین العابدین بهر میت خورده در سیاه لکوت رفت. و علی شاه بار دیگر بر تخت جلوس نمود.

چو دل ایام حیرت خالی که هر که در سر قند از بند صاحبقران گره نیخته آمده در پنجاب تسلطی تمام حاصل کرده بود زین العابدین با و پناه برده بمساعدت و لشکری انبوه فراهم کرده بکش میر آمد. علی شاه بالشکر بیکران از کشمیر المیار کرده با هم دیگر بجنگ پیوستند و علی شاه مغلوب گشته در دست حیرت خان اسیر افتاد و زین العابدین مظفر و منصور بجانک کشمیر نهضت فرمود و مردم شهر که هواخواه او بودند خوشحال شدند.

۱۰. سلطان زین العابدین در ۸۲۵ هجری مطابق ۱۷۸۰ م بکرمی بر سر بر جهان داری جلوس نمود.

ع

سایه الطاف خدای و اهب

تاریخ جلوس اوست. و حسن اتحاد خود در ضبط و ربط اطراف مملکت سامانی گشته سرکش را طاعت مخالفت نگذاشت. و در رعیت پروری علم نیکنامی و راست داری و برادر صغیر خود محمد خان را عهد و کالت و نیابت بخشید و نهضات جزوی و سبکی

با وجهی نمود. و خود تشخیص قضا یا میکند. و بخت دین و دینداری که از قوم چندان
بودند بر عهد سپید سالاری مقرر ساخت. و ملک معهودها کور را خطاب مدار
الهی می داد و رسومات بد که از سابقه مانده بودند کلاً بر انداخت و نرخ نویسی فرمود
کرد. و قواعد و ضوابط خود بر تخته های مسکین کشف و در هر ده مرقع ساخت تا که
رسو مظلوم از ملک برافتاد. و جرمانه و معاهدات که شرفداران با رعایا می گرفتند
بر طرف نمود. و حکم عام کرد که سودگران مال تجارت باندک نفعی و بخت سازند
و غبن فاحش در سودا ننمایند. و مجوسان عهد سلاطین سابقه آزاد ساخت. و دهر
ولایت که فتح میکرد مال غنیمت اینجا بر عاقل قسمت کرده میداد. و بدستور ملک
محمود سه خود بر رعایای اینجا خراج شش کی مقرر می ساخت. و سرکشان و قندهار
و آگوشالی داده از مرتبه اعلیٰ بدرجه ادنی میرسانید و ساکنین و فقرا را نوازش کرده
بدرجه اوسط نگاه می داشت تا که باغی نشوند. و عورات بیگانه را بنظر خواهر و مادر
و دختر میدید. و بر روی نامحرمال نگاه نمیکرد و در مال غیر بنظر خیانت نمیدید و
گزه و جریب و پیمانه و اوزان افزون ساخت. گویند کان بس یافته بود و وجه
خرج خود از آمدنی کان مذکور صرف می کرد.

و در عهد سلطان سکندربت های فقره و طاعت شکسته مسکوک کرده بودند
و در آن زدکادی پیدا شده بود سلطان حکم فرمود تا بر مس خالص که از کان حاصل
میشود سکه بزنند و رائج سازند. چنانچه فلوسهای عهد او تا حال موجود است
و ده فلوس یک پانچم است که در آنوقت مروج بود و اگر بیت فلوس فروش
کنند یک و جب یعنی چهار گره برابر است.

و هنگام غضب محمد را سیاست نمیکرد و هر چه در حق او بربان خود دعای
 میکرد و او را معلوم نمیشد که سلطان بر دشمنان کست بلکه رضا مند میرفت و مهمانی
 او دشمن می شد. با وجود کثرت شوکت بوضع حقیر میرفت و در جمع خزانین و دین
 راغب نبود و فرست و حدت ذهن بمنزله داشت که مقدمات مشکل را بدیهه فیصله
 میباخت. چنانچه در عهد اوزی از روی عناد که با انبیاغ خویش میداشت هیچ
 جیده او را صاریغ نمی توانست کرد شبی پسر صغیر خود را بکشت و صباح تهمت خون
 پسر بر انبیاغ خود کرده بدادخواهی نزد سلطان رفت. و سلطان آن قضیه را
 بدانایان درگاه پیر و چهل آنها از تشخیص حلاله عاجز آمدند سلطان آن غور
 طایفه را در خلوت طلبیده پرسید که اگر این پسر از دست آگشته شده است
 بمن راست بگو تا بر تو عفو کنم والا ترا بسیاست رسانم. وی جواب داد که من
 از گشتن این کودک بنخبرستم هر چه خواهند حکم فرمایند. سلطان گفت اگر از تو
 این فعل صادر شده است بیا برهنه شو و بکنوز مردم در خانه خود بر و آن غور
 گفت که مرا هزار بار گشتن بهتر است لیکن این امر دشوار است نتوانم کرد. انگاه
 سلطان آن زن مدعی طلبید در خلوت از او پرسید که راست بگو این طفل که
 آگشته است آن زن گفت اگر انبیاغ من گشته این پسر نباشد مرا بجای او باید
 گشت سلطان گفت اگر تو راست میگوئی بکنوز مردم برهنه شو آن زن فی الحال
 این سخن را منظور کرده خواست که برهنه شود. سلطان مانع این امر گشته فرمود
 که چرا کار از دست فی الحال او را زیر تازیانه گرفتند تا که غسل خود اقرار
 له انبیاغ. هرگاه در آن وقت نجات میکردند نسبت آنها با هم دیگر انبیاغ گویند و بر این ظاهر میماند که پیشی

نموده بسیارست رسید-

و سلطان دد ملک خود کشته را ساخت که مال مسروقه دزدان را از ایشان قیامت
تاوان دهند باین تقریب هم بددی از قلمرو او برافتاد و طایفه گیه چنان
که از قدیم که که های سلطان بودند تسلط و تغلب علی انداز امور سلطنت شدند
و سلطان از مخالفت آنها ستوه آمده بطایفه الجیل آنگر و ده بنهاد در نو شهره
بقتل رسانید-

بلیت

سکنتی با بادشاهان بوقت محبوسیت سنگ بر فلک ابدن وی خود شکسته است

و محله نو شهره بکثرت عمارات و اسواق و دو کالین از خود اعمدات نمود و در
انجا طرح و تختی نه انداخته پای تخت خود مقر را ساخت و برای نشین خود
والا منطری دوازده طبقه بلند افراشت که در ضمن هر طبقه پنجاه حجره بود و در میان
هر یک حجره پانصد مردم جلوس میکردند و از طایفه درواقی و اهلان و غریبه ها انجمن
صنعت روزگار بود نام آن زنیه کباب می گفتند و بر بلند عوام رازدان یعنی
خانه بادشاه مشهور بود و از سدا لار نیز آبی بصرف زدند که در ده در محسن آن
قصر سازی ساخت پس در فساد و بغاوت و بیگانه ای بعضی متمردان آن را آتش کشیدند
و تا یکال بنیاد آن می سوخت-

و بعد تشدید میانی سلطنت تسخیر ممالک تبنت که در عهد علی شاه والی کاشغر
آنرا قبضه کرده بود و لای عزیمت افراشت و با جمیعت یکصد هزار پیاده و خپه هزار
سوار از راه لاریغ رفته به قشون شی زی در مضافات تبنت اتفاق محاربت افتاد
و والی کاشغر بالشکر ابنه از کوه قراقرم عبور کرده بجنگ پیوستند و بسیاری از

سرداران سرکش بی سر شدند. و قورچ سلطان اگر چه از کرده مخالف کمتر بود لیکن با عانت غنیم مغلوب و مهزوم گشت. و سلطان زین نصرت افراخته هرد و تبت در قبضه اقتدار خود داد آورد.

دور اول در این تاریخ بخت خان گوهر که نواحی پنجاب را مغرب خیم ساخته ممالک محروسه خود را از پشت او تا دریای ستیج ضبط و ربط نمود و لعیور و دریای ستیج با بادشاه دلی صفوف محاربه آراسته بکنج پیوستند و بعد حرب و ضرب شدید معرکه بصلح انجامیده موجب قرار داد سلطان شهاب الدین تاحد و د سرهند سلطان زین العابدین متصرف گشت. و بعد بند و بست ممالک پنجاب بجزایب شمیر معاودت کرده بحجیت خاطر و فراغت دل در بطباط معدلت و آبادی مملکت پرداخت. و امرا و سرداران لشکر را با قطع و نواز شها بنواخت. و سایر مبادزان و دلاوران عسکری با انعام و اکرام و دلخوش ساخت. و در عهد دی کافه انام از خواص و عوام اهل مهنه و اسلام اوقات و بامنیت و رفاهیت میگذرانیدند. و فراخی معیشت و جمعیت خاطر و وسعت ماکولات و ارزانی غلات در عهد وی چندان بود که شرح آن بتطویل انجامد. و در معماری ملک و آبادی رعایا ماسعی جمیله بکار برده اکثر قریات معطله و اراضی غیر مزرعه که باستیلای ذواکچو خراب و ویران شده بود بوسی بتام آباد ساخت. و در عهد او جلیجاسد بند بهار و مرمت آبجوها و تعمیر کما بعمل آمده هیچ زمینی بی آب و زراعت نماند مگر جائیکه علم سلطان بآن نرسید و بسیار زمینها آباد کرده وقف محتاجان ساخت. از انجمله هفت مقام شام

اول و دوم کرد. زمین گیر در کارهای - زمین پرورد در حصار - و زمین کوک - برگشته
سلطان افاضه پایش. و زمین طب و زمین مشهور به از دانی. و زمین کدال معروف
و زمین باز از زمین کدال تا فایده کامل. و زمین طریب و مثال او.

و اوقات عمره و اکثر در سیرو سیاحت اطراف دهانت و پردهانت و سر و شکار
و بعد از کوهسار و کالاب تا بصر میرسد. هر جا که میوه میوه و گیاهان و گنج می یافت در جا
طرح باغات و عمارات انداخته بعضی و عشرت استخوان می داشت خصوصاً زمین گیر
باغی است که فحش آن در بیل مرغ بود باغی بود از راه و کنار و اینها را بسته بر چیا و
گرفته آن عمارات عالیها فرشته از انجمنه روزگار نمود و حوالی آن عمارات امر او آیین
بترتیب گلزار و دوایح محمود بود. و ناله پرورد کمال شقت از مجرای اصلی مسدود کرده آنها
آن در نمای میدان زمین گیر هر سیو جادی ساخت. و مرز و عمارت و محصلات آن بعلما و
مضام و قطار بخشید. و در تخفیر است و بد ناله پرورد کبار و بی برف بود. و تاریخ
پادشاه تخفیر آن جوی گرامی خرد تاریخ گفتا جو تا تمام

همه سال زمان پادشاه که رئیس و سر غنه قوم چکان تو به کام بود و با قوم و
تبار خود و رنجای سکونت میداشت. چهل زمین شاه باغات زمین گیر میوست است و اکثر
اوقات در رنجای میگذرانید پادشاه و چکان از روی بدیشی و کوه اندیشی خیال که بخواهد آورد
که بپایند و در وقت پادشاه بنیت طایفه مالتصدیع خواهد رسید. بنامیل و بعلما و
غیر آن حق کرده شاه عمارات شماری را آتش کشید و خاکستر نمود. و زمین خواه به تمام
این واقع شد که در موضع ترمه کام را باقی پادشاه مشعل ساخته و بران اگر اینه
له ذنب. نطق کشیدی بجهنم.

و پانز و چک با قوم و تبار خود بطرف دار و در گنجینه رفت. و سلطان عمالت منهدمه را
 باز تعمیر ساخت. پانز و چک فرصت یافته آن عمارت را باز آتش کشید فرار اختیار
 نمود. بعد از آن سلطان مردمان دار و در استمالت و مدار نموده مطیع ساخت آنها را
 پانز و چک را با قوم و تبار خود گرفتار کرده در پیشگاه سلطان رسانیدند و پانز و چک را
 بضرب تازیانه هلاک کردند و اعیان و انصار او از تیغ گذاریندند. و زنان و طفلان آنها
 در موضع هرک پیرگنه و تر فرستادند. بچوں طفلان آنها خود سال بودند بغنوا و
 جوانی رسیده با طایفه نیایکال که سر خیل مردمان آن طرف صاحب ثروت و جودت
 بودند سلسله قرابت و خویشاوندی استحکم کرده در موضع تریه گام باز سکونت اختیار
 کردند. از آنجمله حسین چک بن پانز و چک که بعد وفات پدر متولد شده بود از پیشگاه سلطان
 بعطوفت و مکرمت ممتاز گشت. فقط.

و سلطان اکثر اوقات در سیر تالاب اولر لبر میبرد. و در میان تالاب تجانه
 راجه ستمت که ذکر او در ادنگ دوم گذشت موجود بود. و بر وقت نقصان آب
 بمقتی نظر معاینه میشد سلطان بر فرق آل سفینه فراخ نصب کرده بالای آن سنگ و
 خاک انباشته تیزیر و وسیع و بلند افراخت و به زمینه دینب موسوم ساخت. و
 بالای آن عالی منطری سه تشیانه بلند افراخت طبقه اول از سنگهای تراشیده طبقه دوم
 از خشتها. طبقه سوم از چوب احداث نمود و متصل آن مسجدی نصیر قبه دایرنگین بر صیص
 فرمود که تا حال موجود است. کیفیت آن در ذکر تالاب اولر مفصل گفته شد
 و در زمینه پور عمارات رفیع و باغات وسیع معشور افراخت. و از نصبه شوپیان
 هزارانی سد بندی کرده در زمینه پور جاری کرد. و آب تالاب دال منمقام حبه گدل

از آل بهت میشد. و سلطان مجرای اصلی آال مسبد و طکرده در میان شهر ناله مار می نمود و آب
 ناله ب میازان ناله مار برای آبادی مرز و دهات در پرتگاه پهن جلای ساخت. و بناله مار
 هفت جبر سبزه این برای عبود و مردم بلند افروخت. و بتخانه تاپرو بتخانه اندک و کث که
 از دست دلای ایت نکلن سمارت به بود سلطان سنگهای آال بتکه با فراهم کرده از اندک
 تا سولید برای آمدن: و مردم سدی متین ابداع فرمود. و موضع را دو گام برای مرمت
 ای وقف نمود. و بعضی شجره و انبار و حیوانات که درین ملک نبود از امصار و بلاد طبعیده
 از روع ساخت. و در میان اسواق شهر سرکهای سنگین دنا و دناها بترتیب عجیب رخنه
 در صفا و شهر و آراستگی و کاکین و اسواق دقیقه فرو گذاشت. و از بلاد هندوستان
 و خراسان علماء و فضلاء بسیار طلبانیده بمناصب جاگیر خدمات آنها بجا آورده همواره
 از فیض صحبت آنها فایز میشد.

از پنجمه مولوی کبیر و ملا احمد کشمیری و ملا یار سا و ملا محمد و قاضی حمید الدین
 مولانا نادر و ملا ضیائی و ملا مدیحی همیشه مصاحب ندیم اومی بودند. و کتب احادیث
 از حرمین اشد لغین کمال هوس طلب داشتند در مطالعه آن همیشه مشغول می بود. و سواى
 آن کتب علوم غریبه و فنون عجیبه از هر ملک طبعیده مروج ساخت. و مدرسه های بسیار
 ابداع فرمود.

مولوی کبیر ناد سلطان بود در صغرین بهرات رفته تحصیل علوم نمود و سلطان
 بنکلیف ندیم او را طلبیده به پیشخ الاسلامی یعنی صدارت لوی بخشید. و در آن شهر
 متصل و متقی برای او مدرسه بنا کرده و برای وظایف طالبان ظلم جاگیر مقرر نمود
 و عالمی از تعلیم و تدریس او تفضیل گشت.

و ملا احمد شیری در عهد او ملک اشترالود و باب محمد و حسن یعنی سخا و انصاف
از ملا احمد بعرض سلطان رسانیدند و خاطر سلطان از آنه بخوش گشته معلان را از ملک خارج
نمود مولانا از بیگلی این رباعی معروفند داشتند - بیت

فی نجوم زمبستند اخباری فی بطن جزو کل اثری
بزم این کس بر چهره دارند احمد از غیر منصرف نخواهند

سلطان از جرایم او در گذشته طلب نمود و دزدی ملا احمد در مجلس سلطان درآمد
احمد دستارش بزنارک سر بالا مانده بود سلطان بظرافت بدیهه فرمود - بیت
شاخ پیشانی ملا احمد خمیر بین گردیدستی تو در آفاق ان شاخدار

ملا احمد بدیهه جواب گفت - بیت
شاخ پیشانی خدایا اگر گداری داشتم
تا نیایم در میان ماده گاو و ارشمار

سلطان با و انعام بخشید و غفلت

و کمال حسن نیت خود را بمنتخب و مخلص با هر وقت صلح و صلح نمود و در وقت
همه و که در وقت درازی بزم نشستن بد مال و خسته حال شده بود باستقامت و عدالتی الهی
که سیده مذموب بنود را وراج کلی داد و بمناسبت و بیگانه ایست معاف ساخت - و از این
بنمود نوشته گرفت که ملا احمد دروغ گو نیز و از احکام مذموب خود و از این
و بعضی بنود که در عهد سلطان مسکن در سلیمان شده بود در عهد سلطان از این
رجوع کردند کسی را از علای اسلام طاقت مواخذه آنها نبود - و اکثر اینها را کافران

کریم - بعضی کردند که یک شلخ بر پیشانی او می باشد

ملک خود نشیند و در دنیا استماع با جریان - الطمان دین ملک با آموخته آید و نزد
 معای آل است و بی از بر پیمان - بهیستند و با آن غلبه اختیار کنند و در میان
 نیز به آن خود کار بیشتر میفرستند و به آن خود کار بیشتر میفرستند و به آن خود کار بیشتر میفرستند
 آن خود سلطان خود را میفرستد - شیرینی بر آن که طیب سلطان بود بیضاوت او را
 بنود را از جزیره معمولی سایر معای آن نمود - و طمان این نیز گاهی را چون در طمان
 بکار و خدمت ملک و مالی مشغول در نشست و بصری پادشاهانه که از دست در آید
 است شگون محمود و شگفته شد و بودند - ترسیم و تخیل آنها به بیخ نمود - و تخیل
 زبانی شود که بر فرق که در شمار با موجود است - بستگی آنرا ترسیم کرده چهارستون
 حجری برای وقایع صفت کنند آل انوار نمود - در کتب بر همان عالم از بگذاشته و چنان
 کمال از کوره کهنه طبعیده از فصاحت آنها - تقاضا و بگرد و گشت دیدن و سر از بند
 طبعیه - ترجمه آل در فارسی نویسانند - نیز گشت عربی و فارسی را بر زبان سنکرت
 ترجمه - گمانند - و مخصوص ترجمه دیباچت و البته از آن گشتی کشید که در زبان سنکرت
 بودند که همه ترجمه ساختند - و از خود چه شگفته اند و حکومت خود را به آن ترجمه
 بعضی دیگری بنده رفته و از عبارات سنکرت مرآت رسانید -

دالهای مال - کتابهای علم طب از ولایت طبعید - باجا شفاخانه ما احداث
 نمود - درای آن در وقت مسافران بر راه سفر ساخت - و در آن علوم هر وقت نیاز
 آل بخوبی پرداخت - و در سنکرتان بر زبان از ولایتهای دولتی در دنیا آباد کرد
 به - به طبعید که بود و با رفتن از اسامیت انحراف دید - و در علم با مامور بود
 در یک به یک به عبارت - تا به بنده مصطفی اسامینش بر زبان سنکرت -

هر کس را جگه گیر و منصب بخشید. پانزده صحاف و کاغذگر. قلمین باغ و جلدگر قلمدان ساز
و حکاک و مهر کن و قابله را از سمرقند آوردند و نجیب آباد ساخت. و جمعی از زیاده کاران
ملوک خیال انتصاب کرده با طرف و اصول فرستادند که هر اعدای صنعتی آموخته باز آید
و در اینجا موجب تربیت و تعلیم آنها و زن عجیبه در ملک خود شایع گردانید. و علم موسیقی را
بسیار شایق بود. غنی گران و اهل نامه و لغات را ایستاده میداد.

و ملاعودی نام شخصی از خواران آمده است که ارباب و بنو اخترا خود بسیار محفوظ
کرده و از شش موفور یافت. و ملاجیل نام حافظی در هند و خوشخوانی و شانی بود.
توانست گیهایی خوب در مجلس سلطان ببرد و سلطان را وقتی تمام دست میداد. و در
صله آن چند سال ندر به ملاجیل می بخشید. شرح آن مقدمه نیست. نقشهای ملاجیل
در کشمیر شهر است.

چون نام آتش بازپس. باشد که چشم مردم را کار پیش از آن ندیده بود و در فن
آتش بازی اختراعات بدیده را هر نمود. درین ملک تفنگ از اختراعات اوست.
و در حضور سلطان دار و مار خست و هنر نمود و مردم را تعلیم داده و در جمیع علوم
فایز بود. و مجلس سلطان از اهل لغت و ادب و ارباب طرب که در حسن صوت و قوالی و آواز
خوش بیکانه زمانه بودند. حرکات و سکات نظیر داشتند و رشک بهشت می بود. و
از قاصان و طبیبان بازان در زمان او پیدا شدند. و بعضی خواننده را از آن قبیل بودند
که یک راگ در دیوانه مقام ادا می نمود. و اکثر سازهای اهل طرب از عود و درباب
و طنبور و غیره بر آن گرفته بجا هر مرقع کرده بود.
و نام شخصی از کشمیر شعر می گفت. و در علوم هندی مثل هندو

وزین چو نام کتابی در میان حالاز سلطان تصنیف نمود.

دو دیو بیژن را شاه نامه فردوسی نام یاد بود. و در مجلس سلطان همیشه یاد میخواند. و زین نام کتابی قدیم موسیقی بنام شاه پرواخته نواز شها یافت. و سلطان زبان فارسی و هندی و تنبی خوب تکلم میکرد.

و در خدمت مشایخ کبار و اولیای روزگار مثل شیخ بهاء الدین گنج بخش و جناب شیخ زکریا الدین ریشی و سید حسین منطقی و سید ناصر الدین بهائی و غیر اهل حال و اصحاب کمال هر روز صحبت بهشت. و در خدمت سید حسن منطقی اخذ جنت کرده تربیت و تعلیم ایشان را باطن حاصل کرده بود.

روزی از خدمت آنجناب درخواست تبرک نمود ایشان و عدد بر فردا نهادند صبح چیزی در آنجا افتاد و آمدند و فرموده که برای شما تبرک قدیم فی الحال فرزندی که بهما وقت زائیده بود در کنار او نهادند گفتند که این فرزند خود تو تبرک بخشیدم. محمد را بین ما باید ساخت. پس حرم محترمه سلطان که از قوم سادات بهقی بی اولاد بود آن در گرانمایه را پرورش نمود و از صفای باطن و خلوص سلطان مؤثر حال قصه نامی نگارند.

نقلت که روزی سلطان در قصر رینه لنگ تنها نشسته بود. حاجی خان فخر سلطان باغهای شیطان خیال قتل بادشاه بخاطر آورد. و سلطان بروی او نظر کرده فرمود که بتیج من در مسجد افتاده است بروی رفته بیا رند حاجی خان در مسجد رفته دید که سلطان او را بتیج در دست گرفته و طیفه میخواند از روی حریت باز آید. سلطان از او درخواست تیج نمود. و حاجی خان پیشمال شده بیای او افتاد.

کتابی خورشید خان کاغذی کہ درمجموع سی و دو ورق و بیست و دو خطی و مہر و دو۔

میگوید که کائنات را خلق پس و کائنات را بهر بافته بود چنانچه درین کتاب فیه
دانش آن معجزه و اشعور است و بود نمود خود و حسن شاهی میکند و در آن باطن
نویسای این کتاب را در حق او و شریف و کلام او در پی هر یک میگردد و در میان این
گویند که این کتاب در دست خود نگه داشته بود و میان این کتاب است
کتاب میکند و در دست هر کس که نگاه میدارد کشتی بر سر خود و در کار کردن
مردمان میگوید و در آن کتاب هم گاهین گوشت می خورد.

و شایسته که حضرت سلطان بودند از شریفی ملک آواز ده خوبیهایی از اطهار
اشتیاق ملاقات می نمودند و مخصوصاً خاندان سید ابوالعباس شاه از جوانان سپاه
نقوی آباد و پادشاهان و اشراف و اعلی و شرفان قبا و بیگل و باو و به پیمای ای او
بدید نورستاد و سلطان ازین از معان خوشه ای فخره برای آن خرد آری از طوطی
و اولی من و مشک و طوطی و کلاب و سرکه و شراب و می خوب و کاسه های بلورین و دیگر
غزایکشت میرجه رحمت ابوسعید می داد و میل داشت.

و همچنین با سلطانین ترک که از ایران و هندوستان مسلمان بودند و از آنجا که
برای سلطنت و تقاضای حکم کرده و برین را نیز نام محبت می نامیدند و در حین
سلطنتین را باطاعت می کرده با خراج که نیز محبت می باختند و همچنین سلطان محمود
گورکانی و سلطان بلبل و دوی و حاکم مصر و شاه صفی و پادشاهای بلادهای خویش
درست به رابطه اعلام می داشتند و کلماتی مربوط می داشتند و در بدل آن سلطانان
تخلف و نفوذ در میان غیرتداد و واهی لاسه و و حاکم و تحب و خوش زنگ

راجه بنس از که پستان مان تالاب بدست آورده منزل خدمت ساخت -
 قف - میگویند که در پیش آں هر دی جانور شیر و آب با هم مخلوط کرده میگذرانند
 برای شیر منقار آب جدا کرده می نوشیدند و آب خالص باقی میماند -
 قف - نورخان هو و بعضی قفس و حکایات غریبه که بعید از عقل می نماید بحسن
 اعتماد خود محقق دانسته و تصانیف خود نقل می آورند - از آن جمله قصه عجیب در غیبت
 می نگارند که بعد حکومت بیست سالگی سلطان زین العابدین بر من موت علیل افتاد
 بر موقع ارتحال رسید - بشیری بٹ و دوری بٹ که همیشه در صاحبیت و خدمت
 سلطان ممتاز بودند شخصی از جوگیان کامل که در علم میما ناهر و دکن التفات و نیکوئی
 خدمات اود در خانه خود نگاه میداشتند - چهل بوقوع اختصار شاه حیران پریشان
 شده بودند در پیش آں جوگی بکمال خجرو ابتهال در خصوص حصول تحت سلطان التما
 نمودند - و جوگی مذکور که از حسن خدمات آنجا ممنون و تشاکر شده بود بیان نمود که
 مرگ سلطان امر ناگزیر است اصلاً علاج پذیر نمیتواند شد - اکنون بنا بر رعایت حقوق شما
 من روح خود در قالب بادشاه حلول کرده اود را زنده گردانم و کالبد غمیری خود و توفیق
 شما میبارم باید که آنرا بحفاظت تمام در جای خلوت نگهدارند نشود که ضایع گردد و
 آں هر دو کس بچاپلوسی و فریب اود استی داده بر بالین سلطان زیر پرده مخفی شدند
 بهمین که روح بادشاه از بدن نقل کرد روح جوگی از قالب خود برآمده به بدن بادشاه
 حلول شد و صاحبان سلطان فوراً کالبد جوگی برداشته با تشکره شمشان
 سپردند - و سلطان صحیح و سالم از ابتز علالت برخاسته با نظام امور مملکت پرداخت -
 در حالتیکه جوگی کالبد خود در معدوم یافت و از جام حکومت و سلطنت مستند گذشت -

بعد از آن عزمه سی و دو سال بحکومت گذرانید میگویند که موجب رعایت مذهب خود
اهل هند و اهر نوع حمایت و رعایت مرعی میداشت فقط العبدۃ علی الراوی -

فرد - بدینگونه گفتار مردم بس است

مرا گوش یه گفتند هر کس است

مذخاکه مثل سلطان حاکم عادل و فاضل و باذل و کامل و شجاع و عیاش و مرتضی
و محتاط و حلیم و کریم و رسا و دانا و دگری در دنیا مخلوق نگشت - همیشه از نقص و ریا
و جور و جفا و ظلم و دغا فارغ می بود - می آرد که سلطان در اوایل حکومت محمد خان
برادر خود وکیل و ولیعهد خود مستقل ساخته بود - بعد انتقال او حیدر نام پسر
جانشین پدر ساخته جهات ملکی باو گذاشت - و معودیت و شیردیت کو که می
سلطان بودند و در امور مملکت اعتباری داشتند آنها با هم دیگر همچنان خصومت نمودند
که شیرد و معودیت را قتل نمود و سلطان بقصاص معودیت شیرد و دابکت -

گویند سلطان بعد قتل شیرد و کو که یک لک و پیه زر کثیری برای تزیین
روح او خیرات فرمود - و ثمره نخل زندگانی سلطان سپرد و یکی آدم خان -
که در نظر سلطان همیشه خواری بود - دوم حاجی خان که او را بسیار عزیز میداشت -
سیوم بهرام خان - عاقبت الامر سلطان زاده با هم دیگر متنازع شدند و بنظر رفع
نزاع آنها سلطان آدم خان را جمعیت لشکر همراه داده برای سرکوبی باغیان تبت
رضخت داد - و آدم خان در تبت رسیده باغیان قهر غر را مهزوم و مغلوب
ساخته و غنایم بسیار آورده بنظر سلطان گذرانید و بنوازش شروی سربندی
حاصل کرد - پس ازال حاجی خان از پیشگاه سلطان بر حکومت لوهر کوٹ استودی

یافت - بعد چندی حاجی خان از برادر خود آدم خان مقرر شد بدون اجازت سلطان با فوج گران بجانب کشمیر اعلا ر کرده لای اخلاصت افراشت و از مخالفت سلطان اصلا باز نماند -

بعد از آن سلطان با لشکر فراوان در میدان پیل بزم جنگ قیام ساخت و حاجی خان از کردار خود بیزار شد بود اما موقع انابت نیافت لاچار بجدال قتال متعدد گشته از جانبین سرداران نامی کشته شدند - و آدم خان را دشمنی و مردانگی داده از صبح تا شام در حرب و ضرب قایم بود - عاقبت حاجی خان تاب مقاومت در خود ندیده بجانب بهیره پور مهزوم شد - و آدم خان بدینال و لغات کرده جمعی کثیر از گرنجیگان قتل رسانید - و حاجی با محدودی چند در بنبره رفته بلراج مجروحان مشغول شد و سلطان منطقه و منهدم و دت کرده از سرهای مخالفان مناره بلند افراخت و اسیران لشکر حاجی خان از تیغ گذاریند و منسوبان خان را تخت و تاراج کرده بمبادره های سخت رنجانید و اکثری از فوج حاجی خان در نزد آدم خان پناه گرفتند - و سلطان بعد از این واقعه آدم خان و لیجه را ساخته در انتظام سلطنت و آبادی ملک بخوبی پرداخت -

هم در این زمان در ۸۵۴ هجری بمناحت کثرت بارش بهاران فصل شالی خام و نام تمام مانده قحط عظیم واقع شد و بسیاری از بندگان خدا ضایع گشت - و زینوا قعه سلطان همیشه طول و اندوگمین می بود و غلات موفور از اطراف دور طلبانند بر عایا تقسیم نمود تا آنکه قحط رفع شد -

بعد چند گاه آدم خان خیر و سعادت شده در حدود کابل دست تاراج

در آن گرده انواع ظلم و فساد بنیاد نهاد و هر چه از مردم میدید میبرد - و دادخواست
پیش سلطان مستقیماً شده هر حکمی که سلطان با وی فرستاد قبول نمیکرد - عاقبت در
قطب الدین پاره استقامت کرده ظلم بغاوت برداشته فوج بیاری جمع کرد و سلطان
از و متوخش شد با تملک و مدارا باز بجانب کلمراج مامور ساخت و پنهانی بجانب
حاجی خان فریاد فرستاد که مبارعت تمام با جمعیت خود معاودت نماید و حاجی خان
با شماع پیغام ایلاغا کرده در قصبه سوپور قیام ساخت - و آدم خان او را در جنگ
شکست داده قصبه سوپور را غارت نمود - سلطان با شماع این آشوب افولج قاهر
بر سر آدم خان تعیین کرده بمقتله پیوستند - و بسیاری از بهادران آدم خان زیر تیغ
آمده شکست خورد و مژوم شد - در حالت هزیمت از کدل سوپور عبور کرده بباعث
شکستن بل به صدکس از نامداران سکر او غرق لجنه فاشدند - روز دوم سلطان
با فوج گران بجانب سوپور نهضت فرمود - و بر سال جنوبی دریای بهت قیام ساخت
و آدم خان برب شمالی در یار این تقابل افراخت - فرود

همین است اخیز مانرا نشان پیر یادر جنگ جوید عیان

حاجی خان در حدود باده موله هزیمت خورد و منتظر اعانت پدر بود و برادرش
بهرام خان بفرمان سلطان تا باده موله استقبال نموده برادر را با همه بگیر خصوصیت
بسیار اظهار کردند - پس با جمعیت فراوان بمحاربه آدم خان یورش آورده و در آبگاه
رسیدند - و آدم خان در محاصرت پدر و برادر عاجز آمده بجانب پنجاب مفروزشد
و سلطان با اتفاق حاجی خان سریر خلافت را رونق بخشید و بوفور مرحمت حاجی خان را
و بعد خود ساخته زمام ختیار مملکت بوی تفویض ساخت - حاجی خان برای تلافی

تقصیرات سابقه در بجا آوری خدمات پدر گرفتار میبود چنانکه سلطان از کرده همه
فرزندان او را عزیز میدانست. چنانچه که شمشیری که مکتل بجواهرز و اهر بود بوی مط
نمود و مناصب و جاگیرها مقرر فرمود.

بعد چندی سلطان بواسطه حرکات شنیعه و اطوار قبیحه از حاجی خان بکیده
گشت. در آن اثنا مزاج سلطان بعلت سهول و موی متغیر شده مهت رنای
معطل ماند. و بعضی اُمرا آدم خان را پیغام کرده طلبیدند. سلطان با و التقاتی نمود و
آدم خان بابراد خود حاجی خان چند روز بصلح پیوست. و بهرام خان بختان
پریشان در میان آورده باز بفرقه مخالفت انداخت. و بعضی نیکوایان بعرض
سلطان رسانیدند که کسی را از فرزندان خود ولیعهد گرداند. سلطان از روی
بدکرداری آنها بتقدیر حواله نمود و آدم خان از پدر خود رخصت گرفته از برادران
مفارقت نموده در قطب الدین پور رشت.

و بعد چندی حاجی خان و بهرام خان تسخ شده بدفاعت آدم خان کمر بستند
و هر روز بجنگ او میرفتند و بیماری سلطان ازین فتنه روز بروز افزون میشد
و در بهمان ایام مزاج بادشاه متغیر گشته اطباء از معالجه عاجز شدند. چون یکشب
روز بیخوش بود آدم خان لشکر رو بوشهر گذاشته خود بعبادت پدر رفت.
حسن خان کچپی که یکی از اُمرای نامدار بود بمان شب با چند کس از اُمرا با حاجی خان
بیعت نمود. و روز دیگر آدم خان را از خانه بفریب بدر کردند و حاجی خان در پناه
درآمده دفائن و خزائن و اسبابان طوبیه سلطانرا منصرف گشت. و لشکر بیاری
له عملات شاهی.

جمع کرده بیرون قلعه مستعد ماندند آدم خان در خود تاب مقاومت ندیده از راه
 باره موله قصد هندوستان نمود. و نوکران از او بیدل گشته مفارقت کردند. زینک
 سپه لار حاجی خان با جمعی از سپاهان بتعاقب او مسافت کرده از دست آدم خان
 مع خویشتن و برادران خود گشته شد. و حسن خان بن حاجی خان از پنوچه آمده
 باید خود طمع گشت. و حاجی خان از آمدن او قوت یافته کارش بر تبه اعلی رسید. و
 سلطان نعمت و نه سالگی پنجاه و یک سال و دو ماه و سه روز حکمرانی کرده بحکم
 جاودانی بشتافت. **فرد**

فغان زین چرخ دولابی که هر روز
 در مزار سلاطین پیش روی مرقد پدر بزرگوار خود آسود. **تاریخ**
 سلطان زین العابدین زخمیده ز خلد بر
 بی نورش تاج و نگین بی هوشا غرض سما
 از بهر تراغش عیال بی سرش اندر جهان
 عدل که کم علم و علم جاه و شمشیر و صفا
تاریخ

درینجا پادشاه مسلمان رفت
 امام دقت زین العابدین رفت
 جهان تاریک شد از ماتم او
 که خورشید مال یزدین رفت
 کشید از آسمان سر را قف غیب
 نداد داد ماه ملک دین رفت

در ملک کشمیر برابر سلطان زین العابدین پیچ پادشاهی صاحب شوکت و عظمت
 و نصفت و سخاوت نبود بنا بران او را پادشاه یعنی پادشاه کلان میگویند. طبعی موزون
 داشت قطب تخلص میکرد این اشعار از تثنای طبع و قافیه او شهرت است. غزل
 ای بگر و شمع رویت عالمی پروانه
 و ذلک شیرین تو شوریت در خانه

ماه من گریه توانی چرم کن بر بیدار
کز تو ماندن حکایت در حال نسا
من بچندین آشنای منورم خون جگر
آشنا را حال این است ای بر بیدار
گشته ام پیوند و جانی نذر و خانه ام
شب بکوی یار بزم روز در دیوانه
قلب مسکینم گر گناهی می کند پیش من
غیب نبودم گر گناهی می کند دیوانه
بعد از انتقال سلطان حاجی خان و لیعهد شده و خود را سلطان پسر لقب نهاد.

۱۱) سلطان حمید رشاه اوایل ۱۱۳۵ مطابق ۱۳۵۵ هجری در شین سکنه بود
جله مندن نشینی کمال تحمل آراسته افرجه بنانی بر سر نهاد. در اوجکان ریا رتهای اطراف
برای تعزیت و تهنیت آمده بخلاص فائز و اخسته مخلص نمود. و بهرام خان از رتبه وزارت
بخشیده پیر گشته ناگام در جاگیر او مقرر فرمود. حسن خان را ملک کرامت جایگزین داده و بیعهد
خود گردانید. ازین رو در میان ارکان دولت تذبذب افتاد. حسن خان در محاکم
محموره پنجاب رفته کوشش ماه با مال و منال بسیار رجعت نمود. و سلطان شب روز
در لاهور و لعل محموره و سرور مانده اوضاع اجداد خود در بیم و بترس ساخت. و ذوقه مهنود
را بتعصب و تغلب بسیار بجا بیدار نهاد بغیرت آمده بعضی مساجد و مقابر جدید را که
سلطان سکندر از مصالح مندر ما معمور کرده بود تشرش کشیده فرو ریختند. و سلطان
زیاده تر بغضب آمده بعضی صنایع مهنود از تیغ گذارید و بعضیها غرق دریا کرده بعضیها
را مشله کنانید و امر دست تقدی داد که در رعایا تباهی کردند. و لولی حجام نام شخصی
از مقربان سلطان بود هر چه او میگفت سلطان بدان عمل میکرد. و او از مردمان رشوت
میگرفت و هر که بدیشد سلطان را باو منحرف می ساخت. حسن خان کچوی که پیشتر در رجعت او

سبقت کرده بود. رعایت یابی جام تقبل رسید.

دام خان لشکر با وی جمع کرده بقصد انتراع کمان گمبون رسید. بود چون خبر قتل حسن خان اصفهانی رسید و فسخ عزیمت کرده بزفات ملک دیو را به جویون بچنگ نمودند که در آن نواحی آمده بودند رفته در آنجا تیری بردمان او رسید از جهان در گذشت و حمید پسر شاه کالبد او بکشمیر طلبانیده در محله سهه یار متصل نو کدل مدون ساخت. و هم در آن ایام بواسطه شرب مدام امراض صعب بحال بادشاه عارض گشت. و امراد رخنه با پیرام خان اتفاق کرده خواستند که او را بشای بر دارند. و از آنکه این خبر به فتح خان و دام خان که بفرمان سلطان بجانب سرمهند رفته قلاع بسیار فتح کرده بودند رسید بالشکر جزای طریق ایغار خود را بکشمیر رسانید و غنائیم بسیار بخدمت آورد. اما چون بی رخصت آمده بود اهل غرض سخنان خوش گفته مزاج سلطان از او متغیر کردند و از خدمات او چیزی محبوب نشد.

الغرض روزی بادشاه بر ایوان گنج دار برآمده بشری شراب مشغول بود در حالت مستی پایش لغزیده بر زمین افتاد و جان داد. مدت حکومتش همگی یک سال و دو ماه بود. (۱۲) سلطان حسن شاه بعد از انتقال پدری ملک احمد تیور خلاف مرضی پیرام خان در دکنانه نوشهره در ۸۸۸ هـ مطابق ۱۵۳۲ هـ کبری جلوس نمود. و ملک احمد تیور که در هیچ حال مدفون است بر سرند وزارت نشانید. جهانگیر رینه و احمد ماکری سپه سالار و رئیس ملک گردانید. روز دوم بعضی کسان که از فساد و عناد آنها متوجه میبود مقید ساخت. و خزان این اندوده بر مردم اثار کرد و پیرام خان بخوف جهان با پس خود بهندوستان رفت و در آشنای راه سپاهیان از او جدا شدند.

انگاه حسن بن نوابطه و قواعذین العابدین که در دهان شاه جدید قتل شدند و در
مجدد آورست نمود. و بعضی مغربان نزد بهرام خان رفته و او را بکشتن کوهی کوهند و
بعضی بآمران نوشته فرستاده و او را طلبیدند چون در حدود کابل رسیدن ازین مزارعت افرخت
سلطان بسیر و دنیا نگر رفته بود و بشنیدن اخبار بی انتباه ببقایه عم خود در سوپور رسید
و تازی بٹ باشکر گلان به بارت بهرام خان مبادست نموده در موضع توله پور محاربه
شد و کشته شد اتفاقاً بهرام خان را تیری بر زمین رسید و کشته شد و اول جشایی بجای
او دوید و سرش را بر کفزار کرد. و اول منار و ده بیابان لغارت برده بحال تنه نزد شاه
رسانیدند و سیل در چشمان او کشید و بعد سه روز و هفت یافت. و زمین پدر که وزیر سلطان
زین العابدین بود بابت تدفین بهرام خان با ملک احمد بنو متنازع گشته بجهت بیخ و دفن
کنایند. و حسن شاه او را گرفتار کرده بهای سیل بهرام خان چشمان او هم کجوا ساخت. و در
سه سال در حبس نماند و وفات یافت.

ملک احمد بنو در انتظام بهرام مملکت مسلط گشته ملک تازی بٹ میز شکر بود. و
در ایام حاکم بهلول پسر و غیره از حبیب بغاوت مکرشید و مرکب فساد شدند. و تازی بٹ
باشکر راسته برای سرکوبی خیره سران ایغا فرمود. و عجب دیوار بر حتمول تازی بٹ باشکر
خود برای اعانت همراه داده بجانب پنجاب فرستاد ساخت. و تازی بٹ خان کار به باب بادشاه
و بی حاکم پنجاب شده بود و بقایه تازی بٹ در حدود سیالکوٹ بجنگ پیوستند و از
طرفین خونهای بیدلخ رنجیده تا مارخان شکست خورد. و تازی بٹ ولایت را تا مارخان فرود
شهر سیالکوٹ خراب ساخت.

حسن شاه را از بطن حیات خاتون که صبیته سیمین بن سید ناصر سیدی بود و در

متولد شد یکی محمد خان دوم حسین خان - محمد خان برضا عت زوجه ملک تازی ب پسر
یافت - و حسین خان بکنار ملک احمد تیو پرورده شد -

و در آن زمان میان ملک احمد و تازی ب رخس خاطر واقع شده بمخالفت یکدیگر
گرسبند موجب آن میلان امرای سلطنت خلاف نزاع برخاسته جنگهای عظیم واقع شد
تا آنکه ششی جمعیت نموده در دیوانه شاه بی بخار به پیوسته نشین شاهی را آتش کشیدند
بدین سبب سلطان ملک احمد تیورا با جمعی از خویشان عقید ساخته اموال و بتاراج داد -
و اعداد در زندان از جان گذرانید - و سید ناصر بهیقی که نزد سلطان زین العابدین بسیار
مقرب بود از ملک اخراج نمود - و بعد از آن ایام سید محمد امین و سبی که پسر خوانده زین العابدین
بود بدرجه شهادت رسید شهرید شمشیر تاریخ است -

بعد چندی که سلطان حسن شاه سید ناصر بهیقی از هند طلبیده بول ریونچال رسید
انتقال نمود - بعد از آن سلطان حسین پسر سلطان سید ناصر که پدر حیات خاتون بود از
دلی طلبیده زمام اختیار ملک بدست او داد - و سید حسن مزاج سلطان از امرای کشمیر
معروف ساخته جمعی کثیر از اعیان ملک قتل رسانید - و ملک تازی ب محبوب ساخته مابقی
از رعب و هراس گرسبند رفتند - و چهار انگیر رینه از امرای بزرگ بود بقاعه لهر کوٹ
پناه گرفت -

و سلطان بتا بعت پدر خود و دنا ی و نوش و نعمه و ساز بالعبتان طنا ز انبا
گشته بگزار و در صد قول هندی ملازم داشته روز و شب در تمارع راگ و رنگ و غوغا
و جنگ شغل میبخت - و بحال فوج و رعیت و انتظام مملکت نبرد اخت - موجب آن
بغیر خطه دلپذیر در تصرف سلطان چیزی نمانده تمامی سرحدات خود مرشدند - باز هم سلطان

دوازده کد و پیه نقدی و هزار اسپ از ممالک بیرونی نذر و تحایف می رسیدند.

در ۸۵۵ هجری آتش قهرآله افروخته در محله اسکندریه و علاء الدین پلیده سی و یک
محله تخمیناً ده هزار خانه سوخته مسجد جامع و خانقاه معلی هر دو مثل فدا گردانیدند. و سلطان
در تجدید تعمیر هر دو مقام محمود دست بهمت افشاند از کرده سابقه نقش و نگار و خطوط
کتابیه دیوار زینت و رونق بسیار بکار برده درست نمود و مسجد آیتین محل
التقوی تاریخ است نقطه آتش شد و در حقه اول گفته شد.

در ۸۹۲ هجری میر شمس عراقی از جانب سلطان حسین میرزا والی خراسان بطور رضا
بکتمیر آمده مراسله شاهی مع یک پوین کیشی از پوشش خاص سلطان حسین ه ارمغان داد
پیغام فرستادن بعضی تحایف و نفایس کتمیر که خواش خاطر سلطان خراسان بود ظاهر شد
همه دل ایام حسن شاه را بکثرت جماع و نشر بشرباب من اسهال طاری شده ضعف کلی
بمال او راه یافت و وصیت نمود که پسران من صغیرانه یوسف خان بن بهرام خان یا فتح خان
بن آدمنان که در ولایت مسروته است به سلطنت بردارند. و محمد خان دیو عهد سازند.
سید حسن بنطهر قبول کرد و سلطان بهمان بیماری درگذشت. و تاریخ

افسوس آن سلطان حسن خاقان علم قیصر ششم
بگذشت از بزم زمین سوی شبتان عدم
از بهر سالت ملک سلم بیدل شد از اندوه و غم
قصه خوانا ز اودا نوش و دوا باه و صنم

و بعد انتقال پادشاه میر شمس عراقی عرصه بهشت مال و عینا توقف کرد ظاهر
در سلاک مریدان بابا اسماعیل دنا مد و در باطن بابا علی بنجارا مذ بهت شیعه مرغوب ساخته

خود بجانب خراسان رجعت نمود. و در عهد قنقاه باز بکشمیر آمده مذهب شیعه را دلج
کلی داد و قنقه آن در حله اول گنیشید. و سلطان عرصه دوازده سال بحکومت گذاریدند
انتقال یافتند. تا انتتام حکومت سلطان حسن شاه انتظام سلطنت اندک بستمطل
بود اگر چه اعیان و ارکان از بد وضعی این دو بادشاه متروک و بد نظرها و نفاذ امور
مملکت استخفاف میکردند. و بعد فقار حسن شاه تمامی امر او و وزیران و میدان مخالفت
و مخالفت قدم نهادند و بعضیها در مخالفت محمد شاه بن حسن شاه انتقامت و در زیدیه
و بعضیها در مخالفت و مددکاری فتح شاه که محبشی که چند فیما بین هر دو شاهزاده تفرقه و
فا دا بگنجینه عاقبت بیدال و قتال و بختنه خونهای بیشمار ریختند. خصوصاً بعضی امرای
چکان که در آن زمان بر عهد شاهان با شاهی و کوهکاشی ممتاز بودند بجا نریشم عراقی رختا
الافت آورده مذهب شیعه قبول کردند. بموجب آن در میان اعیان بیشتر فساد و غناد
مذہبی واقع شد و دین و تحریب و ترهیب یکدیگر افتادند. تا که تنباهی و خرابی
سلطنت نمودند.

۱۳، سلطان محمد شاه ۸۹۲ هـ مطابق ۱۵۴۴ هـ بمیری با عانت حسین بهیقی
زیت بایلت از دست آنروز و در عمر بیست ساله بود سادات بهیقی متکفل مهمات سلطنت
بیکس با داور مملکت نخل سخن گفتند. بلکه ملاقات سلطان هم کسی نمیشد بنود امری
کشمیر ازین سخن تنگ آمد و شی با اتفاق راجه جموں که از خوف تاتار خان لودی کشمیر را
بود سید حسن با باسی کن از میان سادات در بارغ نوشهرو بند گشتند و یکهای بهیت
بریده در آن طرف جمعیت کردند و مخالفت بنشستند. و سید محمد پیر حسین بهیقی که خالوی

اطمان بود با جمعیت خود بجا فطرت سلطان مستعدانده و در حین شبی که این فتنه عظیم
واقع شد هر کسی بخود در مانده بود یوسف خان بن پیرم خان آمد و در بند و در عجبی و در بنه
تلاش کرد که احدی را سلطنت بر دارد و سید علی خان یحیی برین گفتگوش را مایع دانست و یوسف خان
در زندان بجهان رسانید و پنج بیک که در سل یوسف خان را و یک بیک در فی الفور از تیغ در
کشید و ما یوسف خان سرتان دیوای که از مدت روزه شده بود و با او از سه لقمه نان
خوبی از آن وقت خورد و شش پیر و روز در پیش خود نگذاشت بعد از آنکه دفن کردند
نزد یک قبر و او بجزه از خسته مجاز نشست و در اینجا دنیا گذاشت

سید علی خان و سید محمد و غیره بجنگ مخالفان استقامت کرده از طرفین مزدوران
تغسل رسیدند. و در دال علانیه کشته هر دو آمده غارت میکردند. و سادات حوالی خانه
خود خندق و حصار کرده از شر رز دال محفوظ میدادند. و خانه های مخالفان که کشته هر دو مات بود
آتش کشید بجنگ میبخشد.

دلیل اثنا چنانگی را که در قلعه لورکوت اوقات گذاری بگوید و بگوید مرا
بگشت میروم موافقت سادات اصلا منظر نکرد. روزی داود و گاهی بن پیمانگی را گری
و رفیق را گری از پل شیرکوه بچنگ سادات قدم افشردند. داود و گاهی در جنگ گشته شد
و سادات پل فروزی نواخته و سرهای مقتولان مناره افروختند. روز دیگر نو استند که
کرده از پل عبور کنند و مخالفان شین آمده در میان پل جنگ عظیم واقع شد. و محاصره پل
مجموعی کثیر از جانبین غرق دریا شدند.

بعد از آن مراد است بجانب تاتار فلان رجوع کرده استمداد نمودند تا تاتار خان بانها
سادات لشکر بی آزارت تعیین ساخت چوں بتمام ممبر رسیدند راجه انجیا با ایشان جنگ

که مردم بسیاری قتل رسانیدند و افعال بستماع این واقعه شادمان شدند. و میان
 و امرای کشمیری تا دو نیم ماه جنگ قائم بود. عاقبت امرای کشمیر سه فوج شده از آب و بهت
 عبور کردند و با فرقه سادات بجنگ پیوسته اکثری از سادات قتل رسانیدند. و بقیه
 روی فرار به هزار شدند. امرای بخاقیه آنها را دیده قتل غارت کرده در شهر آتش زدند
 و آتش از دروازه ها و خانه ها برآمد و رسید منطقی گشت و آسیمی بخانه ها نرسید و عدد کشتگان
 دال رو زنده هزار رسید. این واقعه در ۸۹۲ هجری روی داد.

سید محمد بن سید حسن عمر سهند ساگی بود در خانه گدائی منواری گشت و بخانه
 بر سر دیوان آمده بخدمت سلطان سلام کرده او را از خود ساختند. و سید علی خان
 با دیگر سادات از ملک استخراج کردند. چو هر کدام از امرای عظام دعوی سرداری میکرد
 در چند روز میان ایشان آتش کینه و فساد ملتهب گشت چراغ سلطنت بی نور شد.
 و فتح شاه بن آدم شاه احمد وفات ناتاه خان لودی از جالندر بقصد
 انتزاع مملکت موروثی خود عزم کرده در علاقه راجدی قیام ساخت. و امرای کشمیر
 بوق جوق نزد او میرفتند. فتح شاه هر کس را انعام داده از خود می ساخت. خیال
 داشت که جهانگیر اگر بی من متوجه خواهد شد. لیکن جهانگیر اگر بی من متوجه
 او اول رفته با فتح شاه ملحق شده بود و در جرات ملاقات او ننمود و فتح شاه جمعیت خود
 درست کرده بجای کشمیر متوجه گشت. و محمد شاه باستماع خبر میداد که حاکم
 ساخت و فتح شاه اندام میره پور آمده در پیرگنه آدون رسید چشمه آبی در میان
 گرفته مقابل یکدیگر نشستند و از طرفین صفوف محاربه ترتیب یافته نایره محاربه
 مشعل گشت. و فتح شاه غلبه آورده لشکر محمد شاه را کار بهزیمت رسانید. لیکن

جهانگیرگری پای ثبات نشورده قریب پنجاه کس از سران شکست خورده بقتل آمدند
 مهترم ساخت نزدیکی بود که فتح شاه در جنگ جهانگیرگری اسیر شود یکی از منافقان
 به شهرت بلبل مشهور ساخت که محمد شاه در دست مخالفان گرفتار گشت و جهانگیر
 مگری را تشویش خاطر افزوده از تعاقب فتح شاه باز ماند. و محمد شاه بلبل فیروزی
 نواخته خاندان تازی برب را بهتیمت سازش فتح شاه غارت کنانید. و فتح شاه
 در پیرام کله استقامت کرده مرتبه دوم جمعیت بهمرسانیده متخیر کشمیر کوشش نمود.
 و جهانگیرگری بمقابل او برآمده بر کمر پویه ناکام بجنگ پیوستند. و وزیر برب از
 نوکران فتح شاه بود سوادخی یافته با جمعی قلیل سیاحت بهراغیا نمود. و ملک سیف دلا
 با جمعی از امر که در بند بودند برآمده با خود مطمح ساخت. و جهانگیر از رئیس سیف
 متوجه گشته پنهانی با راجه راجوری که فتح شاه را بمید آمده بود پیغام نمود که از
 معاونت فتح شاه باز مانده با ما باز ده. موجب آل راجه راجوری با جهانگیرگری
 متفق شد فتح شاه را بهر میت داده از هیره پود گذرانیدند. و فتح شاه بملک جموں
 رفته آل بلا در متصرف گشت و لشکر بسیاری بهمرسانیده با دیگر متخیر کشمیر
 رایت افراشت. و جهانگیرگری با سادات بهتقی که سابقه از ملک اخراج کرده بودند
 دایم مواسات گسترده با هم متفق شدند و سادات بهتقی که در جلالت مردانه بودند
 در مبارزه و مقاتله دادشجاعت داده جمعی کثیر بد رجه شهادت رسیدند و ملک
 سیف دلا و غیره از جانب فتح شاه آویر شهرهای نمایان بکار بریند. عاقبت مهترم
 گشته در میان مامتواری شدند.

و بعد چندی باز جمعیت بهمرسانیده بجنگ پیوستند و بعد مقاتله بسیار

کار بجای رسید که بچکس با محمد شاه مانند دختران او تمام رفت و چهار گیراگری
 زخمی شد بگوشه فرار نمود. و سید محمد با فتح شاه طغی گشت. و محمد شاه مدت احوال
 و هفت باو در پرتیسان حلی و فتنه سگالی اسیر بوده با اتفاق بعضی معاونان بطرف
 کوهستان فرار اختیار نمود. فتح شاه بن آدم شاه بن سلطان زین العابدین
 مظفر و منصور در آن شهر شده بر تخت شوکت جلوس نمود.

۱۳۱) سلطان فتح شاه در ۸۹۵ هـ مطابق ۱۵۴۶ م بگری با اتفاق و اعانت
 ملک سیف دارا فرزند شوکت بر سر نهاده بکومت پرداخت. چندگاه تمام اختیار
 مملکت در قبضه اقدار ملک سیف دارا بود و در متابعت فتح شاه نهایت گرمجوشی
 میکرد. لیکن فتح شاه موجب اتفاق معاونان از دیرگشته در معاونت سلطان
 افتاد. چنانچه ملک شمس چک و سر تنگ رینه و موسی رینه با هم دیگر موافقت کرده
 بغالفت ملک سیف دارا و سید محمد این منازعت فراتند و مباحث تمام لایبی
 شهر بریده بمقام دامنه بجدال و قتال آویختند. و در عرصه کارزار خونهای بیشمار
 ریختند. و ملک سر تنگ رینه اسپ سوار سیف دارا را پی برید بر زمین انداخت
 و ملک بیای پیاده در میدان بیجا پای استقامت نشسته حمل نمیکرد اما باز دام
 عوام از پا در افتاده مرزبان ملک عدم شد. و همداں گیر و دار بپادشاه کردار
 تیری بچشم سر تنگ رینه از جهان درگذشت. چهل سرفرازان جانیین بوم پیوستند
 آتش محاربه منطفی گشت و ملک شمس چک بر سنده وزارت سرفرازی یافت اما براه
 عدل و انصاف مثل سیف دارا شتافت.

قف - بدانکه در طایفه چکان دو قبیله اند. اول قوم سنگر چک که موطن

اصلی او بر شال دار و دواست - مؤرخان در نسب او اعراق و مبالغه می نویسند - می گویند که عورتی برای آلودن آب هر روز بر لب دریای رفت - روزی یکی از قوم دیوان بصورت نوع انسان که بسیار قوی و میکل و تنادر بود میل مباشرت آن زن نمود - رفته رفته صحبت آنها برار شده ، عورت مذکور از لطف او حامله گشت -

بعد انصرام ایام مهجود آن زن بارور و بزنگام وضع از جان در گذشت متعلقان او مانند مادر استم پهلوی در دیده فرزند ع قوی و میکل و جسم از شکم او بر کشیدند و با هم لشکر چک موسوم کرده بناز و نغمه پرور دند - چون بعنفوان جوانی در رسید از روئے شجاعت و جلالت ذاتی بر همگان تفوق یافته ، سر غنه آن قوم شد - و لنگر چک بنیره اوست که بموجب تغلب مخالفان برائے استعانت و استمداد در کشمیر نزد راجه سیه پور آمده در موضع تر به گام پر گنه و تر بود و باش اختیار نمود - و پانز و چک و حسین چک و کاجی چک از احفاد اوست که بتابعیت شمس عراقی مذهب تشیع اختیار نمودند و قریب سی و دو سال بسر خود بادشاهی کردند -

فرقه دوم قوم شمس چک بن هلمت چک که جد آنها از ملک آمله در موضع کپور سکونت در زید - و قرابت آنها با چکان تر به گام بسیار بعید شده بود - و با هم دیگر همیشه مخالفت و منازعت می داشتند -

ملک شمس چک اول در حلقه ملازمان سید محمد بهقی ممتاز بود - در ثانی پیش ملک نوروز بن ملک احمد توشرف اختصاص یافته بواسطه شجاعت

و جلالت خود شهرت و اعتبار به هم رسانید. بعد از آن پیش ملک سیف دار
رتبه ملازمت و هم نشینی حاصل کرده دختر حسین چک بن پانڈ و چک در
عقد آورد و احفاد او همیشه بر مذہب حنفی راسخ ماندند -

بر حال قوت و شجاعت و دلاوری و شوکت و سپاہگری و مبارزت
در ذات چکان اصلی و بی بود - و این نامه نگاری فرمود که یک از نسل
چکان تری به کام پیش خدمت سردار عظیم خان شده بود کلاه تتری بر سر و
کفش اوزکی در پای مسلح و مکمل هم کاب سردار می رفت - و بالا می آید
با هو درج فیل برابر بالا بود و سردار را از هو درج فیل برداشته بر زیر
می آورد -

مختصر که ملک شمس چک چندی در ضبط و ربط امور مملکت پر و اخت
با سید محمد بیگی نر و مخالفت در باخت و بافاق کاچی چک بعضی اُمراء پیدا
مخالفت علم محاربت افراخت - و سید محمد با محمد شاه پیوسته ابراهیم ناگاری
و حاجی پندرو و ملک عیدی رینه را با خود موافق کردند و در مدافعه و محاربه
شمس چک ابتدا شد و در نفس شهر متصل خانقاہ بیل شاه فریقین بحاربه
مقاتله پیوستند و جانبین در جنگ جدل و رد و بدل داد و شجاعت و
دلاوری دادند -

عاقبت شمس چک از معرکه روئے بر میت بر تافت و از پای عاکل
نبور کرده در زال دگر علم استقامت افراخت - به طفیل او کاچی چک بر
بیل رسید و دید که فرش پل از یک سو برده داشته برده اند و کمال اضطراب

اسپ خود را بتازیانه هم میزد و در از یک پای پل بر پایه دیگر شنگ
انداخت. و در عقب او چند سواران دیگر از معاوانان سس چک بر
پل رسیدند و بتابعیت کاجی چک اسپان خود چنانچه همه در آب غلطیدند.
چون کاجی چک بال شکر سس چک لاحق شد هر دو از روی قنات
طاقت صورت مقاومت و استقامت در خود ندیده هر میت زده بجانب
کامراج عزیمت کردند. و سید محمد ابراهیم گری و موسی رینه بتعاقب آنها
دویده، موضع تر بهر گام را آتش کشیدند. و سس چک و کاجی چک بجانب
دار دو فرار اختیار نمودند. و فتح شاه در نو شهره پنجاب گریخته رفت
و سید محمد و ابراهیم گری بعد از تریب بیوت غداں بجانب سوپور معاو
کرده بر ساحل دریا با خیل و ششم رخت اقامت انداختند.

چون ملک سس چک از کربا و خبر مراجعت اعدا اصفا نمود بر جمعه
قهقری مساعت کرده با ملک بهرام دار و ملک عثمان و دتی ملک و سایر
جماعت دانگراں اتفاق کرده برائے شیخی مخالفان مستعد شدند. و فوج
شیخ شیخی آنها به محمد شاه و سید محمد رسید. فی الفور موسی رینه را با جمعه
معدود بر لب دریا گذاشته خود بجانب دیگر دیکینگاه نشتند. آخر شمس
بامعاوانان خود بر فوج موسی رینه تاخت آورده بحرب و ضرب پیوستند. و در آن
اثناء سید محمد بامتابعان خود بر سر مخالفان پوشش کرده مردم بسیاری از جنین
تقل آیدند. و بر بدن کاجی چک پنجاه زخم شدید رسید بلکه گوش او مقطوع شد.
عاقبت سس چک خایب و خاسر گشته در تر بهر گام محل استقامت ندیده در نو شهره

با فتح شاه لمحن گشت - حکومت فتح شاه بهگی سه سال بود -

و هاکم سلطان محمد شاه بار دوم در ۸۹۱ هـ مطابق ۱۵۲۱ هـ با عانت سید محمد بهقی برسد حکومت کشمیر جلوس نمود - در آن زمان سلطان حسین میرزا ولی خراسان از خلل باطنی شمس عراقی و قوف یافته از ملک خود اخراج نمود و وی از روی ارتباط و التفات سابقه بعد عرصه دوازده سال باز بجانب کشمیر رجعت نمود و در اینجا در شاعت مذهب امامیه کوشید ملک موسی رینه و کاجی چک غازی چک مرید و شیعه خود گردانید - میر سید محمد از تحركات ناپسندیده او رنجید و فی الفور خبر داد اگر آنجا جانب اسکر و اخراج نمود - بوقوع این واقعه موسی رینه از ملازمت سید محمد بگریز و متغیر گشته با ابراهیم ماگری و حاجی پد ر عهد و پیمان موثق کرد - و بافتی شاه و شمس چک که در نوشهره پنجاب خراب بودند تبریل مراسلات موافقت نموده ایشانرا برای آمدن کشمیر ترغیب داد و آنها بر عهد و پیمان ایشان اعتماد کرده بجانب کشمیر متوجه شدند در میره پوره رسیدند ملک موسی رینه و حاجی پد را ابراهیم ماگری و غیره با جمعیت بسیار استقبال کرده با اتفاق تمام لوی خصوصت فرستند - ازین سو محمد شاه و سید محمد با جمعیت خود بمقابله آنها یورش کرده بر پشته خامپو بمقابله محاربه پیوستند - اگر چه جمعیت عسکر محمد شاه کمتر بود لیکن از روی شجاعت و جلاوت سید محمد مخالفان را روز اول تاب مقاومت نمانده پس پاشدند -

و روز دوم باز در میدان جنگ تکرار کرده از جانبین خونهای بیدریغ ریختند - قریب بود که لشکر فتحی مغلوب میشد لیکن بموجب مشیت ایندی سید محمد در عرصه کارزار میان خس و خارشهب بکمر قرار ایگالو ساخت - ناگاه دفر حرا

عمیق که از آبادی کهنه در اینجا موجود بود غلطید معاونان و کشید او کوششها
 میکردند و در آن حالت گروه باشکوه مخالفان سر موقع رسیده گرداگره آنجا محاصره
 کرده از تیغ و سنان همه مادر بچاه عدم انداختند - و محمد شاه بی دست و پا آواره
 دشت کربت و ابتلا گشته بجانب نوشهر و عمان عزیمت معطوف داشت - و اندر آن
 معرکه گیر و دار کینند و مقصد سوار خوار از فوج محمد شاه قتل رسیدند - از آنجمله
 یک هزار و دویست کس را در پاموزه های زعفرانی داشت - گویند در آن زمان رسم
 چنان بود که بغیر گردان دلاور و شجاعت پیشه موزه زعفرانی بدگیری جایز نمیداشتند
 و اقربای سید محمد نقشبند او برداشته در مزار سلطانان نهم ماه آشتی
 کتیمی هشتاد و یکم دفن کردند - و سه فرزند او در موضع سویه بوگ در خانه بهرام
 باقی ماندند - یکی سید مرتضی که در علاقه تبت از کوه غلطانیده قتل رسانیدند - دوم
 سید ابراهیم و نهم سال در تبت مجوس شده بود و عاقبت راهی یافته در نوشهر با محمد شاه
 ملحق شد - سیوم سید یعقوب که در حالت طفولیت در خانه شیر مادر پنهال بود از
 شهر مخالفان محفوظ ماند - این مرتبه حکومت محمد شاه در کشمیر نه سال بود -

(۱۶) سلطان فتح شاه مرتبه دوم در ۹۰۶ هـ مطابق ۵۸ هـ بکری بر سر
 جهانبانی جلوس گردید و شمس چک رتبه وزارت بخشید - و دولتیانه سید محمد بهقی که
 بعد چندین سال با تمام رسید بود بترنن نقش و نگار و ترتیب طاق و رواق و منظر
 و ایوان بر عمارات بدلیعه امتیاز داشت در یکروز از پنج بر انداخته با خاک یکسان
 ساخت - و در تحسرت و تاسف آل مردمان بربان کشمیری شعرهای افسوسناک گفته اند -
 و بعد وفات سید محمد سه روز گذشته ۱۲ ماه آشتی نه کشمیری هشتاد

و یکم پاسی از شب گذشته زلزله عظیم واقع شد و خانه های کثیر با خاک تیره آمیخت
و جانهای بسیار تلف شده تا عرصه سه ماه زمین متحرک بود - و بعد آن مرور قرار
یافت -

میشس عراقی که در علاقه اسکندریه و اشاعت ملت خود میباخت - چو
خبر شهادت سید محمد بهیقی بشنید بر جناح تعجیل رجعت کرده در محله جدی بل لهای
استقامت افراخت - و در ترویج مذهب خود علانیه مبادرت نموده هزاران مردم
سجود مایل ساخت - و در محله جدی بل خانقاهی رفیع و طبعی تر صیص نموده خانقاه
معلی را بغریب بخردید تعمیر از پنج برانداخت کیفیت آن در حصه اول گفته شد - ملک
شمس چک تا عرصه چهار ماه حقوق وزارت بکام دل سرانجام داده امرای دیگر را
در امور مملکت دخلی نگذاشت - موجب آن موسی ربه چا دور و ابراهیم ماگری
مخالفت باخته بافتشاه موافقت و هم رنگی ساخته شمس چک را سردیوان گرفته
محبوس داشتند - چو در کشتن ملک سیف دار و تخریب دولت دانگران باعث
حکومت ملک شمس چک بود - لاجرم موسی ربه برای کشتن او پیرام دار و دینی ملک
نعمین ساخت - و آنها با تبعه و لحقه خود جم غفیری بعد نماز نختن در محبس شمس چک
در آمده بر قیل او اقدام نمودند - چو ملک شمس چک دانست که اینها بر قیل من
ستعد شده اند و بیگپای او را زنجیر بزرگ مخلول بود و پای دیگرش فارغ داشت
و از قسم سلاح بغیر کار دغلی چیزی نیافت یکبار مانند شیر خنخوار از جای خود بر بسته
از جمال کار و صغیر تا دروازه سی کل مقتول ساخت و بعضی را مجروح گردانید - چند مرتبه
بدینال بر سر مخالفان حمله مآ آورده دست به چکس بر و نرسید - بلیت

بجوب و بنگ و بخت و بشت
ملک شمس چاکشنت کس را بکشت

عاقبت مخالفان بر سر او تیر باران کرده با پسران از پرورده خود دهم ماه ماگ سنه
کنمیری هشتاد و یکم قتل رسید - و بعد قتل سید محمد بهیقی که مربی و آقای او بود
همگی چهار ماه حکومت بسر برده پیاکشان کردار خود رسید - فسد

والا این مباحث از کار ایام

که پادشاه عمل بهیسی انجام

بعد قتل شمس چاک و پیش منصب وزارت کشیر ملک موسی رینه تفویض یافت

وی مباحث اشتراک ابراهیم ماگری در انتظام و اهتمام مملکت پرورداشت - و

جماعت دانگران مخالف خود پنداشته از ملک اخراج نموده در هندوستان

آواره و پریشان ساخت - و در متابعت و مطاوعت میترس عراقی بجان دل

کشیده مذہب شیعه را رواج داد و اعیان اهل سنت را زجر و قهر نموده بعضیها

قتل رسانید و بعضیها از ملک اخراج گنایند تا که عموم خلایق از قهر او ترسید مذہب

شیعه گردیدند - همچنین در تخریب ترهیب فرقه بنود و دهم تبخانه ما و اخذ جزیه

جهد بیخ نمود - گویند میت و چهار هزار خانه از فرقه بنود و جزیه قهر را غل زد و خرد

گردانید - و فرقه چکال در تنزل و زبونی بر تنه رسانید - که کابی چاک سرنگ

چک و سه چک در پیش علی رینه پسر موسی رینه چند گاه بطریق پیاده گی ملازمت

میکردند - و مدت وزارت موسی رینه نه سال بود -

بعد آن در ۹۱۶ هجری فرزندان ابراهیم ماگری قوت و ثروت پیدا کرده با

فخت

اتفاق نموده بخواست موسی رینه پرداختند - و پهلای دریای بهت بریده بطرف دارالاماره اسکندریه بپورده بچنگ و محاربت ایستادند - موسی رینه بمقام زالد که با جمعیت خود پای استقامت افشوده بجای آورده و مقابلہ پیوست - چونکه مردمان شهر و اعیان دهر را با او شرارت مذمبی بود بنابران خواص و عوام بخواست و استعد شدند - و موسی رینه با جمعی مرد و دینی دست و پا فرو مانده راه فرار بجانب اختیار نمود - و در موضع راو پوره شاخ انگوری بگردش پیچید از اسپ فرو افتاد - چون قصد حبتن کرد اسپ لکدی بر سرش داده مغزش بر زمین انداخت و در مزار آبای خود که پیش روی مسجد جامع است اندکان پذیرفت -

و ملک عثمان دینی ملک که در کوستان پنجاب خراب آورده شده بودند - بنخواستگاری ابراهیم ماگری بجانب کشمیر معاودت نموده با او پیوستند - و ابراهیم ماگری همگی مدت چهل روز بهر مند صدارت ممکن بود - بعد از آن جماعت دانگرا که برای نصرت و معاودت خود از هند آورده بودند بر و استیلا یافته در ارتفاع قدر منزلت خود ساعی گشتند - و اکثر سرداران با خود متفق ساخته بخواست منازعت او پرداختند - و بهش و کوشش بسیار او را مغلوب منکوب نموده بدست ملک عثمان رایت وزارت افراختند - و برای نفاذ حکومت و ازدیاد دولت و ثروت با سرداران دیگر نزد مدائن در باختند - و بعد از دو سه ماه ملک کاجی چک و جهانگیر پور و گدا ملک با فتح شاه اتفاق نموده دینی ملک و غازی چک که بر سر دیوان بولایت مستغیا نشسته بودند از تیغ گذرانیدند - و ملک عثمان از پیش فتح شاه بر دانه

له مدائن - ظاهر کردن بخلاف آنچه در دل باشد - و معنی دروغ گفتن و بخیال پزیری و خوشامد معنی سستی کردن

بزرند دل فرستادند و ہرج و مرج و میس و میس واقع شد۔ تھارن آنحال
 ابراہیم ماگرمی باجمیعت خود رایت محاربت افراخت۔ فتح شاہ و جہانگیر پڑو کا جی چک
 در مبارزت او مغلوب گشتہ بہند گریختہ رفتند۔ و ابراہیم ماگرمی و تفر فختہ
 باعث تحریب سلطنت دانستہ و پس اونی الفور وکیل خود فرستادہ بہ سار
 تمام از میرو پور باز آوردہ بر سر یہ سلطنت نشانید۔ و برای خود منصب
 وزارت بہ پسندید۔ و ملک عثمان از بندہ کا کردہ با ماگرمی بایں عہد موافقت
 بستہ در ربط و کشاد امور سلطنت پر دانت و ملک جہانگیر و کا جی چک
 و غیرہ سب جانب پنجاب مفرور شدند۔

بعد چند گاہ خبر رسید کہ سلطان محمد شاہ باجمیعت سپاہ و لشکر خود
 بسائے انصرام مہاتم کہ خدائی خویش در کویہ ملہ بال رفتہ است و در خانہ او غیر
 سید ابراہیم خان فرزند سید محمد بیگی کسے دیگر نیت۔ و فتح شاہ باستماع
 ایں خبر باشوکت و شکوہ و لشکر انہوہ بہ جانب نوشہرہ عمان عزیمت معطوف
 داشت۔

چون خبر کوثرش فتح شاہ متعلقان محمد شاہ اسخا کردند بہ تحسروافوس
 جامہ ما دریدند و سید ابراہیم خان از روئے جلالت جبلی تیغ انتقام از نیام
 برکشید چہرہ نصرت در آئینہ ہمت ندیدہ عمان عزیمت سب جانب مقرر خلافت
 معطوف داشت۔ و سید ابراہیم خان دنبال آں ما تعاقب کردہ از عسکر
 مخالف ہر کہ دید بہ قتل رسانید۔ عاقبت مظفر منصور سب جانب نوشہرہ رحمت
 رفتند و آشوب۔ لے جگ و غوغا۔

نموده - و سلطان محمد شاه بر شجاعت و شہامت او تحسین فرمود و بیه خطاب خان - سر د از نمود -

بعد ازین واقعه مدت یک سال ملک عثمان و شنکر رینه با هم دیگر اتفاق نموده با جماعت ابراهیم ماگرے البواب مخالفت و منازعت مفتوح داشتند و بمعاذات فتح شاه ملک ابدال و ملک فیروز پسران ابراهیم ماگرے گرفتار کرده محبوس ساختند - و ملک ابراهیم در پنج رفته رخت اقامت بکشود - و ملک عثمان بار دوم در پیشگاه خلافت بر مسند وزارت جلوس نمود - و ملک شنکر رینه را رینه سپاه سالاری انزود -

بعد از پنج ماه ابراهیم ماگرے با جماعت چکان و پدران که در حدود پنجاب خراب و آواره شده بودند - اتفاق کرده سلطان محمد شاه منظر ابر خود ساخته با جمعیت قراوال متوجه کشمیر شدند و در قضیه سوپر بر لب آل و و دریا پائے استقامت افشردند - فتح شاه و ملک عثمان و شنکر رینه با جمعیت تمام بمقابلہ آنها رفته بر لب دریا پائے بہت این سوخت اقامت گستر دند - در آل ایام گفتگو توپ و کشمیر نمود - جانہن بہوت و سکوت در تفکر و تدبیر فرو ماندند - عاقبت ملک عثمان فتح و شنکر رینه را بمقابلہ مخالفان در سوپو رگذاشته خود از راه کوہیامہ با اتفاق کوہر ماگرے دریگی چک و غیرہ پوشش آوردند و بالشکر محمد شاه کہ بہ کیوہ بوسنگری پیشتر تعین بود بہ جدل آمیختند و خود اشار منہزم گشتہ در سوپو را با عسکر خود پیوستند - کاچی چک و علی رینہ

چاودره که سرخیل نقشه و فساد بود ندیجای تو و سنجیدند که فردا ملک عثمان
بر سر را غلبه خواهد ساخت. بنا بر آن علی رینه بوقت نماز شام بر لب دریا آمد
آواز داد که منم ملک علی رینه پسر تاج حسین یک دو کس از خاصان بختیار
فتح شاه بیایند که با ایشان سخن گفتنی دارم.

چون این خبر به فتح شاه رسید و به کس از خاصان خود بپای
دریا فرستاد و ملک علی با ایشان آهسته گفت من چه در ده نعمت
خاک برداشته ام جنایم هر گونه نیک خواهی مر که ز خاطر دارم و از
جانب من به پادشاه رسانند که ملک عثمان امروز بقتل رسانیدند
و لشکر او تمام خراب و پیریشان نمودند. فردا از دریا عبور کرده
فوج ایشان را قلع و قمع خواهند ساخت. ز هزار هزار بهار به عیالت
تمام از راه نوسه میدان به پنج نهرضت فرمایند و رنه گرفتار خواهند
شد. چون فتح شاه این خبر و حشت اثر را صد نمود از روی شقاوت
و بزدلی قبیل از ستارخ اسباب همراه گرفته شب از راه نوسه میدان
بجانب پنجاب مفروش شد. و ملک علی به این خدایت و رده به بازی
لشکر آنها را در بهم در بهم ساخته منهرزم گردانید. بهیت :-
ز هشتاد و یک راکه دی به ز صد و شش کلاه خسر و سی به

چون ملک عثمان خبر بهر بهیت فتح شاه بشنید بدست از این جانب
شهر رجعت نمود و شب بر لب دریا رسید و آسوده فردا در موضع
اکمال در مغاره کوه در آمده پنهان گشت و ملک ابیه بهم ادراک قضا

کرده در بس خاوه بکشت - تا پنج وفاتش ترکش^{۹۱} گفته اند - این مرتبه حکومت فتح شاه سیزده سال بود -

سلطان محمد شاه مرتبه بیوم در^{۹۲} بر سر یه جهان بانی جلوس کرده ملک ابراهیم را خلعت و زارت پیراست - چون که امرای کشمیر مصدر رفتند فساد، معدن دغا و غارت بودند و بر عهد و پیمان و سوگند و ایمان آنها وثوق نداشت فتح شاه و محمد شاه را شامان شطرنج پنداشته باختیار خود هر نوع آزارها را کشت و مات می کردند - بدیت :-

جهاں را چه شد کاندیں روزگار ز صد یار نبود یکے یار - یا -

زیار این عیب را غیب را به ازین بیوفایار ما را به

۹۲۰ ه - ابو الفضل در آئین اکبری جلد دوم حکومتش باین مرتبه یکال و یکماه قرار داده و از تاریخهای ملک حیدر چاڈوره و پندت نازن کول باین مرتبه یکی حکومت دو سال معلوم می شود - و آنکه حسن ذکر نموده بطا هر بنی برآں است که او درین مدت حکومت ملک موسی رینه را که وزیر اعظم فتح شاه بود و از غلبه طاقت خود مؤخر الذکر را معقول نموده بر تخت نشست در سلطنت فتح شاه نیز شمار کرده است - حکومت موسی رینه با استقلال یازده سال بود - درین صورت ما بین حسن و ملک حیدر چاڈوره در مدت حکومت فتح شاه هیچ وجه اختلاف نیست -

بعد چند گاه فتشاه از پنجاب بجهانب کشمیر متوجه شده در
شوپیان قیام ساخت و جهانگیر پدرا از محمد شاه برگشته باد پیوست
کاجی چک هم با جماعت خود او را استقبال نمود و فتشاه بکمال لطراف
داخل شهر گشته محمد شاه و سید ابراهیم تنها بجهانب نوشهره مفور شدند
این مرتبه سکونت محمد شاه بهیگی پنج ماه بود.

در سال سلطان فتشاه که ت ثبات در سال ۹۲۱ هجری به حکومت کشمیر
پرداخت جهانگیر پدرا علم وزارت اخراخت و ملک کشمیر چهار حصه
کردند از آن جمله یک حصه به فتح شاه و یک حصه به جهانگیر پدرا و یک
حصه به شنکر دینه و یک حصه به ملک کاجی چک و هر یک در انتظام حصه
خود پرداخت فتح شاه راشل شاه شطرنج پنداشته کار خود می کردند
بعد یک سال محمد شاه و ملک ابراهیم ماگره با جمعیت کثیر بجهانب
کشمیر یغار کرده رایت جنگ افراشتند و فتشاه با اسرا نامدار صوف
پیکار راسته در پرگنه بانگل محاربه فریقین روئے داد بعد جدال
قتال بسیار ابراهیم ماگره با دو فرزند و بلند خود قتل آمد محمد شاه
به جانب پنجوچ گسیخته رفت دو سال در آواره گردی گذرانیده در شش

سال ملک حیدر و ناراین کول عاجزایی مدت و اندام بیان می کنند - ناراین کول
در آئین اکبری چند دوم مخالف این هر دو مدت حکومتش را با بر مرتبه یازده سال
دیاز ماه و یازده روز قرار می دهد - ملک بر داین ملک حیدر و ناراین کول
عاجز سه حصه کردند - ملک فیروز و ملک ابدال -

سکنه رشاہ لودی والی ہند برائے استغانت و استمداد رفت و قریب بی ہزار
سوار و پیادہ کو مک یافتہ بجانب کشمیر رایت عزیمت افراشت و در میدان
واقفہ علاقہ راجور نزول فرمود و ملک بہاگیر و شکہ رینہ با جماع خبر
مکاتیب و مواثیق بجانب محمد شاہ مرسل داشتہ عہد و پیمان مستحکم کردند
و کاجی چک و نصرت رینہ نیز از فتح شاہ جدا گشتہ در قلعہ ہرشن علم لغات
افراختند بنا بر آن فحشاہ با اتفاق بہاگیر پد بہ جنگ مخالفان برآمدہ قلعہ
ہرشن را در محاصرہ کردند و کاجی چک و نصرت رینہ تاب تقابل در خود
ندیدہ از قلعہ برآمدہ بہ کدہستان گریختند و محمد شاہ را با جماع این خبر
ہمتہ پیدا شدہ فوج شاہی در آن جا گذاشتہ ہمگی دو ہزار سوار توار ہمراہ
گرفتہ بجانب خطہ توجہ نمود و ملک کاجی چک و نصرت رینہ در اثناء راہ
با ولاخی گشتہ بہ کمال ولولہ داخل شہر شدند و فحشاہ تاب مقاومت
در خود ندیدہ فرار اختیار نمود۔ این مرتبہ ہمگی سہ و شش ماہ بہ حکومت
گذرانید۔

ہمدہاں زمان از فرقہ پنڈتال قریب دہ ہزار کس با استخوانہای
مردگان خود بجانب ہرمو کٹہ گنگامی رفتند۔ چون بالای کوہ بہا لشر
مرگ مقام نمودند بہ وقت نصف شب موجب آواز غول کہ چی کہ رہ برآہ
غیر سبب بہ قبل آواز عجبت گردید و حسب تقدیر از کوہ بہا پڑون
کہ نہایت مرتفع بود فراداً فراداً بہ پراقتادند۔ تا ہنگام طلوع فجر
قریب نہ ہزار مرد زن و مرد جادہ پیمائے ملک عدم شدند۔ انگاہ

یکے از تباہی مردم آگاہ شده جمعی قلیل از سبیل ہلاکت باز آوردند۔ کان
 ذلک فی سنة ثلث و عشرين و سبع مائة۔ تاریخ۔
 از سیاہاں کشیدہ سرتانچہ غول گفتا تباہی پند تان
 ۱۹، سلطان محمد شاہ مرتبہ چہارم در ۹۲۵ھ متصرف این دیار
 گشتہ کاچی چک را مستبہ وزارت بخشید۔ چند روز در رتی وقت این مقام
 پرداختہ ہمراہ عسکر سلطان سکندر رفتن خود در نوشہرہ النبت
 بنا بر این شکر رینہ را بہ خیال خیرہ سری در صحن خانہ اسیر کردہ کاچی چک
 قائم مقام سلطنت ساختہ خود بجانب نوشہرہ متوجہ گشت۔ عسکر شاہی را
 بہ مراعات و مدارات رخصت معاودت فرمود۔

اندر این ایام بر کچہستان کشمیر بہ شدت برف باریدہ راہ ما
 سد و شدند و محمد شاہ موسم سرما در نوشہرہ بسر برد۔ درین جا ملک
 نصرت رینہ و لوہر مانگے جمعیت بہر سانیدہ در موسم شتاد شدت سرما
 لوئے بغاوت افراشتند و با کاچی چک ستود مخالفت و منازعت شدند۔
 یک روز با اتفاق ملک جہانگیر از قلعہ ناگام بقصد شیخون برآمدہ تا سخت
 آوردند و کاچی چک پیشتر وقوف یافتہ متح و مکمل منتظر ورود ایشان
 بود۔ چوں غوغای آنہا اصغامنود از خانہ برآمدہ بہ مقام زال ڈگر بہ جنگ
 قتال پیوست و حم غفیرے از جانبین بر خیم تیر و سان بیجان گشت۔ و
 سیاہے بر خیم تیغ و تبر مجروح و اہتر شدند۔ از انجملہ زخمیہائے کثیر بد
 ۹۲۵ھ۔ و آنکہ در متن ذکر شد غالباً از سہو کا تباہی دارد۔

کاجی چک دار گذشته انگشت سببه او موقوف شد. عاقبت ملک نصرت
مقتول و معاونان او مغلوب و کاجی چک مغفور و منصور گشت.

اوایل بهار محمد شاه به مرافقت سید ابراهیم خان بانو زک و شان
فراوان وارد خطه و پذیرگشته برسد ایالت جلوس نمود و کاجی چک بدستور
رایت وزارت افراشت.

همدریان سال ۱۲۵۰ هجری سلطان فتح شاه در کوهستان نوشهروازدیا
رحلت نمود و گاه مبارک حضرت امیر که به سلطان قطب الدین عطا شده بود
در کفن چیده همراه برد و فتح شاه فنا^۱ تاریخ است و محمد شاه لاشه او
طیابنده در سیمه یار جوار پدر خودش آدم شاه مدفون ساخت.

در ۱۲۶۰ هجری کاجی چک پسرخود مسعود چک برای استصال جهانگیر پور
بقصبه پانپور فرستاد و جهانگیر طاققت مقادمت در خود ندیده بموافقت
گدائی ملک بجانب گورسچ ددار دو آوارگی اختیار نمود.

در ۱۲۷۰ هجری سکندر شاه بن فتح شاه با تفاق ملک ابدال و لوهرنگری
و عیدی رینه رایت محاربت افراشته در قلعه ناگام پای استقامت افروزند
و جهانگیر پور و گدائی ملک از گورسچ آمده در پیکنه لاکو من مخالفت نواخته
شورش برداشتند و کاجی چک فرزند خود مسعود چک و دولت چک را بدفعه
جهانگیر پور تحویل کرده خود بمقابل سکندر شاه قدم کشاد هر سو فساد و غنا د

له علی ثانی میر سید علی محمدانی رحمت الله علیه - ۱۲۷۵ هجری - آدم شاه پسر
سلطان زین العابدین متوفی - ۱۲۸۰ هجری -

روداد۔ مسعود چک رہ مقام شہاب الدین پورہ باجہانگیر و گدائی ملک اتفاق
مہارزت افتاد۔ و گدائی ملک از دست دولت چک قتل رسید و ملک مسعود
از دست جہانگیر پڈر تیرے بہ چشم رسیدہ بہ ملک آخرت بشتافت۔ و کند
شاہ بعد محاربہ از کاجی چک امان طلبیدہ بجانب پنجاب فرار اختیار نمود۔ و
جہانگیر پڈر در بنجاروئے رفاه ندیدہ بطرف ہند گریختہ رفت۔ و کاجی چک
دایت نصرت بر اوج عزت افزاختہ دولت چک را بالذاع عنایت بنواخت
و منصب جہانگیر مسعود چک بہ او تفویض ساخت۔

چوں استیلائی ملک کاجی چک از حد تنجا وز گشت انگاہ محمد شاہ مطلقاً
بہ خیال نمی آورد۔ موجب آن محمد شاہ در ۹۳۰ھ امراء سلطنت مثل ملک علی
ولوہراگرے و ابدال ملک وریگی چک با خود متحد و متعہد ساختہ و در صد
انہام بنیاد استقلال کاجی چک افتاد۔

چوں کاجی چک دانست کہ تمامی امرا از جادہ مراقت و مساعدت
انحراف ورزیدند لاچار بہ اقتضای تقدیر و رائے مصلحت سنج خود راہ ہند
پیش گرفتہ در نوشہرہ رخت اقامت بکشد مقارن آنحال ظہیر الدین بابر شاہ
بہ تخیر ہند و پنجاب کامیاب گشتہ تو چک بیگ و شیخ علی بیگ ترک باشکر
جزار برائے تخیر کغیر از راہ نوشہرہ مامور ساخت۔

چوں قریب نوشہرہ رسیدند کاجی چک از نوشہرہ بامردم اطراف
و جوانب کو بہت مان اتفاق کردہ بر کوہ کاجی ڈاری پائے استقامت فشرده

راو در آمد مخالفان مسدود ساخت و فرزندان خود غازی خان و حنین خان
 که زیاده از عمر نسبت ساله نبودند بمقابله و مدافعه غنیمت فرستاد. چوں هر دو
 بمادر با اندک جماعتی آخر شب بر سپاه ترک ریختند حنین خان در نیمه شب
 علی بیگ در آمده به ضرب شمشیر بر و انداخت. و به بار اول بالین خود را
 بر ساخت که بضرر ضارم دو پاره گشت و بار دوم خوان بر سر گرفت
 آن هم مفلح شد. و با سیوم زیر چار پای در آمده از جان امان یافت.
 در آن معرکه پیکان نه تیر بدین حنین خان خلیده بود. و غازی خان هم
 بایک از مبارزان ایشان دوچار شده بیک ضرب نیزه از پا در انداخت
 و در وقت افتادن او زخم نیزه به غل دیگر که از و نشیب نز بود در رسیده
 هر دو از جان در گذشتند.

بوقوع این واقعه نرکان در خود تاب مقاومت ندیده فی الفور
 مهزوم شدند و در حالت هزیمت بیای قتل و اسیر گشتند. کاجی چک
 بعد عرصه بهشت ماه عمان معاودت بجانب کشمیر معطوف داشته استغنائی
 جرائم و قصور پیشینه با محمد شاه اساس محبت قدیم را استحکام جدید نمود
 و از سینه کینه و عداوت پاک کرده بشرف ملازمت مشرف گشت.

سکندر شاه که همراه کاجی چک بخمال ایالت کشمیر آمده بود دیگر قتل
 کرده چشمان او از حدقه بد کشیدند. و بعد چند روز وفات یافته و در
 دالگه گری محله دفن کردند. و علی رینه و فرقه ماگرایاں بمقتضای کینه دیرینه
 علم مخالفت و منازعت افراخته در موضع کچها مه بمقابله و محاربه ایستادند.

سلطان محمد شاه و کاچی چک، سید ابراهیم خان را بدافعت آنها با لشکر جرار تعیین نمود که بعد قتال و جدال بسیار علی رینه گرفتار گشته زمره ماگر یان و به برزیت نهادند. و علی رینه چند ماه در خانه تازی چک مغلول بود. عاقبت بدو آسمانی از قید رمائی یافته بجانب هند فرار نمود.

و در خلال این احوال کاچی چک محمد شاه را از سلطنت معزول ساخته با چند کس از خاصان در موضع گد که مکانی است متضیق در میان دره کوه محبوبس ساخت و به ترمیمت پسرش ابراهیم شاه که خواهر زاده او بود بهمت مصروف داشت. این مرتبه حکومت محمد شاه ده سال بود.

۲۰) سلطان ابراهیم پسر محمد شاه در ۳۲۹ هجری به اعانت کاچی چک انرشاهی بر سر داد و رقیق و قیق مملکت در قبضه افتد. کاچی چک افتاد. علی رینه از بند رهائش یافته بمقام نوشهره باریگی چک و فرقه ماگر یان ملحق گشت. و ابراهیم ماگرے برای استدعای کمک و امداد در پیش با بر شاه رفته بنوازش خسروانه شیخ علی بیگ را بابت هزار سوار جرار بزرگ معاضدت مخاطبتر همراه آورده در ۳۸۹ هجری وارد کشمیر شدند.

ازین سو کاچی چک با جمعیت دلاوران کوه شکوه علم تقابل داشت.

۱) بر روایت ابو الفضل در آئین اکبری جلد دوم ۳۲ سال، ۸ ماه، ده روز.

۲) صاحب تاریخ فرشته تمام مدت حکومت محمد شاه را پنجاه سال بیان کرده است. و بعد از

تاریخ جلوه پسرش شمس الدین ابراهیم ذکر کرده که نزدش در ۳۸۹ هجری (۱۵۳۴) واقع شد.

۳) بر روایت نادران کول عاجز با هشت هزار سوار مدد فرمود.

دو چرخه با شش تالاق فریقین دست داد ملک تازی چک که اعتقاد داشتند
لشکر بود، و محاربه پیش قدمی ساخته، ناگاه در پنجه شاهین اهل گرفتار
گشت. انگاه یک از بهادران نامی انتراک که رستم و اسفندیار را گرد پا نه
خود نمیدانست با کاجی چک مقابل شد. جانبین چالشها و آوینش با
بکار بردند عاقبت از دست کاجی چک بر خاک هلاکت افتاد. در آن معرکه
همان فرسائے هر چند بهار زان عسکر کاجی چک داد شجاعت و مردانگی داده
دقیقه از دقائق جلادت و دلاوری فرو نگذاشتند. از اینجا که قلم تقدیر
به انهرام شان رفته بود. ناگاه بهر میت خوده آواره دشت گریخت شدند.
و بسیاری از بهادران نامی مثل سیحی چک و سرمینگ چک و تازی چک و
سوه چک و غیره با توابع و لواحق خود و بدم پیوستند.

و سید ابراهیم خان و دولت چک و غازی چک که مردان کاری
بودند بدست ترکاں گرفتار گشته و در بند افتادند و ملک کاجی چک مجروح
و مخدول نیم جان از آن معرکه ربانی یافته در ملک گنجران مغرور شد و سید
ابراهیم خان و دولت خان بسته کرده بجانب شهر فرستاده بودند.

در اثنای راه دولت چک بوقت شام از کشتی شلنگ برداشته
بر ساحل بگریخت و در میان آب تالای که متصل آن بود پنهان شد و گهبا نا
از جوانب و اطراف قریب چهل و پنجاه کشتی جمع کرده تا نیم شب در آن کول
جستجو نمودند. و دولت چک در میان آب یک برگ نیلوفر بر سر گرفته

منفی شدہ بود۔ و دہن بیرون داشتہ نفس ہی کشید چون کشتیہا بجائے
خود رفتند، دولت چک از آب برآمده گریخت۔ و سید ابراہیم خان و
غازی چک در قیدیشال گرفتار ماندند و ماگرایاں طبل فیروزی نواختہ بشہر
درآمدند۔ مدت حکومت ابراہیم شاہ مہرگی دو سال بود

۲۱، سلطان محمد شاہ مرتبہ پنجم در ۳۶ با عانت و استقامت ماگرایاں
بر سر بیسلطنت نشینہ ملک ابدال را منصب وزارت مسلم گشت و ملک کشمیر را
بعد وضع اخراجات شاہی چار حصہ کردند۔

ازاں جبکہ ملک ابدال یک حصہ۔ لوہر ماگرے یک حصہ۔ ریگی چک
یک حصہ۔ علی رینہ یک حصہ۔ و ہر کسے حصص مفوضہ خود را قابض و متصرف
گشت۔ شیخ علی بیگ را ستایف و نفایس پیشکش نمودند و علی رینہ تا نو شہرہ
ہمراہ دادہ رخصت انصرام از رانی داشتند۔

چوں خطہ کشمیر از وجہ و فرمان فرمائے ناسق و ناظم خالی ماند شاہان
اطراف و اکناف دندان طمع بر تخییر آن تیز کردہ آغاز لشکر کشی نمودند چنانچہ

لہ آئین اکبری جلد دوم "دواہ بود۔"

۱۵۸۰ اکثر نمودن خان کشمیر مشعل حیدر ملک چادرہ، ابو نعیم، نارائن کول عاجز و
مہند شاہ مصنف تاریخ فرشتہ از ذکر دہن پنجم خاموشی اختیار کردہ اند۔
۱۵۸۱ بہ بڑا بیت ملک حیدر دو سال ہجرت فرما کا مران با جازات برادر خود ہمایوں و کشمیر گشت۔
کا مران ہر زابل در خود ہمایوں بود۔ ہمایوں در ۳۶ مطابق ۱۵۸۱ تحت آئین شدہ کوالق قذرا
و غزنین پنجاب حوالہ با و کرد لیکن مرزا کا مران باین قلع نشاندہ بری توسیع سلطنت ہواہہ با ہمایوں جنگ
می نمود۔ بالاخر ہمایوں تنگ آمدہ اورا تباہ کرد۔ بعد ازین کمران مرزا بکہ معظمہ قتل و در ہند در ۱۵۸۲

در سال نهم صدوسی و هشت مرزا کامران پسر بابر شاه از برادر خود بجای اول شاه
گذاشته اجازت حاصل کرده با عسکری هزار و سوار هزار متوجه تنخیر کشمیر شده خود
در نوشهره رخت اقامت افکند و موکب منصور به سرفرازی مجرم بیگ^{۱۵۵۶} تا شلیقی
و شیخ علی بیگ اذ بک^{۱۵۵۷} وانه کشمیر ساخت. و سرداران بر جناح استعمال و یلغار
بغته وارد کشمیر شده رایت محاربت افراختند. و امرائے کشمیر برای این حال
اطلاع یافته در قلعه چیر و دور جمع گشته متعهد مناقشه شدند و کاجی چک بهم
از کوهستان نگهران برآمده فرزندان و معاونان خود همراه گرفته با فوج
کشمیر مخفی گشت. و در آن وقت مجرم بیگ این تاریخ گفته، در پیش مرزا کامران
مرسل داشت.

بمکرم پادشاه که در حرمش بفهم آساں شود تفهیم فردوس
سفر کردم بسوی ملک کشمیر که از خوبی دلد تقسیم فردوس
چو کردم فتح نیم اوستا رنج خرد گفتا که فتح نیم فردوس^{۱۵۵۸}
چون فتح نامه پیش مرزا کامران رسید بدل جمعی تمام بجانب
لاهور نهضت فرمود و امرائے کشمیر جمعیت تمام بهم رسانیده در موضع آتیه
و آجن بر سر رفته مقام کرده طبل تقابل فرخواستند و مجرم بیگ با جیش خود
از دریا عبور کرده با همه یگر به محاربه و مناقشه پیوستند و از جانبین کشتی
بسیار و مجادله بے شمار بوقوع آمد عاقبت لشکر ترکان مغلوب

۱۵۵۸ هـ ۱۵۵۹ م. ملک حیدر و نارائن کول عاجز این نام را مجرم بیگ نوشته اند و همین قرین قیاس معلوم می شود.

۱۵۵۸ هـ ۱۵۵۹ م. پسر دوم بابر شاه و برادر بجای اول بود. متوفی ۱۵۵۶ هـ ۱۵۵۷ م.

۱۵۵۸ هـ ۱۵۵۹ م. ملک حیدر و نارائن کول عاجز این نام را مجرم بیگ نوشته اند و همین قرین قیاس معلوم می شود.

گشتہ از دریاے بہت عبور کردہ بجائے خود رجوع نمودند و لشکر اُمرا
از کوہ شیمان برآمدہ در گوہ پہ کا راقامت کردند و چند گاہ لشکر بان مغلان
بہ جدال و قتال حملہ تابکار بُردند۔ عاقبت مجرم بیگ را آتش شجاعت
سرد شد با مرائے کشمیر طرح مصالحہ انداخت۔

و بعد توثیق عہد و پیمان بر مشرب خانقاہ علی اُمرا، در میان نہاٹن
جمع گشتہ با مجرم بیگ و علی بیگ ملاقات نمودند و کاہی چک از گشتی خود
برخواستہ در سفینہ مجرم بیگ در آمدہ مکالمہ مصالحہ تا دیر گاہ بہ ختم تمام
رسانیدہ و دایع نمودند۔ و فردا برائے مرزا کامران تحف و ہدایا از انبیای
نفایس و غرایب درست کردہ و لشکر ترکان را از راہ بارہ مولہ رخصت انصراف
نمودند۔ و دولت چک و جہانگیر ماگرے تاحد و دیکھلی ہمراہ دادند۔

انگاہ ملک کشمیر را بعد وضع اخراجات محمد شاہ و جاگیران سید
ابراہیم خان پنج سہم کردند۔ از انجملہ یک سہم بہ کاہی چک و بجائے اقامتش
در زینہ پور۔ سہم دوم بہ ابدال ماگرے و بجائے ماندش گاہے در
شہر گاہے دیکا چھامہ۔ و سہم سیوم بہ لوہر ماگرے محل سکونتش در باگل۔
سہم چہارم بہ دیگی چک و قرار گاہ او در کامراج۔ سہم پنجم بہ علی رینہ و جائے
سکنتش در اولہ یا در موضع ترش مقرر شد۔ و مدت یک سال بے مخالفت
یکدیگر بدیں منوال گذرانیدند۔

در ۱۳۹۹ھ سلطان سعید خان والی کا شغریا لشکر گران بقصد
تغیر کشمیر کویش آورد۔ و خود در تبت کلان رخت اقامت کشود۔

پسر خود سکند خان به افسری مرزا حیدر برادر زاده خود باجنود چهارده هزار
سوار جزار و هفت هزار اسب^۱ دیگر که سوای اسپان سواری همراه داشتند
به جانب کشمیر تعین نمود.

چون شش پرتیش اول میزان از راه لار داخل بلده گردید و اهل شهر
از سطوت و بهیبت کاشغریان جلالت و وطن اختیار کرده در شعاب جبال و
مغاره و زوایا پنهان گردیدند و دژ و کشتیر حیس و بیس و هرج و مرج افتاد
و علما و فضلا و اکابران شهر در جزیره لنک میان تالاب اولر منزدی گشتند
و امرائے کشمیر در قلعه بانجک محصور نشستند. و مرزا حیدر چند روز در گوشه
اقامت کرده بجانب کامراج پورش نمود هر جا که می رسید، دست نهی غارت
و راندن کرده مردمان را قتل عام می ساخت و زنان و طفلان به اسیری و غلامی می برد.
مدعا که گذشتش ماه زمستان از قتل و سفاکی بی باکی دقیقه نگذاشت و
امرائے کشمیر طفیل ایشان منزل بمنزل می رفتند. بدین عنوان موسم زمستان
بر رسید و باشندگان شهر ایام زمستان به صعوبت و خواری و تعب به بقیاری
بر بردند.

اوایل بهار لشکر امرائے کشمیر در صحرائے بابل جمع شد مرزا حیدر از چادر
بر خاسته به مقابلہ امر صوف محاربه آراست. بیت :-
دو دریائے تپش علم بر کشید زمانه بصیحت قلم در کشید

۱ و بقول حیدر ملک بیت و هفت هزار اسب همراه داشتند. ۲ مرزا حیدر دو غلات
مصنف تاریخ رشیدی که بروا قعات عینیه کشمیر نقل است.

دو لشکر ہمہ اژدہا و پلنگ ہم یکشیدند باز فے جنگ

چند روز با ہم دیگر بہ حرب و ضرب پیوستہ خونہائے بیدایغ رختند و
اُمرائے کشمیر داد و لاوری و مردانگی دادہ از ضرب صارم و ستان
بسا پر دلاق و گند آوران بے سر کردند خصوصاً علی رینہ و حسین رینہ
چاڈورہ و علی بٹ و در صفوف کارزار قوم اشدار را خون بار کردہ
انہا را خون جاری نمودند۔ و علی رینہ با جمعیت پانصد سوار از برادران
خود بہ محاربت اشرف میرزا متقابل شدہ اورا مغلوب ساخت۔ و
کاشغریاں چوں غلبہ از کشمیریاں دیدند غی بیگ از جانب میمنہ و
میرزا حمید را از طرف میسرہ یاد و ہزار سوار خوار خود را بمدد اشرف
میرزا رسانیدہ بہ جدل پیوستند۔ علی رینہ را از طرف اُمرائے خود
امداد و اعانت چیزے نہ رسید بہ غلبہ غنیم یکبار از عرصہ کارزار
دو بہ ہزیمت نہاد۔ و مخالفان شرار چند کس از اُمرائے نامدار مع
یک ہزار و شش صد پیادہ و سوار بہ قتل رسانیدند و بقیۃ اسیف
راہ گریز پیش نہادہ اکثر مارد در بایے لبد و غرق شدند۔

بہ صد و این حادثہ اُمرائے کشمیر پریشان و دلگیر گشتہ و دُعا
جبال منروی شدند و میرزا حمید بہ ستخاشا بجانب سلطان سعید
فتحنامہ نوشتہ فرستاد کہ روز پہارم ماہ شعبان در میان صحرائے
ابل مقاتلہ شدیدہ وقوع آمد۔ فتح و نصرت نصیب اولیائے
دولت گردید۔

و در مجلس سلطان سعید قاضی کا شعر روز چہارم ماہ شعبان تاریخ
یافتہ این ابیات بخدمت بادشاہ گذرانید۔ تاریخ۔

احمد تدکاں شاہ عادل	سلطان سکندر خاقان دوراں
کز تقدش شد سرسبز و خورم	صحرائے بابل باغ سلیمان
بکر اعداد در دودہ ہوجا	قادر شد آں دم از فضل یزدان
از لطف ایند فتنہ و ظفر یافت	بر شہر کشمیر تا ملک ایران
تاریخ فتحش الحق بہمن است	روز چہارم از ماہ شعبان

میرزا تاسف نمود کہ میں فقرہ من نوشتہ فرستادم بہ حساب آں نہ پُر ختم
بعد از اں کاجی چک و امراء مملکت با وجود ہزیمت باز جمعیت
کمدہ در پی انتقام ترکاں متحد شدند و بہ محاربات بسیار شب
خونہائے بشمار دمار از ترکاں برآوردند۔ ہر جا کہ مغلاں نزول
می کردند امراء کشمیر و نبال آہنہای بوندند۔ پیچ روزے از حربہ
ضرب و شیخون خالی نمی گذاشتند۔ عاقبت مغلاں از جدال و قتال
بہ تنگ آمدہ خواہان صلح شدند میرزا حیدر دختر سلطان محمد شاہ
در عقد از دولج سکندر خان درآوردہ و برائے سلطان سعید خان
تخائف وار مغان بے پایاں اخذ نمودہ و ہنم ماہ مارسنہ کشمیری چہارم
از راہ لارہ مراجعت و معاودت پیرداخت۔

چوں مروان کشمیر در ماہ مار از جنگ و پیکار مغلاں رنایش
یاقتند مردم زمیندار بکار کشت و کار اشتغال ورزیدند۔ از انجا

کہ موسمِ حرارت و کشادگی از دست رفته بود تخم دیزی غیر وقت
مغید نشد و ہنگامِ خریف محصولات خام و ناتمام مانده سرسبز
فاسد گشت۔

دور ۹۲۱ھ قحطِ عظیم واقع شد کہ بزورِ فاقہ پدران گوشت
پس این خود می خوردند۔ و یک خردار غلہ بدہ ہزار تنگہ اندیش یافت۔
و از نوع بشد دو حصہ تلف شدہ ہنگی یک حصہ باقی ماند۔

و بعد رفتن لشکرِ مغلان امرائے کشمیر با ہم دیگر اتفاق و اتحاد
منوہہ بر قیمت سابقہ راضی ماندند۔ سہام خود را ہر کس متصرف
شد۔ سہ سال بدیں منوال گذرانیدند۔

دور ۹۲۲ھ سلطان محمد شاہ از جہان فانی بہ ملک جاودانی
بشتافت۔

ز آسمان سر کشیدہ تلف گفت رفت سلطان محمد از دنیا
ایں مرتبہ ہنگی ہشت سال بحکومت گذرانید۔

(۲۲) سلطان حسین الدین ثانی پسر محمد شاہ دور ۹۲۳ھ
برادر بیکہ جہان بانی جلوس یافت و ملک کا جی چک رایت و زارت افرشت
و امرا بر علاقہ جات خود متصرف بودند۔ سلطان اسیم بے سستی بود
ہنگی یک سال بہ حکومت بسر بردہ شتافت۔

۱۔ ابو افضل مرتبہ پنجم را کلیتہ حذف کردہ است۔

۲۔ قیاس بیگو بیکہ شتافت و فرس "سکا" است کہ لفظ سنکیت بمعنی مردن دارد۔

(۲۳) سلطان اسماعیل شاہ فرزند دوم محمد شاہ داماد کا جی چک
 در ۹۲۵ء برستد ایالت چار بائش حکومت آراست۔ کا جی چک
 باخیار خود انتظام سلطنت می کرد۔ واسماعیل شاہ را بغیر حکومت
 شاہی اعتبار سے نبود۔ در اں سال کا جی چک چند کس از اُمراء
 نامدار را خود موافق ساخته بر مخالفت ماگرایاں علم استقامت اخذ
 و فرقه ماگرایاں در یکی چک در بارہ مولہ هنوز جمعیت می کردند کہ کا جی
 چک در شہر یوش کمرہ بہ مقابلہ آنہا پرداخت۔ بعد چند روز دولت
 چک و زیتو چک از ابدال ماگرے مفارقت کرده با کا جی چک ملحق
 شدند و گونہ صلح بعمل آمدہ شہر رحبت نمودند۔ و بعد چند گاہ
 باز تمامی اُمراء ابدال ماگرے اتفاق کرده بہ مخالفت کا جی چک صفوف
 محاربه آراستند و کا جی چک را معاضدت اعموان ماندہ با جمعیت
 خود بجانب پنجاب مفروشد۔ و زمستان در کومستان لگھڑاں گذرانیدہ
 اول بہار از والی لگھڑاں کو مک گرفتہ بہ جانب کشمیر رحبت نمود۔

لے مراد از آدم خان لگھڑاںست۔ بنا بر روایت طبقات اکبری وارث اصلی این ملک برادر زاد
 او کمال خان بود کہ از خزانہ قیمت گرفتار گردید۔ جلال الدین اکبر بر شے رحم آورده بایں پیغام
 نزد آدم خان فرستاد کہ نصف ملک کمال خان را بدید و بر نصف خود قابض ماند۔ آدم خان بمانود
 و نتیجہ باین افواج اکبری آدم خان محاربه در ۹۲۵ء در جنوب جلیانوالہ رونمود و فتح نصیب
 اولیا اکبری شد۔ آدم خان مجبور گردید در پی حالت زاری ملک بقا گردید۔ (مشاہیر عالم
 جلد اول صفحہ ۲ والیٹس ہٹری آف انڈیا جلد پنجم صفحہ ۳۷۷) صاحب طبقات اکبری
 ملک لگھڑاں را از ابتدائے کومستان سوا لک تا حدود کشمیر نشان داده است۔ (ایضاً)

و در اں ایام ریگی چک برائے تزویج خود با دختر راجہ جتوں
 دگلاب نامہ، براہ بانہال در جتوں رفتہ بود کاجی چک فرصت غنیمت
 دانستہ فرقہ ماگرایاں را در قلعہ سوپور متحصن ساخت و خود در موضع
 گیسو بمقابلہ ایشان پرداخت۔

بعد یک ماہ ریگی چک از جتوں معاودت کردہ در نو شہرہ بمخافت
 کاجی چک علم محاربت افراشت۔ و کاجی چک دولت خان و سید ابڑیم
 بہ مقابلہ ماگرایاں گذشتہ خود بجانب ریگی چک بلغار نمود۔ و ریگی چک
 پیشتر خیر شنیدہ در محلہ علاء الدین پورہ میان قلعہ پائے استقامت
 افتادہ و کاجی چک از راہ نو شہرہ شہر آمدہ در محلہ قلا شپورہ
 یا ریگی چک بہ جنگ پیوست۔ بعد محاربہ و مقابلہ بسیار ریگی چک از
 راہ پچاک بطرف لار فرار شد کاجی چک مظفر و منصور بجانب سوپور
 معاودت نمود۔

چوں فرقہ ماگرایاں خبر یافتند کہ کاجی چک بطرف شہر رفتہ است
 کمل سوپور کہ پیشتر منظور کردہ بودند پائین قضیہ سوپور باز درست
 کردہ بمقابلہ دولت چک و سید ابڑیم سبقت نمودند اگرچہ جماعت
 چکاں از کردہ ماگرایاں کمتر بود۔ لیکن از روئے جودت و جلادت
 سادات بہتقی در محاربہ فتیاب شدند و معود چک برادر ریگی چک
 از دست سید یعقوب خان بہتقی گشتہ شد و جنود ماگرایاں ہزیمت
 خوردہ بہ جانب پنجاب گریختہ رفتند و کاجی چک طبل فیروزی نواختہ

بجانب شهر رحمت نمود.

و ملک کشمیر را بعد از این سه حصه کردند. اسماعیل شاه یک حصه. کاجی چک یک حصه، سید ابراهیم خان یک حصه. و کاجی چک بعد استیصال ماگیاں عرصه دو نیم سال با استقلال تمام امور مملکت را سرانجام داده در تریج مذهب تشیع و تخریب ترهیب جنود جنود و در توپین و تعذیب اهل سنت بجان و دل کوشید همیشه در نزاع و مطاوعت شمس عراقی مشغول می بود. چنانچه متابعت و معاضدت او

له خواجہ محمد غلام در واقعات کشمیر تخریب ترهیب جنود جنود را مطلقاً ذکر نه کرده است. عبارتش این است:-

“اسماعیل شاه بن محمد شاه بعد واقعه برادر به پادشاهی رسید. و در زمان او با تمام

کاجی چک که مرید شمس عراقی بود مذهب تشیع بیشتر رواج گرفت.”

له مرزا حیدر دو غلات مصنف تاریخ رشیدی شمس الدین عراقی متوفی ۱۱۵۶ هجری شمسی مذهب نوربخشی قرار داده است. نزدش پیروان مذهب مذکور نه شیعه بشماوی روند نه سنی. پیروان این فرقه مع سید شتم خلفا، ثلاثه و عایشه میر سید محمد نوربخش را هندی وقت خیال می کنند. شمس الدین عراقی در ۱۱۹۲ هجری در عهد سلطان حسن شاه کشمیری از جانب سلطان حسین مرزا و الی خراسان بطور سخاوت وارد کشمیر شد و در ۱۲۰۶ هجری در سرنگ فوت شد. قبرش در محله زڈی بل مرجع خواص و عوام شیعیان کشمیر است. مرزا حیدر می نگارد که باشندگان کشمیر اولاً تمام تر حال مذهب حنفی بودند، لیکن از دور و شمس الدین مذکورند که از اناں از دین آبا فی خود برگشته مذهب نوربخشی قبول کردند. (جیرش آئین اکبری جلد دوم صفحه ۳۵۲) -

شہس عراقی دو خانقاہ جدی بل اغلو و استیلائے کلی یافتہ بیابانے از
مردم ہنود و مسلمان جرود اہل مذہب خود ساختہ مذہب امامیہ را
رواج بخشید۔ کتاب احوط و احکام مذہب اہل تشیع از خود تصنیف
کردہ شائع نمود۔ ہر فتنہ فساد کہ در میان امراء کشمیر دریں چل
پنجاب سال روداد۔ ہمگی بسبب نفاق انگیزی و فتنہ سگالی ذات
اوشاں بود۔ مختصر کہ اسماعیل شاہ ہمگی یک نیم سال عاریتہ نام سلطان
بر خود نبادہ انتفال نمود۔

(۲۲) سلطان ابراہیم شاہ پسر اسماعیل شاہ در ۹۲۶ھ دہیم حکمرانی
بر سر ہندوستان نام انتظام و بہام ملک داری بدستور در قبضہ اقتدار
کاجی چک دادہ خود در امور مملکت اختیار نہ داشت ملک کشمیر بدستور
سابقہ میان امراء بر سہ سہم منقسم بود و ہر احدی انتظام علاقہ خود
می ساخت حکومت ابراہیم شاہ چار ماہ بود۔

تسلط یافتن میرزا جیدر کا شغری بر کشمیر

چوں ابدال ماگہے در یکی چک از جنود اہل سنت و جماعت بودند
و بسبب تظلم کاجی چک در جنگ سوچر ہزیمت خوردہ بہ جانب پنجاب

سلطان ابراہیم شاہ ثانی۔

لے معلوم نہواں شد کہ چگونہ ایں بادشاہ بد قیمت سلطنت را گذاشت بعض گفتہ
کہ در سال تخت نشینی خود معزول کردہ شد و بعض گفتہ کہ فرار شد۔

میرزا جیدر دو غلات مصنف تاریخ رشیدی ۹۵۷ — ۹۰۵ھ تاریخ و فاش
قضاے الہی گفتہ اند۔

خراب و آواره اوقات گذاری می کردند، در آن حال فرزندان خود در پیشگاه جمایوں پادشاه با تمید معاودت و محاضرت فرستادند و در آنجا بوساطت میرزا حیدر و خواجه حاجی باندے به خدمت جمایوں پادشاه حقیقت استیلائے متابعان شمس عراقی و شیوع مذهب تشیع مفصل عرض داشتند کتاب احوط تصنیف میرزا شمس عراقی به جنس گذارینند و برائے اصلاح مذهب و فرستادن افواج بکشمیر التماس نمودند.

و در آن ایام جمایوں شاه از دست شیرخان افغان بهزیت خود و از دلاهور رفته بود و موجب خواستگاری امراء کشمیر عزم عزیمت این حدود و بنحاطه خود جزم نمود. اما میرزا هندال اورا ازین خیال باز داشت از راه سند و بکمر بطرف جوده پور فی الفور بهزیت فرمود و التماس امراء کشمیر را التفات نه نمود.

لیکن میرزا حیدر موجب ترغیب امراء و رغبت خاطر خود از پیش جمایوں شاه رخصت حاصل کرده با جمعی از متابعان خود

به شکست مذکور در قنوج بروز عاشورہ ۹۴۴ مطابق ۱۲۰۵ مئی ۱۲۵۷ هجری بمقام بیوفائی محمد سلطان میرزا برفلوج جمایوں افتاد. جمایوں درین معرکه یک لک فوج مقابل شیرشاہ سور آورده بودند در آن حالیکه عده افواج آخر الذکر از عده پنجاه هزار متجاوز نبود. (تاریخ فرشته جلد دوم مترجمه محمد قدا علی طالب صفحہ ۲۴۵)

۲ بقول صاحب تاریخ رشیدی صفحہ ۲۴۹ و تاریخ تاجی مسند احمد یادگار صفحہ ۱۵۸-۱۵۷ جمیعہ کہ مرزا حیدر از جمایوں حاصل نمود چهار صد نفر آزاد و غلام بوده است.

برای معاونت فرقه ماگرایان عنان عزیمت بجانب کشمیر معطوف داشته
از راه چیره مار تالایخ ۲۰ ماه رجب ۹۷۴ هجری وارد خطه گردید و به استماع
آوازه او کاجی چک و سید ابراهیم خان تاب مقاومت در خود ندیده
بغیر مقابله و محاربه با جمعیت و ثروت خود از راه میره پور در شهاب
نوشهره منزوی شدند.

و میرزا حیدر به کمال کز و فروار د شهر شده ملک کشمیر را متصرف
گشت و با امراء کشمیر اختلاط و ارتباط با حسن و جود و رزیده اعیان
ملک را به احسان و استمالت مطیع خود گردانید و به اتفاق امرا ملک کشمیر را
بر سه حصه قسمت کردند. از آن جمله یک حصه به میرزا حیدر. یک حصه
به ملک ابدال. یک حصه به ملک ریگی چک سلم داشتند و نازک شاه پسر
فتح شاه را خلعت خسروی در بر کردند.

بعد چند گاه ملک ابدال ماگرے از دنیا انتقال نمود و میرزا حیدر
پسر او حسین ماگرے را بر جاگیر و منصب پدر مستقل فرمود.
(۲۵) سلطان نازک شاه پسر فتح شاه در ۹۷۴ هجری به معاونت و

له بقول تاریخ رشیدی ۴۸۵ و دیگر نامه جلد اول مترجمه بیوریج صف ۴ بهارستان شاهی
قطعی الف ۱۰۷ تاریخ درود میرزا حیدر در کشمیر بیت و یکم ماه رجب ۹۷۴ هجری است.
له میرزا حیدر در تالایخ رشیدی نازک شاه را نادر شاه نوشته است. از سکه مائی
که بر مانده او مطلق دارند تصدیق این امر می گردد. اما مورخان کشمیر با اتفاق این را
نازک شاه نوشته اند.

محاضرت میرزا حیدر پسر پیر جہانبانی جلوس نمود و میرزا حیدر
در تق و تق امور سلطنت و انتظام مہام وزارت تسلط یافتہ در محاضرت
و معاونت اہل سنت و احسان و التفات رعیت سنجی پرداخت
و اہل ہندو را برفق و رفاه و آسودگی بہ نواخت و خیام مکن
و ماوای اہل و عیال خود در قلعہ اندر کوٹ افراخت۔

و ملک کاجی چک برائے استعانت و استمداد در پیش شیرخان
افغان بہ ہند رفت و دختر خواہر خودش کہ صبیہ صلیبہ سلطان محمد شاہ
بود نزل خدمت ساختہ فتنہ سگالی معاندان و پریشان حالی خود بیان
نمود و جراحت ہائے بدن خود بر ہنہ کردہ با و نشان داد و شیرخان
بر حال تباہ او رحم آمد با عطفت خسروانہ بنواخت بلکہ بہ خطاب نامانی
رتبہ او افراخت و از امرائے خود حسین خان شیروانی و عادل خان
و باجمیت و پنج ہزار سپاہ و اخیال برائے امداد و اعانت او ہمراہ داد
رخصت انصاف بخشید و کاجی چک بہ مسارعت تمام داخل کشمیر
شدہ در ملک و لولہ انداخت۔

لے در تاریخ رشیدی صفحہ ۲۸۵ و اکبرنامہ جلد اول مترجمہ بیورج صفحہ ۴۰۳ میں مقام
ہمچنین درج است۔ و آنکہ بعض مورخین اندر کول نوشتہ اند غلط و فاسد است۔
اندر کوٹ یا انتر کوٹ قلعہ بود در زمان ہندواں واقع نزد قلاب ہنبل ۱۲ میل
بجانب شمال مغرب سرنگر عرض بلد ۱۵۰۳۲، طول بلد ۲۷۵۲۵۔ در شاہان انیشٹ
جیوگرافی پارا ۱۷۲، لے معتد تاریخ رشیدی صفحہ ۲۸۵ از ذکر نمودن این پیشکش
برائے شیرشاہ خود داری نمودہ است۔

و میرزا حیدر علیا و اطفال خود در اندر کوٹ گذاشته با اتفاق
ملک ریگی چک و عید یارینه و حنین ماگه به حرکت آمده بمقام دقته نار
تلاقی فریقین روے داد و تادمت یکماه باهم دیگر از جدال قتال دقیقه
نگذاشتند.

و بعد یک ماه به سبب لغیان آب و کثرت سیلاب از آنجا برخاسته
رفتند و ملک کا جی چک بمقام گیردار پائے استقامت استوار نمود
و میرزا حیدر با جمیعت خود در موضع کوه تر قیام ساخته فردا در موضع
و هتوره محاربہ فریقین واقع شد. هر چند دلاوران عسکر کا جی چک
دقیقه از دقایق محاربت و مبارزت فرو نگذاشتند اما فتح و نصرت
فتوح آسمانی است ناگاه کا جی چک بهرابی دولت خان وید ابراهیم
خان از راه چیره مار بجانب پنوچ هزوم شد. و غازی چک با لشکر
شیر شاه از راه ہیرو پوره گریخته رفت و میرزا حیدر مظفر منصور داخل
شهر شده طلب فیروزی خواست. ملا یوسف خطیب تاریخ این جنگ
”فتح مکرر“ دریافت یعنی فتح اول پارسال و فتح مکرر امسال.

و ملک ریگی چک بعد نصرت از میرزا حیدر رخصت گرفته بجانب
کامراج در علاقه خود معاودت نمود و چندے رابطہ خود دو وفاق با
هم دیگر مستحکم داشته در متابعت یکدیگر گریه جوشی میگردند. عاقبت
ملک ریگی چک با میرزا حیدر سرگراتی کرده در نفاذ امورات او عدولی

می ساخت۔ لاجرم میرزا حیدر با حاجی بانڈے و حسین ماگرے و حیدر
رینہ گنگاش کردہ برائے گرفتاری چک با جمعیت افواج در کامراج
رفتند و ریگی چک تاب مقاومت ندیدہ از راہ کردنا در کوہستان
نوشہرہ نزد کاہی چک گریختہ رفت۔ و میرزا حیدر خانہ ڈائے ریگی
چک در آتش کشیدہ مال منال اور اتا تاخت و تاراج کنانید۔

و در سال دیگر ۱۲۵۹ھ کاہی چک و ریگی چک با ہمد گیر اتفاق
کردہ در کوہستان گل مرگ شورش برداشتند۔ میرزا حیدر با جمعیت
لشکر مغلان و با اتفاق امرائے کشمیر در مقابلہ آنہا داد و محاربت مبارز
دادہ از طرفین جمعے کشمیر قتل آمدند۔ عاقبت لشکر مغلان بر سر آنہا

لے نزد صاحب بہارستان شاہی سبب موافقت ریگی چک با کاہی چک ایں بود کہ میرزا حیدر
بنا بر ملت سیاسی با پیروان شمس الدین عراقی بحسن خلق پیش می آمد۔ ایں چیز باعث
منازعت ریگی چک از میرزا حیدر متوہم شدہ از کشمیر بد رفت و با اتفاق کاہی چک باعث
فتنہ و فساد گردید۔

۵ فارسی مورخان کشمیر "گل مرگ" را "گوری مرگ" نیز گفته اند۔ طول بلدش ۵-۳۴
و عرضش ۲۵-۱۷۴ است۔ مقام زبور در وسط کوہ پیر پنچال بطرف جنوب مغرب
کشمیر واقع است۔ فاصلہ اش از بارہ مولہ و سرنگیہ بالترتیب ۱۳ میل۔ ۲۷ میل
بطرف جنوب و مغرب است۔ دہ گل مرگ آب و ہوایش لطیف دارد و در موسم
گرم محل اجتماع سیاحان عالم گردد۔ یں مقام از ماہ ڈائے مختلفہ میتوان رسید۔
از تعامش از سطح بحر محیط ۸۰۰۰ فٹ است۔

شب خون داده هرزوم کردند و کاجی چک بمقام قنّه رسیده به مرض
تب لرزه از جان درگذشت " فوت سرور " تاریخ است -

میرزا حمید را از گلرگ به فتح و فیروزی رجعت کرد و با عیدی
رینه حسین ماگرے اتفاق و اشتداد کلی نموده اطراف کشمیر را از تبّت و
پکلی و دامگی و کشتوار مع مضافات دیگر به حیطة تصرف در آورد -
و سه و خطبه بدستور بنام نازک شاه جایز داشت - ملک عیدی رینه را
رتبه سپه سالاری بخشید و در انتظام مملکت مساعی جمیده بکار

۹۵۲ هـ - صاحب بهارستان قلمی نیز این تاریخ ذکر نموده - ملاحظه کنید عبارت ذیل :-

" ذر تاریخ ۹۵۲ هـ بدو بیت دسویم جمادی الآخر ملک کاجی چک

در بندوفات یافت - " فوت سرور " تاریخ وفات ادست -

تاریخ مزبور مطابق ۱۱ اکتبر ۱۵۴۷ می شود - دیهانتان شاهی قلی الف ۳۱۱ - طبقات د (ک)

صف ۶۱۶ - فرشته (ک) صف ۳۵۵ جلد دوم

۲ طبقات د (ک) صف ۶۱۶ - فرشته (ک) جلد دوم صف ۳۵۵ - پکلی بر تمام علاقه کوهرتانی

هزاره (قدیم آراسه) اطلاق می شود - همچنان آن میدان شیبی که ماین دریا کش گنگا سلسله که

کاجرگ که لطیف شمال شرق کشمیرت نیز شامل پکلی بشمار می رود - (جریس آئین اکبری جلد دوم

صف ۳۹۰ - ستائین انیشنت جیوگرافی پیرا، ۸۳)

۳ مستفین طبقات و فرشته جلد دوم (مترجمه ک صف ۶۱۶ و ۳۵۵) برخلاف حسن

باله دارند - نزد ایشان مرزا حیدر در کشتوار به تباہی و بربادی دوچار شد -

کشتوار آنقدر آیت که در کشمیر لطیف مشرق بر لب دریائے چناب واقع است - و در
ازمنه قدیم ادراک شده و گفته می شود (بیش گزین صف ۲۳۴ انیشنت جیوگرافی پیرا، ۸۱)

آوردہ استادان ہر حرفت و صنعت از ہر جا طلبیدہ رونق و رونج
 این ملک بخشید۔ و تعمیر حمام و طاقہائے درسیچہ تکیہ دار و کاغذگیری
 پنجرہ دار و بدر و دایے اسواق و خشک کردن شالی بطرف آتش کہ آن
 نادرہ بلوئی گویند از مخترعات اوست۔ و اہل فضل و کمال را دوست می
 داشت و رعایت دانشمندان فراوان می کرد۔

و در ۵۵۹ھ علم تعصب افراشته باتفاق ایمان شہر مردم علوم
 اشتعال دادہ بر تاراج شیعہ مالدیر نمود۔ چنانچہ باشارہ او عوام
 ہر سو تاختہ شیعہ ہارا تاخت و تاراج نمودند۔ و بیوت آنہارا در داؤ
 خاکتر کردند و خانقاہ شمس عراقی کہ در جدی بل بود بہ آتش افروختند
 و لاشہ شمس عراقی را از گوشت کشیدہ و در سرگین سگاں طعمہ آتش نمودہ
 مرقد اورا منزل اہل شہر کردند و شنگلی ریشی کہ از مریدان بابا علی بخار بود
 و در نوامی پسرورہ واقع داشت از شالی کوہ سرش کوفتہ لاشہ
 او در سرگین افروختند و قاضی میر علی اخراج کردہ نمائے اورا غارت

۱۔ اکبرنامہ جلد اول مترجمہ بیورج ص ۷۰۷ و توژک (R.L.B) جلد دوم ص ۱۳۸۔

۲۔ تاریخ اعظمی قلمی ص ۶۹۔

۳۔ نادرہ بلو کلام کشمیری است مرکب از دو لفظ۔ نادرہ بمعنی آتش و بلو بمعنی طرف بزرگ۔

۴۔ بہارستان شاہی قلمی الف الف B III و نیز تاریخ اعظمی قلمی ص ۶۸۔

۵۔ ایضاً ایضاً۔

۶۔ بہارستان شاہی۔

نمودند و ملا حاجی خطیب از تیغ گذرانیدند۔

مختصر کہ مردم بسیاری از اعیان شیعه و متابعان شمس عراقی قتل
رسیدند و میردایال گرامی فرزند شمس عراقی کہ در اسکندریہ و ترویج مذہب
خود می ساخت میرزا حیدر اورا ببرزخ آوردہ تا یک سال محبوس داشت و
بگو ای چند شاہداں سب صحابہ کبار برو ثابت کردہ بہ فتوای قاضی ابوسمیع
و قاضی عبدالغفور از تیغ گذرانیدلاشہ اورا در شہر دفن کردن نداد۔ تاریخ
قبل او "دشت کربلا" گفتہ اند۔

بوقوع این واقعہ تردد و توحش در دلہائے مردم از میرزا پیدا
گشت خصوصاً اہل تشیع بیشتر در مقام خصومت و نزاع او مستعد
شدند و ملک عیدی رینہ را از روی خود رای و سرکشی او غبار کدورت و انگیز

لہ در بہارستان شاہی بجائے اسکندریہ بہ "تبت" مذکور است۔

۱۰ مصنف بہارستان در ضمن قضاۃ نام قاضی حبیب را نیز فکر کردہ است۔ ملاحظہ کنید۔

"در ہستم ذی الحج ۱۰۹۴" بہ تبت رفتہ شیخ دایال را گرفتہ آورده

قریب یکال در قید و زنجیر محبوس داشت و آخر از بہت دفع ملاعن در

منع ملاعن عبدالرشید خان در قصد کشتن آنحضرت افتاد۔ و شیخ فتح اللہ پیش خود

آوردہ گواہان فرغ از دے طلب نمود۔ و آن مرد نا خدا ترس رشوت ندادہ

جماعتی فاق آورد۔ ایناں بر بے رض آنحضرت گواہ شدند۔ و آنحضرت را

در بیت و چہارم ماہ صفر ۹۵۰ بمکہ قضاۃ وقت قاضی حبیب، قاضی ابراہیم

و قاضی عبدالغفور شہید ساختند۔ و تاریخ آن "دشت کربلا" یا قند ۹۵۰

خاطر گشت۔

مدعا کہ ہر کسے در صدد مخالفت و معاندت او افتاد و از اثنا
میرزا حیدر را خیال تسخیر محمد کوٹ^۱ بہ خاطر افتاد و از اُمر استصواب ایں
امر کرد و ہر کسے در اہتمام و انصرام ایں مقدمہ اورا ترغیب و تحریص نمود۔
موجب آں میرزا قراہا در برادر زادہ خود با جمعیت بکیرا سپاہ از قوم
مغل و یک نیم ہزار از فوج کشمیری اول ماہ رمضان ۱۲۵۶^ھ براہ بارہمولہ
مانور ساخت۔ و عیدی رینہ و حاجی بانڈے و نازک شاہ با ہمدگر اتفاق
کر دہ در تخریب میرزا حیدر کنگاش نمودہ با ہمدگر بہ عہود و موافقت
متعہد و مستعد شدند و ملک عیدی رینہ بہ فریب سازی و روبہ بازی
از میرزا حیدر رخصت گرفتہ بالشکر مغلان بطرف محمد کوٹ نہضت
نمود۔

چوں سپاہاں در بارہ مولہ اقامت کردند از فساد امرائے کشمیر
متنبہ گشتہ بعض میرزا حیدر رسانیدند و میرزا حیدر ایں سخن را باور نہ کردہ
گفت کہ مغلان در فساد و فتنہ کم از کشمیریان نیستند۔ حین ماگرے
برادر خود علی ماگرے را نزد میرزا حیدر فرستاد تا کہ از غدر کشمیریان
اورا آگاہ گرداند و لشکر را حکم رجعت بدہد۔ میرزا حیدر گفت کہ کشمیریان
را چہ طاقت است کہ با ما غدر اندیشند۔

۱۔ صاحب بہارستان شاہی ایں مقام را "مان کوٹ" ذکر کردہ است۔ مقام مذکور در صوبہ
پنجوچہ در میان کوٹلی و پنجوچہ واقع است۔ (سپیس گزٹیر ص ۲۶۸)

دران اثنا ۷۴ ماه رمضان دادند و گوشت آتشی عظیم واقع شد اکثر خانه ها سوختند - و مرزا قزاقها در دستان مردم پیغام کردند که خانه های ما سوخت شد - اگر حکم باشد یا نیم و خانه ها راست کنیم و در سال آئینده متوجه برپا گردیم - مرزا حیدر اصلاً منظومه کرده پس مرزا قزاقها در بالاشکر خود کمال جبر و اکراه متوجه برپا گشت چون در محمد کوٹ رسید سیزدهم ماه شوال تمامی امرائے کشمیر بر قلعہ ہائے کوہ و بلندی ماروج کرده گروہ زمینداران کوہستان را بتجویز دادند کہ راہ معاودت مغلاں بہ جانب کشمیر مسدود سازند - علی الصباح مردم کاری و دلاوران کارزادی از قلال جبال فرو داده در میان تنگناے ورہ کوہستان بالاشکر مغلاں بہ جدال و قتال پیوستند و نگہائے گراں از بالا غلطایندہ کاہید ہائے مغولاں بخاک آمیختند تا وقت زوال از حرب و ضرب و سنگ و چوب خونہائے مغولاں بر زمین ریختند و دران معرکہ جانکاه مغلاں واد شجاعت و مردانگی داد حمد ہائے رستمانہ نمودند - عاقبت راہ ہزیمت پیش گرفته بجانب برپا برگزیدند و نایک فرسخ دلاوران کشمیر دہال آہنا تعاقب کردہ بیابانے مقتول و مجروح نمودند - و کچھ خان ککھ مردمان کوہستان ہمراہ گرفته تا موضع برپا دہال آہنا دیدہ از اسپ و براق و سامان ہرچہ دیدند بجاوت پر دند - و بعدی زینہ پانصد سوار یا فیری شمس چک و بنجی ملک برائے محاصرہ قلعہ برپا مامور ساخت - و خود بجانب پنوج حرکت نمود و امرائے کشمیر در برپا رسیدہ قلعہ را محاصرہ کردند -

صبح روز دیگر قزاقها در جماعت از مغلاں ہمراہ گرفته برائے مصالحہ و تسلیق

برجانب امرائے کشمیر پیش قدمی ساخت - چون نزدیک رسید مرومان کوهی پیادگان
 کشمیر بر سرایشان ریخته بمقتله و غارت مشغول شدند - و سید مرزا
 و جماعت مغلان کشمیر را غلام کرده از قلعه برآمده بجانب ولایت گجرات مہنوم
 شدند و دنیال آباد دلاوران کشمیر تا یک میل تعاقب کرده از پرات و سامان
 ہرچہ بد یافتند بردند و قراہادڑ با جمعی از مغلان در دست کشمیریان گرفتار
 آمدہ دست و پا بستہ در اُردوئے عیدی رینہ رسانیدند و عیدی رینہ
 قراہادڑ و قطب علی کوکہ و محمد نظیر را کہ سران عسکر بودند مجوس داشت و
 قریب شصت کس را دستہا بریدہ یلہ کردند - از انجملہ بعضیہا در انجا فوت
 شدہ بعضیہا بہ جوانی و اطراف متفرق گشت و عیدی رینہ میرید بہریم
 و غازی چک و دولت چک از کوبستان نو شہر و طلبیہ از راہ ہیرو پور ہمراہ
 خود بہ کشمیر آورد -

و میرزا حیدر بہ سہنوح این سانچہ جا بنگاہ موجب مصلحت مشیران و
 مدبران خود جمعی از مغلان در اندر کوٹ نگہبان خانمان خود گذاشتہ مع
 یکہزار سوار متخل بہ تقابل امرائے کشمیر متوجہ شد چون بمقام زالی ڈوگر نزول
 فرمود فتح چک با سہ ہزار کس در اندر کوٹ رفتہ خانہ میرزا حیدر را آتش
 کشید - و جہر علی عمارات سلطان زین العابدین را کہ در سو پور بودند بہ عوض
 عمارات میرزا حیدر سوخت - اما میرزا با این عمل خوش نیامد - لشکریان
 عمارات عیدی رینہ و نو روز چک را کہ دہ شہر بودند سوختند -

چون ایام سخت و اقبال از میرزا برگشته بود مقبران و معتمدان دس
هر جا که در اطراف کشمیر بیشتر تعیین شده بودند از هر جا تهاش شدند - از آنجمله
ملا قاسم و ملا باقی که از امرائے عظام او در تبت حکومت میکردند و ملا باقی
زمستان مردم تبت اتفاق نموده ملا قاسم را با جمعی کثیر قتل کردند و ملا باقی
گر خفته بوقت مصیبت پیش میرزا حیدر و راندر کوٹ رسید - و مولانا عبد اللہ
سمرقندی که از امرائے معتمد علیہ بود ب ضبط و ربط ولایت کپلی اعتبار داشت
از اینجا باستمع خروج کشمیریان متوجه ملاذمت بود چون در باره موله رسید
از دست کشمیریان مقتول گردید - و یوسف میرزا که در کشتوار به حکومت
مستقل بود - از اینجا بزمیت خورده در شائے راه با یک هزار و پانصد نفر مغل
کشته شد - و محمد نظیر در راجوری گرفتار گشت -

میرزا حیدر این همه اخبارات جانکاه در یک روز شنیده از جان خود متلی

گشت - قطعه

فریاد زجر و کسم چرخ کبود هرگز گره بسته کس را نه کشود
هر جا که دل یافت که داغ دارد صد داغ دیگر بر سراسر آفرود

میرزا حیدر با وجود تلاطم امواج ابتلا علم بیجا فرامشته در راه مخوره
رسید و لشکر امرائے کشمیر و قلعه خانیوار را قامت گزین شده بود - میرزا حیدر

نه نزد محمد غلام و ابوالفضل این مقام خانیوار است - مقام مزبور را ابوالفضل در شائے راه پیرو پور
نویگشتان داده است - بدین وجه میتوان گفت که خانیوار همان شهر است که در پرگنه پوره
بمسافت یک میل بجانب شمال مشرق درنگ - راجے که به سر نیگری رود واقع است -

(میل از کشمیر ۲۳۲)

با جمیعت ہشت صد سوار بر فوج مخالفان شبِ خوشی آمد و چوں پایاں قلعہ رسید
 تمامی دلاورانِ محل در اینجا ایستادند و ہمراہ میرزا حیدر بھگت سی سوار بالا برآمدند
 آہنہا ہم در آٹھائے راہ باز ماندند و میرزا حیدر بھگت ہشت سوار ہمراہ گرفتہ و محرکہ
 محاربہ دست مفتاکہ بکشد و وچیل و چہار کس از تیغ گذرانیدہ بزخم تیر مخالفان
 در شب ہشتم ماہ ذی قعدہ ۹۵۹ھ جام شہادت نوشید۔

بعضے مؤرخان می نگارند کہ در اں شب ابرے بیاہ پیدا شد چوں میرزا
 حیدر نزد خیمہ خواجہ حاجی باندھے کہ مادہ فاد و وکیل میرزا بود رسید از تاریکی
 ییج نمی نمود۔ شاہ نظیر کہ قورچی میرزا حیدر بود دے گوید کہ دریں وقت چو تیر
 می انداختم آواز میرزا حیدر بہ گوش من رسید کہ گفت "قباحت کردی" و انہم
 کہ در اں تاریکی ناگہانی تیرے بہ میرزا حیدر رسید۔ و نیز منقولست کہ قصہ

۱ صاحب بہارستان شاہی صحیح تاریخ قتلش باین الفاظہ دادہ است۔

"بقضاے اہل در شب ہشتم ذی القعدہ ۹۵۹ھ میرزا حیدر
 بزخم کمال دہوی قتل رسید۔"

و صاحب تاریخ عظمی نیز تاریخ قتلش ۹۵۹ھ ہجری بیان کردہ است۔ و آنکہ ملک حیدر
 چاڈورہ و نرائن کول عاجز تا ریخ نوشتش ۹۵۹ھ ہجری بیان کہ وہ اند مہنی بر
 خطا و سہواست۔

۲ طبقات چاپ کتبہ ۹۱۵ھ و فرشتہ جلد دوم چاپ کتبہ ۹۵۷ھ۔

۳ پنڈت نارائن کول عاجز نام ایں قصاب "کمال دہوی" بیان کردہ ہت۔

برہان اوتیرزد۔ بعضے گویند کہ کمال کو کہ اودا بزخم شمشیر کشت اما بر قالیب اود
غیر از زخم تیر چیزے دیگر ظاہر نہ بود۔

فردا چوں مخالفان از قتل میرزا حمید رخبر یافتند دولت چک و غازی
چک پیران کا جی چک خواستند کہ بر نفس میرزا بے ادبی کردہ جسد اور اطعمہ
سنگاں سازند و سید محمد بیقی کہ نہ نہ نازک شاہ بود با اتفاق حین ماگرے
و اجتماع اہلسنت استقامت کردہ نفس او برداشتند و مزار سلاطین متعل
مرقد زین العابدین سمت مغرب بعد پنج روز دفن کردہ مقبرہ او سنگین اور تختہ

سے وہیں روایت را بقدری اختلاف ملک جہد رچاڈ وہ ، خواجہ محمد عظیم ، نارائن کول
عاجزہ پیرل کاچرو اختیار نمودہ اند۔ عبارت اولیں این است۔

”پس بغرم انصرام این مرام میرزا حمید ر خود متوجہ تفتیش احوال اہل قلعہ گردیدہ شے سوار
شد و اذد و اذہ قلعہ باندروں رفت قضا را قضا بے نکاحے پاک میکہر دچوں دید کہ
سوائے از بیروں در آمد دانست کہ جاسوس لشکر است۔ میرزا را پرید کہ کشتی و
بکجا آدی؟ میرزا چوں زبان کشمیر خوب یاد نگرفتہ بود جوابے داد کہ نہ فارسی بود نہ
کشمیری۔ قضا ب تبریکہ گا و با آں پاک میکہر د بر سر میرزا کوفت و اعدا بر منزل فنا
بودی خموشاں رواں کردیم۔“

عبارت ثانی این طور است :-

”میرزا اہل عیال و راند رکوٹ گذارشتہ قصد خون امرائے کشمیر کرد و بجای طر میرزا رسید کہ
در شاخ بندی غنیمت تنہا و آمد قضا بے پرید کہ نام تو ہیبت چوں زبان کشمیر
فصح نمیدانست قضا ب را یقین شد کہ مغل است تبر برداشت و بر سرش کوفت
و بجاں زخم درجہ شہادت یافت۔“

و بر لہج قبر او این سچ نقش بر سنگ موجود است۔ تاریخ۔

شہ گورگاہ میرزا جید آخر
قضاۃ الہی جنیں ہو و تاریخ
بلکہ شہادت زدہ کوں شاہی
شدہ ہر مجلس قضاۃ الہی

سید محمد تا یک ماہ بر مقبرہ او محافظان مقرر داشتہ دست چکاں کوتاہ خست۔

پول دولت چک بہ سبب حمایت نازک شاہ و سید محمد بر نقش میرزا جید
دست نیاقتند و راندہ کوٹ برائے ترت و تاراج خانان میرزا جید زناخت آورد
وزن میرزا ہم بہ جنگ مروانہ مستعد ماندہ بود۔ فرزندان ابدال ماگرے کہ از اقارب
سید محمد بودند و در میان آمدہ صلح کنایند۔ چکاں را دفع کردہ قبیلہ میرزا را
دو سینگ میان حویلی حسن متو بجائے دادند۔ و میرزا قرا بہادر و میرزا عبدالرحمن
و میرزا جان میرک و میرزا پیکلہ و میرزا شاہ و شاہزادہ بیگ و محمد نظر و جبر علی
نظر بند شدند و بعد چند گاہ رمایش یافتہ روانہ کاشغر نمودند۔

میرزا جید برادر زادہ سلطان سید کاشغری و خالہ زادہ بابر بادشاہ
بود و در علوم عقلی و نقلی و شعر و سخن طبع موزون داشت۔ تاریخ و شہیدی از تصنیفات

۱۰۰۰ (ایضا ص ۱۰۰) اما ملک جید و نایب کول عاجز و بیریل کاپر و بہ خلاف این ہر دو
سال قتل ۹۵۹ھ نوشتہ اند۔ ملک جید گوید کہ :-

”در تاریخ ہر صد و پنجاہ و نہ از اوچ تخت بقیض قدم نوا“

۱۰۰۰ ترت، غارت و انہدام۔ ۱۰۰۰ ایضا ص ۱۰۰۔ ۱۰۰۰ ایضا ص ۱۰۰۔

۱۰۰۰ تاریخ ملک جید چاڈورہ (مخطوطہ) ص ۱۰۰ و تاریخ کشمیر عظمی مطبوعہ ص ۱۰۰۔ اما در ہر دو
این قدر تفصیل نیست کہ حسن ذکر کردہ است۔

اوست ده سال به حکومت کشمیر گذراند و سکه و خطبه بنام نازک شاه معمول داشت.
بعد واقعه میرزا احمد عیدی رینه بر منصب وزارت استقلال یافت.

نازک شاه را هم سلطانی و خطبه بدستور گذاشت و انتظام معام محکمت بطور خود
می ساخت دولت چک و غازی چک و علی چک و حسین چک فردندان کاجی چک
که در آواره گردی و پریشان حالی میان کوهستان با اوقات بسری بردند و بچهار
بے غایات طلبانیده در سایه حمایت و عنایت خود نگذاشت چنان قوت و ثروت
دریا قند بر آب بغض و عناد و کینه و فساد او بشتافتند و همیشه دلد میروند و تخمیر او
خطر خنجر تدبیری باخفتند. در آن زمان بهیت خان نیازی از پیشگاه سلیم شاه
با لشکر دلاوران جرار برآه کوهستان جموں لغزم تخمیر کشمیر عزیمت کرد و در
بانهال رسید.

ازین سو دولت چک و حاجی بانڈے با جیش پر طیش به مقابله برآمده بر
فرق کوه بانهال پائے استقامت افشردند و ملک عیدی رینه و حسین مانگرے
متعاقب یا هستگی می رفتند. دولت چک لشکر خود به دوراه بر مقابله مخالفان
ماور ساخته فردا به جنگ پیوستند و از صبح تا شام واد مردانگی داده محاربه

۱- واقعات کشمیر ص ۸۶ - ۲- مجموع التواریخ مصنفه بریل کاپر و قلی ص ۲۱۴ -

۳- واقعات کشمیر خواجہ اعظمی ص ۸۴ - مجموع التواریخ قلی ص ۲۱۴ و تاریخ کشمیر ملک جید چاؤ ص ۵۸
۴- واقعات کشمیر ص ۸۶ - ۵- سبب یا هستگی رفتن عیدی رینه حسین مانگرے این بود که هر دو بپشت
دولت چک در واقع بهیت خان نیازی حدمی بردند و از خدای خواستند که این کس از میان برود
و صاحب تاریخ در شصت و ۳۵ و طبقات اکبری ص ۶۲ چاپ لکهنؤ و مقتولین زوجه بهیت خان
(اعظم جہاوی) را نیز شمرده اند.

عظیم نمودند۔

ہر چند دلاوران ہندی نژاد را در شجاعت و مبارزت نظیر نبود لیکن موجب کسب و قضا و قدر و در دست کشمیریان ہمہ مقتول شدند و بغیر دو کس از جنو و ایشال کئے زندہ نماندند پس بوقت شام دلاوران کشمیر سرمانے ہیبت خان نیازی و سعید خان و شاہباز خان و پیش دولت چک گذاریندند۔ و ملک دولت آں سرمانے پیش سلیم شاہ بجانب ہند فرستاد و قاصد اعزض داشت خود بنام نازک شاہ بدین مضمون نوشتہ داد کہ شمس ملک و نجی ملک از طرف عیدی دینہ ہمراہ من بودند۔ انہا بیچ گو نہ رفاقت سخنی بہ من نہ کردند تاثرہ بغض و عداوت ویرینہ شاں افروختہ شدہ بودند۔ ایں بے اتفاقی علاوہ اشتغال فساد و غنا نمود۔ فقط۔

دولت چک بوقوع فتح و فیروزی کلاہ کبیر بہ فلک سودہ بہ جانب کشمیر معاودت نمود و در پرگنہ ویرناگ با عیدی دینہ ملاقی شد و حین مارگے بدال جاہم نہ رسیدہ بودند ملک عیدی دینہ بہ قیاس و قیافہ استکبار و استغنا قوم دولت چک دیدہ در فکر تخریب و ترہیب آں مآقا و دولت چک در شہر رسیدہ با ملک محمد ناجی کہ از عیدی دینہ بہ سبب مقدمات میرزا حسین و رنجیدہ بودند، مواخعت و موالست حاصل نمودہ برائے مقہوری عیدی دینہ

لے مطابق روایت صاحب طبقات جنگ مزبور در پرگنہ باہنال نزدیک پوچن کوٹ واقع شد۔

۳۔ سعید خان و شاہباز خان ہر دو مانند ہیبت خان از افغانان نیازی بودند۔

۴۔ نزد صاحب طبقات اکبری ایہ نام اسلام شاہ است کہ در اں ایام دودہ بن نزد دریا چناب در قیامت

در میان خانقاه محلی اجدادش کردند

و در آنجا سنگ نیکر دزد برادر محمد ناجی سنگی کلان از سقف خانقاه بر آن
جماعه انداخت و آن سنگ خطا شده ستون خانقاه مضروب و مجروح ساخت که
اثر آن در خانقاه قدیم پیش از سوختن موجود بود و به پادشاه این امر را چهار
بند و قے از غیب بر آنوے نیکر وزیر رسیده فی الفور بجا داد.

و یک عیدی رینه جمعی از چکان کوچه واده که اهل سنت بودند و طایفه
ماکریان و سیدان بهیچ با خود متفق ساخته در ماه رمضان ۱۰۵۸ هجری به محاربت
چکان علم منازعت افراخته و قلعہ علاء الدین پلده متحصن نشسته به مبارزت پرداخت
آنها پر داخت تا آنکه شب شمس چک کوچه واده و نجی ملک و حاجی بانڈے و جیرام

له تاریخ کشیر یک عید رجا ۱۰۵۸ هجری و اتفاق کشیر ۱۰۵۸ هجری جمیع التوائی صلا.

تا جمد یک بیاضی انداختن سنگ از سقف خانقاه ذکر انداختن گلوڑ توپ از کانه آن طرف
روز بهت (چلم) نموده است.

له ایضا.

له بقول خواجه نظام الدین و مؤرخ فرشته کشیر یان باین وقت به چهار گره منقسم بودند و
رهنائے ہر یک جدا بودند چنانچه صاحب طبقات می گوید.

قدیم ایام چهار طائفہ کشیر اعتبار داشتند اول عیدی رینه با طائفہ خود دوم
حسن مگرے و لدیال گمرے با طائفہ خود سیم کشتواریان کہ ہر یک یک و دیگر باشند
چهار کامیال کہ ساجی چک و دولت چک غازی خان چک باشند.

و آنکہ اینجا ذکر شد غالباً از غلطی نویسنده حاصل قدیم است کہ حسن از آن نقل نمود

پژوہ قصبہ بہت بزرگ توپ ہا و قلعہ و دست قلعہ میل الہ بارہ فرسولہ

نیا یک دیو سخاوت با اتفاق جماعتی از خیل و خدم پهلوانی شهر بریده بجایه
و مقابل ایستادند و دولت چک و غازی چک به مبارزت و مقابلت آن ها
مبارزت نمودند - و سید ابراهیم خان و حسین خان ماکری را گرفتار کردند
محبوس داشتند باقی جماعت آن ها در قلعه علاء الدین پاره پیش عیدی رینه
گرمیخته رفتند -

و دولت چک از روی خدایت و روی بازی معاونان عیدی رینه
را استمالت نموده هر ماکری و نسی ملک و قح چک و یوسف چک بخود
مایل ساخت و بتقویت و جمعیت آن ها از دریائے بهت عبور کرده بر جنوب
مخالص بغتة رنجته گردیدجاتا بملک برانگیخته خون هزاران مردم بر زمین
رنجته رایت نصرت به اوج عزت اذراخت -

و عیدی رینه بعد طاعت مقاومت منہزم شد و در گل شمشه ناگ
پرگنه و تر به محل اختفای خود پذیرفت و در آن جا بمرض موت بیمار افتاد و
شهر در آلودند و چند روز کشیده رحلت نمود - بر منصب و نارت
مہنگی ده ماه به حکومت گذارند - فرد

لے بروایت صاحب طبقات جلد دوم ص ۱۴ ترجمہ بر جزد رناتہ جگہ زبور مین عیدی
رینه و دولت چک در میدان عید گاہ واقع شد -

لے و صاحب طبقات در باب وفات عیدی رینه ذکر میکند - و قتی کہ عیدی رینه خواست
کہ بر اسب سوار شود ناگہاں اسب گدے بر سینہ اش زد کہ بعد شش جاں بجائی شش
داد - نیز بتولش در عینیک در مزار موسی رینه مدفون شد -

در جزائے فصل بدست آتشی استقام

برگه پیکر ده است بدیند بر پائے خونین

بعد از فاجعه عید یزدینه دولت چک سید ابراهیم خان و حسین
ناگه را از حبس کشیده به استقامت و مدارا با خود متفق ساخت و سلطان مذکور
شاه از مسند سلطنت بر داشته به جانب هند اخراج نمود - ایام سلطنت
او باز ده سال و چند ماه بود -

(۲۶) سلطان اسماعیل ثانی پسر ابراهیم شاه در ۹۵۸ هجری با عانت و امداد
دولت چک عاریتاً لوابی شاهی افراخت و همگی سکه و خطبه بنام او شهور بود -
سوائے آن دولت چک به اختیار خود اتظام مدام مملکت را فروغ داده در
اشاعت مذهب شیعه و ترویج لوازمات آن تجویز و اخت و مخالفت
شمس عراقی که در عهد مرزا حیدر مہندم شده بود از کرده سابقه بمقتضای
استواری محمود ساخت و لاشه میردانیال که به گمناج قتل در موضع شوش
مدفون کرده بودند از آنجا برآورد و در مقبره میر شمس عراقی در گورانداخت -
و در محله حسن آباد برائے بابا حسن بخار بن بابا علی بخار خاتما ہے
و سیج بلند افراخت - و لاشه بابا علی از جائے خود کشیده در بخار مدفون

له بروایت صاحب طبقات مدت سلطنت نازک شاه بعد وفات میرزا حیدر بمثل دو ماه بود -

له مؤلف جمیع التواریخ سال سریر آرائی ۹۵۸ هجری قمری داده است -

تہ خواجہ نظام الدین در طبقات جلد سوم مدت سلطنت ابراهیم شاه پنج ماه نوشته و
ابوالفضل خلخاش ده ماه بود -

کرده عمارت مقبره و احداث نمود و در ارضی محصوره و غیر محصوره آن طرف از
مالکان حیرا گرفته به حسن بابا بخشید و حسن بابا عمارات رفیع و مکانات منیع
و باغات و اسواق وسیع در آن مآباده کرده به حسن آباد موسوم ساخت. و
فرقه هندو و اهل سنت را طوطا که با تکلیف ترک مذہب نمود و خطیبان مسلمان
را علانیہ تجویر داد که نامہائے دوازده امام شامل خطبہ بخوانند.

و در ۱۲۹۰ مطابق سنہ کشمیری سی و سوم ناگہانی پارسے از شب گذشته
زلزلہ شدید واقع شد کہ تا هفت روز یک جنبش بود و در چند جا تبدیل زمین
و خفت آن وقوع یافت چنانچہ تبدیل زمین حسن پورہ و حسین پورہ از آن وقت

لے صاحب بیامہ تان شاہی احوال غیرات متذکرہ متن چنین قلمبند نموده است :-

تیسرا جہد از فایت انکار طریق مستقیمہ نور بخشیہ بکلسلہ ہمدانیہ و ازین محاکم بالکلیہ

معلوم ساخته بود. چنانچہ در تمام این محاکم از آن سلسلہ شریفہ ائمہ باقی مانده بود.

و قریب بہشت سال هیچ کس از اہل و موالی این محاکم و مازن سلسلہ نتوانستند بکلسلہ از

کمال تعصب خود اظہار مذہب نتوانند کرد. مردہا میں محاکم مانع میگردید کہ کسی کس شیخ

المذہب نباشد ماسوائے مذہب خفییہ تمام مذہب و مفسوخ ساختہ. بکلسلہ دولت

چک باز سلسلہ ہمدانیہ و ابر پا ساختہ بہ تقویت بابا حسن پرداختہ و در ترویج

سلسلہ ہمدانیہ اہتمام تمام فرمود و جمیع درویشان و صوفیان آن سلسلہ

در رسوم و قواعد ہمدانیہ و شرائط آداب طریقہ نور بخشیہ باز زندہ

ساخت.

شہر ہواست۔ و در ہم گئے کا مراح میاں غلہ ماور کوہ پادہ علیہ شہر
کس ہاک شدند۔ قصہ آں در حصہ اول گفتہ شد۔ بالجلہ حکومت دولت
خان در کشمیر بمکی سہ سال بود و دریں سال بہا بہراہ غازی چک چند مرتبہ مخالفت
و منازعت و رزید۔ لیکن آں مخالفت ہا فوراً بہ مصالحت می باجمید۔ عاقبت
دولت چک زین عموی خود زوجہ دوم کا جی چک کہ مادر عینیہ غازی خان بود
بہ خدیجیت و فریب در عقد نکاح خود در آورد و موجب آں غازی خان و
علی خان بشورش آمدہ و در تخریب بنیاد حکومت او افتادند۔

دو نے دولت چک جماعت خود در حسن آباد گذاشتہ بسترالاب
دل رفته بود و برادرش فرصت غنیمت دانستہ در حسن آباد بہ اودان
او بقتل رسانیدند انگاہ برائے گرفتاری او بہ جانب سواحل دل عجلت
کردند و دولت چک خبر یافتہ بہ جانب کوہستان چاک کہ نرالی شد
و در اثنائے سوار چو پانے میکل او بہ شناختہ گرفتار نمود و بستہ کردہ پیش

لے و در تالیخ علی ص ۵۵۷ میں مقام بجائے کا مراح، مراح درج است۔
۵۵۸ صاحب طبقات قداد طاکا شد گماں داشتہ ہزار کس بیان کردہ است۔
و نزو فرشتہ شمارہ ۲ ہا شش صد فرست۔ معلوم می شود کہ روایت حسن اد
مؤخر الذکر باخوذ است۔

۵۵۹ صاحب واقعات، بہراہ این ہر دو نام حسین خان نیز ذکر کردہ است۔ تاریخ
کشمیر ص ۵۹۔ ۵۶۰ تالیخ کشمیر ص ۶۰، واقعات ص ۵۶۱، طبقات جلد سیوم
ص ۵۶۳۔ اما در آخر الذکر بجائے چاک، "چاک" مذکور است کہ غلط فاحش است۔

غازی خان رسانید - غازی خان میل و جثمان او کشید و محبوس داشت -
گویند دولت چک بسیار بیاورد و جبار بود و وقت ایستادن هر دو
دستش تا برانگیخته می رسیدند - وقتی در میان تنه مرگ تیر می انداخته
تا سافت یک میل به هدف رسانید و دوزخ در هنگام تعمیر دولتخانه
خود چوبی در آن که طوالت آن بیست دره و ضخامت تا یک دره
بود و مزاراں بالا می بام می کشیدند نگاه ایستاده گشته شد و بر
اقدام - دولت چک چوب مذکور را بدست راست خود گرفته دست
چپ بر زمین و تکیه کرد و گویند دست او تا مرفق در زمین رفت و
تا وقتی که ایستاده دست کرده چوب بالا کشیدند همچنان ایستاده
بود -

دیگر در حالی پیش شیرخان افغان فیل را دم گرفته هر دو پا
خود محکم ساخت و فیل را اصلاً حرکت کردن نداد - و وقتی که بخت در روزگار
از او برگشت عاقبت در دست چوب پانته ایستاد - و غازی چک
بعد رفع حکومت دولت چک اسماعیل شاه را از سلطنت برداشته
خواهرزاده خود حبیب شاه پسر اسماعیل شاه اول بر تخت نشاند -

(۲۷۰) سلطان حبیب شاه در ۹۶۱ هجری بیاوردی غازی خان سب
شاهی یافت و غازی خان به نفس نفیس خود در انتظام بهرام حکمرانی پرداخت -

۱۰ تاریخ کثیر یک جلد قلمی ۵۹ - ۱۱ ایضا - ۱۲ وقایع کثیر ۵۶ -

۱۳ ایضا - ۱۴ ایضا -

بعد از قتل مدّت یک سال حبیب شاه بر سرند شاهی نشسته
گوزی شدید کمال شده و مدّ انداخت که به بغیر آن اهل مجلس شرمند
شدند. و علی خان بجوش آمده تاج شاهی از سرش برداشته بر فرق
غازی خان نهاد حبیب شاه از نشین شاهی بیرون ساخت پادشا همی
سلاطین کشمیر به خاتمه رسید.

سبحان الله پادشاهی دو صد و سی و دو ساله به یک باد مخالف
بها در رفت. ابیات -

مغزو غایت درین استخوان	گنج بقانیت درین خاکدان
کاسه آلوده و دست تپاست	هر چه درین مانده خرگهی است
هر که از و گفت زبانش بدوخت	هر که از و خورد دمانش بدوخت

او زنگ یازدهم در بیان حکومت چکال
چون حقیقت بود و باش و حب و نسب طائفه چکال و داد و داق

له ایضا، ایضا. لیکن این هر دو مؤرخین از ذکر "انداختن گوز" سکوت اختیار کرده اند
عبارت تاریخ کشمیر که حیدر که درین ضمن وارد شد این است :-

"در تاریخ بنصد و شصت و دو که در دیوان نشسته بود در احکام غلطی کرد که
اکثر ارکان فحاکم کشیدند. علی خان برادر خود غازی خان تاج از سر
حبیب شاه برداشته بر سر غازی خان گذاشت."

بر وایت خواجہ محمد عظیم بعد دو صد و بیست و چند سال سلطنت از خاندان
شاه شمس الدین منتقل به چکال گردید (واقعات کشمیر ص ۸۶)

گذشته زیب نگارش یافت - خلاصه آن این است که چکال تا عهد
سلطان زین العابدین نسلاً بعد نسل خدمتگداری و ملازمت ملاطین اوقات
گذاری میکردند - انگاه بسبب فساد سلطان محمد شاه و فتح شاه مورد قصد
به حکومت ملاطین عاید گشت و فرقه چکال اقتدار و استقلال پیراینده
چندگاه رتبه رضاعت و کوه گئی حاصل کردند - رفته رفته بجزارت و اقامه
جسارت حلی خود به امورات ملکی دخیل شده به مرتبه وزارت و امارت
رسیدند و در آن اثنا با خاندان سلاطین از روئے مخالفت و متاکوت
و خیرات و رجه قربان و مسابمت حاصل نمودند - پس ازال بسبب فتور
احوال و قصور بهمت وجودت آنها بسرخود ممکن و ساده حکمرانی گشتند -

فرد چنین است رسم سده پنجم

یکه میروود دیگر آید بکنج

۱، غازی خان پسر کاچی چک در ۹۶۲ هجری بخت و اعانت
اقبال بسرخود بر سریر اجمال استقلال یافت مضافات کوهستان کشمیر به کمال
که کجدر چاؤوره (تاریخ کشمیر قلمی ص ۶۶) در بسبب شستن غازی چک بر تخت حکومت
می نویسد -

چون حبیب خان به جوهر ریاست سلطنت اعلام نمود، در تاریخ ۹۶۲ هجری (۱۵۵۴)
که در دیوان خانه نشسته بود، در احکام غلطی کرد که اکثر ارباب دولت بخلت
کشیدند - علی خان چک برادر خود غازی چک تاج از سر حبیب شاه بخواست
و بر سر غازی خان گذاشت -

شجاعت و توقیر از قمر و قنار و اسکرد و گت و کشتوار و غیره تسخیر نموده برجا
 فوہداران خود تعیین ساخت۔ انگاہ باجمعت لشکر و سپاہ ببلک گکھڑاں پور شس
 کردہ و ختر کمل خان گکھر کہ سرفتنہ آن قوم بود بشرف از دواج خود شرف
 کرد۔ از انجا بعد و کچلی رایت ہمت ارزا شتہ اطراف آن سواد در قبضہ اقتدار
 خود درآوردہ رحمت نمود و بطرف گگت و دارو و جنیت غرمت را جوہان
 دادہ محاسل آن سواد ضبط فرمود۔

و در سیاست سفاکی و خوار ریزی و نظم و نسق و قطع اعضا و چشم کردن
 و معدلت و نصفیت پروردی ممتاز بود۔ و مذہب شیخہ را رواج کلی

ایضا ص ۱۰۰۔ ملک حیدر چاڈوہ و ملا سعد اللہ شاہ آبادی می نویسند کہ او بہ سلسلہ اول
 انصاف از قتل کردن پسر حقیقی خود حیدر خان بقضا گناہش ملک محمد بازماند۔ درین مہم رایت
 اول الذکر این است۔

چنانچہ مشہور است کہ از ملازمان حیدر خان پسر خود کہ ارشد اولادش بود در حق کسے
 زیادتی کردہ حکم بقطع میدنمود۔ ایں معنی بطبع حیدر خان گراں آمدہ و غدغہ بخی ہم
 رسانید۔ خان مذکور ملک محمد چند و خواہش را بپایان نصیحت پسر
 فرستاد۔ و ارشادے گفتگو ملک محمد ناملائے بر زبان راند و نہ تراود غاوتے خود را
 گشت۔ غازی خان نیز فرزندش را بکشت و رانت پدے کا کر کرد۔

و ثانی اللہ کہ ایں :

گشت از بکہ در عدالت خاص گشت فرزند خویش را بقصاص

(مربوع کثیر ص ۱۰۰ و تاریخ سلیمان ص ۲۵۵)

بخشید - و فرقه بنود و اهل سنت را تکلیف ترک مذهب نمود - پس امرای کشمیر
 وجب خلعت و آئینه خود و رنخاغت و منازعت او ستودگشته فتنه با بیداشتند
 بلکه خواش کشتن غازی خان و حسین خان مصمم نمود - غازی خان از گنگا شش
 ایشان اطلاع یافت و نصرت چک و یوسف چک پسران ریگی چک و شنکر چک را
 پیش خود طلبیده به استمالت و مدارائیکایت و سعایت از مخالفت و مخالفت
 آنها بدشیش آورد و دران حالت برادران آنها رسیده از مجلس ابو برداشته
 بردند و فردا برادران نصرت چک و جماعت و سربازان شهر بریده به محاذ
 و مقاله ایستادند - غازی خان به مسکر خود از دریا بدیده سفاین عبور کرده
 به جدال و قتال پیوسته برادران نصرت چک و بعضی از جماعت آنها قتل رسانید
 نصرت چک و یوسف چک پانزدهم محرم داشتند پسران گان او متهور و مغرور
 ساخت - بعد پندگاه شنکر چک و بهرام چک و فتح چک و غیره در قصبه سوپور
 جمع گشته علم بغاوت افراشتند غازی خان با شکر فراوان به مقابل ایشان
 رفته همه را به زور و مقتول ساخت - بهرام چک از کویا مه گره قمار کرده قتل
 رسانید یوسف چک را میل و چشمال کشید و با دشش ابراهیم چک از تیغ
 گذرانید -

بعد قتل این واقعه شمس رسیده پسر عیدی رسیده و چند کس از امرای پادشاه

له ملا سید شد اگر چه ذکر فرقه خاص نمی کند، لیکن درین ضمن چنین را به دارد :-

دست راست بعد از او کشاو از تعصب بکرد و دیگر با و

دماغ سلیمان قلمی صفه مرزبد

استعانت و استعاده و در پیش پادشاه پناه گرفتند و سال روز
 پادشاه از ام افاده و نیایشه قاتل را پدید آورد و امرای کشمیر را با او
 با که از سادات کافر پسرواخذ پادشاه بدو به خدمت و فریب و غلامی
 بهر عظیم همراه داده و در به خبری افتاد و او پیش شد و دال جابیه
 از ملاوان و سپاهان کشمیر را پیشان گشتند - غازی خان به مساحت نام
 سرانجام جامشکر سرانجام داده سید ابتریم خان را به لاسا و اما استملت
 نمود و دختر خود در عقد مناکحت پادشاه او نامزد کرده با خود متحد و متحد
 ساخت نصرت یک سلسل و دخول همراه برداشته به و فیه سالان و یراق
 و طمراق یغار کرده بر هنر باغی و نیزه نایت تقابل با فوشت فردا از آب عبور
 کرده فریقین بحرب و ضرب پیوسته و اخبار خون جاری کردند - از جانبین
 داد شجاعت و مهارت داده که در میان به فلک رسانیدند - از صبح تا شام
 له و فات بهیل پادشاه در ششم مطابق ۱۵۵۰ واقع شد - مولانا قاسم
 گاهی در غرضه دل کارش گفت ^{۹۹۲} پادشاه از ام افاده - بقول ابو الفضل
 این تاریخ یک سال کم است - بنا بر این سال و فاتی ۹۶۳ مطابق ۱۵۵۰ مقرر توان
 له متولدیم قول ^{۱۵۵۰} (۱۳۰۰ م) در کابل

(کبریا در جلد دوم بیوچ ص ۲۸ - ۳۰۸) -

۱۵۵۰ تا ۱۵۵۱ مکه حیدر - چادومه قلی ص ۱۱، تاریخ کشمیر مفسر نادرش کول عاجز قلی ص ۶۲
 تاریخ اسطوخ طوبه ص ۵۹ - باغی ویر و یا ناس ویر و چه است بزرگ بر هر ده کساره
 بزرگ وکیل بهر جنوب مغرب از پیش بره بر سبک -

مصمم خون آشام در انتقام بود. ظاهر و غلبه از طرف مغلان روئیده نمود. بنگاه
و بنی و رنجی در عسکر مغلاں افتاده بجانب کوهستان بهرزم شدند و شمس این
دست و پاگم کرده و در اخراج مغلاں سعی میکرد که مبادا دستگیر شده ضایع
نخواهند گشت.

در این حالت غازی خان بر لشکر مغل تاخت آورده قریب یک هزار مفت
صدکس از لشکر مغل مع شمس رینه اسیر ساخت. سواری آن از دلاوران فریقین
چهار هزار کس در روزگاه قتل رسیدند. و ابوالمعالی با جمعی از بقیة السیف بجا
بهند رجعت نمود. غازی خان از روئے سخاکی مغلاں اسیر شده را طعمه تیغ
اہل ساخته شمس رینه بدار کشید. از اینجا کوس فیروزی لواخته بکمانب
مسند حکومت ریاست معاودت افروخت.

و در سال دوم محمد رینه برادر شمس رینه به معاضدت حبیب چک
پای استقامت انشورده به محاربه و محاربه بر غازی خان غلبه آورد. و غازی
خان در عرصه کارزار فیل ثریان خود را به جنگ محمد رینه و بیجان داد و محمد رینه
ضرر بہلے ناخ و دلیل بر کابلہ فیل انداخته طاقت ذیل گشت و حبیب چک و بیک

لے ناخ یک سیر و غور کرد، تا ناخ کشید و این کون عاجز مغرور کرد، تا ناخ غلی منور کرد.
لے بقول محمد چک و بیک و محمد رکنم و ناخ این کول عاجز و -

”با آنکه دخترش در خانه اسیر غازی خان بود به طلق کشید“

لے بقول محمد چک و بیک و بیک مذکور بعد از دو سال بمقام زال آمد و محمد چک و بیک
رو نمود.

فیل آمده حمل دانه مروانه ساخت تا که فیل به غضب آمده خرطوم خود بر جیب
افراخت و بے اسب خود بدو انداخته و دیگر نر نهاد. اما بوجب تقدیر
پایه اسپش ناگه در غلّه بند شده سلاحش از دست افتاد فیل بکمال غضب
در عقب او تا خسته خرطوم بر او رها کرد و جیب چک خرطوم فیل بدندان خود
چنان بگزید که فیل بگریخت چون اجیش رسید و بود فیل باز گشت آمده او را
دیزه دیزه کرد. پس غازی خان علم نصرت بفلک فرانته سپاهان خود را
به انعام و اکرام ممنون ساخت و در رفق و توفیق امور مملکت پر داخت و سید
حمید رینه را به بهمت علاقه خویشاوندی شمس رینه شهید ساخت و در موضع
بانجی دیده مدفون است و سید کمال که از سادات عمده و پر گنده پهاک
مشهور بود آبرو داده شهید گنایند. و حضرت محبوب العالم قدس سره
بطرف پر گنده بیرونه اخراج ساخت و منادید اهل سنت و اجماع بسیار
رسانند.

و در ۹۶۰ هجری حاجی بانڈے و نجی ملک و یوسف چک که در هندوستان
آواره و پریشان شده بودند اتفاق کرده قراپاد به برادرزاده میرزا حمید
با جمعی کثیر از مغلاں برائے تخمین کشمیر همراه آورده و در کوهستان راجور

له اتفاق کشمیر صلی - ۱۵۵۹ هجری -

۱۵۵۹ هجری قمری در ملاحظه کنید اثر الاملاء بدویم ۱۵۵۹ - قراپاد و رح
شکر چهارده و پنج فیل نیز همراه داشت (طیقات جلد سوم)

شوش بر داشتند - و غازی خان و سید ابراهیم با جمعیت فراوان از راه
 میرپور به شوش قدمی کرده به مقام بهرام گله علم تقابل افروشتند و فتح ملک
 و لوهر ملک که در کهستان پنوج پریشان بودند با غازی خان پیوستند
 و نصرت چک که در لاجی لاهور آواره و شست گریخت بود با غازی خان ملحق
 گشت - روز دوم غازی خان بر لشکر مغلای پوش کرده و تهمین به جنگ
 پیوستند و از جانبین جمع کثیر زیر تیغ آوردند عاقبت لشکر مغلای
 مغلوب شده به جانب همد گریخته رفت و غازی خان با خیل برادران
 و اعوان با فتح و نصرت بجانب دار الحکومت رجعت نمود -

و بعضی مورخان قایل اند که چو غازی خان با خیل و چشم در میرپور
 قیام ساخت طایفه دونهال که برائے حراست دژ شهر و ده مقرری باشند
 پنج شش هزار کس جمع کرده به آنها و عده فرمود که از شما هر کس که سیریل بریده
 پیش من بیاید و یک اشرفی به صیغه العام از من بر دارد - بشنیدن
 این خبر طایفه دونهال در لشکر مغل تاخند و بخیله و دغا سرزائے آنها
 بریده پیش غازی خان می آوردند و سر هر یک سرزاده از و عده العام
 می بردند بدیناں بسیار از مغلای بگریخته - پس ماندگان بهریت
 غنیمت دانسته برگشتند فقط

له دونهال جمع دونهال طایفه ایست از رویاں -

له تانج که حیدر چاودره ملاک تانج تالین کول عاجز ملاک - هر دو مورخین متفق اند که

دین امر که هفت هزار سوار با خیل و رگه غازی خان آورده شد -

غازی خان ہمیشہ در محلات و نصفت ہمت خود مصروف میداشت
چنانچہ از عدالت او روایت می آرند کہ روز عید غازی خان در عید گاہ بود
یکے از ملازمان پسرش حمید رخاں غائب چند از کسے بغارت برد بہنو
بدین نرسانیدہ بود کہ ما کہ عتاب و در پیش گاہ غازی خان استغاثہ نمود
غازی خان فی الفور دست خاین قطع فرمود۔ حمید رخاں بعد در این قدر
بے مروتی از والد خود رنجید و گردن از متابعت او پیچیدہ ترک مصاحبت
نمود و ملک محمد کہ خالے او بود ازین امر نامرغوب اورا منع ساخت و حمید
خان از روئے چہالت و شرارت نا صح غنوار خود بقتل رسانید و غازی خان
بعد و رچین امور بغضب آمدہ پسر خود در راہ عید گاہ بدر کشید۔
عاقبت بعلت جذام مرعوض شدہ بینائی چشمش مائل گشت
۱۰ سال و دو ماہ حقوق سلطنت بجا آورده برادر اخیانی خود حسین خان برسند
ایالت متقل ساخت و بعد چند روز بہ اغوائے بعضے از مصاحبان و مقربان
خود ازین فعل نادم شدہ بر مغرورلی او مستعد گشت حسین خان بعضے از
رؤسا و امرا با خود متفق ساختہ دست غازی خان از حکومت کوتاہ کردہ

۱۔ تاریخ کھجیر چاؤدہ ص ۶۲، نازاں کل ص ۶۲، باغ سلیمان ص ۲۵۵۔

مجموع التوائسخ بیرل کاچرو قلمی ورق ۱۱۰۔

۲۔ بخلاف جلد مؤرخین کشمیر فرشتہ و ملا نظام الدین۔ ہمگی متن سلطنتش را چار سال
نوشته اند (فرشتہ جلد چہارم مترجمہ مولیٰ فدا علی طالب طبع و طبقات
اکبری جلد دوم مترجمہ راجندر ناتھ)

فرد - آن تیر که آل پوشس موافق میمند شد
یاران حذر کنند که آتش بلند نشود.

و بعضی مرکشان بغاوت اندیشه که همیشه پیشه آنها فساد و عناد بود و با هر یک
اتفاق کرده در قباله جوی حسین افتادند، حسین خان بر خطره خاطر آنها
مطالع گشته مقرر دان را موافق نمی نمود. و احمد خان پسر غازی خان و محمد
ماگه پسر ابدال ماگه به حبله گرفتار کرده چشمان آنها از حدقه بیرون
کشیده اعلی ساست.

محمد را ایام فتح خواجه مخاطب به خان زمان و بهادر خان که از
مقرران مرزبان بودند به باعث توهم انداختن سخن چینیان از محمد ناجی متوجه
گشتند و همراه فتح چک و شمس دُوبی (دهوبی) به وثوق ایمان یکدل
و یک جان گشته بر کشتن محمد ناجی متعهد شدند.

روز که حسین خان به شکار رفته بود، خان زمان و
بهادر خان با معاونان خود فرصت غنیمت دانسته به پرخاش ملک ناجی
برخواستند. و ملک ناجی با اعیان خود در حویلی حسین خان درآمده و در
مسدود کرده و فتح چک و بهادر خان را که مفتوح کرده در حویلی درآمده
و از هر دو فریق مبارزان زیر تیغ آمده ملک ناجی در حجره پنهان گشت
و خان زمان و شمس دُوبی (دهوبی) بر قتل مخالف دست نیافته از معرکه
بگریختند و سپاهان و نبال آنها دیده هر دو کس مع بهادر خان گرفتار

له دُوبی یعنی دلی و سکون و اول لفظ کشمیری یعنی گاو.

کرده پیش حسین خان گذرانیدند حسین خان هر سه کس را دست و پا منقطع ساخته مبارز خان را به جائے خان زمان رتبه تقریب بخشید.

و بعد چند گاه مبارز خان بر قتل حسین خان اقدام نموده فرصت نگاه میداشت و حسین خان از خطور خاطر او وقوف یافته مبارز خان و لایزال دوست و پا قطع نمود و نصرت چک که از مدت محبوس بود همان روز از حبس کشیده چشمان او بے نور ساخت.

و بعد چند گاه از محمد ناجی نوعی علامت قصور و فتور یافته از منصب وزارت معطل گرد و بجائے او علی کو که که از اهل سنت و جماعت بود مقرر شد. و در سه کشته که تبرادر مرزبان سخی شنکر خان به کو بهستان نو شهره گر نیخته رفت و اطراف آن حدود به حیطه تصرف خود در آورده و او را ظلم و جفا گشت رعایا از بیداد او استوه آمده به خدمت حسین خان استغاثه نمودند. حسین خان فرمان داد که آن کدیش از ملک خویش اخراج سازند. اگر احتیاج مدد و اعانت باشد یرنگارند. شنکر خان با تتماع این خبر شنکر آراسته برائے مقاتله حسین خان در پیوج رسید. ازین طرف علی خان چک و ملک محمد ناجی با حیوش دریا جوش برائے تدارک آن خرگوش بجوش آمده در کو بهستان پیوج آتش محاربه افروختند و بعد جدال و قتال بسیار شنکر خان هزوم و مخدول کرده رحبت نمودند.

حسین خان در رعیت پیروری و داد گسری از کرده برادران دیگر موصوف بود. اما بنا بر تعصب مذہب و ترویج مشرب تشیع و تزجج رسومات

آن همیشه با اهل هند و ارباب سنت و جماعت مزارعت و مخالفت میکرد.
 اگر چه بنا بر رعایت ظاهری در خدمات امور شرعی و علمائے مذہب حنفیہ را
 تو قیر میداشت. اما بموجب ثمرات اندوختی بسیار کس از علما و فضلاء
 اہل سنت قبل رسانید.

چنانچہ در ۹۷۵ھ میرزا مقیم شیعہ از جانب اکبر بادشاہ ظاہر بطور
 سفارت باطنی برائے تخت بس راہ و طور و طرز این دیا. با جمعی معزز و مکشیر
 آمدہ چند گاہ دریں جا توقف نمود. و قاضی حبیب اللہ کہ قاضی شہر و خلیف
 مسجد جامع بود بعد نماز جمعہ در ذیل کوہ ماراں بزیارت قبور رفتہ بود. یوسف
 بندر کہ از متابعان میرزا مقیم شیعہ بود از دوشے نصیب و قصد ثواب
 شمشیر کشیدہ حوالہ قاضی نمود و سرقاضی بحر ح گشت چون ضرب دوم انداخت
 قاضی دست خود سپر ساخت انگشتان او بریدہ شد و مولانا کمال کہ داماد

۱- بقول ڈاکٹر صوفی (کشیج - ۲۲۳) حسین خان چک بغض نفیس بستانقبال میرزا مقیم برپور
 آمد. - ہیرہ پور دہستان در وادی پیر خجال تہ تیغ ہفت میل بطرف جنوب مغرب از
 انقبضہ شو بیان. - بتحقق ڈاکٹر صوفی نام قدیم ہیرہ پور "شید رہ پور" بود. ہیرہ پور و داؤ
 کشمیر بطرف زاجوری شاہراہ شالان چٹانہ ہند است. شمارہ آبادی ۱۵۳۵ نفر.
 ۲- در واقعات کشمیر ص ۱۱۱ این نام یوسف مند و مذکور است.

۳- میر کمال الدین یا ملا محمد کمال برادر مولانا جمال است. حلال دقالتی و کثافت خانی بود. مجموعہ علم
 و علم زہد و تقوی بود. اولاً بخیرت یا با فتح اللہ و ثانیاً در خدمت خواجہ عبدالشہید احراری کہ از اتحادہ
 اہما و مقرب پروردگار حضرت خواجہ عبید اللہ احرار است رسید بہر مذکورات گردید. در سیالکوٹ و
 لاہور مسند افتادہ علوم برکات است. حضرت مجدد الف ثانی شیخ احمد سرہندی (متوفی صفر المظفر ۱۰۳۵ھ
 مطابق نومبر ۱۶۲۵ء) و مولانا عبدالمکیم سیالکوٹی از محبتش مستفید گردیدند. در سنہ ہزار و
 ہفصدہ (۱۶۰۸ء) در لاہور آسود (واقعات کشمیر ص ۱۱۱)

قاضی بود خود را بر قاضی انداخت - و یوسف بعد از مجروح ساختن قاضی بگریخت و
 علی کوکه و دتی کوکه که از اهل سنت بودند این خبر شنیده یوسف مذکور را بمحکوس
 داشتند و حسین خان را از دربار عام بنام مفتیان نوشتند که قند که به نسبت
 یوسف بندر هر چه حکم شرع باشد جایزه دارند و علی کوکه و دیشیس مولانا شمس الدین
 الماس و ملا یحیی گمانی ولد نهائی گمانی مشهور و بلا فیر و زلفه بیان کرد که حسین شاه
 به نظر سیاست یوسف بندر را حکم گشتن داده است - ایشان بهم مطابق فرمان
 او حکم شرع جاری دارند و آن هر دو مفتیان گفتند که هر گاه مکه بر حاکم شرع یا دلی
 اسلام به امانت و اخاف و اراده قتل اقدام نماید اگر حاکم وقت او را برائے
 سیاست قتل کند در شرع مانع نیست - و در آن اثنا مردم عوام شهر
 بهجوم کرده یوسف بندر در طرقة العین قتل آوردند -

بعد چند روز حسین خان را پسر احمد خود ابراهیم خان که در سن و
 جمال مانند پدر منیه و در سپاه گری و بقیق اندازی و اسب دوانی به نظر بود
 باز از چپک فوت شد و حسین خان از تیمار فرشتش مصیبت زده و پرنیان
 خاطر گشت و ملا ذین الدین که از علمائے شیعه بود حسین خان را ذمین نشین
 ساخت که مفتیان اسلامیه یوسف بے گناه را حکم گشتن دادند و به شامت
 بے گناهی او جگر گوشه ایشان از جان رفت که در حق او عدل نفرمودند و
 حسین خان مفتیان شهر سردیوان طلبانیده به جانب میرزا مقیم سفیر اکبر شاه
 که بمذہب شیعه بود تجویز داد که یوسف بندر بے گناه مطلق است مفتیان

له را محرف ربط این جا محذوف است -

حقیقہ بنامہ تعصب اور احکم قتل د اوند وریں باب ایشان از جانب من نصف
 بستند و از هر دو فریق دعوی و دلیل به تحقیق رسانیده حکم مناسب دهند -
 و میرزا مقیم از مفتیان سنیہ پرسید کہ ایشان بہ کدام سنیہ یوسف بند
 احکم کشتن دادند مفتیان دلائل شرعی پیش آوردند کہ استخفاف و امانت فاضلی
 اسلام موجب امانت شرع و شارع است و مرکب آن در ہر مثل و نخل مستوجب
 قتل و سزاوار عقاب است - و نیز در شرع وارد است کہ اگر دالی اسلام
 بجائے حد صغیر برائے تنبیہ و سیاست حد کبیر جاری دارد رواست - بایا
 اطاعت لا شرع و امتثال احکم اولی الامر حکم نمودیم - ہوائے آں علی گوکہ
 دقتی گوکہ پیش ما آمدہ انظار کردند کہ حسین خان را یوسف بند برائے سیاست
 کشتن است شما حکم کشتن او بنویسند - ما اورانہ کشتیم بلکہ حکم حاکم کشت
 و حسین خان سوگند کرد کہ مرا فضل کشتن او نبود قضیہ و بقضات و عملہ
 برائے آں حوالہ کردہ بودیم کہ تا او را کسے نتواند کشت -

چوں حسین خان این تقریر کرد مفتیان ساکت شدند - و ارثان یوسف
 بند دعوی کرد کہ یوسف مذکور بیرون مسجد شمشیرازی میکرد بہ خطا
 شمشیر او بر دست قاضی رسیدہ مجروح گشت بر ہمیں قول گواہان فرضی
 گذرانیدند میرزا مقیم تجویز داد کہ مفتیان از روئے تعصب در حق او حکم کشتن
 دادہ اند و سے بے گناہ مطلق است حسین خان بوارثان یوسف بند حکم داد
 کہ ہر دو مفتی بقصاص یوسف بے گناہ قتل رسانند - آں روز تمامی مردم
 کشمیر بیزناب ڈل رفتہ بودند شہر خالی بود حسین خان وقت غنیمت دانستہ

آں ہر دو مفتی بزرگوار بشہادت رسانید تاریخ این است بلیت
از پئے تاریخ آں در دیں وجید گفت شد از ہر دیں ملا شہید

بعد شہادت آں دو بزرگوار میرزا مقیم و فرسکر معاودت مساعت نمود:
وحسین خان فرمایشات شاہی قبول کردہ طوق مطاوعت بگردن انداخت و
دختر خود برائے ازدواج اکبر شاہ با تحایف و نفایس بے شمار بدست میرزا مقیم
مرسل داشت و از جانب خود میرزا یعقوب برائے وکالت ہمراہ داد۔

بعد رفتن آنہا خواجہ حاجی گانی کہ از اکابران شہر بود و شیخ عبدالمبئی
و ملا عبد اللہ و جماعتی از اہل سنت ہمراہ گرفتہ در پیش گاہ اکبر شاہ رفتہ از شہادت
مولوی الماس و ملا فیروز استغاثہ نمود۔ و اکبر شاہ بہ سونح این سانحہ میرزا
مقیم و میرزا یعقوب و میر شہتئی را بقتل رسانید و تحایف و نفایس حسین شاہ
تمام ستر نمود۔ پس از اں حسین خان از کردار و اطوار خود بیزار شد و
در رعایت رعیت و پیر و اخوت علماء و مشایخ و اہل فضیلت مصروف ہی بود
و سعی تدارک افعال گذشتہ مے نمود آخر عمر بجلت فلج گرفتار شدہ از حیات
خود محروم گشت۔

مقارن آں حال محمد ناجی دلی کو کہ و دتی کو کہ و غیرہ چند کسان گنگاش
نمودند کہ علی خان و سید مبارک خان بیہقی را مغلول و مقیدہ سائنہ فرزند حسین
خان بر سریر سلطنت قایم مقام مملکت کردہ انتظام امور حکومت بہ اختیار

لہ بقول فرشتہ (ص ۳۶۲) قتل ہر دو مفتی بدست فتح خان چک بچک میرزا مقیم روداد۔

خود میگذاریم. و این سخن بسمع علی خان رسیده متردّد گشت و همراه سید مبارک خان فیزند سید ابراهیم خان و ابراهیم خان پسر غازی خان و لولی ملک و غیره ایمان عهد و پیمان استوار کرده به بهانه شکار بجانب قصبه سوپور بیچار نمود و علی کوکه دو سه کس از معتقدان خود بطلب علی خان فرستاد تا که او را به خدع و فریب که قرار سازد و علی خان از دام تخریب و تزلزل و سرچسپیده جمعیت خود پره و احتیاطی که تمامی امر که در حالت آواره گردی باطراف پریشان بودند باز آمده با علی خان ملحق شدند آیه خان و لولی ملک و غیره از شهر گر بنجینه رفته به او پیوستند.

چون لشکر جمع شد علی خان از سوپور برخاسته بجانب شهر نهندت که دو در موضع مانجی و بیه لوائے تقابل افراخت و نجی ملک و علی کوکه با جمعیت تمام بر سر آنهاشخون زده از جانبین بیایه مقتول و مجروح شدند و نجی ملک و علی کوکه از اینجا برخاسته در موضع زبینه کوٹ قیام کرده با هم دیگر مصلحت نمودند که بغیر علی خان دیگرے سرور اسطنت نیست بهتر آنست که بغیر خصوصیت و عناد او را تاج حکومت بر سر داده افتخار و سر بلندی خود حاصل کنیم. بهما وقت تاج شاهی و خلعت مبارکی بدست باباخیل در پیش علی خان فرستادند. و همراه سید مبارک خان به وثوق ایمان متحد و متعهد شدند. انگاه از پیشگاه علی خان به خلعت فاخره سر بلندی یافته بکمال کثرت و فردر شهر آمده علی خان را بر سرند امارت جلوس دادند. و حسین خان هفت سال به حکومت گذرانیده

له فرشته و نظام الدین بخشی این نام "لودنی ملک" نوشته اند. ظاهراً سهواست.

در زمینه پادشاهی و خداوند را پذیرفت - بعد از آن یکسال و چند ماه کشیده
از دنیا درگذشت^{۱۵} -

(۳) علی خان برادر حسین خان چک در^{۱۶} بیادری نجات بر تخت
جلوس کرده در راه رعیت و توقیر اهل فضیلت و تکیه بر علم و تعظیم مشایخ و فقرا
را بهت و همت افراشت و در مسجد جامع بحضور علما و فضلا و عموم خلائق از حدود
بها و ظلم و بدعت و تعصب و لهو و لعب و منهیات تائیب شده در ایام خود
خلق خدا را بعدل و احسان رفاه و آسودگی بخشید و سفاکی و بیهوشی و چشم
کندن و قطع اعضا نمودن که معمول حاکمان سلف بود ترک نمود - و در خدمت
حضرت سلطان العارفین و خجسته شیخ^{۱۷} هردی بابا ریشی به اخذ فیوض می شد
و خدمات ایشان بجان و دل بجائی آورد چنانچه شیخ بابا داؤد و خاکسار و قصیده
امیه توصیف او می نگارند - فظم -

والیه دوران علی شاه دوستدار صالحان

پور او شهرزاده یوسف شاه با جاه و جلال

۱۵ بقول ملک حیدر چاوردی ص ۱۱۱ از دق و بقول فرشته ص ۳۶ و بخشی نظام الدین صاحب
بطقات اکبری ص ۶۲۸ بعارضه اسهال درگذشت - ۱۵۷۰ -

۱۶ شیخ مخدوم عمر زکیم - ۹۷۷ هـ مطابق ۱۵۶۶ - ۱۵۷۰ هـ شیخ هردی ریشی بابا بقول
صاحب واقعات کشمیر از قبیل آهنگران بود - و مغربین ذوق خدا پرستی هم رسانیده مشغول بطریقه
ریشیان در دین تارک دنیا شد - صاحب کرامات کثیر است - در آخر به محبت حضرت مخدوم العرفا
شیخ حمزه رسید و بهر اندوز تواند کلیه گردید - چون رحلت نمود و مقبله اسلام آباد مدفن یافت
شیخ دین بود (۹۸۶ هـ مطابق ۱۵۷۸) تاریخ وصال آنحضرت است -

ہر دو ایساں صحبتیں میں پیر را در یافتند
ہر دو کردندے دُعاے خیر خود از دُعاے سوال
اودعا گفتے وایشاں را مبارک آمے

ہم دریں اشفاق ایساں کردان بخوار تخیال
سید مبارک خان بیہقی کہ فرو زمانہ و دانشمند گمانہ بود بر منصب
وزارت ممتاز ساختہ دُساے ملک را بمنصب و جاگیر نواختہ باہر کسے
نرم و موافقت و موافقت باختہ مخالفان را استقامت و مدار نمودہ بہ الطاف
و عنایات خود و ممنون ساختہ۔

و از نسل سلاطین کشمیر حاجی حیدر خان و سلیم خان پسران نازک نشا
با جمعی از امراء کشمیر اتفاق کردہ لشکر عظیم آراستہ متوجہ تسخیر کشمیر شدند
و علی خان باستماع خبر لوہر خان برادر زادہ خود و محمد چک پسر حبیب چک یا
بالشکر و خیمہ سوار برائے دفع و رفع آنہا مامور ساخت و محمد چک خدمت
و فریب لوہر خان را بستہ کردہ، پیش حاجی حیدر خان و سلیم خان ہمراہ برد
انظار اطاعت و فرمان برداری خود نمود۔ و آنہا را از نو شہر برداشتہ

لے از مریدان و اصحاب حضرت مخدوم الحدادین شیخ حمزہ کشمیری رحمۃ اللہ علیہ است۔ جامع مکانات ظاہری
و باطنی بود۔ دو بار ہندوستان کرد۔ اودا بطرف قتان بربطت پیر خود دہانیا بہ دہلی و
واقعہ شہادت مولوی چک از دست اہل تشیع در عہد یوسف شاہ چک۔ ۹۹۴ھ مطابق
۱۵۸۵ء تا پنج وصال آنجناب است (مخلص از واقعات کشمیر ص ۱۹)۔

یعنی غلامان کشمیری کہ قبل از شامان چک حاکم شدہ بود۔

بجانب کشمیر آورده و در سنگ پور رسانید و در آن جا سلیم خان باشک فر و او را
بقفل آورد و حاجی حیدر خان راه گریز یافته بجانب هند فرار نمود.

مقدار آن حال پیاورد سنگه راجه گشت و از جاده اطاعت مسجد
را بت سرکشی افراخت. و علی خان لشکر گراں برائے تدارک او تعیین ساخت
و پیاورد سنگه تاب مقابل و در خود ندیده خواهر خود و دختر خود را نام برائے از دواج
یعقوب خان نمیره مرزبان نامزد کرده باج و خراج سایانه بر خود لازم گرفته
به مصالحه پرداخت.

و در سال دوم باز خیال استنکبار به خاطر آورده، بنیاد فساد نهاد.
ازین طرف اسماعیل گنائی و حیدر چک برائے سرکوبی او دستور یافت و
پیاورد سنگه باز بجز و نیب از پیش آمده برائے عفو جبریم دختر خود مسافه فتح خان
محبوب فرزند خود بر این سنگه فرستاد. و دستور باج و خراج از عمران و جره
و باز بر خود لازم نهاد و علی خان از تفصیلات او در گذشته تر این سنگه را
به نوازش و الطاف و خصمت انصراف از زانی داشت.

و چهار سال قاضی صدر الدین و مولانا عشق سقیران اکبر شاه بطور
رسالت نزد علی خان آمده دختر برادرش برائے شاهزاده سلطان سلیم خان
نمودند و علی خان بر سیم تو اضع و نیاز مندی سک و خطبه بنام اکبر شاه منظور کرده
ابلی سعادت را دختر برادر خود با ستیافت و اخایس عجیبه همراه داده رخصت معاود

له قبول و اکثر صوفی شکر دیوی (کشمیر جل اول ص ۲۲)

له فتح خان و نام اسلامی شکر دیوی است که در حاشیه له مذکور شد.

فرمود

بعد ازاں علی چک دلد لودہ ز چک با امرات فی یمنہ خود بہ مخالفت مناز علی خان بہمت بستہ علم بغاوت افراشتہ علی خان از خطور خاطرش آگاہ گشتہ فوراً گرفتار نمودہ تجویز گشتن او داد۔ عاقبت بہ استشفاع بہ مبارک خان از جان امان یافتہ از ملک اخراج نمود۔ مشائرا الیہ در لاہور پیش حسن قلی خان رفتہ درخواست قوت و اعتقاد نمود حسن قلی خان او را فتور و قتل و قتل و قتل در سر دیدہ دست و دیر سینہ او ہما د و ازاں ہما فرار شد۔ در کوتاہستان محمد کوت در آمدہ شورش برداشت۔ دشمن علی خان در آنجا رفتہ علی چک را اسیر کردہ آوردند و بعد چند گاہ بہ سفارش مبارک خان باز نہ نمودند۔

و نیز ایہ خان و لد غازی خان را خیال ایالت دیر سر لودہ دوزے

۱۔ بلقات اکبری مطبوعہ لکھنؤ ۱۶۲۹۔ و تاریخ فرشتہ جلد ۱۰ مطبوعہ لکھنؤ ۱۶۲۹۔
۲۔ بقول صاحب بلقات ص ۶۲۹۔ و فرشتہ ص ۲۶۹۔ سبب منازعت علی چک با علی خان این بود کہ دو کبہ مدار الملک حسین چک در جاگیر علی چک آمدہ خلل انداخت۔ و شکایت این امر بہ علی خان کردہ گفت اگر او (دو کبہ) را منع ننخواہم بد کرد، شکم اسپان خود را پارہ خواہم کرد۔ علی شاہ ابن عیارت با یکناہ محمول کردہ فہمید کہ مقصود او پارہ کردن شکم علی شاہ است۔ ازین سبب در غضب شدہ اورا بند فرمودہ بولایت کامراج فرستاد۔

۳۔ صحیح حسین قلی خان ترکمان حاکم پنجاب است (ایضاً۔ ایضاً)

۴۔ یعنی ابراہیم خان۔

یوسف خان را به شغوت و وقاحت پیش آمده دستارش از سرفه و آلوده و ملازمان یوسف خان او را به ضرب سیوف مقتول کردند. یوسف خان بدکشتن او از پدر هراسان گشته باخیل و خدم جانب سوپور حرکت نمود و ابدال خان برادر علی خان بشورش آمده جماعتی با خود متفق کرده بقتال و جدال یوسف خان آمده گشت. و علی خان بهم از کرده دار فرزند نا بهنجار بیزار گشته لشکر خود همراه ابدال خان جهت کشتن یوسف خان مامور ساخت. چون در مانجی ویره نزول کردند سید مبارک خان ابدال چک را فهمایش داد که ایشان بهر خود وفا کردند اکنون ایبه خان را بدیم عیسوی زنده نخواهند ساخت. الحال به نسبت فزندن اونیکیوئی سازند. و اکنون از قتل یوسف خان خبر فزاد و عفو چه حاصل آمد. ابدال خان بشنیدن این سخن از انجار حجت بشهر نمود. و یوسف خان به تخریک سید مبارک معاودت کرده بغرباط بوس فایز گشت.

و جمده را سال ۱۱۸۴ در ماه سنبله که هنوز فصل سخته نه شده بود تا یک هفته بارش برف و باران شدت نموده محصولات سرسبز تلف گشت و قحط غله

له سید مبارک بهیقی (۲-۱۵۹۱ء) وزیر عظم علی شاه چک بنیره سید ابراهیم بهیقی بود. نسب سادات بهیقی که همه سنی المذهب بودند به سید محمد بهیقی خسر سلطان زین العابدین عرف پادشاه صاحب می رسید. این خاندان از بهیقی که در شمال مغرب نیشاپور، ایران، است در عهد سلطان سکند آمده کشمیر آباد شد. سید مبارک خان در ۹۹۹ مطابق ۱۵۹۰ء به قضا پیوست. "شهید الفت" تابعی وصال او است. و مقبره بیا، الدین گنج بخش مدفون شد

روئے داد کہ تادمت سہ سال نایہ قحط مشغل بود۔ و علی خان دو سال دست
لوال بہ بذل نقد و اموال بر کشادہ جمع خزائن و دغین خالی کرد۔ و در سال
سیوم قحط زدگان بہ امراء و ارکان دولت سپرد نمود و در آخر قحط کہ شدت
و عسرت بہ سرحد کمال رسید علی خان بقصد استعانت و استمداد بہ جانب
مغایر اکابر اولیا، سوار شدہ بود۔ و در اثنائے راہ از زیتوچک مجذوب کہ
بہ خوارق عادات مشہور بود از روئے نیاز مندی پرسید کہ اے مستانہ
حق این بلا تا کجا خواہد بود؟ مستانہ فرمود: "تا زمانیکہ حیات تو باقی است۔"
علی خان باستماع این کلام بہ ملالت تمام بہ مقام خود رجعت نمود۔ چوں
فصل ربیعہ پنجمہ شد قحط زدہ بہ تخفیف آمد و چنانچہ قصہ آن در حصہ اول
گفتہ شد۔

علی خان در عین حیات خود اکثر اوقات علی الصبح برائے چوگان بازی
و تیر اندازی و عید گاہ می رفت و دریں سہ سال این حال از دست دادہ
بحال مصیبت زدگان قحط مصروف بھی بود۔ چوں صعوبت قحط اندک
خفت پذیرفت علی خان در میان عید گاہ بہ اعادہ ہوس ماضی چوگان بازی
میکرد و بوقت گوئے زدن اندک خم گشت رودہ اش گسستہ شدہ از
اسب فرو افتادہ چوگان حیات از دست دادہ بہ مسارعت تمام متوجہ خانہ
شدہ در اثنائے راہ انتقال نمود و برادرش ابدال خان پیشتر بہ خانہ رشتہ
از معاندان و مبارزان خود فوجی ترتیب دادہ بہ جلالت تمام بہ خیال تقابل
لہ در میان قحط سالی ہائے کشمیر واقعہ ہفتم۔

یوسف خان در حد و نو مہمہ علم بغاوت افراخت۔

چوں یوسف خان از مخالفت و منازعت ابدال خان واقف گشت
غش علی خان در مسجد جامع بنادہ از شیران و مبارزان پدید خود و از اعوان
فرزدان سید مبارک خان جمیع سلاح و یراق آراستہ بطرف دارالامارت
بشتافت۔

دور خلال آن احوال بہ صلاح سید مبارک خان محمد چک خسر ابدال خان
و بابا خلیل مع چند کس از امرا در پیش ابدال خان رفتہ اورا بانداز و نصائح
نہایش نمودہ از مقاتلہ و محار بہ و فساد و عناد منع کردند۔ اما آب نصیحت
شاں در سنگ خاطرش سرایت نہ کرد۔ سید مبارک خان را آتش غیرت و غضب
بخوش آمدہ یوسف خان را بر آورد نگاہالت جلوس داد و آداب و تعظیم و سلامی
بجا آوردہ تختان جلالت پوشید و از دلاوران و مبارزان لشکرے فراوان
فراہم کردہ و محملہ نو مہمہ بہ حرب و ضرب و قتال و جدال شوخ و شریکینخت
سرانے پُر دلاں در خاک و خول آمیخت۔

و سید جلال خان و سید ابوالمعالی فرزندان سید مبارک خان دلیرانہ
کار مانے رستمہ ساختہ نصرت چک و شمس چک بہ زخم خنجر بہ سر کردند۔ و ملّا
محمد امین فوراً این تاریخ از دود آواز داد۔ مصرعہ :-

لے بقول فرشتہ و صاحب طبقات صفحہ مزبورہ ابدال خان در آمدن نزد یوسف شاہ چک آواگی
نہا ہر کردہ بود، لیکن چونکہ سید مبارک خان ببدال خان چک در بطون بد بود، نزد یوسف شاہ رفتہ گفت کہ
ابدال خان بگفتہ من نیام۔ اول علاج او باید کرد و بعد از آن علی شاہ را دقت باید نمود۔

اولا شاه بر سر صف نهد

مبارزان ابدال خان از جنگ پلنگان به تنگ آمده جلالت چنگ آنها بد زنگ افتاد -
 و ابدال خان برهم زدگی مبارزان خود دیده بسان شیر زیان بر سر سید مبارک خان
 حمله آورده و ناخن در پیوسته او انداخت و سید مبارک سر بر نیزه او برزوت
 گرفته از نقصان جان امان یافت -

و در آن اثنا نیرے از دست ابوالمغانی بر سر ابدال خان آمده
 بر زمین افتاد - و سید حسین خان سرش از تن جدا کرده و رجا به عدم
 انداخت - و حبیب خان پسر ابدال خان بعد قتل پدر از عرصه بدرجسته
 و در فرار نهاد - و سید جلال خان به تعاقب او دیده به جنگ آویخت - و
 حبیب خان بر خیم صادم جلال خان را پهلوی دیده از جان گذرانید - فرد
 دیں بلغ سرفه نیاید بلند که باد اجل بخش ازین نه کند

بنو ز یوسف خان در زنگاه فرسیده بود که سید مبارک خان مظهر و منصور از
 عرصه معاودت فرمود و یوسف خان را در آشنائی راه مبارک باد و تهنیت
 بجا آورد - و قاضی موسی لاشه ابدال خان از حرمگاه برداشته پیش از علی
 خان در مرزا آباءے خود مدقون ساخت - و یوسف خان فردا به تنجهیز و کفین
 پدر پرداخت مدت حکومت علی خان هجلی نه سال بود -

(۳) یوسف خان پسر علی خان در ششده و بیستم هجری بنانی بر سر

داود بکرانی نشست و به وفور تخیلات جوانی و فتور امور شهواتی در ضبط و ربط

سلطنت و رتق و فتق مملکت نہ پرہ و اخت شیب و روز در عیش و عشرت و کسری
 و لذت ذات نفعانی در بزم نشاط و محفل انبساط بہ نغمہ و نائے و نوش و صحبت و قوال
 و زہائے مغنیہ بسر میرد و طبع موزون داشت اشعار فارسی و ہندی و کثیری
 بدیہ میگفت این شعر از طبع زاد اوست۔ بیت

لیلے جہازہ را بر مجنون بخود نراند زو کند جذبہ معجز نائے اوست

فرد دل پرہ و درون جانان با این غنچہ پرہ خون است

چہ بے رحمی نہ پرسیدی کہ احوال دلت چون است

حبہ خاقان نام محبوبہ دلربا کہ حسن و جمال و خوش آوازی و طنازی بے ہمتا بود
 و بہ سرو و مقام عراق مستحاصل را بے ہوش می ساخت۔

گویند آں گلزار از موضع چنڈ مار پر گنہ و بہو دختر زمیند آئے بود

اولاً در عقد ازدواج شخصی تلاش بود و باش می داشت و از روئے او با خشی
 با او نزد منازعت باخته مناکحت آہنا بہ مفارقت انجامید۔ روزے و رانظر

راہ یوسف خان را نگاہ بردوئے او نگاہ افتاد و از زبان او غائبانہ اشعار
 کثیری کہ با ہنگ عراق سرود می کرد اصفا نمودہ یکبار سرمایہ ہوش و کس
 خود بہاد داد و در دام گیسوئے مشکبوی او اسیر افتاد۔ فردا پدرو مادر او

بہ عنایات بیخیالات سرافراز کردہ آں لبت طناز و طلعت و لنوا بہم بستری

لے نام اصلی حبہ خاقان "زوق" (لفظ کثیری معنی ہمتا بہ بود۔

لے چنڈ مار قریباً و میل از پانیور۔

لے نام اس زمیندار عبداللہ المعروف بہ عہدی راقی بود (ہماری کہانی سنہ دوم ص ۱۰۰)

خود ممتاز ساخت۔ پس شب و روز در مہارت بہت و مہارت آں دل افزون
مست اندوز در مکانات خوش و مناظر دلکش میان مرغزار و گلزار با اوقات
بسرے برد۔ خصوصاً در مرغزار گلرنگ و سونہ مرگ و اہرہ بل و اچھ بل
وغیرہ و ادعشرت میداد چنانچہ عیش و یوسف شابی برالسنہ عوام مشہور است۔
نقل است کہ یکی از سادہ دلاں بشنیدن آواز حویں و بدیدن
اقائے دینشین جبہ خاتون شفتگی و مانع ہم رسانیدہ والدہ و شہیدا
در کوہ و صحرائی گشت۔ چند ماہ در باب انقلاب و اضطراب بسر بردہ و در
درون خود با ہنجواہ و مسازنوش باز نمود۔ و آن محبت طراز و فکر کار
افتادہ در پیش جبہ خاتون آمد و رفت خود معمول ساخت۔

روزے حقیقت حال شوہر خود در پیش اُافشا نمود جبہ خاتون
بنابر رحم و انصاف اورا بخونیر داد کہ فردا آں مفتون مجنون دیکل سرائی
من باید آورد۔ آن عورت شوہر خود در خلوتخانہ جانانہ رسانیدہ
جبہ خاتون بدلتوازی و طنازی در پیش او آمدہ، ابواب انقعات و
ارتباط مفتوح داشتہ فرمود کہ من از روی رحم و انصاف امشب
باتو در سازم بشرطی کہ در خلوت سرائیکہ روشنی چہ ایش نباشد، دوم
از من و تو کہے سخن نکنند، و بہ استماع این بشارت در قالیب اُور و ح
تازہ در آمدہ ہر دو سخن منظور داشت۔ شبہ انگاہ ہم خواہ آں دل خواہ
دو شبستان در آوردہ و بطر و گلاب اندام او معطر کردہ و بلباس
فاخرہ خود آرایش افزودہ و مہارت کلی ساخت کہ با شوہر خود اصلاً

سخن نکند۔ چون آن عورت در خوابگاه درآمد و آن مفتون و خیال
وصال مجبویہ بدیع الجمال بہ کمال سو سو سرور شب را برو آ و رده کام
دل برگرفت صبح مجبویہ عشوہ ساز دروازه او باز کرده بدلتوازی و
خوش طرازی مرض ساخت و چہ سن تدبیر غم و اندوہ از خاطر او پر خست
مختصر کہ دوست خان سلسلہ رقی و فوق مملکت رانی و رسم جہان بینی
بہ سبب اہو و لعب و کامرانی از دست داده خود را بدرجہ تکبت رسانید
و سید مبارک خان کہ معاہدت و مظاہرت او مے نمود از مصاحبت
و مجالست او سفارت جستہ خانہ نشین گردید و بجائے او محمد بیٹ و وزیر
و شیر خود ساختہ امرائے روزگار را استعالت و مدارا نمود شب و
روز در صحبت نشوین، و قوالان و رقاصان مصروف ہی بود۔ ازیں دو
ایمان ملک را عجب و بہیت و رعایت و حمیت ماندہ در صد و تخریب
اوانتاوند۔

ازاں جملہ اہل بٹ کہ او خیال وزارت و سر داشت اما میسر
نشد فی الفور ہمراہ علی چک و لد نور و زچک و لوہر خان و شمس چک کو پوارہ
و علی ملک و لد فقی کو عجب و پیمان مرقع نمودہ ۱۶ ربیع الثانی ۱۰۸۸ھ
بوقت نصف شب پلہائے شہر بریدہ علم مخالفت افراختند۔ اولاً درخانہ

۱۰۸۸ تا بیچ بیرل کا چہرہ تسلیم، ورق ۱۱۲۔

۱۰۸۸ تا بیچ کشمیر ملک حمید رجا ڈرہ ص ۴۷۔

۱۰۸۸ مطابق ۱۵۸۰ء۔

سید مبارک خان رفتہ اورا بہ عجز و نسیان دانگیر گشتہ طلب استعانت
نمودند و سید مذکور دریں فتور قصور خود دانستہ موافقت آہنہ
اصلاً منظور نفرمود بیکہ بابا خلیل از جانب خود و کالہ نر و دیوسف خان
فرستاد کہ ہمراہ این گروہ بہ استمالت و آشتی در سادہ در نہ دولت
حکومت خود در باندہ۔ دیوسف خان از روئے عجب و غرور تن مبصلاً
ندادہ سید مبارک خان را در جواب پیغام فرستاد کہ اگر مرود مخالفان
را پیش من بستہ کردہ برساند از دوستان من است و نہ عین خودش
بگروہ است۔ سید مبارک بسوج این پیغام بہ حسرت نوشیدہ
در کنج عزلت نشست و دیوسف خان نیز با شک خود و زالد گہ
پائے استقامت افشردہ جمعے از بہادران نامی جبر نو کدل درست ساختہ
بہ مبارزت مبارک خان در عید گاہ تعیین ساخت۔

چون مبارک خان دانست کہ صلح و صفای ہم خورد و لاچار بر سمنہ
حلاوت سوار شدہ در حرم بگاہ استادہ ماندہ اندر مائے شافی و صیحت
کافی بیان نمود و میا از ان بہ سختی انذارات نہ کردہ مصمصام خون شام
از نیام برکشیدہ بہ تہرب و تہرب پیوستند و سید مبارک گشت بازو
برکشادہ دلاوران کوہ پیکر را دو پیکر ساختہ سرمائے بزر بران دروڑ

لے بقول ملک حیدر چاڈورہ "سبب شکر کشی یوسف خان بر سید مبارک شاہ این بود کہ
تانی الذکر با جمعی از چکال شل لوہر خان شورہ بر مغز وی یوسف خان کردہ بود۔"

خون انداخت پینانچہ محمد خان و میر قاسم و علی ملک و ابراہیم گانی و شیر خان
 مگرے و غیر بیاباے از دلاوران نامی از دست مبارزان سید مبارک خان
 در چاہ عدم غلطیدند، و بقیتہ السیف بہ کمال کربت و حیف از حربہ منہزم
 گشتہ بہ مقام نالہ گریا یوسف خان ملحق شدند۔ و بعضے تا دامنگیر
 امن و امان شدہ با فوج مبارک خان پیوستند۔ و یوسف خان بوقوع
 این واقعہ خایب و خاسر گشتہ بر شیران و مدبران خود زبان شنعت
 و ملامت بکشد۔

و ملا حسن اسود کہ اتالیق علی خان بود برائے عذر تقصیرات سابقہ
 و مصالحہ لاحقہ در پیش سید مبارک خان فرستاد۔ سید بوصوف جواب
 صاف نمود کہ پیش از وقوع این حادثہ بابت مصالحہ چہ قدر الحاح و
 ابرام کردہ بودم از دوائے غرور منظور نکردند اکنون این قدر دلاوران
 بہنگ صولت در مبارزت ضاربع گشتہ گریہ و بیجا سر فلک کشید و آب
 مروّت و محبت در دیدہ نمائند مفید آنست کہ حالا یوسف خان در سیر
 مرغزار و کوہستان بعض زمان بسر رساند تا کہ آتش بغض و عناد
 انطفا پذیرد انشاء اللہ بعد چہنہ ماہ طلب کردہ برمسند ایالت سرافراز
 خواہیم ساخت۔

چون ملا حسن محروم و بالوس گشتہ در پیش یوسف خان رسید
 حقیقت حال بیان نمود۔ یوسف خان از دوائے حریان مال و دولت و آہاب
 و سامان بہ معرفت نجی ملک در خانہ علی چکامانت گذشتہ ۱۳ ماہ صفر

تاج شاہی بدست بابا غلیل نزد سید مبارک خان فرستاده خود در
کوہستان نیایگان کہ خاطر خواہ او بود متوجہ شدہ دخت اقامت در آنجا
انداخت چہند روز لوئے حکومت این دیار بر زمین افتادہ بود ہیچ
کسے متکفل این امر نشد عاقبت علی ملک و دوبرجک وغیرہ اعیان شہر سید
مبارک خان را الحاح و ابرام از حد کردہ طوعاً و کرہاً متحمل این امر ساختہ
کوس شادی نو اختند مدت حکومت یوسف خان ہمگی یک سال و دو ماہ
بود۔

(۴) سید مبارک خان بہیقی در ۸۸۰ شمسن و سادہ حکمرانی
گشتہ تاج بہانباتی بر سر داد۔ بعد ساعتی از بدلت بجلوت در آمدہ تاج
شاہی در پیش ہنادہ نفس خود را مخاطب ساخت و گفت "اے نفس شوم
این تاج شاہی فی الحقیقت مذموم است، اصلاً غرہ نشوی، فردا فرق
تو از خاک مذلت آغشتہ باشد، این تاج برائے چہند روز بر تو وبال است۔"
خرد۔ دولت گینی کہ متنا کند باکہ وفا کرد کہ با ما کند

لہ در تاریخ ملک حیدر چاڈوزہ ص ۶۸۰ اس واقعہ چنین مذکور است۔

"چوں یوسف شاہ بخت خورد، چتر و تاج را مسحوب ملک محمد ناجی و شریعت پناہ

قاضی موسی پیش پید مبارک خان فرستاد و خود بجانب ہندوستان رو نہاد۔"

۱۸۰۰ قبول ملک حیدر ص ۶۸۰ "ہمگی حکومت یوسف شاہ باز اول یک چلہ بود۔"

۱۸۰۱ لکن خواجہ محمد اعظم سندہ جلوس پید مبارک خان نہ صد و ہشتاد و ہفت (۸۷۸۰)

مطابق ۱۵۷۹ء نوشتہ است۔ (تاریخ کشمیر ص ۹۴)

این گفت و پرسند شاه بنی نشسته در رتق و فتق امور مملکت پر داخت
و دیهیم ها بنانی که از عهد سلاطین پیشین به دُر و جواهر و یاقوت مکتل
بود شکسته بفقر آدم کین قسمت نمود. و خود بلباس حقیر و ساده کار
سلطنت می ساخت بعضی بدعات خود را اعتناف که در عهد چکان معمول
بود بر طرف نمود.

و بعد شش ماه امراء کثیری از سید مبارک خان برگشته با یوسف
خان پیوستند یوسف خان مردمان کو بهستان با خود متفق کرده به حاضرت
امراء کشمیر ۲ ماه شعبان ۱۱۸۸ هجری در کو بهستان بر تل علم مخالفت فرماشت
ازین طرف سید مبارک خان با جیش و جنود خود بمقابلہ آنها برآمده
در موضع سند قیام ساخت.

چون سید مبارک خان را بهوس حکومت مرغوب طبیعت نبود
بنابراین داؤد میر بطریق رسالت نزد یوسف خان روانه کرده این شیفه
نوشته فرستاد: "وثیقہ"

شہا فقر و فنا از ما و مملکت عز و جاہ از تو

کہ دنیا را وفائی نیست خواه از ما و خواه از تو

دنیا ناپایدار است و ایام دنیا گذار اگر دیدار یکدیگر دیدہ شود موجب
صلاح و صلاح جانین است.

چون داؤد میر پیغام مسرت انجام به یوسف خان رسانید یوسف
خان مصالحہ از کردہ محاربه افضل دانستہ فرزندان خود یعقوب خان

ابراہیم خان را بر فاقه داؤد میر و ملا حسن اسود در پیش سید مبارک
خان روانه ساخت و خود نیز برائے ملاقات مستعد بود. و آن اشنا
ابدال بٹ یوسف خان و مصاحبان و شیران اودا ذہن نشین ساخت
کہ زہار پٹھان سید مبارک خان فریفته نشوند و از خدایت او بپند
نباد اطشت از بام خواهد افتاد آنچه مطلوب ماست تا یکہ در روز میسر
خواہد شد برائے چہ خود را ذلیل مے سازیم۔

پس شیران و مدبران یوسف خان ہم تصدیق این سخن کرده
داؤد میر را جواب نوشتہ دادند۔ مَصْحُوف نامہ :-
کہ خاں را ندانیم ازین گفتگو چہ باشد غرض باشد صلح جو
بما از ضرورت صفا میکند نہ از ہزل از دغا میکند
بہ بیند اگر سیف مارا بخواب شود زہرہ شرابا از اضطراب

چوں داؤد میر در شتی افعال و اقوال انہا سمع سید مبارک خان
رسانید موجب آن آتش غیرت حبشی اؤ مشتعل گشتہ باکوئہ خسروی
بلغار نمود و بہ محاربتہ مخی لغاں در پیوست و گدایک ترکمان و فرخان
افغان کہ خسر بل فوج انہا بودند در معرکہ قتل رسانید و شنگی میر چاؤو
با چند کس از دلاوران اسیر گردانید و خانہ مانے بجی رہنہ کہ در موضع
بزل مہور بود بسوزانید دیوسف شاہ با معدودے چند در عقب
پشتہ بزل خائب و خاسر در ماندہ فرو ماند۔

چوں مبارزان سید نامدار بدستبرد او عزیم تا خن کہ

سید مبارک خان ستر راه گشته به آنها مراجعت کردن نداده و خود مظهر
منصور رونق مسند ایالت افزود. و علی چک ولد نوروز چک به بهانه
شکار چند روز در آن نواحی گذرانیده یوسف خان را بجای خود تلی
و دلاهی کرده است هر آید و در ضمن با ابدال بٹ رابطه موافقت یفت
خان درست نمود.

در آن اثنا سید مبارک را طبیعت علیل شده بود ابدال بٹ
بعیادت او رفته جناب سید را تحریک نمود که علی چک بدستور سابقه
در حیدر فتنه انگیزیت بهتر آن است که او را بچند روز مجبوس دارند
تا که اساس فتنه و فساد مستحکم نگردد. سید مبارک خان برگشتار
کار بند شده علی چک را مجبوس داشت و معاونان او شمس و دینی
و دو چک ترسیده و پناه سید حسین در آمدند. شمس چک و علم شیر خان
و غیر جماعتی بیدار ابو المعالی بردند. و ابدال بٹ از روی خباثت و
فدا مت به لوهر چک و سرداران فرقه چکال اشتغال داد که سید
مبارک دست بخاندان شما انداخته عنقریب همه ما را به جانی خواهد ساخت
موجب آن رعب و هراس بنحیط آنهاست ولی گشت بجانب یوسف خان
پیغام فرستادند و رابطه موافقت درست کردند. در آن زمان
سید مبارک خان بصعف بدن بستری شده بود طایفه چکال با ابدال
بٹ متحد و متعهد گشته علم بغاوت افراختند.

و سید مبارک خان به شاهده حال با وجود ضعف بدن بقتصد

مقابلہ آن گزیدہ و عید گاہ نزول فرمود۔ و ابدال بٹ و ابدست محمد بٹ
پیغام فرستاد کہ فردا در میدان زالدگر بادلاوان و مہاندان خود
را بہت محاربه افرازند ہر کرا حکم الی مکین نصرت و فیروزی بخشد بر مسند
حکومت بنشینند۔ ابدال بٹ بموجب خباثت پائے جبارت و در میدان
محاربت بنیاد دہدہ یوسف خان را اعلام ساخت کہ بمساعت تمام در
شہر نیاید۔ یک طرف بابا خلیل نزد سید مبارک برسات فرستاد
کہ شیران ایشان علی چک را مجبوس کردہ اند۔ موجب آن مہاندان
فرقہ چکان متوحش شدہ پلہائے شہر محفوظ داشتہ اند و اصلاً قصد
محاربہ ایشان ندارند بہتر آنست کہ علی خان را از حبس کشیدہ بدان
خود در خانقاہ بابا خلیل تشریف آند و در آن جا با ہم دیگر عہدہ
پیمان موثق کردہ یوسف خان از کومتان طلبا نیدہ بر مسند
حکومت خواہیم نشاندہد ہر کس را حسب حیثیت قد و منزلت
خواہیم بخشید۔ سید مبارک بہ مقتضائے الصلح خیر علی چک
از بند کشیدہ برافقت او در خانقاہ بابا خلیل توجہ نمود۔ و ابدال
بٹ از طرف خود جدید چک با جماعت امرا و اہل جا فرستاد۔ و
علی چک را رخصت رٹایش بمنزل خویش کردہ، سید موصوف را
بہ تعظیم و تجلیل کشتی سوار نمودہ باز بمنزل خود رسانید۔ پس ابدال
بٹ ہماں مساعت علی چک را مع فرزندان پایہ زنجیر کردہ مجبوس
داشت و فرزند خود بہ مساعت تمام نزد یوسف خان را ہی ساحت

که الحال آمدن ایشان باعث خسران و نقصان است بجائے خود ممکن باشد.
یوسف خان در پٹن رسید و اودان را با مقام خود بخت نمود. و تا چند روز
تهتیه سامان فرموده به اتفاق برادرزاده هائے سید مبارک خان در دارالحکومت
آگره بعزب طلبوس اکبر شاه فایز گشت.

پس ابدال بٹ لوهر خان بن شنکر خان را ۱۵ ماهه تاجان بر مندیالت
نصب کرده است. سید مبارک خان بعد حکومت شش ماه و دو روز معزول ساخت.
(۵)، لوهر خان برادرزاده حسین خان در پٹن ۳۰ ماهه با منصب ابدال بٹ
برادیکه حکومت جلوس نمود و ابدال بٹ را منصب وزارت بخشید و انتظام
مهام ملک داری پرداخت و رعایا را بعدل و احسان نواخته نام لوشیران از
صفحه روزگار محو ساخت و به آبیاری نیت غنی طهریت او کثرت غلات و آبادی
مزد و عات به حدی رسید که مردمان یک خروار شالی بیک فلوس مس که زن
آل بیست و یک ماسه بود در هر جایج و شرابی کرد و یک قرص نان کلان وزن

له برویت خواجه محمد عظم حکومت سید مبارک خان شش ماه و پانزده روز بود (واقعات
شیر ۹۴)، اما ابو فضل حکومت او "هنگی دوماه" قرار داده است چنانچه قیاس فی الشیر
این معنی است.

سید مبارک خان بنیزنگی نمان سرائی و جاده زبانی فتند اندوزان ده زبان فراز
مند حکومت برآمد و پیش از سیری شدن دوماه بدنها و این به آردم و بے نشان
ناهنجا را و از پیشین مول گرد آیند و لوهر یک عم زاده یوسف خان را به بندگی
برگرفتند (اکبرنامه جلد دوم ص ۳۱۸) ۶۱۵۸۰۵۲

بسیج پاؤ که اهل کشمیر لوهر منڈی گھنند در بازار قیمت یک شیر می فروختند.

چون یوسف خان بشرف آستان بوسی اکبر شاه فایز گشت عا طفت
شامانه شامل حال او مانده دو کثیر الفام یافت. و مدت یازده ماه در اردو
معلی مورد نظر مراحم بوده. هر چند درخواست امداد و اعانت می نمود.
اکبر شاه بنا بر مصلحت زمانه حواله بروقت دیگری نمود عاقبت اکبر شاه راجه
مان سنگه و میرزا یوسف را با لشکر کثیر برائے تبحر کشمیر همراه یوسف خان
لقب بن فرمود.

۱۰ تاریخ ملک حیدر چاڈوہ قلی ص ۶۹. و واقعات کشمیر ص ۹۲.

۱۱ راجه مان سنگه پسر راجه بگوبن دس کچھو بہت است. بعقل درست و شجاعت فراوان
سردارائے عرش آشیانی بود. از فرط اخلاص و فدویت از پیشگاه خلافت بخطاب فرزند
و گاهی پسر راجه مخاطب می شد. در آخر ۹۸۲ھ (۱۵۷۶ء) بادیب رانا کی کاٹی مغزو
ما مور گزید. در ۹۹۳ھ بعد وفات میرزا محمد حکیم برادر علانی عرش آشیانی بحکومت کابل
اقتیاد یافت. به جلالت و مردانگی طایفه روشنائی را که بر ہرنی و قلع الطریق سنگہ
خبر بدند، مالٹے سز داد. در سال سی و دوم صوبیداری کابل بنا بر خواہش او بر
گرفته شد. سال سی و چهارم کہ پیش درگذشت بہ خطاب راجگی و منصب خیرزاری
بلند مرتبہ گردید. در سال چهل و پنجم بہ منصب ہفت ہزاری و ہفت ہزار سوار کہ در وقت
بیج امیر بریں عہدہ سرفراز نگریہ بود) سرفراز گردید. در سال نهم جہانگیری دوکن
کہ بہ ملک خان خانان رفته بود، باجل طبعی درگذشت شخصت کس باوے درآتش سوختند.
(مخلص از مائثر الامراء جلد دوم از صفحہ ۱۶ تا صفحہ ۱۷)

۱۲ میرزا یوسف خان رضوی از سادات صحیح النسب شہد تختہ راست. در خدمت

چون عسکر شاهی بداد الخلافت لاهور رسید یوسف خان بجای
ملاقات فرزندان و تفحص سرداران کشمیر پیشتر در سیلول پور سبقت نمود.
باستماع این خبر ابدال بیٹ و جمیع از امرائے کشمیر بنام یوسف خان مکتوبات
فراوان برفق و معذرت تمام مصحوب محمدان خود مرسل داشتند بایں
مضمون "که ہر گاہ اکبر شاہ ملک کشمیر را مسخر گرداند، در آن وقت اقتدار و
اعتبار ایشان بر پنج خود اصالاً ماند۔ بہتر آنست کہ بلارا در ملک خود

حاکم و پادشاهی داکتر شکر ترقی و بزرگ اعتباری بہم رسانند۔ و سال ہی ام بہ منصب دو
ہزار و پانصدی سرفراز گشت۔ و چون شہباز خان از بہار بہ بنگالہ شافت، میرزا از او دم
بہ پاسبانی آں دیار نامزد گردید۔ در سال ہی و دوم سنہ (۹۹۵)، ہندو لو دو پنج ملکی
(۱۵۸۶ء) چون قاسم خان ساکم کشمیر از شورش آشوب متوالیہ آنجا بنبوہ شدہ اسخفا
نوشست۔ میرزا بہ مرزبانی آں مملکت تعین گشتہ بجن نذیر دہلوائے مردم بدست آورد۔ سال
سہم میزابداد و گلی توپخانہ سربرا فراخت۔ و در بیس سال ششم (۱۵۹۳ء)
از تغیر قلعہ خان بہ نیو لاری جو پور و سنوری یافت۔ بعد از آن در سال چہل و یکم صوبہ بیداری
گجرات و دیال چہل و دوم بہ اتالیقی شاہزادہ سلطان مراد افتخار اندوخت۔ در سال ہزار و
دو ہجری (۱۰۱۰ھ = ۱۶۰۱ء) بحکم شاہزادہ دانیال با اتفاق میرزا اتم صفوی بکوہ مکشیج
بر افضل خانخانان بہ بالاگھاٹ تعین شد۔ و در جمادی الثانی سال در جالنا پور بدرد
ذیل دیون نمود۔ نقش اورا بہ شہد بردند۔ عقیقش بہ سپر میرزا صف کنن، میرزا عوف و
میرزا افاطون یا دکار گذاشت۔ از انجملہ ثانی الذکر مصنف "چمن" کہ متضمن احوال
عالم است تالیف کرد۔ (ملخص از ماتر الامراء جلد سوم از ۳۱۵ تا ۳۲۱)

صلاندهند و بذات والای ترس و هراس متوجه این دیار گشته ملک
محموده خود را متصرف باشند. و این نیاز مندان که خاک برداشته ایشان
است از متابعان خود پندارند، یوسف خان بر عهد کاذبه و موافقت
باطله آنها اعتماد کرده، با اتفاق محمد پط و وزیر بعضی امرای کشمیر که در
پنجاب خراب و آواره بودند قریب چهار هزار سپاه جمع کرده و از نا جران
لاهور مبلغه کثیر استقراض نموده بغیر اجازت مان سنگه بجای کشمیر متوجه
شد.

چون خبر تفریب یوسف خان به جمع اکبر شاه رسید نهایت متغیر و
متغیر گشت و بر راجه مان سنگه و میرزا یوسف بسیار اعتراض نمود.
چون عسکر یوسف خان در کوهستان راجه داخل گشت. ابدال پط
از عهد و موافقت خود برگشته در تهیه اسباب جنگ مشغول شد. و لور
خان خود و همیولور و رخت اقامت انگند. یوسف خان و لد حسین خان
و حسین خان پیرایه خان را با جمعی از دلاوران به مقابل یوسف خان تعیین
کرده در موضع نوشهر قلاتی در بغین روئے داد. و آن جماعت بغیر محاربت با یوسف خان

و بر دایت و اتفاقات کشمیر ص ۹۵.

”یوسف شاه بنا بر پریشانی احوال لاعلاج شد، از تجار لاهور مبلغه

قرض گرفته، مقدار نه صد و شصت سوار و پیاده سرانجام داده

متوجه کشمیر شد.

و اتفاقات کشمیر ص ۹۵.

میوستند - و میر حسین چاژ و ده شمس دوی با جمعیت خود در پیرام گله بانه
محافظت و سد و دی راه نقین بودند به باطالوس یوسف خان فایز شدند
و سید مبارک خان از دام تنز ویر ابدال بٹ دم کرده و از موافقت لوهر چک
بازمانده بجانب یوسف خان الواب ریل و رسایل مفتوح داشت - و یوسف
خان جمعی از مبارزان خود در پیرام گله به مقابله لوهر چک متقل داشته و خود
با جنود مسعود از راه باره موله در قضیه سوپور خیام دولت افراشته حدود
کا مارج را متصرف گشت و ابدال بٹ تهیه سامان لشکر کرده بجانب سوپور
نهضت ساخت و علی چک از جس کشید و همراه برد -

باستماع این خبر لوهر چک از پیرو یلیغار کرده با فوج ابدال بٹ
ملحق گشت - قریب دوازده هزار سوار و پنج هزار پیاده مجتمع شده بر ساحل
جنوبی دریائے سوپور پائے استقامت افشردند - و در آن جا چند روز
به تیر و تفنگ و جنگ و زدگ بسر بردند چون آب دریا حایل بود چنگ پیگانه
کردن نتوانستند - ابدال بٹ یک هزار سوار مسلح و مکمل بسر کردگی حیدر چک از
راه کوه نامه مجاربه یوسف خان معمور ساخت - و دزدوم علی بٹ برادر ابدال
از روئے خدایت و رویه بازی بدست با یا خلیل خطی نزد یوسف خان
فرستاد که من پروردۀ علی خان و خاک برداشته ایشانم سخنان مخالفان
ایشان پوشیده نتوانم گذاشت - امرایان کشمیر که و لشکر ایشان ملحق شده اند
همراه لوهر خان رابطه خود مستحکم نموده فردا با فوج لوهر خان ملحق گشته در
مبارزت ایشان مبادرت نمایند - و حیدر چک با دوی هزار سوار در موضع

یوسف گری رہیدہ بر سرِ نیاں شبِ خمنے خواہند ساخت۔ زہار زہر سار
شبِ شب از دامِ پنوچِ عمانِ عزیمتِ معطوف داشتہ رمانی خود فرمایند
بگفتم تو جملہ اسرار تو ازین پر تو دانی ہمہ کار تو

یوسف خان چوں خط تہدید و تحویل برادر ابدال بٹ بہ مطالعہ نمود
از طبعِ رسانی خود جوابِ منظوم بہ جانبِ ابدال بٹ مرسل داشت۔ خطِ منظوم بہ

چہ میگوئی اے گرگِ ابدال زنگ	بہ ترسانی از آید دریا زہنگ
غضنفر بصدِ فریادِ ورس	حدکن ز دو باہ بازی گذر
تو بودی کشا و ز آباے من	کشا و ز راکے سر دجلے من
بشمیر و خنجر ترانیت کار	کشا و ز ریا دلیری چہ کار
نژادہ منم دیگران زیر دست	بہ پور علی شاہ کہ آر دست
تو از مکر خود سیدِ پادشاہ	در انداختی ہیچو دستم بچاہ
ز کہ دان خود سر بر افراختی	بہ میدانِ مردانِ فرس تاختی
پئے حرب من بشکر آراستی	شیخوں کتاں سوئی من سختی
بداں تا بہم بر زنی جائے من	ستانی ز من ملک آباے من
تو گم ہوشیاری نہ من بے خودم	ہماں ہوشیارم ہماں بخردم
من انگہ عناں باز چیم براہ	کہ یا سرد ہم یا ستانم کلاہ
نژادہ بایست گفتم تمام	تو دانی دگر بعد ازین تو سلام

ابدال بٹ بہ استماعِ پیغامِ بابا خلیل لا بطرفِ شہرِ رخصت دادہ خود و کارانش
شکر و تہنیت سامانِ معشر برداشت۔ فرمایوسف خان بوقتِ پاسِ اخیر

مشطها افزونتر بر موضع دلنه که پایاب بود از دریا عبور کرده بجانب
شهر نهضت ساخت و ابدال بٹ سدا گشته به محاربت پیوستند و یوسف خان
دست و بازو کثاده ابدال بطوریکه ضرب صدم در گور عدم انداخت.
تا پنج سال تا گیسو شیر دریده یک دمنه -

بعد از آن یوسف خان پھیل گندآوران بن یوسف چک و ایبه چک
و حبیب چک و شمس چک و دولت چک و میر حسین و عالم شیر را گیسو و سید
یوسف خان بهیتی و غیر ہم در معرکه جلالت داد و شجاعت و مبارزت داده
لشکر مخالفان را بیکدم و دهم و برهم ساخت و لوہر خان چترایالت در میدان
محاربت بر زمین انداخته فرار اختیار نمود و حبیب چک که در قید ابدال بٹ
محبوس بود از میدان محاربه پانہر بخیر و دریافتند و در بخیرش قطع کرده را پیش
دادند -

انگاه یوسف خان با جلالت و شہامت بواسطہ نصرت افزونتر
بجانب شهر محبت کرد - و تمامی مردم شهر از وضع و شریف و صغیر و کبیر تا
موضع بر قنہ پیشوائی مکرده به تہنیت و مبارکباد غلغلہ برداشتند - یوسف
خان ہر کس را مشمول عنایت ساختہ در استمالت و دلجوئی اقصای وادائی
پرداخت - ^۱ ملا محمد امین مستغنی پیش ازین از کتاب ^۲ یوان حافظ

۱ - مولانا محمد امین مستغنی از یو میان کثیر است - یو فور ذہن سلیم و طبع مستقیم شہتہ داشت -
و در عہد یوسف شاہ پایہ اعتبارش بسیار افزود - با وصف تجلی نریو فضل و کمال بہ مکرہ شعری ہم
استغال داشت - در محلہ آروٹ (قریب بہ لب دریائے محلیم) بیرون آستان حضرت

قال کشیده بود - ج

یوسف گم گشته باز آید بکنعان غم مخور
مدت حکومت لوهبرخان یک سال و یک ماه بود -

یوسف خان بار دوم در ۱۱۹۵ هجری قمری بخت بر بخت جلوس کرده
محمد بیگ را تبه وزارت بخشید - و لوهبرخان از معرکه سوپور با جمعیت پنج
هزار سوار فرار کرده در شهر پنهان شده بود - یوسف خان در سیاست
آنها چند روز استغاض فرموده عاقبت اجبوابید محمد بیگ در استحضار
آن فرقه حکم نافذ جاری ساخت - و لوهبرخان در خانه قاضی موسی زیر زمین
مخفی شده بود که بغیر مادر قاضی بچکیس را آگاه می نمود - خواهر ملک ناظر
از آن جا برگشته حاضری ساخت - بهم چنین محمد بیگ و سی چک و بیجه گنای

سید جمال الدین مدفون است (واقعات کشمیر ص ۱۱۶) ۱۱۹۵ هجری قمری محمد شمس الدین حافظ منول

۱۱۹۵ هجری قمری و متوفی ۱۲۹۲ هجری قمری - تاریخ وصل حافظ که چه خوب گفته است -

چو در خاک مصطفی گشت مدفون

بجو تا بخشش از خاک مصطفی

۱۱۹۵ هجری قمری دوم بیت این است -

"کلبه احزان شود در این مملکتان غم محمد"

۱۱۹۵ هجری قمری بزرگوار محمد اعظم (واقعات کشمیر ص ۹۴) "مدت حکومت لوهبر بیگ یک سال بود"

۱۱۹۵ هجری قمری مطابق ۱۸۱۵

۱۱۹۵ هجری قمری فرشته نظام الدین بالترتیب در زلفش این نام هستی وستی چک غلطی کرده اند -

وغیرہ سرداران شہر و دہات جمع کثیر از کیننگاہ بر آورده در پیشگاه اعلیٰ حاضر نمودند۔

دیوسف خان بر سرانہا چہار گناہ ثابت کرد۔ یکے آنکہ باوجود نمک خواہگی قدیم با من بیوفائی کردند۔ دوم آنکہ در حق سید مبارک خان دغا نمودند۔ سیوم آنکہ مکتبہ بات مہر و دستخطی خود بوثوق عہد و پیمان در پنجاب پیش من فرستادند عاقبت براں عمل نہ نمودند۔ چہارم آنکہ امر و بر سر من علم بغاوت افراشتند فقط۔

پس یہ پادشہ اس مخالف لوہر خان و محمد چک و حسی چک و بیچہ گمنائی و فتح خان و حسین خان کو کہ را دستہا مقلوع کردند۔ دیوسف لندہ علی چک و علی بٹ برادر ابدال بٹ را مصادرہ گرفتہ معلول ساختند۔ و شس چک کو یہ وارہ بہ جانب داد و مفروضہ شدہ بود۔ لوہر قورچی دہل اوتاختہ، در کھلی سائند۔ اذ انجا در قلعہ فیروزہ متحصن شد و قلعہ گیال اورا گرفتار کردہ بہ لوہر قورچی سپردند۔ دیوسف خان میل و چشمبان او کشیدہ اعلیٰ سائنٹ و جید رچک بجانب تہمت گریختہ بود از انجا پنجاب ہند محادوت کردہ در لاہور یہ ملازمت راجہ مان سنگہ سر بلند می یافت۔ مختصر کہ دیوسف خان گلستان مملکت از خس و خوار عدواں پاک کرد و بسطباط محفلت پر و داخت و دست نوال بہ بذل نفوذ و اموال کثرت

راجہ مان سنگہ حاکم لاہور مہر و نوشہرہ در جاگیر جید رچک مقرر نمود۔ (واقعات کشمیر ص ۹۶)

و تاریخ ملک جید رچا دورہ قلمی ص ۱۷۷

و در ہدم بنیان بدعت تا کہ پیشتر مروج شدہ بود سعی بلیغ بکار برودہ رفع
نمود۔ و در استفادہ مزارات اولیاء و صحبت مشائخ و بزرگان
ستفید می شد۔ و در خدمت حضرت بابا ہر دی ریشی بر ہنہ پامیریت
و اکثر اوقات خود در سیر و سرور و استماع سماع و سرودہ نوائے ساز و
نغمہ چگ و عود بر می برد۔ شوق موسیقی بسیار میداشت این سیرت
بہ تکرار می خواند

بعیش کوش کہ تا چشم می زنی بر ہم
خزاں ہی رسد و نہ بہار می گذرد

بیل خانہ سید مبارک خان بقدم حرمت پیودہ بہ ملاقات ایشان
سعادت ابدی حاصل نمود و برائے تشہید مہانی سلطنت بافرزدان ایشان
عہد و میثاق استوار کردہ صبیئہ صلیبیہ خود نامزد فرزدان ایشان ساخت۔
بعد چہنگاہ بعضی ایمان طرح فساد و عداوت در خاطر مردمان
انداختہ متغیر شورش شدہ بودند۔ یوسف خان بر آن مطلع گشتہ یوسف
چک و عالم شیرخان ماگرے و سید یوسف و محمد ملک مغلول کردہ
محبوس داشت۔

وحسب چک ولد ابدال چک بنا بر رعب و ہراس در لاہور افتہ
باحبیدہ چک پیوست۔ انگاہ شمس چک پسر بنی چک در کما مرآج رفتہ
شورش برداشت و یوسف خان او را گرفتار کردہ محبوس داشت۔

دیوسف چک ابن علی چک از حبس مفروضه در لاهور باجید رچک لاحق
گشت. ازاں باجید رچک و حبیب چک و دیوسف چک بجانب تبرق کلان
رفته از راجه آں جانچ هزار سوار کو مک گرفته به محاربه دیوسف خان و
پرگنه لار لوائے تقابل افروختند و دیوسف خان لشکر جرار مبارزت
و پیکار آنها در لار فرستاد و آں فرقه اشدرالغیر کارزار بهر میت
خورده فرار نمودند و حیدر چک بجانب کشتوار گریخته رفت و حبیب چک
و رسو پور و دیوسف چک در پرگنه بزرگ انزوا و اختفا پذیرفتند. دیوسف
خان آں هر دو شیطان گرفتار کرده بصارت آنها به کندن چشم زایل
ساخت.

و محمد بٹ وزیر بر وجه خفیف از دیوسف خان منحرف گشته بتفاق
یوسف چک ولد حسین خان برگشتن یوسف خان اراده نمود. و دیوسف
خان آگاه گشته در تلاشند ارک آنها افتاد. و آں هر دو شیطان
به خوف جان در کوهستان اودی پنهان شدند. و فرزندان سید
مبارک خان به تعاقب آنها و دیده به محاربه پیوستند. مخافان در محاربه
مبادرت نموده حسی بٹ برادر محمد بٹ را مجروح ساختند. عاقبت مغلوب
گشته دومبار کوه اختفا پذیرفتند. بعدش و کوشش بسیار جمعی
از اشدرالغیر فرار کرده باجید رچک لاحق شدند. و محمد بٹ
وزیر در دست دلاوران گرفتار شده معلول و مخدول در حبس
شاهی افتاد.

مقارن آن حال یعقوب خان به جهالت و زوالت از پدر خود
باغی شده بر فاقه ایبه خان و لدا بدال خان و کشتوار رفته با حیدر چک
پیوست و ملا حسن اسود و بنال او رفته به استمالت و مدارا باز آورد
و ایبه چک در آن جا قیام ساخت شمس چک بهم از حبس گریخته با حیدر
چک ملحق گشت.

چون حیدر چک و غوغه جمعیت بهمرسانید در شعاب جهال
با نهال رایت بغاوت افراشت ازین سو یوسف خان با جمعیت فراوان
یوشس کرده به محاربه پیوستند و حیدر چک و ایبه چک و شمس چک
در محره درآمده علی شیریل و بنجی رینه که سرآمد لدا و این یوسف خان
به دند از تیغ گذرانیدند و به طفیل آنها جمعی کثیر از مبارزان یوسف خان
مقتول و مجروح شدند مبارزان یوسف خان بال بهمت فرو ریخته
به شعاب جهال خزیدند. و در آن اثنا فرزندان سید مبارک پائے
بهمت و شجاعت افتاده با اتفاق ده بیست کس لشکر مخالفان را
هزروم و مخدول ساختند و حیدر چک به پائے پیاده مغرور شده
جمعیت او پریشان گشت و یوسف خان منظر و منصور معاودت
فرمود. پس شمس چک و ایبه چک بعجز و نیا ز زیر پائے سریر افتاد
بشفاعت سید مبارک مشمول عنایت شدند. و حیدر چک و یوسف
لنڈ و علی چک و در پیش راجه مان سنگه بلاهور رفتند. و راجه مذکور
از یوسف خان در سفر اول به سبب تخلف و تنجب و پنجه خاطر شده

ہو۔ بنا برآں مخالفان اور ان کو قیرو تمکین ساختہ در سایہ حمایت خود
 پر کوشش مہم داد۔ موجب آن یوسف خان را دوسو سہ فتنہ گالی
 مان سنگہ سنا طر افناد خواجہ قاسم نبیرہ خواجہ حاجی باندے بہتخف و
 ہدایات نفیہ بطور رسالت نزد مان سنگہ فرستاد و خواجہ مذکور
 باتفاق محمد غنی کابلی قبایح و شایع جہد چکا بہ سمیع راجہ و سائند
 راجہ مان سنگہ اورا غرضمند دانستہ غرض گوئی اورا اعتبار سے
 نگذاشت کہ یہ سبب سعایت او حیدر چکا را تقویت زیادہ شدہ
 بہ حکومت نوشہرہ و جمہر دستوری یافت۔ و خواجہ قاسم بے نیل مرہم
 ازاں جا بگشتہ دریں جا سخنان خوش آمد و چا پوسی مبعوض عرض سائند
 یوسف خان سخنان چا پوسی او واقعی دانستہ اورا خطاب مرزائی
 اعتبار بخشید۔ بلکہ انتظام امور مملکت بوزے تفویض ساخت بعد
 پنجس محمد علی یعقوب باخان سرانجام مہام وزارت بحسن انتظام
 خود می ساخت۔

چوں خواجہ قاسم منتظم وزارت شد اکثر اوقات سخنان غرض آمیز
 بہ یوسف خان میگفت۔ یعقوب خان چند بار اورا سرزنش کردہ متنی صم یکد بگہ
 شدہ ہو دند۔ دراں اثنا تیمور بیگ سفیر کبر شاہ وارد خطہ گردید۔

لے بقول ابو الفضل نام این سفیر صالح عاقل بود چنانچہ می گوید :-

” بنا بریں صالح عاقل را باندہ زدگوئی یوسف خان مرزا بآن کثیر فرستادہ

بودند۔ “ (اکبر نامہ جلد سوم ص ۳۵۵)

لاکن ملک حیدر چا دودہ (ص ۳۵۵) نام ایلیا امیرزادی بہ صالح عاقل نوشتہ است :-

فرمان لازم الاذعان به نظر یوسف خان گذرانید خلاصه آن این است -

نقل فرمان - چون از جبین آن ارادت مند فروغ صدق

و اخلاص مبین بود بیشتر به نوازش و انتفات بادشاهی ممتاز گردید از

باز که مراجعت کشمیر نمود احوال ملک به این دو گمان پایه سر بر تلافی

مصیر معروض نداشت الحال که از متنازعان خاطر جمع کرد باید به مجتهد

و در فرمان قضا جریان به توقف و درنگ بفرمود و درنگ بفرمود

تقییل آستان خوابین و رگام سعادت اندوختن آیین گرد و فقط -

چون یوسف خان از مضمون مثال لازم الامتنال اطلاع

یافت دانست که شاه عالم پناه را اراد و تنخیر کشمیر است - بنابراین

از مشیران و وزیران خود صلح این امر پرسید - چون میرزا قاسم

از یعقوب خان متوختش بود - موجب آن یوسف خان را مشوره داد

که یعقوب خان بدرگاه اکبر شاه با تحف و هدایا به نواختن تیمور بیگ

فرستادن مرغوب است - یوسف خان بر حسن تدبیر او عمل نموده یعقوب

خان با تحایف و ارمغان کثیر بدرگاه کیوان جاه روانه ساخت - و به

چندگاه در اردو معالی واقع در فقیور حبه سائے عنیه بود در آن

به بقول ابو الفضل - از بخت مندی پند پذیرفته بشکرانه و الاعطفت پسر یوسف را

باگزیده کالائے آن دیار روانه دگاه مقدس گردانید (اینجا صفحه ۳۷۷) نزد ملک حمید

چهار دوره (ص ۳۷۷) و خواجہ محمد غلام (ص ۳۷۸) نام این پسر "میرزا میر" بود - فرستادگی

یعقوب خان پسر گلان یوسف خان بدر بار اکبر در مرتبه دوم واقع شد است -

خبر انتقال شاهزاده محمد حکیم میرزا به جمع آسلی رسید - اکبر شاه بغیر میت
کابل ریایات عالیات را بهتر از داده هر منزل و مقام که نزدیک جسد
میفرمود یعقوب خان را برائے آمدن یوسف خان استعجال می نمود -
و یعقوب خان واقعات هر منزل به خدمت والد خود عرض میداشت
دریں جاخواجه قاسم مکتوبات او را بوجه تعمیل و تصدیق می ساخت -
در این اثنا هنگام توقف او در آنجا جہاں پناه حکیم علی و
صالح غافل را حکم داد که تا رسیدن ریایات دولت در لاهور یوسف
خان را بحضور حاضر سازند هرگاه در آمدن یوسف غفل و رزد موجب
سخط پادشاهی گردد - یعقوب خان بعد و فرمان خاقان مترود و
منوچش مانده از موضع بهلول پناه بے حصول رخصت به کمال محبت
در عرضہ سه شبان روز بمقامت پدر خود مشرف گشت و خواجه قاسم
را آفت زده باز برگردید - یوسف خان ازین حرکت ناشرایان
از یعقوب خان مشغول نایمہ قهر و غضبان گشته برائے تحسین او عاجل
شده بود اما به استغفار امر اغماض نمود -

۱۰ بر وایت ملک حیدر سبب گنجین یعقوب خان از حضور اکبر این بود که اکبر پادشاه
روزے مذکور ساخت که یوسف خان از درگاه ماسر فران شده به ملک خود رفته
به عیش و عشرت مشغول گشت و اصلاً اثر مریدی و شیوہ بندگی ظاهر نداشت - از برآ
۲ که فرمان عالی شان به طلب او صادر شده بود که به تقبیل درگاه خلایق پناه آید
مشرف شود - باز خود نیامد و فرزند کلان خود را فرستاد که خالی از خلل و مانع

چون حکیم علی در غامپور رسید یوسف خان باتورک و شان
استقبال نموده بکمال احترام و احتشام منقل دولت خانہ خود منزل و
مقام او ساخته بہ تفقدات و مدارات مرہون و ممنون ساخت یوسف
خان را خواہش باطوبسی خاقان مرکوز خاطر بود اما از شیران و
مدبران دولت بیچ کے صلح این امر مفید نہادہ پشنت و ملامت
ازیں حرکت باز داشتند۔ حکیم علی ازیں معنی آگاہی یافتہ حقیقت
حال مجبور عرض داشت۔ خاقان دوران پیشتر از دوائے مختلف و
تختہ یوسف خان در غلیان غضبان بود الحال اذ تفر و تکبر یعقوب
خان و از حکم عدولی یوسف خان فہر جہاں بانی در ہجیان آمد۔ راجہ
بھگوانداس کچواہہ و شاہ رخ میرزا و شاہ قلی خان وغیرہ بیت و دو
افر نامور با جمعیت پنجاہ ہزار سوار جرار برائے تخیر کشمیر ازلاہو
مامور ساخت و بذات والا بر ساحل دریائے انک خیام دولت
افراخت۔

و دیوانگی و خبط نیست۔ ”چون یعقوب خان این حقیقت را از زبان خلافت پناہی
بلا واسطہ استماع نمودہ بود، ہمیں احوال را بعینہ از برائے یوسف شاہ عرض داشت کرد۔
بعد ازیں یعقوب خان فرصت را غنیمت شمردہ و سیانہ کشمیر نہاد۔ (س ۷۶، ۷۷)
بر وایت ابو الفضل گرغین یعقوب خان از پیش اکبر در سال سیم جلوس مطابق ۹۳۳ھ
(۸۵۸ء) دوداد (اکبرنامہ، ۳، ص ۶۹)۔ لہ بروایت ابو الفضل
(اکبرنامہ، ۳، صفحہ مزبور) بہاء الدین کنبوہ نیز ہمراہ حکیم علی پشیمیر فرستادہ شد۔

چون عسکر شاهی از دریائے کرشنه گنگا عبور نمود و یوسف خان
 با تنصواب ارکان و اعیان دولت مستعد مجاریه و پیگاری گشته
 حکیم علی را رخصت انصرام بخشید و خود در زبیه اسباب شکر از تیغ
 و صدم و خنجر و پوشش و مغفره و ف و متوجه گردید. و محمد بیگ
 و علم شیرخان که در ایام بغاوت بقهر و سیاست سخن و مغلول
 شده بودند آنها را با انعام و اکرام استمانت و مدارا نموده با خود
 متعهد و متحد گردانید. و محمد بیگ برائے محافظت شهر و رسید رسانی
 در سرنگه گذاشته خود با اتفاق سرداران و نامداران با جمعیت واد
 هزار سوار و سی هزار پیاده نهضت کرده به مقام کوارست رسیده
 قیام ساخت. سید ابوالعالی حسین چک را از راه کهاوه تعیین
 کرده و شمس چک و یعقوب خان و لوبهر قورچی و بابا طالب اصفهانی
 و حسن بیگ و حسن ملک چاڈوره و زمبنداران کهاکه و بمه را با جمعیت
 افواج در یو لیا سه به محاربه و مقاتله مامور ساخت در آن جادلاور

له لکن نزد ابوالفضل یوسف خان ازین آگهی آهنگ پیکار و در گرفت
 و بیایه کار آگاهان را روانه گردانید که نزد دریائے نین سک حصار
 برارند. (ایضا، ص ۷۸) - له بابا طالب اصفهانی در زمان حکومت
 چکان از اصفهان کشته میوسید. از فنون علم آراسته و انواع کمالات پرینه
 بود. نزد امرا و سلاطین این دیار اعتبار تمام داشت. چون وفات کرد در
 مزار بابا خلیل بمقام نوکلی آسود. در فنون شاعری ماهر بود. (واقعات شیراز)

طرفین دست و پا زد و کشادہ بہ حرب و ضرب پیوستند و مبارزان
یوسف خان بہ کمال شجاعت آویزش با بکار بردہ ہائیے از مغلان
بقتل رسانیدہ سر ڈائے آنہا پیش یوسف خان فرستادند۔ و چند وقت
از جانبین بر یکدیگر تغلب و تفوق ساختہ آتش ہیجا شعل بود۔ ناگاہ
بقدت قافہ و قدیر ابرو مطیع عالمگیر گشتہ بارش برف و باران نایک
ہفتہ جالوراں را پرزدن ندادہ دریا با طغیانی و ہر ما و جوئے بار را
طوفانی گشت و از ہر راہ پلہا شکستہ افواج شاہی را راہ رسد رسانی
سد و دشد و در میان فوج قحط عظیم افتاد کہ بیک اشرفی یک
آثار غلہ یافتہ نمی شد و قیلان و سپاہاں بہ مصروف خوردن رسانیدند
مولانا احمد دران واقعہ گفت ۔ بیت

گر نظر بر ہلال میگردند

لب نانے خیال میگردند

گردن خود دراز میگردند

دہن آن باز میگردند

علاوہ بران مسکرت شاہی زیر دامن کوه در میان زمین زلزلے بود کہ
ببب قلبہ رانی و از روئے کثرت آب گل و لائی بہر رسانیدہ بود و
در میان آن سپاہاں بافتان و خیزان بصولت برو دت بے جان
شدند و در طرفۃ العین حمیم غفرے تباہ گشتند۔ معاذ اللہ طرفہ
بلائے و عجب و اولائے در فوج شاہی افتادہاں را بھگوہ اس

متردد و متوخش گشته بدست شاپور خان خطی بجانب یوسف خان
باین مضمون نوشته فرستاد -

شماره :- بالفرض هرگاه عسکر شاهی این وقت به تند باد
قهر آهی ضایع گشت اما از پیشگاه جم جاه بار دیگر صد هزار پانچین
خواهد شد و سرزمین این بر و بوم بشم فیلاں باد خواهد داد شمار
تکمه بر اصل کار و معاد این اطوار بایده ساخت -

از آن جا که یوسف خان را خجالی قدیموسی بادشاه مکتون
خاطر بود بنا بر آن میرزا قاسم به مرافقت شاپور خان در پیش راجه
هنگو نداس بونوق ایمان عهد و پیمان موثق کرده به مهر و تصدیق
او عهدنامه نوشته گرفت که هرگاه یوسف خان به مرافقت این نجاب
به عقبه یوسی سریر خلافت مصیر فایض گردد نیازمند در حق او
جانتانی بکار برده از پیشگاه کیوان جاه به خلاص فخره و عنایت
منتکثره سرفراز کرده بر حکومت ممالک محروسه خود بدستور مطلق
و قایم گرداند و سروسوئی به حکومت او قصور و فتور عاید نگردد -
میرزا قاسم بمبارعت و مخالفت تمام عهدنامه به یوسف خان گذرانید
سخن آن دیگر به چایلوئی و قریب ترتیب داده یوسف خان را
بر آن مستعد ساخت که بے تاویل و مشوره فرزندان و امیران
مبارزان به بهانه ملاحظه بر اولان لشکر از مقام خود سلطنت
و شوکت گذاشته با سه چهار سوار و در فکر راجه هنگو نداس داخل

گشت بد یہ گویان تا بیچ گفتند۔ نیو، گر قنار گو۔

چوں یوسف خان بے تاش وند بیر مژکب این امر خطیر گردید
امیران و سرداران و سپاہاں از روئے حیرت متوحش و متردد شدند
و ہماں زمان با اتفاق مصلحت اعیان یعقوب خان بر سندن حکومت
را بہت ایالت افراشتہ و نطق بہت بر گزینہ بابا طالب اصفہانی
و محمد سلیم کاشغری را مقتدا متعجبش قرار دادہ بہ جنگ فرتاد۔
آں ہر دو سردار تا نصف ہزار چند کشتش و کشتش نمودند کہ قریب
دو سہ ہزار تن از عسکر شاہی کشتند۔ سپاہاں متعلقہ شاہ رخ
میرزا بہ تدبیر او تنہا لوئی بنجارہ بردیاے بہت جسری ستھکم
کردہ بجانب سرحد کھادہ عبور کردہ دند و گروہی از زمینداران کھکم
بر سر آن ہزار چہتہ ہمہ تابجاک تیرہ میخنے مال و منال و دختہ اباب
آنہا بغارت بردند و پل مذکور کستہ بفرانت بنشستند۔ راجہ
ہیگو نداس بہ مصلحت یوسف خان میرزا علی اکبر را برہم رسالت پیش
یعقوب خان فرستادہ اورا تے و نشفی دادہ دختر مبارک خان کھکم

لہ ۹۹۳ھ مطابق ۱۵۸۵ء نیو، گر قنار گو۔ ترکیب کشمیری است کہ معنی
”بر دند و گر قنار شد“ باشد۔

لہ بقول ابوالفضل۔ امرائے کشمیر و لاجین خان چک را نزدیک کوکرت
بہ کلانی برگرفتند و بعد ازاں کہ یعقوب خان پسر یوسف خان در سیداد
مذہبان نودل برگرفتہ بدو گر ویدند۔ (اکبرنامہ، سوم، ص ۲۸)

بغداد و واج او نامزد کردند. گونه صلح واقع شد. پس یحیی خان از
محاربه و مقاتله دست باز داشته بسریر سلطنت رایت معاودت
افراشت.

و راجه هگوننداس پهل رحبت نواخته یوسف خان را بکمال احترام
و احترام همراه برداشته در پیشگاه جم جم به مقام کمک گذارید و در
شفاعت و حمایت او بسیار محیه جنبانی کرد که منظور خاطر خاقان
دوران نگردید. راجه هگوننداس از دوائی غیرت، اقدام بر خود کشتی
نموده خنجر در سینه خود انداخت لیکن بدستگیری حیات سرایه زندگانی او
از دست نرفت.

پس یوسف خان مغل و سلسل ساخته در حر است رام داس کچها
بلاهور فرستادند و در آن جا بحفاظت او در مل دو سال سلسل بود
چون راجه مان سنگه از کابل رحبت نمود باستشفاع او یوسف خان
بر منصب پانصدی شرف اعتبار یافته همکاب او در بنگاله و نخل
عکس شد چون عشرتش بعسرت مبدل گشت و بلخ او اختلال

له بر فایت ابو الفضل بهمدین رود (ششم ماه دی، سال سی و دوم، مطابق سنه ۱۱۹۹)
یوسف خان مرزبان کشمیر از زندان برآورد و لوازش فرمودند. و او را در حد
بهار جاگیر دادند. همگی پس از آنکه ادب بیاموز و رعیت پروری و آگاه دلی اندو
و چون به شیار خرامی از روزنامه احوال او خوانده آید، عرصه دلکش کشمیر بدو
پس داده شود (کبرنامه ص ۵۷۵، جلد ۳) - ۵۲ ابو الفضل در دیوانگی یوسف شاه

پذیرفت و بعارضہ ہوائے جنون جام حیاتش واژون گشتہ انتقال
نمود۔ اس مرتبہ حکومت اود کشمیر بھی چار سال بود۔

یعقوب خان۔ پیر یوسف خان در ۹۹۱ھ بر سر پر
شوکت نشسته رتبہ وزارت بہ علی ڈار بخشید۔ فوے مردے
خوش دماغ بود مسکرات و مکفیات لیا رستعل می داشت محبوب
آں در امورات و معاملات خلایق میان صدق و کذب و صلاح و
فساد فرق نمی توانست کرد۔ تا بعدے کہ ہر گاہ بوقت پیشین کے را
یک دہ جاگیر مہداد بوقت دیگر جہاں قریہ بدیگرے می بخشید۔
چوں ہر دو مراعات میگردند نمی گفت کہاں موضع در خالصہ است۔

می نویسند کہ بعض رسید بود کہ مرزا بک کشمیر درستی از پیر دگیان خود را از بلند
بامے انداختہ۔ روزے کہ تماشائے کشمیری کا نہا می فرمودند با چندین
غردہ ہائے بالا و منظر ٹائے دکشا بر زبان گوہر بار گذارش یافت۔
”ہمانا از فراز این بام یوسف آں بیگناہ را افگندہ باشد۔ چوں پرورش
رفت، ہیچاں نمود (اکبر نامہ، ۳ ص ۵۴۹)“

۱۔ اکبر نامہ جلد سوم ص ۴۸۱۔ اما بر وایت خواجہ محمد عظیم ”در تاریخ
ہند و نود و چار (۹۹۴ھ) (مطابق ۱۵۸۵ء) یعقوب شاہ
بافق و نصرت تصرف استقرار پائے تخت کشمیر یافت و تاج حکومت
بر سر نہاد و سکہ و خطبہ بنام خود جاری ساخت۔“

(واقعات کشمیر ص ۴۸)

باین شیوه انتظام او استحکام نگرفت. مردمان به ضاد و عناد
متعهد شدند.

در آن حال یعقوب خان سید حسین و شمس دوی را در شهر
تایم مقام ساخته خود یا حشم و پناه برای طوی فرزند خود بمقام
ناله واله نهضت نمود. و هنگام معاودت چون به مقام ایچه بل
رسید علی دار و شمس چک و علم شیراگرے و میرسن چاڈو به
و غیره اتفاق کرده بر سر او تاخته به جدال و قتال پیوستند عاقبت
تاب مقاومت نیاورده برهم خوردند. و برائے تقابل سید
حسین و شمس دوی در شهر آمدند.

پس یعقوب خان به مساعلت محمد رب یوش کرده پیش
از ورود مخالفان در شهر رسید. متعاقباً علی دار داخل شهر
شد پلہائے شهر بریده به مقام ناله که علم بغاوت افراشت و
یعقوب خان به میدان عیدگاه صغوف محاربه آراست علی دار
بنابر اعتماد موالنت و محبت سابقه دشمنین یعقوب خان آمده
معافی تقصیرات خود درخواست نمود. و یعقوب خان بصلاح
اعوان خود مصالحه او منظور نه فرمود. پس علی دار و شمس چک اتفاق
رفقائے خود در سوپور رفته شورش برداشتند و یعقوب خان
با جمعیت خود یوش کرده در قصبه سوپور به جنگ پیوستند مخالفان
مغلوب گشته مهزوم شدند و بروقت عبور جسر سوپور اندر شو

از دعام جمع کثیر غرق در یگشتند۔ میں شمس چک با معالمان خود
از راہ کو پیامہ بشہر رحمت نمود۔

آقا یعقوب خان پشین از وروڈا بنا بشہر رسید و علم خیر
ماگرے با جماعت خود بطرف کچہامہ مفرود شد و میر حسین چاڈوہ
یہ موضع شہ مال رفت و علی ڈار در خانہ زمیندار بر تھل اختفا
پذیرفت و شمس چک در خانقاہ شمس عراقی محفی بود۔ یعقوب خان
اورا اسیر کردہ برنداں مجوس داشت و محمد بیٹ بر منصب زار
آفنداریافت۔ یعقوب خان بعد رفع و دفع مخالفان لوائے
تصیب افراشتہ اہل سنت و جماعت را دل شکنہ جوہ و جفا
افشہ دیار رنجانید۔

و قاضی موسیٰ کہ از اتحاد قاضی میر علی لعلوم غریبہ و
فتون عجیبہ آراستہ بود ابا عن جد از عہد قاضی ابراہیم
فیصلہ امور قضایائے ایں دیار تعلق بخاندان ایشان داشت۔
دراں ایام ترمیم بام و سقف مسجد جامع بکمال متانت و استواری
می ساخت و تا مدت یک سال با ہتمام تمام در اتمام آن پرداخت
یعقوب خان اورا بنا بر تعصیب مذہب تکلیف ساخت کہ

یہ بقول ملک جید چاڈوہ (ص ۱۸۷) و خواجہ محمد غلام (ص ۹۹) بھاک
ایں قتنہ در اہل ملاعنہی بود کہ عتقہ بشاء چک را مجبور بر انضمام فقرہ علی
و علی اللہ دربانگ نما کرد۔ ایں شخص برہیں اکثفا کرد بلکہ سبب توہین
عارف حق مولانا نور الدین عبد الرحمن جامی دم ۱۹۵۹ء = ۱۳۷۸ھ

فرقه اهل سنت و امر غوب و منصوص نماید تا که در میان مساجد کشمیر

۳۳ نیز گفت - روایت ملک حمید رحین است -

د یقوب خان، گفته هیچ کس را قبول نمی کرد و خود پسند و خود را
 بود - ازین خود را می و به هوشی یک ملا عینی کو را که به
 خطاب تبرّ اخوانی ممتاز و مباحی ساخته بود طلب نموده فرمود
 که پیش قاضی موسی برد و بگو که در بانگ نماز "عَلَىٰ وَلِيٍّ اَللّٰهُ"
 ضم کند - چون ملا محرک و باعث این معنی بود به آنکه قاضی
 مذکور را مذکور سازد - از زبان قاضی بعرض رسانید که این قسم
 بانگ خواندن در مذہب اهل سنت رخص است - و این دو بیت
 زاده طبیعت ملا است -

هنوز آن ابر رحمت در نشان است
 می و میخانه با هر و نشان است

درین دیرستس خم تپی نیست
 تپی گفتن یغیر از ابلهی نیست

بقول خواجہ محمد غلام ملا عینی در مصروفہ اخیرہ نسبت حماقت بہ مولانا
 عبد الرحمن جامی کرده است - این دو بیت بحواب فرمودہ جامی -
 حرفیاں بادہ ناخوردند و رفتند
 تپی پیانہ نا کردند و رفتند

۳۴ است - ملا عینی نہ فہمیدہ کہ مراد مولانا جامی انقضائے مجلس پیر فیض انبیا

مؤذنوں حضرت علیؑ ولی اللہ بہ اذان ملحق سازند۔ قاضی موسیٰ
 بہ نظر رعایت سنت از صولت او مترسیدہ مجوز این امر خطیر مگردید
 یعقوب خان اور اہمیت موافقت شمس چک نمودہ بر سر دیو ال شہید
 ساخت و لاشہ مبارک او بہ دم قبل بستہ و شہر نگہدا بند۔
 گویند چون بدرخانہ خود رسید مادرش بآمد بجز خود و بر فرق او
 نشان کردہ شکر الہی بجا آورد کہ در راہ زلزلے تعالیٰ شہید شد۔
 آخر این روز ابرو باد و برق و صاعقہ و نگرگ شدت حدت
 تمام در ملک تزلزل انداخت کہ از صولت و عدمت برق درعد
 اکثر عورات حاملہ را اسقاط حمل شد۔ بعضے اطفال ہم بلا گشتند
 و درخانہ یعقوب خان صاعقہ افتاد کہ منکوحہ علی دار با چہار
 زنان دیگر از شعلہ آبی بے جا گشت۔ بعد و این فتور مردم
 کثیر اقامتی ادائی از کردار و اطوار او بیزار گشتہ سر شہانے
 بعض عناد از ہر سو جو شہیدن کہ فت

۲۲۱
 ائمہ دہل بیت صحابہ کرام است کہ طور اول در بیان صورت ندارد۔ و اگر نظر
 انصاف دیرہ شود در ہر طائفہ چہ زہل عرفان دہل علم و سخن را مان تفاوت در
 میزان شدہ است۔ لاحقین الیہ قبل سابقین نیستند۔ بلکہ سخن در ریافت

این تبار ہم بہت کہ چوں گفتہ است
 نے و میخانہ با مہر و نشان است

گویا معتقد این است کہ سابقین ہم مثل لاحقین از شیخ بخیر مماندہ اند۔
 لہ واقعات کشمیر ص ۹۹۔

ہمد راں اثنا یعقوب خان موجب رائے دیکھ ملا احسن اسود
 محمدیٹ را از رتبہ وزارت معزول کردہ محبوس داشت و بجائے او
 نازک بیٹ کہ از علیہ نقل و تدبیر معرا بودید وزارت برداشت۔
 انگاہ باتفاق یکدیگر چنبدے در خرابی ملک و پریشانی رعایا و ترویج
 مذہب تشیع و توہین و تعذیب اہل سنت و تخریب و تہریب جنود
 ہنود کو شہیدہ اعلام جو روحا افراتحتند و مردم بیائے معرض
 ہلاک و فلاکت انداختند۔

بنابر اں جمعے کشمیر از اکابر کشمیر شہل جناب شیخ بابا داؤد خاکی
 و حضرت شیخ یعقوب صرئی باتفاق امرائے نامدار در پیش گاہ اکبر شاہ
 رفتہ برائے تسخیر کشمیر اور استحریص و ترمغیب نمودند و عہد و میثاق
 بوثوق شرایط منعقد ساختہ عہد نامہ نوشتہ گرفتند از انجملہ
 یکے آنت کہ حاکمان وقت در امور مذاہب و قیمت غلات بوجہی
 معترض نہ باشند۔ دوم آنکہ غلام و کینزک از مردمان کشمیر معمول
 ندارند۔ سوم آنکہ مردمان کشمیر از تکالیف شاقہ و بدعات مختلفہ
 مرزہ باشند۔ چہارم آنکہ امرائے کشمیر کہ فی الحال مصدر رفتہ و
 فساد و عناد ہستند در کار مائی ملک و مالی دخل نہ باشند۔

اجد انعقاد عہد و میثاق خاقان دوران میرزا قاسم میر سحر

۱۔ واقعات کشمیر ۹۹۔

۲۔ بقول ابو الفضل حبیب دیکھ و شیخ یعقوب صرئی چنان برگزاردند کہ برگزاردن

به بدرقه گی شیخ یعقوب صرّفی و حمید و چک برادر یعقوب خان دوجی
تو اجمی؟ و غیره چند کس از امرائے کشمیر با جمعیت عسکر چهل هزار سوار
و بیست هزار پیاده برائے تسخیر مامور ساخت.

چون سخن فلک فرسای افواج شاهی در حد و دیوار جو رسید
یعقوب خان به مجرد اطلاع نازک یث و دلد ابدال بت و شهر قایم مقام
حکومت ساخته خود با جمعیت سی هزار سوار و ده هزار پیاد و قبی
عازم نبرد و پیکار گشته در مہر و پورہ لوائے تقابل افراشت. اینجا
که مردم کشمیر از وضع و شریف به سبب بد کرداری ناهنجاری
یعقوب خان متبغض و متنفر شده بودند بنا بر آن اکثریے از امرائے ارکان
دولت روگردان شده با فوجی شاهی پیوستند از انجمله سید
یوسف خان بهیقی از نازک یث خلعت و اسب و اسلحہ بفریب گرفته
در کچھامہ با علم شیر خان ماگمے و ظفر خان بچو شمشیر چک پیوسته
با ہمدیگر عہد و پیمان بستند و در شہر درآمدند و رسیدن این جا

آن تک از بہ دید ما سر یاز نہ کشند. اگر لختہ لومی سپاہ پنجاب ہمراہ شوند. چنان
بلے آ و نیش بدست در آید. بنا بر این مبارک خان و جنال خان گکھر و دیگر گزینندار
دستوری دادند. آن دو کشمیری نزد بنیر با انتظار گک کشند. درین هنگام
بر خاطر مقدس پر تو انداخت آنکہ از بروں یو میان دل نمی نهند. یا و از تباہ
پسچی می دهد بنیرینا غاصم ترا کہ در کار شناسی و پیردلی از گنایان زمانہ
بود. بدین خدمت سر ملکہ گردانند. و او بہ پیشانی پذیرا شد. (اکبر نامہ، ص ۳۹۶)

محمد بن وشمس چک را از حبس خانه رانیش داده آتش تعقیب افروختند
 و با اتفاق مردم عوام خائفه جدی یل سوخته مرقد شمس عراقی را مریضه
 اهل شهر کردند و خاندان اهل تشیع را غارت کرده خاکستر نمودند و تا
 سه روز تخریب فرقه شیعه مانوده از راه پیونج گریخته با فوج اکثر
 ملحق شدند. و یعقوب خان در بهیره پلوه رسید. یوسف چک
 ولد حسین خان و ایبه چک و لدا ابدال چک و سید ابوالهمیم خان پسر
 مبارک خان و غیره برائے محافظت راه کوزه بل تعین ساخت. من جمله
 آنها جمعه کثیر فرستاده با فوج شاهی پیوستند. یوسف چک و ایبه
 چک و سید ابوالهمیم تنها مانده با یعقوب خان ملحق شدند بهرام نیایک
 و شنگی نیایک که برائے محافظت راه رسد و مامور شده بودند با فوج
 شاهی الحاق نمودند. و قاسم نیایک و حسین چک که از راه پیر خپال
 بهراول فوج رفته بودند با فوج شاهی مقابل گشته به محاربه و مجادله
 پیوستند. و قاسم نیایک در حمله اول کشته شد پیش نظر نیایک
 با وجود قتل پدر از ضرب و حرب باز مانده به معاضدت محمد چک
 بر فوج شاهی قافیه تنگ ساخته عاقبت هر دو مقتول شدند محمد چک
 وشمس چک که از دست طغر خان و علم شیر خان اطلاق یافته بودند به
 استمالات و مدارائے سید ابوالعالی با عانت و امداد یعقوب خان
 در بهیره پلوه رفتند و همان روز عکرمشاهی از کتل پیر خپال
 عبور کرده با فوج یعقوب خان به جنگ پیوستند که تا یک پیر

آتش محاسبه و قتال مشتعل بود و انسراخان افواج یعقوب خان
بسبب رسیدن در جنگ درنگ می ساختند.

در آن اثنا یعقوب خان برای حاجت بول از مادیان آری
خود نزول کرده عمان مادیان در دست گرفت ناگاه ایستاد
که از خیول مغولان یله شده بود با مادیان مذکور متنازع گشت و
در میان نزع کرده هر دو دم خوردند. یعقوب خان بیای پیاده
از درگاه پنج بر تافته بجانب فرودگاه خود می رفت لیکن فوج
یعقوب خان مادیان مرزبان بغیر اکب حیران دیده یکبار همه را
هزیمت خورده از هم متفرق و پریان گشتند و فوج شاه
بتعاقب آنها گرم عمان تاخته بسیار مقتول و مجروح گردانیده
در قصبه شویان سخی شاه فریاد کردند. روز دوم بکمال توکل
و شان و شوکت داخل شهر گشته طبل فیروزی فریاد کردند و یعقوب خان
خائب و خاسر و پریان و پشیمان بگی یک سال و دو ماه حکومت
کرده بجانب کشتنوار فرار اختیار نمود.

۹۸
۹۹
۱۰۰
۱۰۱
۱۰۲
۱۰۳
۱۰۴
۱۰۵
۱۰۶
۱۰۷
۱۰۸
۱۰۹
۱۱۰
۱۱۱
۱۱۲
۱۱۳
۱۱۴
۱۱۵
۱۱۶
۱۱۷
۱۱۸
۱۱۹
۱۲۰
۱۲۱
۱۲۲
۱۲۳
۱۲۴
۱۲۵
۱۲۶
۱۲۷
۱۲۸
۱۲۹
۱۳۰
۱۳۱
۱۳۲
۱۳۳
۱۳۴
۱۳۵
۱۳۶
۱۳۷
۱۳۸
۱۳۹
۱۴۰
۱۴۱
۱۴۲
۱۴۳
۱۴۴
۱۴۵
۱۴۶
۱۴۷
۱۴۸
۱۴۹
۱۵۰
۱۵۱
۱۵۲
۱۵۳
۱۵۴
۱۵۵
۱۵۶
۱۵۷
۱۵۸
۱۵۹
۱۶۰
۱۶۱
۱۶۲
۱۶۳
۱۶۴
۱۶۵
۱۶۶
۱۶۷
۱۶۸
۱۶۹
۱۷۰
۱۷۱
۱۷۲
۱۷۳
۱۷۴
۱۷۵
۱۷۶
۱۷۷
۱۷۸
۱۷۹
۱۸۰
۱۸۱
۱۸۲
۱۸۳
۱۸۴
۱۸۵
۱۸۶
۱۸۷
۱۸۸
۱۸۹
۱۹۰
۱۹۱
۱۹۲
۱۹۳
۱۹۴
۱۹۵
۱۹۶
۱۹۷
۱۹۸
۱۹۹
۲۰۰
۲۰۱
۲۰۲
۲۰۳
۲۰۴
۲۰۵
۲۰۶
۲۰۷
۲۰۸
۲۰۹
۲۱۰
۲۱۱
۲۱۲
۲۱۳
۲۱۴
۲۱۵
۲۱۶
۲۱۷
۲۱۸
۲۱۹
۲۲۰
۲۲۱
۲۲۲
۲۲۳
۲۲۴
۲۲۵
۲۲۶
۲۲۷
۲۲۸
۲۲۹
۲۳۰
۲۳۱
۲۳۲
۲۳۳
۲۳۴
۲۳۵
۲۳۶
۲۳۷
۲۳۸
۲۳۹
۲۴۰
۲۴۱
۲۴۲
۲۴۳
۲۴۴
۲۴۵
۲۴۶
۲۴۷
۲۴۸
۲۴۹
۲۵۰
۲۵۱
۲۵۲
۲۵۳
۲۵۴
۲۵۵
۲۵۶
۲۵۷
۲۵۸
۲۵۹
۲۶۰
۲۶۱
۲۶۲
۲۶۳
۲۶۴
۲۶۵
۲۶۶
۲۶۷
۲۶۸
۲۶۹
۲۷۰
۲۷۱
۲۷۲
۲۷۳
۲۷۴
۲۷۵
۲۷۶
۲۷۷
۲۷۸
۲۷۹
۲۸۰
۲۸۱
۲۸۲
۲۸۳
۲۸۴
۲۸۵
۲۸۶
۲۸۷
۲۸۸
۲۸۹
۲۹۰
۲۹۱
۲۹۲
۲۹۳
۲۹۴
۲۹۵
۲۹۶
۲۹۷
۲۹۸
۲۹۹
۳۰۰
۳۰۱
۳۰۲
۳۰۳
۳۰۴
۳۰۵
۳۰۶
۳۰۷
۳۰۸
۳۰۹
۳۱۰
۳۱۱
۳۱۲
۳۱۳
۳۱۴
۳۱۵
۳۱۶
۳۱۷
۳۱۸
۳۱۹
۳۲۰
۳۲۱
۳۲۲
۳۲۳
۳۲۴
۳۲۵
۳۲۶
۳۲۷
۳۲۸
۳۲۹
۳۳۰
۳۳۱
۳۳۲
۳۳۳
۳۳۴
۳۳۵
۳۳۶
۳۳۷
۳۳۸
۳۳۹
۳۴۰
۳۴۱
۳۴۲
۳۴۳
۳۴۴
۳۴۵
۳۴۶
۳۴۷
۳۴۸
۳۴۹
۳۵۰
۳۵۱
۳۵۲
۳۵۳
۳۵۴
۳۵۵
۳۵۶
۳۵۷
۳۵۸
۳۵۹
۳۶۰
۳۶۱
۳۶۲
۳۶۳
۳۶۴
۳۶۵
۳۶۶
۳۶۷
۳۶۸
۳۶۹
۳۷۰
۳۷۱
۳۷۲
۳۷۳
۳۷۴
۳۷۵
۳۷۶
۳۷۷
۳۷۸
۳۷۹
۳۸۰
۳۸۱
۳۸۲
۳۸۳
۳۸۴
۳۸۵
۳۸۶
۳۸۷
۳۸۸
۳۸۹
۳۹۰
۳۹۱
۳۹۲
۳۹۳
۳۹۴
۳۹۵
۳۹۶
۳۹۷
۳۹۸
۳۹۹
۴۰۰
۴۰۱
۴۰۲
۴۰۳
۴۰۴
۴۰۵
۴۰۶
۴۰۷
۴۰۸
۴۰۹
۴۱۰
۴۱۱
۴۱۲
۴۱۳
۴۱۴
۴۱۵
۴۱۶
۴۱۷
۴۱۸
۴۱۹
۴۲۰
۴۲۱
۴۲۲
۴۲۳
۴۲۴
۴۲۵
۴۲۶
۴۲۷
۴۲۸
۴۲۹
۴۳۰
۴۳۱
۴۳۲
۴۳۳
۴۳۴
۴۳۵
۴۳۶
۴۳۷
۴۳۸
۴۳۹
۴۴۰
۴۴۱
۴۴۲
۴۴۳
۴۴۴
۴۴۵
۴۴۶
۴۴۷
۴۴۸
۴۴۹
۴۵۰
۴۵۱
۴۵۲
۴۵۳
۴۵۴
۴۵۵
۴۵۶
۴۵۷
۴۵۸
۴۵۹
۴۶۰
۴۶۱
۴۶۲
۴۶۳
۴۶۴
۴۶۵
۴۶۶
۴۶۷
۴۶۸
۴۶۹
۴۷۰
۴۷۱
۴۷۲
۴۷۳
۴۷۴
۴۷۵
۴۷۶
۴۷۷
۴۷۸
۴۷۹
۴۸۰
۴۸۱
۴۸۲
۴۸۳
۴۸۴
۴۸۵
۴۸۶
۴۸۷
۴۸۸
۴۸۹
۴۹۰
۴۹۱
۴۹۲
۴۹۳
۴۹۴
۴۹۵
۴۹۶
۴۹۷
۴۹۸
۴۹۹
۵۰۰
۵۰۱
۵۰۲
۵۰۳
۵۰۴
۵۰۵
۵۰۶
۵۰۷
۵۰۸
۵۰۹
۵۱۰
۵۱۱
۵۱۲
۵۱۳
۵۱۴
۵۱۵
۵۱۶
۵۱۷
۵۱۸
۵۱۹
۵۲۰
۵۲۱
۵۲۲
۵۲۳
۵۲۴
۵۲۵
۵۲۶
۵۲۷
۵۲۸
۵۲۹
۵۳۰
۵۳۱
۵۳۲
۵۳۳
۵۳۴
۵۳۵
۵۳۶
۵۳۷
۵۳۸
۵۳۹
۵۴۰
۵۴۱
۵۴۲
۵۴۳
۵۴۴
۵۴۵
۵۴۶
۵۴۷
۵۴۸
۵۴۹
۵۵۰
۵۵۱
۵۵۲
۵۵۳
۵۵۴
۵۵۵
۵۵۶
۵۵۷
۵۵۸
۵۵۹
۵۶۰
۵۶۱
۵۶۲
۵۶۳
۵۶۴
۵۶۵
۵۶۶
۵۶۷
۵۶۸
۵۶۹
۵۷۰
۵۷۱
۵۷۲
۵۷۳
۵۷۴
۵۷۵
۵۷۶
۵۷۷
۵۷۸
۵۷۹
۵۸۰
۵۸۱
۵۸۲
۵۸۳
۵۸۴
۵۸۵
۵۸۶
۵۸۷
۵۸۸
۵۸۹
۵۹۰
۵۹۱
۵۹۲
۵۹۳
۵۹۴
۵۹۵
۵۹۶
۵۹۷
۵۹۸
۵۹۹
۶۰۰
۶۰۱
۶۰۲
۶۰۳
۶۰۴
۶۰۵
۶۰۶
۶۰۷
۶۰۸
۶۰۹
۶۱۰
۶۱۱
۶۱۲
۶۱۳
۶۱۴
۶۱۵
۶۱۶
۶۱۷
۶۱۸
۶۱۹
۶۲۰
۶۲۱
۶۲۲
۶۲۳
۶۲۴
۶۲۵
۶۲۶
۶۲۷
۶۲۸
۶۲۹
۶۳۰
۶۳۱
۶۳۲
۶۳۳
۶۳۴
۶۳۵
۶۳۶
۶۳۷
۶۳۸
۶۳۹
۶۴۰
۶۴۱
۶۴۲
۶۴۳
۶۴۴
۶۴۵
۶۴۶
۶۴۷
۶۴۸
۶۴۹
۶۵۰
۶۵۱
۶۵۲
۶۵۳
۶۵۴
۶۵۵
۶۵۶
۶۵۷
۶۵۸
۶۵۹
۶۶۰
۶۶۱
۶۶۲
۶۶۳
۶۶۴
۶۶۵
۶۶۶
۶۶۷
۶۶۸
۶۶۹
۶۷۰
۶۷۱
۶۷۲
۶۷۳
۶۷۴
۶۷۵
۶۷۶
۶۷۷
۶۷۸
۶۷۹
۶۸۰
۶۸۱
۶۸۲
۶۸۳
۶۸۴
۶۸۵
۶۸۶
۶۸۷
۶۸۸
۶۸۹
۶۹۰
۶۹۱
۶۹۲
۶۹۳
۶۹۴
۶۹۵
۶۹۶
۶۹۷
۶۹۸
۶۹۹
۷۰۰
۷۰۱
۷۰۲
۷۰۳
۷۰۴
۷۰۵
۷۰۶
۷۰۷
۷۰۸
۷۰۹
۷۱۰
۷۱۱
۷۱۲
۷۱۳
۷۱۴
۷۱۵
۷۱۶
۷۱۷
۷۱۸
۷۱۹
۷۲۰
۷۲۱
۷۲۲
۷۲۳
۷۲۴
۷۲۵
۷۲۶
۷۲۷
۷۲۸
۷۲۹
۷۳۰
۷۳۱
۷۳۲
۷۳۳
۷۳۴
۷۳۵
۷۳۶
۷۳۷
۷۳۸
۷۳۹
۷۴۰
۷۴۱
۷۴۲
۷۴۳
۷۴۴
۷۴۵
۷۴۶
۷۴۷
۷۴۸
۷۴۹
۷۵۰
۷۵۱
۷۵۲
۷۵۳
۷۵۴
۷۵۵
۷۵۶
۷۵۷
۷۵۸
۷۵۹
۷۶۰
۷۶۱
۷۶۲
۷۶۳
۷۶۴
۷۶۵
۷۶۶
۷۶۷
۷۶۸
۷۶۹
۷۷۰
۷۷۱
۷۷۲
۷۷۳
۷۷۴
۷۷۵
۷۷۶
۷۷۷
۷۷۸
۷۷۹
۷۸۰
۷۸۱
۷۸۲
۷۸۳
۷۸۴
۷۸۵
۷۸۶
۷۸۷
۷۸۸
۷۸۹
۷۹۰
۷۹۱
۷۹۲
۷۹۳
۷۹۴
۷۹۵
۷۹۶
۷۹۷
۷۹۸
۷۹۹
۸۰۰
۸۰۱
۸۰۲
۸۰۳
۸۰۴
۸۰۵
۸۰۶
۸۰۷
۸۰۸
۸۰۹
۸۱۰
۸۱۱
۸۱۲
۸۱۳
۸۱۴
۸۱۵
۸۱۶
۸۱۷
۸۱۸
۸۱۹
۸۲۰
۸۲۱
۸۲۲
۸۲۳
۸۲۴
۸۲۵
۸۲۶
۸۲۷
۸۲۸
۸۲۹
۸۳۰
۸۳۱
۸۳۲
۸۳۳
۸۳۴
۸۳۵
۸۳۶
۸۳۷
۸۳۸
۸۳۹
۸۴۰
۸۴۱
۸۴۲
۸۴۳
۸۴۴
۸۴۵
۸۴۶
۸۴۷
۸۴۸
۸۴۹
۸۵۰
۸۵۱
۸۵۲
۸۵۳
۸۵۴
۸۵۵
۸۵۶
۸۵۷
۸۵۸
۸۵۹
۸۶۰
۸۶۱
۸۶۲
۸۶۳
۸۶۴
۸۶۵
۸۶۶
۸۶۷
۸۶۸
۸۶۹
۸۷۰
۸۷۱
۸۷۲
۸۷۳
۸۷۴
۸۷۵
۸۷۶
۸۷۷
۸۷۸
۸۷۹
۸۸۰
۸۸۱
۸۸۲
۸۸۳
۸۸۴
۸۸۵
۸۸۶
۸۸۷
۸۸۸
۸۸۹
۸۹۰
۸۹۱
۸۹۲
۸۹۳
۸۹۴
۸۹۵
۸۹۶
۸۹۷
۸۹۸
۸۹۹
۹۰۰
۹۰۱
۹۰۲
۹۰۳
۹۰۴
۹۰۵
۹۰۶
۹۰۷
۹۰۸
۹۰۹
۹۱۰
۹۱۱
۹۱۲
۹۱۳
۹۱۴
۹۱۵
۹۱۶
۹۱۷
۹۱۸
۹۱۹
۹۲۰
۹۲۱
۹۲۲
۹۲۳
۹۲۴
۹۲۵
۹۲۶
۹۲۷
۹۲۸
۹۲۹
۹۳۰
۹۳۱
۹۳۲
۹۳۳
۹۳۴
۹۳۵
۹۳۶
۹۳۷
۹۳۸
۹۳۹
۹۴۰
۹۴۱
۹۴۲
۹۴۳
۹۴۴
۹۴۵
۹۴۶
۹۴۷
۹۴۸
۹۴۹
۹۵۰
۹۵۱
۹۵۲
۹۵۳
۹۵۴
۹۵۵
۹۵۶
۹۵۷
۹۵۸
۹۵۹
۹۶۰
۹۶۱
۹۶۲
۹۶۳
۹۶۴
۹۶۵
۹۶۶
۹۶۷
۹۶۸
۹۶۹
۹۷۰
۹۷۱
۹۷۲
۹۷۳
۹۷۴
۹۷۵
۹۷۶
۹۷۷
۹۷۸
۹۷۹
۹۸۰
۹۸۱
۹۸۲
۹۸۳
۹۸۴
۹۸۵
۹۸۶
۹۸۷
۹۸۸
۹۸۹
۹۹۰
۹۹۱
۹۹۲
۹۹۳
۹۹۴
۹۹۵
۹۹۶
۹۹۷
۹۹۸
۹۹۹
۱۰۰۰

شاه می نمود و بمیانجی میرزا یوسف خان رضوی بآستان قدسی اساس رسید.
شهریار بهرمان دل پذیرفته خوش گردانید. در سال ۱۵۹۳ مطابق
در بنگاله جاگیر یافت. (اکبرنامه جلد سیوم) ۳۳۵

تسلط یافتن شامان چغتائیہ بر ممالک ہندوستان کشمیر

مؤرخان پیشین ہی آ رہند کہ سلطان ابو سعید میزبان سلطان میرزا
بن سلطان میران شاہ بن صاحبقران ثانی امیر تیمور کو گدگانی و مملکت
ترکستان و خراسان پادشاہ عظیم الشان بود۔ ایام حکومت بسر
یہ وہ در عراق شہید کردند۔ و یازدہ ہسرتیک اختر از ویادگار

۲۲ بقول ڈاکٹر صوفی مقبول یعقوب شاہ بادشاہ آخرین کشمیر در بیرون قصبہ
کشتوار جنوب شیرکوٹ براہ چوگام واقع است۔ ملکہ اش فقہ خاتون دریادگار
شوہر شاہزادے تحفیر نمود کہ تاحال برائی اٹالیان کشتوار نعمت بزرگ است فقہ
خاتون علاوہ ازین یک تالاب و نہرے از کالی ناگ نزد قریہ زیوار خرنود۔
بہ تحقیق ڈاکٹر صوفی آرمگاہ آخرین بادشاہ کشمیر دریں ایام بغیر از تودہ صغیر
از سنگ آدمک نیست۔ این نیز در قطعہ اراضی مملوکہ برہمنے است۔

(کشمیر جلد اول ص ۲۳۷)۔

۱۷ (۸۷۳ - ۸۸۳ = ۱۰۱۲۶۶ - ۱۰۱۲۶۸)۔

۱۸ ابن سلطان محمد میرزا (اکبر نامہ جلد اول ص ۹۲)۔

۱۹ سبب شہادت سلطان ابو سعید این بود کہ در یکے اُتروپ یا ترکمان قصبے
در شکرش پیدا شدہ در ہنگام مراجعت از قرا باغ اورا عقب کردہ و دستگیر
نمودہ نزد آذون حسن امیر ترانکہ آق قونیلو (گوسفند سعید) بردہ اورا

بقفل جانید۔ (تاریخ ایران فارسی تصنیف میلکم صاحب ص ۱۴۹)۔ بقول ابو الفضل داکتر
جلد اول ص ۹۳) تاریخ شہادت سلطان ابو سعید در بینہ دو وجہ ۸۷۳ھ (۱۴۶۸) واقع شدہ

مانند - از آنجمله چار پسر به سلطنت رسیدند - الف بیگ میرزا در کابل
 احمد میرزا در سر قند - محمود میرزا در حصار و قندز - عمر شیخ میرزا
 در اندجان و فرغانه - و غیر الف بیگ میرزا سه برادر دیگر دختران
 پلش بیگ حاکم مغلستان در عقد داشتند - چون عمر شیخ میرزا
 در فرغانه حکومت یکصد در شصت و هفتاد و یک از پلش دختر پلش خان
 فرزند یو جو داد موسوم به محمد باب میرزا کردند - تاریخ تولد
 اندرش محرم زاد شه مکرّم - تاریخ مولدش بهم اشش محرم
 عمر شیخ میرزا در ۹۹۹ هـ از بالائی بام کبوترخانه افتاده شتار گشت -

۱ احمد میرزا کلان ترین پسر سلطان ابوسعید میرزا بود و حکومت سر قند و بخارا داشت -
 (تذکره بابر) ترجمه جان لیڈن و ولیم اسکاین ، چاپ آکسفورد یونیورسیتی
 ۲ محمود میرزا پسر سوم سلطان ابوسعید بود و حکومت استرآباد داشت - در
 ۹۵۳ هـ مطابق ۱۲۵۳ م متولد و در ۹۷۵ هـ مطابق ۱۲۷۵ م وفات یافت -
 (ایضا ص ۲۳) - ۳ عمر شیخ میرزا پد ظهیر الدین محمد باب پسر چهارم سلطان
 ابوسعید بود - در ۹۷۵ هـ مطابق ۱۲۷۵ م در سر قند متولد شد - پیکر ابوسعید
 چون دید که تیمور بیگ پسر کلان خود عمر شیخ را حکومت فرغانه داده است - بنا بر
 اتفاق نام سابق الذکر تیمور پسر خود عمر شیخ را حکومت اندجان بخشید - (تذکره
 بابر) ، ترجمه جان لیڈن و ولیم اسکاین ص ۱۷۱ - ۴ در اضلاع جنوب
 دریائے سیحون شهر اندجان است که دار الخلافه فرغانه بود - اندجان برائے
 سیوه جات سردسیر و مثل ناشیاتی و غیره مشهور بود - به عهد بابر اندجان سه
 دروازه بزرگ داشت و قلعه اش بطرف جنوب بود - و نه هزاره صغیر در شهر
 می رفتند - ۵ مراد از قتل نگار خانم است - قتل نگار خانم دختر دوم ۲۲

ظہیر الدین بابر شاہ - بھر یازده سالگی پادشاہ شدہ
 ظہیر الدین لقب یافت - فی الفور عموی خودش احمد میرزا حاکم سمرقند
 و خالوی خوشش محمود خان بن یونس خان بر سر او علم مخاصمت و
 منازعت افراخته با ہمدیگر معرکہ های بسیار و فساد های بسیار
 کردہ عرصہ دو اوزده سال در جنگ و جدل و رد و بدل بسر بردند
 و گاہے غالب و گاہے مغلوب میشدند - چنانچہ توضیح آن در کتب
 متداولہ مبسوط است - عاقبت الامر در سال ۹۱۱ھ شیبانی خان اوزبک
 بر مملکت بخارا و سمرقند قبضہ نمود - بابر شاہ از روی حرام نمکی
 معاونان و مخالفت معاندان بی یال و پرگشتہ ہمگی با جمعیت
 بیست سوار از چنگ مخالف خوشخوار فرار اختیار کردہ بہ شہر بلخ فرود

یونس خان از نسل چغتائی خان کہ پسر دوم چنگیز خان است بود - ۸۸۸ھ مطابق ۱۴۸۳ء - کہ توذک بایری صنف (ارکن) -

۱۰ اما بقول خود بابر بھر دو اوزده سالگی حاکم فرغانہ شد (توذک بایری صنف)
 ترجمہ ارکن دجان لیڈن چاپ مطبعہ آکسفورڈ لندن ۱۹۱۳ء -

۱۱ جنگ کہ بابر را در ماوراءالنہر با سلاطین چغتائیہ و اوزبک در عرصہ دو اوزده
 سال پیش آمدہ است یکے در سال ہنصد و ۹۰۳ھ از بایسنقر زاسپ سلطان
 محمود میرزا نزد اند جان - دوم از شیبک یا شیبانی خان در سال ہنصد و
 شش (۹۰۶ھ) و سوم بعد گشتہ شدن شیبک خان در سال ہنصد و
 ہفصدہ (اکبر نامہ جلد ۱ - ص ۹۹ چاپ کتب خانہ ۱۹۱۳ء)

خوف دشمنان بکمال اضطراب و انقلاب بی‌خواب و دیده
 همراهیانش از بیم پاشیده تنها کوه و صحرا طی کرده شاید مصائب
 بیشمار کشیده در حدود مغلستان میان یک قریه قرار یافت
 اتفاقاً چند کس از ملازمان قدیمی او پیشتر در آنجا سکونت
 می‌داشتند آن‌ها بدیدن بابر شاه سر و گشته در خدمات
 او جانشانی ناکرده بودند - موجب تقدیر بادش در حالت آواره
 در آنجا وارد گشت و چند ماه در آنجا سیر برده از مردم کوهری
 قریب دو صد سپاه جمع کرده بی‌سر و سامانی پنهان و نشان دادن
 متوجه شده در مدینه الریحال ترمذ رسید - و از آنجا بهنصواب
 امیر محمد باقر روی توجه بجانب کابل آورد - و خسرو شاه نام
 شخصی از وزرائی عشر شیخ که پیشتر حیرام نامی کرده در لواحق
 بلخ سر غنه چند قوم شده بود به جهت تلافی تقصیرات سابقه بملازمت
 بابر شاه مشرف گشت - و بابر شاه ملازمان و نوکران او

له خسرو شاه از خواهرین سلطان محمود میرزا پسر سلطان ابوسعید میرزا بود - و
 از ترکستان قبیلۀ قبیاق است - در جوانی بخدمت ترخان بیگ بود - خسرو
 در واقعه عراق همراه سلطان محمود میرزا بود و در مصاحبت او خدمات پند
 بجا آورد - بقول بابر عادات و اطوار پسندیده نداشت و مردی لوطی
 بود - از حکایت ثانی بی‌رحمی احسان نادر اموشی خسرو شاه این است که در شتربان
 یک پسر حسن خود را از خدمت بیرون کنانید و دیگر بر اقل کرد (توزک بابر ص ۱۶۱)
 مترجمه از سکن دجان لیدن چاپ مطبعه آگستور - لندن ۱۹۲۱

که یغدر پشت هزار سوار و پیاده بودند فرقیه از خود ساخت - و
 خسرو شاه فرد واحد مانده نزد بدیع الزمان بگریخت - و چند شتر بار
 از نقد و جنس و ستیاق^{له} در دست بایر شاه اقامه اسباب شاهی
 بهم رسانیده وارد کابل گردید - و محمد تقیم داماد میرزا الف بیگ
 در اینجا حاکم بود چند روز متخص^{له} گشته امان خواست - و بایر شاه
 با جمعیت سی هزار سپاه داخل کابل گشته ریخت سلطنت جلوس
 نمود و در ضبط و ربط امور مملکت پرداخت - و در آبادی دانات
 و ترصیص عمارات و تعمیر باغات و احداث گلزار و باستان
 مصروف مانده اطراف دیار کابل زمین رنگ فروس برین
 که دایند و همیشه در سیر باغات و سیاحت اطراف کوها
 و تماشای گلزار اوقات بسر می برد - در ۹۱۱^{هـ} در کابل زلزله

^{له} صحیح این است که بایر انگال مردی و فرط جو امزدی در مقام انتقام نیامده حکم
 فرمود که خسرو شاه از اموال خود آن مقدار که اختیار کند برگردد و بخراسان رود -
 او پنج شش قطعه عیج و شتر از مرصع آلات و طلا و دیگر نفایس اجناس بار
 کرده بجانب خراسان رفت - (ایضا، ص ۲۱۶)

۲۱۶ بایر کابل و غزنین را از مرزا محمد تقیم بلا مزاحمت در اواخر رجب الثانی ۹۱۵^{هـ}
 (۱۵۰۴ء) گرفت (توژک بایری مترجمه ارکن و جان لیڈن ص ۲۱۶) -
 ۲۱۷ بنجله از آن "پهار باغ" از باقیات بایر در کابل بود (حاشیه - توژک بایری
 مترجمه ارکن و جان لیڈن ص ۲۱۶)

۲۱۸ به عهد بایر کابل به چهارده تومان (هندی پراگنه) منقسم بود و به تفصیل ذیل
 یازده زمان در رواج داشت - عربی، فارسی، ترکی، محلی، هندی، افغانی،
 پشائی - برابری - برکی و لغاتی - (ایضا ص ۲۲۵)

عظیم واقع شده تا مدت یکماه اکثر عمارات برنجیت و بابر شاه
بار دیگر در تعمیر عمارات و تجدید مکانات متوجه شده در حایا را
در عهد امن و امان نگهداشت. و در بهار سال قلات و
قندهار و غزنین و هزاره جات مفتوح ساخت.

و در ۱۲۹۰ هجری موجب خواستگاری عموی خود سلطان
حسین در خراسان رفت و در آنجا چندگاه در شش و سرور
بسربرد. و بوقت معاودت موجب کثرت برف در میان
برفانی کوستان زحمت جانکاه برداشته وارد کابل گشت.
و در ایام نهضت او برادرش باغی گشته تسلط کابل کرده بود.
چون بابر شاه رجعت فرمود آن باغی بجزو نیا ز پیش آمده
امان یافت. بابر شاه پیشتر از شرب شراب اجتناب میکرد
اما بعد مراجعت خراسان در تشریف شراب نوشیدن مسکرات
مایل گشته و او عشرت میداد. چنانچه در میان باغ شاهی
یک حوض سنگ مرمر از شراب انگوری مملو میداشت و هر کسی
برکناره آن نشسته تشریف می ساخت. بابر شاه اکثر اوقات
این بیت تکرار میکرد. - بلیت

نوروز و نو بهار و می و دلر با خوش است

با برعیش کوش که دنیا دوباره نیست

و در ۱۲۹۰ هجری شیبانی خان از دست جان شاران

له بقول بابر قس شیبانی خان در ۱۲۹۰ هجری (۱۵۱۰ء) در مرو شاه جهان که

سلطان اسماعیل صفوی قتل آمده با پسر شاه با لشکر و سپاه باز بجانب سمرقند نهضت کرد و با عانت و امداد سلطان اسماعیل صفوی لشکر او زبکها را قلع و قمع کرده با رسوم بر تخت سمرقند جلوس نمود. و بعد بیست ماه از روی غلبه او زبکها با ترک سلطنت کرده وارد کابل گردید و در ۹۲۷ هجری با جمعیت دو اوده هزار سپاه بجانب کابل رجعت فرمود.

و در ۹۲۵ هجری با زاشهب غریمیت را بچولان داده ممالک پنجاب تا ساحل دریای چناب و علاقه گهکراں قبیضه کرده پنجاب را خلافت معاودت نمود.

و در ۹۲۶ هجری لوائی کشور کشائی افراشته باغیان یوسف

مقتله عظیم ما بین شیبانی خان و شاه اسماعیل صفوی افتاد، واقع شد. درین جنگ شماره لشکر شیبانی خان ۲۵ هزار و شاه اسماعیل صفوی ۱۴ هزار بود. (ایضا توذک بابری ص ۶۷) -

۱۷ شاه اسماعیل متوفی ۹۳۰ هجری (۱۵۲۳) بانی دودمان صفوی در ایران در ترویج مذهب امامیه عالی بود. قریباً بیست و چهار سال حکومت کرده عالم فانی را پدید آورد. در تمام عمر یک دفعه در حدود آذربایجان بیرون رفت سلطان سلیم عثمانی شکست یافت. ایرانیان او را بسیار می ستایند و در او صاف و اغراق از حد می کنند. (ایضا توذک بابری ص ۲۹۲ و ترجمه فارسی تاریخ ایران مسکیم صاحب ص ۱۸۵) چاپ بی بی ۱۸۴۳ هجری -

زنی را قتل و تالاج ساخته از لب دریای سند با ستم
 خبر پوشش آوردن سلطان سعید بر بدخشان بازگشت رفته
 در نگهبانیت حدود کابل پرداخت - و بعد دفع و دفع سلطان
 سعید در ۹۲۴ هجری بجانب پنجاب بلغار کرده تا حدود سیالکوٹ
 فتح نمود - و قصه سیده پوره را قتل عام کرده سی هزار کینز و غلام
 در اردو بهمرسید - راجه سیده پوره را قتل کرده بجانب کابل
 عود نمود -

و در ۹۳۰ هجری سمند عزم را به میر داده بهار خان و مبارک خان
 لودی مغلوب و منکوب ساخته بر تخت لاهور جلوس نمود و تا ملک
 سرتب متصرف بلاد و امصار گشته اطراف و اکناف پنجاب
 ضبط نمود و شیخ علی بیگ و قوچک بیگ از یک با جمعیت سپاه
 و لشکر برای تخیر خط کشیر را مورد فرمود - چون در کوهستان مبره
 رسیدند ملک کاجی چک با جمعیت مردم کوهستان و معاونان خود
 فوج شاه را بهزیمت داده بسیار قتل رسانید پس با بر شاه
 تخیر کشیر معطل داشته بجانب کابل متوجه گشت -

و در ۹۳۲ هجری روز جمعه غره صفر مرتبه پنجم رایت نصرت

له مراد از سلطان سعید والی کاشغر پذیرد و اچید دو غلات مصنف
 تاریخ رشیدی است (حاشیه توذک باری ص ۱۱۸ ترجمه جان لیون اریکن جان)

افراشته با جمعیت دو اوده هزار سوار لب دریای راوی مضرب
خیام ساخت و از طرف سلطان ابراهیم لودی دولتخان غازی
خان با جمعیت چهل هزار سوار بجاریت و مبارزت کرده بغیر جنگ
منهزم شدند و دولت خان با سپه علیخان در قلعه بلوٹ
مقتضی گشت بعد محاصره و مقاتله بسیار از جان امان یافته
مال و اسباب قلعه بغارت رفت و غازی خان در کوهستان
پنهان شد. انگاه بایر شاه حدود پنجاب از مخالفان صف
کرده بجانب دہلی یلغار نمود. و ابراهیم خان لودی با جمعیت
یک لک سوار و ده هزار فیل بانوژک و شان فرامان
از دہلی کوچ کرده در میدان پانی پت خیام دولت افراشت
ازین طرف بایر شاه عسکر خود آراسته پنجاه هزار سوار برانے
شجونی ابراهیم تعیین ساخت. چون غنیم واقف بود کاری
نساخته برگشتند. و افواج ابراهیم شاه دلیر گشته در معرکه
جلو دینر در آمده حمله آور شدند. چون نزدیک رسیدند
شتاب آنها کمتر شد و دلیران با بری مصمصام خون آشام
از پیام بر کشیده مانند هزار بریان در رزمه گوسفندان در آمده
در قتل افغانان تقصیری نکردند. و از دو ساعت روز تا نصف

۱۰ اکبر نامه جلد اول ص ۱۱۱ -

۲۰ بقول ابو الفضل "هزار فیل جنگی داشت." (ایضا ص ۱۱۱)

با جمعیت خود که زیاده از بیست هزار نبود بمقابله غنیم صفوف محاربه
آراسته جنگ پیوستند. طاقت بابر شاه غالب گشت و فوج
غنیم را قتل عام کرده راناساگکا فرار اختیار نمود. فتح بادشاه
اسلام تانج است. بعد ازاں مدنی رائے راجه چندیری سر
بشورش برداشته با جمعیت پنج شش هزار سپاه بقل رسید
و بابر شاه بدیده تانج گفت. تاریخ.

بعد چندی مقام چندیری پُر زکهار و دار حربی حرب
فتح کردم بکرب قلعه آن گفت تاریخ فتح دار الحرب
بعد ازاں باغیان و طغیان را در هر جا قلع و قمع ساخته
ایام عمر عزیز خود در شش و عشرت و سیر و تفرج گذرانید. و در علم

له ۹۳۷ هـ (۱۵۲۸ء) -

۲۰ ایضا. بقول محشیان نوزک باری ص ۲۰ مدنی رائے وزیر بایستقلال سلطان
محمود دوم والی مالوه بود. محمود از چگونگی غلبه او مخالف شده نزد سلطان مظفر دوم
والی گجرات پناه آورد. سلطان مظفر بعد از جنگ بسیار بر مدنی رائے و لشکر یانش
غلبه نموده حکومت مالوه به سلطان مظفر واگذار نمود. بعد ازیں مدنی رائے نزد رانا
ساگکا آمده بصله خدمتش حکومت چندیری یافت. سلطان محمود خلاف هر دو
کوچ نمود. لیکن در جنگ که مابین فریقین رویداد. شکست برافواج
محمود افتاد و گرفتار شد. واقعه مرزپور در ۱۵۱۹ء رویداد.

فقه حنفی مجتهد بود. و وقت نماز از وفات نمی شد. و بروز جمعه همیشه روزه میداشت. و در علم موسیقی و شعر و املا و انشائی بهتای بود. و بعد فتح اودی پور از شرب شراب تائب گشت. لیکن هرگز عیش از دست نداد. رنگین مزاج و سخت طبیعت و مصیبت پند بود. که در عرض یک روز از کاپی تا آگره بمسافت یکصد و شصت میل راه قطع نمود. و شمشیر در دست گرفته خود را بدریای انداخت. طبیعتش از جاده اعتدال برگشت.

و بهایول شاه پیش از آن بعارضه بیماری نفیس شماری رسیده بود. بعضی مشایخاں گفتند چیزی که بنظر بادشاه عزیز است بنام فرزند تصدق باید داد. بابر گفت مرا جان خود عزیز است برو خدا خواهم ساخت یکبار خود را سه دفعه بر سر او نشاند. ده سجده نهاد. سه بار گفت بر دشتم، بر دشتم، بر دشتم. و بقدرت خدا بهایول صحت یاب شده بابر شاه انتقال نمود. تاریخ "بهایول بود وارث ملک دی"

نصیر الدین بهایول شاه نهایت خوش خلق و لطیف طبع

له بوجا کبرنامه جلد اول ۱۳۳۱ محل وفات بابر چهار باغ است که در آگره برپایه جون دجنا بود. ۳۷ ۳۷ ۹۹ (۱۵۳۰ء) - تاریخ مزبور از گفتن مولانا شهاب معنائی است (ایضا صفحہ مزبور) - ۳۷ ولادت بهایول شب شنبه چهارم ماه ذیقعد ۹۷۰ (۱۵۰۷ء) در اکراکابل از لطن ماہم بیگم دختر سلطان حسین میرزا واقع شد. تاریخ ولادت سلطان بهایول خان

قلعه چتوڑ قبضه نمود و با عسکرشاهی بارها بمقابله و مقاتله پیوست بعد وقوع معرکه ها بیار در قلعه چا پانیر متحصن گشته محاصره آن بطول انجامید. عاقبت بهادرشاه مفرور شده در جزیره دیو قیام ساخت. و بهایلوں شاه مال و اسباب و دفاین قلعه را متصرف گشته شهر چا پانیر را غارت گناید و ممالک گجرات و احمدآباد در قبضه اقتدار درآورد. حاکم انجایمیر زاعسکری منتقل گردانید. پس ازاں بجانب برمانپور عزیمت کرده خاندین و برمانپور را قبضه نمود. و بجانب منڈول نهضت ساخت. و بهادرشاه از جزیره دیو برآمده باتفاق عمادالملک چیرکس قریب چیل و پنجاه هزار سوار جمع کرده بر گجرات حمله نمود. و میرزا عسکری تاب تقابل در خود ندیده درآگره شتافت. و بهادرشاه گجرات

له بقول ابو الفضل بهادرشاه گجراتی قلعه چتوڑ را در نه صد و چیل و یک (۹۴۱) مفتوح ساخت. (اکبرنامه جلد اول ص ۱۲۶)

۲۰ "منڈو" (توزک بابری ص ۲۰، اکبرنامه ج ۱- ۲۵۲، طبقات اکبری ص ۱۹۶) -

۳۰ بقول نظام الدین جنگ مزبور در میان عمادالملک غلام بهادرشاه گجراتی و میرزا عسکری در نواحی محمودآباد که دوازده کوهی احمدآباد است واقع شد. شمار افواج عمادالملک پنجاه هزار سوار بود. بخلاف روایت حسن عمادالملک درین جنگ از میرزا عسکری شکست یافت (طبقات اکبری^{۱۹۶} مطبوعه نو کشور پریس کلتوری)

واسع آباد را قابض گشت. و بهایون شاه با ستم از بخارا عمارت کرده در آن گره نزول یافت. مقارن این حال سلطان جنید بر لاسه حاکم جوینپور در ۹۲۲ هـ از دنیا درگذشت. و شیرخان افغان که بسیار دلاور و جرار بود در حدود رهناس جمعیت بهم رسانیده علاقه جوینپور قبضه نمود. و بهایون شاه بمداغه او خود متوجه شد. و شیرخان افغان غازی خان را بمقابله بادشاه در قلعه چار متحصن داشته خود بجانب بنگاله پورس ساخت. محاصره قلعه تا شش ماه بود. عاقبت به جانفشانی محمد رومی قلعه مفتوح گشت و در آن زودی سلطان محمود از بنگاله در معرکه جلال خان پسر شیرخان مغلوب گشته بهایون شاه را التماس پورس آنضوب نمود. بادشاه در ۹۵۵ هـ بجانب بنگاله هجرت کرد و شیرخان را هرمیت داده ملک بنگاله باز مفتوح ساخت.

۱۰ این واقعه خلاف واقع اولی است و هیچ تعلق از حمزه عماد الملک ندارد. حسن در ذکر نمودن دو واقعه یکجا مسامحت نموده است. (طبقات اکبری ص ۱۹۹)

۱۱ ۱۵۳۷ هـ -

۱۲ در طبقات اکبری و منتخب التواریخ مطبوعه نو کشور پیرس کهنه این نام چار آمده است.

۱۳ از بیان ملا نظام الدین چنین مستنبط می شود که فتح بنگاله بر دست بهایون در ۹۲۳ هـ (۱۵۳۶) واقع شد. (طبقات اکبری ص ۲۰۷)

و در خلال این احوال میرزا هندیال با غیبت شده شیخ بهلول
مرشد بادشاه نقبل آورده قلعه دلی را محاصره نمود. و پادشاه
با تملع اخبار بسیار تردد گشته حکومت بنگاله به جهانگیر مغل
تفویض کرده خود در آگره بشتافت. و شیرخان افغان
از بغاوت میرزا هندیال و بی سامانی لشکر واقف شد بادشاه
را بنقام جو سار سده راه گشته عرصه سه ماه در محاربت مبارزت
بسر بردند. متقارن این حال میرزا کامران با جمعیت ده هزار
سپاه از لاهور بیخار کرده در دلی با میرزا هندیال اتفاق نمود
از اینجا هر دو برخودار فتح دلی معطل داشته متوجه آگره شدند.
و میرزا هندیال با پنجهزار سوار و سیصد اقبال بجانب آگره بشتافت.
و کامران میرزا در آگره نزول کرده طبل شاهی بدوال مخالفت
بنواخت. بوقوع این واقعات جانکاه بهایوں شاه را تفرقه
و پریشانی افزود. بهر چند برادران خود را از جو سار بکرات
مرات مرسلات مرسل داشت که بعد مدافعه شیرخان بهر غی که

له بقول نظام الدین بخشی بغاوت میرزا هندیال در ۹۳۳ هجری و بر وایت ملا عبدالقادر
بدایونی ۹۴۵ هجری پذیر شد. (ملکات ص ۲۰، منتخب ص ۹۳)

له شیخ بهلول برادر بزرگ شیخ محمد غوث گو الیاری است. صاحب اسما و تفسیر
بود. بهایوں بادشاه را نسبت به اعتقاد تمام بود. با غوا و مفتیان واقعه
طلب از دست هندیال میرزا شهادت یافت. فقد مات شهیداً. تاریخ فطرت
۹۴۵ هجری

مرصی شما میباشد مرا منظور است - از اینجا که میرزا کامران بشیرخان
افغان متعهد شده بود که ایشان تا سرحد قاضی شوند - و با پنجاب
کابل تعرض نازند - موجب آن از مراقبت برادر پهلوتی کردند -
تا که در سال ۱۲۶۹ شیرخان مسلح و مکمل غافلانه بر شکریه فعل حمله آورد
و در محاربه غلبه نموده مازوم ساخت - چون فوج شاهنشاهی شکست

لح حسن بطریق مهور و خود در سیاق این واقعه چسبیدگی - اغلاق بجای برده است -
اصل این است که "واقعه انهرام" همانا از شیرشاه بر هر گنگ و معاونت نظام
سقه "مقارن بغاوت میرزا بهندال ظهور پذیر شد - بر وایت ملا عبدالقادر
پیلانی "چون میرزا بهندال در آنگاه خطبه بنام خود خواند بادشاه پنجهزار کس بمک
جایگزین بیک نعل مقرر فرموده حکومت آن ولایت با و مفوض ساخته منوجه آنگاه
شدند - به بی سامانی تمام بسجوه قضیه السیت در کنار آب گنگ رسیدند - و امراء
چون پور و چار آمده بملازمت پیوستند - شیرخان سر راه گرفته از پریشانی
این لشکر آگاه شد - دانست که آب گنگ پیوسته و از باران بزرگسال سال
بود - در میان آورده تا سه ماه در مقابل پادشاه نشست -

"می گویند در ایام مقابله سوزی بادشاه ملا محمد برغری را که با شیرشاه
جهت آشنائی داشت، برسم ایچی گری فرستاد شیرشاه پیغام بادشاه را
شنیده گفت که از جانب من بادشاه عرض نمایند که شما خود جنگ می خواهید
نه من - بعد از شیخ غلیل را که مرشد شیرشاه بود نزد بادشاه فرستاد و در
مقام صلح آمده التماس نمود که غیر از جنگا که همه ولایت را به بندگان بادشاهی

خوردہ بر لب دریای گنگ رسید ہمایوں شاہ بخوف و تعجب افغانان
خود را در دریای تہار انداختہ ہشت ہزار منل مع محمد زمان میرزا غرق
لجہ فاش شدند شور و ستیز برخواست و پادشاہ معاونت نظام سقا
بر ساحل نجات رسید و او را پادشاہی نصف روز انعام بخشید و
در آگرہ رسیدہ نیم روز او را بر تخت نشاندہ آمدنی نصفہ روز بوی
آرزائی داشت۔

و کا مران میرزا و ہندال میرزا چون غلبہ افغانان دیدند بلا مدت
رسیدند و از مقابلت مخالفان پہلو تہی کردہ ایامہا ببلیت و لعل گذارند
بجیلہ و بہانہ با جمعیت خود کرانہ کردہ بطرف لاہور ہجرت کردند۔
و تمامی صوبہ داران از ہمالک و اطراف بخوف افغانان ترک مناصب
کرده در آگرہ رسیدند۔ و شیرخان جمعیت و ثروت بہم رسانیدہ

می گذارم۔ و برین معنی سوگند کلام ربانی در میان آوردہ خاطر بادشاہ را تسلی داد۔
صبح روز دیگر غافل بکسر لشکر شاہی آمد۔ و افواج بادشاہ را فرصت ترتیب داد۔
نتیجہ در اندک فرصت شکست بر افواج ہمایوں افتاد۔ بسیاری از لشکر شاہی غرق
بحر فغا شدند۔ بادشاہ نیز اسب در آب زد و بیم غرق شدن داشت بلکہ هیچ نمازہ
بود کہ مقلے آمدہ دستبازی نمود و ایشان را از در طہ جاکاہ برآورد۔ این واقعہ
در ۹۶۶ھ (۱۵۳۹ء) روئے داد۔ سلامت بود بادشاہی کہ "تاریخ آیت۔
۹۶۶ھ

(منتخب التواریخ ۱۹۵۔ مطبوعہ منشی نوکلند کھنڈو)

۱۔ محاربہ دوم مابین ہمایوں و شیرشاہ نزد قنوج بر لب دریای گنگ ۳۴

بلاد و امصار بسیار قبضه کرده بتسخیر آگه یلغار نمود.

و بهایوں شاه بسبب بیوفائی برادران و دغای معاونان
مطلوب گشته فرار اختیار فرمود. و بخوف تعاقب مخالفان جمعی
کثیر در دریای گنگ عرق شده با جمعی قلیل در لاهور رسید.
شیرخان تعاقب کرده از سلاج عبور نمود. بهایوں از لاهور بریده
به دریای چناب قیام ساخت و در اینجا حاجی باندی و ریکی چک
و ابدال ماگهی و بعضی امرائی کشمیر که با حاجی چک مخالفت داشتند
بوسالت میرزا حیدر کا شعری بعزب باطوس فایز گشته استدعای
تسخیر کشمیر نمودند. و پادشاه عزم آمدن کشمیر جزم کرده بود
اما میرزا هندال مانع آمده بجانب سند متوجه ساخت. و میرزا حیدر
همراه امرای بجانب کشمیر آمده فتح نمود. حقیقت آن پیشتر گذشت.
انگاه پادشاه بجانب لهره و بهکر رشتافت و کامران بجانب کابل
و هندال بطرف قندمار روئے ارادت برتافت. بهایوں شاه

۴۳ افتاد. درین مرتبه شماره افواج بهایوں یک لک و مخالفش شیر شاه پنجاه هزار
بود. لکن باین همه فتح نصیب شیر شاه شد. این معرکه بروز عاشوراء دهم ماه
محرم الحرام ۹۷۴ هـ (۱۵۷۰ء) روئے نمود. ملا عبد القادر حسب عادت
تاریخ این واقعه خرابی ملک یافته است. بعد ازین جنگ بهایوں مقابل شیر شاه به
بیج مقام قیام ننواست کرد. ۱ بهیت و دوم رجب ۹۷۴ هـ تاریخ
فتح کشمیر بر دست میرزا حیدر کا شعری است. (طبقات ص ۲۳ و منتخب ص ۹۵)

چند گاہ در تہنہ و بہیکہ ہمراہ میرزا حسین ارغون بجا صرہ و محاربہ
 بسر برد اما بسبب دغای میرزا یادگار برادر بابر شاہ روی
 ظاہر ندید۔ پس بامید استمداد نزد راجہ مال دیو والی جو دیوہ
 رفت۔ و راجہ جو دیوہ بجائے خود سنجید کہ ہمایوں شاہ را
 گرفتار کردہ بشیرخان افغان سپارد اما یکی از ملازمان
 قدیمی ہمایوں شاہ نزد او نوکر بود، وے باصغاری این ماجرا
 یک دو منزل پیشتر آمدہ ہمایوں شاہ را بر حقیقت حال گاہی
 داد موجب آن پادشاہ بعجالت تمام جانب تہنہ معاودت نمود
 پسر راجہ جو دیوہ بتعاقب او دویدہ جنگ پیوست۔ و ہمایوں
 شاہ با جمعی معدود بحاربت او ستقامت کردہ از ہماہمیاں
 او چند کس را قتل رسانید۔ و راجہ زادہ ہم مجروح شدہ
 رحلت نمود۔ پس ہمایوں دلخستہ و واژون در میدان لگن
 بیای پیادہ اقلان و خیزان در نمود آفتاب بی آب طیقت
 کردہ شتران و سپاہان بی آب علف تلف گشتہ بہ روزی

لے سلطان حسین ارغون از امراء سلطان احمد میرزا عموئے بابر بود۔ اور سلطان
 قراقلی بی بی شہین حکومت قراقلی نیز گفتندے۔ این شخص با بابر بیاری بود
 (تو ذک ہامری طے)۔ لے بقول ملا نظام الدین ہرودی صاحب

طبقات اکبری تبسب غدر راجہ مال دیو نسبت ہمایوں این بود کہ شیرخان
 واسطہ ایلمی خیتہ اورا دھندہ و دھندہ سپارد و اھل دیو (طے طے)

خور و خواب و بی آب و تاب دو صد میل طے کر دہ ہر کی بیست کس
 زندہ در امر کوٹ رسیدند و راجہ انجاکہ رانا نام داشت بخدمت
 شایستہ قیام کردہ از صعوبت سفر آسودند۔ و بیرم خان ہم
 از جنگ شیرخان رہائی یافتہ در آن جا وارد گشت۔ و بعد از
 مقام پنجم ماہ جب سال ۹۹۴ھ و چیل نہ ہجری شاہزادہ اکبر شاہ
 تولد یافت۔ بعد چند گاہ بادشاہ منو کلا علی اللہ بوسی قنڈار
 عزیمت فرمود و میرزا عسکری کہ حاکم قنڈار بود موجب پیغام
 میرزا حسین ارغون بجا رہ و مقابلہ بادشاہ یلعان نمود۔

بیرم خان المتطب خانخانان از امراء ممتاز خاندان مغلیہ بود۔ اہلش ترکمان
 است۔ اباعن جد خدمت دودمان تیمور کرد۔ بیرم خان ہمراہ ہمایوں
 از ہندوستان باہر ان رفت۔ بوقت جلوس اکبر خانخان بہ عمدہ فداوت
 عطشی فائز بود۔ در ۹۶۵ھ (۱۵۵۷ء) اکبر ازین عہدہ اودا مغول
 ساخت۔ بیرم خان یلعان و ت نمود لیکن ناکام شد۔ بادشاہ ترحم
 نمودہ اودا معاف کرد۔ بعد ازاں باجارت حج بیت اللہ روانہ گجرات
 شد۔ لکن شخصہ مبارک خان لوحانی کہ پدرش در زمان ہمایوں بادشاہ
 از دستش مقتول شدہ بود اودا کشت۔ اولاد گجرات و بعد
 در شہد مدفون گردید۔ قتلش بتاریخ ۱۲ جمادی الثانی روز جمعہ
 ۹۶۸ھ واقع شد۔ (مشاہیر عالم جلد اول ص ۱۳۸ چاپ مطبعہ نظامی بدایوں ۱۹۲۴ھ)

و بنمایند شاه باستماع خبر مال و اسباب و حرمخانه و اکبر شاه
در اینجا گذاشت.

و در ۹۵۰ هجری بمرافقت بزم خان و موافقت بیت کس از
مصاحبان مع مریم مکانی والدۀ اکبر شاه موجب پیغام شاه ایران
بجانب خراسان متوجه گشت. و میرزا عسکری از گرجین برادر
افسوس کرده در حرمخانه و شاهزاده اکبر با اردوی خاص همراه
خود بقتل مار برد. و بنمایند شاه بخوف برادران نیک طبعیت
مبارعت تمام قطع مسافت کرده در سیتا رسید و حکم
انجا احمد سلطان باستقبال آمده لوازم خدمت بجای آورد.
از انجا چون در بهرات رسید فرزند پادشاه سستی سلطان محمد
با اتالیق خود پیشوائی کرده غره ذی قعد در باغ جهان
فروش ساخت و مدارات و لوازمات بجای آورد و بنمایش
قصه سرود و نغمه و روضه مشغول شد. صابر نام قوالی این
رباعی بشوق تمام بر سه گاه ترانه ساخت. مرثیای.

له ۱۵۴۳ء - له صابر تاق - بقول ابو الفضل این شخص در جوانی
در مقام سه گانه یگانه خراسان و عراق بود. (اکبر نامه جلد ۱ - ص ۲۳۷ -
چاپ مطبع نوکلشور ۱۳۹۱ هجری)

له این دو شعر از غزل امیرشاهی شاعر خراسان است. برین شعر نام رباعی
از مسامحات حسن است که بالا نیفتی.

”مبارک منزلی کاں خانہ را ما ہی چیں باشد
مبارک کشوری کاں عرصہ را شا ہی چیں باشد

زینچ و راحت گیتی مرخاں دل مشو خرم
کہ آئین جہاں گا ہی چہاں گا ہی چیں باشد

ہمایوں شاہ این مضمون مناسب حال خود دانستہ سازند و
انعام وافر بخشید۔ از انجا منزل بمنزل کوچ کردہ بمنزل
سلطانیہ کہ شاہ طہماسپ در انجا بود اول ماہ جمادی الثانی
۹۵۱ھ واروشد۔ و شاہ ایران لوازمات استقبال اعزاز
کما نیغی بجا آورده بزم نشاط و ابسط ترتیب دادہ
بیشتر و عشرت سرور شدند۔ و میرزا قاسم بخواندن این
اشعار مترغم گشت۔ آیات۔

دو صا جعفران در یکی جایگاہ	قرآن کردہ با ہم چون خورشید ماہ
دو نو لب و چشیم اقبال را	دو عیب مبارک نہ سوال را
دو کوب کہ ایشان جان بستن	بہم در یکی عرصہ چون فرقدیں
دو چشم جہاں ہیں ہم ہمنماں	بہم چوں دو ابرو تو واضع کماں

۱۔ (۵۹۸۴ - ۵۹۱۹ = ۶۶۵ - ۶۱۵۱۲)۔

۲۔ ۶۱۵۲۳۔

۳۔ دو کبوتر ہمدل ۲۳۴ چاپ لکھنؤ میں لفظ ”بزمگاہ“ مذکور است۔

۴۔ دو کبوتر ہمدل جہاں ”فلک“ مذکور است۔

دو سعد فلک را یکی بر سج جای
دو والا گهر را یکی در سج جای

شاه ایران نقایس و تحایف شایان دارمغان بیکران بنظر گذارینده
ملازما نرا بنوازشهای شامانه جدا گانه بنواخت - بنمایان شاه قطعه
الماس گران بها که در ندرت بی همتا بود باضافه دو بیست و
پنجاه قطعه لعل بدخشان درخشان و تابان برسم ارمان بنظر شاه
ایران در آورده تا عرصه یکسال یکماه در اصفهان اجتناب و عشرت
و شادمانی باشغال شکار و چوگان بازی و قصه سرود و ترقی
اندازی و سیاحت و کامرانی مشغول بود تا آنکه تنگ گذشت
از مرآت دل زدود -

روزی در محفل نشاط و انبساط شاه ایران متواضع
بخنان پیر و اخته بنمایان شاه را بگوش رسانید که این حقیر را
برادر صغیر خود پیدا رند هر قدر که کومک برای سرکوبی مخالفان
ضرورت باشد سرانجام است اگر برای معاضدت مرا خود
مینخواهند بجا حاضریم - بنمایان شاه بخنان معذرت آمیز

۱- حق گذشت بود که در تیر اندازی او را هدف می ساختند -

۲- معاونت شاه طهماسب صفوی به بنمایان مبنی بر آن شرط بود که مؤخر الذکر
منتقله مذهب تشیع گردیده، در هند نیز این مذهب مروج دارد - فرشته

خاطر او سرور ساخت. و فردا از پیشگاه شاه ایران شاهزاده
میرزا مراد و بدیع خان قاجار با عسکره هزاره سوار و سامان حربی
پیکار بهم رکاب پادشاه نامدار تعین شد. و بهمایون میراد دل شرف ترخیص
حاصل کرده بعد سیاحت تبریز وارد بیل بجانب قندمار عمان غرمت
معطوف داشت. پس از قطع منازل و مرآل بیرون قندمار نزول
اجلال فرمود. و میرزا عسکری در باغ شهر را ظاهر ایشان برآمده
و در باطن در وب قلعه مابند کرده بجدال و قتال مستعد گشت.
و بهمایون شاه ۴ محرم ۹۵۲ بمحاصر قندمار محاصره انداخته

۴۴ "رندے در خلوت سلطانه بیگم (خواهرزاده طهماسب) به تقریبه ایگخته این
رباعی جنت آشیانی (بهمایون) را به حضور شاه خواند.
بهتیم بجان بنده اولاد علی بهتیم همیشه شاد و بایاد علی
چون سروالیت ز علی ظاهر شد کردیم همیشه زرد خود ناد علی
حضرت شاه طهماسب از شنیدن این رباعی خوش حال گشته گفت اگر
بهمایون بادشاه عهد کند که رؤس منابر ممالک محروسه خود را
بذکر اسمی ائمه معصومین مزین و شرف گرداند، من امداد نموده
روانه ملک موروثی خواهم کرد. سلطانه بیگم به جنت آشیانی پیغام
کرد. آنحضرت جواب داد که من المهدی الی الحد مرا محبت خاندان
رسالت مرکوز خاطر است. (تاریخ زنده جلداول صفحه چاپ نشی نوکتور پریس)
له اردبیل شهرت در ایران که اینجا مقبوضه صفی بنده شاه طهماسب پسر سلطان صفویه است.

هاشم شاه مجرب و ضرب پر داخه کارے ناختند - عاقبت
 بیرمخان پیش میرزا کامران بخوابش مصالحه در کابل رفت - و
 از آنجا محروم و مایوس باز گشته رسید - و آن اشنا محمد سلطان
 میرزا و الخ میرزا و میرک میرزا و شیر افکن بیگ با جمعی کثیر از کامران
 که بخته ملازمت بهایوشاه فایز شدند و جمعی از مردم قلعه بهم
 بیرون برآمده بخدمت حاضر گشتند - و میرزا عسکری متوجه شد
 اما خواست و قلعه با دلیای دولت تسلیم نمود - بهایوشاه
 قلعه مذکور بشاه بنزاده مراد که باوی وعده کرده بود در محنت
 فرمود - و خود با لشکر طغر بیکه متوجه کابل گشت - چون
 در حدود کابل خیام دولت افراشت میرزا یادگار ناصر پادشاه
 بایر شاه و میرزا بهندال اولاً بملازمت شرف گشت - بعد
 از آن هر روز جمعی از امرای کامران با ریاب خدمت گشته
 اظهار اخلاص می نمودند - تا آنکه قیلان بیگ وزیر اعظم
 کامران میرزا بجهت اسای عتبه علیه گردید - و کامران میرزا اسراییم
 بجانب غزنین فرار اختیار نمود - بهایوشاه دهم ماه رمضان
 ۹۵۷ در قلعه درآمده با امور مملکت پرداخت و قتی که
 مریم بکاتی در محل سر داخل شد اکبر شاه آن روز چهار ساله بود
 یکی از مخدرات اکبر شاه را گفت بروالده خود را معانقه کن

امیرشاه و جمیع بیگها نظر کرده بی اختیار در پیش والده خود
مریم مکانی شستافتت اول بکار و درآمد. میرزا کامران در غزنین
سامرائی ندیده بجانب بکر نزد میرزا حسین ارغون رفت و دخترش
در نکاح آورده در اینجا متکفن گشت.

بهایوشاه در ۱۲۹۳ هجری عزیمت تخمیر بدخشان نمود. و
به وقت کوچ یادگار ناصرعلیت مخالفت جدید از تیغ گذرا سید
بچون در بدخشان رسید میرزا سلیمان در اول حمله بگنجیت. و
باوشاه آن سواد را قبضه کرده بجانب طالقان نهضت ساخت.
و کامران میرزا باستمع یوئش کردن بهایوشاه جمعیتی بهمیرزا
قلعه کابل فتح نمود. و محمد علی طغانی با چند کس از امر اقبال رسانید
و بعضیها نابینا ساخت و شاهزاده و حرمها بموکلان سپرد.
این خبر بجمع بهایوشاه رسید و حکومت بدخشان بسلیمان
میرزا بدستور گذاشته میرزا بهندل را حکومت طالقان بخشیده
خود بطرف کابل متوجه گشت. و در آشنای راه مفیدان را قلع و
قمع ساخته و قلعه کابل را محاصره نمود. و کامران تا چندگاه بگریز
ضرب پر واخته عاقبت مغرور شد و در آشنای راه مردم هزاره
را اما بقول فرشته طاهر علیش محصور باطلان باندیشه فتوری گذرانید.

اورا غارت کرده عریان گذاشتند که بحالت تلخ در ملک تلخ رسیده.

آنکه جمعیتی بپیر سلیمان و یحیی و ختال متوجه شد و میرزا

سلیمان تاب جنگ نیاورده به کولاب رفت. و قراچه خان و مانوس بیگ از بهایون شاه بیدل شده بمرافقت میرزا عسکری جانب بدخشان رفتند. و کامران با جمعیت لشکر و تقویت امرادر طالقان رسیده میرزا هندال را شکست داد. پس بهایون شاه خود در طالقان رفته میرزا کامران در قلعه محصور کرد. و بعد چندگاه بوسالت میرزا سلیمان طرح صلح انداخته بفرجامیم سابقه و لاحقہ مسرور گشت. و اقطاع کولاب درجا گیرا و مقرر شد. انگاه پادشاه بکابل آمده بیرمخان پیش خود طلبید. و بعد چندی بهایون شاه بقصد سرکوبی مردم ترکمان بجانب بلخ نهضت کرد. و میرزا کامران و عسکری میرزا باز علم مخالفت افرشته مزکب فساد و عناد شدند. بهایون شاه مقدمه باغبان ترکمان بنام فر و گذاشته متوجه بکابل گشت و از راه باغیان به قیچاقی ده با میرزا کامران بجنگ پیوسته محاربه عظیم واقع شد. و بهایون شاه مجروح گشته بجانب بدخشان نهضت کرد. و میرزا کامران بفتح کابل کامرانی یافت. بعد چند روز سلیمان میرزا و ابراهیم میرزا و هندال میرزا با لشکرهای خود آمده بهایون شاه بمطاهرت آنها باز بکابل متوجه گشت و برکنار آب پنج نهر بقتال جدال

پیوسته کامران مهزوم شد. و سرورش نیز شیده بلباس قلندر
 در دامن کوه هند کوش اختفا پذیرفت. و میرزا عسکری مجوس
 گشت و قراچه خان کشته شد. بهایو شاه مظفر و منصور کابل
 آمده کپال بعیش گذرانید. و میرزا کامران با مداد افغانان
 بهمنیه و خلیل زئی و مالکان و غیره باز شورش برداشت و
 پادشاه بمقابله او لشکر کشید. بجانب نیلاب گریز آیند.
 در آنوقت میرزا عسکری بسبیل ایران بجانب مکه شریف
 رفته در وادی شام انتقال نمود. و کامران از فساد و عناد
 بازمانده میرزا هندال و مقابله او بسبب و یکم ذی قعدة ۹۵۹
 شهید شد. و دخترش در عقد نکاح اکبر شاه مشرف گشت.
 انگاه بهایو شاه بالشکر جزای پوش کرده افغانان مهند
 و غیره را قلع و قمع کرده زبون گردانید. و میرزا کامران بی بال
 پیر شد. نزد سلیم شاه افغان پناه برد از اینجا روی رفاه ندید
 نزد راجه نگر کوٹ بستمافت. از اینجا بخوف سلیم شاه پیش

۱۵۹۱ هـ مطابق ۱۵۵۳ م است (فرشته جلد ۱)
 ۱۵۹۱ هـ اکتوبر روز شنبه ۱۵۵۱ م. بقول فرشته شهادت میرزا ابیب
 شینون بود که کامران میرزا در روز مذکور بر سر او آورد. ۱۵۹۱ هـ رقیبه
 بیگم. ۱۵۹۲ هـ مطابق ۱۵۵۲ م لغایت ۱۵۹۶ هـ مطابق ۱۵۵۴ م
 سبب فرار میرزا کامران از پیش راجه نگر کوٹ این بود که سلیم شاه

آدم خان گهگڑ ملحق شد -

اتفاقاً در آن ایام میرزا حبیب در دو غلات از سرکشی
زمینداران کشمیر عاجز آمده بمالون شاه را التماس آمدن آنطرف
کرده بود - بمالون شاه بغرم کشمیر کابل برآمده از آب نیلاب
گذر کرد و آدم خان گهگڑ از خوف پادشاه ترسیده کامران را
محافظت نموده بدرگاه نوشت - منعم خان موجب حکم نزد
آدم خان رفته میرزا را گرفتار کرده بجنود آورد - از آنجا
الوس پختائی بقتل او مستعد گشت - و پادشاه بکشتن او مدعی
نشده میل در چپانش کشیده بی نور ساخت - مصرع
چشم پوشید ز بیدار کوی پیر - تاریخ است -

چون پادشاه بدیدن او رفت کامران این را با عی
خواند - قطعه -

ز قدر و شوکت سلطان گشت چیزی کم
از التفات بغیرت سراسر ای و بهقای
کلاه گوشه و بهقان بافتاب رسید
که سایه پرشش افکند چون نوسلانی

میرزا صاحب امیه می دانست - از عقب او در ۹۴۹ هجری بمیرزا بهرام خان پنجاب
روان شد - (فرشته جلال ۲۵۱ - مطبوعه منشی نو کشور پسرین کشتی) -
لح ۹۵۹ ه - تاریخ مزبور از محمد بن فخرالدین است -

بعد از این واقعه کامران به حج رفت و سه حج کرده انتقال نمود. و مرزا
مصلی مدفون است.

القصد پادشاه از قنده کامران دل جمعی کرده بجانب کشمیر
متوجه شد. چون در آن ایام سلیم شاه افغان در پنجاب رسیده
بود امرای درگاه بعرض رسانیدند که هرگاه کشمیر در انیم افغانان
راه برآمد و دوخواهند ساخت. بهای پادشاه صلحت منظور کرده
بجانب کشمیر که حج فرمود. و امرای با تمام خوش طبعانه همراهی نموده
بجانب کابل روان شدند. جنت آشیانی چاره ندانسته
عنان عزیمت بجانب کابل معطوف داشت.

بعد چندی درگاه بهای پادشاه داعیه تخریب و ستان
بخاطر آورد و با جمعیت پانزده هزار سوار در ماه صفر ۱۱۶۲
روان شده از آب نیلاب عبور نمود. و بیرمخان را منصب
سپه لاری بخشیده پیشتر برسم منقلاتی روان ساخت. و
تاتارخان حاکم رهناس تاب مقاومت در خود ندیده بجانب
دلی گریخت. و بهای پادشاه با شوکت و جاه وارد لاهور شده
حاکم آنجا بغیر جنگ فرار اختیار نمود. و پادشاه بی منازعت

له فرشته تاریخ انتقال کامران میرزا ۱۱ رذی الحجه ۱۱۶۲ (۵ اکتبر
۱۷۷۹) نوشته است.

۲ دسمبر ۱۵۵۷ء

بشهر و دام و بیرمخان ترکمان علاقه سر میهند اقا بعض شهر را
 از طرف مطیع گردانید. و جمعی از افغانان اسیر واری شهرها را
 و نصیر خان در دیپاکپور جمع آمده علم تقابل فرستند به کلان شاه
 سید ابوالکالی و قلیخان بمباد افغان ایشان ناموس ساخت و بجماعت
 فوج افغانه را تال مال کوه مال منال ایشان را بغارت برد و رست
 نمودند. و سکندر شاه تاتار خان و بهیت خان را با جمعی سی
 هزار سوار بمقابله بهایون قلیخان ساخت. بیرمخان بر سر آنها تاختی
 آورده منهرزم گردانید. و فراوان مال غنیمت در دست مغلان
 افتاد. و سکندر شاه بعد از شکست تاتار خان با عسکر مشتمل
 هزار و اقیال بسیار بغرم پیکار دایت غزمت افراخت. و بیرمخان
 بنوشهر رفته آن بلاد را مضبوط ساخت. چون سکندر شاه
 بیرون نوشهره اقامت فرمود بهایون شاه در قلعه نوشهره
 استقامت افرو و در سلخ ماه رجب سنه مذکور دو دریای قنار
 بجوش آمده بحرب و ضرب پیوستند. و لاودان خلیستان داد
 شجاعت و مرداگی داده فوج افغانان را قتل عام کرده منهرزم
 گردانیدند. و سکندر شاه یکوستان سواک گر خینه رفت.
 پس سکندر خان او را یک و دیگر خوانین بدلی و آگره رفته
 متصرف شدند. شاه ابوالکالی بر حکومت پنجاب افتاد با فتنه
 بمباد افغان سکندر شاه ناموس گشت و بهایون شاه در باد و رضا

تشریف حضور بدین آفرید و بیرمخان را با قاطع و عنایت
خسروانه پیش از پیش نوازش فرمود و ترویج یک حاکم دینی شد
و سکندر خان بحکومت آگه استقبال گشت. و بیرمخان تاریخ فصیح
محمود گزینید. تاریخ

منشی خرد و طالع میمون طلبید
انشای خرد و طبع موزون طلبید

تخریر چو کرد و قیام پندستان را
تاریخ ز شمشیرهای اول طلبید

انگاه سکندر شاه در کوپستان روز بروز طاقت خود پیدا
میکرد و همایون شاه بیرمخان را اتالیق شاهزاده محمد کبر ساخته
بملازمت آن والا گوهر بدفع سکندر شاه در پنجاب روانه
فرمود. همدان زمان قنبر و جوانه سنبل شورش کرده علیقلیان
بر سر او تاخته سرش بریده بدرگاه فرستاد.

و بهفتم ماه ربیع الاول سنه ۹۹۳ و شصت و سه
بوقت غروب آفتاب پادشاه بالای بام کتابخانه برآمده لحظه
جلوس نمود و بوقت فرود آمدن ناگاه مؤذن بانگ نماز شام
شروع نمود آنحضرت بواسطه تعظیم لحظه بر زمین و دم نشست

له تاریخ فرشته جلد اول ص ۲۲۲ چاپ کهنه.

له ۱۳۱۰ جوزی ۱۵۵۶ هـ.

و بوقت برخاستن تکیه بر عصا کرده عصا بشکست ناگاه بادشاه
از نردبان جدا شده بر زمین آمد۔ یازدهم ماه مذکور بمائے
روحش پاشیان قدس پر وارد نمود این مصرع تاریخ است ع
”همایوں بادشاہ از بام افتاد“

بادشاهی او در ہندو کابل بست و پنج سال بود۔ و عمر
شرفش پنجاہ و یک۔ بادشاهی بود بغایت شجاع و صاحب
ہمت و سخاوت و مروت با علماء و فضلا بیشتر صحبت داشت
ہمہ وقت با وضو می بود۔ بی وضو نام خدا بر زبان نمی آورد۔
بر مذہب حنفی راسخ بود۔ بعضے امرای چغتائیہ او را شیعہ میگویند

۱۵۲۵۔ ۲۵ جنوری ۱۵۵۶ء۔

۱۵۹۲ء۔ بقول ابو الفضل چاہ مطیع نو کشور لکھنؤ۔ تاریخ مزبور از مولانا
قاسم کاہی است و یک سال کم است۔ تفاوت یک سال و دو سال در عبارات تجویز
توان کرد نہ در دیجات۔ و درست تاریخ این مصرعہ است۔

و است ملک جلال الدین باد۔

۱۵۹۳ء۔ اشارہ بطرف کامران میرزا است کہ بموجب نگارش فرشتہ جلد اول ۲۴
چاپ لکھنؤ۔ برادر خود ہمایون را شیعہ میدانت۔ و سبب این بود کہ ہمایون
از خردی شیخان خراسان و عراق را نزد خود جمع می کرد۔ کامران میرزا با ہمایون
در بارہ مذہب ہمیشہ ہمزبانی می کرد۔ و قتی کہ انا سید شیر شاہ ہمہ
در لاہور جمع شد بودند، و عنہ ہر دو برادر سواہ از جائے میگوشتند۔

غلط است - و یون اشعار او بی نظیر و منہ - مرعای

نوش آنکه با خیالت عمری شسته بودم

و شوق سرو قدت از جای جسته بودم

عبیم مکن که گفتم موی ترا پریشان

در شرح جسد زلفت چنان شکسته بودم

جلال الدین محمد کبرشاه خاقان اکبر بمقام کلا نور از زبان

شیخ جولی خبر واقعه بمایون شاه اصفا کرده لوازم سوگداری و

مراسم مانداری بجا آورد - انگاه با اتفاق ایمان دوم ماه ربیع الثانی

سنه ۹۶۳ هجری و شصت و سه در کلا نور بر تخت شاهی جلوس نمود

آن روز بعمر سیزده ساله و نه ماه بود - بیرمخان اتالیق متصدی

امور ملک و مال شده فرامین بشارت جلوس باطراف فرستاده

و باج تمغا و راهداری و سلامانه و شکش و سرانه تمامی ملک محروسه را

تکلیف بنظر دادم که پائے برشته بر قبری می شاید - کمران گفت چنین معلوم

می شود که صاحب این قبر رافضی است - پادشاه گفت آری چنان ظاهر می گردد

که این سنگ هم سنی باشد -

له کلا نور محل تاجپوشی اکبر در ہے است که مابین ہندو لوی و بیاس در ضلع گورداس پور

پنجاب واقع است - (حاشیہ ۴) تو زک یا بری مترجمہ لیڈن وارکن چاپ

مطبع آکسفورڈ لندن ۱۹۲۱ء ص - ۲ بقول فرشتہ مشیخ جولی یکے ازار کائنات

دولت مقبران در گاہ ہمایوں بود - ۲۵ فروری، روز شنبہ ۱۵۵۶ء -

صاف داشت. و شاه ابوالمعالی که فرزند خوانده پهلوان شاه بود و اعیه مخالفت بخاطر آورده محبوس شد. و ترویدی بیگ خان حاکم دہلی و علی قلیخان حاکم سنبل و سکندر خان حاکم آگره و بهادر خان حاکم دیالپور و منعم خان حاکم کابل مقر گشت. و محمد حکیم میرزا علیضات متابعت خود فرستاده اظهار اخلاص و اطاعت نمود. پس از آن موکب خاص بعزم استیصال سکندر شاه بدمن کوه سواکک نهضت کرد. و سکندر شاه بعد محاربه بسیار مهزوم شده بکوهستان بگریخت. و دهر امچند راجه نگه گرفت بدو

شاه ابوالمعالی سید زاده عالی نسب از ولایت کاشغر بود. و متناسب همضا و صفت شجاعت از اقوان ممتاز بود. پهلوان بسبب توپچه خاص او از خطاب فرزند سر بلند کرده بود. (منتخب التواریخ ملا عبدالقادر بدایونی ص ۳۳۳ چاپ کهنه).
کوه سواکک سلسله کوهستان است که تقریباً ۲۰ میل انگلیسی متوازی کوه بهالیه از ضلع هوشیار پنجاب تا قصبه هر دوار یو - پی می رود. بالفاظ دیگر کوچی مائے که مابین دلیا گنگا و دلیا مے میاس است بنام کوه سواکک "موسوم است -

(حاشیه انگلیسی توژک بابری ص ۲۰)

نزد بابر و جتسمیه این کوهستان به سواکک این است که "سوا" بهندی همضا چهارم و "کک" صد هزار را می گویند. بالفاظ دیگر کوهستان مزبور مجموع یکصد و بیت و پنجاه را کوچی مائے عالی شان است. (توژک بابری ص ۲۰)

در منتخب التواریخ "رام چندر" مذکور است -

آمده اند از شن بسیار یافت. همدران زمان سلیمان میرزا بر کابل
خروج کرده بی نیل مقصود رجعت نمود.

در نیمه اول بهیمنون بقال وزیر محمد شاه عدلی با سی هزار سوار
و پیاده و دو هزار فیل متوجه آگره گشت. و سکندر خان تاب
تقابل نیاورده بدلی گریخت. و شادی خان افغان که او نیز
از امرای محمد عدلی بود بکناز آب رهپش رسید. و علی قلی خان
سیستانی با سه هزار سوار عراقی و هزارسانی با شادی خان جنگ
کرده منهرم ساخت. و بهیمنون بقال آگره را متصرف گشته پنج
دلی یغنا نمود. و نردی بیگ خان بمقابله او بقت حین بمقابله
پیوست. بهیمنون بقال او را بهر میت داده دلی را قابض گشت.
و نردی بیگ خان و علی قلی خان با جمیعت معاونان خود در نو شهر و
آمده ولایت بدشمن سپردند. و اکبر شاه در جالند خبر یافت
و لگبر گشت. بعد گذارش بسیار بصلاح بیرمنخان بمقابلهت بهیمنون
بقال بال بهمت را پر و انداده در نو شهر رسید. از آنجا امرای
بهز میت خورده ملازمت نمودند. بیرمنخان نردی بیگ را بخلوت

سلطه بهیمنون از قوم و بهر سر و باشندده میوات بود. سلیم شاه او را
محافظ با دارا مقرر کرده بود. محمد شاه عادل او را بوزارت گزیده
۱۲۰۶ از ۱۲۰۶ مطابق ۱۲۰۶ تا ۱۲۰۶ مطابق

و آوردہ گردن زدہ موجب آں امرائی چغتائیہ را خونی پیدا
 شدہ خیالات سرکشی از سر بد کردند۔ چوں رایات عالیات از
 نوشہرہ روانہ دہلی شد سکندر خان و عبداللہ خان و علی قلیخان وغیرہ
 بریم منقلائی پیشتر پیش کردند۔ و ہیومن بقال خود را راجہ بکر حاجت
 خواندہ کوس تکبری نواخت۔ و با پلنگان شیر جنگ با ہنگ جنگ تہمت
 نمود۔ و جمعی از عمدہ سرداران افغنہ با توپخانہ عظیم بمقابلہ ہراولان
 شاہی پیشتر تعین ساخت۔ آنہا از تقابل عسکر مغلان عاجز آمدہ
 منہزم شدند۔ و توپخانہ یک سلم باخندند۔ ہیومن بقال چوں بنواحی
 پانی پت رسید لشکر چغتائی از دور دیدہ متوہم گشت۔ و فیالان

لے تفصیل قتل میں است کہ بیرخان از تردی بیگ اخراج مزاج داشت و با وجود
 آں اورا "توقان" یعنی برادر بزرگ می گفت۔ باعث شکست آں لشکر
 نفاق تردی بیگ را دانستہ و خاطر نشان شاہنشاہی ساختہ و خان زمان
 و جمعی دیگر را گواہ بر ثبوت مدعائے خویش کشیدہ و رخصت گونہ از برائے
 قتل ادعا مل کرد۔ و نماز دیگرے سرکناں بہ منزل تردی بیگ رفتہ اورا ہمراہ
 گرفتہ بہ منزل خود در خرگاہی آوردہ آخر نماز شام خود بہ بہانہ طہارت برخواست
 و جھدا کہ مقرر ساختہ بود ادا شد قتل تردی بیگ خان کرد۔ تا کار اوقام نہ خند
 (منتخب التواریخ چاپ لکھنؤ ص ۱۳۴)۔

۲۷ طبقات اکبری چاپ لکھنؤ ص ۲۴۵ و منتخب التواریخ چاپ لکھنؤ ص ۱۳۴
 و تاریخ فرشتہ چاپ لکھنؤ ص ۲۴۵۔

بدست پسروران خود قسمت کرد که بر آنها سوار شده بلازما
حرب پردازند.

و علی قلیخان بروز دوم محرم ۹۶۲ هجری بتسویه صغوف پرداخته
نایب کازار افروخت و از طرفین مردان را بجوالات آمده بقتال و
جدا کردن پیوستند. همیون بقتل برقیل برآشی نام در قلب علی قلیخان
سیتانی درآمده مانند پلنگ غرش میکرد. اما پسران پیرخان که در
آن صف بودند شرایط شجاعت بجای آورده در حرب و ضرب تقصیری
نکردند. ناگاه تیر چشم همیون بقتل رسیده خون جاری شد. و اتفاقاً
بیدل شده راه گریز پیش گرفتند. و همیون با وجود زخم چشم سرسیمه
بهر سو حمله میکرد در آنوقت علی قلیخان نیز همیون از میان معرکه بگذر
آورده بخدمت پادشاه گذرانید و پادشاه بلیث غراتیغ بگرفت
انداخته سرش بکابل فرستاد. و جسدش در دلی بدار کشید و لشکرش

له نزد بدایونی این روز و جمعه عاشوره دهم ماه محرم الحرام ۹۶۲ هجری (در این
۱۳ نوامبر روز جمعه ۱۵۵۶ء) بود. (منتخب التواریخ ص ۱۳۵)

له این روایت از فرشته مأخوذ است. لکن صاحب طبقات و بدایونی آن
رفته اند که قاتل همیون بقتل پیرخان خاشا خان است. مصاحبین در بار اکبر را
برین کرده بودند که بغرض ثواب سر همیون از تن جدا کند، لکن پادشاه جواب
داد: «اگر در وحس و حرکت بودی، تیغ آزمایه کردی» این شنیده خاشا خان
به نیت جهاد تمیز انداخت.

مهر و مگشته زیاده از پانصد فیل بدست لشکر منصور افتاد. و پادشاه
منظر و منصور بر تخت دلی بکمال اقتدار جلوس فرمود. و ملا پیر محمد
شیروانی بطرف میوات فرستاده اهل و عیال و مال منال بهیون نقل
که در آنجا بود ضبط نمود.

همدر آن ایام سلطان حسین میرزا بموجب حکم شاه طهماسب
صفوی دقت نماید آمده قلعه را متصرف شد. و خضرخواجه خان
که حاکم لاهور شده بود بمقابلهت کندرشاه عاجز آمده در قلعه
لاهور محصور گشت. موجب آن اکبر شاه فی الفور عازم پنجاب شده
سکندر شاه بکلا لور گمراخته رفت. و از آنجا در قلعه مانکوت
امتن گشته تا عرصه شش ماه در محاصره بود. عاقبت ابواب
مصالحه مفتوح داشته فرزند خود عبدالرحمان مع چند زنجیر فیل
به حضور فرستاده خود بجد و دینگاله رفت. و پادشاه به لاهور
آمده در آتنای راه بیرمجان را مراجع منحرف شد. چند روز سواری
نکرد. روزی پادشاه دو فیل نامی بچنگ انداخت آنها جنگ کنان
نزد یک خیمه بیرمجان آمدند و غوغای تماشا میان بلند شد. و بیرمجان
را بخاطر آمدن که این حرکت به اشاره پادشاه میباشد. پیغام فرستاد
که باعث گذشتن فیلان مست قریب منزل این دولت خواه چیست؟

۱- سلطان حسین میرزا این پیام میرزا ابن شاه اسماعیل صفوی.

۲- خواجه خضرخان شوهر گلبدین بیگ عمه اکبر پادشاه بود.

اگر سخن غیر موقع بسج اعلیٰ رسیده باشد غلام را با علام آں منت
بخشند؟ بادشاه فرمود که رفتن فیلاں بدان صوب اتفاقیست نه
بفرموده ما۔ بیرمخان را ازین سخن تسلی شده رخصت خاطر روز افزون
گشت۔ تا آنکه موجب نفاق فتنه گران کار بجائے رسید که بیرمخان را
مزاج آشفته شده مرکب حرکات ناشایسته گشت۔ و برخدات
بایسته خود نداشت کرده برخلاف رای خدقان دوران مصاحب
بیگ را قتل کرد۔ و ملا پیر محمد بجانب مکه معظمه اخراج نمود۔ و شیخ
محمد غوث را بجزایر فرمود و بعضی امرا را به ختیار خود مضرت

له مصاحب بیگ پیرخواجہ کلاں امیر طہیرالدین بابر بود۔ خواجہ کلاں پسر
مولانا صدر کہ از امراء عمر شیخ میرزا پدر بابر است بود۔ خواجہ شیش برادر
داشت کہ ہر یک زندگانی خود را در خدمت بایرہ صرف نمود۔ بقول ابوالفضل
ایں شیش باد بدوری آشنا ورشته دار بودند۔ (از حاشیہ توذک بابری ۸۲)

جلد دوم مترجمہ لیڈن دارکن چاپ آکسفورڈ پریس ۱۹۲۱ء)

له ملا پیر محمد قندھاری الاصل بود۔ ابتدا فقیری و طالب علمی می کرد۔ آخر
از حسن قابلیت بمرتبہ امراء اکبری رسید۔ جمیع مہمات ملکی و مالی بہ نیابت
خانخانان بدست او می شد۔ ارکان دولت بمنزل اولیاء کم باد یافتند۔
(منتخب التواریخ چاپ لکھنؤ ۱۳۹۰)

۳۳ شیخ محمد غوث گواہیاری مرید شیخ ظہور و حاجی حضور عرف حاجی حمید
نسبت او بسلطان العارفین شیخ بایرہ بدربار حاجی قدس قدر و جدی رسد۔ در ۳۲

رسانید۔ و پادشاه از حرکات او دلگیر شده به رعایت حقوق دیگر
 با او دم زدن نتوانست۔ رفتہ رفتہ آتش خصومت بچنان مشتعل
 گشت کہ بیرمخان دوم مرتبه ترک ملازمت کرده عازم حج شده
 بود۔ و انکیکایر بر او دست کرده مورد الطاف پادشاهی
 گئی دید۔

و ملا پیر محمد از زیارت مکه معظمه باز آمده بدرگاه
 خاقان رتبه عالی یافت۔ بموجب آن بیرمخان را آتش غضب
 ابتدائی حال داد اس کوه چنار و ان ریاضت شافه کشیده مکن در غار ناد
 غذا از برگ بنظر داشت۔ و عظیم دعوت هما مقتدا و صاحب تصرف و جذب
 کامل بود۔ و اجازت این علم از برادر بزرگ خویش پھول کہ صاحب کرامات و خوارق
 بود حاصل کرد۔ ہمایوں بادشاہ را بہر دو این بزرگوار اخلاص بہ کمال بود۔ و
 پھول حال شریخ ۲۸ زمان را نسبت ایناں بود۔ فقیر (عبدالغادر بدایونی) اورا در
 روز ۷ دیبازار آگاہ از دور دیدم کہ سوارہ می گذشت۔ و از دو حام خلائی
 چنان بود کہ کسی را مجال گذشتن از اں جمعیت نہ بود۔ صحبت او بہ خانخانان
 بیرمخان رست نہ آمد و رنجیدہ بہ گما لیار رفت۔ و در کوفت فقر بسیار صفا
 جاہ و جلال بود۔ ہرگز امید حق کہ کفار را نیز تعظیم و قیام می کرد۔ ازین
 بہت فقر اندک بہ ملامت او برخاستند۔ الغیب عند اللہ۔

در شوال ۱۵۶۲ء بعد از ہشتاد سالگی در آگرہ رحلت آخرت نمود
 گو لیار مدفون شد (منتہی التواریخ ص ۲۴۹ چاپ مطبعہ نو کشور ککنو)۔

بجوش آمده لشکرے آراسته علم بغاوت افراخت. و خان عظم
و ملا پیر محمد خان برای گوشمالی او از حضور مأمور گشت. بعد
جدال و قتال بسیار و معرکه های بے شمار بیرمخان مغلوب شد و
بوسالت جمال خان حقوق خدمات سابقه خود شفع گشت و ان
خویش ساخته امان خواست.

و اکبر شاه جمعی از ارکان دولت به استقبال او فرستاد
که با عزت و اکرام تمام مجلس پادشاهی درآوردند. بیرمخان
دستار در گردن اداخته نیز پیر پای پادشاه غلطیده به های های
بگریست و پادشاه بدست مرحمت سرش برداشته بجای قدیم
بنشاند. فرمود اگر میل سپاه گری داری ولایت کالپی چندیری
بنوازانی میدارم اگر مصاحبت مجلس اقدس میخواهی نزد خود
نگاهدارم و اگر عزیمت حرمین آتش فین بخاطر آری با حسن و جود
روانه می سازم. بیرمخان گفت اینهمه نزد ذات بواسطه آتش بود
که بملازمت رسیده غبار و ملال از خاطر اقدس بردارم —
الحمد لله سیر شد اکنون با ما کن شرفیه بدعا پر دازم. پادشاه

له بدایونی نام این کولاب (نزد دوسه حوض) سهرسنگ ذکر کرده است.
(منتخب التواریخ ص ۱۴۵ چاپ لکهنو)

له بقول بدایونی بیرمخان در ابتدا شفع حکم قتل پیدا و فرموده بود، بدین
در جمال مقام بود (الفا ص ۱۴۵ و نیز طبقات اکبری ص ۲۵۳)

پنجاہ ہزار روپیہ دادہ اور رخصت بد حج فرمود۔ و ہر محسان
 با ساز و سامان فراوان عازم بیت اللہ شدہ بمقام محبرات
 تفرج کو لای بہن سنگہ نمودہ بر کناۃ آن ۱۴ ماہ جمیع الاول ۱۹۶۸ء
 از دست مبارک خان افغان بدرجہ شہادت رسید "شہید شد
 محمد بیرام" تاریخ است۔

چھ دہائی سال گیتیستان ادہم خان اتکہ را باستعداد
 تمام بتیغیر مالوہ مأمور فرمود۔ یاد بہادر سبک پیش آمدہ خائب
 خاسر بجانب برہانپور گرنحیت و صوبہ بنگالہ در تصرف اولیا
 دولت درآمد۔ چھ دہائی سال شیر خان عدلی با چہل ہزار سوار
 افغان بقصد انتزاع جوہر از آب گنگ گذشت۔ علی قلی خان
 بادشاہ ہزار سوار مقتبلہ او برآمدہ مغلوب گردانید۔

۱۹۶۸ء (۱۵۶۰ھ)۔ فقرہ "شہید شد محمد بیرام" خردے

از رباعی است کہ بدایونی در منتخب ثبت کردہ است و این است :-

بیرم بہ طواف کعبہ چون بست احرم در راہ شہید گشت نایافتہ کام
 تاریخ شہادتش ز دل پرسیدم گفتا کہ شہید شد محمد بیرام

۱۷۰۰ء کانیکہ از سپہ لاراں با ادہم خان دریں مہم شرکت کردند پیر محمد خان
 و صادق خان و قباخان کنگ و عبد اللہ خان اوزبک و شاہ محمد خان قندھاری
 نیز بودند (طبقات اکبری ۲۵۴ چاپ کھنؤ مطبع نوکلشور)

۳۰ درست "باز بہادر" است۔

و در سال نهصد و شصت و نه^{۹۶۹} پادشاه بزیارت خواجه
معین الدین چشتی قدس سره شرف گردید و هنگام مراجعت دختر
راجه پونل بجهد ازدواج خود پسندید. از اینجا میرزا شرف الدین
بنیخیز قلعه میرطه که از ممالک اجه مال دیو بود تعیین فرمود. و راجه
جگمل و دیوانداس متحضر شده محاصره آن بطلان انجامید آخر
الامر به بهانه صلح از قلعه برآمده راجه جگمل کیورفته محفوظ ماند.
دیوانداس قلعه را آتش کشیده رو بگریز نهاد و میرزا در عرض
راه او را گرفته مع دوصد و پنجاه کس از راجپوت قتل رسانید
و قلعه مفتوح ساخت.

چهارین سال ملا پیر محمد عرصه مالوه را از خوار تعرض یار بهادر
پاک کرده قلعه بیجا نگر مفتوح کرد. از اینجا بفرمان پادشاه
بر ولایت خاندین لشکر کشید. بلده بر مانپور را قتل عام نمود.
در آن حال یار بهادر بامداد حاکم برار باز شورش برداشت.
و پیر محمد خان از برمان پور برخیزد تعجیل پورش کرده در دیا
نزد اکشتی حیات او غرق شد. یار بهادر صوبه مالوه را باز قبضه
نمود. و اکبر شاه عبد اللہ خان حاکم کاپی بدفع فتنه یار بهادر

۱. بتاریخ هشتم جمادی الاول^{۹۶۹} (۱۲ جنوری ۱۵۶۲ء)
۲. قبضه باز بهادر بر صوبه مالوه بار دیگر در^{۹۶۹} مطابق (۱۵۶۱ء)
رو نمود (فرشته).

گسیل فرمود. دیار بهادر بعدم طاقت مقاومت گویستمان
گرفت.

چندین زمان شمس الدین محمد خان آنکه در امور و کالت
استقلال کلی یافته بود. او هم خان آنکه بر اوقات او حد برده
در سنه ۹۴۰ هجری بمقتاد بر سر دیوان بوقت قرات قرآن نیم شب
بقتل رسانید. و با و از غلظه پادشاه از خواب استراحت بیدار
شد. او هم خان از بالای ایوان بر پیر انداخته از جان گذرانید.
و چندین سال آدم خان که گه گهر مجوس شده بجای او کسای
که گه گهر حکیم مت ملک که گه گهر ان اختصاص یافت.

و چندین سال شاه ابوالمعالی که از مجلس گریخته بمکه معظمه
رفته بود باز آمده بامیرزا اشرف الدین حسین پیوست. و در
نار تول آمده دست اندازی نمود. و حسین قلیخان یوسف بیگ
و احمد بیگ را بمداغت او مامور کرده خود بمقابله اشرف الدین
میرزا بشتافت. و ابوالمعالی در کین مانده آن هر دو سردار
بقتل رسانید و خود نزد محمد حکیم میرزا بکابل رفت. از آنجا

که "آنکه" بتائے منقوطه شوهر مرصعه و قزاقیان او را گویند (فرشته ۲۵۲)

۱۵۶۵ -

محمد حکیم میرزا پیر شهنشاه بمایون بود. بتاریخ ۱۵ جمادی الاول ۹۶۱ هجری
مطابق ۱۸ ابریل ۱۵۵۲ هجری بمقام کابل از بطن ماه چو چک پیدا شد. بزبان

محمد حکیم میرزا همیشه خود بخود داده در امورات ملکی دخل ساخت.
 و ابوالمعالی بنجیال شاهی اقتاده خوشدامن خود که مختار ملک بود بر جر
 عت بکشت. و زمام وکالت میرزا که خود و سال بود بکف آورد. پس
 سلیمان میرزا از بدخشان بکابل آمد. شاه ابوالمعالی از تیغ گذاریند.
 و میرزا شرفالدین حین بعد گر نختن ابوالمعالی با احمد آباد رفت. و
 پادشاه از شکار فارغ شده عازم دلی بود. و قتل فولاد که از ملازمان
 شرفالدین حین بود قاصد قتل پادشاه شده در بازار دلی در حین
 از دحام تیرے بر کف پادشاه انداخته یک وجب دخل شد. قتل فولاد
 را پارچه پارچه کردند و ظل سبحانی تا بهشت روز شفا یافت. بعد
 از آن پادشاه به آگره رفته به جانب تروریشکار فیضان تفرج نمود.
 از آنجا بجانب مند و یلغار کرده ملاحظه عمارات شانان ظلمیه نمود.
 میران مبارک شاه والی برمان پور اطاعت کرده دختر خود
 تحفه خدمت نمود. از آنجا رایات اجلال به جانب آگره متوجه شد.

اکبر حاکم کابل بود. بر پنجاب دوبار حمله کرد یک در ۹۷۷ مطابق ۹۷۷ هجری و
 دیگر در ۹۸۹ مطابق ۹۸۹ هجری لکن بهزیمت خورد. بتاریخ ۱۴ شعبان المعظم
 ۹۹۳ مطابق ۲۶ جولائی ۹۸۹ هجری در کابل بعمر ۳۲ سالگی وفات کرد
 (قاموس المشاهیر جلد ۲ - ۱۸۸۰ - مطبع نظامی بدایون ۱۲۶۶ هجری)

له بقول فرشته ص ۲۵۳ - معالج اکبر حکیم عین الملک گیلانی بود که در تدوی

و در سال نهمصد و هفتاد و یک کندرخان اوزبک و ابراهیم خان
 اوزبک که طرف پیار و چون پور اقطاع داشتند سر از اطاعت چمپید
 بموافقت علی قلی خان سیتانی و بهادر خان سیتانی و آصف خان هرودی
 حاکم گره^{۱۲} و مانک پور که ارکین^{۱۳} عده سلطنت بودند قریب سی هزار سوار
 جمیع گشته علم مخالفت افراخته ممالک بیار قبیضه نمودند - پادشاه نوئی
 متردد و متوهم نگشته به بهانه شکار بجانب ولایت گره نهضت ساخت -
 و امرای بغاوت اندیش را با انواع استمالت و مدارا نمود و آنها
 از خیال خیره سری باز نیامده لوای بغاوت افراشتند و در این اثنا
 ایلیان حکیم محمد میرزا از کابل^{۱۴} مده خبر دادند که میرزا سلیمان کوشن
 شاه ابوالعالی خطبه کابل بنه ام خود کرده میرزا سلطان بر حکومت
 کابل منتقل گذاشته خود به بدخشان رفت - و میرزا محمد حکیم میرزا سلطان

^{۱۲} عین الملک دوائی تخلص می کرد و از معروف اطباء عهد اکبری بود -

در انشا پردازی و ترسل ید طولی داشت - بمقام بهنڈ یا ضلع

آله باد در ماه ذی الحجه ۱۰۳۰ هـ مطابق ۱۵۹۲ م رعلت نمود

(قاموس المشاهیر جلد ۱ - ص ۲۱۲)

^{۱۳} مطابق ۱۵۶۳ - بقول فرشته سبب بغاوت این امر اجنبی بود که پادشاه

بعد قضیه عبدالرحمان اوزبک که در اجنبی باغی شده بود مطابق افواه عام عزم

کرده بود که تمامی امرائے اوزبک را مستاصل سازد -

^{۱۴} ولایت گره -

و او کابل بدو که د اکوژ میرزا سلیمان با فوج گران آمده کابل را
قبضه نمود و محمد حکیم میرزا تاب مقاومت نیاورده و اردو پیشاور
گردید - و پادشاه بنام امرای پنجاب و محمد قلی خان حاکم قندهار و امین
صاحب فرمود که محمد حکیم میرزا را که مک داده سلیمان میرزا را مستأهل سازند -
و فریدون خان خالوی محمد حکیم نیز بمجاونت او دستوری یافت - فریدون
خان بمقام اهلک محمد حکیم میرزا را ملازمت نموده خاطر نشین ساخت که
پادشاه اینوقت که قرار خورشید اوزبکان است مناسبتی که بلا هو
رفته طعه را متصرف شوند و امرای پنجاب از خود ساخته دفع مضرت
میرزا سلیمان نمایند - محمد حکیم میرزا فریب نخورده و دانه لاهور گشت
و قطب الدین محمد خان و میر محمد خان حاکمان لاهور در قلعه محصور
ساخت - پادشاه باستماع خبر مهمات اوزبکان بتعویق انداخته
آگره را به منعم خان سپرده چهاردهم جمیع الاول ۱۰۶۲ هجری بمباغت
تمام دارد لاهور گشت چون محمد حکیم میرزا از بیخار شهریار خبردار شد
بی توقف سوار شده تا کابل و پس ندید -

چون موسم زمستان رسید سلیمان میرزا به بدخشان رفت
و محمد حکیم کابل را متصرف گردید - پادشاه در لاهور آمده چند
روز بکار مشغول شد - و وزیر خان در سکارگاه بملازمت آمده عذر

له مطابق ۲۴ ذی قعد ۱۰۶۲ هجری -

۱ فرشته جلد اول ۲۵۶ -

۲۳

۳ وزیر خان برادر آصف خان بروی است - هر دو برادران در زمان اکبر اند

تقصیرات آصف خان درخواست کرد. پادشاه از تقصیرات او در گذشته و زیر خان پنجمزاری ساخت.

همه ران ایام آغ میرزا و شاه میرزا که از احفادان محمد سلطان
میرزا بودند مصروف شده اطراف سنبل را غارت کردند. و در

آمران بزرگ بودند. و زیر خان در ۹۹۵ هجری مطابق سال سی و دوم از جلوس
اکبری (۱۵۸۶ء) از عاریفه امهال دو گذشت. (ماثر الامراء جلد سوم ۹۲۹
چاپ مطبع اردکة نیده کلکنة ۱۹۰۰ء)

آغ بیگ میرزا و شاه میرزا بر دو خطاب اند که از طرف بابر بانیان داده شده
نام اصلی این هر دو برادری علی المرتضی سکنه مرزا و سلطان مرزا بود (ایضا)
محمد سلطان مرزا پسر حسین مرزا این بایقرا بن منصور ابن بایقراست. در
زمان دولت سلطان حسین میرزا بایقرا که جدا داری او شد حکم و معظم بوده. بعد
و افقه ناگه پیر آن بادشاه ملازمت بابر بادشاه در آمد. با آنکه کمره آقا
عصیان به طور آید جنت آشیانی (بابر) از کمال مروت بعد از قدرت
استقام بهم در مقام عفو شد.

چون لوین بعرض آشیانی (همایون) رسید، محمد سلطان میرزا را
با بنا تر و عاثر به عنایات مخصوص ساخت. و بنا بر کبر سن از تکلیف نوری
معاف داشته پیرگنه اعظم پور سرکار سنبل جهت خرج عنایت فرمود. در
حالت پیری در اینجا از مرزا رسید شد یک ابراهیم حسین مرزا، دوم محمد حسین
مرزا، سوم محمود حسین مرزا، چهارم غافل حسین مرزا. این پسر سرکشی

افغ بیگ مرزا را که قتل کرده و قلعۀ بیانه محبوس ساخت - در اینجا
از جان دزدشت علی قلیخان سیتانی و سکرخان اوزبک موقع
دانسته با جمعیت دو هزار اخیال و لشکر بیشمار متوجه جوینو شدند
و پادشاه بجمالت تمام از لاهور رجعت کرده در مانیک پور آمد
و در اینجا کشتی حاضر نبود - پس فرستاد سوار شده مع یکصد

و بغاوت دهنده خود داشتند - بنابرین محمد سلطان مرزا حکم آبر و قلعۀ بیانه
محبوس شد و در اینجا فوت کرد (ایضا ص ۱۹۳ و ۱۹۴) -

۱۰ الفغ بیگ مرزا سهون است و درست محمد سلطان مرزا است چنانکه در فوق
مذکور شد - تا نیش از فرشته می شود چنانکه می گوید -

و نعم خان الحاطب به خانخانان محمد سلطان مرزا را از سرکار نخل
مقتید نموده و قلعۀ بیانه محبوس ساخت - و او در اینجا دزدشت
افرنشته جلد اول ص ۲۵۶ چاپ لکهنؤ) -

۱۱ علی قلیخان المعروف به خان زمان پسر سلطان حیدر اوزبک شیبانی از امرای
پنجهرای اکبری و صاحب نام و شکوه بود - در بهمن و بود و سپاهگری
و سرداری کیمائی داشت - با آنکه اوزبک بود اما چون دایران نشو و نما
یافته و مادرش از اینجا بوده ، مذہب امامیه داشت - اصلاً تقیه نمی کرد -
سلطان تخلص می نمود -

(تاثر الامراء جلد اول ص ۶۳)

فیل سوار از دریا عبور نمود - و علی قلیخان و بهادرخان شرب
 شراب و قص مغنیه مصروف بودند - چون صدای شیپور شاهی
 شنیدند به صف آرائی مشغول گشتند - و بروز غره ذوالحجه
 سنه مذکور آتش جنگ مشتعل گشت علی قلیخان و خان زمان و
 بهادرخان کشته شدند - پادشاه سرهای آنها به پنجاب و کابل
 فرستاد و اعوان و انصار آنها به لکدکوب فیلان انداخت - تاریخ

چو شد خان زمان باغی و طاعی
 ز شاه اکبر که مثلش نیست دیگر

تفنگی خورد و از عالم بدر رفت
 بهادر کشته شد از زخم نخب

برای فتح شه تاریخی جستم
 خرد گفتا مبارک فتح اکبر

له برادر علی قلیخان بود - له سهوناساخ است - خان زمان شخصی دیگر نیست
 بجز علی قلیخان مزبور - برای هر دو حاشیه مراجعه شود به ترجمه علی قلیخان در آثار

الامراء جلد اول از صفحه ۶۲۰ تا ۶۳۰ - له ۹۷۵ م مطابق ۱۵۶۷ء -
 میر عبد الرزاق اورنگ آبادی صاحب آثار الامراء تاریخ دیگر نیز داده است -

قتل علی قلی و بهادر زجر چرخ جانان پیرس از من بیدل که چو شده
 جستم زیر عقل چو سال فات شان آیه زد لک شید گفتا دو خون شده
 در این تاریخ یک سال زیاده است - اما چون حادثه قتل ایشان در ماه ذی الحجه که آخر
 است وقوع آمده این قدر فرق در است - ممکن که آیه کشیده کنایه از اخراج یک

سکندر زمان در شش شش به گود که پورگر بخت - و پادشاه
 بهتم محرم ۹۵۵ هجری منظر و منصور با گره تشریف آورد - و در انشای
 راه قلعه شیوپور مفتوح شد و شهاب الدین احمد خان بر حکومت مالوه
 اختصاص یافت - پادشاه از قلعه کاکرون برای دفع رانا اودن سنگه
 عازم شد و رانا بقدر بهشت هزار راجپوت و ذخیره بسیار در
 قلعه چنپوره که بالای کوه واقع است گذاشته خود با اهل و عیال
 بجای قلب اختفا پذیرفت - و پادشاه قلعه مذکوره را محاصره فرمود
 و لقب داداده دیوارهای آن بآتش فرو ریخت متحصنان عاجز
 آمده جوهر کردند یعنی تمامی مال و اسباب و عیال و اطفال سوخته
 خاکستر نمودند - و سپاهان اسلام روشنی دیده هماهنگ و داخل
 قلعه شدند و آتش بیجا فروخته تا نیمه زده هزار کشته شدند
 و از لشکر شاهی همگی یک کس شهادت یافت - حکومت اینجا باصف
 هروی تفویض شده خاقان اکبر منصور و منظر از اینجا رحلت فرمود -
 و در انشای راه ضرغام آجام شکار ساخت -

بعد چند گاه خبر رسید که ابراهیم حسین میرزا و محمد حسین میرزا

له گورکپور شهرت بزرگ از ولایت اترپردیش در هند شمالی -

۹۵ مطابق ۲۵ جولائی روز پنجشنبه ۹۵۶ هجری -

۹۵ آصف خان خواجه عبدالمجید هروی برادر وزیر خان هروی مذکور است
 بدر بار اکبر صدر خدمات لائقه گردیده اعزاز و سربندی یافت -

از چنگیز خان گجراتی روگردان شده باز بآلوه آمدند. اکنون
او حسین را محاصره دارند. پادشاه قلع خان اندجانی و غیاث الدین
بخشی بدفع ایشان تعیین نمود. و معاندان هرکسیمه از آب نریزد
عبور کرده بجانب گجرات رجعت کردند.

در ۶۷۹ هجری پادشاه بعزیزیت فتح قلعه زنن پور متوجه شده
راجه سورج متعین گشت. عاقبت از ضرب التوایپ عاجز آمده امان
خواست و قلعه با دقاین و خزاین بنصرف پادشاه درآمد از آنجا
پادشاه بزیارت اجمیر شریف مشرف شده بجانب آگره رجعت فرمود
و در ۶۸۰ هجری به دهم ربیع الاول شاهزاده سلیم ببرکت دعای
حضرت شیخ سلیم چشتی متولد گشت و پادشاه بشکرانه آن جمیع زندگان

سال ۶۸۱ هجری - مطابق سال ۱۲۸۲ هجری - در ۱۵۶۹ هجری
حضرت شیخ سلیم چشتی رحمه الله علیه اولاد محمدم شیخ فرید الدین گنج شکر
قدس الله روحه است. اصل او از دلی است. و نسبت امانت و سعادت خواج
ابراهیم که پیشش واسطه فرزند خواج فضل عیاض است. از راه خشکی دتری
دو بار از دیار هند به طواف حرمین الشریفین رفته بیروم و بغداد و شام
و نجف اشرف و دیگر بلاد مغرب عمان توجه معطوف داشت. تمام سال بسفر گذرانید.
معاصر حضرت شیخ یعقوب صوفی کشمیری رحمه الله علیه است و در مرتبه دوم
در حج با و همراه بود. در بلاد اسلامیه "شیخ الهند" شهرت داشت. بمر
دن و پنج سالگی در ریاضت مشاقه مصروف می بود. در عبارت عربی بد طوای
داشت. در ۶۸۹ هجری (۱۲۹۱) بر حمت حق پیوست. "شیخ هندی"
تاریخ است. ملخص از منتخب التواریخ ملا عبدالقادر بدایونی ص ۲۸۱ و ۲۸۲
مطبوعه نو کشور پریس لکهنو.

شده بود و شفاعت منعم خان خلعت عفو جرائم پوشید - و همدان سال
بمقام سیکری فتح پور نام شهری آباد ساخت -

و در سنه ۹۸۸ در ملک گجرات فساد کثی واقع شد - پادشاه ^{خان}

عزیمت افغانده با جمیر شریف زیارت کرد - و خان کلان برسم
هراول پیشتر روان ساخت - رای سنگه بحکومت خود پور مقرر کرده

خود گجرات رفت - و بتاریخ ۲۵ جمادی الاول سنه ۹۸۸ شاهزاده دانیال
منتولد شد چون در قلمرو بن گجرات نزول اجمال فرمود شیرخان دولای

مفرود شد و سید احمد خان بر حکومت آنجا مقرر گشته ریایات عالییه با احمد آباد
متوجه گشت و سلطان محمد گجراتی با اتفاق میرزا ابونزاد عزت باطوس فایز

شد روز دوم ده کس از امرای گجرات باند زد و بدایا باستان بوسی
مسترف گشته همه را محبوس شدند و بلده احمد آباد بغیر جنگ مسخر شد -

بعد از آن سائیه حیدر بایون بر بند و کبهایت افتاد و خان اعظم
عزیز کو که ساکم احمد آباد گجرات ساخت - و ابراهیم حسین میرزا از

قریب وصول پادشاه خبر یافته خواست که بجانب پنجاب رفته
نقشه بر انگیزد - پادشاه با جمعی قلیل بر سر آن باغی یغلا نمود و با جوتو

یکصد و پنجاه سوار با لشکر ابراهیم حسین میرزا که زیاده از سه هزار
بود جنگ پیوست و برادر راجه بهگوانداس در جنگ کشته شد -

عاقبت ابراهیم حسین به آنکه کار بر و تنگ شود رو بگریز نهاد -
بعد از آن پادشاه متوجه قلعه سورت گشت و گلرخ بیگم دختر کاهران

که زوید ابراهیم حسین میرزا بود قلعه را بر دم جنگی سپرده با پسر
ظفر میرزا بدکهن رفت. چون رایت عالییه قلعه رسید موچیل
ت شد. ابراهیم حسین بناگذاشته رسید با دای سنگه حاکم انجا جنگ
و منبرم گشت. چون بدلی رسید خیل و چشم جمع کرده بسپیل آمد با اتفاق
مین میرزا و شاه میرزا و شیرخان فولادی با لشکر شصت هزار سوار
به سید احمد خان باره را در قلعه پشن محاصره کردند و خان اعظم از
آباد واقع ایشان متوجه گشت. مخالفان مضایقه آمده جنگ منتهی شد

سنگه از امرای چهارمیزی دربار بگری بود. تاریخ ۱۹ رجب ۱۲۹۵ (۱۸۷۷)
صلبیه خود را بخند کاح شهزاده سلیم آورد. در نتیجه بگری خانخانان که با حاکم
بکم قلعه معروف بپیکا رلود روانه شد. دودمان محرم ششماه چون شهزاده واپس
فتح دکن یافت رانے سنگه نیز بر تبه دم برای استعانت و کمک شهزاده تعیین گردید.
را در خوب رسید محمود خان با و هاست. در سال هفتم مجلس کبری همراه خان سکان
ج منتلا بجانب گجرات تعیین شد. پس از فتح احمدآباد پادشاه او را با جمعی کثیر
بپسران شیرخان فولادی نامزد فرمود و بسیار از اسامیه نهاد بدست مردم
شاهی افتاد. بعد از این حکومت پشن به سید احمد خان تفویض یافت. در همین
محمد حسین میرزا و شاه میرزا علم یعنی افراشته با اتفاق شیرخان به سر
محاصره نمودند. اما از کمک اعظم خان که که خائب و ناخبر ماند گشتند. و
شاه داعی عن را ایک گفت. به منصب دو نفری امتیاز انداخته

حربی عظیم واقع شد و جمیع نظامیان از هم پاشیدند و کسانیکه
منهزم گشتند و پادشاه قلعه سورت را سرکوب ساخته و ایالت حصار

امل خواسته حصار املان در کنگه سپرد و پادشاه شهبه حصار
گردید و درین ایام شرف الدین حسین میرزا که از عرونده مسائل است
بغاوت پاشیده و در کوهستان با سیر میکرد و راجه بهادر اسیر
کرده بجنور گذرانید که بعد از شلاق و ذقلعه گو ایثار مجبوس شد.

پادشاه دوم صفدر شاه اندام عجیب و مرکز دولت و اردو گشت
و امیر جمشید میرزا از سنبل کوچ کرده و پنجاب رسید و حسن علی خان
با اتفاق یوسف خان و بنال باو شتافه در حوالی شهر اسیر کرده سرش

له شرف الدین حسین میرزا ابتدا از تیرا کبری بود و دو بیداری مرغان و احیای حیرت
بعد انان بجا گیر ناگور سرافرازی یافته بلقب امیر الامرا شرف گشت و طبنا بر
شبیخته که سخن چینیان مابین مرزا و حاکمان دین محو بکبر انداخته بود اول الذکر بجا نب
ناگور گریخت و در نتیجه شش حسین قلی بیگ که از اقرباء بیرم خان بود بجا گیر شرف
مرزا دستوری یافت که شرف الدین حسین مرزا اعوان اطاعت از سر
چسبید و بجا و نت شاه ابوالعالی سر غنه باغیان شده در سنه ۹۹۰ بدست
افواج اکبری مجبوس شد. (طبقات اکبری ص ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵)

۹۰۰ مراد از راجه بهادر راجه بهار جوئی "حاکم بنگالاست که در سنه ۹۸۰
(۱۵۷۲ء) مرزا شرف الدین حسین را مجبور گشت و کبری کش کرد (طبقات اکبری ص ۳۸۹)

۳ مطابق ۳ جون روز چهارشنبه ۱۵۴۳

بدستگاه گزیدند. و مسعود حسین برادرش در گوئیار مجبور شد
 و در ماه ربیع الاولی عرضداشت خان اعظم از گجرات رسید که اختیار
 الملک و محمد حسین میرزا متفق شده اکثر نماهای گجرات قهقهه کرده اند
 اکنون پادشاه احمد آباد را محاصره دارند بذات اقدس اگر توجه باشد
 عین صوابست و آن ایام بسبب برسات شکر بیار سرعت نمی
 توانست رفت. پادشاه دویزار سوار انتخاب کرده بکابلیم
 منتقلای پیش فرستاد و بذات خود با سیصد کس که اکثر منصبدار
 امیران نامی بودند بر شتران سریع السیر سوار شده اسپانرا کونل
 کرده راهی شدند چهار منزل در یکروز قطع کرده نه روز درین
 گجرات با لشکر منتقلای رسیدند بنگی سه هزار سوار و ظل دلت
 فتح آیت مجتمع گشته روانه احمد آباد شدند. محمد حسین میرزا
 و مختار الملک که از یلغار پادشاه خبر داشتند بصدای کوس و
 شیپور شاهیه سرکسیمه شده بترتیب اسباب جنگ پرداختند
 و اختیار الملک با پنجهزار سوار بمحافظت دروازه های احمد آباد
 مانده محمد حسین میرزا با اتفاق شیرخان فولادی با هفت هزار سوار
 محل راجپوت بمقابل پادشاه مسابقت نمود و خاقان اکبر از
 آب گذشته بمیدان درآمد محمد حسین با یک نیم هزار مغل
 فدائی بمقابل پادشاه بجنگ استاده از میمنه میسر و حمله ناآورد
 بازار محاصره گرم ساختند و پادشاه مانند شیرزیان از میان آمد

یامعین یامعین گویان بر محمد حسین خان حملہ آور و میرزا بجز
 شنیدن نام پادشاہ دست و پاگم کرده و دیگر نیز ہناد در اثنای
 راہ از خانہ زین جدا شدہ بر زمین افتاد۔ و لا ذران پادشاہی
 اور اگر قتل کردہ محضو گزرا نیدند۔ پادشاہ با جمعیت دوصد
 سوار زیر پستہ منتظر آمدن خان اعظم بود۔ ناگاہ مختار الملک با
 پنجہزار سوار بمقابلہ پادشاہ آمدہ بچنگ پیوست۔ چوں نام
 پادشاہ شنید بے اختیار از جناح راہ گریز پیش گرفت۔ در
 آنوقت کہ پادشاہ بدفع مختار الملک متوجہ بود زای سنگہ
 محمد حسین میرزا را بنی حکم پادشاہ قتل آورد۔ و مختار الملک و
 دست جاں سپاران در گاہ گرقار گشتہ کشتہ شد۔ انگاہ

لہ بقول صاحب طبقات اکبری جلد دوم (ترجمہ بی۔ ڈی۔ ایم اے۔ آئی سی این)
 صفحہ ۴۱۷۔ مردے کہ محمد حسین مرزا اگر قتل کرد گدا علی بدخشاہی بود چون مرزا
 مذکور از پیش محمد حلال الدین اکبر میزد۔ در اثنای راہ بخدا زائے دو چار شد
 خواست کہ آپش اور اجمعت عبور کند، ولی از سوء قضا افتاد گدا علی بدخشاہی
 کہ از عقب می آمد اور اگر قتل کردہ نزد حلال الدین اکبر آورد۔

لہ صحیح این است کہ قتل محمد حسین مرزا بدست راجپوتان زائے سنگہ کہ بطریق داری
 اکبر از بادہ نصرت و کامنگاری سرست شد بودند واقع شد۔ درین قتل مرزا زنگہ
 بیخ دخل نبود (طبقات اکبری جلد دوم ترجمہ بی۔ ڈی۔ ایم اے صفحہ ۴۱۹)۔

لہ قاتل مختار الملک مردے سہراب بیگ ترکمان بود کہ بحالت تعاقب بر سر

خان عظیم عزیز که بملازمت پادشاه همان روز داخل احمد آباد
 شده حکومت گجرات خان عظیم را بدستود گذاشت - فردا از راه
 اجمیر شریف متوجه دارالخلافه گشت -

همدان سال داود بن سلیمان افغان گجراتی که از طرف
 پادشاه حاکم بنگاله بود با غی شد - و منعم خان المجاهد به خان
 خانان بمدا فقه او دستوری یافت و این جنگهای بسیار داود خان
 در کشتیهها نشسته بجانب پلنه گریخت و منعم خان بتعاقب او
 از آب سون عبور کرده قلعه پلنه را محاصره کرد - پادشاه دانست
 که از دست منعم خان فتح پلنه نتواند شد پس بذات خود با جمیع
 شاهزاده ها و امرا در بزرگشتی نشسته در عین باش در جوینور
 رسید شاهزاده و حر مهرا را بجای گذاشته خود عازم پلنه گشت -
 در آنوقت کبیر خان که بتخیر قلعه بهنگه رفته بود و فخرنامه بهنگه
 فرستاد - پادشاه خال نمیکینداشته از راه دریای بکوالی پلنه رسید
 بهما تروز عیسی خان نیاززی از قلعه برآمده در جنگ منعم خان کشته شد -
 و پادشاه خان عالم را با هزار سوار بفتح قلعه حاجی پور تعیین ساخت -

آمل الذکر آمده بود و مختار الملک خواست که بدعوی میانه خود را از بلائی رسید براند
 آنرا که کان سنگدل موم شد و سرش را از تن جدا ساخت - (مضا صفحہ مزبور)
 بر ایت ملا نظام الدین قعدا و مقتولین درین محرکه دو هزار اشخاص بود -

له بکله در بسند - له نام این موضع در اصل "بای پور" آمده است -

و او در آنجا رسیده قلعه از دست فتح خان بگرفت. و داؤد بن
سلیمان خبر ترسیده شبانه کشتی نشسته جانب بنگاله رفت
پادشاه بتعاقب او مساعیت کرده در یک پیر و وزمیت هندی
کروندی کرده چهار صد فیل از دست گرفته برگشت و ضبط پهنه به منعم
بسروده خود بجانب آگره رجعت فرمود.

درین هنگام خواجه مظفر علی ترقی را خطاب مظفر خانی دایه
فتح قلعه و بناس و بنگاله و بهار نامزد فرمود و خود با جمعی رفته
قریب دوک سو پیه نقد و جنس بخان درگاه حضرت خواجین
الدین چشتی و مجاهدان سید حسن خنک سوار و ستمدار رسانیده
تا آگره باز آمد. و مظفر خان که عازم بنگاله شده بود چون بقلعه گدی
که دروازه بنگاله است رسید. داؤد بن سلیمان تاب مقاومت
نیاورد و بجانب اوژلیه گریخت و مظفر خان بتعاقب او دوید
با داؤد بن سلیمان پیگ پیوست. و دایه اشاء خان حاکم کراچی
مظفر خان بود از دست گوهر خان پراول فوج افغانه کشته شد

۱۰ تا در آن نوبت ترمذی است که به نساخ است. خواجه مظفر علی ترقی را
امراء اکبری بعد از دیوانی برین خان ترقی نموده بمیروزجه ۲۲ رجا پهلوی (۱۰۹۸ هـ)
برتبصره عظم حکومت رسید خطاب بحمله الملك مغرور و سوار گشت. با قافله
(۱۰۸۰ هـ) با شش هزار حیات دو چار شده و حرکت با معصوم خان کابل فرمود
ببار از دست مخالفان کشته شد. سید جامع نزدیک کمره میان فنی بنای
مظفر خان است. (در کتاب الامیر احمد سیم ۲۲۴)

موجب آن تفرقه در فوج شاهي افتاد و مظفر خان با جمعی قلیل
 بمقابله گوهر خان آمده از تیغ گذاریند و داود بن سلیمان مغلوب
 گشته فرار نمود فیضان غنیم همه گرفتار گردید و راجه لودر مل تنبا
 داود خان دوید آن بدگوهر کفن در بر کرده بیگ برگشت
 لودر مل در محاربه او عاجز آمده به مظفر خان پیغام فرستاد
 و مظفر خان با وجود زخمها دیده رفت و داود بن سلیمان خود
 بنجد پیش مظفر خان آمده کمر خنجر و شمشیر مرصع و جواهرات قیمتی
 پیش کش نمود و مظفر خان حکومت او را بیه و گنگ و بنارس
 با و سلم داشته برگشت.

و منعم خان نوزدهم رجب ۹۳۹ هجری و دیعت حیات
 بسپرد. پادشاه حسن قلیخان ترکمان را خطاب خان جهانی اوه
 بحکومت بنگاله تعیین نمود. همدراش ایام سلیمان میرزا از
 مخالفت نبیره خود شاه رخ میرزا اعلای وطن گشته و بدگر
 نهاد. بعد چندگاه به بیت الله رفت و بعد زیارت از جهان
 به بدخشان آمده بار دیگر بحکومت انجا فائز گشت و حسن قلیخان
 هنوز در بنگاله نرسیده بود که داود بن سلیمان به اتفاق
 افغانان بهار و بنگاله برخواص یورثانده که دار السلطنت

له مطابق ۱۵۴۵ء - ۱۵۴۶ء در اصل نسخه نام این قصبه خواص پورانده

مذکور است که ظاهر است بهود شاخ یا مصطفی است.

جنگاله است پورش آلوده آنجد و در آن تصرف گشت - قریب پنجاه هزار
افغان بر و گرد آمده بود که حسن قلیخان عازم گدزی شد و عملاً و اول
قلعه مفتوح ساخته قریب یک هزار و پانصد افغان قتل رسانیدند و آنجا
بدافعۀ داؤد بن سلیمان متوجه شد - نام برده با جمعیت پنجاه هزار
سوار مقابلۀ آمد و جنگ اقام نمود و خلق بی شمار از جانبین کشته شد
عاقبت داؤد بن سلیمان رو به ریت نهاد - و دلاوران سکر متغایان
عجلت کرده دستگیر نمودند - و زنده نزد خان آورده از تیغ گذرانیدند
منظر خان از آنجا به پلینه رفت -

۱۰ بقول خواجہ نظام الدین احمد فتح گڑھی بدست خانم نان شد (طبعات اکبری جلد ۱۰
ترجمہ بی - ڈی صفحہ ۲۵۲) ابو افضل فتح گڑھی بدفع شهر سردر گزید کہ قریب
ہشتاد ہزار ہنگام است قرار داده است - ہندوستان قادیان و فوج اکبری کے قیام
و دیگر محبوس خان قاشال بود - درین ضمن روایت ابو افضل چنین رفتہ است :-
تختیں جمے از ملازمان خانم نان آنجا اندکی تردد کردہ ہم افزائے آن گردہ فند
و چون قیام خان با فوج آ رہستہ باں حوٹھی پیوست یکبارگی اناں طاغوت
سردشتہ تدبیر سیخت - سرسیمہ دار راہ گریہ پیش گر فند و چاں جانیہ
کہ بچک کتر بدست افتد تیا بیدائی تابان روش بدست آمد - و صباح
آن خانم نان رسیدہ اساس و پاس پانہ دی و بلند گہ پانہ و محبوس خان
بنہ قائد نصرت آن کر پوہ داد و خود دیکہ چان روز ملحق شد -

(اکبر نامہ جلد سوم مطبوعہ رائل ایشیاٹک سوسائٹی آف بنگال ۱۸۸۶ء)

و در ۸۲۹ هـ به سیمین قلعه در بتاس رایت ادرشت محمد مصوم
خان که از معاونان او بود در اثنای راه حسین خان افغان را مهزوم ستاد
با کالای پراژ که دلاحد خراب و قلعه دار بود جنگ پیوست. بعد آویش
بسیار کالای پراژ کشته شد و فیل ایاز هم گرفتار گشت و قلعه بتاس
مفتوح شد. همدریس سال شاهباز خان راجه کنوخی را بهریت داده
قلعه شیرگرد مفتوح ساخت. در آن ایام پادشاه بنیارت امیر تریف
بهشت کرد و از انجا شکار کنان بجانب دکن رفت بعد انشطام آن سواد
بدار الخلاف فتح پور متوجه شد.

له مطابق ۱۵۷۷ هـ - ۱۵۷۸ هـ این مصوم خان از کابلستان است. در ۸۲۹ هـ
استعداد ملازمت اکبری نمود. از عیال باقی تهر به خراسان بود. عیش میر عزیز در طراز
حضرت جهانبانی (بهلولی) برتبه وزارت رسیده بود و بمیرزا حکیم و برادر اخیشانی
جلال الدین محمد اکبر پادشاه نسبت که کلماتی داشت. در شجاعت و کاندیر کردن نام
گرفت. خواجه حسن نقشبندی از بنابر خاطر در مقام اتصال او (مصوم خان) شد
از عاقبت بینی بدرگاه والایا آوده مصدر خدان لائقه گردید. (اکبرنامه جلد
سوم صفحه ۱۵۸). ۸۲۹ هـ در اکبرنامه جلد سوم صفحه ۱۶۸ نام این راجه گیتی
مذکور است. این راجه از زمینداران نامور صوبه بهار بود و همواره با مبارزان
خلافت همراهی نمود. در فتح بنگاله خدان لائقه بجا آورده بود. تمجیل و ابروی رخت
گونه گرفته بولایت خود آمد و در بهنگام شورش بنگاله به غانهای پناه آورد. چون حقیقت
شورش این بدگوهر باع جایک رسید شهباز خان بنرادکن بدکار خورشید (یعنی شهباز خان)

و در ۸۵۰ هجری باز زیارت اجمیر شرف گشت بموجب عادت
قدیم یک گروهی پابریه رفته بدرگاه درآمد در اینجا مظفرخان را خلعت
و زاری پوشانیده پرتی رفت. در آن ایام ستاره دم دار طلوع
نمود پادشاه از دلی زیارت شیخ فرید شکم گنج فائز گشته در فتح پور
یکری سایه نزول انداخت.

و در ۹۸۶ هجری والی خاندین مظفر حسین میرزا را از حبس کشیده
بدرگاه فرستاد. و پادشاه صبیبه صلیبه خود در عقد کاح او آورد.
همدرا بهل در فرار شانه فتنه آتش واقع شده مال و متاع چند
که در حساب نگذ بسوخت. همدرا آن ایام حسن قلیخان ترکمان شتقا
شد. و بعد از تحال او افغانان قوت گرفته در صدد فساد شدند.
پادشاه خان اعظم بمداغه آنها کیل فرمود. محمد حکیم میرزا فرصت
و منته تیسیر لاهور دستبرد گشت. و یازدهم محرم ۹۸۹ هجری قلعه
لاهور را محاصره نمود.

پادشاه با وجود فساد بنگاله و بهار متوجه بکابل شد چون

۱۵۷۷ - ۱۵۷۸ هجری مظفر حسین مرزا پسر ابراهیم حسین مرزا یا پسر دختر کامران
مرزا بعد از احتمال صعوبت قید و بند داخل در سکنه مرزا کبری شد. بر وایت
صاحب طبقات اکبری (جلد دوم صفحه ۶۶۸) قیادت یک هزار سوار داشت.
۱۶ مطابق ۱۶ فروردی ۱۸۸۷ هجری -

بسیار رسید محمد حکیم میرزا غایب گشته بکابل رفت و گیهان خدیو شاهی
منصور شیرازی را به علت سازش محمد حکیم میرزا بدارشید - چون رایت
احلال در جلال آباد رسید شاهزاده سیم در آنجا گذاشته شاهزاده
مراد بهم منتقلاتی پیشتر فرستاد و محمد حکیم میرزا لشکر آراسته بمقابله
شاهزاده صف کشید و بعد محاربه و مجاوله بسیار از معرکه ستیز گریز نمود
در حین تعاقب مردم بسیاری از عسکر و تلف گشت - پادشاه هفتم ماه
صفر بکابل داخل شده محمد حکیم میرزا به غور بندگان گنج - از آنجا ایلچیان

له شاه منصور از نو بندگان و حاجان شیراز بود - در آغاز با شراف عطریات
شرف اختصاص داشت - در آن ایام ملغریخان اقتدار بسیار داشت - چون در شاه منصور
هم در فرستاده دید، اولاد و جهات و محلات پیچیده در آورده بزرگان انداخت - بعد از آن
نجدت میثم خان پوسته ندیجا دیوان او شد - بعد از چند سال دوباره ملازم درگاه
اکبری شد و به لیاقت خداداد به منصب وزارت فائز گردید - (طبقات اکبری جلد دوم
صفحه ۲۹۲ مترجمه بی - ڈی صاحب) و اینکه خواجہ نظام الدین نسبت خواجہ منصور
شیرازی داده است معلوم می شود که قتل وی سازش مخالفانش بود - چنانچه بعد ازین
پادشاه بقتل شاه منصور بسیار متاسف گردید - برایت بلوچین صفحه ۳۱۴، شاه منصور
بر دروغیکه مصلوب شد نزد سرائے کوک کچھو به بر شامع کرنا ل که بطرف لدھیانہ است واقع
بود - صاحب آثار الامراء جلد ۱ - ص ۱۵۷، انکشافی نموده است که سر غنہ این سازش کم
برادرش به از خان بود و او به باطن کائندہ وکیل راجہ گوڈرل بود (طبقات اکبری
جلد دوم مترجمه بی - ڈی صاحب صفحات ۵۴۷، ۵۴۹، ۵۵۷) -

فرستاده التهای مغول برائیم نمود و پادشاه او را بطور خطا سرفراز کرده مردم
کابل را بخلع فاخره اختصاص بخشید چهاردهم ماه صفر کوس مراجهت لواخته
بر ساحل نیلاب رسید و در اینجا قلعه متین و سنگین معمور کرده به انگلیک موسوم
ساخت. نوزدهم رمضان در فتح پور سیکری نزول اجلال فرمود. شاهباز خان
که بنا بر امری مجبوس شده بود از بند برآوده به کومک شکر بنگاله فرستاد. پادشاه
بآزار اسهال چند روز سخت علیل بود عاقبت شفا یافت.

در شوال ۹۹۱ هجری نصد و نود و یک پادشاه به خوشی پریاک آمده شهر
آله آباد آباد ساخت. و سلطان مظفر گجراتی در اینجا بغرباط بوس فائز گشته
اقطاع خوب نوازش یافت و بعد چند گاه که بختی رفته با اتفاق شیرخان در
گجرات شورش برداشت اعتماد خان و شهرابالدین حاکمان گجرات در جنگ او
عاجز آمده شکست خورده به پٹن رفتند. و پادشاه میرزا عبدالرحیم ولد
بیرمخان بمداغه مظفر خان مامور ساخت. و مظفر خان قلعه برودده را فتح کرده

به بزمیت نواب نظام الدین. (ملفوظات جلد دوم صفحه ۵۳۸) بنام انگلیک بنارس موسوم ساخت
یعنی در یک منقوط نام این مقام جو باد بیاک مذکور است. اما ترجمه انگلیسی امیلیت صاحب جلد
پنجم و بدایونی نامش جوسی و بیاک دارند.

اعتماد خان یکی از امراء سلطان بهادر و سلطان محمود گجراتی بود. بعد از فتح گجرات اعتماد خان
از ملازمان درگاه اکبری شده خوشنودنی پادشاه محال گرد و از امراء چهار هزار سواری شد.
در سال ۹۹۵ هـ (۱۵۸۶ء) فوت کرد (ملفوظات اکبری جلد دوم ترجمه بی. ڈی صاحب

چهاردهم که رویه از ذخیره شاهنشاهی کشیده مع اموال قلیب الدین خان و الی
 برآمده که از ده کرد متجاوز بود بغارت برد و از آنجا با احمد آباد آمده و مدتی
 آردنی خیل و ششم مشغول شد. میرزا عبدالرحیم چون به پلن رسید با شهاب الدین
 خان متفق شده با احمد آباد آمد و نزد هم محرم السلام بجنگ پیوستند و از طرفین
 جمعی کثیر کشته شد. عاقبت مظفر خان برزیت خورده با احمد آباد و آمد از آنجا
 برآه که بیایست بجام پناه برد و عبدالرحیم قلیچ خان را بمحاصره قلعه بر وجه بود بعد
 از محاصره هشت ماه بجانب دکن گریخت و قلعه مفتوح شد. مظفر خان بار دیگر
 با داد جام و حاکم چون که جمعی نپسندیده بجانب احمد آباد یغار نمود. و عبدالرحیم
 بمقابل او برآمده مظفر خان سر اسیمه بکسل گریخت. و عبدالرحیم با بجله وی حسن
 خدمات خطاب خان خانانی عطا شد.

۱۰ قلیب الدین خان برادر خان اعظم بکله خان عهد و بیکریگی و امیرالامرائی داشت. از امرای
 پنجزاری محسوب می شد (ایضا صفحه ۶۶۲) -
 ۱۱ مطابق ۱۸ جوزی ۱۱۵۸ هـ -

۱۲ عبدالرحیم خان الحروف پسر از خان پسر پسر خان بود. بعد فتح گجرات بر عهد و موافقتی با
 انواع بکری) فائز گشت و قریب ده سال برین فائز بود. ملا نظام الدین و طبقات بکری (جلد
 دوم صفحه ۶۵۴) او را بسیار ستوده است و گفته که او را با فقیران و دستان خدا بالخصوص
 علماء و فضلا بسیار محبت بود. ۱۳ خواجہ نظام الدین بروی نسبت قلیچ خان نوشته
 که او عرصه دوازده سال از خلافت پناهی نموده بالاخر بعهده وزارت فائز گشت و از امرای
 چهار پهل سوار می بود (ایضا صفحه ۶۶۲) -

۱۴ رتبه احمد آباد و نصیر خان سرلشکر مظفر خان که حاکم قلعه بر وجه

همدین سال شاه ابو الفتح از دکن آمده بخواب عضدالدوله اختصاص یافت. و تبحرین او پادشاه خیال تسخیر ممالک دکن بخاطر آورده خان عظیم و عضدالدوله برای فتح دکن مأمور ساخت. و خان عظیم با جمعیت لشکر داخل دکن شده ایلیچی پور را غارت نمود. و میرزا محمد تقی و راجه علی خان بجنگ برخاسته خان عظیم ناب تقابل نیاورده از دکن بیرون آمد و عبدالرحیم از گجرات بجنور رفت. مظفر خان گجراتی فرصت یافته قریب ده هزار سپاه جمع کرده جانبادست و پامیز و عاقبت کاری ساخته گریخته رفت. همدین سال شاه رخ میرزا بنیره میرزا سلیمان موجب غلبه عبداللہ خان اوزبک بدرگاہ آمده در سلک امرای عظیم منتظم گشت. همدین ایام دختر راجه بهگوننداس بعقد و اصلت شاهزاده سلیم اختصاص یافت. همدین سال محمد حکیم مرزا برادر خاقان دوران در کابل فات یافت. و عبدالرحیم خان بر حکومت گجرات محنت ارگشت.

همدین ایام پادشاه بجانب لاهور نهضت فرمود. و راجه مان سنگه بر حکومت کابل متقل گشت. بعد چند روز لاهور را باات عالیات باہتر از آمدہ بجانب قلعه انبک انتہاض فرمود و در انجا راجه بهگوننداس شاه قلیخان

شاه شاه رخ مرزا پسر ابرہیم مرزا از امرای پنجزار سوار دربار اگیری بود. به عهد خواجہ نظام الدین ہروی بر عہدہ صوبیداری مالوہ امتیاز داشت.

۲ (۱۵۸۲ء — ۱۵۹۷ء)

۳ شاه قلیخان در سابق از علما مان بیرمخان بود. پس از ان عرضی سال در سلک امرای

و شاه برنج مرزا با لشکر پنجاه هزار سوار بتخییر کشمیر تعیین فرمود. زین خان
کو که با افواج آرستند بر سر افغانان سواد پکور را مورد ساخت. متعاقب او
سعيد خان گهکند و شیخ فیضی و غیره لشکری عظیم بمدد زین خان روانه نمود.

این باب در دوین پیشی لشکری اردو در سر افغانان شکست خورد و در ترب
بهشت هزار اسب قتل آمدند. پادشاه از مقام ابلهک بدلاهور آمده
شاه برنج میرزا و راجه بگوندین بکثرت براف و باران و قحط غله بتنگ آمده
باشمیر یا صلح کرده یوسف شاه چک همراه گرفته بعزب اطوس دلاهور
فائز شدند و پادشاه مصالحه منظور نکرد. یوسف شاه مجبوس کرد.

و در ۹۹۲ هـ بنصد و نود و چهار محمد قاسم خان میربحر کابل بجای
از امراء کرت ثانی بتخییر کشمیر روانه فرمود. چون اهل کشمیر با هم دیگر متنازع
بودند لشکرشاهی کشمیر در آمده متصرف شدند چنانچه شرح آن را در اوراق

۳۲ هـ هزاری داخل ماند. مالک اوصاف حمیده و خصال تنوده بود. دقتی حاکم شهر آگره
می بود (طبقات اکبری جلد دوم صفحہ ۶۶۴ ترجمہ بی - ڈی) -

۳۱ هـ زین خان کو که یکے از امراء پنجزاری بود. در جماعت و بهادری خصال تنوده داشت.
در این صفات از ابنائے روزگار ممتاز بود. پادشاه از زیرکی و فهم و فراست او بسیار
متاثر بود (ایضا صفحہ ۶۵۹) - ۱۵۸۵ -

۳۰ هـ محمد قاسم خان میربحر از امراء قدیم دودمان اکبری بود. در عهد خواجہ نظام الملک
هرودی (طبقات اکبری جلد دوم ترجمہ بی - ڈی صفحہ ۶۶۸)
الکرامت کابل داشت.

گذشته گذشت. همدین سال اثنایا بنوازه خسرو فرزند شاهزاده سلیم متولد شد.
 همدین سال جلالت که در میان دود خیمه باغی شده بود از دست حمزه بیگ ترک
 باجی از باغیان قتل آمد.

دور ۹۹۶ هجری رایت جابانی سایه افراز خط کشید گشته سرکان انجا
 را تدارک دافعی نموده رجعت فرمود. ویوست خان شهیدی بر حکومت کشمیر
 اقتدار یافت. و همگام مراجعت کشمیر صادق خان بدیع افغانان سوادجور
 مانور شد.

دور ۹۹۷ هجری برای سرکوبی یادگار بد کردار سجان کشمیر نهضت افتاد.
 بعد تفرج و گلشت انواد سمند عزیمت رانسیاحت کابل بهمنیر فاعه قلع خان
 بر حکومت کشمیر متقل گشت.

دور ماه محرم ۹۹۸ هجری رایت مراجعت دلاهور فراخت و خان عظم
 از صوبه مالوه مبدل شده بر حکومت گجرات تسلط یافت و بعد انتظام گجرات
 بر سر حاکم که از زمینداران مضافات گجرات بود شکر کشید و جام لافسان
 و دینان والی جوگالده با بیت هزار سوار مقابله آنده جنگی عظیم واقع شد.

نام نزد الوافضل و داکبر و کابل بتاریخ دهم مهر سال چهارم سنه بطوس مطابق بهمنبر ۹۹۸
 واقع شد (اینها، اینجا - ص ۵۶۶).

به مراد از مرزا عزیز کوکانش سپهسالار افواج اکبری است.

به بقول بی. وی. ایم ای محشی طبقات اکبری (ص ۶۳۰) نام سابق جام سترمال بود.

به خواجه نظام الدین احمد در بیان تاریخ مبارجه می گوید که عظیم خان قسیم افغان بیعت محمد آقا خان

و بسیاری از آفرای نامدار قتل آمدند پس کلان جام با چهار هزار و چوبست طوطا جل
گشت خان عظیم مظفر و منصور بگجرات و جت نمود.

در ۹۹۹ هـ خان خانان با جمعی از افراد صدر زنجیریل متبخر شدند و سرکشی
بلوچان شرف دستور یافت - و میرزا بانی والی سهند بجنگ پیش آمد
تا بهشت ماه آتش کارزار شعل بود و از جانبین مردم بسیاری تلف شده
و ملحدوی همد و غنیمت قحط افتاد - عاقبت میرزا جلالی صبیح خود بغنقد
از دواج فرزند خان خانان در آورده صلح واقع شد.

و در سال ۱۰۰۰ هـ پادشاه بار سوم بسیر و بیاحت کشمیر ساریه احوال

جنگ نمود - این معرکه از خوفناک ترین معارکه بود که در هندوستان رو نمود - در پی هم
سید اسم باره - نواجه محمد رفیع خدشی و محمد حسین شکر به پهلوی و بهادی جنگ نموده با کاش
دو کس مؤمنان الذکر عام شهادت نوشیدند همچنین میرزا ابتراب میر خورق لیلی در این معرکه
بکارتا شدند از او چوستان کما بیش چهار هزار نفر مقتول شدند - این فتح از پرده غیب و
یکشنبه ششم ثوال ۹۹۹ هـ (۱۵۸۹ء) ظاهر شد (ملقات اکبری جلد دوم
ترجمه بی بی بی - ایملی مطبوعه لیسٹن پریس کلکتہ ص ۶۳۱) -

و در این وقت نواجه نام ابدین احمد جنگ غانخانان با جانی بیگ بگی دو ماه قائم بود -
(ایضا - ایضا ص ۶۳۲) - میرزا ایمرج بیگ -

۱۰۰۰ هـ این مرتبه دود اکبر و کشمیر ساریه سرکوبی یادگار برادرزاده مرزا یوسف رضوی بود
که کشمیر به گنج کشمیران رایت بغا داشته بود - در این وقت اکبر در لاهور و کشتی بسیر
بعد بارزادی مصروف بود که خبر بغاوت یادگار مرزا شنید - گویند که همانوقت برز بازش

انگنہ چل کر تفریح و تماشائی آں سدا و متودہ بجانب پنجاب رہنما س
روان شد۔ در آوقت خان خانان میرزا جانی والی سند را ملازمت
رسانید۔ میرزا جانی در سلک امرای عظام منظم گشته ولایت سند و ر
تصرف اولیای دولت و درآمد۔

ہمدیں سال مظفر خان گجراتی در دست خان عظم میرزا عزیز کو
گر قرار آدہ با ستر حجامی خوشین را بکشت۔ خان عظم سرش بریدہ کھنود
فرستاد۔ ہمدیں سال راجہ مان سنگہ با قتلوی افغان جنگ کردہ غلب
آمد و ولایت اوڑیسہ کہ نہایت بنگالہ است از تصرف ایشان بر آ و ردہ یک
صد و بیست زنجیر فیل غنیمت یافتہ کھنود گندایند۔ ہمدیں سال خان
عظم بغیر اجازت شہنشاہ با فرزندان و عیال خود بزیارت حرمین الشریفین
فائز گشت و بجای او شاہزادہ مراد استقلال یافت۔

ہمدیں سال میرزا رستم بن سلطان حسین میرزا از دوی غلیہ برادر

این شعر راند۔ ”کلاہ خسروی و تلخ شاہی + ہر کل کے رسد حاشا و کلا“

(اکبر نامہ جلد سوم مطبوعہ کلکتہ، ۱۸۸۶ء ص ۶۱۲۔ و طبقات اکبری جلد دوم مترجمہ
بی۔ ڈی۔ ایم اے ص ۶۴۲)۔

لے ملا عبد القادر بدایونی بیچ شمشیر استرو ندارد و ہمیں قدر گھنہ کہ مظفر خان گجراتی
بہ بہانہ قضائی حاجت و رخصتہ با اشیاکہ با خودی داشت خود را کشت۔ (منتخب التواریخ)

جلد دوم مترجمہ ڈبلیو۔ ایچ۔ لونی۔ ایم اے مطبوعہ کلکتہ ۱۹۲۷ء)۔

۳۔ بقول ابو الفضل کے کہ سر مظفر خان گجراتی بد بار آدہ خواجہ نظام الدین احمد پور (اکبر نامہ
جلد سوم ص ۶۳۰)۔ ۴۔ ملا صاحب طبقات اکبری و رد میرزا رستم بن سلطان

قلعه قندمار با ولایت و دولت سپرد و از حضور بر حکومت ملتان افتخار یافت. و بهرین سال خان خانان بتسخیر دکن مامور شد. چون بمبتلا رسید سپر بهمان نظام شاه بگری والی ملک بزار بمناسبت درخواست و در قلعه احمد نگر متحصن گشته شاهزاده مراد و خانخانان با جمعیت لشکر و امراء در احمد رسید. قلعه را محاصره کرده عقب دادند. پانزده بی بی دختر حسین نظام شاه بگری مراد بدفاعه آنها قیام نمود و عرصه سه ماه محاصره بطولت انجامید. بعد جنگهای بسیار کار صلح رسید. ولایت برادر نصرت اولیای دولت احمد نگر مع مضافات و تصرفات در شاه بگری تقرر ماند. القصه از طرفین عهد و پیمان در میان آمده شاهزاده و خانخانان کوچه کرده بجانب برادر رفتند و نزدیک بالا پور شهری موسوم به شاه پور احداث نمودند.

عین صفوی بدر بارکیرت تاریخ ۱۲ محرم الحرام ۱۱۰۳ (۱۵۹۳ء) وقوع پذیرفت. پادشاه اورانیک که در تنگه و علاوه جاگیر داری ملتان بر منصب سپه سالاری بجزار سوار فائز نمود. بقول خواجہ نظام الدین احمد میرزا ستم بر حکومت زمین دار و فائز بود و بسبب دشمنی اوزبکان قریب در خود خود را بمقابل ایشان قائم نتوان داشت و رجوع به هند کرد. (مهری آف اندیا جلد پنجم تالیف سرایج - ایم ایلیٹ مطبوعہ لندن ۱۸۷۳ء صفحہ ۲۶۷) - در آغاز طے شده بود که شہزادہ دانیال نیز در این ہم ہمراہی خان خانان میرزا عبدالرحیم کند. اما مجلس شورای کابینہ اکبر و خانخانان در شیخوپورہ قائم شد، رائے اول الذکر بآن شد کہ خانخانان منفرداً این ہمہ را سر کنند شہزادہ دانیال دریں جا بماند. (ایضاً - ایضاً صفحہ ۲۶۸) -

بعد چند گاه چاند بی بی و پادشاه پسر نظام شاه بگری شورش
 برداشتنه از عادل شاه و قطب شاه مدد طلبیده بقدر پنجاه هزار سوار
 بفرم بزم امرای مغل متوجه برار شدند و خان خانان و شاهزاده مراد
 بموازی بدست هزار سوار بمجاریه آنها مستعد شده بچنگ پیوستند بعد جدا
 و قتال بسیار مخالفان مغلوب گشته خان خانان طبل فیروزی نواخته
 به شاه پور آمده اسپ و خلعت بوی ارزانی داشتند - بعد چند گاه و میان
 شاهزاده و خان خانان غبار کلفت مرتفع شد و پادشاه خان خانانرا
 بحضور طلب کرده یوسف خان مشهردی و ابوالفضل نزد شاهزاده فرستاد -
 و یوسف خان ترناله و کارپل و کبکده که از ملک بر داشت مفتوح ساخت -
 و آن ایام شاهزاده مراد در ماه شوال وفات یافت - و امرای
 نظام شاهی باز غلبه کرده قلعه دبیر را محاصره نمودند - و سید یوسف خان
 و ابوالفضل بمنقابله آنها عاجز آمدند - پادشاه خان خانانرا استنمال بنوع
 دختر او جانی بیگم بعقد شاهزاده و اینها نامزد کرده هر دو را بحسن اتفاق
 تنه خیر ممالک و کهن روان ساخت - و بذات خود هم باشان و شوکت

له درست پیراجه علی خان فاروقی متوفی ششده ۱۵۹۶ء) والی برهان پور است
 (گلشن ابرهیمی المعروف بتاریخ فرشته جلد چهارم مترجمه فدا علی طالب مطبوعه جامعه عثمانیه
 حیدرآباد دکن ۱۳۲۲هـ صفحه ۴۵ - ۴۵۱) -

له بقول فرشته وفات شاهزاده مراد پسر جلال الدین محمد اکبر بادشاه بمقام شاه پور دکن
 واقع شد (فرشته جلد چهارم مترجمه فدا علی طالب صفحه ۴۵۷) -

شایان به محاصرت آنها متوجه دکن شد. و خان خانان و شاهزاده باسی
 هزار سوار بجا صرة قلعه احمد نگر پرداخته فتح کردند. پها در شاه امان خواست
 قلعه آسیر بمهل زمان پادشاه سپرد و دختران و اسلحه و امانت که بحباب بود
 بتصرف اولیای دولت درآمد و بکیم والا شاهزاده و خان خانان از بر مانید
 آمده غنائیم احمد نگر گذارنیدند. و ابراهیم عادل شاه طالب صلح شده دختر
 خود بهمیری شاهزاده و انیال بخشید. و آسیر و بکران عهد و احمد نگر و برار
 شاهزاده بعضی چیز و دختر پیشکش نمود. و عبدالرحیم با تالیفی او مقرر شد.

۱۰ بقول فرشته حکومت سلطان فاروقیه در سنه (۱۵۹۹) از دست پها در خان
 به انجام رسید اکبر بادشاه بفتح بلاد پها در شاه و همراه خود بلاهور برد. این شخص به مر خود
 و واره چهره سلطنت نتوان دید. پها در خان تا عهد نورالدین جهانگیر و لاکبر شاه زند بود
 و از طرف حکومت او وادیسارش ذلیفه عطای شد. بالاخر در سنه (۱۶۱۴) در شهر
 آگره با جل طبیعی در گذشت (ایضا، ایضا، صفحه ۶۵۵).

۱۱ یعنی ابراهیم عادل شاه ثانی از ۹۸۸ تا ۱۰۰۶ هجری قمری در سنه (۱۵۸۰ - ۱۶۲۶) -
 ۱۲ عبدالرحیم خان خانان بخلص رحیم و وزیر ام اکبر سپهری رحمان خان خانان بوده تاریخ ۱۳ ص ۴۱۴
 مطابق ۱۵۵۶ میلادی متولد گردید و در سنه ۱۵۷۳ مطابق ۱۵۷۳ هجری فوت شد. و در چهار هزار و شصت
 محبوب الهی شیخ نظام الدین اولیاء و دیوبند رحمة الله علیه مدفون شد. فاضل بزرگ زبان عربی
 و فارسی و حکمت و برج صاحب بود. مرزا عبدالرحیم رحیم فارسی و افغانه با بری از درکی
 بهم است. (مجلس از قاموس الماشاهیر جلد دوم صفحه ۶۱ مؤلفه نظامی
 بدایه فی تاریخ سنه ۱۹۲۶)

پادشاه مظفر منصور بیدار الخلافت آگره معاودت فرمود.

انتباه - تا اینجا برخی از کارنامه های شاهان مغلیه بنابر ضبط سرشته
تاریخ بطور اختصار گفته شد. اکنون تذکره صوبه واران این خطه که در عهد
شاهان چغت فرمانروای کشمیر شده بودند بدفعات مستقله ایراد کرده شود فقط
اورنگ و از دهم و زو که حکومت فرامندی شاهان چغتاییه
در بلاد کشمیر سلطنت محمد حلال الدین اکبر

قاسم خان میربحر - هفتم ماه ذی قعدة سنه هفصد و نود و چهار خج دولت
اقبال در میان شهر کشمیر افراخته در تنصیف مهابتی مملکت و ترصیف اساس سلطنت
پرداخت. تاریخ مقدم او خیر مقدم گفته اند. حیدر چک و گد شاه که هرگز
عکس نظر انتساب بود در خیال رسیده امرای کشمیر حقوق نرد او آمد و رفت
میداشتند. قاسم خان بگمان فتنه از و متوحش گشته محبوس داشت. و امرای
کشمیر که در نفاق و فساد آموخته شده بودند بعد و این واقعه از تحلیف و تریه
و در مکان اختفا خزیدند. یعقوب خان از میرپور هریت خورده چنده روز
در مضائق دیوه سر کشیده به کشتو اگر بخت. بهادر سنگه اجه کشتوار که با یعقوب خان
رابطه مصابرت میداشتند ادا بجهان شغرت و ملائمت نمود که بغیر رخصت او
همخان برق و باد گشته کشمیر رسید و میبایذ این دیار که از هم متفرق و
متلاشی شده بودند همه کثیر فراموش گشته با او پیوستند و در موضع بهیروز دهنه

۹۹۴ مطابق ۱۵۸۵ء - بهیروز پور در اصل بهیروز پور نام قدیم بهیروز پور است

برای تفصیل بسج کتبه بنامین و تیس - در اوقات کشمیر کجای چیز و بی چیزه آورد

پای استقامت افشردند. شبها نگاه یعقوب خان برافتنه یوسف خان
پسرین شاه و ابراهیم چک و علی ملک ناجی و غیره مبارزان بر سر

قاسم خان شجونی آورده قصر یوسف شاه را که محل سکونت قاسم خان بود
آتش کشیده در شب تا یک روز روشن کردند. انگاه در قل و خوری
مغلان حمله آورده سرهای پهلوانان بر زمین انداختند و از کشته ها
پشته ها افراختند و در کوچه و بازار مردم علوم از حمام کرده به خم
کلوخ و سنگ و چوب مغلان را بید زنگ مقتول و مجروح ساختند و خبر
شاهی که در دست میر عبدلذاق محمودی بود و مبارزان کشمیر با اتفاق
سید ابوالعالی در طرقة العین بغارت بردند.

(در کشمیری پیرو بنی خوات و "آذر" یعنی کپوه) مذکور است. چیره آذر ده است
در تحصیل بدگام قریبا ۱۳ میلان سرنگر بطرف جنوب. این میدان دراز منته پیش محل
محاربه مقاتله ما بین کشمیری و پنج بوده است. بعد از دیرانی عرصه دوازده یوان جلال
وزیر عظیم در راجه گلا یک سنگ "چیره ون" را دوباره آباد کرده بنام "جوالا پور" موسوم
کرد. مطابق مردم شمار ۱۹۲۱ء شمار کاش ۷۹۹ افراد بود (مترجم از خجسته
کثیر حیدر اول بزبان انگلیسی معنی داکتر غلام محی الدین صوفی ص ۲۴۱-۲۴۲)
سید ابوالعالی پسر دوم سید مبارک خان بهتقی بود که در ۱۲۸۶ (۱۸۷۸)
سلطان کشمیر بوده و در فیروز آباد بکالت جلال وطنی فوت کرد. سید یحیی و دستغلام و ش
از تصرف جلال الدین محمد اکبر پادشاه هند بپاد کشیده و قتل به کامرانی نشد. بعد از
استیلا به امن و امان در وطن خود سید مبارک خان بهتقی بدستک سلطان اکبری و

قاسم خان و قبیله این حادثه از لاجورد خان چک از مجلس کشید و قتل
 آورد. - انگاره بامباران خود پای همت استوار کرده در محاربه و مقاتله و او مرد
 داد بسیاری از مخالفان بودی عدم انداخت. و پاینده قزاق که از دلاوران
 جلالت شمار بود و در میدان مبارزت پای جنانست افشوده جمعی کثیر از
 تیغ گذاریند. و علی میر که که از پیا دیان نامی بود قتل آورد. - عیون
 سید ابوالمعالی بر سر او تاخت آورده بیک ضرب نیزه بی سرساخت. بیرون
 عسکر شاهی میخنداکس هجوم کشیده او را در محاصره گرفتند اما سید ابوالمعالی
 اسب را جولان داده از حلقه کارزار بدرجست. عاقبت عسکر شاهی
 بر سر پریشان گشته یعقوب خان بنفرت و فیروزی در دولتیه شاهی
 در آمده بر سر حکومت جلوس نمود و بدل خود خیل فرمود که از لشکر
 پادشاهی هیچ کس زنده نمانده باشد. بنابراین در همان مغروری بجان خست
 که در معرکه خبر پوره بر که که از محاربه گنجینه به قاسم خان پیوسته است او را
 بقتل رسانم. باستماع این سخن تمامی مبارزان و ایمان که در معرکه میر پور
 گنجینه بودند از مجلس او برخاسته متفرق شدند. و یعقوب خان با محدثه
 و قریباً بیست و چهار سال قد متقی راجه مان سنگه خدمات لافقه بجا آورد. در عهد
 چهارنگیزی مرتبه بزرگ یافت. بنابراین سید ابوالمعالی را باید ابوالمعالی شغری که پس از
 نصیر الدین پادشاه شهنشاه چنانیه بنده بود و با فخر النساء دختر ماه کو چک تزوج شد بود
 مشبه و متعلق نماید کرد (مجلس از عایشه کشمیر انگلیسی جلد اول ص ۲۲۹ تصنیف
 دکتر غلام محی الدین صوفی مطبوعه نجف ابونور کشتی لاہور ۱۳۹۴ء) -

داد انجا تنها مانده لاچار در کوهستان او کمر قرار اختیار نمود. و قاسم خان
در دولتخانه شاهی باز به استقلال قرار یافت و شمس چک و حیدر حسین خان
به یقی شمس دوی که در قصبه سوپورایت مخالفت افراشته بودند قاسم
خان جماعت گهراں را بر سر کردگی دولت بختیار بدافعه آنها مامور ساخت
چون لشکر شاهی در موضع پل رسید شمس چک با اتفاق جماعت خود بر سر
ایشان شیخونی آورده بعد قتال و هزل بسیار جام هزیمت نوشید و بجنب
سوپور رجعت نمود. از انجا موجب تقدیم آیام سرالطرف کرنا و گریخته رفت
و یعقوب خان با جماعت خود آیام زمستان کشتوار بر سرده و شاه
الوالعالی در موضع لده و کوهستان نیایکان پناه یافت و باقی سپاهان نندیا
ببیتستان در خانه های زمینداران مقام ساخته با عسکر شاهی نه پیوستند
و یوسف خان حسین خان و ابراهیم خان عهد و پیمان موثق کرده با قاسم خان
طبیق شدند. و قاسم خان بصوابدید تدبیر خویش سید مبارک خان و بابا مهدی
و بابا خلیل و یوسف خان و لد حسین شاه را با عزاز و اکرام تمام بمراقت غنچریگ
در پیشگاه اکبر شاه فرستاده آتش فتنه و فساد رفع کرد. و پادشاه نسبت
آنها مرحمت میندول داشته در ظل رافت نگهداشت.

اولیل بهار ۹۹۵ هجری یعقوب خان بابا دران خود ابراهیم چک
و ابیه چک و غیره از کشتوار آمده بالشکر بسیار در کوه دگون پرگنه اولر

له در اکبرنامه جلد سوم این نام "شمس دوی" آمده است -
که حیدر خان و ابراهیم خان بر دوسران سید مبارک خان به یقی اند (اکبرنامه جلد سوم صفحہ ۵۱۳)
که ابیه چک نام مخفی است این ابراهیم چک برادر یعقوب شاه چک است و آنگاه در انجا مکرر

علم مخالفت افراشت و سید ابوالمعالی و ابراهیم خان و کجی دینه زمیندار
 بزیل و بهرام نیایک و احمد نیایک زمینداران را در مقام بیست و نه زمیندار گرد
 و غیره از موضع ده خروج کرده بمقام غازی ناری آتش فساد افروختند
 و شمس چک از کرنا آمده در کامرائی شورش برداشت و قاسم خان علم قابل
 افراخته سید جلال خاقدار را بدافع سید ابوالمعالی تعین نمود و بمبارک خان
 گکهر را بمقابله شمس چک مامور ساخت و خود با تفاق علم شیرخان ناگری
 و میرزا زاده علیخان و سید عبداللہ خان و گوهرخان و میرزا علی اکبر شاهی
 و جلال سعید و باجمیت هشت هزار سوار از شهر برآمده در موضع گاوسو
 محاربه آراسته با یعقوب خان بجنگ پیوست و محاربه و محاربه و محاربه
 آمد چنانچه میرزا زاده علیخان باجمعی از مینارزان شاهی قتل رسید و بیاری

نوشته غالباً مبنی بر سهو نسخ است و در تاریخ اعظمی و تاریخ ملاطیل مرجانیوری این نام
 به همین طور آمده است. الا پندت نازان کول عاجز و الو افضل بالترتیب
 تاریخ کشمیر و اکبرنامه جلد سوم صفحه ۵۵ این لفظ را چنین چک و اینچیک نوشته اند.

۱۰ و دست میرزا ده علی خان پسر محترم بیگاست از امرائے عهد آشتیانی (اکبر) بوده
 منصب بیکزاری داشت مدت عمر خدمات شاهی بجا آورده در جنگ کشمیر یا سال
 سی و دوم سنه جلوس (۹۹۵ هـ) روزی که نوبت سید عبداللہ خان بود و شکست
 بر فوج بادشاهی افتاد و دژ کاراو بیکر آمد (مآثر الامراء جلد سوم صفحه ۲۵۸) -

۱۱ و در بعض نسخ مذکور خان -

۱۲ این واقعه در سال سی و دوم سنه جلوس مطابق ۹۹۵ هـ (۱۵۸۴) به وقوع پیوسته

از امر و سکر اسیر شدند و قاسم خان منورم شد بجانب شهر رحمت خود
 و بمن تدبیر سپید جمال خان و مبارک خان را از مواضع تعینات پیش خود
 طبعید - انگاه یعقوب خان از کوه دگوان ایلغار آورده زیر دامن کوه سلیمان
 پای استقامت افشرد و سید ابوالعالی بم با جمعیت خود از کوه آمده با او
 بر کرپوه با حمله فساد افروختند - آنوقت رفیقہ نصرت قاسم خان
 محلی غیر از نفس شهر ماند - انگاه قاسم خان افواج خود را دو حصه نموده یک
 حصه از جانب پان در زمین و یک حصه از طرف گوپکار بمقابلہ یعقوب خان
 تعیین ساخت - پس مبارزان طرفین دست دراز و گشاده آتش میبارا
 همچنان همچنان دادند که بسیار از دلاوران کارزار خو بنا گشته با خاک
 آمیختند و بعضی از مبارزان روزگار خسته و افکار گریخته این کوشش و
 کوشش و آوینش از صبح تا پیشین اشتداد یافت نزدیک بود که افواج

همراه میرزاده علی خان نزدیک رسیدن را درین محرابه روزگار سری شد (اکبر نامه جلد

موم صفحه ۵۲۲ مطبوعه مکتبه ۱۸۹۶ء)

لحاذا زمین دیم است قریباً پنج میل از مرکز یک طرف جنوب بر شامی که باسلام آباد
 (انست ناگ) می رود -

مطبعه ذرواقع کشمیر (مطبوعه نور محمد غلام محمد تاجران کتب سرنگه کشمیر صفحه ۱۰۱) بجای
 گوپکار آیت گبی مندرج است - این هر دو مقامات قریباً یک میل از دگر که محلہ میت
 از صبح یک طرف شمال شرق متصل واقع اند -

شاهی را تهاپی عاید می شد لیکن با فضل قادر قدیر ناگاه تیری از پشت تقدیر
بر خاسته و چشم نوزنگ چک که سپاه لار لشکر یعقوب خان بود رسید و بصورت
آل در دایه عدم خزید. و قاسم خان قرین فتح و نصرت گشته شهر رحبت
فرمود و یعقوب خان با وجود ذلونی در اینجا آسوده فردا وثیقه بجانب
شمس چک که در قلعه مانجک بود بزرگداشت که فیما بین مقرر شد بود که هنگام
غنیمت بر سر می آید شمارفته شهر را قبضه بکنند و اگر بجانب شما فوج متوجه شود
مایاں تصرف شهر میکنیم. ایشان بر خلاف عهد و عمل می سازند. اگر پسند خاطر
شما این است که ملک نزد دست بر و دین اینقدر خون مردم رنجین چه فایده
می بخشد شمس چک بعد مطالعه مضمون نامه حسن ملک ناجی پیش یعقوب خان فرستاد
که ایشان با جمعیت لشکر خود در مانجک بیایند که با اتفاق یکدیگر بر لشکر مخالفان
تاخت آورده موافق مراد کاری ساخته شود. یعقوب خان موجب پیغام
آنها در مانجک آمده با هم متفق شدند. و قاسم خان باستمع این خبر با لشکر خود
بر سر مخالفان تاخت بحسن انتظام صفوف میبند و میسر و جناح آراستنه فیصلی
بدست بمقابل دشمنان انداخت و از لشکر یعقوب خان شمس و دلی حسن ملک
بها دیده در میدان بخاریه و نهرهای ولیرانه و چالشهای رخنانه بکار میبردند.
در آن حال لشکر پادشاهی هجوم آورده گرد و آلوده آنها حلقه بستند

له بقول لای الی افضل نام اصلی - نوزنگ خان فتح علی خان بود. و نوزنگ
خان لقب است که یعقوب شاه چک ادا با وے مطلق کرده بود (کبرنامه جلد دوم)

پیشا بدو این علل پیران شمس چک و فرزندان سید مبارک به محاصرت آنها
از نیام آخته بحرب و ضرب و پیوستند - در آن اثنا فیل بدست بر
حسن چک خرطوم را که در حسن ملک همچنان تیری بر بنی فیل انداخت
که فیل زیانزا گریزان ساخت و بروقت گریستن فیل بسیار از فوج
شاهی پامال و خسته حال گردیده بکیزار و پانصد کس مقتول و مجروح شدند
و هنگام شام ناکام بجانب شهر رجعت نمودند پس تا عرصه دو نیم ماه هیچ
روزی بغیر از محاربه و مقاتله و مجادله نمی بود و دلاوران کشمیر در شهر آمده
یراق و سامان و لباس خسلان بزرور میبردند -

میرزا قاسم خان از تنابهی و خدای شکر تنابهی عاجز و دلگیر شد
اموال حسرت و نکال محض و محروص داشت - عرش آشیانی سید مبارک نمانا
و محمد بیگ و بابا خلیل را فرمان داد که ایشان همراه عسکر تنابهی در کشمیر رفته
اطفای فائزه فاد و عناد بر سر بجه که می داشتند نمایند سید مبارک خان قبول
این امر خطیر ننمود - موجب آن پادشاه اند متعین شد الزاج شده نند

لغة هفتاد و پنج عظیم دیده مری این کت سوم بود که خبر کمال الدین محمد اکبر پادشاه
رسید که لشکر مثل از شهر نمی تواند برآمد (واقعات کشمیر صفحه ۱۰۲)

این محمد بیگ وزیر پادشاه سابق کشمیر بود - ابو الفضل او را دشمنه نیزنگ باز
این ملک (کشمیر) قرار داده است - چون شمس چک با وحسد و کینه پنهانی دشمن
محمد بیگ بران شد که مهاجرت و وطن خود کرده بشمولیت در افواج اکبری خاتمه اقتدارش
کند (اکبرنامه جلد سوم صفحه ۵۰۲) - بقول ابو الفضل هر دانی که درین ایام

شهباز خان بصوبه بنگال فرستاد - چون در علاقه فیروز آباد رسید

از کثیر بدولت خردانی (اکبر شاه) چهره بخت نمندی آخر دختند و بیج دل اندید بی نصیب
 دل سید مبارک خان بهی - (۲) پنج برادر یعقوب شاه چک (۳) حیدر علی (۴) محمد حسین
 (۵) احمد حسین (۶) حسین خان چک که در آغوش او را بجا کومت برگرفتند - (۷) و (۸)
 حسین خان و برابیم خان پسران سید مبارک (۹) محمد رفیع و قالیابا (۱۰) یا پسران علی حسن
 (۱۱) و بابا غیل (۱۲) و بابا مهدی که این هر سه در لباس اهل سعادت پیشوای کشتیران بودند
 (۱۳) جواد علی (۱۴) حکمران و لوهر (۱۵) ملا حسن (۱۶) و پسران حیدر چک (اکبر نامه جلد
 سوم چاپ ایشیا نیک روسای کلکتہ ۸۶ و ۸۷ صفحہ ۵۱۶) -

لے شهباز خان کنوہ کہ پیش شیش واسطہ بجای جمال ی رسد، مرید حضرت محمد ہا
 ذکر با ملانی رحمتہ اللہ علیہ بود۔ در مبادی حال بطور آبائے خود بجز وہ و دو شوی ی گذراند
 پس از ان در جانشینی کو ال مرتبہ احتیاط در مقدمات نمود و منظور نظر عرش تیشانی
 (جلال الدین محمد اکبر) گردیدہ از منصب یکہ صدی بر تنہ ادارت فائز گشت و بخدمت
 "میر تو زکی" اختصاص یافت۔

در سال شانزدہم کہ لشکر خان بکشی محتاب شد، منصب لوہ شهباز خان
 گشت۔ پس از چندے بکشیگری نیز منصبہ گردید۔ در سال بیست و یکم بہ تنبیہ را بطور
 علی الخصوص کلہ پیرام وائے بیرہ مالہ لو و تخیر قلاع سوانہ متعلقہ خود چو روستوری
 یافت۔ در کمتر فرتے فیروز دمنڈی روئے داد۔ در پیر سال کہ ۹۸۴ھ (۱۵۷۶/۷)
 بود، شهباز خان بر سر راجہ گجپتی کہ از زمینداران محمدہ صوبہ بہار بود، متعین شدہ
 اور اندک مدتی اودا بناوٹ خمول شافہ۔ (۱۵۷۸ء) قلندہ کو بن بل میر

درگذشت و در آنجا مدفون است. تاریخ

میر مبارک منیر سید صاحب سیر
بود شه کاظمی راه صغار شریف
کرد چو عمر جهان یافت بخت رگنا
سال و نهم و گشت خرو شهرت

انگاه بفرمان خاقان اکبر یوسف خان شهیدی با جمعیت بیست
پنج هزار خوش پوش و خنجر گذار بید رفته گئی با بابا خلیل و محمد بیگ که از چند ماه
باریاب حضور شده بودند برای سرکوبی سرکشان کشمیر قطع منازل کرده
و نفس شهر دار دشمنند. چون محمد بیگ مردی نیک سیرت و خوش نیت بود
ساکنان این دیار از صغار و کبار قدوم او مقتنم دانستند با تمنا ملت ملازی
اول بسیاری از دلاوران جرار شامل عسکر شدند چنانچه لوهر چک و لد و لد و لد
و بهرام نیا یک اسماعیل نیا یک و غیره بسیار کال بوساطت او با یوسف خان

مکرمانه بل کشایش بود مفتوح ساخت. چون دلال ملت پیشتم خان عظیم که از بولای بنگاله
دل گرفته بود، استدعای خدمت دیگر ناجیه کرد، شهباز خان و پاسبانی آن دیا
رضت یافت. در سال سی و چهارم از اینجا متغیر شد که قوالی آرد و نه پاسبانی
ما موشد. و از اینجا بامالش افغانان سواد رضت یافت. دلال جلیج چهارم کبری
که ۱۵۹۹ (۱۶۰۰) بود، ناگهان درگذشت و برادره سلیم بر مولش متغیر گشت
شهباز خان مزبور و اطیب موم و صلوٰه بود. برهم در و راج وقت مصر حیه فیکو
و خرنه پیود. گاه به وضوئی بود. همیشه تسبیح دوست میداشت و در روی خواندگش
در بخت و شش نظیر نداشت. (مخص از ماثر الامراء جلد دوم چاپ گلکته ۱۸۹۰ء)

پیوستند. با جماع این خبر یعقوب خان و سید ابوالعلی و امیرخان و
کوهستان کشتوار و ارباب اختیار کرده آواره دشت کربت گشته و شمس چک
و شمس دینی در علاقه بنوچه بحال تنه اوقات بسر بردند و گروهی دزدان
و مینا فد جبال خیزیدند.

مدعا که محمد رفیع امراد از کین این سرزمین و مبادیان و بهادران
پیر کین را با جماع استمالت و اصناف مروت و ناز و شورش و فساد باز داشته
بناصب قطع و خلایع هر کس را لواخته همه تا اسیر و ادم محبت گفت گزیدند
و میرزا قاسم خان با جمعی از امرای کشمیر مثل شیر علم خان ماگری و یوسف خان
پسرین خان و ابراهیم خان و غیره چند کس از اعیان این دیار بیت دوم
ماه قوال ۱۲۹۵ بدرگاه خلافت پناه متوجه شده باریاب حضور گشتند
و از پیشگاه عالی یوسف خان را منصب یک هزار و پانصدی و ابراهیم خان را
منصب هزار و پنجاه در پرگنه دوا به جاگیر یافتند. حکومت قاسم خان
میر محمد ملک کشمیری یازده ماه و پنج روز بود.

سید یوسف خان رضوی در ۱۲۹۵ بانی مهابانی حکمرانی گشته بموم

له سبب ناکامی میرزا قاسم خان میر محمد میرزا در مهم کشمیر این بود که او از پیشانی
خواهش مانع ناهنجار و فرمایش نهاد و گرفت و گیر کشمیریان همت بر بست و آنچه
سپاهیان آن بوم در هنگام حیره دتی از یعقوب برگرفته بودند باز خواست
(اکبرنامه جلد سوم صفحه ۵۷۱ چاپ کلکته ۱۲۸۶ هـ) -

رعایا و بایا را بوفور عدل و احسان و بخشش کرده غبار خوف و خطر از خاطر
انجمنه انجمنه مرتفع ساخت و شمس چک شمس دوی که در کوهستان پنوجه
مغرو شده بودند در کجا با اجتماع چند او باش شورش برداشتند. یوسفیان
برای گوشه خالی آن را محمد بن سید بهاء الدین مامور ساخت. چون آنجا
در پرگنه پیروه رسیدند شمس چک شمس دوی فرصت یافته برایشان
شیخی آن آورده اکثر بهادران بغل رسانیدند. و هفتیکه شمس دوی نزدیک
خمیه رسید یکی از بهادران سید بهای پیاده از خمیه برآمده بضرر شمشیر و
عنان سمند سبک خرم او قطع کرده پیش مجروح ساخت و سمند مجروح رم
خورده شمس دوی از مهلکه بدر برد و مبارزان بتطابق آنها دویده باز
در کوهستان پنوجه رسانیدند و خود بجانب شهر رجعت کردند. یوسفیان
آن بهادران نامی را انعام بسیار عطا فرمود پس یعقوب خان و ابوالحسن
از کشتن او پیش آورده در کوهستان دین پیاده جمعی از او پیش
با خود متفق ساخته رایت بغاوت تاخت کردند. یوسفیان و عنوی محمد بن
حاجی میرک را که یکی از امرای شاهی بود و بدافعه و مغایله یعقوب خان مامور

شد نزد ابوالفضل که یکبار از سرگردگان سرک دبی شمس چک تاخت کردند مبارک خان و
جلال خان و سید دولت و جمعی بودند. (اکبرنامه جلد سوم صفحه ۵۷۳ مطبوعه ۱۲۸۷ هجری)
۲۰ بقول ابوالفضل این شیخون از موضع ترنگام بود. شمس چک درین محله بسیار از مال
غنیّت بهره خود برد (ایضا صفحه ۵۷۳). نزد گانواتره گام از سرگرد بطرف شمال خرم
بفاصله ۴۰ میل انگلیسی در تحصیل برنده داشتند. بقول محمد خان این مقام کونت علی پهان بود.

ساخت - و محمد بن و ام فریب گسترده قصدگر قدری آنها بحدیث فریب
کرده بود - اما سید ابوالعالی از دام فریب و رم خورد و با جمعیت پانصد
سوار بوقت دیگر شیر و غنای خانه بسیار به از خون شاهی پس رسانید - و
محمد بن پس پاگشته در افواج شاهی پناه یافت و بهنگام تعاقب دستید
ابوالعالی مجروح گشته از اسب فرو افتاد - ازین رو یعقوب خان ساعتی
در استمزاج او تا خیر کرده از تعاقب پر داخت و در آن زمان باد و برق و
باران طوفان برداشته مبارزان بمقام و ما دای خود را رحبت نمودند و تا
ده روز بمقامات خویش نشسته منتظر وقت می بودند -

در آن اثنا یعقوب خان از مقام توقف کوچ کرده در پکنه اولر
جمع آوری لشکر متوجه شده بود و در آن حال بعضی لشکریان او گر بنحیه با محمد
پیوستند و یعقوب خان متوجه گشته بر قلعه کوه اولر که بسیار بلند بود سگوت
اختیار نمود - و محمد بن از بیجا به آمده پائین کوه ناکستان نزول فرمود -
فردا آتش محاربه عمل گشته بحرب ضرب پیوستند و از فوج یعقوب خان بسیار
بنتیج آمدند - عاقبت یعقوب خان مغلوب گشته بکنار کشتوار گر بنحیه رفت - و
سید ابوالعالی بمقام تعیین خود استقامت ورزیده بجنگ شیرانه و حرولیان

لحمه امانند و افضل دست برداری شمس چکاز محاربه با افواج شاهی مبنی بریکس بود که او
بامداد پنجشنبه تره گام اندست افواج شاهی خورده بود - درین ضمن بیان ابوالفضل
و دیگران در جلوسوم صفر ۵۷۳ چنین رفته است -

باسلام این فیروز سپاه بکاشی نموده چنان گرفتند (شمس چکاز) که دیگر نجات

کارهای پستمانه نمود. چون افواج شاهی از سور و ملح افزون بود گرداگرد

آمده بکنز بلند بند کرده نزد یوسف خان رسانیدند. بدین

چو اقبال برگشت در روزگار

دلیری و مروتی چه آید بکار

یوسف خان بنا بر رعایت شجاعت و جلالت خلعت خاصی که خود را

در بر داشت لبید ابوالمعالی بخشیده بر صدر عزت و حرمت نگهداشت.

چون کسی بچک و س دوی ازین واقعه آگاهی یافتند یا استغای سید بهای

باریاب خدمت یوسف خان گشته روانه حضور شدند. و پادشاه آن هر دو

نامدار را با قطع مناسب بر بندگی بخشید. و ایبه خان و لدا بطل خان که

برافقت یعقوب خان در کشتوار بود با پادشاه سلسله جنبانی کرده رفته

موانعت یعقوب خان بریده و کشمیر رسید و از اینجا بواسطت یوسف خان در

دلی رفته بخدمت شاهزاده سلیم رتبه مصاحبت حاصل نمود.

بعد چندگاه یوسف خان بنا بر مصلحت وقت رئیسین خان بهیقی

و علی دار و لهرچک و لد دولت چک و اسماعیل دوی و غیرهم جمع کثیر بمحفلت

و نظر بندی سپاهان در پیشگاه خلافت پناه فرستاده و در اینجا هر کس لودر خود

قیمت و مناصب خدمات عطا شد و اوقات بسیار برونه. بهرام نیا یک مع خود

خود هر خورده در چاه عدم افتاد و سیفان بهیقی و علی خان و چین پاره ایبه

شیطان برادر جید شیطان که کان فاد بودند در دست یوسف خان گرفتار

گشته چنان آنها از حدقه بدر کردند. لهرچک بوقف ستم آورده بدار

کشیدند و هر روز فردی از افراد روزگار و جمیل و بهانه ما خود ذکر و تعقیب را بنه
تا که این مکرزین از خار و عدوان سرکشان پاک گشته وقت و وفق انتظام مملکت
پرسید.

و بعد چندی ماه یوسف خان حب فرمان خاقان دوران برادر خود
باقرخان درینجا نایب گذاشته خود بخجور رفت. استاد ولوی بخار که از
امرای بارگاه مصاحب باقرخان بود وی باقرخان را از شور انگیزی امرای
کشمیر تخویف نمود. موجب آن باقرخان سید ابوالعالی و علم شیراگری و هر چک
و غیره چند کسان را فی الغور محبوس کرده بخجور نوشت که امرای کشمیر مستعد نما و
آماده عتاد دستند اگر یوسف خان بجلدی نرسد ملک و دست ما برود. یوسف خان
از حضور مرخص شده بمسارعت تمام کشمیر رسید. سید ابوالعالی و علم شیرخان
و لوهرچک و بهادرخان و غیره در حضور انور فرستاد و سید ابوالعالی فرمان
حضور در صاحبیت مان سنگه مشرف شده و غازی چک و لوهرچک که همراہ
ظفر انساب در آگرو بودند باندیش فتنه سازی از راه جنوب کشمیر گرسخته آمدند
یوسف خان و محمد بی آهارا دست بدست اسیر کرده بشیدن چشمان سیاه
نمودند. بعد آن یوسف خان بسبب یاده گوئی استاد ولو از محمد بی آهارا
کند شده در پیشگاه حضور و امانت ساخت.

همدران ایام در ۹۹۱ هجری حضور جهانبانی برای سیر و سرور و تفریح
تشریح روح عزیمت گلشتاب اتین کشمیر بخاطر آدوده از دارالملک لاهور

قاسم را با جمعی از سنگتراشان برای تصفیه راه میره پوره پیشتر دستوری داد و بعد چند روز بذات والا بنحوش خرامی و ستوره فرجای منزل بمنزل می برآمد که به برف فوق دهنه پنچال نزول اجلال فرمود. و کف قاسم نام سهند خوشخوام که به کشتل پیش پیش میرفت از فرق کتل لغزش خود ده جاده فرسای با دبه عدم شد. و سرفرازان اطراف کوستان بمقابل پوشانه باریاب خدمت گشته مخائف و نظافت گذارینده سرایه عزت حاصل نمودند.

فر دایر کتل پیر پنچال عروج کرده تا مسافت دو نیم کرده برف حباب بود و ذراته و تگرگ ماریدن گرفت. جنود مسعود متردد و متوحش ماندند مگر بدی جهانمائی هر کس بهولت و شادمانی از کوه عبور نموده روز دوم موکب منصور دهر میره پوره نزول اجلال فرموده بدیدن آب و هوای خوب و گلزارهای مرغوب

۱- بموجب اکبرنامه جلده سوم صفحه ۵۳۷ سه هزار سنگ تراشان که کن و خا و افکاران فراداد و ده هزار یلداران کاگذار بر سر که دگی قاسم خان در پیواری نشیب و فراز این راه کسنوی یافتند. ۲- دن پنچال که به است بر پنج میل شمال شرقی موضع قنده. ارتفاعش

۸۰۲۰۰ فیت انگلیسی تخمینه کرده اند. (ماشیه انگلیسی اکبرنامه جلده سوم صفحه ۸۲۲ ترجمه بیورج مطبوعه سنه ۱۹۱۱ مکتبه). ۳- پیر پنچال که در اصل میرپنت مال بود که به است مشهورند. ۴۰۰، ۱۱ فیت انگلیسی بر شاربیکه از صبر سیرگی رود. (ایضا، صفحه ۸۷۴).

۵- یک بیورج ترجمه اکبرنامه جلده سوم صفحه ۸۲۷ از حواله "اقبالنامه" نوشته است که اکبر در صحنه دو روز و یک شب از میره پوره فرموده سیرگی آمد. اما ابو الفضل در سفر کشمیر آخرین منزل اکبر را به پوره یا خانپور نوشته است که خلاف قیاس است زیرا که فاصله پوره

و ترتیب دوایج ^{نریان} و نغمه سرای مرغیان هر کس را از بهت وافر شکست
 خاطر حاصل شد و رحمت و کلفت راه بغیرت مبدل گشت. طبعیت
 بهار و گریه بستان دگر زمین دگر آسمان دگر
 مردم اعلی و ادانی کشمیر از فرقه مشایخ و علما و فضلا و از اعیان
 و اکابران و امرا و از طوائف هنرمندان و شاعران و اهل قص و سواد
 و خنیاگران بوق و گره گره با سخایف لطافت و نفایس و مذایر
 شرفیاب نظر گشته بخدمت ادانی نواز شهاب کام دل برگرفتند.
 فردا بکمال تودک و احتشام بتاریخ ۲۵ ماه رجب ۹۹۹ هجری در شهر سرگرم
 سخن اجلال در باغ حسن شاه که الحال خانقاه نقشبندیه در آنجا است ^{افتد}
 شعر و بلغا قضاید و مثنویها گذرآیدند و در میان شهرمنادی کردند که
 از سرنگر از چهار یا پنج گروه پیش نیست. بقول بیوتیج مزبور اکبر در عرض چهل روز
 از لاهور کشمیر رسید. ^{له} تاریخ که در «میری آف اندیا» جلد پنجم صفحه ۵۵
 تالیف الیث صاحب مذکور است یکم شعبان ۹۹۹ هجری مطابق هر جون ۱۵۸۹ است.
 اما خواجه محمد عظیم دیده می (واقعات کشمیر صفحه ۱۰۲) بهین تاریخ را سال هجری ۹۹۸ هجری
 نوشته است. ^{له} و لے بالفاظ ابو الفضل. بو الاکاخ یوسف خان مرزبان
 کشمیر قدسی نزدل شد. (اکبرنامه جلد سوم صفحه ۵۴۳) - درین جا مراد از تاریخ
 حسن شاه باغ حسن شاه یک بادشاه کشمیر است که در آن ایام در خواجه بازار، محله
 نو بهیله، سرنگر کشمیر بود. (کشیر حلاطل صفحه ۲۴۷) - ^{له} ابو الفضل درین
 فقط برنام ^{منوی} که بهین براد او بود گفتا کرده است. قصیده که فیض در مدح شاه

بسیکس از سپاهان در خانه رعیت فرو و نیاید - فردا پادشاه بیوی
سفاین سیر در دریای بهت تا شهر بالین پوره فرموده بوقت شام
رجعت نمود -

روز سیوم بستر تالاب در لشکار مرغان آبی و غیره تفریح خاطر
افزود و در انتظام امور مملکت پرداخته ایمان ملک و امرا یان شهر
و اهل علم و فضل و بزرگ خاندانها را مناصب جاگیرات مرحمت فرمود - و اکثر
باغبان و طایغان را قلع و قمع کرده مغلوب منکوب ساخت و عموم رعایا و
برایا را باستمال و مکرمیت دلخوش کرده طرح معدلت انداخت -
و بعد انقضای بیست و هشت روز برای تفضیه راه پیکانی قاسم خان
دستوری داده برای سیر و حسیباً نواحی مراجع در عرصه چند روز بکمرار

و ستایش کشید و شوق بر ۹۸ ابیات شتم است - مطلع اش این بیت است -

هزار قاضی شوق می کشد شب گیر

که بار عیش کشاید به خط کشمیر

(اکبرنامه جلد سوم صفحه ۵۴۳) -

۱۵ در اکبرنامه (جلد سوم صفحه ۵۵۰) بجای قاسم خان ششم بیگ پسر قاسم خان
مذکور است - بر وایت ابوالفضل و انگلی ششم بیگ بر است کردن راه پیکانی تا پنج بیست
سوم ماه تیر مطابق ۳ جولائی ۱۵۸۹ء به قورخ آمد -

۱۶ ابوالفضل در این ضمن چنین میگوید -

۳۳ چون درین ملک از سی هزار کشتی افزون، لیکن سزاوارترین کشتی و نانی

کشتی بنگله دار یعنی پرند و کمره نلو و غیره اقامت سفاین شاهی
 پترزین تمام آراسته شهرستانی عجیب بر سطح دریایادی گرفت و پرتو
 بهایون روز اول در قضیه پانچور جلوه افروز گشته روز دوم در بحیره
 سایبان حشمت افراخت و از اینجا تماشای نندی مرگ که فضای است
 دلکش و روح افزا سمند خوشخرام جولان داده بشکار جمره و هار و
 شاهین پرداخت. از اینجا بر کنار چشمه سالانیت ناگ خیاام فلک اختتام
 افراخته تماشای صحرای بابل و ملاحظه خفا نه را به آرام دیو بیکروز بسر برد
 از آنسو تماشای خضارت و نصارت ایندیار همیشه بهار کام دل برگرفته
 بر جت قهرقری بر سفاین صبار نقار تیز گام گشته در تالاب اولر بیکروز در کا
 مرغان آبی و تماشای جولان گیری کشتیها و ملاحظه دینه لنگ فرموده در با آمو
 سایبان شوکت و حشمت افراخت و برای دشواری و صعب گداری راه عکس
 طعنه پیکر با هشت بخش کرده هشت روز رفتن بخوینر داو و در عبور راه کو اراست
 دیو لیا سه راهروان را محنت بسیار رسید حدود یک کیلیم سرود قات گردید از اینجا
 بجانب لاهور به هفت کرده من مقام حسن ابدل پوسه خان را رخصت انصراف
 بخشید فقط.

نمود، کار آگاهان خدمتگذار در کمتر فرصت گزین کاخهای دریا سرانجام
 نمودند و کلانای بر سطح دریا اساس نهادند و نام آملان و نود و یک سال نیز به
 همین کوشش آماده گردانیدند افزون از هزار کشتی آراسته شد
 (کتابخانه سلیمانیه ص ۵۵۰)

پس یعقوب خان که حدود کشتوار افغانکات بسر میرد با یوسف خان
 محمود و خراسانی و تونق ایلیان موکر ساخته و کشمیر رسید و یوسف خان موجب
 فرمان همراه یعقوب خان در لاهور رفته در پنج میرزا یا دگاران نایب گذاشت.
 یعقوب خان از پیشگاه جهانبانی مؤد و الطاف و مهربانی گشته در علاقه بهار
 بقدر بیت هزار روپیه جاگیر یافت و برای احتیاط مان سنگه را سپرد
 مدّة العمر خود در مصاحبت او بسر برد و عاقبت موجب یاده گوئی معاندان
 چندی در قلعه رتباس نظر بند گشته بعد چند گاه باز رانی یافت. پس در
 برادر خودش زهر داده مسموم ساخت و کشتوار مدفون است.

له سبب بن محمود و موافقت با یوسف خان رضوی این بود که چون یعقوب در تنگائی کشتوا
 سراسیمگی می اندوخت و در دل بمنیالککه مبادا او را زمینداران گرفتار کرده بچاند
 میرزا یوسف خان را بمیانجی گزید. (ایضا، صفحه ۵۵) -

له در متن بجائے "بهار" بهیره مذکور است که سهو نسخ است. به روایت بهارستان
 شاهی (مخطوطه فولیو ۱۹۹ بی، ۲۰۰ له) بادشاه خلافت پناه او را بر فاق حسن
 ترکمان بخدمت راجه مان سنگه و پیش پدر خود لیسع شاه روانه گردانید. و محقق است
 که راجه مان سنگه صوبه بهار بود (برائے تفصیل انرا فاما جلد دوم) -

له مطابق ۱۵۹۳ء -

له رفیع الدین احمد بن ابوالعلا بورین خواجہ محمد علی کشمیری التخلص بہ قاضی مصنف تاریخ
 نوادر الانجار در ۱۳۳۷ (۱۶۲۳ء) قمری است که وفات یعقوب شاه چک بهیب خلع بود
 که اکبر برایش فرستاده بود. (فهرست ریو، جلد اول، ۱۵۷، ص ۳۰۰) -

می آرند که یوسف خان رضوی از کلاهدی میرکاب پادشاه بدلی رفته چون
دایت جاه و جلال در آگره رسید استقامت او را بعضی رسانید که در خط کشمیر تو قیر و
تکثیر محل بسیار است اما انتظام مال گیری اینجا بجا نرفته است و وصول دارین
آنجا در انتظام آن غفلت جایز میدانند، پادشاه قاضی نورالله و قاضی علی را برای
ضبط و ربط بند و بست مالیه کشمیر مقرر کرده راهی ساخت - و در بنی ضبطی محصولات
و محالات بخوبی بعمل آمده مردمان در مقام شورش و ناسازگاری درآمدند - قاضی نورالله
بدرگاه رفته معروض داشت که انتظام این امر بی محکم ناظم صورت پذیر نیست - و کلاهی
یوسف خان درین باب نوعیکه می شاید تدارک نمیکند -

پادشاه لغوای این کلام حسن بیگ و شیخ عمر مجاورت قاضی علی در کشمیر
فرستاد و قاضی علی تمامی محالات بخالصه ضبط نموده مقرر ساخت که علوفه سپاهان
در نقدی نخواهم داد - ازین رو مردم خیانت پیشه را قافیه تنگ گشته که تو قیرات
بسیار میخورند و در صورت ظهور تو قیر محالات بیم امان داشتند - بنابراین بنجیل
فتنه و فساد افتادند - چنانچه دو و شش علی و عادل بیگ و یعقوب ترکمان امام

له مراد از حضرت علامه قاضی نورالله شوتری صاحب مجالس المؤمنین است (منتخب التواریخ
متن جلد سوم صفحه ۱۳۷ و ۱۳۸) -

۲ له در اکبر نامه جلد سوم (ص ۶۱۷) ناش حین بیگ شیخ عمر مذکور است - و آنکه
مصنف این کتاب، جن بیگ شیخ عمر را دو کس علیه نوشته است، مبنی بر سه خط است -
بقول صاحب اقبالنامه انجام حسن بیگ جهت شرکت در بغاوت خسرو شاه خوب نشد -
(اکبر نامه، بیوگ، جلد سوم، ص ۹۴۵) -

قلی جملقه و دیگر او با نشان باهم دیگر رابطه اتفاق محکم کرده همراه میرزا با د^{ست} که برادرزاده یوسف خان و قائم مقام او بود پیوستند و عهد و پیمان بنا کردند. ایمان موثق کردند.

پس میرزا یوسف خان را قریب به چهار هزار مردم پیاده از قوم دله ران ملازم بود از آنجمله زوج یک سپاهی را ملازمان حسن بیگ و شیخ عمر و غلامینده بجای خود بردند. مفسدان بغاوت شعارهای پیاده بدکردار را شورانید و خیر بخار حسن بیگ هجوم آوردند. حسن بیگ را سپاهیان و ملازمان خود آنوقت متفرق بودند اما بذات خود برای همت افشوده مبادعه آنها پیدا در آن اثنا قاضی علی شیخ بابا و الی بیان آمده اش فساد رفع کردند. و بروز دوم باغیان بر کوه ماران با هجوم کرده حسن بیگ بچنگ پیوستند لیکن

به ناکبانه امام قلی چلاق قبا بیگ -

صاحب اقبالنامه می گوید که باغیان اولاً بمناسبت سیاحت کمال الدین اسکندر کلاو را کشمیر یا میر کمال الدین می گفتند. از ملازمان میرزا یوسف خان شهدی بود احتیاج کردند. اما چون او از قیادت ایشان انکار نمود، قرعه بنام یادگار مرزا افتاد و او از به خردی قبول کرد. (حاشیه انگلیسی اقبالنامه جلد سوم مترجمه بهیچ ص ۹۴۵)

و نیز صاحب اقبالنامه تعداد پیادگان میرزا یوسف خان از پنجهزار تا شش هزار از قوم دله را که بود (ایضا، ص ۹۴۵) -

به "کوه ماران" نام فارسی هری پربت است که بر قلعه اش شهر شاه اکبر قلعه ناگر نگر تعمیر کرد -

بعد محاصره و کارزار بسیار بار دیگر بل صلیح در میان آمده با محمد گریه شتی
 کردند. انگاهن بیک از روی تیر و درونی چند کس از ایشان خود برای مصالحه
 طلبانده از تیغ گذرانید و موجب آن نایره فساد باز اشتعال یافته حسن بیک
 و قاضی علی از شهر برآمده بمقام راولپور نشستند و چند روز در آنجا
 بغفلت بسر برده در اطاعتی آش فساد و کوشش نکردند. گروه بغاوت اندیش
 جمعیت و استحکام خویش ساخته چند کس بتسدید راه میره پور فرستادند.
 و میرزا یادگار خود در ناحیه کامراج رفته شورش برداشت. انگاهن
 حسن بیک از خواب غفلت بیدار شده بتعاقب او عجلت نمود اما از نیمه راه
 بازگشت گریخته در شهر قیام ساخت یادگار از مزاحمت او انقار یافته
 بشهر آمد. حسن بیک از غلبه و متردد شده راه هند پیش گرفت. چون به میره
 رسید محافظان راه آگاه گشته بل شکستند حسن بیک کمال اضطراب خود را
 در آب انداخته متابعان او بعضیها غرق دریا گشتند و بعضیها بر اصل نجات
 رسیده دستگیر شدند. حسن بیک و قاضی علی سلامت برآمده در دست
 محافظان پیونچ پال گرفتار آمدند. اما حسن بیک با چند کس از بدخشیان بر تو
 تیر اندازی رایش یافته قاضی علی مقتول شد.

چون حقیقت حال بمقام جاه و جلال رسید فوراً زین خان کوکلتاش
 با جمعی از سپاه براه منظر آباد مامور ساخت و صادق خان افواجی از بهادران
 همراه داده براه پیونچر تعیین فرمود. و شیخ فرید بخشی باباری از مبارزان

بطریق دایره نال روانه نمود. و میرزا یوسف خان برای حرم و احتیاط
 بیش از پیش بوی فضل تفویض یافت و فرزندان او که از جنگ یادگار نجات یافته
 بحضور آمده بودند نظر بند شدند. روز دوم بذات و الا از لاهور رایت
 عزیمت افراشته برآه را جو بهضت ساخت.

بالجمله یادگار خان بعد از عزیمت حسن بیگ شهر کشمیر و آمده فرزندان
 یوسف خان و غنوی بجانب هند را ہی ساخت و خزان و دفاین و خیول و
 اقبال و توپخانه و غیره تمام در قبضه تصرف خود در آورده خود را به بلطانی
 موسوم کرده سکه و خطبه بنام خود جاری ساخت. و پیرم نیا یک را لقب
 خان خانان و درویش علی را خان جهان و عادل بیگ را عادل خان و مقصود
 احدی را مقصود خان و خواجه مومن را آصف خان و موسی میرزا را میرزا
 خطیب بشیده جماعه مفسدان و هرزه درایان را بنحو دایل ساخت و بجای خود
 تصور نمود که در موسم زمستان راه ماسد و دست کسی با نی طرف آمدن
 نتواند و تا پنج شش ماه سامان حرب بضر بکام دل مهیا کرده انتظام
 مملکت بخوبی استحکام پذیرد آئینده بحکس را طافت نیست که با من لیر آید.

«شیخ فرید بخشی بیگی» است (اکبرنامه جلد سوم صفحه ۶۱۹)
 * مواد از چاره نال قادی نزد را جو ری برش همراه قیوم بکرات بهمد را جو ری و شوکیان -
 له ابو الفضل روایت کند که بوقت اجراء خطبه از لشکری اقبال تب لرزه یادگار

مرزا را در گرفت (اکبرنامه جلد سوم صفحه ۶۲۱)

«در اکبرنامه جلد و صفحه مزبور» مخصوص خان -

«برای تفصیل مزید بنگاه کنید به اکبرنامه جلد سوم صفحه ۶۲۱ -

و در همین خیال چند روز به غفلت و بطالت گذرانیده بموجب خواست و نام
طبیعت با نعم و اکرام و نوازش معاونان و مبارزان خود چندان نیرو یافت
موجب آن بعضی مدافعان از ویریل گشته کناره کردند.

چون صیت بهشت گیران خدا پوش هر شهرت یافت آن کوه اندیش در
در طه و نظرات انقلاب تفرق گشته دشوین علی را فوجی بر سر پیر پنچال برائے
تسبیح راه عبور موکب منصور را ہی ساخت. در ویش علی بمبارعت نما منیر گام
گشته بر کوه پیر پنچال قلعه افراخت و آلاب و آلات و غلات را در آن حصه
گذاشته بترتیب افواج پرداخت.

چون بر اول فوج نظرموج سختی فلک غمناک بر فرق پیر پنچال نصب فرمود
دشوین علی بمقابلت افواج شاهی استاده و محرکه بهجای بیاض از مبارزان و در
هم ویش و سیز و نو نیز گشتند و پیمانندگان او مجروح و مغلوب راه گریز سپردند و
چهارکس از عسکر شاهی خان تار شدند. روز دیگر دشوین علی و غیره پائی نتفا
افشوده با جمعیت خود بر فوج شاهی حمله آوردند. چون دیدند که فوج شاهی
از کرده مور و تلخ افزون است همه را مغرور شدند.

وقتیکه میرزا یادگار را خبر ورود ایت مسعود بر فرق کتل پنچال
دید زار آمد مردم دانه معادنت دشوین علی فریاد خود در میرو پور توقف
نمود. شهباز خان و البرهم خان کاکر و سارو بیگ شالمو و یار بیگ اوزبک

له در بعض نسخ بجائے سارو بیگ "شاد بیگ" آمده است. چنانکه در اکبر نامه
جلد سوم صفحه ۶۲۳ مندرج است.

مع چندی از ملازمان یوسف خان با هم دیگر عهد و پیمان کرده بوقت نصف شب بزخمیه یادگار هجوم آوردند. وی از خیمه پناهنده مخفی نشسته بود و آنها جستجو کرده او را گرفتار کردند. ساد و بیگ خواست که او را زنده بدرگاه حجه برساند، شهباز خان به سبکدستی سرش از تن جدا ساخت.

مبیت ۱- هر آنکو میزند بر آسمان سنگ

باز آید سر خود دارد آهنگ

در وقتیکه رایت منصوره بمقام بهرام گله رسید ستر داس سران

له حسن در ذکر این واقعه قدری ساعت چشم پوشی بکار برده است. اصل واقعه چنانکه در اکبرنامه جلد سوم ص ۶۲۳ چاپ شده است مندرج است چنین است که چون نیمه از شب سپری شد سرون الله کبریا ذاخته دست غارت برکشادند. آن بکیش (یادگار مرزا) از زیر سر پرده بیرون شده راه صحرای گرفت. و جز یوسف نام پسر تنایه همی نگذید. لختی راه سپرده میروا به پناه برد. و همراه را با آوردن اسب با زین خرمسار. بر نه میخواستند و آن وقت چذنی به بیغانه پرداخته سپردش و او کوشش داشتند و از ناپیدائی حیرت می انداختند. ناگاه به بیگ را نظر بر یوسف افتاد و او را به شکوه کشید. ناچار سرگذشت بر گذارد و برهنه و بی او گرفتار آمد و مدارایش گرفت. شهباز خان از پی رسید و دوش را از او بر سر یک گردانید. حکومت یادگار میرزا بهنگی پنجاه دیک و دود (اینضا منوره بود) - یعنی شهباز خان نیازی -

به بهرام گله و نزد شلور و هر گول دروازه کشمیر است قریباً بهیت و چهارمیل از راجوری عروج بر دهنه پیرنچال زیجا شروع می خودد حاشیه انگلیسی اکبرنامه جلد سوم ترجمه بیو بیچ چاپ شده ۱۹۱۱
صفحه ۶۸- ۷۰ در اکبرنامه جلد سوم ص ۶۲۳ این مرد متهم داس مذکور است.

کناس زیر پای سمنگیتی ماس انداخته پادشاه متاعش و نیازش بدرگاه
کبریای بجا آورده بمیانعت تمام عزیمت سیر کشید فرمود ۱۲ ماه شعبان ۱۰۹۷
دخل شهر شد و در میان راه شیخ فرید بخشی و دیگر سرداران با او ملت
عبودیت و اخلاص بجا آورده با انواع عنایات سر بلندی یافتند و اکثری از
مخالفان بغاوت آشکارا گرفتار گشته بیاست رسیدند و بعضی در شایان حال
متواری شدند.

چون سایه بجایوں و در دارالملک کشید بر تو و درود انداخت بکرم والا
هر دو جانب دریای بهت در میان سفاین چرخان افروخته شده بر سواحل ریگ
ذرف نمایشی شگرف بنظر آمد که هر کس را سرت و فرحت حاصل گشت همان روز
و خورشید یک راجت بیدار شده در شکوی والا بر تپه پرنشاری افتاد
پادشاه چندگاه بعیش و عشرت و کامرانی و سیروس باحت های و بحری و شکار
مرغان آبی و کوهساری بسر برده چند روز در تماشای بهار شکوفه زعفران
با پیور و نظاره زرد خناری تنخلهای خزان رسیده اطراف که بهار متع یافته
بجانب شهر نهضت فرمود و برای ترصیع دولت خانه شاهی زیر دامنه کوه باران

له مطابق ۱۶ جون ۱۵۸۹ء - و له بموجب اکبرنامه (ص ۶۲۳) و در اکبر این بار در شهر
سیرنگه بنارس و محمود الحوام مطابق ۱۵۸۹ء و کتب ۱۵۸۹ء و جمع پذیر گشت -
خود بیان حسن که "پادشاه چند روز در تماشای بهار شکوفه زعفران دار و نظاره زرد
نخل های خزان رسیده" ممدحت قول ابو الفضل است زیرا که "کفتم شکوفه زعفران"
و در درختی نخل در ماه اکتوبر انگلیسی واقع می شود -

شرقی رویہ تھا و فرمان یافت۔ و نیز برای آبادی و معیشت عظیم برایا حبیب
ظلم چکان ویران شد و بود و تعمیر قلعه حوالی کوه ماران فرمان داده میر عمارت
خواجہ حسین کا بلی مقرر ساخت۔ و انتظام امور مملکت و اہتمام و ارتسام

ملہ مراد ازین قلعه "قلعہ ناگر نگر" است۔ ازین قلعه دروازہ بہ بہین تفصیل کاٹھی
دروازہ بہ طرف شمال و سنگین دروازہ و باچی دروازہ بہ طرف غرب بنویز یادگار
است۔ دروازہ شمال بنام کاٹھی دروازہ کشتہار دار و قطعات ذیل ثبت دارد۔

بنائے قلعه ناگر نگر شد	بحکم بادشاہ داد گستر
شہر شاہان عالم شاہ اکبر	تعالی شانہ اقدس اکبر
کرد و دہ لک از مخزن فرستاد	دو صد استاد ہندی جملہ چاکر
نشہ ہرگز کے بیکار آسجا	تمامی یافتند از مخزنش زر
چل و چار از جلوس پادشاہی	ہزاروشش ز تابنج پیسہ۔

دیگر

بنائے قلعه ناگر نگر یعون آلہ	بحکم حضرت ظل آلہ اکبر شاہ
بنائے دولت این شاہ تا ابد بادا	بحق اشہد ان لا الہ الا اللہ
بھی خواجہ محمد حسین گشت تمام	خیر بندہ از بندگان اکبر شاہ
بقول ڈاکٹر غلام محی الدین صوفی تکمیل این قلعه در عہد جہانگیر ہوئی	

(تاریخ حسن جلد اول مخطوطہ ورق ۱۵۴ و ۱۵۸ مملوکہ کتاب خانہ خانقاہ معلیٰ
فتح کد بہرنگر، و شیر جلد اول صفحہ ۲۴۸، چاپہ جامعہ پنجاب لاہور)

سلطنت بکام دل منظم شده محصولات محال زعفران و البیشیم و جالوزان شامل
خالصه شریفه گشت و افزونی مالیه که در مناصب منصبداران و جاگیرداران
بود و بخالصه پیوست. و باج تمغاسر بر معاف شد. و بند و بست قاضی
علی مرقع گشت.

بعد از انقضای عرصه و و ماه و سه روز پادشاه سمنه عزیمت را بجلان
داود دخت معاودت بر بست. و مردم قشون از راه خشکی جاده فرسای
باده موله گشته بذات والا براه بحری نهضت فرموده شب اول در اندک
قیام ساخت. و روز دوم در سیرتالاب اولر ملاحظه زیننه لنگ عشرت و زبیده
در باره موله خیام قیام افراخت. و افزونی لشکر را بهفت بهره فرموده منزل
منزل طی مراحل کرده در حدود ^{هرکلی} رسید و در اینجا بارش برف وقوع یافت.
محمد قلی خان بخدمت صوبه داری کشمیر خلعت اختصاص پوشیده میرزا یوسف خان
رضوی همکاب طفرانتاب مامور گشت. مدت حکومتش دو سال و شش ماه و هفت
روز بود.

۱۰ در اکبرنامه جلد سوم صفحه ۶۲۴ نام این موضع اندکول آمده است که غلط فاحش است.
۱۱ بقول ابو الفضل دادله نقل بجای این بود که مرزبانی کشمیر را به میرزا یوسف باز گذارد، لکن
چون او در جمع و محال این کشمیر سخن سرگشت، راز او که تا حال پنهان بود از نسخه قاضی علی
آگاه گشت. چنان خدا داکبر بیان چنین آهنگ کشمیر را خالصه فرموده و لاسر برائی
بنو ^{خاندان} سر ^{خاندان} سپرد و سه هزار سوار همراه ساخت و ثانیاً صوبیداری ^{در} مستقلاً داد
لاهور به محمد قلی خان مقرر فرمود. (اکبرنامه جلد سوم صفحه ۶۲۴)

محمد قلی خان در سنه نهصد و نود و هفت بر صوبه داری خطه کشمیر رتبه افتخار یافت. و در تعمیر قلعه ناگر نگر و ترصیص دولت خانه شاهی بیجهان و دل پرداخت. و در قلع و قمع فرقه چکان و طایفه مفسدان علم تجتر افراخت. هر احدی را که دغدغه شجاعت و خیال مبارزت بخاطر میدید او را سیاست میرسانید.

محبت علی که یکی از ملایان خنذیر و پرستار و چین پاره بکومت مامور بود، جماعه که از مبارزان و دلاویزان در پیش او سخواش ملازمت و جمع آوردند. و از روی حدیث در میرافقت و موافقت آنها سعی تبلیغ نموده

له دست محمد قلی خان ترکان است. بقول ابو الفضل پشیر و محمد قلی خان ترکان قوام الدین صفر المعروف باصف خان بود. در سنه ۱۱۹۰ هجری به صوبیداری کشمیر فایز گشت. و بعد عرصه پنج سال و قتی که جماعه در کشمیر ایه یک را بکومت رسانید، پسرش علی قلی خان جمله امپدگان ایشان به خاک نامردی آمیخت. ابو الفضل دبائین اکبری مترجمه بلاک مین صفحه ۴۴ و ۴۵ بجمله سو که بنده کشمیری که از مجتهدان محمد قلی بود رقم طراز است که محمد قلی خان برای معزولی آصف خان فرستاده شده بود. چون که محمد قلی خان را جانشین مرزا یوسف خان شهردی بیان کند قلی میر از تحقیق کار برده است. همچنین تاریخ صحیح تقریری محمد قلی خان بجایه سال نهصد و نود و هفت (۱۵۸۹)، سال کبیر از و یکصد و هجری (۱۵۹۲) است.

له در عهد اکبر بادشاه "احدی" (بفتح الف و کون ما و کسر ال و کون یا) صاحب تریه عسکری بود که از طرف شاه و طایفه می گرفت. و له عند الضروره طلبیده می شد. (جامع اللغات اردو صفحه ۱۴۲)

جماعتی از مبارزانی گرامی انتخاب کرده چشمه سار چھ بون بہانہ چہرہ نویسی
برده در اینجا چھہ با تھنل ساندو جو بہای خون جاری ساخت۔ حقیک و
شمی چک کیوارہ از دست ملا تھیل در موضع رنگی پورہ بنجا ک تیرہ پیوستند
وحین چک و ظفر خان پسران شمی چک از ہند گرجتہ آمدہ و کوہستان مارج
و کامراج دست اندازی ال مردمان کردہ با تفاق حسین خان و ایبہ خان وغیرہ
پیش حاکم تبت رفتہ لشکر او برای کو مک آوردہ در پرگنہ لاروای بغاوت از ہمتند
و در تاخت و تالاج مردمان پرداختند۔ حاکم تبت از او صداع او و اطوار آنہا متنفر
گشتہ و از خوف پادشاہی ترسیدہ بلکہ خود رجعت نمود و جماعت مبارزان
کشیر در شتاب کوہستان با پھان ماندہ شبانہ خانہ ہای مردمان مال و مویش
بغاوت می بردند و فوج شاہی شبانہ و کشینگا آنہا کہ بہ کوہ شیر کوٹ پرگنہ کو بہا

لہ قديم "متسيہ بھون" (معنی اقامت گاہ ماہریاں) یکہ از نامہائے مقام است کہ در اینجا
پرستشگاہ ہنود ماہ تندا یا مٹن (آفتاب) کشیر جنوبی نزد اسلام آباد واقع است و حاشیہ
اکبر نامہ انگلیسی مترجمہ بیو رتج صفحہ ۱۰۸۴)۔ ۵۲ درست این است کہ محمد قلی تھاد در فرود
فتنہ علی رائے حاکم تبت خرد (لداخ) کہ از بادہ فیروزی بر زمینداران تبت کلان سرشار شدہ
بود، کلیتہ ناکام ماندہ بنا بریں قلع خان صوبہ دار لاہور را فرمان شد کہ جمعہ شایستہ ہند
محمد قلی خان حاکم کشیر فرستند تا آل پشہ بدست را بپاکشاس رسانند۔ قلع خان خود و دہن
حکم ستہ ہزار و پانصد سوار سیر کردگی سینا شد و خود بیا در می محمد قلی سبک تھین کرد۔ علی را
چون بر رسیدن فتح نصرت اعظام آگہی یافت، دل پائے دادہ و جگر باختہ بے آنکہ آویزہ
رود و بگر تیر نہا و (اکبر نامہ جلد سوم صفحہ ۸۲۳ و ۸۲۴)۔

بود تاخت آرد و سرای آنها بریده مناره مارا خند بعد از آن طغریان چکن جمعی
از پیاوگان و برخی از سواران ترتیب داده برگروه ایماغان که در برگنه آژون
صاحب ثروت و مکت بودند شجونی آورده بسیاری قتل رسانید و تا بجای کرد
و زکوهستان پیرو متواری گشت محمد علی خان اودا و دام فریب آورده قتل رسانید
همچنین بسیاری از طایفه معدان و باغیان در ورطه عدم انداخته مردم چکان چندان
بخلی یافتند که در پیش جاگیر داران و منصبداران ایند یار خدمت چلکری میکردند
اکثر مایکشا و زنی مشغول شدند.

دوران^۱ خاقان اکبر در لاهور جشن نوروزی ساخته برای سیر و سیاحت
کشمیر لوانی عزیمت فرستاد و از کوه پیر پخال که بکثرت برف محفوظ بود عبور کرده
به مقام هیرو پور^۲ رسید و نزول انداخت. از اینجا برای گلگت اطراف دیوه^۳
پندرام خوشخرام را جولان داده در جمال نگری توقف ساخت.

و بعد سیر و تماشای آن سواد در اننت ناگ نزول فرمود و پیر و گیان^۴ شیان
که در هر آب هتگی میرفتند در اینجا شرف اندوز باط عشرت گشته فردا بفرم شکار

۱ سیاحت اکبر بطریق کشمیر و تیه سوم در سه تله مطابق ۱۵۹۷ء واقع شد و آنکه حسن
نوشته است سهواست. کتیبه سینه تماشا که در اینجا مذکور است نیز همداین معنی است.
(اکبرنامه جلد سوم صفحه ۷۲۵ و ۷۲۶، چاپ ۱۸۸۶ء).

۲ همان نام این موضع متعین نگردیده است. از جنم آف ایشیا تک مونسلی
بنگال صفحه ۱۷۲ معلوم می شود که این موضع غالباً قصیه ناما پور سوخته باشد (همانیه
انجلیسی اکبرنامه، سوم مترجمه بیروتی صفحه ۱۰۸۳).

جمعه و یازدهم برای بابل غنا چهار عشرت را پر و از داده به مقام چهره بون
و شب قیام ساخت. از اینجا اشهب بهمت را بجانب شهر عمان عزیمت
معلوف داشتند زیر پای تخت سلیمان پایه تخت شوکت افراخت فردا بصر
تالاب دول و تیکار مرغان آبی سر مست با ده عشرت گشته در جروگه شاهی کبکال
نقین و تزیین با بنام نواجید محمد حسین کنت بن میر کمال الدین العجوبه تعمیرات روزگار
شده بود نزول نداشت. صبحی برای ملاحظه تعمیرات جروگه و در شنی باغ و اسواق
و دکا کین و کوکبی و محلات شاهزادگان و مکانات ارکان دولت و تاجران
و حصار شهر بنیاده که در عرصه چهار سال حوالی کوه ماران معمور شده بود رسیدند
سبک خرام خرامان خرامان نظاره و تماشا فرمود. و بهتیمان تعمیرات را با نعام
اکرام شاهانه از هجندی و سر ملیدی بخشید و آبادی درون قلعه شهر ناگزیر موسوم ساخت
و بعد یک هفته روز شنبه در میان عیدگاه قریب هشتاد هزار کس از مردم
عام و خاص صغیر و کبیر چه از اهل شهر و چه از ده جمع کرده بالوان نعمتها و اقسام
خوردنیها و انواع ادام و لحوم شیرینی با کمال جود و رافت ضیافت بخشید
بر سواحل دریای بهت و فراز کوه ماران و کوه سلیمان و بالای بامهای قصور و
بیوت چراغانی ثیابی بعل آمده تمامی شهر به ضیاء و روشنی آن منور گشت و طرفه
نورستانی بطور پیوسته و بهمان روز یکی از مقریان خاص حافظ قاسم نام
مارسانی را و امن عصمت آلوده ساخت و پادشاه بکرم نافرمانی آخته ساخته
در چاه عدم انداخت و بهمان روز برای تسخیر تنقین عسکر طغر بیک را دستوری داده
له بروایت ابو الفضل این آفته در سال چهل دوم سنه طوس مطابق سنه ۸۰۰ و نماند.

انجودای مرزبان انداخته سیرگشت و دولت و مکنات او بغارت رفت. علی
دای که از نژاد مرزبانان آل سواد بود بر حکومت آن بلاد مقرر گشت.
پادشاه عرصه سه ماه و بیست و هفت روز در سیاحت و گشت

اطراف و گشت این ایالت را به سرور و بهر و پادشاه و مرزبانان و شهبانان و سیرگان

داشت. روز اول در چهار باغ شهاب الدین پوره نزول اجلال فرمود. روز
دوم بعزم نه شاهی خزان این گستان بجانب برگنه لار خرامش فرموده و در
موضع میگام دور و دینار و تماشاخانه که خاطر اندوخت از اینجا دقتیه
پایبور برای دیدن شگفته در محراب خیم اختتام افراخت از اینجا آهنگ کوچ
نموده و در خایم نور قیام ساخت. فردا منزل نزل مرحله پیاگشته بر فرق
پنچال برف باران در پاشی کرده بخیر گذشت. از اینجا محمد علی خان را رخصت
انصارف بخشید وی در تحریف ترهیب چکان و تعمیر و ترتیب باغات و عمارات
و عدل احسان و رعیت پروری و داد گستری و نظم و نسق و رونق و رونق امور

له در اینجا بیان حسن. از روایت ابو الفضل کلیه مختلف است. حقیقت این است که
حاکم بزرگ تبت کلیو یا کلیوم بود و راجه رائه یا داجو رائه نزد و به تبت سپه لاری
می داشت. البته از دست بناسپه می گرانید. مرزبان آنجا کلیوم لشکر فراهم آورده
اقطاع برگرفت. و راجه رائه آوارگی گزید. علی رائه که یا کلیوم کینه ذاتی می داشت
بکین برخاسته بر و غالب آمد. چون آوازه عا که ابری شنید ملک سور وئی کلیو به کلیو
پسده باز گردید. (اکبرنامه جلد سوم صفحه ۷۳۱) -

له در اکبرنامه جلد سوم صفحه ۷۳۲ "خان پور" مذکور است -

مملکت پانزده سال بحکومت گذرانیده تغییر یافت.

حضرت علی اکبر در ۱۲۷۱ هجری قمری یک هزار و دویست و هشتاد و نه ساله در حکومت جلوس کرده و ضبط و ربط امور مملکت و عدل و احسان و نصفت پرداخت. در حکومت او به سبب با تش باران بی وقت قحط غله واقع شده مردم بسیار ضایع شدند و خانه ها خالی گشتند اکبر شاه از لاهور و سیالکوٹ غلات موقوفه فرستاده مردمان را جان بخشی داد.

و همدران زمان خاقان دوران بصولت ضعف پیری روز بروز ناتوان شده قوت محض بل گشت تا آنکه بروز سیزدهم ماه جمادی الثانی ۱۲۷۱ هجری قمری از عالم فانی بمیک جاودانی انتقال فرمود. پنجاه و دو سال بحکومت گذرانیده فوت اکبر شاه تاریخ است پادشاهی دادگر در رعیت پرور و نیک محض و عاقل و عادل و کامل بود. با وجود معلی شعرائی بر حبه می گفت. و در انتظام امور مملکت و ارتسام قوانین سلطنت چون عالی داشت. بهمت و الا تش همیشه در فراغی و آسوده حالی خویش و بیگانه و تعظیم علم

له تقریر میزد علی اکبر بر صوبه بیداری کشمیر در عهد اکبر از توابع معتبره محقق گشت. مرزا علی اکبر در بدخشان تولد گشت. چون وارد هند شد داخل حلقه ملازمان شاهی گردید. اکبر او را بخطاب اکبر شاهی سرفراز فرموده در ۹۸۵ هجری قمری دکن روانه کرد. فرایض خود را به شجاعت سر انجام داد. خدا تش بود که تبحر خاص و عام افتاد. جهانگیر او را بر تبه چهار هزار سرفرازی نموده بحکومت کشمیر فائز کرد. و کاش بتاریخ ۲۲ ربیع الاول ۱۲۷۵ هجری قمری مطابق سال یازدهم جلوس واقع شد. در شهر اجیر سلوئے قبر شریا زخان کبنوه که دوست قدیش بود مدفون گشت (ملخص از آشلامراء جلد سوم صفحات ۳۵۵ تا ۳۵۷).

فضلا و ترقی علوم و خدمت مشائخ و فقرا و رعایت ہر مذہب و حمایت اہل ملت
و ادب و مصاحبت اہل بلاغت و مجالست مردم نمیک سیرت و تمیل و تمیل امور
لا بدیہ و تمیل و تنسیم مہمات ضروریہ مصروف بھی بود۔ و در ترقی محصولات پیمایا
از قی و بند و بست حساب کملاب و اختراع قوانین ذرین و اہلای مضامین
زنگین از پادشاهان روی زمین گوی سبقت بود۔ اکثر اوقات در محبت علمای
ہر ملت سپری برد جان سپری است فائدہ علوم و فنون میفرمود۔

از انجملہ دانایان علم سنسکرت ہمیشہ حاضر و جاری بودند و مباحثات علوم
وید و ابھیہا و دیگر دخیال داشتند کہ درین دیرینہ خزینہ ما خواهند بود اما
پندتان شاستر و ان افشائی آن نمیکردند۔ لاجرم چند عالم و فاضل مقرر کردہ کہ شب
شامتری و عربی و ترکی را ترجمہ نمایند۔ انجیل و توریت از شان فرنگ استعار
کردہ شیخ ابو الفضل بر ترجمہ آن مامور ساخت۔ چنانچہ مطلع دیباچہ آن ایس بیت گفتہ است
بلیت۔ ای نامی تو ژر و کہ ستو + چوں مصرع و دم موافق نیفتاد۔ فیضی بدیرہ گفت

لہ از انجملہ کی ملا عبدالقادر دہلوی و دیگر کمالشرا فیضی و سوئم نصرانی از گوا (موضوعہ پر گنجان
دہندہ ضعیفی) است۔ اول اللہ کہ کتاب مہاجارت و دامن را کہ کہتہ بی ہنود اند از سنسکرت بھاری
ترجمہ نمود۔ و ثانی الذکر قصہ تل و سن را کہ دستانیت از مہاجارت از سنسکرت بھاری منظم
کرد۔ و ثالث الذکر لغز پیش بکر چند رسالہ مہاجارت یونانی بھاری ترجمہ نمودہ دینت کتابخانہ اکبری
افزود (بحوالہ دی مغل ایمریس آف ہندوستان صفحہ ۱۷۹)۔ ۲۰ تکمیل ترجمہ انجیل
و بھاری و دہندہ (۱۵۷۸ء) شد (منتخب التواریخ جلد دوم ترجمہ لودی ایم اے صفحہ ۲۶۷)
۲۱ در منتخب التواریخ بجائے ژر و کہ ستو کہ مخرب یسوع است، آمدہ است۔

یعنی - سبحانک لا شریک یابود - پادشاه علوم توانی بسیار خوش میداشت و در
مباحثه علوم عقلی و نقلی همیشه گفتگویی نمود - مضامین دقیق به رای زرین خود میگرد
کتبهای هر علم بظاہر علم می بخشید -

گویند در ابتدا نهایت دیندار و خوش اعتقاد بود - لکن او بهیه مقامات
متبرکه که نذر می بخشید فقیران و مشایخان را بسیار خدمت میفرمود - اجمیر شریف
پیاده هر سال خرمیکه و تا یک میل پا برهنه میرفت - و در فتنه سیکری عبادت
علیه بود که تمام شب در اینجا تنها سلوک میکرد علی الصبح بر سر سنگی نشسته بود
تا قیام کرده کسب نظری ساخت - شب جمعه همیشه با مشایخ و علما صحبت میداشت
غذا یک وقت میخورد - ایام رمضان میگذرانید، وایم با طهارت میبود، دوام
باجامعت نماز میکرد، هر سال یک یک قافله را خرج سفر داده روانه مکه معظمه
می ساخت - لکن آنقدر جنس تنه حرمین اشرفین میفرستاد - و در حرمین رها
وقت کرده بود - در ایام حج احرام بسته با و از بلند لبیک لبیک لا شریک
لک لبیک می خواند - در آن وقت طرفه عالمی و عجب حالتی می بود -

عاقبت تاثیر صحبت و اغواهی ابوالفضل و فیضی و غیره چندگان اعتقاد

له ترویج دین الهی در سال ۹۸۷ مطابق ۱۵۷۸ء رونود - بدینونی در قصه دینداری کبر
آورده است و گفته بود که اعلیٰ حضرت فی سبیل الله حجاج را بریارت بیت الله روانه
می فرمود و بر آنجا آمدن عام داده بود -

(منتخب التواریخ ترجمه لودی ایم ۱ ص ۲۲۶) -

اودا سرگشته رسومات اسلامیة را مع ریش مبارک سلام نمود. مذهب جدید را
خود ایما و فرموده و خود را خلیفه الله نام نهاد. چنانچه دین الهی کبرشاهی را حاکم
یافت. آفتاب مادی را بر ایستاد عالم کون و فساد و نظم خدا دانسته تعظیم آن
بجای آورد. و آن یک پیرمزن برای تخییر آفتاب یک هزار و یک نام آموخته و طیفه کرده
بود و شریقی کرده می گفت. در عرض چند روز قیله عالم بجای خطاب یافت
از کرده تعظیم و بزرگداشتن نو و دوزی تعظیم تنبیه و ملامت نمود و کمال افتد می کرد.

۱- بایستی سبب تخریب کبر علامه نفوذ ابو الفضل و فیض یک جهان علی و دوم مصاحبت با
هنود از طفولیت و سوم دخول دختران را جگان هند و کثرت دحرم نوشته است.
این زمان دول علی حضرت نشانه بودند که مصاحبت با مردمان ریش دار سبب
غیظ ربانی است. (منتخب التواریخ مترجمه لودی صفحه ۳۱۲). اکبر حکم عام ریش تراشی
یا فرار نمود و قتیکه عمرش پنجاه ساله بود. و این بر روایت بدایونی مطابق
سال ۹۷۲ (۱۵۶۲) می باشد (المیضاء ایضاً صفحه مزبور). ۲- دین الهی که
نزد اکبر عبارت از صلح کل بود و تشریح مصنف در ذیل نوشته است. نزد بدایونی
آغاز این مذهب در سال ۹۷۸ هـ شد. بقول شاه نواز خان مصنف آثار
الامرا ابو الفضل یک بود که دین جدید را تقویت داد. و نیز که او می خوانست با هر دو
عالم صلح و آرامی نه. (در مغل میراث آف هند وستان صفحه ۱۷۶) -

۳- بقول بدایونی محمد اکبر این خیال را که برین مصاحبت خاص اکبر بود. و وجه مذکور در دین
علی حضرت نشانه بود که چون آفتاب سبب شوخی و کینگی نباتات و میوه جات است و
از زندگی حیوانات قاصم است، بنابراین تعظیم و پرستش او بر بنی نوع انسان و حیوان

عنامه از سرگذشته موافق رسم هندو پگرتی که ریزی دار بر سر می بست - و بر پیمان بعد پو جا بر پیشانی او قشقه میگرداند و او را برنگار و سوانه بدست می انداخت - همین که پادشاه قدم بر تخت می نهاد بر پیمان دد که اتی تیل انداخته چون میگرداند - تو لا دان برود و معمول بود تقسیم شهره بکمال شود فل سحابی آورد گوشت گاو و پیاز و سیر سر بر حرام ساخت -

و بر روز استقلال والاداد پانزده هزار مردم پیش تریشی کردند - و گرفته آتش پرستان دولت خانه خاص آتشکده افروخته بود که گاهی سرد می شد -

لازم است (منتخب التواریخ جلد دوم مترجمه لودی ام ای صفحه ۲۶۸) - مهابلی در سیکرت مرکب از مهابلی است - مهابلی بزرگ دلی یعنی پهلوان - مهابلی بزرگ دلی جشن دینی اهل هندو باشد -

له پگرتی لفظ هندی است یعنی دستار کوچک که هندو بر سر می بچسبند -
 له هندو در بچیدن دستار بر سر بر پیشانی شکل طالع می کشند و او را دهنندی که می گویند - له "کراهی" دیگه دهن کشاده از آهن و غیره می باشد - له "تلا دان" به مذهب هندو ندید است که هندو خود که اقام غلات و غلات خیرات می دهد -
 له "دسهره" نزد هندو جشنی است مذهبی که در ایام روز داون شهریار لنگا از دستری رام چندرجی کشته شد - برائے تفعیل ملاحظه شود به و اما این باب "یدم کاند" -
 له بدایونی در کیفیت آتش پرستی مذکور نویسد که این رسم از فرقه نوساری که در گجرات بود و پیش میباشند مدعی مذهب زرتشت بودند آمد - اصحاب این فرقه توجه اعلی حضرت بنمود مائل گردانیده او را از مخصوص عقیده مانع خویش واقف گردانیدند از بنجل چند رسم

اتهام آن ابو الفضل میکرد. از دفتر سنه هجری موقوف کرده سنه الهی کبرشاهی
رواج یافت. آمین مکی را آمین الهی نام نهاد. تصویران پیشینا پیش کرده
تعظیم آن میفرمود. و قتیکه تصویر حضرت عیسی و مریم میدید برای تعظیم آن استوار
می شد. بجان الله دل مبارک پادشاه از نگارنگی دنیا یک نمونه عجایب بود.
کلمه خود لا اله الا الله اکبر خلیفه الله مقرر کرده مریدان خود را تعظیم میداد.
و بجای سلام الله اکبر می گفتند. میفرمود شراب تا و قتیکه بدست نه کشد

کیا نیان بود که در قدیم شان ایران بودند. پادشاه حکم کرد که آتش مقدس حواله ابو الفضل
باید کرد تا او را مثل شان ایران در مخصوص آتش که در و گاه آتش سرد و شود حقا

نگو داشت کند (منتخب التواریخ جلد دوم ترجمه لودی در انگلیسی صفحه ۲۶۸ و ۲۶۹
چاپ ۱۹۲۵) به بقول بدایونی شهناش برنسخی سنه هجری اکتفا نکرد، بلکه
بهشتران سوم اسلام مثل خواندن قرآن و حدیث و فقه حنفی نیز منوع کرد. کسی که
درین ایام شعر و شاعری و کتب قصص و حکایات و نجوم و طالع و طب و تغال داشت معز
و محترم می شد. بیدینی اکبر سجده رفته بود که خواندن نماز و روزه داری حج بیت
اللمحتمی ممنوع شد و بودند. پوشیدن حریر در دربار و غیر دربار باعث افتخار و عزت
بخشال می رفت. سبب این همه به دینی ماسخه ۹، از تلامذه ابو الفضل بن مبارک بود.

نزد عبدالقادر این بیدینی در ۸۵۷ هجری ^{مطابق} ۱۵۷۷ء و نماشد (ایضا، ایضا صفحه ۳۱۶،
۳۱۷، ۳۱۸). به بقول بدایونی محبت دین عیوی در اعلی حضرت رخ شد بود
که وقتی شهادت مراد را بدایت کرد که چند اسباق درین مذهب به توجه گیرد. نیز ابو الفضل
فرمان داد که ترجمه انجیل بفارسی کند (ایضا، ایضا صفحه ۲۶۸). به بقول ملا عبدالقادر

حلال است. شیر و خنزیر جانوران دلاورند که شت آنها شجاعت می بخشد.
 هر که مرید و معتقد این مذهب می شد او را چیله می گفتند. یک مرید خاص فوت
 یافت قبر او برای رسیدن روشنی آفتاب سواخی گذاشتند. فاضل نظام الدین
 بدخشی برای اباحت سجده زمین بوس را که تصنیف کرده برای شریش تراشی هم بسیار
 وجوهات کشید و بوقت صبح خلیفه آمد بر جرعه نشسته نزد روشنی آفتاب
 مشغول می شد. مردمان بنود و هر صبح برای درشن نهال می آوردند. ابو الفضل
 و سایر خلفای اکمل بودند که بواسطت آنها مریدان فایز می شدند. مریدان را
 چهار چیز خلوص دلی بودند ترک مال، و ترک عیال، و ترک عیان، و ترک ایمان.
 درین مذهب بسیار از امرای دربار داخل شدند و بتصنیف دو خلیفه اقرار
 نامه نوشته میدادند که فلان بن فلان اقراری کند که اسلام مجازی و دین
 تقلیدی ترک داده دین الهی اکبرشای قبول نمود. مریدان را بجای خط ارتقا
 یک تصویر پادشاه می بخشیدند. الله اکبر همیشه وظیفه میکردند.

بدایونی "دوکانه های شراب و شراب اگر مفتوح شدند خازین و سگان ناپاک و حرام بشمار رفت
 مقبره بزرگ برائے یک از سگان شکاری که ملوک اکبر و ده لصد مژده شده بود بحکم
 اعلی حضرت در بنی آمد. نیز گفته که گوشت نهال شیر و یوز بسبب شجاعت ایشان جائز گرد
 شده بود (منتخب التواریخ جلد دوم صفحه ۳۱۵).

۱۰ جرد که در اهل "مهر و که" در هندی بعضی شامشین پیش صدد باشد.

۱۲ "درشن" بفتح دال و سکون راه و فتح ثین و سکون نون بهمین زبان بعضی

متر و کات اکبر شاه که بعد انتقال او بود و بود این است. بعد
جوابی بقدر هزار کرد و شرفی طلائی ده کرد و طلائی احمد ده من نخته غیر سکه
نقره هفتاد من نخته غیر سکه. پل سفید شصت من نخته ننگه مارنج هزار
کرد و سپان طویل و دوازده هزار قبیلان غاشش هزار آه و پنج هزار
یوزنه صد - تاریخ -

منظر از صاحب حق این تاریخ جنت

گفت از حسرت دل چغنائی سونت

میرزا علی اکبر بیگ سی سال و هشت ماه بر حکومت صوبه کشمیر گذرانیده حکم جهانگیر
معزول شد -

نورالدین جهانگیر شاه - شاهزاده میرزا سلیم در سنه ۱۰۵۵ هجری
بمقام آگره بر تخت جلوس نمود و خود را جهانگیر شاه خطاب داد - بعد یکماه مهین پلو
خلافت میرزا خسرو بکنگاش او باش و فلاش رایت بغاوت افراشته

لح ۱۰۱۴ بطور تعقیب حسن تاریخ وفات محمد حلال الدین اکبر پادشاه هندوستان است چغتای
که ماده وفات تاریخ است بحساب "ابجد" ۱۷۱۲ اعدادی دهد - اما چون اعداد
که ۴۰۰ باشد بنا بر لفظ سوخت تقریبی کرده شود، بقیه ۱۰۱۴ ماند که تاریخ وفات
اکبر شاه است - قائل این تاریخ غالباً ملا منطهری کشمیری است که بنا بر شواهد تاریخی
هم عصر اکبر شاه بود - ۲۰ نزد اے سمتی سبب بغاوت شهزاده خسرو خلافت
پدر خود محمد نورالدین جهانگیر این بود که اول الذکر نزد عوام بسیار مقبول شده بود و خود
داشت که پادشاه او را گرفتار نموده اعظمی سازد - بقول اے سمتی بغاوت شهزاده

باجتمع عسکر و فور بجانب لاهور پوشش آورد و محافظان دروب تعلقه شد

که در تعلقه رت بند میرزا علی بیگ و میرزا سیاه قالی را بکشتند و پادشاه

انواج قاهره بپراخه او تعیین کرده بعد مقاتله و مجادله بسیار خسرو تاب مقام

بنا و در و فرود شد. و جهان نشان دگانه بتعاقب و غلبت کرده از گجرات اسیر

کردند و در توقف لاهور حضور گذاریندند. پادشاه او را حبس کرده بخویان او

مقتول ساخت.

و در ۱۵۱۵ پادشاه بجانب کابل نهفت فرموده بعد انتظام مهام

آن مقام رایت معاودت افراشته دوم ماه ذوالحجه ۱۵۱۵ در آگره جشن

نوروزی ترتیب داد و در ۱۵۱۵ راجه رانا علم بقاوت افراخته از حضور میرزا

خسرو بتاریخ ۱۶ اپریل ۱۵۱۵ یا شش ماه بعد تحت نشینی جایگیر و قورع یافت نزد ستمه

صاحب جلوس محمد نورالدین جایگیر بر تخت حکومت بتاریخ ۲۴ کتور ۱۵۱۵ واقع شد.

و آنکه حسن وقفه یک ماه در میان تخت نشینی و بقاوت نوشته است اغلبا مبنی بر سهواست.

(دوی کسور و دهمتری آف اند یا صفحہ ۳۷۵).

له بروایت لے ستمه "سعد" بروایت غنشن بمقتصد شخص راجا گیر بر جادو

جوبه آوخت. این واقعه با بعد در طبع کامران مرزا در ۱۵۱۵ مطابق ۱۵۱۶ و قورع

پذیرگشت. کیفیت جزا و سزا جایگیر قلم خود تفصیل ذیل نوشته است.

در روز پنجشنبه موم محرم ۱۵۱۵ در طبع مرزا کامران خسرو را دست بسته و زنجیر

در پا از طرف چپ برسم دتوره چگیر خانی بنظر من در آوردند. حین بیگ را بر دست

راست او و عبد الرحیم را بر دست چپ او ملتصق کرده بودند خسرو در میان

پر دیر بامرغلافت دگہن و رفع فساد راجہ رانا کو ستوری یافت۔

و در سال ۱۸۱۰م نور جهان بخلع جمال خود شبتان شاہی روشن فرمود

ماجرائے اتفاق و ہمچنین اصناف یافت کہ خواجہ غیاث مشہور بہ خواجہ ایاز شخصی

۳۴ این ہر دو اینستادہ می لہزد دی گریست۔ حین بیگہ گان کہ شاید اول دفعہ

کند سخن پریشان گفتن آغاز نمود۔ چون غرض او معلوم گشت او را بحرف زدن

نگذاشتہ خسرو اسل سل سپردہ و این ہر دو مغتری را فرمود کہ در پوست گا

و خر کشیدند۔ و بردار از گوش و از گونہ سوار کردند و برگرد شہر برگردانیدند

چون پوست گا زودتر از پوست خر قبول شکی نمود، حین بیگ تا چہار ہر

زندہ ماندہ بہ تنگی نفس در گذشت۔ و عید الحیم کہ در پوست خر بود و از خارج

با و طویات رسانیدند زندہ ماندہ بہجت نظام سلطنت از باغ

مذکور تا شہر فرمود کہ وہ رویہ چو بہار ہر پا کردہ فتنہ انگیزان را کہ درین روش

ہمراہی کردہ بودند بردار ما و چو ہا آویختہ ہر کدام را سیا سے غیر میکہ رجز او

سزا رسانیدند۔ (دی آکفورد ہٹری آف انڈیا ص ۳۷۵،

دی ہٹری آف انڈیا مصنفہ الفضل ص ۵۴۰ و نیز کہ جہانگیر مطبوعہ نوکلشور پریگھو)

۱۵ سمنہ دریاب وفات شہزادہ خسروی گارو کہ این در ۱۶۲۲ء و پرنہ از دست شہزادہ

خرم بنا بر سانشے از اصف خان و نور جهان بوقع آمد (دی آکفورد ہٹری آف

انڈیا صفحہ ۳۸۳)۔

۱۶ مطابق ۱۶۹۰/۹ - و لہ تعیل ۱۷ سمنہ (دی آکفورد ہٹری آف انڈیا ص ۳۷۵)

۱۷ مکت جہانگیر با نور جهان در ۱۶۱۱ء واقع شد۔

ادخندان عالی در عسرت و تباه حالی بود - و از روی عدم صورت معیشت
 ترک وطن ساخته از قاتار بجانب هند سترگردد - چون در گیتان سکر
 رسید زتش حامله بود و سر راه وضع نمود و دختری سیم بر و ماه بیکر تولد یافت
 آن سرگشتگان تبه جیرانی از روی بی سرو سامانی بیکر گوشه خود سر راه
 انداخته سر بر راه نهادند - متعاقباً بنا قافله در آنجا اسبیده میر کا روان
 و دختری افتاده دید که ماله گریه را و حلقه کرده بود - چون سو و اگر نزد یک
 او رفت مار کیو گذشت - سو و اگر از روی انصاف و دختر نیک اختر همراه
 خود برداشت و شبها نگاه میرزا غیاث با قافله ملحق شد - سو و اگر چون
 زوجه او دید و دخترش بر ضاعت بخشید و دخترش سواری رود مره
 بوی ارزانی داشت -

چون تاجر نامدار از قوم و تبارخواجه غیاث خبردار شد بر افتقا
 و اضطراب او رحم آورده بدربار اکبر شاه گذاریند چون پدرخواجه غیاث
 خواجه شریف بروز مصیبت بهایون شاه در میراث حاکم بود و در آن زمان
 بهایون شاه را لوازمات خدمت بجا آورده بود و بطاعت آن اکبر شاه
 میرزا غیاث را در حلقه ملازمان خود در آورده و بیوان بیوتات مقرر
 نمود - زوجه او اکثر اوقات در حرم سلری شاهی آمد و رفت میداشت
 و دخترش را که مهر النساء نام کرده بود همراه می برد -

روزی چهارانی آن نو مانده عنفوان جوانی در میان گلشن دید

گفت نمیدانم که این صاعقه کدام محل را بسوزاند. روزی مهرالنساء و دنیا بانو
 تماشا میدید جهانگیر شاه را دو کبوتر در کف بود چون مهرالنساء را دید کبوترها
 بوی تفویض کرد و خود در میان چمن کلبا چیدک گرفت و در آن اثنا یک کبوتر
 از دست مهرالنساء پریده رفت. جهانگیر از چمن باز آمده گفت کبوتر دوم را
 چه کردی وی گفت پریده رفت. جهانگیر گفت چه طور؟ مهرالنساء کبوتر
 دوم پرنده گفت همین طور. شاهزاده بهما وقت برگشتن و اطوار و حسن
 رخاوش شیدا گشته گاه و بگاه بر موقع موالت و ملاعبت گلشن زشاده
 محبوب خود را گلچین می شد. ناگاه این سخن سمیع اکبر شاه رسید شاهزاده
 را بکمال قهر و عتاب فرمود که دختران ملازمان دختران ما هستند اگر همچین
 افعال از ما پدید آرند آسمان قطعه قطعه بر زمین فرو ریزد. و مادر
 مهرالنساء را بتجویز داد که دختر خود را در شکوی حاصل آمدن ندهد.
 گویند علی قلیخان^۱ شخصه دار و نغمه نعمت خانه شاه ایران بود. و

جهانگیر در باره و مدد علی قلی بدوستان و شمولیت در حلقه خدام
 اکبری چنان می نگارید.

علی قلی که معروفی شاه سیل الی ایران بود بعد از فوت او بنا بر شرافت و
 نفع انگیزی که در طبیعت داشت بر خیمه بنده آمد. ده طایف خانان
 که بر سر ولایت تعیین شده بود ملاقات نموده بهرامی او روانه ولایت کرد
 شد. خانان غائبانه او را داخل بنده خانه عرس تشییعی ساخت. در
 ایامیکه با بدولت متوجه ولایت مکن شدند و برابر سران تعیین فرمودند.^{۲۳}

با انقلاب زمانه ترک وطن کرده معرفت خان خانان در پیشگاه اکبر شاه
تقریباً اقدار حاصل نمود. اکبر شاه عقد موصلت مهر النساء با او منعقد فرمود.
دشاهزاده در فراق آن مشوقه طناز همیشه در سوز و گداز می بود.
وقتی که شاهزاده بر سرندشاهی جلوس یافت در تنباهی علی قلیخان
ساعی شده روزی بمقابلہ فیل مست انداخت و از دست آن بہادر
فیل مست رمیدہ رفت انگاہ در سکار گاہ بقتل شیر رام و ساخت شیر زبان
از خنجر او کشته شدہ در انعام آن خطاب بشیر افکنی حاصل کرد پس پادشاہ
علی قلی خان را بابت قطع مناکحت مهر النساء پیغام فرستاد. علی قلی بخوش

آمده نوکرتن شد - او را بخطای شیراگنی سرفراز ساختم - بعد ازاں دو
صوبه بمکالمه حکم جاگیر کردم - (نوکرتن جاگیر صفره ۵۵ مطبع نوکرتن لکھنؤ)
له زفات جاگیر اعلیٰ قلی خان در محبت مہر النساء قتل آخر الذکر در نتیجہ اش بشوادم
ذیل محل فکر است -

(الف) جهانگیر با وجود ذمہ عداوت ذاتی با شیر افکن در توحید و کجی با گیری

ص ۵۶، بیج اشارتے ہیں وجہ رقابت نکرده است۔ چنانچہ گوید:-

”چوں از آله باد خجدمت والہ بند گوارا دم، بنا برنا التفاتی کہ نسبت

من بطعمه رسید، اکثر ملازم و مردم من متفرق شدند۔ او (خیرانگه)

ہم درس وقت از خدمت من جدائی اختیار نمود۔ بعد از جلوس از رؤس

موت تقصیرات اور انداز نظر یا دورہ، درصوبہ بنگالہ حکم جاگیر کر دم۔

از اینجا اخبار رسید کہ امثال این فتنہ جو یاں را دیں ولایت گذشتی ۳۳

آمده ترک ملازمت نمود و در حدود بنگاله بر جاگیر خود رفته بفرانت نشست.
و پادشاه قطب الدین کو که را بر صوبه داری بنگاله مامور ساخته او را در ضمن
تجویزه داد که علی قلی را دفع سازد قطب الدین خان چیل کس فراداً فراداً
خفیه بر قتل علی قلی موکل ساخته همه ما از دست آن بهادر کشته شدند.

عاقبت قطب الدین خان با جمعیت بهادران بملاقات علی قلی خان
خود سبقت کرده علی قلی خان مسلح و مکل بهرامی و نفر ملازمان باستقبال او
برآمد و نفر معاوانان او از دست دربانان کشته شدند. علی قلی خان
بعاینه این حال پریشان گشته فی الفور قطب الدین خان را بیک ضرب
بیهان ساخت و بهادران شاهی هجوم آورده علی قلی خان را زیره زیره

لاقی نیت. قطب الدین خان را حکم رفت که او را بدرگاه بفرستند و اگر خیال

فاسد کند به سزا رسانند.

(ب) معتمد خان و کامگا حسین که تواریخ خود در عهد شاه جهان مکل که گاه از ذکر
قصه مطلقاً خاموش اند. ملا عبدالحمید لاهوری مصنف پادشاه نامہ شاه جهان نیز باین
واقعہ، بیچ الحاق نمی کند.

(ج) سیاحان یورپ مثل سرتھامس و یو واید و رڈس ٹیری و ماکسن که مدتہا در
دور جاگیر نگریا مندند، با وجود تذکرہ واقعات دیگر از ہوا فاقہ مطلقاً ذکرے نرازدہ اند.
بہ تحقیق و کتورینی پرنس و مصنف "ہسٹری آف جاگیر" (ص ۱۷۸، چاپ ۱۹۲۲ء)
اختراع این افانہ بعد از دول از ظم خانی خان مؤرخ عهد اورنگ زیبی بمعرض ظهور
آمده است. دو عالم انگلیسی لٹنن اولی کسی است کہ داستان عاشقہ اورچیان و جاگیر را
از خانی خان مزبور کہ تبارہ نموده جزو کتابت خست خود خان مابعد از تعلیش این

کردند و ابرو عیال او ضبط نموده بدرگاه فرستادند - فردا -

این افسانه را رواج دادند - له ملک جدید پاژدوره که شاید معنی این آهسته

بیان می کنند -

دین غریوسف خان ولد حسین شاه (چک) همراهی پادشاه نتوانست کرد -

بنابرین (چنانگیر) از دوازده خاطر گشته همراه قطب الدین تعینات بجا

نمود - چون ایشان (یوسف خان و همراهایش) به بردوان متغام شگل کو

رسیدند - قطب الدین خان نیز سرعت تمام از عقب آمد و اظهار کشتن یا بتن

شیر افکن کرد - روز دیگر وقت صبح شیر افکن یار و شکیبای همراه گرفته آمد

قطب الدین خان را دید - بعد از دریا فتن یک دیگر شیر افکن دانست که

فقد کشتن من دارند - فی الحال شمیر از غلاف برآورده از میان آنها

مانند برق جسته و بر دایتهاده اول باینده (ملک جدید) در افتاد -

یک دوزخم رد و بدل شد و آخر فقیر را بیکار ساخت - بعد از آن قطب الدین

خان را دوزخم کاری رسانیده می خواست که از میان مهر که بدر رود - راه

رفتن او قیل گرفته بود - قیل را نیز زخمی ساخت و پیش چراغ پا شد و بر زمین

افتاد - در آن حین ایبه خان کشمیری پیدا شد و بدشنام نام شیر افکن گرفت

چون دشنام از ایبه خان شنید برگشته بیک حمله شمیر کار او را تمام

کرده خواست که بجماعه خود ملحق شود، یوسف خان کشمیری پیش آمده، بیک

ضررت شمیر انتقام ایبه خان از دوی کشید -

(تالیخ کشمیر خطوطه ص ۹۵) -

غریباں را بلا اندر کین است رقیب شاه را پادشاه این است

بوقوع این واقعه تهاه پادشاه را چندان خجالت و دلاست و بدنامی آفرید
که تا عرض چهار سال آن مجبوری مطلوبه را خبر هم نپرسید.

روزی آن دلبر طناز و عشوه طراز با تخیل ساز و نواز و مجلس بازی
با گریه و مساز بود. شاه غشقا را بدیدن آن ناز پرورد و نواز سوز
گداز و تبت تاب پیدا شد فی الحال آن عروس نازنین در کامین خود آورد
و خطاب نور جهان بیگم منماز ساخت. انگار بغیر وصال آن بدیع الجمال
لحظه قرار نیک کرد. و همیشه در خلوت و جلوت بدیدن دیدار نور بار او
محو مشتاقی می بود پیشترس خواجه غیاث را خطاب غما و الدوله بخشیده
مذاالمهام جز کل گردانید و بر او شش را خطاب صفیاء عطا کرده بر منصب
وزارت و امارت بنشانید. کار و بار امور مملکت با آن نفویض کرده خود در
عیش و عشرت و مصاحبت دلبر قمر طلعت محو کست غرق می بود و در بهجوری
او یکدم صبوری نمی کرد. چنانچه هر گام و اجلاس در بار نور جهان زیر

سه بقول مرزا مادی بدون تو زک چاگیر (دیباچه صفحه ۵۵) :-

”نخت نور محل نام کردند پس از دینچه چند خطاب نور جهان بیگم
حنایت شد“

بروایت مرزا مذکور مختا کت محمد نور الدین چاگیر با بهر آن تا بیگم در سال ششم

جلوس مطابق سنه ۱۱۶۱ (۱۷۷۸) پیوست -

سرپرده دستپاهاى خود بر دوشانه او مى نهاد. و از حسن انتظام اعتماد و امان
عموم رعایا و برپاى و بخش بود. و در استحکام مبانى سلطنت بوجہى تکامل
تجامل نمود.

بعد انتقال او نور جهان خود مالک دربار شده با اتفاق برادر خود
آصف جاه توقعات و فرامین جاری میکرد. و توقعات را این عبارت
طغرای بود حکمت علیّه مهد علیا نور جهان بادشاه سچ نهرش
این بود. بلیت :-

نور جهان گشت بفضل اله هدم و همر از جهانگیر شاه
سکه خود بچپین رائج کرد. سکه ۱-

حکم شاه جهانگیر یافت صد زیور
بنام نور جهان پادشاه بیگم زر

جهانگیری گفت که من در بدل یک جام شراب و یک طل کباب اختیار ملک
به نور جهان فروخته ام هر چه بنجامد بکند. نور جهان به اصدار فرامین بجهان
احکامات پر خط آتش فتنه و فساد شعل کرده اما لیان دربار همه پریشان
ساخت.

مقاله آن حل در ۲۰ جمادی الثانی ۱۰۱۲ سرانجام بغیر حبیس اول
شهریار انگلستان بیدار شاهی تفتیش شد. و حکم پادشاه در گجرات
له نزد مرزادی طغرای فرامین این بود. حکم علیّه العالیّه، نور جهان
بیگم پادشاه (و بیگم زنک جهانگیری ص ۲۲) - که مراد از سرانجام بغیر

واسطه آباد و کمبایت کوٹھی های تجارت انگریزی تعمیر کرده در تجارت و آمد و رفت خود ترقی نمودند.

در ۱۲۱۵ هجری شاهزاده پرویز برآرد دست راجه رانا مغلوب شد از بیگانه
 حضور شاهزاده خرم برای مذاکره باغیان رخصت یافت. و شاهزاده مذکور
 داو شجاعت داده راجه رانا اسیر نمود و سرکشان اطراف را قلع و قمع با فتح و
 نصرت بجانب گره رجعت فرمود. و بجلد وی این عزیمت عظمی بخطاب
 شاه جهانی آفتاب ریافت. و راجه رانا یک لک گران بها بدست پسر خود تحفه پادشاه
 گذارید پادشاه او را جرم بخشی فرموده در قلعه امرای خود ممتاز ساخت. و بالتماس
 شاهزاده پرویز از حکومت دکن معزول شده بجای او شاه جهان ناظم دکن

آنگلیسیست. - بتاریخ ۲۶ ستمبر ۱۶۱۵ هجری وارد بندر سورت گشت. (دی خلیلیوس
 آف هندوستان، تصنیف هولدن، ص ۱۸۸) -

عقبول شده منته جنگ شاهزاده خرم با رانائے سیواڑ (اودے پور) امرنگه و پسرش مکران
 در ۱۱۷۴ مطابق ۱۰۲۳ هجری اختتام پذیر شد. (ایضاً، ایضاً صفحه ۳۸۱) -

عقبول شده اعزاز شاهزاده خرم به خطاب شاه جهانی بنا بر فتح بعضی از ممالک دکن که بردست او
 حاصل شد روی داد. - چنانکه نورالدین جهانگیر در توزک خود صفحه ۱۹۶، ۱۹۷ و ۱۹۸

چون تسخیر دکن شتافت خطاب شاهای اختتام یافت. الحال بجلدی

این خدمت شایسته منصب سی هزار ری و بیست هزار سوار و خطاب

شاه جهان عنایت فرمودم.

ازین رو آنکه حسن نوشته کلیته غیر محقق است.

ماورد گشت - و شاه جهان برای مرافقت خود راجه رانا همراه برده انشمام حدود
دکن بکام دل فرمود و مخالفان را که شالی داده فتوحات بسیار حاصل نمود و
دولت و جمعیت و اوج جمع کرده بدرگاه فرستاد -

نور جهان را ترقی مدارج شاه جهان نهایت بد آمده در صد دتد لیل او
فتاد - و پادشاه هم موجب یافه گوئی نور جهان از شاه جهان بیدار گشته در
سنة ۲۷۷ بنام او فرمان عزل جاری ساخت - همدین سال دلاور خان کاکر
حکومت کشمیر و تخیر کشنوار و ستوری یافت - همدین سال شاه دهم دا
در هند طلوع نمود - همدین سال موشان در هند و ستان غلبه نموده
تمامی مزارع و غلات تلف کردند - همدین ایام میرزا خسرو که اوایل حکومت
محبوس شده بود از دست شاه جهان پنهان گشته شد -

و در ۲۸۱ او را رنگ زیب متولد گشت همدین سال پادشاه عزم

شاه بردایت محمد تواددین جهانگیر فتح کنتوار بردست دلاور خان بتالیخ دهم شهر لوه راه الهی
سنة چهار دهم مؤس (۱۰۲۸ هـ) میسر شد - درین هم همراه دلاور خان ده هزار نفر
سوار و پیاده جنگی بودند (ایضاً ص ۲۹۸) -

شاه بعد از عرصه دوازده روز در مراسله شاه جهان با قتل برادران خود خسرو و پرتو
منتهم گردانیده است - (آگوست پیش از آت اندیا صفحه ۱۵۵)

بگیر کشمیر بخاطر آورده بمقام آنک دلاور خان فتحنامه شتوار پیش نمود و آمدن
یکساله کشتوار با وعطاش شد.

و در سنه ۱۰۲۹ بعد شش نوروزی پادشاه کشمیر آمد و در خمیر عرض خان جهان
سپه سالار که رسید که کشمیر سیاه بخت و غمناک است فقال بهال پیش آمد و از حضور
خزانچی را حکم شد که بیت و پنج مکر و پیه بلخی اخراجات ایرمهم با و برساند
بعد مراجعت کشمیر شاه جهان برائے اقتدار قلعه ننگ کوک تلعین شده وی به نیروی
اقبال آن حسن سنگین بادوات قلعه کشائی مفتوح ساخت.

و در سنه ۱۰۳۱ پادشاه از راه کپلی بکیر کشمیر متوجه شده بود و در آن حال
عرضی حاکم ملتان رسید که شاه عباس صفوی باشکوه ایران و عراق قلعه قندار
را محاصره نمود و از حضور شاه جهان بمقابلت شاه ایران با سالان و سپاهان ^{لح} فرمان
دستوری یافت.

همدر آن ایام نور جهان بیگم در صدد تحزیب شاه جهان سرگرم تلاش
بود. متفان آنحال پادشاه به ترغیب بعضی اعیان علاقه و مویک و شاه جهان
جاگیر نشید. و شاه جهان دریا نام افغان را بر نظام برگزید که تلعین ساخت.
اما پیش از رسیدن دریا مکان مذکور فرمان نور جهان در قبول شاهانرا ده

لح شاه جهان خود را (بجای آنکه محبت جهانگیر) در معرض خط انداختن و از
دارالخلافه دور ماندن مناسب ندانست.

شهریار مقرر شده بود. و دریا افغان در قطعه دیو لیور رسیده باملازمان
 شهریار دست بگر میان انداخته بجنگ و جدل پرداخت و از طرفین مردم
 بسیاری تلف شد. بنا بر این از دربار نور جهان شاهزاده شهریار که داماد
 نور جهان شوهر دختر شیر افکن خان بود برای مهم قندمار و سرزنش شاه
 ایران مامور شده شاه جهان عرض داشت نمود که غبار شورش بآبشاری است
 و ملائیت فرو نشیند تا رسیدن بنده بناید که پادشاه مراجع و طلب کند
 پس شورش سرانجام نپذیرد. بداندیشان کا طلبت عکس العمل کرده اند که
 ملک دو آبه و غیره که در تپول شاه جهان مقرر بود بجایگیر شهریار نخواهند
 و بنام شاه جهان فرمان فرستادند که جایگزین خود از ممالک کهن و مال و هر جا
 خواها بگردد و بقبضه آید و در پرداند. این همه امورات بحکم بیگم ساخته می شد
 و منسوب به پادشاه میبود بیگم خیال محال بنی طر آمد که شاه جهان را
 میان بر دارد و شهریار و داماد خود را خلعت و لیعهدی پوشاند. با فہام
 این کلام نافرجام شاه جهان اعظم شورش و بغاوت از قندمار رجعت
 کرده ریت فادافراشت.

چون شهریار این خبر بسمع پادشاه رسید، مہابت خان با فوج فراوان

۱۰ بقول دکتور بنی پرشاد این مهم در نامرادی انجامید. و بعد از محاصره نیم و یکتاہ
 قندمار بدست ایرانیان افتاد. (مہر آف جاگیر ص ۳۵۵) -

۱۱ شرکت شاه جهان در مهم قندمار از تاریخ معتبر ثابت شده است. و آنکه حسن می نویسد
 مہنی برہواست. برائے تفصیل (مہر آف جاگیر تالیف بنی پرشاد ص ۳۵۹) -

مقابلۀ شاه جهان دستوری یافت. و بعد حرب ضرب شدید جمعیت شاه جهان
پیشانیان شده در حدود بنگاله هر بیت خورده درگذشت.

باجمله از فتنه سازی بیگم و شامت نسبت شهریار کار بجای رسید
که بلاد و امصار شورش برخاست و در انظم مملکت خلل گلی راه یافت.
در ۳۲^{هـ} پادشاه با لیر گلشت کشیر نهضت فرموده بمقام
و برنگ عرض داشت هایتخان رسید که شاه جهان با جمعیت لشکر بر آب
گنگا رسید کشتیه با جانب خود کشیده بُرد. بمگسی منزل کشتیه را میندرا
هن سواد بدست آورده بسبیل آن عا که منصوره بمقابلۀ او از آب در
گذشت و پادشاه بنام شاه جهان فرمان فرستاد. نقل فرمان.

«فرزند عزیز دۀ القاج فرخی و فیروزمندی و واسطه حق شناسی
و سعادت پیوندی شاهزاده سلطان خرم بنایات و الطاف
شاهانه محفوظ و خرم بوده بداند. و ای عیال آں فرزند دلبند
که حقوق اطاعت فرزندانه چنانچه لایق پدری و فرزندیت
از خاطر محو ساخته قدم از جاده عبودیت و فرمانبرداری بیرون
نهادۀ آثار کجروی و بداندیشی در خاندان خلافت شاهنشاهی
با پدر معرکه جنگ بپا رست که آں فرزند دانشمند گنج و شری
آمد اگر ارا دۀ شمیر زدن و ملک گرفتن مرکوز خاطر شماست
ازین چه بهتر با جماعۀ امرائی نیک اندیش و ملازمان و فاکیش

بسرحد عراق رفته جمعیت شاه عباس که سکه قنداق داشتند
بنام خود و جاری ساخت بشکنی نه بازدوی تخت و تاج باید خود
دلا و دیری - زیرا که گرفتن تخت و تاج نه برود بازوست بلکه
مقابلہ فتوحات نامتناهی در سر پنجه خازن الهی است گذشت
آنچه گذشت -

حال اگر آن نورالابصار چیره جانی احوال و اذخاک مسکنت
پاک سازد و بجز و شکستگی موقوف عرض گردد و نافتن آید
البته باز بدستورات و کرم شاهانه شامل حال آن فرزند
گردد - بدیت :- اگر در یافتی برداشت بوس
و گرسنه یافتی افسوس افسوس

چون فرمان عالی به نظر شاه جهان رسید از طبع رسای خود جواب منظوم
بدگاه گذرانیید - جواب منظوم :-

بزرگی تو ای شاه آفاق گیر	لطیف و کرم عذر من در پذیر
ندارم تمنای تخت و کلاه	ز خوف برادر گیرم ز شاه
غنیمت تا جداری کرد دل است	مرا سر نگردد شستن مشکل است
بهر جا که باشم غلام تو ام	اگر شاه به بازم بدارم تو ام
مبارک بود تاج بر فرق تو	بود اینم خرمن از برقی تو
گذارد اگر شاه دنبال من	کند مهربانی بر احوال من
بریں ملک بنگاله قانع شوم	اگر گیرم سخت مانع شوم

چو از خون خسرو شدم خشم
خدا من از قتل بر و نیز غم
خدا میک دولت به پوز دلو
مرا نیز شمشیر خو نیز داد
چو پر و نیز سوئی من لنگینه بد
مرا هم نباید ز بونی کشید
اگر صلح خوا بکنم ترک جنگ
وگر جنگ جوید نیارم دنگ
مرا با شهنشاه خود بندگیت
نه با هر برادر سرافکنده گیت
اگر شه منم شاه را بنده ام
نه بگر نیرم از شاه تا بنده ام
اگر بر من انداختی شاه کار
نمیرفت از دست شه قندار
بدتم چو تیغ جها نگیری است
کلید خزان خود آید بدست
چو دو دست شمشیر خو نیز هست
مرا صد تقاضا به پوز نیست
عروس لایت بو و پیره زن
کند عقد با مرد شمشیر زن
سز و گرد آید به خوش من
زنداب بر دیگر پر خوش من
چه حیرانم از بازی دوزگار
نه آغاز دادم نه انجام کار
همان خرم بنده خانه زاد
زر سوایم شاه و خرم باد
چونکه پادشاه داد امر و نبی دست کوتاه بود و بوی عنان صلح و صفا
بدست نیامد -

و در ۳۳۳ شاه رایت اقبال را بجانب لاهور همیز داده
در آنجا خبر رسید که زمینداران بکلمه عهد و کاری شاه جهان استقامت داشتند
الحال از قبال و قاتل مرابست خان راه فرار میزدند شاه جهان خود در جنگ
نشت است حضرت غلام دارد الحال بجانب کهن میرود -

و در سال ۳۲۰ هجری پادشاه را باز به سوی سیریش میفرستادند چنگاه با تخیل
سیریش پادشاه را برده - مهتاب خان که میرش کرد و سپهسالار بود در محاربات مقتدر
همیشه جانفشانیها میکرد و در سال ۳۲۰ هجری پادشاه جهان را مغلوب و پریشان ساخت
بدگاه آمد - و پادشاه موجب یادگوشی نور جهان از و برگشته شده بود وقت
سلام او را بوجهی تقدیر و مواسات فرمود وی بیدل شده در قلعه رنهم
که آرمگاه او بود عزلت کرد - نور جهان پادشاه را مکرر خاطر ساخت که
مهتاب خان با شاه جهان عهد موافقت بسته است میخواهد که شاه جهان را بر سر
بنشاند و پادشاه را معزول گرداند -

موجب آن مهتاب خان را در قلعه رنهم مطالبه حضور رفت - و تصرف
منصب و متعلقان نور جهان تفویض یافت - مهتاب خان را از تخریب خود
آگاهی بود لیکن توکل بخدا نموده به دار الخلافت نهضت کرد -

و در همان ایام آیات عالیهات اعظم عزیمت کابل بر ساحل دیار
جهلم متوقف شده بود - مهتاب خان با جمعی از بزرگان راجپوت بدرگاه حاضر
شد چون خبر ماضی او به اعلی رسید پادشاه فرمود که مهتاب خان را بگوئید که
اول محاسبه معاملات خود پیش آصف جاه فیصله سازد آنگاه بنظر حضور بگذرد
مهتاب خان این سخن نهایت سخت آمده آنروز به بیت و حل گذرانید - فردا صبح

برای تفصیل حوادث تراخ مابین نور جهان و مهتاب خان شروع فرماید به صفحه ۳۹۷ هجری
آف جهاگیر مصنفه بنی پرشاد - ۱۵ نور جهان بامر خواهر سرای پوتیده رود جهلم را
عبور کرد - و آنکه حسن می نویسد که آصف جاه و نور جهان با هم دیگر جهلم را عبور کردند

و نور جهان با جیش و لشکر از دریا عبور کرده پادشاه مهروز در حرم سر غسل
میفرمود. مهابت خان موقع دانسته یکبار تیر و پیا فکسته حرم سرای شاهی را
محاصره نمود و خود مسلح و کل بزرگ و بیستی استاده مانده با شویبش که در حرمخانه
شور و شغب افتاد پادشاه سرسیمه بر درآمده مهابت خان را گفت چه میخواهی
وی عرض کرد که بخوف دشمنان از حضور جان بخشی میخواهم. پس سه نعه پادشاه
را تصدق شده بکمال اعزاز در پاکی بنشیند و خود زیر پاکی درآمده در حیمه
خود را بنید و نذر را گذرانید و محافظت سپاهان نظر بند ساخت. نور جهان
آنروی دریا اینواقعه اصفاف کرده برادر خود و افسران لشکر را قهر فرمود.
اما هیچ کس عبور دریا جرأت ننمود. لاچار قیل خود بدریا انداخته مخالفان را
بر سر او از بنطرف تیر باران کردند. نور جهان چهار ترکش در جنگ بهما صرف
نمود و سه فیلیان او مقتول شدند.

مدعا که لشکر شاهی لطیفیل نور جهان از دریا عبور کرده با فوج رحیم
بجنگ پیوستند بعد حرب ضرب شد بدشکر شاهی مهزوم شده نور جهان اقبال
و خیزان در لاهور رسید مهابت خان پادشاه را هرگونه دل جمعی میکرد.
عاقبت نور جهان موجب فرمان پادشاه در حیمه آمده مهابت خان از پادشاه
جبرا قلنامه نور جهان نوشته گرفته فی الفور بکیم را نشان داد. وی بخوف
همان لمرزیده مهابت خان را التماس نمود که اگر پادشاه را قتل من منظور است

۴۴ محقق نیست. درست آنست که آصف جاه پیش از نور جهان رؤسای عبور کرده
بود (هستری آف چاگیر ص ۴۰۶) - پیو و بیکی بکروال پندی بجهت دلیز با لکر که

سحادت دارم اما بنظر او رسانیده مرا مقتول یا زند. مهابت خان بیگم را
بنظر پادشاه رسانید و پادشاه بیدین نظر او را از خود نازا نگریست پس
که مهابت خان قتل نور جهان داشت بداشت پادشاه مهابت خان را
دامن گیر شد از قتل او باز داشت پس مهابت خان بیای پادشاه تصدق
شده بابت عفو خط التماس نمود. و پادشاه او را خلعت عطا کرده بر خدات
خود استقلال بخشید و همگام دایره دولت بکابل برد. اگر چه پادشاه
از خطای مهابت خان در گذشته بود لیکن بیگم در تباری او همیشه سی میکره
مهابت خان بخوف ترک دربار نموده بجای بیجرت کرد. نور جهان خان من
او ضبط فرموده بابت قتل مهابت خان با نعام فراوان استهوار داد و آصف
وزیر عظم و مختار کل بود اما از تحركات ناشایسته خواهر و بیوه قونی پادشاه
همیشه گفتگ می بود.

روزی بوقت شام آصف جاه را اطلاع رسید که کیم در غریب فرود از
چیزی عرض کردن دارد آصف جاه بر در آمده مهابت خان را شناخت
و در خلوت نشسته بر دوش کوه و شکایت پیوستند. آصف جاه بر تباری
نور جهان و بیوه قونی پادشاه اقرار نمود و مجبوری خود را هر فرمود. قنیت
الامر بر دو اتفاق کرده بجای خود مصمم کردند که شاه جهان را ببرند تا بی
بنشانند. بمانوقت مکان تزیین موافق بجانب شاه جهان شد و عیال و

له حسن در اینجا چشم پوشی و مسامحت بکار برده است. برائے تفصیل رجوع

فرمایند به صفحه ۴۳۰ برتری آن ها را بکیر معصنه بنی پرشار -

و بسبب این موانعات آمدن شاه جهان در پاره تعویق افتاد -
 محمدان ایام عبدالرحیم خان در جنگ بنگاله فتح نمایان کرده
 بعد با طوس فایز گشت -

انتهای - الحاح برخی از احوال صوبه داران جهانگیر شاه که در خطه
 کشمیر فرمانروا شده بودند گذارش رود -

نواب یلیچ خان در سنه ۱۰۱۵ هجری کینزار و پانزده بر صوبه داری کشمیر
 افتخار یافته در امنیت رعیت و ترویج مذهب سنت بخوبی پرداخت سه سال
 حکومت کرده متغیر شد -
 لاشم خان در سنه ۱۰۱۶ هجری خلعت حکومت پوشیده در صنعت و ملت
 بنظیر بود بعد سه سال تغییر یافت -

صخر خان در سنه ۱۰۲۱ هجری بر سر صوبه دارنه جلوس یافته در ف
 اسودگی خلق دو سال بسر برد -

احمد بیگ خان در سنه ۱۰۲۳ هجری کینزار و بیت و چهار لای حکومت افتخار
 خلق الله را رفاه و امنیت بخشید و داد ایل حکومتش درین ملک بای همینه ظاهر
 شده بسیاری از خلق خدا بجا ایل بقا و گذشت - چون تکلیف و تجیز مردگان
 امکان نشد لاشه را بدریا انداختند پس مردمان مدتی گوشت ماهیا را ترک
 کردند -

۱۰ هجری مطابق ۱۶۳۹ میلادی - ۱۱ هجری مطابق ۱۶۰۹ میلادی -

۱۲ هجری مطابق ۱۶۱۲ - ۱۳ هجری مطابق ۱۶۱۵ -

گویند حسن شال مروی متمول بود - چهار پایان بسیار داشت چنان
در خاندان او کس وارت مانند چهار پایان رو بکجبل نهادند - این حادثه تا
چهل روز و در تزیید بود بعد آن روز بروز تخفیف یافت -

در ۲۸^{هـ} در خانه ابریشم فروشی دو دختر توام متولد شدند
که دندانها برآوردده بودند و پشت هر دو را تا کمر اتصال داشت - سرو پا
و دستهای هر یک متفرق بود بعد زمانی فوت شدند - احمد بیگ خان مرصه
سه سال در رفاه و ملبوس برده تبدیل یافت -

دلاور خان در ۲۸^{هـ} برار یک صوبداری بنیشت همگان را
بر فاه و آسودگی آسایش داد و بر کنار برار نعل باغی عجیب با شجار و از ما
و لفریب آباد ساخت و در همان سال ستاره دم دار طلوع نمود و بکثرت
غلبه موشان در هندی کشمیر مزروعات تلف شد -

در ۲۸^{هـ} دلاور خان لشکر فراوان بتیجیر کشتوار تعین ساخت که
بعد جدال و قتال بسیار کشتوار فتح کرده از حضور خلعت در کار و آمدنی
یکساله کشتوار عطا یافت -

۱۶۱۷ میلادی - ۲۲ برائے تفصیل جوع کینده حاشیه ۹۴۳ تاریخ حسن
حصه اول صفحه ۳۰ - ۳۳ بر دایت تو زک جهانگیری تیجیر کشتوار در سنه
یکهزار و بیست و نه هجری مطابق ۱۲۱۹^{هـ} وقوع یافت - برائے تفصیل مزید رجوع
کنید به تو زک جهانگیری جلد دوم مطبوعه چاپ خانه نو کشور، کلکتہ - صفحه
۲۹۸ ، ۲۹۹ ، ۳۰۰ ، ۳۰۱ - * لفظ "را" درین جا زاید است -

همدین سال جهانگیر شاه از حسن ابدال بکشمیر متوجه گشته
و مخدات حرم سرای برسی صعوبت راه بیشتر مخص نموده بذات والا چند روز
در تماشای شگوف باغات کچلی بسر برد و در اینجا بسبب کثرت بارش برف
با دن همراهیان را آسیب سخت رسید و دواها سقط شدند بیت و پنج
زنجبیل را قالب تپی گشت. دو روز در اینجا توقف بود و سلطان حسین
والی کچلی خدمات شایسته بجا آورد و از اینجا بنا بر صعوبت راه اقیان خیمه
جیش شاهی را تخفیف داده آذوقه چهار پنج روز همراه گرفتند و بر لهدیای
کرشته گنگا رسیده جشن نوروزی ۲۹ ساله اتفاق افتاد و از اینجا بکمال
فرویزی قطع منازل کرده در باره موله قیام ساخت. در اینجا راجه کشتوا
که همدین سال مطیع شده بود بجز بابطوس فائز گشته با انواع نوادش
مشرقت شد. دوزدم ارکان دولت لوارای عرابهای سفاین در میان
تالاب اولر سیفتاشا کرده بتمردان خلافت سرنگرایت اجلال افراخت.

له تو ذک جهانگیری ملکش -

له نورالدین جهانگیر نسبت باریابی این راجه چنین نگاشته است :-

ولا در خان حکم راجه کشتوار را سلسل بجنود آورده زمین بوسی فرمود -

این راجه خالی از وجا بهت نیست پوشش برش ابل هندو زبان کشمیری و

هندی هر دو میداند. بخلاف دیگر زمینداران این حدود فی الجمله شهری

ظاهر شد حکم فرمود که با وجود تقصیر گناه اگر فرزندان خود را بدرگاه حاضر سازد

عین قید بجا باید و الا دیکه از قلع هندوستان جیس محکوم قرار خواهد بود. ایضا صفحه ۲۸۰

بعد چند روز میر و سیاحت مدود و مزاج بنحاطر آمد و در اول
 بسبیل ریاد و سلام آباد و خیام دولت افراشت. روز دوم بسیر و تماشا
 شترشده و یریاگ جلور برگشته ملاحظه تعمیرات انجام که در این شاهزادگی تجویر
 یافته بود فرمود و در اینجا چند روز بعیش سرور گذرانیده بسبب برودت
 هوا آثار تنگی نفس و سرفه در وجود خود پیدا گشت و علت صیق النفس
 عارض شده آن مو معاودت کرده بر چشمه ای به بل قیام ساخت و در باز
 تعمیر باغ و حمام و حیض فرمان داد از اینجا رجعت کرده چندگاه بسیر و تفرج
 الالب ڈل گذرانیده برای تعمیر باغ فرح بخش شاه جهان را فرمان داد.
 بعد از ایام آتش قهر لکه فروخته دوازده هزار خان مع مسجد جامع
 سوخته شدند. جهانگیر شاه بر موقع آتش خود حاضر آمده در الحاقی آن
 نهایت کوشش و نسیان بهمت سوختن مسجد جامع بر اهل تشیع بسته گواهان
 گذرانیدند جهانگیر شاه بعد تحقیقات کمال تعمیر مسجد جامع بزمه ملک محمد ناجی
 که پدر حیدر ملک جا دوره بود فرمود و تعمیر آن تا عرصه هفده سال تمام
 حیدر ملک که رئیس ملک بود در پیش نور جهان بیگم قربی داشت بفرمان پادشاه
 هر چه کول را ترمیم ساخت و خانقاه جدی بل که بسبب آتش طغر خان
 چکه یران شده بود بلند افراخت.

پادشاه بعد انقضای عرصه شش ماه رخت مراجعت ببلبته چند

له رجعت کنید به تاریخ ۱۱۳۳ تا پنج ص ص لول ۱۱۳۴ -

۲۸ مراد از باغ شمالا راست -

روز بیدار شگوفه زعفران زار پانچو رسید - از آنجا براه بهفت منزل
بهفت کرده در لاهور رسید - دلاور خان دوسال حکومت گذرانیده
همکار ب حسنور یافت -

ارادت خان در ۱۲۹۰ هجری برباط حکومت جلوس یافته متصل
ناوه پوره روضه دلکش معمور ساخت کیفیت آن در حصه اول گفته شد
و در امنیت و رفاهیت مردم دوسال سیر برده تغییر یافت -

اعتقاد خان در ۱۳۰۰ هجری خلعت صوبداری در بر کرده در تلق و فن
امور مملکت به خوبی پرداخت و تا عهد آدم مردم چکان را خیال خیره سری مرکوز
خاطر بود اعتقاد خان از روی جلالت و سیاست مردم چکان را گروه گرد
گرفتار کرده تقبل رسانید تا که دغدغه حکومت و ثروت از سرش آید و بهادر
رفته بکار چاکری کشا و رزی مشغول شدند و سید ابوالعالی بعد وفات
راجه مان سنگه از بنگاله کشمیر آمده بعضی مردم چکان پیش او می رفتند اعتقاد
خان سید موصوف را ب حسنور فرستاده در اینجا حدود ملک سنده بسیت
پنج هزار روپیه جاگیر یافت و در اینجا ایام دنیا بسر برد و بهادر سید
ابراهیم خان را موضع نیوه از پیرگنه چیراٹ جاگیر عطا شد و با عیال و اطفال
خود در اینجا قیام ساخت - و بلغ فرح بخش با تمام اعتقاد خان دریل ایام

۱۰ پنڈت بیریل کاپر مدت حکومت دلاور خان سه سال قرار داده است -

(جمع التواریخ قلمی ورق ۱۵۶)

با تمام رسید-

چونکه اعتقاد خان شیعه بود از روی تعصب و سخاکی خلق خدا را آزار
جانشگاه رسانید و بدعتها احداث نمود چنانچه ضلعی اثمار باغات و دما ت جنگلات
و طرح کل نغزان و چیدن گل ز نغزان و لمانه و غیره از بدعات اوست که در عهد
شاه جهان سربسب محاف شد-

در ۳۳ ساله مزاج جهانگیر شاه سجدت هوای گرم متاوی شد بنا بر این برای
کسب هوای نزهت گاه کشمیر از راه میره پور بشهر رسید چهار ماه بسیر و تماشا بی ساطین
و چشمه سار و تالابها بسیر برده از راه هفت منزل که عبارت از پانپور و بیجاره
و اسلام آباد و اچهل و ویرنگ و اهره بل و میره پور است رجعت فرمود-
در ۳۵ ساله مطابق ۱۰۱۰ هجری قمری پادشاه را باز هوای آب و هوای کشمیر
و امن گیر خاطر گشته اشهب عزیمت را از راه میره پور به جلورینر ساخت- چندانکه
در شکارگاه میره پور بنحیر پر و اخته در مکان جوگی بهی که محل پر فضاست جشن
نوروزی اتفاق افتاد در آن ایام کتل پیر پنچال از برف مالا مال بود و عبور آن
به غایت دشواری نمود- لاجرم علی ملک برادر حیدر ملک چاؤ دوده برای
نصفیه راه پهنوچه مأمور شد- به جانفانی او راه نوسه میدان مفتوح شد
بود- اما به سبب بارش برف و باران باز مسدود شده حضور ممدوح ^{خل} بای
حشم و انیال انتقال به کمال حشمت و احتیال از راه کپلی آمده در مرغزار
گل مرگ فروکش ساخت در آن جا گلهای گوناگون شکفته بود- پادشاه
بدست خاص خود یکدسته گلها چید که از اقامت گلها بیت دورنگ

در آن محفوف بود -

بعد چند روز در دولت خانه خاص نزول فرموده شش ماه و پنج روز
در سیر و تماشا این دیار بسر برده بدار السلطنت لاهور متوجه گشت -

در ۱۳۶۰ هجری باز برای تفریح خاطر و ناموافق هوا ی گرم بهوس
سیر و تماشا ی مرغل آکشمیر و امن گیر خاطر گشته جشن لوفدی در لاهور برپا
داد و در اثنای راه بسیرسکار قطع مراحل کرده بسبیل پیرو لوره بگلستان کشمیر
پید تو دور و دناخت و بر رسیدن اینجا مزاج گل آمتزاجش از حد اعتدال
برگشته قوای ظاهری و باطنی و بان پذیرفت و همیشه در پاکلی نشسته
اسیر و تفرج اشتغال می داشت و سیواری اشهب خوشتر خرام آرام اقدام
نمی کرد و به سبب شدت تنفس ورم اطراف عارض گشت - یکروز علامت

* له ملک حیدر چاڈوره که با جهانگیر شادیده مرغل اگر گلرگ نموده است در وصف چنین
نوشته است -

”از پادشاه زمین و زبانیا یعنی نورالدین جهانگیر به بند حکم شد که برائے
یادگار میرزا ابلیج شاه عباس صفوی الاخوانی نامے کشمیر بیان کنم بند عرض
کرد که ما بین پرگنه بانگل و بادیه موله براه پنج پهنه بیلافتی است گوری مرگ
نام - چنانچه بطریق ملکوت در اینجا گذر واقع شد - ہمیں کہ دست بہ
گل انداختند مقدار بیت ۲۵ و پنج گل بدست مبارک در آمد“

(تاریخ کشمیر قلمی صفحہ ۱۰۴)

با یوسی ظاہر شدہ لیکن بخیر گذشت۔

بعد نماشای زعفران زار بصوب لاہور رایت مراجعت افراخت
و بہ مقام بہرام گاہ رسیدہ بہ نشاط شکار پرداخت یکے از دلاوران آل
دیار آہوی زندہ اسیر کردہ پیش پادشاہ از کوبہ فرو دآورد آہوی مذکور
بر سر سنگی نشتنہ ماند آن جوان پائین آمدہ آہوی مذکور را کشت نمود و
در حالتش ریمان از دست او جدا شدہ آل جوان از کوبہ بریر افتاد
بیک دو ضرب قلا بازی جان داد و لاشہ او غلطان پیش پادشاہ رسید۔
بہ معاینہ این حال مزاج پادشاہ متقلب شدہ ضعف و بیہوشی غالب
گشت۔ ازاں جا کوچ کردہ بہ مقام راجور قیام ساخت و بوقت پاس
اخیر ۲۸ ماہ صفر ۱۰۳۶^ھ از عالم فانی بملک جاودانی بشتافت۔ تابوت
او دلاہور ساینہ بمقام شاہدرہ اندکان پذیرفت۔ شاہ جهان بر تہ
او روضہ عالیشان کہ اعجوبہ صنعت روزگار است احداث نمود۔

تاریخ

کہ دست عدل او بر سمان رفت	شہنشاہ جہاں شاہ جہاںگیر
ازاں از رفتش نور جہاں رفت	چونورالدین محمد بود نامش
جہاں نمکین شد او از جہاں رفت	ازین ماتم سرا چون رخت برفت
خرد گفتا جہانگیر از جہاں رفت	چونارنج و فاش جہت کشتی

۱۔ مطابق ۲۹ اکتوبر ۱۶۲۷ء۔

۲۔ ۱۰۳۶ ھ مطابق ۱۶۲۶ء۔

جہانگیر شاہ مردے سادہ و سست طبیعت و منلوں المزاج ہو دطبع
موزون داشت شعر مائی سنجیدہ می گفت لیکن نور جہاں شعلہ کو کا بود۔
در سخنوری و در ششنامی نظیر نداشت۔ و در اسپ دوانی و قوی اندازی
و شکار افگنی بسیار جبار بود۔ وقتی در شکار گاہ بدشت شیر بہ شکار
کرد۔ ظریفے این مطلع گفت ہ

نور جہاں گر چہ بصورت زن است
و وصف مردان زن شیر افکن است

احداث لوازمات آرایش زناں و ابداع زیورات از مخترعات او مشہور است
و عطر کلاب از گل نشانی او معروف در حاضر جوانی و سخن دانی در مائی سفت۔

روزے ہلال عید ظاہر شد جہانگیر شاہ بجانب بیگم گفت۔ ع

ہلال عید بر آوج فلک ہویا شد + نور جہاں بدہیہ جواب داد۔ ع
کلید مہیکہ گم گشتہ بود پیدا شد + جہانگیر۔ سرود در باغ بیکائے تادہ
است نگر + نور جہاں۔ بر کاب تو دو دو گرہ پوش پائے و گرہ + جہانگیر۔
صبارا شرم می آید بروی گل نگہ کردن + نور جہاں۔ کہ رخت غنچہ واکرد ما
نتوانست نہ کردن + جہانگیر۔ از شب چہ قدر گذشتہ باشد + نور جہاں۔
زلفش ز کمر گذشتہ باشد + روزے پادشاہ سیر کہہ سلیمان عروج نمود۔
دراں جا بیگم بدست خود حلوا پختہ می کرد۔ پادشاہ گفت۔ مصرعہ۔

شکر فروشش من پئے حلوا گری شست + نور جہاں۔ یعنی کہ زیر تخت سلیمان
پری شست + جہانگیر۔ نرگس زدہ بر سر و از فرق تو آں شوخ + کج کردہ

سرخوش که تاروی تو بیند + نور جهان - نیت نرگس که بود بر سر من
 افسر من + به تماشا ی تو بیرون شده چشم از سر من + نور جهان -
 ای عنایت شبید ادم در گلو گیره زن + گوش شهاب است نازک تاب فغان ندارد
 روزی طالب ملی را گفت که در مدح پادشاه ایشان قصاید بسیار
 گفته اند و در مدح من یک بیت هم موزون نکردند - طالب گفت کس
 که کاه چشم ندیده باشد تو صیف او چگونه گفته شود نور جهان بد گفت
 میبایدی - بیل از گل بگذرد گر در چمن بیند مرا
 بت پرستی که کند گر بر من بیند مرا
 در چمن پنهان شوم مانند تو در برگ گل
 هر که دارد میل دیدن در چمن بیند مرا

۱- طالب ملی برادرزاده حکیم رکنالکاشی بود - در ریگان شباب از ولایت خود برآمده به نزد
 بهمن خرامید - چون مرزاغازی و قاری از پیشگاه جهانگیر پادشاه به صوبه داری قندار مأمور
 گردید طالب خود را باستان مرزاغازی کشید و با تلفات فراوان انتقام یافت -
 آخر با اعتصام ذیل جهانگیری قوی پایه شد و در ۲۸ ص ۶۱۹) بخطاب ملک الشعرا شی بلذ
 نامی اندوخت - طالب ملی در مدح جهانگیر پادشاه و اعتماد الدوله وزیر نور جهان بیگم
 قصائد غرا دارد - طالب در اوائل مهر دار اعتماد الدوله بود - آخر مستغنی شد و قطعه
 اعتذاری بنظم آورده - ازان است :-

دو صنف اند اهل طبیعت که هرگز ندارند با هم سازگاری
 یکی را فرومایه گلی کرد شاعر یکی را بزرگی و عالی تنبازی ۲۲

بعد انتقال جهانگیر همیشه دلگیری بود. پادشاه سمرقند گاهی
نه پوشید. شاه جهان بیت و پنج لک روپیه اورا جاگیر بخشید و شفقت
مادرانه اورا تعظیم می کرد. در سال ۱۰۲۹ هجری از دنیا درگذشته در شاه پدیده منصل
روضه پادشاه مدفون است.

بالحمله اعتقاد خان تا انتقال جهانگیر شاه در کشمیر مدت چهار
سال حکومت کرده بود. و بعد انتقال او به حکم شاه جهان هفت سال دیگر
به استقلال گذارید. پس و شش یا زده سال به حکومت این دیار افتخار
یافت. و در تعمیر باغ فیض بخش و باغ صاحب آباد و باغ شاه آبادی
موفق و رهنمود.

شهاب الدین شاه جهان بعد انتقال جهانگیر شاه آصف جاه و اعظم

من آن شاعر شکر الله که دارم ز بخت بلند تو تمیید داری
که گرد هر یاقوت یکانه گردد در دینم از چشم نا اعتباری
به نظر ابر معنی بنزای فصیح بمنصب چه شد نیستیم گمزاری
چو مهر تو دارم چه حاجت بهرم مرا مهر داری به از مهر داری

طالب درعین جوانی از زیبا خلعت زندگانی برآمد. این واقعه در سال ۱۰۲۶ هجری
پیش از فوت جهانگیر پادشاه بیک سال روداد (مخلص از آثار الکرام موسوم
به سروآزاد مصنفه مولانا میر سلام آزاد بلگرامی چاپ مطبع دغانی رفاه گام
لاهور ۱۳۱۳ هجری صفحه ۲۳ تا ۲۷) -

اتفاق کرده داوودش پسر سلطان خسرو را عاریت به سلطنت برداشتند. روز دیگر نور جهان گیم بریل سوار شد و به مقام بهمبر بنام شهریار خطبه سلطنت خواند بلند فرو خواند و آصف جاهد را برای تخت نشینی او تجویر داد. آصف جاهد را سلطنت بخانه خود بردن بود. فی الفور خواهر خود نظر بند کرده هیچ کس را نزد او آمدن نداد. شهریار که در لاهور بود بشنیدن اخبار شکر و جرات فرایم کرد بجار به و پیکار مستعد شد. چون آصف جاهد در لاهور رسید از آن طرف شهریار بمقابل او برآمده بقتال و جدال پیوستند. در آخر شهریار تاب تقابل نیاورده در قلعه محصور شد. و امرای نامدار جمع شده داوودش را سر برآوردند و شهریار بنظر آورده مکمل ساخته محبوس داشتند و آصف جاهد هر روزی راجل را که در طی مسافت عاجل بود فی میل یک یک شرفی انعام داده مع انگشترین خود نزد شاه جهان فرستاد. و شاه جهان بدیدن انگشترین بعمالت تمام از گنجرات یلغار کرده دوم ماه جمادی الثانی ۱۰۳۷ در ایوان دولت

له ملا عبد الحمید لاهوری و محمد صالح کینهه نام این رهرو بناری هندو بگماشته اند (بادشاه نامه جلد اول صفحه ۷۵ مطبوعه کالج پریس کلکتہ ۱۸۶۸ء و عمل صالح المومون به شاه جهان نامه صفحه ۲۱۳ چاپ رائل ایشیاٹک سوسائٹی بنگال ۱۹۳۹ء) - ۲ مطابق ۲۹ جنوری ۱۸۶۸ء - اما بر دایت ملا عبد الحمید لاهوری جلوس شاه جهان بر تخت سلطنت در چهارم گھری رود دوشنبه بیت و پنجم ماه بهمن موافق هشتم جمادی الثانی ۱۰۳۷ در دارالخلافت آگره واقع شد (بادشاه نامه جلد اول ص ۷۷) -

لاهور پر بر سر سلطنت جلوس کرده سگه و خطبه جاری ساخت - و
 داکشش با جمیع شاهزادگان بابر به قتل آورد - و فرامین
 امور مملکت بتوقیع و قیام خود مزین کرده هر سو فرستاد - و خان جهان
 لودی شخصی افسر کمره گیر بود بر موقع فساد شاه جهان جنگهای
 بسیار نمود - چون خبر انتقال جهانگیر شنید شاه جهان را از تخت نشینی
 مانع آمد - و شاه جهان در مقابلت او مبادرت نفرموده پیغام صلح
 فرستاد - لودی بهودی خود در صلح دانسته بدرگاه حاضر آمد و
 پادشاه او را بر حکومت صوبه مالوه مفاخرت بخشیده بعد چندگاه حسب
 الامر کهنه حاضر شد و در آنجا از رنگ دربار تدبیر خودش بنظر آمد
 فی الحال زدرگاه گریخته رفت - چون در خیمه خود در آید فوج شاهی گرد
 خیمه او محاصره نمودند و هرهای لودی بر عایت ناموس بر خود کشتی مرکب

یعنی داکشش المعروف به بلاتی - ملا عبدالحمید و محمد صالح اسماء شهرزادگان
 که حکم شاه جهان بقتل رسیدند - داکشش معروف به بولاتی و شهریار و ظهورت و شو
 پسران دانیال و گرشاسب برادر بولاتی نگاشته اند - این هر پنج شهرزادگان بدست
 خدمت پرست خان المعروف رضا بهادر داده شدند - او در شب چهارشنبه سیزدهم همین
 بیت و نیم جمادی الاولی سنه هزار و سی و هفت (۲۳ جنوری ۱۶۲۸ء) ایشان را از گلا
 ساخت گیتی خلاص داده به فحمت آباد عدم راهی ساخت (پادشاه نامه جلد اول
 صفحه ۸۶ و علی صالح الموسوم به شاه جهان نامه جلد اول صفحه ۲۱۹) -

علا حال ولایت مدعیه پرورش در وسط پرند -

شدند. لودمی یکمال هکبر سوزی باد و سپهر خود از خیمه جرییده رفته پاهان
 بتعاقب او میدویدند چون بر لب دریای سیل رسیدند طغیانی بود و لودی
 خود را بر پاهان انداخته عبور کرد و فرزندان و همراهمان او در دست مخالفان
 افتاد و مقتول شدند. لودمی در ملک دکن رسیده رایت بغاوت افراخت
 و رایان اطراف با خود متفق کرده در ملک دلوله انداخت. شاه جهان بمکر
 مظفر با فوسری ارادت خان بجا ریت و مقابلهت او تعیین فرمود. لودی از روی
 جلالت ذاتیه خود در محاربه او هر وقت غالب می شد.

عاقبت الامر از پیشگاه حضور آصف جاه برداشت او را موشد و رایان
 اطراف از صولت او کمر زیده در ذیل مان و آسند ازین رو لودی محبت
 مانده عاقبت در دست دلاوران شاهی مقتول شد.

مدعی که بعد رفع و دفع مخالفان آصف جاه بر منصب وزارت
 استقلال یافت و مهابت خان بر عهده سپه لاری مسلط گشت و
 بحسن انتظام آنها در ملک امن واقع شد و سرکشان حدود دکن را
 گوشمالی داده در ذیل طاعت درآوردند و با جمیع رایان و نوابهای ملک
 عهدنامه های بید موقت کردند و در راه و آسودگی رعایا و آبادی ملک
 نهایت کوششیدن.

له برائے تفصیل محاربات پیرخان مخاطب به خان جهان لودی با افواج شاه جهانی رجوع
 کنید به شاه جهان نامه جلد اول از صفحه ۳۶۵ تا ۳۰۹.

نظم رایان جمیع رائے بزبان پندی میخند امیر.

شاہ جهان دساوایل از افعالات مہنود منفری بود۔ عاقبت ترک
نصیب فرمودہ بامذہب غیر صلح کل نمود و در رعیت پروری دادگستری
از آبائے خود سبقت بلود۔ رسومات بے دینی اکبر شاہ و آئین عشرت
و رنگینی چنانگہ شاہ بر طرف کردہ قوانین و آئین خود مطابق شرع متین
مروج ساخت۔ علی مردان خان کہ از جانب شاہ عباس صفوی بر حکومت
قندار مستقل بود بوجہی از آقائی نامدار خود و لگیزندہ بجانب شاہ جهان

۱۵ رجوع کیندہ آثار الامراء جلد دوم صفحہ ۷۰ تا ۸۰۔

۱۶ درست بہرام مرزا المعروف بہ شاہ صفی متوفی ۵۲ھ (۱۶۳۲ء) پسر زادہ
شاہ عباس صفوی و ملکہ۔ و آنکہ حسن نوشتہ مہنویر بہاوت (آثار الامراء جلد
دوم صفحہ ۷۰)۔ ۱۷ بقول صاحب آثار الامراء (جلد دوم صفحہ ۷۰)

سبب انکاک علی مردان خان در زمرہ بندگان شاہ جهانی این بود کہ بعد از ارتحال شاہ
(عباس صفوی) چون نوبت دارائی ہریان بہ شاہ صفی پسر زادہ او رسید بہ مظنہ مائے
بے اہل و احتیاط مائے دود از کار اکثر عمد مائے دولت عباس شاہی را از پا در آورد۔
علی مردان خان اندیشہ ناک شدہ سلطنت خود منحصر در توسل بدرگاہ فردوس آشیانی
(شاہ جهان) دانستہ نوشت و خواند بہ سعید خان صوبہ دار کابل در میان آورد و بآمر
برج دوبارہ پرداختہ قلعہ بالائے کہہ لکہ کہ بر حصار قندار شہر است بنا نوہ در
عرض چہل روز با انجام رسید۔ چون این اخبار بہ شاہ (صفی) رسید دفعہ آں مصمم
ساختہ اول پسر کلانش را طلب داشت۔ علی مردان خان اگرچہ باقتضائے وقت
اودار و اتہ فرمود، اما بعد از ان بہر کہ گمان دودگی داشت قبل آورد۔ شاہ صفی ۳۳

در باره آمدن خود عرض داشت نمود - شاه جهان در جواب نوشت -

”نقل و ملوک“

ملک الهام پادشاهی - باعث امن و امان شاهنشاهی شیرمقدور
مهرکه جنگ - ملک شای به دزنگ - زیر دست تاجداران
بهفت اورنگ - ملجستانه روم و دزنگ - دولت نگاه
یک رنگ - رفیق و قادیار به رپو و دزنگ - علی مردان خان فیروز ^{بیک}

نظم

بروای صبا پیک گلزار نا	خبرده بیار و قادیار ما
که خود را بدرگاه والارسان	ز سرچشمه کشتی بدریارسان
عنان گم گرداں برچو صبا	بدان آنکه از کوه آید صدا
دعا چوں زود جانبک سمان	بسرعت چنان باید آمد جهان

ز شوق اینچنین است گفت و شنود

سخن مختصر زود بشتاب زود

بعد و فرمان علی مردان خان از قندمار آمده به عزرباط بوس فایز

ظفر کاسی را که مشبه مقدس فرستاده بود بر سر او تعین کرد - علی مردان خان با علی حضرت

(شاه جهان) عرض داشت نمود که شاه بهمان ستانی من افتاده یک از عمر با تعین

شود که قلعه ما سپرده روانه درگاه به شوم - چنانچه در سال یازدهم ^{۱۰۴۳} هجری

مطابق ۱۶۳۸ بعد از محاربه خفیه قلعه قندمار به تصرف عمل شاه جهانی

گشت و قلعه قندمار را امرای شاه جهان متصرف شدند. بعد چندگاه
 شاه عباس یورش آورده قلعه قندمار را از تصرف پادشاه هندی نزع
 کرد. انگاه از پیگیره جنود شاهزاده دایاشکوه بمحاربت شاه عباس
 مامور شد و شاهزاده از غلبه غنیمت ترسید و هجرت کرد. پس او زنگ لیب
 برای فتح قلعه قندمار و ستوری یافت و بیرونی شجاعت قبه الاسلام
 بلخ را فتح کرده به قلعه قندمار یلغار آورد. اما در مقابل لشکر غنیمت تاب
 مقاومت نیاورده بجانب بلخی معاودت نمود و شاه عباس بلخ و قندمار را
 بدست متصرف گشت.

دوران ایام اهل پرتگال بمقام چاٹ گام یک منزل لوطی تجارت
 بان حسن متین ترخیص نمودند و تفصیل آن توپیا تعبیه کردند چون
 حاکم و حاکم اخبر آن بیع علی رسانید، پادشاه حکم فرستاد که آن
 بت پرستان را از ملک اخراج سازند. مطابق آن همان نشان درگاه

۱۰۰ مراد از شاه عباس ثانی پشته صفی (۱۶۷۲ تا ۱۶۷۶) است -

۱۰۱ در پادشاه نامه جلد اول ص ۲۳۳ و علی صالح موسوم به شاه جهان نامه
 بجائے "چاٹ گام" "ساگکا نوو هوگلی" مذکور است -

۱۰۲ برائے تفصیل قلعه بندی پرتگالیان در بندر هوگلی (ولایت بنگاله هندی)
 رجوع کنید به شاه جهان نامه از ۱۶۹۲ تا ۵۰۲ -

۱۰۳ مراد از قاسم خان صاحب صوبه بنگاله است که بانصرام این مهم از طرف
 شاه جهان متعین شده بود (ایضا صفحہ ۲۷۷) -

بسیاری از ساکنان پرنگال قتل آورده نام و نشان آنها در ملک گذاشتند۔
 و شاه جهان دقلمرو هندوستان بهر جا تعمیرات عجیبی مکانات و طغریب
 آباد ساخت از ان جمله بعضی تعمیرات او تا حال عبرت افزاست نظیر آن در
 اقلیم هند جائے ممکن الوجود نتواند بود۔

اول قلعه شاه جهان آباد که از سنگهای سرخ مینت کار و مصفا
 و در نما با سراف یک که در رویه در عرصه ده سال بشکل گلزنه مش
 معمور ساخت -

دوم مسجد جامع دہلی کمال تثنین و تزئین ترصیف نمود کہ در
روئی زمین مانند آن مسجدی دیگر منظور نباشد۔

نوم روضه تلج گنج در اکبر آباد شہر است و در محیط آب یکصد

۱۰ بقول محمد صالح "دریں غزوہ قریب دہ ہزار تن از خورد و بزرگ و نساء و رجال قتل و غرق و حریق گشتند۔ وچہا رہنرا وچہا رصہ کس از ذکر و اناث فرنگی اسیل و عبید و قریب دہ ہزار تن از رعایائے پرگنات و نواحی آں کہ بے گناہ بہ بند فرما گناده بودند از پس آزاد گشتند۔ و دریں ایام آغا تا ابھی مہر اسعدت مند اناہل اسلام در جو شہادت یافتہ بروضہ دارالسلام خرامیدند" (ایضاً صفحہ ۵۰۲)۔

۱۷ صبح مدت تعقیب شہنشاہ جهان آباد (دہلی) ہشت سال ست چنانکہ از اقتباس ذیل
ماخوذ از شاہ جهان نامہ جلد سوم ص ۳۶ عیاں گیدہ۔

”مجملہ ایں حصہ اگر دوں آتا کہ از مہندہ تانہیج بنیاد تا ہشت سال کمال

۴۲ حیدر و حبیب السیر حد تمام رسیدہ و تا آن غایت مبلغ پنجاہ لک روپیہ در

نود در عہد و قطر گنبد آں سی و سہ در عہد جدار و حصار آں از سنگ مرمر نقش و
 منبت کار از انجوبہ صنایع بدایع روزگار یادگار و عبرت افزاست حوالی آں
 باغیچہ و لفرخی شہنا و غمزد اخراج تعمیر آں مکان بقعہ دویج لک روپیہ
 می نگارند۔

چہارم روضہ جہانگیر شاہ بمقام لایہ در شاہدہ شہر صنعت
 کاری آں از انجوبہ صنایع روزگار معروف۔
 پنجم تخت طوس کہ اصل مادہ آں از طلا، و نقرہ و مروارید و

مصافت بنائے آں و موازی این مبلغ در مخارج عمارات عالیہ داخل
 قلعہ مبارک پنج دفعہ شش است بر چارہ دوازہ و دو در سچہ و نیت
 یک برج۔

۳۵ بر دین محمد صالح کتبہ تکمیل مسجد جامع دہلی در ۶۴۰ (۱۶۵۶ء) بہ اہتمام علی
 سعد اللہ خان مدارالہام شاہ جہاں و فاضل خان بھل آمد نقوش ہر روز پنج ہزار کس از بنا
 سنگ تراش و پر چین کار و منبت کار و نقاش حکاک و بیلدار و دیگر عملہ بکار مسجد می پرداختند۔
 در مدت شش سال بہ صرف دہ کک و پیہ صورت اتمام پذیرفتہ ذینت افزائے خطہ خاک گر دیدہ
 "قلعہ حاجات آمد مسجد شاہ جہاں" کہ از روی حساب ایکہ معادل ۱۰۶۷ عدد پاشہ۔
 تاریخ بنائے این مسجد بہت۔ عمل صلح موسوم بہ شاہ جہاں نامہ جلد سوم ص ۵۱،
 ۵۲، ۵۳، ۵۴۔

۱۰ اما بقول ملا عبدالحمید دہلوی و محمد صالح صحیح تخمینہ مصارف روضہ ممتاز محل پنجاہ لک
 روپیہ شاہ جہانی بود۔ بعرضہ دوازہ سال از ابتدا سال پنجم جلوس سرکاری مکرمت

عل و یا قوت و زمر و سلیم و الماس بود صنعت آن در سل عقلا اصلا نمکند
گویند تخت که پادشاه بدان میثکا میکرد با سرف ده لک و پیه درست
شده بود و در حدقه های تصویر طاووس جواهر کوه نور و کوه طور بل
چشمان تعبیه کرده بودند. صاحب رسوم هند مصرف تخت طاووس شش کوه
و پیه و خرج مصارف دربار شاهی بر روز اجلاس یکا کرد و پیه
می نگارند.

گویند روزی که شاه جهان بر تخت طاووس جلوس فرمود متاسفانه
واجگان و بیگان و نواب های مملکت محروسه خود از اقاصی و ادانی جمع
کرده دربار قصیری ترتیب داد بچنان ساختگی و آراستگی دربار اعلی که شاه
سابقین و لاحقین طود و طرز آن بخواب ندیده باشند.

وقتیکه شاه جهان بر تخت قدم نهاد دانی از خاک در ده بر سطح
آن فرش ساخت و دو گانه برای آن یگانه بر فرش خاک ادا کرده بجانب
حاضران دربار با آب دیده خطاب نمود.

«ای خلق خدا گواه باشید که فرعون بر تخت عروج نشسته
و دعوی خدائی نمود و من بر تخت جواهر زواهر نشسته بخدای
بے ابنا را اقرار می نمایم و خاکاری و عبودیت خود اظهار
می سازم.»

۳۳ و عبد الکریم خان میر عمارت صورت تمامیت پذیرفت (پادشاه نامه جلد دوم
صفحه ۳۷۲ و شاه جهان نامه صفحه ۳۸۵) -

پس فاتحه خوانده از تخت فرود آمد۔ بعد از آن گاهی بر سر آن جلوس کرده زیر پاتخت
 با تختہ دیگر تکیه کرده بدرباری نشست کہ تخت طاؤس پس پشت می بود۔
 بالجملة اعتقاد خان کہ در عهد جاگیر شاه ناظم صوبہ کشمیر شد و کارهای
 دست بسته میکرد۔ بنابر آن شاه جهان اورا منشور حکومت کشمیر بدستور عطا فرمود۔
 و در حکومت او ۴۳ ساله شاه جهان چوای سیرگنہ ارو با نین ہنرنت فرمای کشمیر
 شدہ عرصہ پنج ماہ و نہ روز بعیش و عشرت گذرانید۔ و بابت تعمیر باغ نسیم و
 باغ الہی و شیش باد و غیرہ فرمان داد۔ چونکہ اعتقاد خان بکثرت بدعات و اخذ مصا
 مردمان کشمیر را یا مال فتنہ حال کردہ بود لهذا شاه جهان از کردار و اطوار او بیزار
 گشتہ بعد حکومت یا زده سال بر طرف نمود۔

۱۰ صحیح حکومت نظر خان حسن است زیرا کہ بقول صاحب آثار الامراء جلد اول صفحہ ۱۸۰ اعتقاد
 در سال پنجم جلوس شاه جهانی مطابق ۱۶۲۷ھ از صوبیداری کشمیر معزول شدہ بود۔ ملا عبد الحمید
 ہم مؤید ہمیں روایت است (بادشاہ نامہ جلد دوم ص ۷۷)۔

۱۱ بقول ملا عبد الحمید باغ نسیم از تعمیرات اعظم خان میر خشی شاه جهان است۔

۱۲ و بقول عبد الحمید لاهوری از تعمیر مرزا یوسف خان است کہ در عهد صوبیداری خود در کشمیر بر پا
 کرد۔ (بادشاہ نامہ جلد دوم ص ۷۷)۔

۱۳ برائے "باغ عیش آباد" رجوع کنید بہ تاریخ حسن حصہ اول صفحہ ۲۸۸ و ۲۸۹۔

۱۴ آثار الامراء جلد اول ص ۱۸۰ و ۱۸۱ و ۱۸۲۔

۱۵ یا زده سال یا بیست تقصیر، شش سال در عهد جاگیر و پنج سال در عهد شاه جهانی

(آثار الامراء جلد اول صفحہ ۱۸۰)

ظفرخان حسن در زندان در بدل اعتقاد خان بر سندان

کشمیر جلوس نمود از بس که در زندان و محاربات ظفر باب می شد. بنا بر این بطلب ظفرخان ممتاز گشت و بر امری در بار اعتبار و افتداری داشت. نهایت خوش خلق و عیاشی نیک طوار بود. پرشوس پاه و رعیت بخوبی میکرد. و در هر سخن طبعی موزون داشت. حسن تخلص می گفت. و در تعریف کشمیر مثنویها گفته است. این رباعی از طبع زاد اوست. - رباعی ۱ -

جهان جوان شده عقد چار می بندد

بهار پای چمن در رنگار می بندد

مسافران چمن نارسیده در کوچ اند

شگوفه می رود و شاخ بار می بندد

میرزا صائب بدیدن او در کابل مدتی قصید غزل در مدح او بحضور گذاراسید.

۱- آثار الامراء جلد دوم از صفحه ۲۵۶ تا ۲۶۲ -

۲- مطابق ۱۴۳۳ -

۳- صحیح می کرد -

۴- نام میرزا محمد علی، صاحب تخلص. پیش از آنکه خدا یان معتبر عباس آباد اصفهان بود. میرزا

درد السلطنت اصفهان نشو و نما یافت. و بکثر فرستادنش در شایسته عالم کس سخندانی زد.

در عین شبایا خرمهره جایگیری متوجه هندوستان گردید. چون وارد دارالملک کابل گشت

ظفرخان که به نیابت پدر خود خواجه ابوالحسن تربتی ناظم کابل بود، میرزا را بکند حسن خلق صید کرد.

چون روایات صاحبقرانی (شاه جهان) در زندان جانب دکن با تیراز در آمد، میرزا با ظفرخان

ایں بیت ازال قصید مشہور است - بیت ۱ -

خال توئی کز تو زور بر ند بخوان

خانی دیگر اں بیک خانی است

در رکاب لطافتی سرے بدیار دکن کشید - چوں در سنہ ۱۶۳۲ (ظفرخان را حکومت کشمیر

بہ نیابت خواجہ ابوالحسن مغوض گردید، میرزا نیز محل مرزا ظفرخان بر لب و پس از گلشت کشمیر عازم

ایران گشت - ذاتا آخر ایام دیات نزد سلاطین صفویہ مکرم زلیست - ایں ہم میگویند کہ صاحب

ایں بیت غنی کشمیری شنیدہ عزیمت کشمیر نمود شجر

میوے میان نوشد کر الہ پرن کرد جدا کاسہ نہ باز تن

باز غنی دیوان خود را کہ اذک بیت برگزیدہ دوہزار بیت بیاض نگاشتنہ باقی را

نائب دادہ بود پیش مرزا گذاشت - میرزا از مطالعہ آل بغایت مخطوط شد - خصوصاً

بر بیتہ حسرتا خودہ گفت کاش ایں ہمہ کہ در تمام عمر خود گفته ام باین کشمیری می دادم

و ایں یک بیت بمن خواہ می کرد -

حسن سبزے بخط سبزمرا کرد اسیر دام ہزنگ زمین بود و گرفتار شدم

(مقدمہ دیوان غنی مطبوعہ نو لکھنؤ پریس لکھنؤ صفحہ ۱۶۲)

وفات مرزا محمد علی صاحب در سنہ ۱۶۷۰ (۱۰۷۷) اتفاق افتاد و در اصفہان

دفن گردید - "بلبل گلزار حبت صاحب عالی کام" تاریخ وفات است -

مرزا صاحب در ہمہ انواع سخن بالخصوص غزل بطولی داشت چنانکہ خود میگوید

غزل نبود باین رتبہ ہیچکے صاحب نوائے غنی در ایام من کمال گرفت

(مخلص زمانہ لکھنؤ موسوم بہ پرواز از صفحہ ۹۸ تا ۱۰۳)

لفرخان در صده آس هزارا شرفی بوی بخشید - و بدعات موفور که در وقت خلوت
اعتقاد خان بر ساکنان این گلستان دشوار شده بود بموجب التماس او شاه جهان
رقم معافی آس نافذ داشت که نقل آس بر سنگ روانه مسجد جامع تا حال نقوش
است -

نقل شتهام

چون همگی بهمت والا نهیت مصروف و معطوف بر رفا بیت خلق است
بنابر این بعض امور که در خطه کشمیر لپذیر باعث آزار سکنه آس دیار
می شد حکم فرمودیم که بر طرف باشد - از جمله آس مقدمات یکی آنست
که وقت چیدن زعفران مردم را بعنف می بردند که زعفران بچینند
و قلیله نمک بعلت اجوره آس بآن مردم می دادند ازین جهت بآن
آزار بسیاری رسید - حکم فرمودیم که تکلیف چیدن زعفران اصلاً کسی
نکنند - آنچه تعلق بخالصه شریفه باشد مردوان راضی ساخته اجوره
و اجبی بدهند - آنچه که تعلق بجاگیر داشته باشد گل زعفران را بجشن
حواله جاگیر دار نمایند هر طریق که بدانند بچینند -

مقدمه دیگر آنست که در زمان بعضی از صوبه های کشمیر
بر سر خوارشالی دو دام بعلت بهیزم می گرفتند و در عمل اعتقاد خان
چهار دام بر سر خوار گرفتار می شد - چون ازین جهت آزار
بسیار مردم می رسید بنابر این حکم فرمودیم که بالکل اعایار
طلب این وجه معاف دارند - بعلت بهیزم چیزی نگیرند -
مقدمه دیگر آنست که جمیع آس زیاده از چهار صد شالی

بنام خدا از ده دو گو سفند حکام اینجا هر ساله می گرفتند اعتقاد خان
در هنگام صاحب صوبه گئی خود بجای گو سفند بر سر گو سفندی شصت
شش دام می گرفت. چون ازین جهت بر عایانیر از ارباب می رسید
با کل حکم فرمودیم که بر طرف باشند گو سفند بگیرند و نقد دیگر اعتقاد خان
در ایام صاحب صوبه گئی خود بر سر بر سلاخی خواه جوان و خواه پیر و خود
سال هفتاد و پنج دام می گرفت و معمول قدیم آن بود که بر سر جوانی شصت
دام و بر سر پیری دو و اندوه دام و بر سر خور و سله شش و شش دام می
گرفتند حکم فرمودیم که دستور سابق را معمول باشند بدین معنی که اعتقاد خان کرده
بر طرف باشد.

مقدمه دیگر آنست که صاحب صوبه در وقت میوه در باغ
و در هر باغیچه که میوه خوبی گمان داشتند کان خود تعیین می نمودند
که آن میوه را بجهت آنهامی فطرت نمایند و نمی گذاشتند که صاحبان
باغ ما و باغیچه ما متصرف شوند ازین جهت آنرا با آن جماعت می رسید
چنانچه بعضی از آن مردم درختهای میوه دار دور ساختند حکم فرمودیم که
هیچ صاحب صوبه قرق میوه باغ و باغیچه کنه نکند. می باید که حکام کرام
و دیوانیان کفایت فرجام و عمال و استقبال صوبه کشمیر این احکام
جهان مطلع باشند و تغییر و تبدیل بقواعد این راه ندهند
هر که تغییر و تبدیل دهد به لعنت خدا و غضبش گرفتار خواهد
شد. فقط

ظفرخان در ایام حکومت استعاره خود چهار گلشن عجیب با برف زد کثیر
اصوات نمود یکی باغ ظفر آباد در محله بریه وار دوم باغ گلشن در محله پونه کل
سوم باغ عنایت متصل زیارت سید محمد مدنی بطرف شمال چهارم باغ احسن آباد
که حسن آباد این وقت مشهور است اثمار و از بار بار مثل لبن و گلاب و گیلان
و انواع انگور و غیره از امصار و بلاد طلبیده در باغهای خود غرس نمود
و در ۱۲۲۴ هجری بفرمان شاه جهان شکسته کثیر برای تخییر تربت صغیر و کبیر مأمور
ساخت و انکای تربتین و قبضه اقتدار در آورد و راجه های آنجا گرفتار کرده
با کثیر رسانید و فتحنامه بحضور گذرانید.

و در ۱۲۲۵ هجری مردمان شهر برای توت خوری در مایه سومه رفته بودند

۱۰ برای تفصیل این بر چهار باغ رجوع کنید تاریخ حسن حصه اول ص ۲۹۸ و ۲۹۹ -

۱۱ واقعات کشمیر ۱۳۸ -

۱۲ مطابق ۵/ ۱۶۳۲ -

۱۳ مراد از تربت صغیر و کبیر علاقه جات ملحقه ولایات جدید گلگت و بلتستان در ریاست جموں و

کثیر است و بقول طاع عبد الحمید لاهیجی مهم متذکره خلاف علاقه اشکر دو (اسکر دو) بود.

۱۴ مراد از راجه ابدال پسر راجه علی راجه است - "راجه های" غالباً سهوناخ است - برای

تفصیل فتح تربت رجوع کنید به ص ۲۸۱ تا ۲۸۸ -

۱۵ مطابق ۱۶۳۵ -

۱۶ قدیم "ما کشا سوامی" که حالا بنام "مایه سومه" مشهور است محله ایست متصل پل

امیر اکدل شهر سینگ (ابن شنت جیا گریفی سلطان ۱۵۴۰)

در هنگام اجتماع مردم میان اهل سنت و مردم تشیع نزاع افتاده بجنب و
جدل پیوستند و مردم شیعه سب محابه کباب نمودند و سنیان بغیرت آمده این تشیع
را غارت کردند و پرده ناموس آن‌ها دیدند. - خواجه خاوند محمود و غیره جمعی از
ایمان برای این مقدمه حضور بردند کیفیت آن در حادثات کشمیر مذکور است.
در ۱۲۸۶ شادیان از راه پیره پور به هفت فرمای این دیار شده
عروضه پنج ماه در سیر و سیاحت این گلزار مین سیر بر دو باغ الهی و باغ عیش آباد
که بکمال ساحلی و آراستگی معمور شده بودند سیر و گشت آن محفوظ شده بعد
تماشای شگوفه زعفران از راه هفت منزل بدار الخلافه لاهور به هفت فرمود.
ظفرخان مدت هفت سال و دو ماه حکومت کرده تغییر یافت.

شاهزاده مراد بخش در ۱۲۸۷ شادیان یک هزار و پنجاه و یک صوبیدار
این دیار شده سیر و سیاحت و تماشای بهار و گلزار اشتغال داشت. - دختر
ملکان شاه آباد که پیشتر دعوت از دواج خود در آورده بود کسویان او را
اقتدار حکمرانی و صاحب گاری بخشید و با سبیلای جور و جای آن‌ها اهل کشمیر را خرابی
افزود. چون شکایت او بحضور رفت بیستی یک سال بحکومت گذرانیده مغرول شد.
علی مردان خان در ۱۲۸۸ شادیان بر عهده صوبه داری کامکاری یافت.

۱. خواجه خاوند محمود از اکابر سلسله نقشبندیه کشمیر ساکن بودند سال هزار و پنجاه و هفت آن مخدوم
الانام در لاهور واقع شد و مقبره تبرکات آن در آنجا است (واقعات کشمیر ۱۳۹۰ عمل صالح ۳۶۹)

مردی رشید و متحل و بردبار و دانا و آزمود کار بود. پیشتر از طرف شاه عباس صفوی بر حکومت قزوین را فتنه داشت. و به نیروی نایب آسمانی گنج پنهانی که از عهد کیکاؤس موجود بود بدست آورد. و قصه آن بدینگونه مشهور است که در حدود کوهستان قزوین را چوپانی رفته گو سفندان به چراگاه برده بود و اژدهائی از فرق کوه آمده هر روز از رفته گو سفندان چند گو سفند طعمه خود می ساخت. علی مردان خان از زبان آن شبان حقیقت حال شنیده و تحقیقات آن بجان کوشید و از روی علامات و آثاری که در مغاره کوه گنج پنهان است و ثعبان عنید بران نگهبان. لاجرم آنها را گو سفندان از چونه آید رسید پیکر کرده بر سر راه اژدها انداخت. و اژدها بوقت خود برآمده سناچه را بنظر گو سفندان لقمه لقمه فرو برده بر سر آن آب بسیار نوشید. و چونه به رسیدن آب مشتعل گشته اژدها بپلاک شد. علی مردان خان در مغاره اژدها رفته بر در غار تشریف فروخت چون از حیات اژدها اثری ندید بکشدن زمین مشغول شد. لاشه اژدها برآورده گنج کیکاؤس دریافت.

گویند در خزینه مذکور سنگ فارس هم بود علی مردان خان بعد از این گنج شایگان بنوف شاه عباس صفوی نزد شاه جهان آمده بقیه عمر در ملازمت او گذراند. نهایت عیاش و باذل بود. یک سال بحکومت کشمیر انتظام کلی نمود. و از معدلت و نصفت خلق خدا را دل خوش ساخت.

۱- شاه صفی پسر زاده شاه عباس صفوی اول چنانکه در فوق

گذشت.

ظفر خان حسن مرتبه دوم در ۵۳۰ هـ ب نظامت کشمیر توفیر یافته خلق خدا بعد از عطا بخشود ساخت - در ۵۳۵ هـ شاه جهان بکشمیر هفت کرد و در نظاره تماشاخانه ای بپوشان شاه و یزده روز بسر برده بعد دیدن بهار زعفران نادر پاشا را راه هفت منزل بدالخلافت لاهور رجعت خواست - و ظفر خان بمقام امیر مل مشغول هفت منزل در تعریف باغات و عمارات کشمیر گذران مشغول الطاف جهان بینی گشت - قف

همدان سال در وضع بد و بزرگ آفتون بخت برفی از آسمان افتاد که طول آن هفتاد دره و عرض آن سی دره و ضخامت آن هفت نیم دره بود -

مربایعی :- در سال هزار و پنجه و پنجاه و پنج ایار

در گوشه کشمیر به هنگام بهار

هفتاد گز شش طول و بی گز عرضش

لخت برقی افتاد تشکیک بسیار

این رباعی بر حاشیه بیاض نیز از سبیم بخط او نوشته بود که در اینجا ایراد کرده شد - ظفر خان عرصه چهار سال این مرتبه بحکومت گذرانیده روانه حضور شد -

تقریباً خان در ۵۳۰ هـ رایت صوبه اری افراشته در رفاه انام بغایت کوشید - اوائل حکایتش بسبب خامی فمیل آتش قحط افروخته شد

له مطابق ۱۶۴۳ - و در دست آمده مطابق ۱۶۴۱ است - و جمع

کنید به "صفحه ۲۸۲ - بادشاه نامه صحنه دوم"

له مطابق ۱۶۴۵ - ۳ مطابق ۱۶۴۷ -

از نوع بشر جمعی کثیر سوخته گشت و هم غفیری فرار اختیار نمود. پادشاه
مغوریان این دیار را در حد و پنجاب جای خورش و پوشش مهیا داشته
و برای قحط زدگان این جا غلات موفور از پنجاب را بهر سرل فرمود. و
از بیگمان حرمخانه و امرای دولت مبلغ بسیاری صدقه گرفته در بندل اختیار
صرف نمود. کیفیت آن در حادثات گفته شد. تربیت خان بهیگی دهمال
بجکومت گذرانیده بسبب بی نامی به انتظامی قحط تغیر یافت.

حسن بهیگی خان در ۱۲۵۸ هجری خلعت حکومت پوشید و در رفع
قحط و بطلاب طاعت یک سال و شش ماه بحسن نیت گذرانید.

و در ۱۲۵۸ هجری شاه جهان برای کسب هوای این گستان عزیمت فرمود
پنج شش ماه در سیر و تماشا بسر برده از راه هفت منزل مراجعت نمود.

علی مردان خان مرتبه دوم در ۱۲۵۸ هجری چار بابش حکومت گشته
در انتظام امور مملکت و معدلت نجوبی پرداخت. اوقات خود در عیش و عشرت
بسری برد. از بسکه مالک فائین و خزائن بود لهذا خرج بسیاری می کرد.
و در مضافات تیل بل باغ علی آباد بکمال طراوت و طلاوت آباد ساخت که
عمارات عالییه آن عجب بیه صنعت و روزگار بود. و در محله نوشهره باغ حیدر آباد

۱۴ تاریخ حسن حصه اول صفحه ۴۶ - ۱۵ مطابق ۱۴۴۹ -

۱۶ مطابق ۱۴۵۱ - ۱۷ رجوع کنید بتاریخ حسن حصه اول صفحه ۳۰ -

۱۸ رجوع کنید بتاریخ حسن حصه اول صفحه ۱۹۹ -

و طرح دولتخانه خود بعمارت رنگین و اشجار و ازهار و حیاض و قناره و نشین
احداث نمود. حسب فرمان حضور از کشمیر تا راجور برای فردگاه عسکر جیانبان
آسایش مسافران هفت سرای متین و رنگین معمور ساخت. (۱) سرای خامپور -
۲، سرای شاجه مرگ - (۳) سرای هیره پوره - (۴) سرای پوشانه - (۵) سرای خسته
۶، سرای بهرام گله - (۷) سرای تهنه و راه هیره پور را از دست سنگ نانشان
مرمت نموده مقام لال قلام که بسیار سخت و دشوار بود آسان فرمود - خود
شش ماه زمستان همیشه در لاهور بسر می برد - و هنگام تابستان به گلستان
کشمیر معاودت می کرد - و درآمد و دقت لک روپیه داد و دیش می ساخت -
هر حاجت بخل مشکوه می رفت و هر حضرت طرف طلا و نقره و چینی و غوری و پتروان
در بخت و کنوای همراه می داشت -

و در عهد او که فی غلبه بوقوع آمده مردم غلام تیره سرانجام باغهای عظیم
مهادیو پنڈت بدیشگاه را با اتهام غله داری خاندان سوتند مال و متاع او
بخارت بردند - چون اخبار آن بحضور رفت چند کس از اعیان شهر بدگرک طلب
شدند - از آنجمله ملا یوسف کاوسی صدر صوبه کشمیر بود - شاه جهان از او پرسید
که به کدام راه آمدی و مقدمه مهادیو کدام کس در خبر تو ملزم است - ملا یوسف
گفت از راه پنجوچ آمدم - درین مقدمه از مردم غلام و از مهادیو که رخصت
نیت لیکن پادشاه بر حرف "لیکن" او را بکمال خشم سخن برداشته
تشریح کردن نداد و گفت چون هر دو فریق را گناه نذر دین گناه از من است
که مثل تو حرف لا یعقل را پرسیدم راست است که از راه پنجوچ آمده - ملا یوسف

بشنیدن این عتاب جهان وقت مبطون شده از جان درگذشت. مدعا علی مردان خان
بهت سال بعد از نصف گذرانیده سزنامه عزل فرو خواند.

لشکر جهان در سال ۱۰۱۰ هجری بر نظامت کیشیر خراسان یافته در راه عین
استحکامها مود سلطنت سامی بود. همیشه در پیش عسرت و سیر ریاحت مصروف مانده
زندگانی برداشت. و در حکومت او ازانی غلبه بجای رسید که یک خرد ارشالی به یک
منع می فروختند و مردان بسیار سودگی یافتند و پیغمبر گشته پشاک سیر حل شملی تالان غنی
و سبع عمارات رفیع آباد ساخت که مرجع دیگرگاه اهل شهر بود و در آن سال بسبب هوا
دریای بهمن خج بست شده سپان پیر یار بر بطح آن می رفتند مدت حکومت او
دو سال بود فقط.

پوشیده نیست که سلطنت شاه جهان تا عرشه بیست سال بکمال انتقال
در جاه و جلال بود. چون اصف جاه و مهابت خان که کین عظیم سلطنت بودند
گذشتند شاه جهان را با سلطنت بر خود افتاده در بجا آوردی فرایض امور مملکت
در راه و سودگی سپاه و رعیت و عزل و نصب بسیار می کرد. در آن اشخاص
محترمند و تاج سلیم که مدبر و منصف مزاج و معاودان پادشاه بود و جلالت وضع و خیر از جا

لشکر خان عرف جان شاد خان پسر وزیر دست نشان بود. و تا آخر سال ۱۰۲۹ هجری
وقت هستی بر لبست. بر این تفصیل مزید. تا آخر امر و جلد سوم صفحه ۱۷۰ و ۱۷۱.

صحیح: ۱۰۶۷ هجری مطابق سال سی و یکم از جلوس شاه جهانی است (ایضا صفحه ۱۷۰)

مراد از از جهنم یا تو سگم دختر اصف خان پسر وزیر جهان سلیم است. بتاریخ ۱۰۲۹ هجری قمری
مطابق ۱۰۲۹ هجری از جهان فانی درگذشت. و در وقت که این حادثه وقوع یافت از سن مرده

درگذشت و پادشاه را از انتقال و بسیار حزن و ملال فرود آمد تا عرض شد سال یوباب
عیش و عشرت مسافرت ساخت و در تجمید و نکاح اصلان پیرداخت. می زند که پادشاه را
از بلطن تاج بیگم دختر آصف چاه چهار فرزند نامی گرامی سزاوار سلطنت بودند.

یکی از این سگوه که غلام مزاج و کوتاه اندیش و ظنند وضع بود در حین شاهزادگی
با فقیهین و ساد هوان و جوئیان و حیرت بان صحبت می داشت و در بحث تصوف رساله ها
تقصیف می کرد و کتاب او یکمیت که بزبان سنسکرت بود بدین خوانند ترجمه آن بخاری ترجمه شد.

سومین سال دوم ماه شمسی و سی و نه سال و چهار ماه و چهار روز قمری پری گشته بود تاریخ ولادتش
چهار و نیم رجب سال ۱۰۹۳ (م) است. کسین میت سالی به ازدواج شاه جهان سعادت
یافت و نوزده سال و هشت ماه و نه روز قمری و نوزده سال یک ماه و شش روز شمسی شمع نهمین خلعت
بود. تاریخ انتقال آن بالوبه بدین خان موافق حایا یاجو چنین یافته است: "جائے ممات و محل
حسنت یاد" (عالم صالح الموسوی به شار جهان نام جلد اول از صفحه ۲۲۵ تا ۲۲۸) --

۱۰ و سه دختر نیز با این فصل ولدند که جهان را بیگم که نخستین ثمره شاه جهان بود و دوم روشن آرا بیگم
و سوم گوهر آرا بیگم که آخرین نتیجه این ازدواج بود (عالم صالح جلد اول ص ۲۵۱) --

۱۱ مراد از "سر اکبر" است که در مدت شانزده روز و شش بیت و ششم ماه مبارک پیام شد
(۱۶۵۶) در هر دلی و منزل نمودار از او یکمیت بغاسی آورد. (خاتمه کتاب مخطوطه سر اکبر نمبر ۲۱۹
کتابخانه محکمه تحقیقات علمیة جنوں و کشمیر ورق ۳۶۷)

دو مخطوطه نامی از این کتاب در کتابخانه محکمه تحقیقات علمیة جنوں و کشمیر زیر نمبر ۹۱

داد. با وجود ارشاد ملا شاه از لال پیراگی کسب فیض نمی کرد پادشاه او را از همه عزیزان پنداشته در حضور خود محترم می داشت.

دوم میرزا شجاع که رحیم و دلاور و منصف مزاج بود حکومت بهنگال می کرد. سیوم میرزا مراد جلیل القدر و شجاع و جنگجو بود بر حکومت گجرات دکن استقلال داشت.

چهارم اوزنگ زیب مستقیم المزاج و کم گوی و موقر و مایه و دوراندیش و تشریع و منویع و جزو پس بود بر حکومت ممالک دکن اقتدار داشت و هر چه را برادر بخالفت بیکدیگر اوقات بسیری بردند.

در آن اثنا شاه پیران عرصه سی و دو سال سلطنت کرده بمباراقتاد

له ۱۱ آنجا پادشاه پندختان است. در سال هزار و بیست و سه هجری راه بندستان پیش گرفته بمجد رسیدن لاهور خود را به منزل شیخ الطائفه میان میرزا سائیده بدریافت ملازمت آنحضرت استعاضا یافت. از آن باز پادشاه مرشد خود بکشمیر رفته در آنجا اقامت نمودند و تا فرجام روزگار تا پستان دوشمیر و زمستان در لاهور بسر برد. در سال ۱۰۲۵ (۱۶۴۱ء) سفر عالم بالا اختیار کرد. ملا شاه را با عیبات کثیر و در تصوف دارد از آنجمله یکی این است

از شش جهت روی نمودی آخر از هر طرفی دلم بودی آخر
بیرون و درون جلوه گر می دیدم بر تحقیق آدم و تو بودی آخر

(مخلص از عمل صالح (شاه جهان نام) جلد دوم ص ۳۰۳). منجمه از تعنیفات حضرت ملا شاه نظیم ملا شاه، قصائد ملا شاه زیر رقم ۳۶ و ۳۷ در کتابخانه محققان اشاعت و کثیر موجود است.

و در حالت مایوسی داراشکوه را بر منصفیابی نشانید و بکار و بار سلطنت
 ساخت آن کوته اندیش فی الفور بمجاہلت برادران خویش پیش آمده حکم محکم
 داد کہ هیچ کس از اہل و عیال و اخبار و اطوار و کیفیت را بپادشاہ ہرادم تا تخریر
 نکند و نام آنہا کے بر زبان نگیرد و متعطلان آنہا از دوبار کشیدہ اخراج نمود۔
 چون خبر علالت پادشاہ و محاصرت و سبب شہزادہ رسید بہم از
 صلح و صفای نفق و جہاد گذشتہ بر محاربت او بچوشت آمدند۔ اولاً میرزا شجاع
 از بنگالہ بچوشت ورد۔ پس میرزا مراد و بیانیہ و دنگلیب پیغام فرستاد کہ باتفاق
 یکدیگر تحت تلج را متصرف شویم۔ و او دنگلیب جواب نوشت کہ مرا بہ کس
 سلطنت بگرد خاطر نیست۔ چونکہ داراشکوه شخصہ بد مذہب و بد عقیدہ است
 بنا بر آن نظر انصاف هیچ کس را بغیر تو لیاقت جہانبانی نیست و رعایا بہم از حسن
 انتظام تو دلخوش ہستند میخوایم کہ شمارا بنیوی اقبال بر تخت نشاند خود نریا
 حریم الشریفین رفتہ در گوشہ عاقبت بیاد خالق حقیقی پردازم۔ میرزا مراد
 بر فریب و خیال نکردہ بخوف قلبی با او دنگلیب متفق شدہ بجانب گره نہایت
 و ہر سائل دریای نہ بداد و عسکر و دہراد را بہم لاحق گشت۔ در آن اثنا
 * میرزا شجاع را فرمان فرستاد کہ آن عزیز خیال انتقال من بر برادر چوشت ورد
 است۔ حالا از بن خیال جوانی در گذشتہ در ملک خود بامور حکمرانی پردازند
 میرزا شجاع اس حرف مجہول و مشغوف دانستہ از خواہش جہانبانی باز دگشت
 از ہر طرف میرزا سلیمان سپرداراشکوه بانکہ انبوه بمحاربت او بقتل
 کردہ بر دریا گنگا بمجاہلت پیوستند و شجاع مغلوب شدہ و ذلالت منگیبر متعین شد

* شہزادہ جہان لعل کہ بر سر سلطنت بہمور محاکمت پرداختہ و بدست خط خانی

وسلیمان بجای صرّ و او پیرداخت. چون لشکرش از نبرد باز آمدند و یای نریدار عیون بود
 داراشکوه را به جوین تنگه اجیوت را بمقابلت آنها فرمان داد و بیک سله
 لشکر او مظلوم گشته مبروم شدند و شاه جهان بدو قوع این افقه نرسان و
 پیریشان می بود. داراشکوه را باین نکر مخاصمت اندر دای می نمود و یاهلا
 قبول نمی کرد. لاجا حسب اضطرار بر فضا رضا نراده میرزا سلیمان را پیغام فرستاد
 که بامیرزاشجاع طرح مصالحه انداخته بر جنگش از نراده می دیگر مسامحت نماید و
 داراشکوه را فهمائیش را که تار سبدن فوج سلیمان شکوه در مقابلت غنیم
 مسامحت نماید. داراشکوه که از مقدمات محاربه بی خبر مطلق بود و یکصد هزار سپاه
 همراه گرفته بر ساحل دریای چنبل جائیکه مراجعت آگره آسان بود مورچال قائم
 کرد و شاهزاده را بر سر او پوشان در ده بمقابلت یکدیگر آتش کینه افروختند.
 اورنگ زیب از وی نیز پیشی وضع معسکر بمچنال گذاشته در آگره رفت و شهر
 آگره را تصرف کرده براه دیگر بر لشکر داراشکوه پوشان در ده. فردا آتش میجا
 به میان یافته بعد حرب ضرر شدید شاهزاده مراد زخمی شد و لشکر جانبین
 فرو ریخت. اورنگ زیب با جمعیت یکصد سوار در قلعه گاه جنگ می کرد و داراشکوه
 را قریب بکنار سوار در جناح قوت بود. اورنگ زیب را بمعاینه غلبه غنیم
 بسیار مایوسی فرود.

دران اثنا مطابق تقدیر داراشکوه از فیل سواری خود فرو داده
 بر سمت راهوار سوار شد و مردم افواج چون بهودج فیل خالی دیدند شکست
 خورده گرنجینه رفتند. داراشکوه بیدست و پا فرو مانده بطرف دلی

دست نمود۔ اوزنگ زیب دایت نصرت افراشته با جمعیت دولتشکر بجانب
مستقر الخلافت آگرہ نہجنت فرمود۔ چونکہ میرزا مراد زخمی بود لا جرم
اوزنگ زیب بر لشکر او مالک شد و با جمعیت برد و عسکر ملک آگرہ را متصرف
گشت۔ شاہ جهان در قلعہ آگرہ محصور بود اوزنگ زیب رگ رفتن او حیلہ با
می کرد۔

عاقبت یک ایچی کاروان پیش او فرستادہ وی در خدمت پادشاہ
اہتمام خلوص نیاز مندی و ارتسام رابطہ پذیر فرزندنی طاہر ساخت۔ شاہ
بیان او و غا و فریب داشتہ فرمود کہ اگر فرزند سعادت مند را فریب و غا
بخطا طریقی بود پس چرا سخنور مانمی آید۔ ایچی عرض کرد کہ ہر گاہ منظور می حضور
می باشد فی الفور بغیر بایط بوس فائز گردد۔ فردا اوزنگ زیب فرزند خود
میرزا احمد بخدمت پذیر مجد فرستاد۔ وی مسلح و مکمل و در قلعہ در آمدہ سواران
شاہی کہ برای گرفتاری اوزنگ زیب در میان کمین گاہ با جابجا متواری
بودند بحشیم دید و بخدمت پادشاہ عرض کرد کہ اگر این سواران تلح کہ در عرض
راہ قلعہ ہستند و در نشوند پدرم بملا زمت حضور جرات آمدن نتواند کرد۔
پادشاہ حکم داد کہ سواران بمقامات خود مارفتہ قرار کنند۔ چون جمعیت سواران
منتشر شد میرزا احمد با جنود خود قلعہ را متصرف گشتہ شاہ جهان را فی الفور
نظر بند ساخت۔

روز دوم اوزنگ زیب برادر خود میرزا مراد را بابت تناول ضیافتہ

پیغام نمود. آن نامراد فرمان و شادان بر سفره برادر مهربان حاضر شده بعد
تبادل ضیافت بشرب شراب ارتکاب نمود و در حالت سبجودی در اینجا خوابخت.
اوزنگن یب او را دست و پا بسته کرده در قلعه گوالیار محبوس ساخت و بذات والا
در مهمات مملکت پرداخت.

محی الدین اوزنگن یب عالمگیر دیکه اوزنگن یب اندر قلع و قمع خوان
پرداخت بر سریر آگره در ماه ذوالحجه ۹۶۸^{هـ} با اختصار جلوس ساخت و خود را
حاکم خطاب داد. تاریخ جلوس ۷

صبحی دل من چون گل خورشید شکفت

حق آمده و غبار باطل را رفت

تاریخ بدکس شبه حق آگره را

منزل الحق گفت الحق این را حق گفت

در آن زمان بمقتضای قدرت تمامی اعیان و ارکان دولت و صوبه داران مملکت
به متابعت او سر فرو بردند. و داراشکوه اندر زمگاه هنریت خورده در آنجا پاد
منتهل شد و بود در آنجا مصلحت بهبودی ندیده برودی در صوبه لاهور که تحت
اویلود مفور شد و افسران سرداران لشکرش را اینجا فراهم شد و فوجی کثیر جمع کردند و

۱۷ مطابق ۱۶۵۸ - صبح تاریخ جلوس اوزنگن یب عالمگیر چهارم ماه رمضان المبارک ۹۶۹^{هـ}

مطابق ۱۶ شهریور ۱۶۵۹ است. درین هنگام عمر پادشاه بجا شصتی چهل سال بهفت ماه

و سیزده روز و بجا قری چهل یک سال ده ماه و ده روز بود و آثار عالمگیری ص ۱۷ طبع

جامعه عثمانیه) - ۷ ۱۰۶۹ هـ -

خراین پادشاه کشته و صرف نمودند. عالمگیر با جمعی از فوج کثیر مدافعت و یلغار
نموده در حدود ستلج جنگ های عظیم واقع شد.

عاقبت فوج نوآموز و ارشکوه منطوق هنر و گشته دارا شکوه با جمعی
قلیل در میان رسید از آنجا در میان رگستان و کوهستان پریشان بود. عاقبت
بطرف قندار راه کرده در انشای راه حرم محترمه ادبالت وضع بیمار شد و موجب
علامت آن دلخواه و سبب صعبت راه عزم مراجعت کرده در کوهستان بلوچستان
ده بده حیران بود.

در آن حال حیونت سنگه راجه جو ده پور از پیغام فرستاد که هرگاه
در ملک بایانید بنده را معاون و مددگار خود بپندارند. شاه عالم در میان رگستان
به آب علف مصیبت های سخت برداشته در حدود جو ده پور رسید. ولی
حیونت سنگه موجب عایت عالمگیر از معاونت او باز مانده در صد و گز قناری او
اقتاد. موجب آن دارا شکوه به بال پر شد بجای نجات نهفت فرمود.
مقدار آن حال عالمگیر را خبر رسید که میرزا شجاع از بنگاله بغیرم لزم
پادشاه خروج نمود. با شجاع این خبر عالمگیر مدافعت شجاع پورش آورده
در اول مرحله راجه حیونت را چپوت که از هوا خوانان دارا بود بغریب مصالحه
با لشکر عالمگیر تمایل گشت و در انشای راه از عسکر پادشاه جدا شده رایت بغاوت
افراشت.

له بجز تفصیل محاربات پسران شاه جهان رجوع کنید تا اثر عالمگیری از صفحہ ۱ تا ۱۲ و
عمل صلح هلد سوم از صفحہ ۳۴ تا ۳۵ -

و سرداران موجب وعده آمده با فوج شاهی داخل قلعه شدند و تیغ
بیدار بخت آمیخته بقتل خود نریز آویختند. داراشکوه از جان برخاسته
جنگ رستمانه نمود. عاقبت سوارخی یافته از قلعه مفروش شد و در حالت کت
بگجرات رفت. در بخار رسیده روی مروت ندید لاچار قدم باز کشیده
مال متاع او از دست مرستیان بغارت رفت. و در حالت سوارمانی
میان رگستان و کوستان برافقت چندگان در پشته رسیده از کرده
بمابون شاه هزار چند مصیبت و محنت بردا.

از آنجا خیال هرایران بخاطر آورد اما بگیم او نادره بالو از چند
برستر علالت علیل بود ازین روز رفتن ایران محال است. پس اتفاق چند
کسان جان فتنه را داده کرده در آشنای راه ملک حیون نام سرداری از دوتا
قدیمی او بود که در پیش شاه جهان دو مرتبه اذیت و عیب غلامی
اومی داد. بوی پیغام فرستاد که چند روز در غریب خانه تشریف دارند.
داراشکوه با تمیذ رفاقت رخا نه او همان شد ملک حیون لوازمات خدمت
کما حقه بجا آورد و در آنجا نادره بالو انتقال کرده شل و روانه لاهور
شد. چون دارا تنها ماند بگی سپر صغیر خود سپهر شکوه همراه داشت ملک حیون
برود و مخلول کرده تقویض خان جهان نمود. چون عالمگیر خبر یافت شادمانه
و ملک حیون را خلعت فرستاده بختیار خان خطاب داد. وقتی که داراشکوه
و پیشین ست پالسته بریل داده بغیر بود و ج سوار کرده در دلی رسیدند
میان شهر شهریه بر کرده در دلی کت محبوس اشتند داراشکوه بخدمت

پادشاه رقعہ فرستاد۔

نَقْلِ مَنَاقِبِ

برادرِ مین پادشاه سلامت۔ سلطنت بایشان و فرزندِ ایشان
مبارک و اکبوں مارا بغیر گوشہ عافیت آرزوئے نیست ہمگی
یک نیز خدمت گارمی خواہم لقمہ نانے و دم آہے نوشید بدعا
پر دازم و اللہ عا۔

پادشاه بعد ملاحظہ رقعہ علما ہی وقت طلب کردہ سالہ مائی مصنفہ
دارالشکوہ مثل ادبکیت و خطبات و غیرہ بنظرِ شہنا گدراہند و گفت ہر شخصے را
کہ اس طور اعتقاد باشد در حق او مجتہدان شرع چہ می فرمایند۔ علما گفتند مضامین
این سالہ با خلاف شرع محمدیست نہ احدے را کہ بدینگونه اعتقاد و باعتقاد
قتل او بر او الامر واجب۔

عالمگیر موجب تجویزِ اہل شرع جلادان تعین کردہ دارالشکوہ مقتبل
آورد۔ و پیشِ سپہر شکوہ دقلعہ گویا را محبوبس داشت۔ میرزا شجاع مدتی
در حد و دہنگاہ در آئینش شکر مصرف بود۔ عالمگیر مبادفت او شاہزادہ
محمد سلطان و وزیر خود میرجلہ با مورساخت۔ چوں متقابلہ فریقین ہوی
داد سائخہ عجیب واقع شد۔ یعنی میرزا محمد سلطان در حالت خورد سالی بر تخت
سلطنت جمع خطبہ بالفتح سخن فراخ و پاک و ارگفتن۔

۲۵ شہزادہ دارالشکوہ بتاریخ ۲۱ ذی الحجہ ۱۰۶۹ھ مطابق ۱۶۵۹ء نقل رسید
و در مقبرہ جنتِ آشیانی ہمایوں پادشاه مدفون شد (تاثر عالمگیری ص ۱۸)۔

عمومی خود میرزا شجاع فرایفته شده بود اکنون بسبب سلطنت انگلیس
زیر خاسته پنهان بود.

چون محمد سلطان عمومی خود را در جنگ قافیه تنگ کرد دختر شجاع
محمد سلطان را به قاشی پدید خود محبوبانه خطی فرستاد. محمد سلطان را بدیدن و خط
دلداد خود انگلیس مشغول گشتن فی القوم دشمن میرزا شجاع رفته دختر او در حلاله
نکاح خود را آورد. فردا با اتفاق صهر خود بمحاربه میگریست بقت نمید. چون
دلاوران شاه میجست که او رنده میرزا شجاع محمد سلطان بخرمیت خود ده پریشان
شدند. دلاوران انگلیس بنام محمد سلطان خطی فرستاد که حضور را بنیاط مرکز منظور
است که آن غضنفر دختر شجاع کینه و در و باه بازی در عقد آورده حالش شایمبار
پرواز نمایند و بدرگاه بیایند تفعه مذکور همچنان کبیله فرستاد که در دست
میرزا شجاع افتاد و بمطالع آن ساطعه شجاع را گمان غایت شده که محمد سلطان با پد
خود یکی است هر چند محمد سلطان او را تسلی می نمود اما اطمینان او اصلان شد
تا آنکه محمد سلطان را با محبوبه خود رخصت داد و محمد سلطان را جای محل امن
بنظر نیامده لاجار در سایه پد رنما در آمد وی گرفتار کرده در قلعه گوانپار
محکوم داشت و در آنجا هفت سال معذب بود تا که دنیا را پدید آورد.

پس میرزا شجاع بطرف ارکان مفرود گشته در آنجا مفقود و خبر شد.
سیمان شکوه پس و از شکوه بنحیف جان و ثواب کوه بهالیه اوقات بسری برد.
راجه سری نگه حساب نام را و شاه او را اسیر کرده بدرگاه فرستاد. ^ع احمد التائی

ع مراد از پرتوی مردان سری نگه ملاقه و حکومت بهال پرتوی پند. ع ۱۶۶۰ -

دشمنش بهیر کرد و نظر انور رسید و در قید گویا را مامور شد. در آنجا بعد چند
 سیلان شکوه و سپهر شکوه و فرزند صغیر میرزا مراد بیک در پلاک شدند. و میرزا
 محمد مراد در قلعه گویا را محبوس بود و شبی ایسانی آذینته قصد رفتن ساخت و عویلتی
 غوغا برداشت. چون پادشاه خبر یافت در وسوسه افتاد بنا بر آن شخصه پیدا کرد
 که میرزا مراد در حین حکومت گجرات پدش بکام جرم گشته بود و ی حسب الحکم
 حضور بر میرزا مراد و عوی خون پدر کرده برای تحقیقات آن میرزا مراد طلب شد.
 وی بر قتل مجرم اقرار کرده گفت که من با اختیار شاه می اورا ملزم دانسته قتل کنانید
 قصاص او بر من ثابت نیست مگر ایشان قتل من اقدام می فرمایند مرا عین محاکمه
 پادشاه عذر او را منظور کرده حضور خود او را قتل کنانید. پس بگی فکر شاه جهان

له محمد صالح درباره قتل سیلان شکوه چنین نگاشته است :-

و بنام پنج یا دهم شوال سنه یک هزار و هشتاد و دو هجری در سن سی سالگی ملوک
 سیلان شکوه نیز بهی محافظان از مطبوره دندان به فراخنائی عالم بقا انتقال نمود
 ببل طبیعی در گذشت و متعلق شاهزاده مراد مدفون شد. (عمل صالح جلد سوم ص ۳۳۳)

له محمد صالح می گوید :-

تاجرم (پادشاه) پسران علی نقی را که مدعی خون پدر بودند همراه خواجه پچول گویا
 فرستاده بدو امر فرمودند که بعد از ثبوت شرعی مراکش را به قصاص بکشند.
 چون در میان در آنجا رسید مجنون قاضی گویا را گفت و گوئی آفاذ نهاده،
 شاهزاده عجیبتمه به زبان آورد اگر حضرت خلافت مرتبت پاسبان بود و قاصد بود
 نظر داشته از خون این مراد می گذشتند. نقصان بدولت و سلطنت و الا

در بیانان خردا و اشد و مرام را دایره محکمی که دند

بود. وی هشت سال در زندان گذرانید پادشاه او را نهایت عزت و حرمت می داشت بر درشت گوئی او صبر می کرد. در سنه از جهان فانی نقل فرمود
 اللَّهُمَّ اغْفِرْهُ -

می آید که خاندان مغلیه شاه جهان نهایت نیک نیت و نیک طینت و منصف مزاج و متواضع و ملیم و خوش خلق بود بهر دو لغت مردم آزاری و حریفی نمی داشت و بذل و عطا و وجود و سخا به نظیر بود. طبعی موزون داشت این سه رباعی نتیجه و قافا دوست -
 رباعی

صبحی که مرا خیال خواب آمده بود
 در خواب دلم با اضطراب آمده بود
 نوری دیدم ز جای چشم که مگر
 یاد آمده باشد آفتاب آمده بود

رباعی
 دل ست حیوانت شرایش ندید
 خو کرده با تش است آتش ندید

نداشت. اگر خواه ناخواه تو جز شرف مصروف برین است که وجود به سوا دایس

ضعیف در میان نباشد مواجه بایرتسم مردم کم مایه چه لطیف دارد. هر چه

می خواهند بکنند. آنگاه با تاره قاضی آخر روز چهارشنبه بیت و یکم ریح الثانی

سنه و نفر چیده بدوزخم شمیران شاهزاده رفیع الشان را از تنگ نائی

ساحت زندان نجات داده جشن باقلعه گویا رنجاک امانت سپردند. (ایضا صفحہ ۳۴)

ہر کس کہ ز احوالِ دلِ ما پر سد

آہے بلب آرید و جو آتشِ ندہید

مرتباً یعنی

اے آنکہ غمِ زمانہ پاکتِ خوردہ

اندوہِ دلِ و سوسہِ ناکتِ خوردہ

مانندِ قطرِ ٹپے بارانِ بزمین

جاگرمِ نکر وہ کہ خاکتِ خوردہ

روزے عالمگیر بنام شاہِ عباس صفوی مراسلہ نوشتہ بود میرٹھ

صنوبر ہو ایرفاذِ تحریرِ ساخت کہ اس خط از طرف شاہِ شاہِ جهان نرودالی

ایران برسد۔ بمطالعہ آں پادشاہِ ایران را دیکھ کر سچو شرمندہ از قلم و خود

شکِ عظیمِ حرجِ کردہ بجا نیتِ قصدِ پوشِ ساخت۔ عالمگیر ہر چند اورا

استقامتِ نمودہ غلطی کا تب بیان ساخت۔ وی از غیرتِ خود باز نیامد۔

موجبِ عالمگیر نہایت متروک شد بامرا و ارکانِ دولتِ تجدیدِ عہد و

تصفیہٴ قلبِ نمود و در تہیہٴ سامانِ جنگِ ساعی گشت۔ در اں اثنا شاہ

عباس صفوی از جہانِ درگذشت پیشِ شاہِ صفی موجبِ خامیِ انتظام

۱۔ مراد از شاہِ عباس دوم متوفی ۲۶ اگست ۶۶۶ھ است۔

۲۔ مراد از دانشمند خان است کہ در مشکلِ نویسی متبعِ ابو الفضل ہے کرد

برائے تفصیلِ رجوعِ کنید بہ ہٹری آف اورنگ زیب جلد سوم ص ۱۰۹۔

۳۔ مراد از صفی مرزا الملقب بہ شاہِ سلیمان است۔

خود پوشش بند معطل داشت -

مقابل آنحال یک عورت مسماة بستمیه از ضلع کریمپور قریب
بیت هزار سپاه که بمفقیر و جوگی مثنی بودند جمع کرده بر عالمگیر خروج نمود
و ممالک بسیار فتح کرده در آگره رسید و در ملک هند مشهور شد که عورت کوه
ساحره است و بوقت جنگا فو نه میخواند که سپاهان او را کس نمی بینند
ازین رو در لشکر پادشاه عرب هبیت فتنه بر چند پادشاه در دفع تشویش
آنها حیلہ فرمود اما اعتقاد فاسد از خاطر کس رفع نشد - عاقبت پادشاه
تعویذ صد و یک در نو یا بنده بالای پرچم علم بامری آویران ساخت و فوج خود
را تسلی گلی کرد که الحال سحر ساحره بشما موثر نگردد - پس فوج شاهی بر محاربت او
مساقت کرده آن ساحره قتل آوردند و حجیت او پریشان نمودند - هر سال
زمان میان کابل آشوب سخت واقع شد اما پادشاه بحکمت عملی رفع کرد -

فتح حیدرآباد دکن

بدانکه بعضی ممالک دکن در عهد اکبر شاه با جگدر در بار حینت شده بودند
شاه جهان راجه مانو ابهائے آنطرف را بعضی بزرگ و شیر بعضی بن ندیر مغلوب
مطیع ساخته با هر کس عهدنامه می جدید موثق کرده همه را مطیع و منقاد خود ساخته
بود - عالمگیر خیال نمود که راجه مانو ابهائے آنطرف را دفع کرده ملک دکن
را بذات خود منظم کند - و بنا بر این بار ما غزم پوشش دکن مصمم می کردیم لکن بوقوع
بعضی موانع فتح عزیمت می شد -

عاقبت در ۱۶۹۶ مطابق ۲۱ جمادی الثانی برای تسخیر ملک گوکنده و بیجاپور

و غیر حبشیش پر شکوه و شرابنوه به تحمل شایان شان و طاق و طربس پایان
 یو شساخت - اولاً شاهزادائی نامدار و دلاوران و خوار برسم منقلائی پیش پیش
 فرستاده آنگاه شاه و الامجاه باشوکت و لوله سلیمانی و حشمت و بدیه نوشیروانی
 با جمعیت فیلان و سامان فراوان که بیان آن لسان تکلمان نتواند کرد و بیغافر مرود -

نظم

بصیدش حبشیش خیل و سپاه	برآمدش هشتاه گیتی پناه
چو طبل حسیل آمد اندر خروش	ملک بر فلک ان شکست بخت هوش
چو آن فوج زد موج اندر سبیل	خروشان چو شان چو دریا نیل
زمین زمان را ترزلزل فتاد	چو شور قیامت بغلغل فتاد
روان توپخانه سیر زننده قیل	بسیل اندر سبیل حسیل
دمنده سندان چو غر زنده شیر	دونده چو صحر هر هیند لیر

چون موکب منصور در فرو و کهن نزول فرمود شاهزادائی شجاعت آشار در پورش
 سبقت کرده قاعه جات بسیار از مضافات کهن در قبضه اقتدار در آوردند
 آنگاه در تخیر تغلق و قلع بیجا پور محاربات عظیم واقع شد - عاقبت کند
 علی شاه وائی آنجا در محاصره تنگ آورده محبوس اشتند و بیجا پور را تصرف
 شدند از آنجا بطرف حمید آباد یکوش برده مرزبان آنجا ابو الحسن خان
 معروف به تانا شاه شهریار و الاتیار پور از عهد شاه جهان حلقه اعطاست
 و با جگذاری در گوشش داشت - شهنشاه نامدار رعایت اقامت نهاده

ابو حسن قطبشاه معروف به تانا شاه متوفی ۱۰۰۰ هجری -

با او عهداً منعرض گشت. هر چند ابو الحسن اظهار اطاعت و فرمان برداری
 از حد نمود پادشاه اصلاً منظور نفرمود تا که نوبت بمقتال جدال سید محاربت
 عظیم واقع شد. عاقبت تانا شاه در حسن بگین متحصن گشت و افواج شاهی
 مورچال بسته دمدمه مافراختند و بادوات قلعه شکنی پرداختند. ایام
 محاصره تا هفت ماه بطول بنجامیده فیما بین جنگهای بسیار و حملاتی بیشمار
 واقع شد. فوج شاهی را نقصان شدید رسید و لذمت و خجالت بسیار
 عاید گردید. چنانچه در اوایل محاصره مخبران زود خبر دادند که شاهزاده
 معظم با ابو الحسن خان سازش و بی وفایی دارد موجب آن در قلعه شکنی بهمال و زود
 پادشاه فی الفور فرزند ارجمند خود مع بگین مغلول کرده محبوس داشت و خنده عظیم
 ایضا حکم نافرمانی داد که قلعه گیان را بشجونی زنند. حسب الحکم دلاوران شیر جنگ تمام
 شب بیدار و از قلعه مستحضرانده علی الصبح نبرد با آنها نصیب کرده فبسرقت قلعه
 عروج کردند هنوز بالای حصار نرسیده بودند که حاجی محراب خفیه نویس
 پادشاه را وقت نماز صبح بموقع ورود خوانی خبر رسانید که قلعه را فتح کردند.
 پادشاه را زبان فارغ نبود با شاره سر بهوش فرمود. یعنی چرا شادمانه
 نمی گنستند. با شاره پادشاه کوس و دیننه طس سچوش آمده از غلغل شادمانه
 در صمناخ قدسیان بر سر دسوا اسل فتاد چند آنکه بشورش نثاره شادی
 حارسان قلعه بیدار شده فوج شاهی را تباہی کردند از صدیکی زنده نگذاشتند.
 شاه شاهزاده معظم پر دوم از نگار نیل که در کشته و بر تخت بیلقب بهادر شاه جلوس فرمود.
 به مقصود از تورات النساء است.

پادشاه را اعیان و افسران مبارک کادی می کردند و برای دیدن قلعه نیاری می فرمودند
تا گاه و از گونه بسبع مبارک اعلی رسیدیم بنگران را یکبار پیش و حواس پریده رفت
در آن اثنا میان افواج از روی عدم امکان غله قحط عظیم واقع شده که وایت
جانوران مرکوب خوردند.

روزی بآتش بان متصادم بود قلعه گیان برآمده فوج شاهی را
تباهی کردند و دوازده کس از افسران عسکر گرفتار کرده درون قلعه بردند.
الو حسن خان ایشان را چند روز لوازمات هماننداری بجا آورده بوقت
رضعت هر کس را خلعت بخشید بنام پادشاه مروض داشت.

نقل عن رضی

هرگاه که اختیار یابی از من خطائی که سر زده باشد فدوی بسرایان
رسید. حال تمیذ عفو و عطاست. بالنظر اگر پادشاه قلعه را مفتوح
سازد این ملک با مال کسی از جان نثاران خود بخشید. خود مراجعت
فرماید. هرگاه آن جان نثار فدوی خواهد بود از الطاف ظل سبحانی
چه بعید بر رأی بیضا ضیاء روشن است که در ایام قیام لشکر این
برو بوم از کرده آشیانه بوم بدتر شده اگر بندگان حضور پیاپی
خود در اینجا نصب نمایند البته برای اخراجات اینجا کک از خزینه
عامره خواهند فرستاد و حضور را در آن چه قصور است که فدوی
یکی خراج معمولی خود بدستور داد اساده. دوم برای تجشم حضور
فی میل یک یک کک و پیه نذرانه پیشکش نماید. سوای آن تاریخ

قد مر نخبه حضور که بارها برائی دیدن مورچال تکلیف کشیدند و ندان
 شایگان علیحد خواهم داد. اینهمه سخنان برائی آنست که طرفین
 مسلمان است. بندگان خدا بشامت این بینوایان حق ضایع
 می شوند و لشکر باین استجناب ز مدت سابقا از ابل و حیال میجوید
 و در رنج و محنت مقهور. برنگاه این عرض مقبول خاطر مبارک نگردد
 باز هم این قدر اجازت بخشند که پنج شش لاکه من غلّه که غلام
 نمک حلال جنال دیده رفت بد گاه عالی مرسل دارم چیرا که در عسکر
 حضور از نایابی غلّه تکلیف بسیار است و سلام

پادشاه جواب ادبیج نه نوشته بمکی زیر لب فرمود که هرگاه دروازه
 قلعه مفتوح دارد و خود را سلسل و مغلول بدیوانیان درگاه بسیار البته دخی
 اولوئی رحم کرده شود. همانوقت بنام حاکم صوبه برآفرمان جاری شد که پنجاه
 هزار قنبله^۱ و ناٹ روانه سازد و قنبله^۲ های مذکور از خاک ایناشته در خندق
 قلعه انداختند و باز زمین ستوی کردند انگار زیر دیوار قلعه نقیله داده از بار و
 پیر کردند. چون دم صبح نقیله را آتش دادند سحان الله باروت از راه پس پریده
 رفت و تمامی خاک سنگ بر افواج شاه فیروز بخت هزاران سپاه و صد تا منصبدار
 ضایع شدند. جاسوسان خبر دادند که قلعه گیان بر نقیله آگاه شده باروت
 کشید و آب انداخته بودند موجب آتش بطرف اندودن اثر نکرد. بعد از اتمام
 ایام بعید بارش بمسات زور کرده دمدمه^۳ های مورچال فرور بخت و قنبله^۴ های

۱- "قنبله" و "ناٹ" هر دو الفاظ هندی بالترتیب بمعنی قغیز و جامه دشت -

خندق بآب فتنش بنا و قی و آتو آپسرو شد. فیل سواری پادشاه که قیمت چهل هزار روپیہ خرید بود سقط گشت. محصولان مغرور برآمده فوج شاهی را تباہی کردند و توپها و سامان جنگ آنچه برداشتن توانستند بردند. و توپهای ثقیل را میخها افشردند. "ہے" فضاحتہ سخت واقع شد. و قباحتہ کثرت ظاہر گشت. پادشاه را بابت مصالحہ الحاح بسیار نمودند اصلاً نشنیدند.

عاقبت الامر پادشاه دین پناہ بعضے امرای ابوسان خان بتجدیع تدبیر و موافقت موافقتی بخود مایل کرده بر منصب پنجہزاری و ہفت ہزاری معزز ساخت. از آنجا از قلعہ بطرف دروازہ قلعہ ماہور بود وی شبانہ دروازہ قلعہ مفتوح داشت. محمد عظیم با جمعی از دلاوران داخل قلعہ شد شور و محشر برداشت و تا آخر شب حرب ضرب قائم بود قلعہ تمام مقتول و مجروح شدند. علی الصباح برای گرفتاری ابوسان چند کس دشمن آوردند وی نان می خورد و دو مؤکلان خود را از سفرہ بسر کرده و خود را پادشاکی نفیس پوشید از قلعہ برآمد در آنجا شاہزادہ عظیم در خیمہ مختصر منتظر بود. ابوسان تسلیحات بجا آوردہ بیک مالائی روارید کہ بیش بہا بود شاہزادہ را زیر پا انداخت پس برافقت و بدرگاہ آمد در آنجا بغیر دولت و خواری چہ امید بود فی الحال مسلح و مغلول کردہ در قلعہ دولت آباد محبوس کردند فلک حسب آباد و گو لکنڈہ را تصرف نمودند. پادشاه انتظام آں سواد محکم کردہ بدار خلافت آگرہ رجعت فرمود.

شاہ محمد عظیم الملک شاہ عالی جاہ پسر سوم اورنگ زیب عالمگیر بود. در سنہ ۸ بنا بر ۸ رجب روز یکشنبہ بمقام جاہون کہ ما بین آگرہ دہلی واقع است خلافت برادر خود محمد عظیم بردار نمود شدہ مع ہر دو پسرش بیدار بخت و و الا جاہ مقتول گردید. و قہر مایوں بمقام دہلی مدفون شد.

و بعد از آن میان قلمرو هندوستان دو فرقه باغیان عیان گشته
که از تغلیف تحصیل بها فرقه اسلامیة یا معتزلیه یا سید سلطنت شایان خلیفه
پا مال گردید یکی فرقه سنگان که شمار ایشان در اندک مان از هزار و صد هزار در گذشت
قصه احداث ملت آنها در حصه اول مذکور است. و در عهد عالمگیر تیغ بها در چیل
گور و نانک خروج کرده با پادشاه بمقابل پیوست عاقبت از دست عالمگیر گشته
پس پسر او گورو گویند رایت بغاوت افراشته با لشکر شاهی بارها جنگهای رستمانه
نمود. عاقبت چهار پسرش در جنگ گشته شدند و خود در حالت آواره گردی از جهان
در گذشت. بعد از آن چیل نامی آنها تا عهد رنجیت سنگه بغاوت و دهرنی و
تا وقت تالاج مشغول بودند تشریح آن در ذکر رنجیت سنگه خواهد آمد.

دوم فرقه مرهتیا که در حدود گجرات بر سواحل سند میان قطعات
بودیش می داشتند. از آنجمله سیواحی نام شخصی عالی حوصله ظاهر شد که از هندو شیعت
او سام و نریمان می لرزید و همیشه با اهل اسلام مخاصمت قلبی می داشت.
و چون این بود که عالمگیر مردم هندو را جبراً مسلمان می کرد. بنابراین اقوام هندو
با او عداوت قلبی میداشتند. سیواحی در اوایل دهرنی و قزاقی شاغل می بود.
روزی میری از سرکار بیجا پور سه لک شرفی از داخل شاهی همراه گرفته جانب

له در بیان اشاعت مذکورگان رجوع کنید به صفحه ۴۴۲ تا ۴۵۲ تاریخ حسن

حصه اول - ۵۲ "چیل" لفظ هندی معنی مرید - ۵۳ این الزام از روی

شواهد تاریخیه محقق نیست. سر جادونا تها سرکار مصنف تاریخ اورنگزیب که در بیان
منظام اورنگزیب علوی بسیار کرده است هم او معمولاً به جبر واکراه فی الدین متهم نمی سازد.

بیجا پوری رفت. سیوا جی آمده خزینہ شاہی بغارت برد. موجب شہر یار بیجا پور
 خواہ جی پد سیوا جی را محبوبی داشته سیوا جی نزد شاه جهان پناہ یافت. و در
 آنجا بر منصب بنجر اری متقل گشت. عاقبت الامر شاه جی بزرگترت خود از
 رما شد بر منصب جاگیر خود بدو تسلط یافت و سیوا جی ترک ملازمت کرده
 راجہ پونا مقتول ساخت. و قلعه جات بسیار قبضہ کردہ قلاع بسیار برکن
 مضیق احداث نمود. متعارف آن حال عالمگیر در حین شاہزادگی در حدود
 دکن ملک گیری میکرد. سیوا جی با او پیوستہ ملک خود را وسعت داد. بعد
 چند گاہ عالمگیر در جنگ برادران مصروف مانده میدان دکن خالی بود سیوا جی
 لشکر بیابوہ از مرہٹیان جمع کردہ در تپا دل تاراج مشغول شد. شاہ
 بیجا پور را مداخلت بیجا کردن گرفت و ہر یار بیجا پور پانزدہ ہزار سپاہ فری
 افضل خان بہادرت سیوا جی تعین ساخت. افضل خان چون قلعہ سیوا جی
 رسید سیوا جی افضل خان را پیغام فرستاد کہ بندہ را اطاعت ایشان منظور است.

۱۷ متوفی ۱۶۷۲ء - ۱۷ مراوا علی عادل خان پسر محمد علی خان الی بیجا پور است.

۱۸ محمد کاظم در کیفیت این واقعہ چنین می نویسد :-

چون علی عادل خان رانی الحیدر متقلای ہم رسید در حدود دفع سیوا جی شد
 او دل و رسائل بمیان آورده از روئے کید و کما ظہار نہامت استغفار
 تقصیر نمود. و افضل خان نام یکہ از انکان دولت بیجا پور را کہ پو خود جمعیت
 موسوم بود، و آن مقہور لیسیم (سیوا جی) از و کمال ہم داشت از رامہ حیل
 برائے استکانت خویش طلبید. و بہ علی عادل خان نوشت کہ اگر او بایں حدود

لیکن تنها نشسته با ایشان عهد پیمان نمود موثق خواهم ساخت - افضل خان
تنها ملاقات او یکسره برآمد و سیواچی بهم تنها آمده افضل خان را بهنگام بگری
دشمنه در جگر انداخت - پس شش بریده بغارت پرداخت و مال و منال بشیر
بدست آورد - آنگاه پنجاه هزار پیاده و هفت هزار سوار بشکری جمع کرده بغداد
مشغول شد هر جا که می رفت خرابی و ویرانی می ساخت - چون بادشاه الاچا
از بغاوت و شقاوت او عاجز آمد شایسته خان با لشکر بیکران هواخذ

آید و بامن عهد پیمان در میان آورده خاطر مرا مطمئن سازد بواسطت او
به بیجا پادشاه ملاقی می شوم - و افضل خان نیز درین باب خطوط و اندیشه
داشت - بنا بر این علی عادل خان از حامی افضل را که دو هزار سوار جلالت شکار
داشت آوردن و تعیین کرد - و چون بکون رسید قرضه کرد و سیوا
هر یک با معدود کلاه سلاح و یلای در مکانی که سیوا معین کرده بود بایکدیگر
ملاقات کشند با هم قول قرار علی دهند - سیوائی عداوتی مردم خود را
سلاح ساخته چندین و نزدیک مکان و باقی را بر طرف لشکر افضل در میان
نشانید و خود نیز حربه در دستین پنهان داشت - چون افضل بموجب قرار داد
بآن پیر قریب بدیناد بر خود و دستانهای محافظت خود حربه برد و
مرکب از کین برآمده کار او تمام ساختند - و دویسر که رفیق پدر بودند
خندند - (عالمگیر نامه مطبوعه کلکته ۱۲۶۵ء صفحہ ۵۷۷-۵۷۸)

امیر الامراء شایسته خان خلیف الصدیق امین الدوله آصف خان است - نامش مرزا ابوطالب
و در ایام سلطنت او نیز باید برقرارش در آمد - در سال هجرت یکم جاگیری به خطایبیه

او امور ساخت و شایسته خان انواج شاهی حاجی تعیین کرده قلاع بسیار که در
تصرف سیواحی بود مفتوح ساخت و سیواحی لشکر او گاهی در قباله او پیش نیامد تا آنکه
شایسته خان در شهر لونا که وطنگاه سیواحی بود داخل شد.

روزی سیواحی بیت و پنج کس از دلاوران همراه گرفته بتقلید طوی در شهر لونا
درآمد و شبانه در خوابگاه شایسته خان داخل شد پس شایسته خان با جمیع منابغان
تقیل آورد و شایسته خان خود را از ده روزن بریر انداخته از دست او دست و گشت
مقطوع گشت سیواحی براسپیکه مده بود باز رفت. شایسته خان رخصت و محبت
خواسته بدرگاه حاضر شد سیواحی رایت تغلب افراشته ملک سورت را غارت کرد
قریب یک کور در زبیه از مال و متاع و جواهرات بتاراج برده جهاندازی تاجران و
حاجیان را ترس و مرت نمود. آنکادر بار رازده می آراسته خود را بخطابا باجلی
مشهور ساخت و هموزن خود طلائی حرم صدقه کرد. بعد و این تشویر عالمگیر نگین
در قلمرو خود شتهار جهاد داد و از امرای درگاه حاجی سنگه با جمعیت لشکر حصار
برای تنبیه قوم اشرا را مور ساخت. افواج شاهی پوشش آورده قلعه جات مرثیان
را با جابجا محاصره کرد قلعه و قمع نمودند و سیواحی را هر گونه قافیه تنگ کردند و طار
عجله حیل برنگینت که خود را بغتة پیش جے سنگه ساند. و با هم دیگر قول قرار

ناموری اندوخت. بعد از آنکه خدمت جلیله بعد جهانگیر و شاه جهان و او سنگین بر طرف
سال سی و ششم ۱۰۵۰ (۱۶۹۳ء) بدار بقا ارتحال نمود. برائے تفصیل مزید رجوع کنید
به آثار الامراء جلد دوم از صفحه ۹۹ تا صفحه ۷۰۶ -

رجوع کنید به عالمگیر نامه از صفحه ۸۸۲ تا ۹۰۸ آثار الامراء جلد دوم صفحه ۵۷۷ -

عنه رازده "اعت مروجه کبیری قایم مشتق از سنگرت دو معنی متدشینی باشد -

موتی کرده بر خیر ملک سیاح پور که رزوی عالمگیر بود مستعد شدند. افواج مرهاتان
 دادش بجا عت و مردانگی داده سیاح پور فتح کردند و پادشاه منون و مرهون خود نمودند
 آنگاه سیاحی با جمعیت پانصد سوار همراه به سنگه راجه دلی آمده بعزب باطون قانز
 گشت در آنجا اکبر شاه و شاه جهان نبود که قدر دانی دادی کردند حضرت اعلیٰ با او
 سخن بهمین گونه و نگاه بهم نفرمود سیاحی سر اسیمه متوخش گشته بغیر اجازت فرودگاه
 خود رجعت کرد. و عالمگیر او را محکم نظر به بی خشید سیاحی را عالم تیره شد و صد
 رمائی خود نزد گشت. بعد چندی در بهرام بیان خود مصلحت بیمار ساخت و امر بر
 درگاه به نسبت بهرام بیان خود اقامت بخشید کرد پادشاه تخفیف طافت و اغنیمت دانسته
 اجازت رفتن داد بهرام بیان او از حصن و ترخص شد بتغیر لباس در شهر سیری کردند
 بعد چندگاه سیاحی خود بیمار داشت پادشاه حکیم خود بمعالجه او مأمور ساخت اما مریض را
 مرض اصلی رفع نشد آنگاه سیاحی بخیرات و تبرات مشغول گشته هر روز دو سبدان
 اذنان مایه پر کرده در پیش خود می رانید و در آنجا بستخان خیرات می داد. یک روز

مرزا راجه به سنگه پیر راجه هانگه کچا آمد. از اوایل مرد در ملک ملازمان شامان مغلیه منک
 گشت. در محاربات پنج و قدما و دکن به خدمات جلیله ناموری حاصل کرد. در عهد عالمگیری
 بخطاب مرزا سرافرازی یافت و در سال هزار و هشتاد و هفت هجری در برهانپور رخت
 زندگی بر بست. در آنجا فارسی و ترکی بیعدها بود. و حسن تدبیر و سنجیدگی مکرر موصوف.
 سپاه گری را با سرداری فراهم داشت و با مزاج زمانه شناسا و با اندیشه وقت شناس
 بود.

در آثار الامراء جلد ۴ م صفحات ۵۶۸ تا ۵۷۷ و

«شیواجی» منقذ جاد و ناته سرکار (ص ۱۱۳ و ۱۱۴)

مخاطبان تجسس نمودند چون دانستند که هر روز می آید از تفصیل بازماندند.

روز سیواچی و پیشین سنجاچی در سبزی نایاب نشسته از حبس خانه بگریزند

و بیرون در رسید سوارهای آنها همیا بودند مانند هوا پیریده رفتند جهان مطلع

دیگر قناری آنها سخت تشنه نمود. اما کجا باز مراد از دست پریدم رفت. ^{فکند}

سیواچی در ملک خود رسید از کرده سابقه طاقت خود افزون دید و از ملک

کو به تنان ممالک بسیار فتح کرده جایجا قلاع متین استوار نمود و سلطنت خود

قائم ساخت و مذهب خود را رواج داد و قوم خود بر تعصب اسلامیان بخوش

آورد. عالمگیر یاد آن زمان فساد پلنه و فتنه ایران و غیره مقدمات در پیش

بود و در آن روزها شهریار سنجاچی پور هم سرکشی نمود. موجب آن سیواچی فوت

یافته شهر و بلاد کثیر در قبضه اقتدار در آورده سلطنت عظیم و وسیع قائم کرد.

آنگاه خواه دین پناه را با او طاقت مقاومت نبود. ناگاه حبشیت آله سیواچی

بحر نچاه و سهاله آرزو را در دل گرفته از جهان فانی در گذشت. بعد از آن

له برائے تفصیل رجوع کنید به عالمگیر نامه صفحه ۹۶۷.

۷۷ بقول محمد کاظم سنجاچی بدربار اعلیٰ حضرت (عالمگیر) به منصب نچزاری سر بلند بود. اگر

روز بلا زمت اشرف لبر می کرد. اما در باطن مکر و شیطنیت پوشیده داشت. واقعه فرار

سیواچی یا پیشین بتاریخ بیت و پنجم صفر ۱۰۶۵ (۱۶۶۵) و نمود. عالمگیر نامه ص ۹۶۹ و ۹۷۱

سنجاچی پسر بزرگ سیواچی بود. در ۱۰۶۵ بمقام ستار و تاجین پیر گشت. و در ۱۰۶۹

مقتول شد. ۷۸ تاریخ وفات سیواچی ۲۴ ربیع الاول ۱۰۶۵ مطابق

(۱۶۸۵) است.

پیش از اینجامی چندگاه باشکوه شاهی مقابله می کرد. عاقبت آسیر شده قتل رسیده
 او درنگ ناپسند و چاچاکام و ستار و حاکم بقبضه سیاحی در قبضه اقتدار
 درآورد. چون فرقه مرهبان در تاخت و تاراج و شمشیر زنی خوگیر شده بودند از
 محاکمی تباخت کسی بخشم نکردند بلکه روز بروز ترقی نموده از هر طرف غارت می برد
 و شاهان مغلیه همیشه از دست آنها مغلوب و مخدول شدند.

انتبالا - اکنون احوال صوبه داران که در عهد پادشاهی عالمگیر در ملک کشمیر
 احکامت می کردند مرقوم گردد.

اعتماد خان در سنه یک هزار و هشتاد و نیت صوبیداری او اخته

له و کز آکان و چاچاکام در ضمن بقبضات سیاحی مرستی غلط است. برائے تفصیل تخریق
 ششاد رجوع کنید به ناشر عالمگیری ترجمه طالب صفحه ۲۹۷ تا ۳۰۴ -

۲۸ صبح سال یک هزار و هشتاد و یک است (ناشر الاموال جلد اول صفحه ۲۷۳ و احوال کشمیر صفحه ۱۵۸)

مولد از میر محمد شرف است که پسر کان اسلام خان شهیدی بود. بهنگامیکه پدرش

ناظم دکن بود او از جانب والد بخواست بلده برآورد می پرداخت. چون آن

خان و دیوت حیات سپرد مشاوری به باضافه پانصدی دو صد سوار منصب هزار

پانصدی پانصد سوار مورد مرحمت پادشاهی گردید. در سال بیت و بنفتم

چون شاهزاده داراشکوه با عاکر مو فوره بیاق قندار دستوری یافت،

میر مذکور باضافه پانصدی و خدمت دیوانی آن فوج سرور افراخته بخطاب

اعتماد خانی ناموری برافروخت. و پس ازاں به داروغگی کتابخانه سرکار والا

پیرایه اعزاز یافت. در سال چهارم چون موکب پادشاهی بعزم تعاقب داراشکوه

محدثت و رفاهیت مردم سامعی بود در وقت عدالت مدعی و مدعی علیه بحضور خود آورده بقراردی و رستی حق رسائی هرکس می ساخت و بی مزاحمت حاجت و زبان هرکس را با رعایت داده انفصال مقدمات ملکی و مالی رو بروی خود فیصله می کرد و در علم فقه بهره وافر داشت و متعل باغ ارادت خان بطرف مشرق باغی عجیب ترتیب داد سه سال حکومت بسر برده در مصاحبت حضور فائز گشت.

ابراهیم خان پسر علی مردان خان در ^{۱۳۰۰} شمس بر سر بر صوبه بیداری افتاد یافته مردم شیعه را غروری بهر سپید و در محله آردش زیارت سید جمال الدین و مسجد حمام را متصرف شدند و سیدان بغیرت آمده سر تقضیه ^{۱۳۰۱} فساد برداشتند. ابراهیم خان رعایت حرف حق نه کرده بمعاذت اهل تشیع پرداخت چو واقع بحضور رفت عالمگیر منصفی آن متعلق قاضی ابوالقاسم گذشته سیدان موجب عدالت او مسجد و مقبره را متصرف شدند. بعد در این واقع ابراهیم خان

^{۲۲} در ^{۱۳۰۲} شمس عید و نمود، خان مزبور به صوبه بیداری کشمیر از تغیر فکر خان دستوری یافت. و در همین سال بمناسبت ^{۱۳۰۳} شمس بخطا بشرف جوانی بلند نامی گرفت. نهم ذی قعد سال سی ام ^{۱۳۰۴} شمس سال وفات این خان و الاثبات است. بصلاح و عبادت و پر مهرکاری و تفاوت آراستگی داشت. رتبه خلوط پنج و نیم گشته تعلیق و تعلیق را بد رجه کمال رسانید. اصاغرواکا بر از شکسته نویسی او مشرق درست قلمی می گرفتند. (مخلص از آثار الامراء جلد اول صفحه ۲۷۲-۲۷۴).

له مطابق ۱۶۶۲/۳ -

له بر تفصیل قضیه شیعه سی رجوع کنید به واقعات کشمیر صفحه ۱۶۳ -

همگی یک سال شش ماه حکومت کرده مغرول شد.

اسلام خان در سنه ۷۴۷ صاحب پیشه در رفاه و منبت رعیت و ترویج اسلام و تعظیم علماء و تکریم فضلا بخوبی پرداخت و مسجدی که تعمیرات سلطان علی شاه برادر پادشاه منهدم شده بود مجدداً بکمال نبینت و متانت است و درختان نوت که در محن آن مدرکس شده بود قطع کرده چنارها مغروس نمود و ستون در عیدگاه نصب کرده بود که مردمان بدان بازی می کردند طبع موزون داشت و استخلص میگفت. این رباعی از دست مرعای:

بے تو شامم نابروز ماشینخون می زند

مردم چشم ندگره به غوطه درخون می زند

و سخته پیدا کن ای محرکه مشب غمش

لشکر آه از دل من خیمه بیرون می زند

در سنه ۷۴۸ هزار و هفتاد و پنج پادشاه و شصت و یک عالمگیر به ای تماشائی

۱- رجوع کنید به آثار الامراء جلد اول از صفحه ۲۱۷ تا ۲۲۰ و وقایع کثیره صفحه ۱۶۴ -

۲- صحیح ۱- میگرد - ۳ در آثار الامراء جلد اول صفحه ۲۲۰ مصرعه اول چهارم باین طریقه

آمده است -

۱، بے تو شام غم بروز ماشینخون می زند

۲، لشکر آه من از دل خیمه بیرون می زند

۳ مطابق ۱۶۹۴-۱۷۰۱ صحیح "سال هزار و هفتاد و سه هجری است - (عالمگیرنامه

فارسی نسخه منشور ناصرالدین شاه چاپ کلکته ۱۸۶۹-۱۸۷۰ صفحه ۸۱۳ و وقایع کثیره صفحه ۱۶۴ -

گلستان کثیر با جیش و سامان شاهی شوکت مهابی بهمیاری پانصد اقیال که اسما
و پانصد پالکی حرمانه خاص بکمال بهت و جلال زلاهور بجای کثیر نهضت فرمود و
منزل بمنزل مرحله پیما گشته سه چهار روز بمقام راجه خیم دولت را قیام داد
چون رایت اجلال از که علی آباد عروج نمود فیل که شکوه پای لغزیده در نهان
عدم غلطیده بصدمه آسب قلابازی ادب بیاری از اهل البان عسکر از بیگمان با سکیه
در عالم بقاره پسر شدند و خاطر عاظمه را در گرازی آسب پر خطر نهایت مضطرب
ولذات عیش و عشرت و سوره سرور و فرحت در مذاق خاطر تلخ شد - از آنجا
بدگیری تمام پدر ام عزم لاجلان داده در دو تنه سیر گریز و لاجلان فرمود
و بمکی سه ماه در سیر سیاحت این دیار سیر برد -

روزی پادشاه در باغ فیض بخش محفل عیش و مسرت بآرایش چراغانه و
سامان عشرت مهیا ساخته لخطه تماشا مشغول بود ناگاه بکمال کدورت بر خاسته
رفته بغیر مصلحت و تهیبه سامان سفر رایت مراجعت را انتهاض داد و بغیر ویدن
تماشائے شکوفه زعفران براه دست جلوه افروز دار الخلافت دلی شد - و
اسلام خان یک سال در حکومت اینجا سیر برده همکار با طفرانتاب و توری یافت -
سیف خان پسر تربیت خان در ششده ساله شاطاند و با طمکانی

له صحیح - ۱۲۰۰ مطابق سال ششم جلوس عالمگیری است - (تا اثر الامراء جلد دوم ص ۲۸۵) -
سیف الدین محمود معروف بغیر الله پسر تربیت خان بخشی شاه جهانی بود - در سال
سیم مبارک دلی قورخانه و لاد مغیب مقتصدی صد سوار امتیاز یافت - دو مرتبه
یکه در سال ششم جلوس عالمگیری و دوم در سال دوازدهم به یوبه داری کثیر فائز گشت - ۲۲

گشته بسیار مهیبت تا قیام بود. مردمان فرمان دہی او از نوادر روزگار پند
 بضامین گل را همچنان تزلزل ماندخت کہ سرموی یکے خیانت و آزار نمی رسید
 اعیان شهر و منصبداران دہرا خوف اومی لرزید. چنانچہ خواجہ محمد صادق نقشبندی
 ہندوی بڑی تفاوت حساب زیر تازیانہ گرفتہ مجروح کردہ بود. سیف خان خواجہ
 مزبور را زیر بروج دارائی کہ سکن او بود بضر تازیانہ همچنان بہ پیش ساخت
 کہ بخانہ خود رسید. بجان گشت. و در آن ایام راجہ لکخ سرکشی نمودہ سیف خان
 لشکر چارہ ہندار گل ناکار تعین ساخت کہ بکمال سرزنش گرفتار کردہ در شہر رانید
 و سیف خان او را خلعت اسلام در پیر کردہ بجنور فرستاد و در بلاذرت بہ خطبہ
 شاہی جاری ساختہ در آنجا مسجد جامع ترعیص نمود.

روزی شیخ عبدالرشید عینی بزیارت آستانہ پیرامی رفت و حسین ملک
 بن حیدر ملک سر راہ نشسته بود و با ایشان بہ بے ادبی گفتگو نمود. رفتہ رفتہ کار بجا

۴۳
 بالحمد بیا رگم و سر و زمانہ چشید و در مہادی سال بیت و شہتم مطابق ۹۵۰
 باطاعتی در نور دید. و نہ مشرب و یتیم وضع بود. اما قابلیت و ماس
 شعرو سخن داشت. ناصر علی با ہمہ زاد و استغنا مدتها بہم صحبتی او شیفتگی
 داشت چنانچہ می گوید

گفت دگر مے طوطی از آئینہ می نیزد علی

گر نباشد سیف خان مار نفس و کار نیست

درفن راگ و نغمہ بیا را بہر بود. رسالہ مسمی بہ "راگ" دریں نمودہ با ^{نوائد}

دیگر تقسیم ذو اعدا آن تالیف کرد. (ماثر الامراء جلد دوم از صفحہ ۷۹ تا ۸۵)

رسید حسین ملک زروئی غرور شیخ موصوف بادشاههای خلفای راشدین
رضی الله عنهم جمیع سخت دشمن داد. شیخ عبدالرشید شهرآمده در پیش سیف خان
مرافعه نمود و سیف خان تحقیقات کامل کرده سب صحابه کرام بر حسین ملک ثابت نمود
لیکن بر عایت بعضی اعیان دستباز و توقف ورزیده حقیقت حال بحضور نمودنت
شاه و الا فریقین بحضور طلبا بیده در آنجا بعضی امرائی شیعه سی حمایت و شفاعت
کرده بودند لیکن پیشرفت شده حسین ملک بعد تحقیقات بغتوئی قاضی عسکر قتل
کردند و اهل شیعه در مرثیه او گفته اند - بدیت -

شد از ظلم و بیداد قوم نیرید

حسین ابن حمید دوباره شهید

سیف خان باغ سیف آباد برکناره شمالی دال باد ساخته از رودخانه
نسند لار آبجوی جداگانه حفر کرده نزدیک باغ رسانیده بود که جوی حکومتش
خشک شد. بنا بر آن تغریب درختانش معطل مانده حکومت او بمکی سال بود.
مبارزخان در آنکه بر مسند صوبه داری اختصا ص یافت.
مردی سید صالح و نیک اطوار بود با وجود صوبه داری کفش پوشید و بپا پیاده
در مسجد جامع طهر می بود و در عدل و بذل و نان دهی همت عالی داشت. لیکن
جماعه از قوم اوزبک که بمرافقت معاخذت او از حضور او دور بودند آنها از روی

۱۵ رجوع کنید به واقعات کشمیر صفحه ۱۶۴ و ۱۶۵ -

۱۶ صحیح. ۱۷ مطابق سال نهم هجری است. رجوع کنید به مآثر الامراء

(بقیه شایه در ذیل صفحه ۵۴۱ است)

جلد سوم صفحه ۵۹۶ -

جهانت زالت پرده ناموس مردمان در دیده روا دار بتک اما نت مردم شد
بلکه خونهای بسیار کردند ازیر و مبارزخان را چندان عزت و توقیر رساندند
همه دل یام عبداللہ خان و الی کاغذ از روی مخالفت سپر خود نواز شہ خان
ترک سلطنت کرده بارادہ زیارت حرمین شریفین دشواری رسید و از پیشگام
حضور خواجہ محمد صادق بدخشی و بعضی مقرران برای استقبال بجا آوردی خدا
او را مامور شدند و مبارزخان در مصرف لوازم ہمانداری او پتجاہ ہزار روپے
صرف نمود۔ سوای آن شخایف نظامی بے شمار از قسم ظروف طلا و نقرہ
و آبگینہ و تھانہائی شہینہ و غیرہ اسباب آلات بسیار از مخان خدمت

۴۳ مبارزخان میرکل از سادات بدخشان بود۔ در سال بیست و دوم شاہ جہانی
با چندے از بردگان اقربائے خویش از موطن اصلی بہ ہندوستان رسید۔ و بختواری
دولت بمنصب پانصدی و دو صد سوار و انعام بہ ہزار روپے افتخار یافت۔
مشائرا الیہ بعد از ادائے خدمات لائقہ خدمت شاہ جہان و پیشش اورنگ زیب
در سال نہم عالمگیری صوبیدار کشمیر۔ و در سال سیزدہم از تغیر شکر خان بنظم صوبہ
مندان شتافت۔ دس از ان بفرجیاری متھرا مامور گردید۔ در سال نوزدہم
معزول گشت۔ مال کاشر بنظر نیامد (ایضاً از صفحہ ۵۹۵ تا ۵۹۷)۔

۴۴ صحیح۔ پولیس خان است۔ (عالمگیر نامہ صفحہ ۱۰۶۴)۔

۴۵ مراد از بعضی غالباً سیف اللہ خان میربحر عالمگیر است۔ (عالمگیر نامہ صفحہ ۱۰۶۴)۔

و تاثر عالمگیری صفحہ ۴۵)۔ ۴۶ عالمگیر نامہ صفحہ ۱۰۶۵ و تاثر عالمگیری

من ترجمہ مولوی محمد فدا علی طالب صفحہ ۴۵)۔

گذرانید و خود بمرافقت او در بار یا فتنگان حضور شامل گشت - مدت حکومتش یک سال و یک ماه بود -

سیف خان کرت ثانی در ^{۱۱}۱۰۸۹ هجری بمیم حکمرانی بسر داده در موضع و تهره نادر در بارغ خود نزول فرمود - و قاضی عبدالرحیم را بر مدارالمهاجمی مستقر نمود کلی داد - قاضی ابوالقاسم پسر ملا محمد رضا که سابقه با سیف خان کدورت داشت بر فاقبت مبارز خان ازین ملک بدر کرد - و در ^{۱۲}۱۰۹۰ هجری ۳ ماهه صفر حادثه زلزله واقع شده که از شام تا صبح تمامی عمارات بدست نور گریواره و زلزله زلزل بود لیکن چندان نقصان بجائی نرسید - سیف خان در آبادی ملک رعایا و ترقی مزروعات جهد بلیغ نمود - و مات محمد آباد احداث کرده اوست - و در عهد او جناب اجه عبدالاحد سرسپهری خطه کشمیر را بقدم خود رونق بخشید - سیف خان رنجاری خدمت ایشان بجان کوشید و حضرت خواجه در آتش خانه دارا شکوه سه ماهه بسرده معاودت فرمودند - سیف خان در ^{۱۳}۱۰۸۱ هجری حیر سیفا کدل تعمیر ساخت - تاریخ

زمین سال بنایش خضر نهفت

صراط استقیم اهل دین گفت

تاظم عرصه سال بحکومت گذرانیده ترک منصب نمود و در گوشه عزلت قرار یافت -
افتخار خان در ^{۱۴}۱۰۸۲ هجری بحکومت صوبه افتخار یافته در حویلی میرزا

۱۴ مطابق ۱/۱۶۶۸ - ۱۵ واقعات کشمیر صفر ۱۶۶۸ - ۱۶ ۱۶۶۹ -

۱۷ صحیح - ۱۸ ۱۰۸۱ هجری مطابق ۱۶۶۰ -

۱۹ رجوع کنید به آثار الامراء جلد اول ص ۲۵۲ - ۲۰ (بقیه بر ص ۵۴۳)

محمد سلیم نزل فرمود۔ و در بطو کش و مملکت رفاه و کثرت بجان دل پرداخت
بقول بعضی مورخان و زمان ایالت او آتش کا وہ دارہ آفرینہ شدہ دوازہ
ہزار خانہ مع مسجد جامع سوختہ گشت قتل سبانی تعمیر باشی خود فرستادہ کہ از کرد
سابقہ بتانت و ستواری مہمور ساخت۔ افتی رخاں چار سال بر حکومت کشمیر افتخار یافتہ
متغیر گشت۔

توام الدین خان در سال ۱۰۸۲ء خلعت صوبہ داری پیراستہ خلق خارا

۳۳۔ افتخار خان سلطان حسین پسر کلان اصالت خان بکیشی بود۔ چون پدرش درال
بیتیم شاہ جهانی در بلخ فوت شد، پادشاہ نظر بر خدمت ہائے او کردہ پسرش
را منظور نظر تربیت فرمودہ، در سال بیت و یکم سلطان حسین بداد علی قورخان
سرافرازی یافت۔ چون سریر فرمان روایی ہندوستان مجلس عالمگیری ترتیب
یافت، سلطان حسین مزبور خطاب افتخار خان سرافراز گشت۔ بعد از خدمات
لائقہ در سال بیت و چہارم مطابق ۱۰۹۲ء بمقام جویندرخت ہستی بہست
(مخلص از آثار الامراء جلد اول از صفحہ ۲۵۲ تا ۲۵۵)۔

۱۔ کاوہ دارہ محلہ شہر بکیشگر بالائے جامع مسجد بطرف شمال مغرب۔

۲۔ توام الدین خان اصغہانی برادر علیفہ سلطان وزیر عظم ایران بود۔ در سرافراز سال
ہفدہم عالمگیری از ایران بہندوستان آمد و از روی لیاقت خداداد مورد توجہ و شرف
بے شمار گردید۔ در سال نوزدہم مجلس عالمگیری کہ مطابق ۱۰۸۶ء باشد خان مزبور
بنظامت کشمیر فائز گشت۔ سال فائز ۱۰۹۰ء مطابق سال بیت و سوم مجلس عالمگیری
گفتہ اند (آثار الامراء جلد سوم صفحہ ۱۰۹ — ۱۱۵)۔

بعد از احسان خشنود ساخت. گویند از اکابر زادهای ایران صاحب علم و
 فطانت بود و برای تنبیه مجربان کلاه تخته که بر سر می نهاد از مختصرات اوست
 و در موضع رتبه پوره با نغمه احداث نمود. بعضی مورخان می نگارند که در زمان
 حکومتش واقعه آتشکده ذاره که بالا گفته شد بوقوع آمده و الله اعلم.
 و در عهد او خواجه محمد شریف ده بیدی و خواجه محمد صابر که از اولادان مخدوم
 اعظم ده بیدی بودند دستگیر و در قفسه بودند. قوام الدین خان بعد سال
 تغییر یافت.

ابراهیم خان مرتبه ثانی در ۸۹۰ هجری بانی مهابادی حکمرانی گشته و دانی
 در بسط بساط کرامتی و ضبط ضوابط جهان بینی و نصفت عدالت مردم قاصی
 ادانی پرواخت. و در ایام حکمرانی او حادثات ناگهانی عارض گشت. اولاً
 چندگاه بازان ناکامی متواتر و مکرر کم باریده دریا با طغیانی شد که عمارات
 مردمان مثل حباب برآب چرخ میدادند و پلهای بهت ضایع گشتند و مردگان
 و حیوانات تلف شدند. "طغیان عجیب" تاریخ است.

و همدر آن ایام سجادته زلزله زمین بلرزید و جانهای بسیار بباد
 رفت و خانه های بی شمار ضایع شد مدتی مدید باستندامت زلزله احوال
 مردم در تزلزل بود. و همدر آن سال مردم قزاق که در حدود کوهستان کاشغر
 می باشند بر تبت کلان خروج کرده حاکم آنجا مغلوب کردند. ابراهیم خان

له رتبه پوره محله متصل کاوه ذاره - ۵ مطابق ۱۶۷۹ -

۳ ۱۰۹۴ هجری مطابق ۱۶۸۳ -

پسر خود فدائی خان باشک فرادان بدافعت مردم قزاق را سی ساخت.
 و فدائی خان نیز وی با دوی شجاعت جماعت قزاق مغلوب و مبروم ساخته
 قلمرو تنب را از دستیلای غنیمت را بایش داد و مال منال پور غمال همراه
 گرفته رجعت نمود.

و در سنه ۹۶۰ تا راج شیعیه عمل آمده کیفیت آن در حصه اول مذکور است
 و درین واقعه ابراهیم خان در جانب ازی و سرپرستی اهل شیعیه بجان دل
 کوشیده اهل سنت و جماعت را مسخرت و آسیب کلی رسانیده. بنابراین
 نایره فنا و بیشتر اشتغال یافته از جانبین مردم بسیاری قتل رسید.
 آشوب قیامت برپا شد. با شماع خبر طرقداری و مردم آزاری ابراهیم
 خان خدیو جهان برابر ابراهیم خان غضبناک شده فرمان مغزولی فرستاد.
 نقل فرمان

مقبوض حضرت سبحان ابراهیم خان بدانند جم غفیر و جم کثیر از مردم
 کشمیر بعض استاده مائی پایه سریر خلافت مصیرا بیند که آن
 مقهور قبّه اسلام را سزوار قرار داده اکثری از فرقه مسلمین
 بشهادت رسانیده. حال بحفظ اللہ خان حفظه المنان صوب مقبوض

له بقول خواجہ محمد عظیم دیدہ مری "این هنگام در سال هزار و نود و چهار در کشمیر و داد"

(واقعات کشمیر صفحہ ۱۷۶)

۱۷ صفحہ ۲۸۳ زیر عنوان "تاریخ چهارم" -

۱۷ برائے تفصیل مزید رجوع کنید بہ واقعات کشمیر صفحہ ۱۷۵ و ۱۷۶ -

شده لازم که آن محذول خود را معزول داشته سر خود در قهرمان آبی بیاید
و غیر از این چاره ندارد.

مختصر که بعد از فرمان ابراهیم خان با جمعی از مجبوسان روانه حضور شده و لا اله الا الله
سید و در آنجا مجبوسان را حکم دایش آمده همه را بطرف کثیر رجعت کردند - حکومت
ابراهیم خان هشت سال بود -

حفظ الله خان ولد احد الله خان در شانزده عروس حکومت در کبرشید
در باغ گلشن نزول فرمود و در نادریق تسبیح ارباب عناد و ترهیب و تخریب اهل فاد
بخوبی پرداخت که فتنه و آشوب از ملک دفع شد - و در آن سال اجه جموں از جاده انقیاء
سرمسپدی و حفظ الله خان مطابق فرمان حضور ابو الفتح خان دیوان صوبه در بنجا قائم مقام
خود کرده خود برائی تا دیب اجه جموں جنیت همت را جولان داده بعد محاربه و کازار
قوم اشرار مطیع و فرمان بردار ساخته روانه حضور شد و ابو الفتح خان در بنجا یک سال و یکماه
بجس انتظام گذرانیده به حضور رفت - و در بنجا شهنشاه شیخ ابو الفتح نام که از مقریان
حفظ الله خان بود بر نیابت صوبه تقرر یافت - و در عهد او بیاعت نقصان فصل
قحط شدید ظاهر شد و مردمان بسیار قحط کشیدند بمگس به چهار ماه اجسرت گذرانیدند -
انتباه - راقم الحروف غلام حسن معروض میدارد که بطلان توالیج کثیر
همین تحقیق شد که در ملک کثیر و در آنجا مردم شیعه خواه نموده قحط واقع می شود - و لهذا
اعلم - حکومت حفظ الله خان بمگس چهار سال بود -

الحسن و ابوت خواج محمد اعظم حفظ الله خان ولد احد الله خان و در هزار و نود و پنج کثیر رسیده
در ملک گلشن جوئی نظر خان سکونت نمود (واقعات کثیر صفحه ۱۷۶) -

منظر خان پشایته خان دولت الله دیت حکومت افروخته خلق
خدا را از جور و جفا و ظلم و ایذا آسیب سخت رسانید۔ علت چوتائی یعنی چهارم
بجائے رسید که شخصی دعوی کلام الله بر مدعی خود ثابت کرده ناظم بصینه چوتائی
چند سپاه از آن کلام الله کشیده بُرد۔ و علت دانداری از بدعات دست
دو سال حکومت کرده مغزول شد۔

ابو نصر خان برادر منظر خان در سال ۱۰۳۰ هجری بر نظام کشمیر متقل گشته
از کرده برادر و جفا و ظلم و ایذا و وبال بود اخائی ادائی از افاغی ادائی
مجبور و مغلولک ساخت و در حکومت او جناب محمد علی رضای سرمندی خط کشمیر را
رواق تازه بخشیدند۔ و بعد سه ماه رجعت فرمودند۔

و در آن عهد کستم مانو شخصه سب صحابه نموده حکیم قاضی عبدالکریم مقتول

۱۰ مطابق ۱۶۸۹ - ۲۰ هجری "چوته" یعنی وصول یابی حصه چهارم بطور سوم
صحیح این است که این واقعه در عهد برادر منظر خان ابو نصر خان رد نمود۔ رجوع کنید به اقا
کشمیر صفحه ۱۸۹ - ۳۰ ابو نصر خان پشایته خان در سال بیت و یوم جلوس خلد مکران
از تغیر لطف الله خان بخدمت عرض مکر امتیاز یافت۔ سال بیت و چهارم که سلطان محمد کبر
۳۰ تا یعنی بحر صفا و کورد و در کاب پادشاهی فوج کم بود، بنا بر آن سد خان بطلایه جانیاب
تکوا امور شد، او نیز بهرامی خان مذکور دستور یافت۔ پسر قوریگی شده سال بیت پنجم
مغزول شد۔ پس بنظم صوبه کشمیر شتافته سال اول یکم از آنجا گزیده بغزل کریم خان بصوبه دای
لاهور سرفرازی فرخت۔ سال هجری پنجم بصوبه داری اوده و از ۱۴۱ اضافه بمنصب هزاری
دو هزار و پانصد سوار آئینه تخت و احلا داد۔ (ماثر الامراء جلد اول صفحه ۲۹۲) -

شد. همدان ایام میرزا حسین نام شخصی در راه شعبان از سبزوار رسیده زیاده از کوه
 سلیمان نشست تا خود قرار داد و مردم کثیری که دست اعتقاد و پست فطرت هستند
 او را از اولیاء دانسته گرفته او شدند تا که مرجع و مطاف خاص عام گشت و در ماه
 رمضان هرگاه که رسته چراغانه عجیب تیب است. اکثر مردم شهر بهانه سیر تماشا
 چراغانه یا چنگ و چخانه و کشتیهها نشست منوجه آن طرف شدند. از صام عام و
 کثرت کشتیهها بسیار شده بوقت سه پیر آسمان تیره و تاریک گشت. و باد و باران برق
 و رعد از هر سو طوفان برداشت. و در تمامی ملک انظلام سخت واقع شد مدتی همچنان
 ماند که مردمان چرخها افروختند و افطاری خوردند و اغذیه و اطعمه یزدوق تمام خوردند.
 بعد و سه گری آبر و باران مرتفع گشته آفتاب تابان تابان شد پس همه باخجل و
 منتفع گشتند و باعث ابتلا شمعیت فعلی می شدند پنداشتند چون اخبار این واقعه
 بحضور رسید. پادشاه حکم داد که آن خایه شیطان از ملک خراج سازند حکومت
 الیوم شش سال بود.

فاضل خان در سال ۱۰۹۰ از یابا سبویه داری گشته بر فراز هیت

سال ۱۰۹۱ هجری هندی یعنی ساخت. سال ۱۰۹۲ هجری کبیله ایقات شمیر صفحه ۱۸۹ و ۱۹۰ -

سال ۱۰۹۳ هجری فاضل خان برادرزاده فاضل خان ملا علی با ملک تونی است. در قریب ایام فوت
 علم بر دکان خود تازد از ایران زمین آمده بود. پس از آنکه پیمانه حیات فاضل خان ابریز گردید
 چون لا اولد بود در مکان (شاه جهان) مشاء الله را مورد نوازش ساخته عینا برت خلعت از لباس
 سوگاری برآورده و بصبیشت صدی و پنجاه سوار سر بلند فرمود. در سال ۱۰۹۴ و دوم جلوس
 عالمگیری از فاضل خان متجلی گشت. و در سال ۱۰۹۵ هجری عینا زاده خدمت لائقه پدر

امنیت مردم و اعزاز مشایخ و علماء بخوبی پرداخت و بدعات فخریه حکام سابقه
مثل حاصل غلگ که شصت هزار تنگه بود و دام داری و چوتهائی و غیره که قسم
مبلغه کثیر بود مردمان را و ادائی آن قصور و موخوری می شد سرسری معاف نمود.
و سد هفت چنار و سرائی آنجا و خانقاه حسن آباد و خانقاه جوگی لنگه و مدرسه و
حمام متصل نو مسجد سنگین از تعمیرات اوست. و بر روز جمعه در مسجد جامع و زیارت
مقابر بزرگان میرفت و متصل حضرت بل سمت شمال و ضمه و لک آباد ساخت.

و در عهد او ع موی مبارک نبوی ص صاحب الطلوعه و السلام
در بر دیار فیض آرا رتبه خواجه نواز الدین اثیری نزل جلال فرمود چنانچه
کیفیت آن در حصه سیوم انشاء الله تعالی گفته شود. همدراں ایام میان
شاه سوار بیگ داروغه توپخانه و خواجه محمد طاهرده بیدی را بتقریب فاد
سابقه که در آنجا با هم شده بود و بر روز عید هر دو به عیدگاه می رفتند و راشای
راه خواجه محمد طاهر شاه سوار بیگ را به بهانه مصافحه طایفه داده از جان بحیان
ساخت. مدعا که فضل خان در حکومت خود و اعلی و ادائی بخیرات و مبرات خود
مستفیض گردانیده اکثر مردمان را مناصب جاگیر بنطوری خصوصاً عطا نموده و عموم
منصب داری مردم کم شمیر در عهد او راج یافت و تزیین باغات و ترمیم عمارات
شاهی از حد نمود. مدت سه نیم سال حکومت کرده استعفی شد.

۴۳ زندگانی خود گفت (ملخص اوراق الامراء جلد سوم از صفحه ۳۴ تا ۳۶) -

۱۹۰ در واقعات کشمیر صفحه ۱۹۰ "مک" - ۱۹۱ رجوع کنید به واقعات کشمیر صفحه

۱۹۰ و ۱۹۱ - ۱۹۲ ایضا صفحه ۱۹۰ - ۱۹۳ ایضا - ایضا -

ابراهیم خان مرتبه ثالث در ۱۳۱۱ هـ فرمان صوبه حاصل کرده

متدکجه شیرین بود - در آن می ره باغ شل خان ملاقات کرده ساعتی نشستند

خواجہ علی اکبر وقایع نگار در مجلس حاضر بود این بیت مذاق طبیعت خود ساخت
بیت :- عید رمضان آمد و ماه رمضان رفت

صد شکر که این آمد صد حیف که آن رفت

ابراهیم خان چون وارد خطه گردید برخلاف سابقه نهادارک قصورات گذشته
در رعایت رعیت و رفاه خلایق و امنیت بهمت برگماشته بصلح کل هر کس را
دل خوش ساخت شیعه و سنی یکسان پنداشت

و در عهد او شخص بصورت میرزا شجاع برادر عالمگیر ظاہر شده مخبران
اورا اسیر کرده در پیش ابراهیم خان رسانیدند و ابراهیم خان مجروح دیدن اورا
خصمت داد - می گویند که ابراهیم خان اورا بشناخته عمداً بنظر ترسد و او تجاہل
نمود - و در عهد او ارسلان خان برادر زاده عبداللہ خان والی کاشغر کہ
پسرش غالب شد بود برای اعتماد و استعانت افواج دکن میر رسید - خان لیشا^۱
تاریخ ورود او دست - چون اورا با ابراهیم خان نوعی کدورت باطنی ظاہر گشت -
ناظم و فور خرج این مهم خطیر و عذر عدم مضبوط و ربط آن دیار بر صورت تسخیر
و تقبیل مدنی داخل استیاج حضور عرض داشت نمود - و منظور وی آن حضور در جوا

۱۰ واقعات کثیر صفحه ۱۹۳ -

۱۱ صاحب واقعات کثیر (صفحه ۱۹۳) محل ظهور این مرد پرگنه کا مراج (کثیر) نوشته است -

۱۲ ۱۱۱۳ هـ مطابق ۱۸۲۰ء -

نوشت و حج. مرد آخر ہیں مبارک بنده ایست : ارسلان خان را حکم رسید
 که در کابل فتنه از شاہزادہ معظم استعانت بجوید. متقارن آن محل اجداد خود
 اسیر شدہ کشتیہ رسید و در اینجا سلمان شدہ بہ لطف اللہ خان مودوم گشت و
 ہمدان زمان عبد الفتاح خان گوہر پدیر عبد لہ زلف سرشوش بداشتہ
 فی الفور در دست ناظم اسیر شد. مدعا کہ ابراہیم خان این مرتبہ اعلام عدل
 اسان فراختہ نیک نامی ابدی حاصل کرد پنج سال و چند ماہ بحکومت اینجا گذرانیدہ
 بنظامت احمد آباد تعیین شد.

لوازش خان لومی دیش اللہ بخداغ فاخرہ صوبہ دارانی ختصاص
 یافتہ بارسیدن خود ملا اشرف کہ صدر دیوان بود از طرف ابراہیم خان
 اعتبار نیابت داشت نایب ساخت. و در آمدن خود چند گاہ عقل زدید.
 بعد از عبد اللہ خان دہ بیدی نایب کرد. پس از ان فراغت خود حاصل نمودہ
 بہ کشتیہ آمد. چون در بارہ مولہ ورود یافت خبر انتقال پادشاہ شہنشاہ
 عالمگیر مباحہ ہر صغیر و کبیر رسید عالمی را در ہم و برہم شد. ہر تیبہ
 از دای سران و شہر باران رفتند. سردار و امیر و ناہداران رفتند
 زین باغ پیر از داغ حریفان ظریفان چون دل را یام بہاران رفتند
 یکسر ز کفن کردہ پر دوش من پوش گل پیر بہان لالہ عذاران رفتند
 چون فائدہ خوان فلک رخ و الم بود با خون جگر بایدہ خواران رفتند
 از روی زمین فتنہ شد گرد بر آورد ہر چند کہ نیش سواران رفتند

دو لک و پیمه صرف نمود. و بر مذهب حنفی راسخ القدم بود و صلوة پنج گانه
 بجماعت ادا میکرد و نماز جمعه همیشه در جامع می خواند. و نادر تراویح با ختم
 کلام الله تاد و پیر شب همیشه با جماعت ادا می کرد و در شر اخیر متکلف می شد.
 و در خلوت اصلاً بر مسند استکانی کرد. و جماعتی کثیر خرج راه داده هر سال
 بر حج می فرستاد. و مجاوران حرمین شریفین را مبلغات خطیوسا میداد.
 و رباطها و رتبا قائم کرده بود و ظروف طلا و نقره گاه بآعمال می کرد. الفاظ
 غیبت و خبیث کذب بر زبان نمی آورد. و کشتیهای را بے ممانعت حاجب
 بواب بذات خود داد و می کرد. و از اطناب مبالغه کلام داد و خواهان اصلاً
 بے دماغ نمی شد. بیتخانه ما بسیار شمار نمود. و در فکر و خود حاجا صاحب
 خانقاه احداث فرمود. از آنجمله در ملک شمیران قصد مسجد مع حمام ترصیع سخت
 و در ملک محروسه خود قبه خانه ما با کمال مسدود فرمود. و رباط کراما برای
 مسافران بهر جاینا نمود. مردم شعر و قوال مغنیه را از خزائن او یکایک
 مقوم نمود. و از شعر و سخن مستفزی بود. خود را طبعی موزون داشت
 احیاناً ابیات بر حسته می گفت. این بیت از دوست. بدیت.

غم عالم فراوانست و من یک غنچه دل دارم

چنان در شیشه ساعت کنم خاک بیابان را

مختصر هر قدر که اوصاف مجیده در دنیا مشهور است در ذات او

شاهزادی زیبا لسا و دختر ازنگ زیبا ملگیر از عربی بغدادی ترجمه کرده شد.

(آثار عالمگیری صفحه ۳۸۶ و قاموس المشاهیر صفحه ۲۶۴) -

مخلوق بود. اهل نصاب او را دوجیز معیوب پندارند یکی تخمیں پد و خود شاه جهان
دوم نقصیست هبب هندیان. چه پادشاه دین پناه بود. و او آخر سلطنت بر جهان
مستعد شده بتیانه لائی بسیار کمر کرده جمعی کثیر جبراً مسلمان ساخت و اهل هندو را
عموماً جزیه قرار داد. موجب آن فرقه هندو او را مذموم می دانند و نه خصایل
حمیده او در دوی زمین شهور و معروفست. فقط

بالجمله عالمگیر را از نسل خود پنج پسر و الاگو بهر متولد شد بود. اول سلطان محمد
که دین جوانی مصدک لائی جهان بینی شده بود در ایام بغاوت میرزا شجاع دختر
او در عقد آورده باید رخود مخالفت نمود و بکم سلطانی در قلعه گوالیار بهشت سال
محبوس شد و در آنجا بعمر سی و هفت سالگی قضا کرد.

دوم سلطان معظّم که در سنه ۵۳۰ هجری یکنهزار و پنجاه و سه سالگی یافت او ایل
عالمگیری تر دوات نمایان بکار برده بهنگام بهنگامه شاه عباس ثانی بجانب
خراسان مأمور شد. و در بهم جید را بابلت سازش ابو الحسن خان بهشت سال
محبوس گشت. و بعد خلاصی بنظامت کابل پیشاورد و ملتان و لاهور را مأمور شد.
تا حسین انتقال پاوشاه در آنجا قائم بود. پسران او معز الدین جهان دار شاه
صدیه داری ملتان و عظیم الشان حکومت بهنگال می کردند.

سیوم محمد اعظم که در سنه ۶۳۰ هجری بوجود آمده باید رخود محبت خاصی داشت
عالمگیر در حالت بیماری خود ۴۰ ماهه در قلعه ۱۸ ساله بر صوبه مالوه مالک شد و
مأمور ساخت. و گفت یک منزل را دو منزل کرده با بهشتگی باید رفت.

چهارم محمد کبر که در هم راجه مائی اجمیر باغی شد بطرف ایران گریخته رفت
و با مر شاه سلیمان دالی ایران در فرار اقامت کرده بهمانجا پیش از واقعه پدر
یک سال بقضای پیوست -

پنجم میرزا کاظم شمس که در ^ع۱۰۰۰ هجری قمری بطهران مدینه بسیار خیرتی بود و در هم
جید آباد جانفانی نام بود - پادشاه بوقت بیماری خود ۷۰۰۰۰ ارزی قعده ۱۸۰۰
حکومت صوبه بیجا پور بوی ارزانی داشت و حکم نافذ داد که در وقت استیلا
نماید و هر روز د و منزل راه قطع کند -

درین صورت پادشاه ممالک محروسه خود را میان فرزندان خود تقسیم
فرموده وصیت کرده بود که محمد معظم شاه پادشاه هندوستان، غنیم شاه حاکم
دکن، و محمد کاظم شمس مالک بیجا پور مقرر باشند - و هر سه برادر در ممالک خود
نشینند با همدگر مخالفت و منازعت نازند -

موجب تقدیر برخلاف آن عمل آمد که بعد انتقال پادشاه محمد معظم
فورا از راه باز پس آمدن نعیش پادشاه حاضر شد و لوازمات ماتم بجا آورد
تا بوقت پادشاه در او زندگ آباد روانه کرد - و بروز عید صبحی در بارشاهی
آراسته بر تخت پدر جلوس نمود و ایکان دولت و آفرین عسکری استیلا
مدار فرمود - آصف الدوله اسد الدخان و پسرش ذوالفقار خان بدختر

۱۰۷۶ هـ - ۱۱۰۶ هـ - ۱۶۶۶ هـ - ۳۳ هـ مراد از آصف الدوله جمله الملک

محمد ابراهیم خان الملقب باسدخان متوفی ۱۲۹ هجری از وزراء سلطنت عالمگیر است - برائے
تفصیل مزید رجوع کنید به آثار لامراء جلد اول صفحه ۳۱۰ تا صفحه ۳۲۱ -

سابقه بر منصب وزارت و سپه لاری مختار ساخت و در ضبط و ربط سلطنت پروراخت.
 محمد کاظم شش بر حکومت بیجا پور که محل مختصر بود اکتفا نکرده خروج نمود. محمد اعظم او را
 قتل داد که با صوبه بیجا پور صوبه جات دیگر هم شبا عطا خواهند شد. و سلطان معظم
 با تملع خبر بیجاری پادشاه از کابل فرزند او عظیم الشان از بنگاله بجانب آگره
 متوجه شدند. سلطان معظم در دار الخلافت لاہور اول ماه محرم ۱۱۹۹ھ روز شنبه
 بر تخت شاهی جلوس نمود. و بنام محمد اعظم فرمان فرستاد که ملک و کهن دوست بسیار
 است موجب وصیت پدر و برادر بپسند اکتفا سازند که از کرده جنگ صلح بهتر است.
 اعظم شاه در جواب نوشت "و پادشاه در ایامی بگنجد" با تملع این خبر معظم شاه
 محمد معزالدین را از ملتان آورده با جمعیت سپاه و لشکر بجانب آگره بفرستاد
 ساخت. قبل برین عظیم الشان پیشوں از بنگاله با خزانین و دافین و داخل شاهی
 یلغار کرده در آگره رسیده بود منعم خان از لاہور حرمیده رفته با او پیوست
 و ہر دو اتفاق کردہ مختار خان صوبہ دار اکبر آباد کہ خسرش ہزارہ بیدار بخت و
 ہوا خواہ اعظم شاه بود مجبورس داشتند و خزانین و دافین کہ در اکبر آباد بود ضبط کردند

۱۱۹۹ھ محمد معزالدین الخاطب بہ جا نداشتہ پسر کلان معظم شاه بود. بعد از وفات پدر یکی چند ماہ
 حکومت کردہ از دست عمزاد خود فرخ میر در ۲۴ھ مقتول گردید.

(واقعات کشمیر صفحہ ۲۱۳)

۱۲۰۰ھ سلطان رفیع القدر شہور بہ رفیع الشان بہادر پسر سوم بہادر شاہ متوفی ۲۴ھ بود
 ۳۳ منعم خان غاغان بہادر شاہی متوفی ۲۳ھ مطابق ۱۱۹۹ھ.

(آثار الامراء و ملوک صفحہ ۳۱۵)

لیکن قلعه بدست نیامد - و آنحال معظم شاه در کبرآباد رسیده عظیم الشان
خزاینه شاهی بنظر گذرانید پادشاه بنظر تنگی سر میسرور شد - ازین طرف سلطان اعظم
با عسکر شاهی و پسران خود که در جماعت بی همتا بودند صفوف محاربت آراست
۸ راه ربیع الاول ۱۱۹۱ هـ در لاهور آمدن اکبر آباد تلافی فرمایین روی داد - بعد جدال
قتال بسیار جمیع عظیم شاه غالب بودند اما بوقت دیگری بادی سخت از جانب جنوب
معظم شاه و زیدین گرفت یاشک عظیم شاه را با سبب گرد و غبار چشمان تیره گشته
بهوش و حواس خیره شد تیره تفنگ که بجانب دشمن می زداختند معکوس بر پناهی
نماند سپاهان عظیم شاه مغلوب گشته منہزم شدند و در حالت بزمیت همه با قتل رسیدند
عظیم شاه و پسرش بیدار بخت در جرگه گشته شدند -

قطب الدین محمد معظم شاه عالم بهادر - بعد دفع و دفع مخالفان
معظم شاه در لاهور شاهی آراسته در کبرآباد بر تخت مبارکی جلوس نمود و اعیان
دولت را با نعام و اکرام خلاص فائز و بخشیده خود را شاه عالم بهادر خطاب
داد - تاریخ -

قد بیان تهنیت سال جلوس بشه مرشد کامل گفتند
عرصه جشن شهنشاهی را محفل خلدیشا کل گفتند

۱۰ بقول صاحب آثار الامراء (جلد سوم ص ۶۷۱) این جنگ متصل با جوده کرده و حی اکبر آباد
واقع شد - ۱۱۹۱ هـ "مائے محمد اعظم" تاریخ قتل عظیم شاه است (ایضا صفحہ مزبور) -
۱۲ بقول خواجہ محمد عظیم دیدہ مری این قطعہ تاریخ از گفته مائے خواجہ لطفاً شد
کشیری است (واقعات کشمیر صفحہ ۲۱۰) -

سال تاریخ بهایون حمید جشن شاهیست عادت گفتند

پیران و متوسلان برادر مقتول خود را دست عاطفت افشاندند درصاحبت
و ملازمت خود ممتاز ساخت و در رفاه رعیت و پیشکش سپاه و منبت
بذل وجود و سخاوت ممتاز بود. در سال دوم جلوس بجانب دکن رایت
عزیزیت افراشته محمد کاظم شش با شکری قلیل بمقابله او آماه بجنگ پیوستند.
عاقبت کاظم شش مجروح و مقتول و سرگشته از جان درگذشت و پادشاه
منظور منصور بجانب اراخلافیت معاودت فرمود. همدان ایام گور و بنده
چینه گور و گویند رایت بغاوت افراشته سرسبز را قبضه کرد و قصبه جات
بسیار را غارت نموده خرابی ساخت. پادشاه خود در سرسبز قیام کرده
متمردان را گوشمالی نمود و بنده را کوه بهالیه مضر و ساخت. پس بنحو امیش
یکشیر سمیت لاهور نهضت کرده از آنجا بسبب برودت زمستان فسخ
عزیزیت کشمیر ساخته بجانب پشاور متوجه گشت. اوایل تخت نشینی از لاهور
بنام نوازش خان حاکم کشمیر حکم رفته بود که خود با جماعت منصبداران
بمخضر حاضر باشد. نوازش خان عذر کم خرجی منصبداران و شور و شش
له پیرنجم عالمگیر متوفی ۱۱۹۰ هـ -

بنده ای که از مریدان خاص گور و گویند سنگه بود. بعضی ادا از هند جنوبی و بعضی
از هند شمالی شمرده اند. بنده به سلسله "پیراگی" تعلق داشت. و قتیکه بنده در بنجاب آمد
انبوه کثیر از کسان گرد او جمع آمدند. و بر سرسبز پیش کرده رایت بغاوت افراشتند. بالاخر
بجهت فرج سیر در ۱۶۰۰ هـ، بنده بدست افواج شاهیه گرفتار آمد و در سال ۱۶۰۰ هـ

وفاد مردم که به تنان بعرض رسانید و تا صد و جواب خود داخل شهر نشد
در عیدگاه اوقات لیرمی برد - چو از حضور امر توقف رسید و نخل شهر
همگی یک سال بحکومت گذرانیده تغییر یافت و در خط ثلث و شروحن و شکرگاه
عجیب داشت - این شعرا دوست - بدیت :-

دل من رپوده آن پنجه نگارین است
منحسی که بدل ناختم زند این است

جعفر خان در ۱۹ ص ۱۱۱ مشین مسند صوبه داری گشته تا رسید
خودخواجه عبداللّه بیدی نایب ساخت و بروقت رسیدن خود
خلق خدا از جهد و جاهدایت رنجانیده هر کس را ظلم و ستم رسانید و در حالت
خمار حکم بیجای کرد - مردمان از بیداد او تنوّه آمدند - روزی عورتی
از یکی آمده بر کلمه که موجب قتل او می شد محکمه قضا اقرار نمود و اهل عمل
در حد کردن او در رنگی می کردند - آن عورت ارضی شده عاقبت بقتل
آوردند - و در همین سال نقش قاضی القضاة قاضی حیدر معروف^{۲۱}

بقتل رسید - بر آن تفصیل مزید رجوع کنید به هر طری آف دی کس تصنیف کنگم

ص ۸۸ و ۸۹ - ۲۱۱ - اوقات کثرت ص ۲۱۱ -

۲۲ قاضی حیدر المعروف به قاضی خان از قبیلہ بجه بود - در ص ۸۸ و ۸۹
به تحصیل علوم شده اکثر خدمت مولوی عبدالرشید زرگر بوده با وجود عسرت که
در آن ایام داشت همت بر تحصیل علوم گماشت - و به حد و کد بلوغ از متبحران اکثر
علوم شد - رفته رفته آواز ده دانشمندی او بمجامع پادشاه عالمگیر رسید باریان^{۲۲}

قاضی خان که در اواخر سلطنت عالمگیر و اوایل عالم بهادر به استقلال تمام احکامات قضایای حضور سرانجام میداد در شهر رسیدند. و در موضع پنجم پوره میان باغ خود دفن کردند. جعفر خان بسبب نوشیدن شراب عاقبت آزارمند شده از جان درگذشت. "جان جعفر خان نجیم" تاریخ است لغزش او به بند بردند. یک سال و سه ماه حکمرانی کرد و اعیان و ارکان دولت تا رسیدن صوبه دار نو عارف خان نایب کردند.

ابراهیم خان که در نظامت کابل و پشاور بر عهده پادشاه و علی مراد خان خطاب یافته بود. در ۱۲۱۵ هجری مرتبه چهارم بر حکومت کشمیر اختصاص یافت. هجری سه ماه بحکومت بسر برده از جهان فانی درگذشت.

ملازمت پادشاهی گشت. چندی بعد تسلیم دستاوردی پادشاه زاده عظیم الشان بهادر چند به فضل شاه جهان آباد دخول بود. آخر تا که بر فاق پادشاه زاده مذکور در بنگاله خدمت قضا بلقیدیم می رسانید قریب یک سال یا بر امر بکمال قندار اشتغال نمود. بعد که امور بعضای حضور گردیده اقصی القضاة شد. و در دور بهادر شاه هم قریب سه سال بر منصب کامیار کام را بود. در اوایل ۱۲۱۵ هجری از امراض اسهال در گذشت. لغزش از آنجا کشمیر آورده در باغی که بیرون شهر داشت دفن کردند.

(واقعات کشمیر صفحہ ۲۱۶ و ۲۱۷)

۱. صحیح ۱. "بهادر شاه" (واقعات کشمیر صفحہ ۲۱۱)

۲. پنجم پوره قریب ایت قریب شش میل از سرنگر بطرف شمال.

نوازش خان مرتبه ثانی در ۲۱ ساله به سر حاکمانی کامرانی یافت.
 و عارف خان مذکور از دربار اعلیٰ نایب او مقرر شده وی در انتظام امور مملکت نفاذ
 احکام سلطنت و رعایت رعیت بسیار کوشید. چون نیکامی او بجنور رفت بنظر
 دیانت حسن خدمت بخطاب امانت خانی اخلاص یافت. و بهمدراستایام بسبب
 کثرت بارش باران حادثه سیلاب بوقوع آمده دریا طغیان گشت مزروعات
 تاخت شده خانه ها بباد رفت. بعد از آن اش قهرآله فروخته قریب بیست مجله بقدر
 چهل هزار خانه سوخته شدند. از محله صرف کارل تا چلی مرد و اطراف آن تمام ویران شد.
 بآنجله نوازش خان یکسال و شش ماه حکومت کرده بجنور طلب شد بتغییر و عنایت الله خان

۱. صرف کدل محالیت از کشیکر متصل زمینه کدل. و پنجی مرحله این متصل جامع مسجد بزرگ.
 ۲. واقعات کشمیر صفحه ۲۱۱ - ۳. نیش به سید جمال الدین نیشاپوری می رسد. حسب اتفاق
 وارد کشمیر گردید. در آنجا اقامت گزید. پدشاه میرزا شکر الله نام داشت. مادرش حافظه مریم
 که عقیقه صالحه بود در عهد غلامکان (شاه جهان) تقسیم زیبای النساء بگیم صبیبه پادشاه (اوزنگ
 زیب) خواهر بختی محمد اعظم شاه مامور شد. بگیم پیش او بحفظ کلام الهی و کتب آداب به داخه
 برائے منصب عنایت الله خان بخدمت پدر محروض داشت. نامبرده ابتدا بمنصب قلیل و شرف
 جواهر خانه سر بلندی اندوخت. در سال سی و دوم عالمگیری به خانامانی و در سال سی و ششم
 بدیلمانی و در سال چهل و دوم بصدارت و سال چهل و نهم بمنصب دوازده هزار و دصد و پنجاه سوار بلند
 رتبی اندوخت. و در عهد جهاندار شاه عنایت الله خان بنظم صاحب کشمیر نامزد و گردید. و در
 ابتدای عهد محمد فرخ میر عنایت الله خان از کشمیر عزیمت بهت الله نمود. بالاخر در ۱۳۹۹ هـ
 بباطمستی در نور دید.

(بقیه حاشیه در ذیل صفحه ۵۶۲)

که در عهد تیه خان سامانی داشت بر نظامت صوبه قرار یافت و از جانب
امانت خان یکدور سابقه بر نیابت صوبه معزز گشت.

امانت خان در ۱۲۳۰ هجری از جانب عنایت الله خان که از اقارب

قریه او بود بر نیابت صوبه مخصص یافت و در رعیت بروری دادگستری
علم نیکامی فراغت. و در عهد او خلیل بیگ نام شخصی از قوم شیعه سبب اصحاب کبار
از کتاب نمود و بختوای ناضی محمد اکرم گشته شد. دیگر سودرین پندت در عهد

جعفر خان بعلت پیشکاری او صدر بعضی امور ناشرایان شده بود مردم عوام
بر سر او تاخت آورده مضطرب گردید و پندت مذکور در دست خواجه محمد قباب
نقشبندی بایران خود سلمان شد و از دست عوام رایش یافت و ایمان ملک
او و جنیان سوار کرده ده هزار روپیه دست بکس دادند. و در همین سال ۱۲۳۰ هجری
شوال امانت خان در کمال اقتدار از دارنا پادار در گذشت حکومت او نه ماه بود.

مشرق خان در ۱۲۳۰ هجری از جانب خسرو عنایت الله خان

بر نیابت صوبه قفقاز یافت عرصه سه ماه گذشته ۱۹ ماه محرم ۱۲۳۰ هجری شاه عالم به
از جهان فانی در گذشت. صاحب جود و سخا محسن و رحیم دل بود. اما در امور

عنایت الله خان مرد پاکیزه صورت و خوش خلق بود. خلد مکان انشا و املای او

می پسندید (تا اثر الامراء جلد دوم از صفحه ۳۳۳ تا ۳۳۴) - خواجه محمد عظیم به مری

و غلام حسن شایسته و بیخ حس بهی عنایت الله خان و از قوم کچه (یکه از قوم کشمیر شمرده اند -

له اصح) - خواجه نورالدین محمد قباب است (واقعات کشمیر ص ۲۱۲) - ۳۰ جنیان

یا نایان لفظ کشمیری بمعنی محافه - ۳۰ یعنی شاه عالم بهادر -

جهانیانی و حکمرانی تغافل و بحکاسل و ورزید - بهفتاد و یک سال عمر کرد - و در علم حدیث ممتاز بود - آخرش در امور مذہب تذبذب گشته به مباحثات مستعد بود خیال آمدن کشمیر داشت ترمیم دولت خانه و باغات کرده بودند در لاهور رسیده انتقال نمود - چهار فرزند دیندار و یادگار ماند - یکی سلطان معزالدین ملقب به جهاندار شاه - دوم سلطان عظیم الدین المعروف بعظیم الشان - سیوم سلطان رفیع القدر مشهور برفیع الشان - چهارم سلطان حجت - اختر ملقب جوشن - معز الدین جهاندار شاه - بعد انتقال عالم بهادر بر چهار برادر قابو جوی یکدیگر گیرنده فادما نمودند - عاقبت الامر جهاندار شاه بحسن نزد ذات ذوالفقار خان بخیرشی ^{اولا} عظیم الشان ^{ثانی} مقتول آرد و بعد آن دو برادر دیگر هم از دنیا گذرانیده در عرصه سه روز قریب بیست کس از شاهزاده مقتول شدند و بعضیها محبوس داشته خود بر تخت شاهی جلوس نمود - ذوالفقار خان را عهد و زاری بخشید - آصف الدوله بروکالت کل اقتدار یافت - هدایت الله خان

له امیر الامراء نصرت جنگ محمد اسماعیل ذوالفقار خان پسر مختار مطلق حمله الملک محمد ابراهیم خان المعروف به سد خان بود - در سال ۱۰۳۰ هجری چنانچه از مصرعه "نور برج اسد" نمود آفتاب "مفهوم" می شود منقول گردید - مدت العمر در عهد عالمگیر و بهادر شاه بر مراتب عالیہ فائز بود - آخر کار داد و اخیر ۱۰۳۲ هجری از دست فرح سیر مع ولی نعمت خود معز الدین جهاندار شاه مقبول گردید - ابراهیم اسماعیل را قربان نمود "تاریخ شد" - (آثار الامراء جلد دوم از صفحه ۹۳ تا ۱۰۶)

له مراد از جمله الملک سد خان پدر ذوالفقار خان است -

سے منتوی ۱۰۳۲ هجری -

پسر عنایت الله خان که بر عهده نیابت وزارت سابقه ممتاز بود - الحال خطیب
بعد از عنایت الله خان سرفراز شده بر خدمت خان سامانی امتیاز یافت - عنایت الله خان
بر حکومت صوبه کشمیر و سرحد و گلگت - شرف خان عرصه نشانی به نیابت صوبه
گزارانید -

عنایت الله خان در ماه ربیع الاول ۱۲۲۲ هجری در شیر و درود فرمود
و با جلال استقلال تمام چند ماه سیر برد - در آن ایام راجه مظفر خان مبتدا در
منظر آباد شورش برداشته علاقه درآوده و گرنه او که همیشه در جاگیر صوبه اران
مقرری بود در قبضه تصرف خود درآورد - و عنایت الله خان قوچ شاهی کاشی
گوشتی آن باغی تحسین ساخت هنوز آتش محاربه متعل بود که در همان ایام قتل
جهاندار شاه بعمل آمد - اسعد الله خان پسر عنایت الله خان که در واقع جهاندار
شاه کشته شده عنایت الله خان همگی نه ماه حکومت گذاریند - واقع جهاندار شاه

لے صاحب افتات کشمیر میگوید - از جمله قائلین که در ایام او (علی محمد خان نائب سادات
معروف به میر محمد تقی) رو داد بیاق است که بعضی رؤسا و منصبداران فوجدارانی درآوده
و گرنه او (او) احداث کرده بقصد تصرف آن سمت مردم که همیاں را بشورش آورند - سمیت
پسر محمد مظفر اعتدالی بکار برده آنها را گرفتار ساخته ازین جهت عبدالعظیم خان دیوان صوبه
..... بر نائب صوبه غایت سلوک نموده متوجه تنبیه و اصلاح شد - چندان صرف این مهم
گرفتارز بود را خلاص ساخته و محمد معز الدین پسر محمد سمیت را بهو غالی آورده بفتح و
نصرت برگشت -

و آنکه حسن میگوید ظاهراً سهو قبیح است - (واقعات کشمیر ص ۲۱۸) -

این است که ۱-

فرخ سیر سپرد دوم عظیم الشان که در وقت عالم بهادر بر نظامت
صوبه بنگاله مأمور بود چون جهاندار شاه در کبر آباد غلبه کرده شاهزاده با قتل
رسانید فرخ سیر را بعد در این واقعه رگ غیرت بجوش آمده بمعاضدت
سادات بار به علم محاربت فرشته بر کبر آباد کوشش نمود. جهاندار شاه پسر خود
اعمر الدین بمداغنت مقابلت او مأمور ساخت. وی طاقت مقاومت نیاورد
مغلوب گشت. جهاندار شاه بذات خود ایغا نموده در کبر آباد محاربه سلطانی
روی داد. و در حین مقابله خان جهان بهادر گوگناش مهابت امیرالامرا
کشته شد. امرای دیگر شته موافقت با فرخ سیر مستحکم کرده در جلال قتل
دیده و دانسته غفلت گزینی نمودند. جهاندار شاه بشا بد قتل خان جهان
بهادر و ناموافقیت امرای او به نیرمیت نهاده راست به شاه جهان آباد آمده
در خانه اسد الله خان آصف الدوله قیام ساخت بتعاقب او ذوالفقار خان
پسر آصف الدوله ورود یافت. و آصف الدوله با پسر خود و مصلحت بنجید با فرخ
سلطه موافقت مستحکم کردند. و جهاندار شاه فی الفور نظر بند ساخته مال و منال
او را متصرف شدند. فرخ سیر بعجز ممانعت کسی در شاه جهان آباد داخل شده
ایام سلطنت جهاندار شاه بهیگی نه ماه بود.

معین الدین محمد فرخ سیر در ۲۵ شعبان بعد از نهم لشکر جهاندار شاه

له صحیح ۱. اسد خان - ۲ مراد از "ذوالفقار خان امیرالامرا" است -

له صحیح ۱. ۱۱۰ (واقعات کشمیر صفحه ۲۱۷) -

و قتل خان جهان گو کلتاش فرخ سیر و شاه جهان آباد رسیده جهاندار شاه
و امیرالامراذ و انفقار خان قتل رسانید و اکثر شاهزادگان محمول ساخت - بلند
اختر و بسیاری از امرای خیره سر از تیغ گذرانید - و خود کمال شوکت
بر تخت سلطنت جلوس نمود - تا بیخ -

مرده بگوئیم رسید از ظفر پادشاه

از پی تاریخ آن شکر خدا گفته ام

بعد از وفات سلطنت و بند و بست مملکت سادات خان بهاد که از نجیب
ایران بود بر نظامت کشمیر مختار ساخت وی از جانب خود علی محمد خان باب
صوبه فرستاد -

علی محمد خان در ۲۵ ساله از جانب سادات خان رتبه نیابت
حاصل کرده وارد خطه گردید - عنایت الله خان از نجیب آمده بحرم الشرفین
نهضت ساخت - و علی محمد در انتظام بهام حکومت پرداخت - چون مظفر خان
بهو در عهد عنایت الله خان متصرف در آوده و گرانوده بود بلکه علقه
کامراج را دست اندازی میکرد - علی محمد خان با جمعیت افواج شاهی
و معاضدت رؤسا و منصفداران شهرتدار که مردم بهو پوش فرمود -
محمد بهیت پسر محمد مظفر به مصالحه فروتنی پیش آمده کاینکه اسیر برده بود
خلاص ساخت - ناظم صوبه عزالدین پسر محمد بهیت را یو غمال آورده بلد
الامات رجعت کرد - در نجیب عبدالعظیم خان دیوان صوبه بر علی محمد غالب
له قبول خواج محمد عظیم که از اکابر ایران و صاحب کمال بود (واقعات کشمیر صفحه ۲۱۸) -

سلوکی میکرد و علی محمد را اگر شمالی داده با صلح آورد.

محمد را ایام عهد المذاق پسر عبدالقدح گو جززمیندار بنوچه
شورش برداشته علی محمد بخانه او شکر کشید و گرفتار ساخت و با رج
خراج و پیشکش از او گرفته چندگاه در میان شهر پریشان کرده عاقبت
معرض نمود پس علی محمد خان دست تغلب را از کرده بدعوات موفور مثل
در بمبائی و غیره احداث فرمود و در بخش و از مردم گرجی کشی کرده
نکایت او بجنور رفته مغرول شد. حکومت او دو سال چهار ماه بود.
اعظم خان در ۱۲۸۰ از جانب سادات خان بر نیابت
صوبه تغل گشته یک سال ب حکومت گذار بند.

علی محمد خان مرتبه ثانی در ۱۲۸۱ از جانب صوبه افتخار
یافته همگی یک سال ب حکومت بسر برد.

احترام خان در ۱۲۸۹ به نیابت سادات خان و رود
یافته همگی هفده روز حکومت کرده سادات خان از نظامت صوبه مغرول
شد. و عنایت الله خان از حرمین مراجعت نموده مورد تفضلات شاهی گردید
و مرتبه دوم بر صوبه دار کی کشمیر اقتدار یافت. وی از جانب خود میر احمد خان
که در انتظام امور مملکت شهرت داشت نایب ساخت.

میر احمد خان در ۱۲۹۰ از جانب عنایت الله خان بر نیابت
صوبه

۱. دقایق کثیر صفحه ۲۱۸ - ۲ مطابق ۱۷۱۴ - ۱۷۱۵

۳. مطابق ۱۷۱۶ - ۱۷۱۷ پسر میر احمد خان کلان متوفی ۱۱۲۱ هـ -

سرلمبندی یافته در انتظام امور ملکانی و در اضعاف احسان اقامتی بخوبی پرداخت - اعلی و ادنی را در بخش ساخت - و متمردان و متغلبان بدعتیان را مذلت و کجکوتی افزود - عرضه سال در عدل انصاف سپرد -

در سال ۱۲۸۰ فرخ سیرا علت ناسور عارض شده که به هیچ علاج منحل نگشت - عاقبت بدستکاری دکتر هملتن صاحب التیام یافت - و از حضور دکتر موصوف بخاستن انعام مجاز شده دکتر موصوف بنظر رعایت قوم خود استدعای زبان شایسته من عطا ی راضی و اجرای حقوق تجارت انگیزی و انداختن کوشی های تجارت در ممالک هندوستان عموماً عوض انعام التماس نمود - فرخ سیر حرب مدعی او فرمان شاهی نوشته داده بهال ووز بنیاد سلطنت انگیزی و دلمرو هند قایم گشت -

همدارا ایام بند استنگه چیله گورگو بند سنگه باز خروج کرده قضیه جات بسیار اغارت نمود - فرخ سیرا باغی گرفتار آورده قتل رسانید و از متابعان او هفتصد کس بدار آویخت -

طه مطابق ۱۲۸۱ ه -

۱۲۸۱ بقول اروپین درخواست دکتر هملتن برائے منوخی محصول بود که منجانب مرشد قلی خان حاکم بنگاله بعد از عهد عالمگیر بر اموال انگلیسی عاید شده بود (لیٹر مخلص ۳۶) ۱۲۸۱ بر وایت خانی خان بندها در سال ۱۲۸۱ بدست عبدالصمد خان دلیر جنگ و دیگر امرائے مغلیه دستگیر شده قتل رسید - برائے تفصیل مزید رجوع کنید

به منتخب الباب خانی خان ص ۴۱۱ - ۴۱۲

مدعا که در ایام حکومت فرخ سیرادات بار به غلبه یافته بغالب
سلوکی و خود را بی کار میگرداند - پادشاه از مخالفت و سرکشی آنها همیشه متذکر و بیایه
و از راه قصور تدبیر و حکمت تقدیر پادشاه اعتقاد خان را قتل تمام الله و له
خطاب بخشیده انتظام مهم مملکت بطور او گذاشت - و محمد مراد خان میرنوروزک را

له مورث اعلی سادات بار به ابو الفرج ساکن واسط (عراق) بود - ساوات با هم به
در قرون و طی به هندوستان وارد شده و آنجا در چهار دیهات که ۱۰ اعشاره کار بنیاد
بود سکونت پذیر گشتند - بعد از آن مابین میر محمد و سهارنپور (در ولایت اتوبه) بیس
هند) رخت اقامت انداختند - در وقت تسمیه بار به اختلاف است بخدا مراد
از بار به دوازده دیهات است بسکن این قبله بود - از عهد ضیاءالدین محمد میر
پادشاه به شجاعت و جوانمردی ممتاز بودند و روایتاً در دیهات کلی هر ادلی تا حکم ایشان
مختص بود - در عهد محمد فرخ سیر قطب الملک حسین علی خان و امیر الامراء حسین علی خان
از سادات بار به در سیاست علی مالک جزو کل گشتند چون فرخ سیر محمد مراد خان
کشمیری میرنوروزک را به لقب اعتماد خان بها در مقام الدوله سر فراد کرد حسین
علی بر شغف و از دست قریبیت دکن آمده قلعه و دولت خانه شاهی را محصور و کرد
فرخ سیر دست گیر شد و قتل رسید - (لیتر مغاسم ص ۲۰۱)

له مراد از محمد مراد خان میرنوروزک غیر از اعتماد خان مقام الدوله در نیست - و آنکه
حسن فهمیده است کلیه سهواست -

اعتقاد خان فرخ شاهی محمد مراد نام کشمیری الاصل بود - در عهد قلد منزل

بو کالت جهاندار شاه و منصب هزار فی خطاب کالت خانی امتیاز داشت

در پہنچا کہ خود رتبہ و منزلت افزاشت۔ ازیں روسادات بدول گشتہ

۳۳

و در آیام جہاندار شاہ ترقی کردہ چون تو بہت سلطنت محمد فرخ رسید
داخل کشتنہا گشت۔ اما ربط سابق با سادات بارہم باعث جا بخشی
اوشدہ منصب ہزار و پانصدی و خطاب محمد مراد خان یافت۔ و دہل
یسا ولان ترک گمہ دید۔ چون محمد امین خان بخشی دوم بہ مالہ رخصت یافت
(شاہید سداہ امیر الامراء (حسین علی خان) از دکن تو اندشد) در کوچ
توقف میکرد، محمد مراد خان بہ سزا ولی تعین گشت۔ چو پادشاہ محمد فرخ
بنابر مخالفت با سادات بارہم مکرر دمتالم بود، ہر روز فکرے نازہ
و مشورتے تو در استیصال آہنای نمود و از کم فطرتی و بے جرأتی بجائے
نمی رسید۔ روزے و کالت خان (مراد خان) قالم یافتہ بہ پادشاہ
بہ نیرنگی خون و افشاہ چناں باغ سبز جلوہ داد کہ فرخ سیر فریفتہ او
گشت و در ہمہ کار با محرم ہما زو یار دما ز کردہ در آیام معدود
بہ منصب ہفت ہزاری دہ ہزار سوار و بخطاب کن الدولہ اعتقاد خان
بہادر فرخ شاہی بلند مرتبہ ساخت۔ روزے نبود کہ جو اہر شینہ و
اجناس نفیسہ با و مرحمت نمی شد۔ سرکار مراد آباد را صوبہ قرار دادہ
موسوم بہ رکن آباد فرمودہ و جاگیرش بطریق التما عنایت شد۔ روز
از فطر خوشی فرمود کہ برائے رتبہ وزارت بہتر از اعتقاد خان گشت۔
امرا کہ از پیش آمد چنین مرد کم اہل کہ بہ ہر زہ گوئی و بد دہنی شہرہ عالم
تو د راضی نبودند، پہلو تپی کردند۔ چون این خبر بہ قطب الملک رسید او

۳۴

بشورش آمدند چنانچه سید حسن علی خان از اقصای دکن معین الدین نام
 شاهزاده جلی نیا کرده با فوجی عظیم در شاه جهان آباد رسید و اعتقاد خان
 مقام الدوله با او بمصالحت پیش آمده با همدگر عهد و پیمان بتاکید ایمان
 موثق نمودند. اعتقاد خان قسم آهنا اعتبار کرده حرارت قلعه دولت خانه
 از درون و بیرون بطور کامل آس و آسایش گذاشت.

۳۳ برای حفظ آبرو و به حسن علی خان امیرالامراء نوشت که کار از دست رفته
 زود از دکن باید رسید. چون امیرالامراء از دکن رسید، قطب الملک
 با پادشاه شکوه و اعاده بے عنایتها سرکرد. محمد فرخ سیر هم آبروشسته
 جواب میداد تا آنکه منجر به حرف مانع شدن شد. اعتقاد خان خواست
 که بخنان ابله فریب میانجی گری ننماید. ولی چون از طرفین سرشته
 اختیار از دست رفته بود، سید عبداللہ داد را بشنام مخاطب ساخته
 گفت: "از قلعه بآرند". پادشاه برخاسته بجل رفتند. و اعتقاد خان
 بدر بردن غنیمت دانسته راه خانه گرفت. بعد بحول و مقتول شدن محمد
 فرخ سیر اعتقاد خان بته خانه نشین بود. چون امیرالامراء بته تیغ انتقام
 گردید، قطب الملک شہ جهان آباد رفته باستمالت اکثر امراء قدیم و جدید
 پرداخت و از آنجمله اعتقاد خان را به بجائی منصب شدل ساخته مبلغی
 بمدد خرج و نگاهداشت رساله داد. اما نقش مراد قطب الملک نشسته
 اعتقاد خان بچند کرده رفاقت نموده بدلی برگشت. و تا زیت منری
 بوده بابل طبعی درگذشت. (لمحصل زماثر الامراء جلد اول از صفر ۱۳۳۹ تا ۱۳۴۰)

چون تصرف و اوقات را در دست خود داشت و از آنجا که وقت فرصت
فرخ سیرگر قتل کرده مگول ساختند و مدت یکماه درین محبوس داشته
بقصر رسانیدند.

فرخ سیر پادشاه دین پرور و دادرس بود قدر دانی اهل علم و
عمل بخوبی می ساخت. و در وجود و سخاوت به تنهایی بود. مصوران و نقاشان
و حرفت گران و شاعران را دوست میداشت. از واقعه او عالمیال
ماتم گرفتند. شاعران گفت: تاریخ:

دیدم که چه پادشاه گرامی کردند

صد جو رو و جفا زد روی خامی کردند

تاریخ شهادت شهنشاه دل گفت

سادات بوی نمک حرامی کردند

چشم زخم عالم. نیز تاریخ یافته اند.

له برای تعقیل مگول و مقتول شد فرخ سیر لایحه کنید منتخب الباب جلد دوم تصنیف خان
از صفحہ ۸۱۵ تا ۸۱۶ - مراد از مرزا علی قادر بیگلر بیگ بادی متوفی ۱۲۴۳
۱۳۳۲ مطابق ۲۴ نوامبر ۱۲۵۲ است - ۱۳۳۱ مطابق ۱۹/۱۸ - ۱۷۱۸
میر غلام محمد بیگلر بیگ در جوانی چنیں انشاء کرده
پادشاه عظیم آنچه شاید کردند از دست حکیم هر چه آید کردند
بقراط خرد نسخه تاریخ نوشت سادات دوش آنچه باید کردند
(واقعات کشمیر ۲۱۹)

له این تاریخ از گفته های خواجه محمد عظیم دیده مرئی از جزو این بیت است -

له خواست عظم ز پیویاف ضمیر دیدم در چشم زخم عالم گفت (ایضا ص ۲۱۹)

بعد واقعه فرخ سیر سادات بار به کنکاش کرده شاهزاده رفیع الدرجات پسر شاهزاده رفیع الشان از مجلس کشیده تخت نشین کردند وی چهار پنج ماه سلطنت عاریتی کرده مرضی ق از دنیا درگذشت و برادر دوش که سلطان رفیع الدوله نام داشت بر تخت نشاند بنده بخطاب به جهان ثانی مشهور کردند و نیز مثل برادر خود پنج شش ماه به بے استغالی گذرانید زمام انتظام به تداری در دست سادات بار به بود.

چند سال ایام نیکو سیر پسر سلطان محمد اکبر بن عالمگیر در کبریا با خروج کرده علم بغاوت افراشت و شاه جهان ثانی با فوج فراوان بمذبح او جانب کبریا با متوجه شد در انشای راه بقضای خود از جهان درگذشت پس سادات بار به نیکو سیر را از زمام سلطنت مترود

سه جلوس رفیع الدرجات بر تخت دلی نهم بیع الآخر مطابق دهم اسفند یک پاس و چهار گری از روز چهارشنبه سنه هزار و صد و سی و یک هجری مطابق ۲۸ فروردی ۱۰۱۹ م عمل آمد درین وقت بیت سال از مرحله عمرش گذشته بود - "واریت تاج" تاریخ ولادت او یافته بودند (منتخب الالباب جلد دوم صفحه ۸۱۶) - ۲۰ و بگوید خانی خان مدت سلطنت رفیع الدرجات که ملقب بوالبرکات خان بود - سه ماه و ده روز بود (ایضا صفحه ۸۳۰) -

۳۳ رفیع الدوله بتاریخ ۱۹ رجب ۱۰۳۱ م بر تخت سلطنت جلوس فرمود سه ماه و هفده روز حکومت کرده چهارم یا پنجم ذیقعد ۱۰۳۱ م از عارضه طبعی از جهان درگذشت سیزدهم ذیقعد مطابق ۲۱ تیر ۱۰۳۱ م در جوار درگاه حضرت قطب الدین

شدند و بعد کنگارش بپادشاه محمد شاه که در قلعه سلیم گشته مجوس بودند شب از آنجا
کشید و در کبیر آباد رسانیده بر تخت نشاندند.

ناصرالدین محمد پادشاه غازی در ۱۳۱۱ هجری قمری بن شاه جهان

ثانی بتائید آسمانی و بمعاذت سادات باره و ایمان مملکت بر سریر حکمرانی
جلوس کرده تاج جهاننایی بر سر او و ظل رب تاریخ جلوس اوست - نام اصلی او
روشن اختر بود - طبعی موزون داشت این شعر از دست - بیت -

یار در بر صبح بر سر فکر بر جایش کنید
عاشقان شب میروند زنجیر بر پایش کنید

محمد شاه چون با عانت رب العزت از ظلمت خانه گریخت برآمده خود را
شهنشاه هندوستان میدید بر سر سیمه و جیران می شد - در مغربین بغیر مادر خود کسی
این و دماز خود نمی دانست - همگی پشت و برخواست در بار با اختیار او بود -
تتمه زمام اختیار مملکت در دست امرا و ارکان دولت داشت و امرای ترکی
و سادات باره در ضمن تنهی هم یکدیگر کشیده بودند - محمد شاه را مادر خود وصیت
نمود که حضرات سادات خود وخواه و حرام نمک هستند هرگونه که میدانند امرای ترکی
نزد او در ضمن تقویت و جمعیت نمایند و سادات بدانند که پادشاه کردار خویش
رسانند - موجب آن محمد شاه با امرای ترکی و ضمن اتفاق کرده سادات را آهسته
مدفون شد (لیست منصفه ۴۲۲، ۴۲۳) -

۱- و بقول خانی خان ناصرالدین ابوالنظر محمد شاه پادشاه بتاریخ یازدهم ذی قعدة ۱۳۱۱ هجری
مطابق ۱۹ ستمبر ۱۹۰۱ سر یکه را میهند گوید (منتخب الباب جلد دوم صفحه ۸۱) -

آهسته تنزل نمودند - چنانچه نظام الملک فتح جنگ شورش برداشته اکثر حکام دکن
 له نظام الملک آصف جاه پسرزاده عابدخان دلد عالم شیخ از عظمای سمرقند بود -
 عابدخان در عهد شاه جهان وارد هند و رستم گزیده و خدمت گزینی شاهزاده اوزنگ
 شرف اندوز گشت - جد مادری او سعد الله خان وزیر عظم صاحب قران جهان پادشاه
 نواب نظام الملک آصف جاه خلف نواب غازی الدین خان بود - نام اصلی وی میر قمر الدین
 بود - و سال میلاد او ۸۷۰ هجری مطابق (۱۶۷۱ -) است - در لیسان شباب مطرح انظار
 خلد مکان (عالمگیر) بود - به منصب چهار هزار دی - خطاب حسین قلیج خان سر فرار گردید و در
 تغیر قلعه و انگیره مصدر ترددات نمایان گردیده باضافه هزار دی به منصب پنج هزار دی
 نمود - و بعد رحلت خلد مکان در تنازع شاهزاده ماسرشته اقیاط بدست آورده
 ملزم بهج طرف نگردید - چون محمد فرخ سیر بر تخت خلافت برآمد خطاب نظام الملک با در
 فتح جنگ و منصب هفت هزار دی میا می ساخت و به نظم دکن مأمور فرمود - چون یالت به امیرالامراء
 حسین علی خان باره قرار گرفت - حکومت مواد آباد بوی نفوذ یافت - در ۱۱۳۰ هجری
 مقتول شدن مبارز خان تمام ممالک دکن به نواب گشت - بعد ازین پادشاه (دلی) با شما
 نواب کوشید و همیشه بار سال فرامین عنایات و بذل لغامات مخصوص می ساخت - در
 ایام خطاب آصف جاه بلند آوازه گردید - در ۱۱۶۰ هجری آمد احمد خان ابدالی از جانب کابل به شاه
 جهان آباد گرم شد - نواب اقتضای مصلحت مکی از اوزنگ آباد به سمت برمانپور منت فرمود -
 در برمانپور خبر رسید که احمد شاه ظفر یافت و احمد خان ابدالی شکست خورده راه کابل گرفت -
 نواب آصف جاه را درین ایام مرضه شدید عارض شد بهماں حالت ۲۷ جمادی الاولی خیمه
 جانب اوزنگ آباد بر آورد - بیماری روز بروز قوت می گرفت تا آنکه چهارم جمادی الآخره

که از طرف سادات بارهه در آنجا فرماں روا شده بودند، مغلوب و مقتول ساخته
آن سواد و قبضه اختیار خود در آورد. و محمد شاه امیرالامرا حسین علی خان با عسکر
سلطانی رایت جهانباقی فرشته بدافعت نظام الملک تنوچه دکن شدند میرحیدر خان
که از سرداران فوج محمد امین خان بخشی دوم بود از چند گاه بموافقت بعضی امرا بر سادات
بارهه قابو می جست. بنابراین میرحیدر خان با شاره محمد امین خان سر راه منتظر قوت
مانده به بهانه مطلبه و عین سواری همراه سید علی خان قدم بقدم می رفت چون موقع
وانست پنجره از فیض کشیده فکمش چاک کرده بر خاک منزلت انداخت. همراهیان امیرالامرا
میرحیدر خان را ریزه ریزه کردند طرفه آشوبی برخواست و بقیه سادات که در

وقت عصر ۱۱۹۱ هـ (۱۷۷۷) رایت بملاک جادوئی برافراخت. در روضه شاه بر آن ملک
غریب قدس سره در پایان مرقع شیخ مایل به قبله مدفون یافت میر غلام علی آزاد تاریخ رحلتش
"تنوچه بهشت" گفته است. نظام الدوله بهادر ناصر جنگ (شهید ۱۱۶۴ هـ) که بعد و
وارث تخت شد از فرزندانش بود (ملخص از آثار الامراء جلد سوم از صفحه ۸۳ تا ۸۴) -

۱۷ صحیح حسین علی خان است. و آنکه مذکور است غالباً سهواً ناخ است.
۱۸ صحیح میرحیدر بیگ. ۱۹ محمد امین خان پسر خواجه پناه الدین است که برادر ذوالاب
عابد خان جد نظام الملک آصف جاه و قاضی بلده سمرقند بود. محمد امین خان از عهد
محمد فرخ سیرخشیگر می دوم بالاستقلال داشت. و بطوریکه در متن مذکور است
بپایه وزارت اعلی مرتقی گشت. اما بعد وزارت اجل تر صفت نداد و در ایام معود
که عبارت از سه ماه باشد بتاریخ ۲۷ جنوری ۱۷۷۱ هـ درگذشت.

(لیبر مغل جلد دوم صفحه ۱۰۴ - و آثار الامراء جلد سوم صفحه ۸۴) -

لشکر حاضر کردند با فتح محمد امین بجنگ پیوستند. محمد امین بر سمنه غیرت و کین سوار
 شد. محمد شاه از میان لشکری سادات بجانب خود کشید برده پس بکمال جلاوت و
 تمکین جنود سادات مغلوب و مزموم ساخت. و محمد شاه او را بر سمنه وزارت اقتدار
 داده خطاب اعتماد الله سر بلند می بخشید. و قطب الملک سید عبداللہ خان برادر
 کلان حسین علی خان که هنگام مهم نیکو سیر در شاه جهان آباد برای تنسیق و تنظیم
 آن سو او قتل مانده بود با ستماء خبر قتل برادر و فسادهای دیگر سلطان ابرهیم
 پس کمان فوج ایشان از محبس قلعه آورده سلطنت برداشت. و خود با جمعیت لشکر است
 محاربت افراشته در مضافات دلی بجنگ پیوستند و بعد حرب ضرب شد لشکر محمد شاه
 فتح یاب شده مخالفان نهریت خوردند و سلطان ابرهیم و سید عبداللہ بعد از محبس شدند

قطب الملک سید عبداللہ خان حسن علی نام داشت. و زیر اعظم محمد فرخ سیر پادشاه بود قطب
 در عهد خلد مکان (اورنگ زیب) به خطابانی و فوجی داری نند یار و سلطان پور (از توابع بگلان)
 سرورازی یافت. بعد از آن بحراست اورنگ آباد سر بلند گردید. و بعد از آن به صوبیداری آل آباد
 ممتاز بود. در عهد محمد فرخ سیر بمنصب هفت هزاری، هزار سوار و خطاب سید عبداللہ خان قطب
 الملک بهادر یار و فادار ظفر جنگ و تفویض وزارت اعلی بلند پایه گشت. در اوایل عهد محمد شاه
 در مکره حسن پور بتاریخ ۱۳ محرم الحرام ۱۱۳۳ هجری بدست حیدرقلی خان میرتش گرفتار شد.
 حیدرقلی خان قطب الملک مسموم کرده بتاریخ سلخ ذی الحج ۱۱۳۵ هجری راهبی عدم ساخت قبرش
 در شاه جهان آباد است. از آثار او ست نهریت پر گنج واقع شاه جهان آباد که از بے آبی حکم
 کربلا داشت. برائے تفصیل مزید جوع کنید بآثار الامراء جلد دوم از صفحه ۱۳۰ تا ۱۴۰ -

۲۲
 ۱۱۳۵ امیر الامراء حسین علی خان برادر خرد قطب الملک عبداللہ خان بود. ششم ذی الحج ۱۱۳۲ هجری

بقول رسیدند.

مدعا که امرای ترک نثر ادب به حمایت پادشاه اعتبار و اقتدار بهرسانید
سادات پادشاه بپادشاه کرداد خویش از نشین دربار گنم شدند و پادشاه
تقیوت امرای خود در رتق و فتق امور مملکت محل عتد مهام سلطنت بکام دل
پرداخته همیشه در عیش و عشرت مشغول می بود. و اعیان مملکت کار و بار سلطنت
بمذاق خود میگرداند. میر احمد خان که از جانب عنایت الله خان در ایام انقلاب
سلطنت نائب مناب صوبه داری گنمیر شده بود در انتظام مملکت بخوبی جانفشانی
می ساخت.

در آخر حکومت او اوایل جلوس پادشاه در ۱۳۲۲ هـ واقع مائده فساد
شیعه و هندو در ملک واقع شد که تشریح آن در حصه اول مفصل مرقوم است.

بدست میر حمید رحمانت خواندن نماز مقتول گردید. قبرش در آجمیر در جوار پدرش
سید عبدالله خان است. میر عبد الجلیل حسینی و اطمی بلگرامی مرثیه حسین علی خان گفته که
بتمامه در آثار الامراء جلد اول صفحه ۳۳۶ ثبت است. از آنجمله تاریخ وفات است
قتل حسین کرد و بنید بعین هند. برائے تفصیل مزید رجوع کنید به آثار الامراء جلد اول
از صفحه ۳۲۱ تا صفحه ۳۳۹.

۱۰ - جوع کشید به لیتر مخلص از صفحه ۷۵ تا ۹۲ -

۱۱ - مطابق ۱۹۱۹ هـ -

۱۲ - جوع کشید به حصه اول از صفحه ۲۸۲ تا صفحه ۲۸۹ -

خلاصه آن این است که ملا عبداللہی ملقب بہ محتوی خان کہ از یار یا فتنگان
شاه عالم بہادر بود بسبب اندک کرد رفتی بہ نسبت اہل ہندو احکامات
جاری ساخت و میر احمد خان در اجرای احکامات او تامل نمود و مردم عام
باغوی محتوی خان بشویش آمدہ فرقہ ہنود را غارت کردند و در خانہ های اکثر
اکابر ہنود آتش کشید و دود مال مآتباہ نمودند۔

دوران اتنا ناظم خطہ فوج شاہی برای اطفای آتش فساد در شہر فرستادہ مردم
علوم از روی غلیہ فوج شاہی را قتل کردند۔ و میر احمد خان در انتظام اہل خطر
عاجز آمدہ ماجرای بلو اچھنور گذاریند۔ عنایت اللہ خان کہ از جانب پادشاہ
ناظم صوبہ مقرر بود و میر احمد خان را از نیابت صوبہ محروم کردہ عبداللہ خان بہ بیدی
را خلعت نیابت پوشیدہ مدت حکومت میر احمد خان سہ سال بود۔

عبداللہ خان بہ بیدی در ۱۳۲۰ھ یکہزار و یکصد سی و دو بر نیابت
افتخار یافتہ در اطفای آئیدہ فساد بسیار کوشش میکرد۔ اما از دست او تنبیہ عام
و تشیت احکام بکام دل نہ شد ہرچہ مرجع دستور ماندہ تباہی و خرابی روز افزون
گشت۔ خصوصاً محتوی خان بصوابدید بعضی منصبداران محال صرف زہل متصرف
شدہ مفدان باغیان زیادہ تر خیرہ سر شدند و از حضور منشور مغرولی عبداللہ خان
رسیدہ ہمگی شش ماہ بحکومت گذاریند۔

مومن خان در ۱۳۲۱ھ از جانب عنایت اللہ خان بر نیابت صوبہ اعتبار

لہ خانی خان بجائے "محتوی خان" "محبوب خان عرف عبداللہ کشمیری" نوشتہ است۔ برائے تفصیل

یافتند روزیکه در سیر پور رسید محتوی خان بغرض ملاقات با برائی غزنوی
در خانه شاه پور خان بخشی که از اهل تشیع بود رفته و در آنجا سید طهرخان پور
بیوتات مالتا اقامتی یعنی مضیضان بروز چهارشنبه ۱۴ ذی قعد ۱۱۳۲ هجری
بقتل رسانیدند و روز دیگر عوام بشوئین آمدند در محله جدی بل خانقاہ شریعتی

۱۵ صبح ۱ - "میرشا پور خان" منتخب الالب جلد دوم صفحه ۸۶۸ -

۱۶ خانی خان در کیفیت قتل محبوب خان (عبدالبی کشمیری) چنین می نویسد -

"او اختیوال مومن خان که به کوهی کشمیر رسیده فرو آمد، محبوب خان که نمونده

افعال فکر دار ناصواب خود بود نظر بر اخلاص که با خواجه عبداللہ نام از متعینہ و

مشابہت می داشت، نزد او رفته تکلیف نمود که نائب صوبہ را با عزادار شہر در آورد -

خواجه عبداللہ انداء اتحاد نمونوی نمود که شما را نزد میرشا پور خان بخشی رفتن و

عذر گناه خواستن لازم و ضرور است - بعدہ ہمہ برفاقست برائے آوردن مومن خان

رفت - محبوب خان بتکلیف خواجه عبداللہ بخانہ میرشا پور خان رفت - بعد کالمہ

چند کلمہ صاحب خانہ بہ بہانہ مشغول ضروری برخاست و جمعی از مردم محله چریلی و کمرگراں

که بخشی ۲ ہزار طلبیدہ در گوشہ و کنار خانہ بہ صلحت خواجہ مذکور (خواجه عبداللہ)

پنهان ساخته چشم براہ محبوب خان بود از گوشہ و کنار بہ آمدہ غافل بر سر محبوب خان

ریختہ اول ہر دو سپر خرد سال را کہ ہمیشہ ہمراہ او مولود خواندہ پیش پیش می رفتند

بجنور او شکم بارہ نموده او را اعداب عقوبت کشتند - روز دیگر جماعت مسلمانان

بدعوائے خون مقتدائے خود فراہم آمدہ بر سر محله چریلی کہ بمذہب

تشیع شہرت داشتند حسن آباد رفته شروع برزدن و بستن و کشتن

مشغل ساخته خانه های اهل شیخ را خاستر نمودند و زینت سامان و مال متاع آنها
بغارت برده ننگ ناموس آنها بباد دادند. و ملاشرف الدین سپهرمختوی خان بکسند
شیخ الاسلامی نصب کردند. چون از دست مومن خان رتق و تقی سلطنت و نظم و نسق اهل
صلالت صورت پذیرگشته روز بروز آتش فساد و عناد و بیجان یافت. غایت الله
خان از صوبه داری ستخته شده از عهد عبدالصمد خان سیف الدوله بر نظامت صوبه قنبدار
یافت. و تا و رو خود بمشیر خان ده بیدی نائب ساخت. حکومت مومن خان هفت سال
عبداللہ خان ده بیدی در ۱۳۳۳ هجری از جانب عبدالصمد خان رایت نیابت
افراخته از دست او تمسینت احکام ملک نذاک را باب بغاوت بعمل نیامده همگی پنج ماه
بکومت گذارید.

عبدالصمد خان سیف الدوله در ۱۳۳۳ هجری یک هزار و یکصد سی و چهار روزه

(منتخب الباب جلد دوم صفحه ۸۷۰)

نمودند.

عبداللہ عبدالصمد خان بهادر دلیر جنگ خواجہ زادہ احراری بود عیش خواجہ ذکر یاد و صبیہ داشت
یکه با و منسوب بود و یکے در خانه اعتماد الدوله محمد امین خان بهادر نام برده در عهد ملکگیری وارد بهمد
شده اود بمنصب چاهار صدی سرفراز گردید. و در عهد خلدنزل به هفت صدی ترقی نمود. در عهد
محمد فرخ سیر منصب پنج هزار و پنج هزار سوار و خطاب لیر جنگ و تقرر صوبه ارئی لاهور و لوائے افغان
برداشت. و در ۱۲۶۹ هجری بسبب اتصال بند اگور دے کسان بمنصب پنج هزار و هفت هزار سوار
خطاب سیف الدوله چهره عزت برافروخت. و سال پنجم از اتصال علی خان تعلقه دار نام آوری پیدا
کرد. سال ۱۱۵۰ هجری مطابق ۱۷۷۴ قمری یافت. سوار بر بی خوش نقش بود و رعایت خاطر مردم و لا
خود بیش از شین نمود داشت (تأثیر الامراء جلد دوم صفحات ۵۱۵ و ۵۱۶ و ۵۱۷).

محرم با فوج قاهره از لاهور بیچار کرده وار خطه گردید - مع خر و جال آمد لاهور -
تاریخ قدوم او یافته اند - ملا شرف الدین بغرب گرفتار کرده قتل رسانید - و باغبان
و طایغان و اعیان انکان شهر را با خدج ران و مصادره تنبیه مالی و جانی کرده از ناید
تا خواجیه بل در عرض راه پنجاه کس از مفدان بدار کشید - بیت ۱ -

هر که بدی کرده بدیار شد
ای به بد خویش گرفتار شد

ابل منور در دستار بتن و براسپ سوار شدن و لباس فاخره پوشیدن و تشنه کردن
و طفلان بدر سه فرستادن که از مدت یک نیم سال ممنوع بود، تجویز داد - و بعد
تنبیه علوم و تدارک انتم شیت احکام مملکت بجام دل نموده بعد نهم ایتام شش ماه
ابو البرکات خان سپر قاضی محمد ظلم و عارف خان بلور امانت خان در پنجا نایب
گذاشته خود روانه لاهور شد -

ابو البرکات خان عارف خان در ۱۳۲۲ هـ از جانب عبدالصمد خان
نایب صوبه شدند - چون با هم دیگر بمنارعت مخالفت میختند در امور مملکت فتور
یافته همگی شش ماه بحکومت گذرانیدند -

نجمیپ خان در ۱۳۵۰ هـ بخلاف عبدالصمد خان تا مدت یک سال
در انتظام حکومت کتیمیر اهتمام نمود - در این ایام عبدالصمد خان از صوبه اری کتیمیر

۱۳۲۲ هـ مطابق ۱۷۲۱ - ۶۱ - ۵۲ مضمون این عربیه بیت ذیل که خانی خان در

منتخب اللباب (جلد دوم صفحه ۸۷۰) خود آورده است توار دارد -

هر که آنچه می کند یابد بدو سیکی که می کند یابد

معزول شده عظیم خان بهادر که ذکر او گذشت بنظامت صوفی علق یافت و
تا رسیدن خود عبد الله خان ده بیدی نائب ساخت -

عظیم خان بهادر در ۱۳۳۵ هجری شمسی داری کشمیر شرف اعتبار یافته
در نظام مکناری بخوبی پرداخت سیکه از کسویان او نسبت بعضی منصبان نوعی
رنجش آزار رسانیده منصبان با اتفاق بعضی اعیان سرشورش داشته رخه انداز
حکومت او شدند - و عظیم خان بستمالت مدافا و عنادا بنافع نمود -
و در ۱۳۳۶ هجری بیاعت کثرت باران مرز و قاتل شده قحط عظیم برخاست
خروار شالی تا بهشت سوخته یافت پنج حکم طلا گرفت خلق خدا فوج فوج هلاک
شدند - آغازین قحط و حکومت برکات خان شده بود لیکن درین سال شدت
نمود اثر آن تا دو نیم سال باقی بود -

بالحمد عظیم خان قریب یک سال بحکومت سیر برده معزولی یافت عنایت الله
خان مرتبه بیوم بر صوبه داری کشمیر شرف و اعتبار حاصل کرده از طرف خود
فخر الدین خان نائب ساخت -

فخر الدین خان در ۱۳۳۷ هجری یک هزار و یکصد سی هفت بر نیابت صوبه
رایت اعتبار فراخته فخر الدین خان فخر الدین خان فخر الدین خان فخر الدین خان
سال عنایت الله خان که در حضور بود از جهان پیر ملال انتقال نمود -

۱۵ در واقعات کشمیر عمید الله خان "مذکور است -

۱۶ برائے تفصیل این قحط رجوع کنید به واقعات کشمیر صفحه ۲۳۵ و ۲۳۶ -

۱۷ مطابق ۱۷۳۲ - ۱۷۳۳ -

نخعی نماید که عنایت الله خان ولد میر شکر الله ولد میر مومن از اولاد آن
قاضی موسی شهید بود. مادرش بی بی مریم در هنگام ورود عالمگیر کوثر شیر بند راجه
مادر خود که دختر ملا شریف میر عدل بود برای تعلیم و تدبیر زیب النساء و بیگم
و نعل حرمسرای پادشاهی شد. رفته رفته در پیش زیب النساء اعتماد و اعتبار
بهرسانیده کارش ترقی پذیرفت.

و بعد چندی پس خود میر عنایت الله خان بحضور طلبیده بیاوری تخت
استعداد خود بر مناصب لیه افتخار یافت و در پیشگاه عالمگیر اختصاص اعتماد
کلی حاصل نمود. و از علم و آداب ضبط اوقات و ادراک معلومات حسن صورت
و سیرت و تدبیر و توقیر و تمکین امتیاز تمام داشت. سه بار بحکومت کشمیر افتاد
یافت. و در عهد عالم بها در میرسانان بود. پیشش هدایت الله خان که بخطاب
وزارت خان معروف بود نائب زارت اعلی شده اکثر خدمات کشمیر تعلق بایشان
داشت. بعد وفات او عمیت الله خان بها در صوبه داکشمر شده ابو البرکات خان
را از طرف خود نائب ساخت.

ابو البرکات خان مرتبه دوم در سال ۱۱۳۸ هجری بر صوبه کشمیر حکمران شده
در انظم امور مملکت سنتی پذیرفت و بعد دو سال شکایت او بحضور رفته
از آنجا بتغیر عقیدت خان آغرخان رتبه صوبه داری یافت. و تا رسیدن خود
میر صدیقی خان بخشی نائب ساخت.

آغرخان^۱ اوایل ذوالحجه ۱۱۴۰ هجری صوبه داری افراشته بخش ماه

۱۴۰۰ هجری شاه عالم بهادر. ۱۴۰۱ هجری آغرخان ثانی پیر آغرخان کلان متوفی ۱۲۰۰ هجری مطابق ۱۷۹۰

باستقلال مزاج حسن اعمال و صفای فعلی سربرد. عاقبت باغوی اهل خلاف و
مردم جلاان از جاده انصاف انحراف کرده در جور و اعتساف پائے استقامت افشید
مگر کافضال قبیح گشت. ابوالبرکات خان که دامور و جانش سردار می شد.
بخدمت دربار و رتبه پیشکاری داده غافل ساخت. تا آنکه بهانه گرفتار کرد
و حضور و انزود. و بعد مدافعت او دست ظلم فادرا کرد و معالی بهادری
از هر کس بخدایت و باده بازی و مصادره و جرمانه ها گرفته بے محابا تاخت و تاراج نمود
ایمان ملک اشراق خلق را نقد و بس بتناول برده آشوب برداشت.

ازین جهت از مردمان مصیبت زده کشمیر نالها بجنور رفت و بجایت
روشن الدوله ظفر خان ششی سوم که و جنور سرپرست و بود مؤثر شد و ایمان کشمیر
از جور و جفا و تطاول قاتلج او بجان آمده با اتفاق و اجتماع ایت منازعت و
مخالفت با او فرامهند و زیاده برد و آماجاریه مقابله او پرداخته عاجز نمودند.
دولت انانامو جب تقید ظفر خان ششی در مسجد جامع دلی از دست وزیر
با پوشهائی سخت خورده عزت خود و باخت و بجای خود دانست که این همه
سرگذشت از روی آه سر و مردم کشمیر بر سرین گذشت. بنابراین بغیر از ظفر خان
گشت. پیش ازین مردمان کشمیر او را مغلوب کرده در باره و ساندیده بودند نیز قلم
رمضان ۱۲۴۱ هجری سرور عزل خوانده و در هندوستان گشت طبعی موزون

بود. و از اولاد حسین علی بود که در سلطنت فردوسی شیبانی (شاه جهان پادشاه) به منصب
و پانصدی هشتصد سوار و خطبانی فائز بود (تاثرات ملوک و جلاول صفحہ ۲۷۴) -

داشت این غزل از واردات طبع است - غزل -

نجم ابروی نگار قسم	بدم تیغ آبدار قسم
خط او آیت هدایت شد	بسر مصحف غبار قسم
کارش شیر مسکیند ابرو	به علی و به زود انقار قسم
دیده غیر ترانخی ببیند	یک قسم قسم هزار قسم

آفرخان همگی یک سال بحکومت گذرانیده بتغیر او امیرخان بنظامت کشمیر متقل یافت -

ابوالبرکات خان مرتبه سوم در سال ۱۱۴۱ از جانب امیرخان تعینت
صوبه پوشید تا رسیدن خود خلیل الدین خان نایب ساخت و خود در سال ۱۱۴۲
به کشمیر رسیده بعد دو سال در نیابت گذرانید -

احترام خان اول بتغیر برکات خان به نیابت امیرخان در سال ۱۱۴۳
بر حکومت صوبه تسلط گشت نام برده کشمیر رسیده به سبب خامی فصل که در سال ۱۱۴۳
حادث شد بود آتش قحط افروخته شد - احترام خان بتبرعیت کیشان اینجا
بر کس راجعت غله معترض گشته طرفه بهجومی و شهر آشوبه علی مد - مردم عوام
به سبب فطرافه تحریک اهل فادشورش برداشته فضیلت خان داروغه

۱- دو اوقات کشمیر بجائے "او" "و" "آ" آمده است (ص ۲۴۳) -

۲- اما در اوقات کشمیر (صفحه ۲۴۳) "خلیل الدین خان" -

۳- بروایت خواجہ محمد غلام دیدمری نام فضیلت خان مولانا غایت اللہ خان بود - این
ہشتاد سال عمر بدین و افادہ گذرانید و تہ تحریر زیادہ داشت - در ہندوستان کشمیر

عدالت و محمد اشرف خان مفتی را برای اصلاح گرانی غله از خانه برآورده در مسجد
جامع بردند و در آنجا سبکامه و غوغا کردند و هر دو قتل را نیند و خانه های
بسیار را بهمت غله داری غارت کرده با شش فروختند. تاریخ

صد حیف ز افعال شیاطین سفینه
گشتند زین مرتکب فعل کبریه

دل با سر بیداد بال تاریخ
میگفت نه شهادت هر دو فقیه

چون شور و فساد در شهر استیلا یافت احترام خان از پای حرمت افتاد
درین ضمن ابو البرکات خان بیدل شده مخالفت و بخاطر آورد. روز جمعه
احترام خان در مسجد جامع آمده ابو البرکات خان در خانقاه محلی رفت.
احترام خان از مسجد جامع جماعتی کثیر همراه گرفته برای مناسبت ابو البرکات خان
مستعد گشت. چون باهم دیگر چهره شدند به مشیت دشت پیوستند. عاقبت
بجانبه و مقابل رسید مردم شهر و خانقاه محلی امداد ابو البرکات خان نموده احترام

خدمات پادشاهی را به تقدیم رسانیده اکابر را دیده بود. شهادت این هر دو عالمان
بزرگوار بر روز جمعه ۲۴۲۳ هجری واقع شد (واقعات کشمیر ۲۴۳) -

له این تاریخ و تاریخ دیگر هم ادگفته مانع خواهم دیدم مری است. در واقعات
کشمیر صفحه ۲۴۲۳ مذکور است -

دی بهر شارک شهید مفتی دین
تاریخ شهادت در دل پریدم
عظم گهر اهل کجرت می سفت
با آه ز به سعادت اشرف گفت

لاشکست دادند. و احترام حق بخواری زلای ازل مهلکه جان بسلامت بزر-
چون شکایت فساد و عناد احترام خان امیرخان اصفاکر و فرمان نیابت بهنام
ابوالبرکات خان ارسال داشت. حکومت احترام خان شش ماه بود.

ابوالبرکات خان مرتبه چهارم در سال ۱۲۴۲ هجری قمری بفرمان امیرخان رایت
نیابت افراشته و در انتظام حکومت پرداخت. در آن سال دلاجه بهیت خان
منظر آباد سرشورش برداشته بر کمارج تاخت آورده مال و مواش مردم و
محصولات بتالاج برد. ابوالبرکات خان با عسکر شاهی برای سرکوبی تهردان پورش
کرده در موضع گنل رایت اخراشت. و مردم بمرد و شایب جمال محلی مانده بوقت فرست
برشکر شاهی بخونی آورده جمعی کثیر قتل رسانیدند. و مختار ملک پیر نامدار ملک
شاه آباد و جمعی دیگر از سرداران سککریشته شدند. همانروز این حادثه در موضع گنل
روداد و شهر یک چهره روز گذشته خانقاه محلی بغیر سبب از بالای سقف اعلی مشعل
گشت. و تاد و پرو و دزدین نشست. تا پنج سوختن آن آتش بجای. گفتند
خادمان خانقاه بجای فرصت کشیدن تبرکات یافتند. این هر دو واقعه در یک سال
نظیر میبوست.

بهر حال ابوالبرکات خان گونه صلح با مردم منظر آباد نموده بجانب شهر
رجعت نمود.

در سال ۱۲۴۳ هجری قمری ابوالبرکات خان بتجدید تعمیر خانقاه محلی پرداخته از کرده

له مطابق ۱۲۳۱ - ۱۲۴۲ هجری قمری -

تبرکات بروایت واقعات کثیر صفحه ۲۲۲ - روز پنجشنبه -

سالمه بترتیب تزئین جمیع راست - کعبه البرکات - تاریخ است -

و در ۱۲۸۱ هجری بسبب کثرت بارش که هشت روز متراکم بود سیلاب قوی آمد
هزاران خانه متناه شدند و مزروعات تلف گشتند - تا مدت یک ماه آب در میان خانه ها
و میدان ها موجود بود - آخر بهای سال و شب بیست و دوم شهر ذی قعدة زمین زمان
در جنبش آمد بسبب زلزله شدید شود قیامت برخاست - هزاران خانه را بر باد رفت
و هزاران جان ها ضایع گشت - قریب سه ماه این زلزله در دلوله بود - اما مثل دفعه
اول شدت نداشت - در شب دوم و چند بار جنبش می فرمود - تاریخ این زلزله از
آیه کریمه **أَبْتَلِ الْمُؤْمِنِينَ وَدَلِّلُوا أَزْوَاجَهُمْ بِلَا** - یافته اند -

و در ۱۲۸۹ هجری امیر خان از نظامت صوبه معطل گشته دل دلیر خان گذارم و آن
پانی پت بود بر صوبه داری کشمیر اختصاص یافت و نیابت خود بنام ابوالبرکات خان
بستور مستقل داشت و خود عرصه یک سال در لاهور گذراند -

تبادل
همدان ایام راجه سمیت خان از منظر آباد باز شویش آمده دست
و تالاج و کامراج انداخت - و ابوالبرکات خان میرجعفر گنٹ باجمعی از معاونان و لشکر
مبارزان برای دفع آفت مردم بموامور فرمود و میرجعفر سمیت خان را استعانت
دلاسانموده از دستبرد مردم باز داشت - پس باجنود خود منظر و منصور شهر رحبت
نموده ابوالبرکات میرجعفر انوعی قد و منزلت نیفزود - و تهریک و مردم بمو با ز

له تاریخ مزبور از گفته مانے خواجہ محمد عظیم دیدمری صاحب اتفاقات کشمیر است - بقولش
"این بنائے چهارم خانقاه است" ص ۲۲۲ - ۱۱۲۸ هجری مطابق ۱۷۳۵ - ۶۱

بشورش آنده حدود و کمارج و غارت کردند. ابو البركات خان میرجعفر و جمعی از منصبداران
پادشاهی بهمراهی فرزند خود بمدافعه و مقابله آنها مامور ساخت. چون در باده محله
رسیدند منصبداران نفاذ این امر را لایق بر خود دشوار و شاق دانسته بنا برین
اتفاق توهمات و تحریکات بی اجازت تا علم شهر معاونت نمودند. اهل شهر هم به سبب بعض
اطوار نامهوران و گلیرواوند. پس مردم بمشغول عام بامیرجعفر لکدل دیکه بان گشته
بخصوص مت نایب گریستند و روز غره رجب ۱۲۹۰ هجری بکلهای شهر شکسته علم بغاوت
افزاشتند. و بحرف ضرب مجادله پیوستند. ابو البركات خان اطراف شهر را آتش کشید
قریب بنیت هزار خانه در دو پیر و زبان محل فرودخته تا عرصه سه جنگه بدل
و در دو بدل تا نیم بود.

همدین عرصه تشهای بسیار واقع شد چون ایام فصاحت بطیل انجامید
مردم شهر اندک مرده شده محمدجعفر و منصبداران هم سستی پذیرفتند اما ابو البركات خان
در پنوجه رفته از عبدالرزاق چو در می استمداد کرده گروهی از مردم پنوجه برای
اعانت و حمایت خود بهمراه آورد و محمدجعفر امانت خان عموزاده برکات خان را بخود
منتقل کرده ۱۲ محرم ۱۲۹۰ هجری معرکه حریف ضرب برپا ساخت و از جانبین بسیار تلف
چون مردم علوم معاون محمدجعفر بودند موجب آن ابو البركات هنرمیت خود را بجانب لاهور
فرار اختیار نمود. و مردم علوم خانمان او را آتش کشید تباه کردند و مال منال او
بتاراج بردند. از حضور دل لیر خان خلعت صوبه داری یافته از طرف خود طیل لکین خان
برادر یادگار خان را بحکومت کشمیر مامور ساخت. حکومت ابو البركات شش سال بود.

جلیل الدین خان اوایل از سال ۵۸۵ به نیابت دل دلیرخان بر حکومت

کشمر استقلال یافت. و در عهد او مردم خیره سر و حیلہ گیر خصوصاً طرفداران محمد حفیظ خانہ مای مردم شهر تہمت غلام داری و معاندت سابقہ بسوزانیدند۔ بابا عبد اللہ امام کہ از احاد شاہ قاسم خانی بود فیوہ اسلاف خود گذشتہ بہر زہ گیری پیوست و دختر محمد مراد زمیندار محمی پورہ بعد از و ردہ تصرف جاگیر مال منال و ساخہ غروی پیدا ساخت۔ و با متعلقان منسولان میر حفیظ نوای تعلق خود داری افراخت۔ و بعد پرخاش طرفین از دست کان محمد حفیظ گشتہ شد۔

تدعا کہ سر گشتہ نظم و نسق از دست رفتہ فی انتظامی بجدی رسید کہ ہر کس در خانہ خود حاکم بود۔ چون تشیت امور مملکت از دست ناظم گشت عمل نیایدہ شکایت بحضور رفت۔ بہمدان ایام دل دلیرخان از جهان در گذشتہ تغیر صوبہ دار بعمل آمد۔ مدت حکومت جلیل الدین خان ہجی ہشت ماہ بود۔

فخر الدولہ بپادار کردن الدولہ در سال ۱۰۴۳ بر صوبہ داری کشمر استقلال

لہ حضرت شاہ قاسم خانی از احاد شیرین الدین شامی است کہ او در رکاب حضرت علی ثانی بہ کشمر آمدہ است و ہمیں جاوطن کردہ شاہ ممدوح را ملاقات سمی گفتند۔ بجا ہی ہم مشہور بود۔ چون ہاشم حضرت ایشان در عین انکار وادادہ احتساب جذبہ یافت۔ و بخدمت میر محمد خلیفہ رسیدہ مخاطب بشاہ شد۔ در مجاہدات گویے از اقوان برد۔ فتوحات بسیار از شیخ فیض اللہ قادری و شیخ سلیم چشتی حاصل نمودہ در ہزار و سی و سہ ہجری و صلت فرمود۔ و خوار و کرامات بسیار داشت (مخلص از واقعات کشمر صفحہ ۱۳۱)۔

یافت و تا رسیدن خود قاضی خان نائب بخت آخر سال بذات خود در کشمیر رسید چندان
در نظم و تقی و تنبیه نداد که تملک آن بختی پرداخت و مردم بسیار به بهانه غلامی و
همگان آه لشی برنجانید. و محمد فاروق خان بهمت غلامی از دست مردم بازاری بگفت
رسانید. جمعی دیگر مثل حبیل الدین خان و قاضی خان و غیر هم بعد از اخذ مصادق عقیدت
و محمد جبر کنت که در سر حدکامراج خود سری میکرد فخرالدوله پسر او را مخته از اریکه غرور
از خانه بجانب کویا که کذا بخت گاه اول و مغرور ساخت. حکومت او نه ماه بود.

عنایت الله خان مشهور به عطیه الله خان پسر عنایت الله خان مردم که بعد
فوت پدر بخطاب عنایت الله خان از حضور ملقب شده بود. و کلاه بر حکومت
صوبه اری که تملک اقدار یافت. و تا در و خود عصام الدین خان نائب بخت. فخرالدوله
که بنود کشمیر و عصام الدین خان را به بهانه بجمیع مردم قید کرده و کشمیر و برانه
گرفت و از طرف خود در اینجا قاضی خان و نائب گماشته خود بکار بستن رفت. و بعد
او عصام الدین خان بر قاضی خان غلبه کرده برسد نیابت نشسته چندان در حکومت گذرانید.
آخر سال پنجاه و یکم و او شاه در لاهور رسید فخرالدوله با وزیران او نوعی رابطه بهم رسانید
فرمان حکومت کشمیر از او شاه گرفته بکار کشمیر رجعت نمود. و جمعی از مردم که بهمانی با خود
متفق کرده در ماه محرم ۱۱۵۱ هجری قمری که کشمیر و خلی که و فرود خیمات
در سر داشت. میخواست که سکه خطبه بنام نادر شاه جاری سازد. مردم علوم شرعی
بر داشته او را سخن کردن ندادند و حضرت علی او را در طلب تسلط گذرانید مردمان را منفرد
آسیب سخت رسانید. و بعد صاحب محمد شاه بنادر شاه صوبه کشمیر و تصرف حضور در

مانده عطیة الله خان بدستور این نظامت کشمیر استقلال یافت. و مردم عام و خاص صغیر و
کبیر اتفاق کرده فخر الدوله از شهر بدر کردند. اما باغی ای بعضی شهرار در هفت چار قرار
کرده اطراف شهر را آتش کشید و در تاخت و تالاج مردم بسیاری از تیغ گذراند
قریب به ماه از جانبین جنگ جدل رد و بدل بود.

عاقبت فخر الدوله مضطر گشته راه فرار اختیار نمود و ابو البرکات خان که در لاهور بود
از عطیة الله خان رتبه نیابت محل کرده بجای کشمیر معاودت نمود و بروز برآمدن فخر الدوله
داخل شهر شد.

انتبأ ۱۰ - مؤرخان سبب برستی سلطنت محمد شاه چغتای چنین می نگارند
که محمد شاه از روی حادثات سن و روزالت طبیعت و عدم شجاعت و لیاقت ذاتی زمام
اختیار حکومت و در دست ارکان دولت نهاده خود در عیش و عشرت و کامرانی مشغول می بود
و همیشه در مصاحبت طاعت نوان و نعمه و سرود خنیاگران و از نکات شرب شراب کباب
مسکرات و لهو و لعب بطالت و مضحکه فطرافت و تسخر و غیره اشغال و قاتل سیری برد و مردم
نوجوان طریف بدگوی و شاعران و مجلس خرد کرده اشخاص فضل و بزرگ دانان را قدر و منزلت
نگذاشت. عمده الملک نواب میرخان که در لطیفه گوئی بدگویی و در فحاشی میگرد و مجلس

له ر. ک. - واقعات کشمیر ص ۲۵۰ تا ۲۵۱ - ۱۶۱ در تاریخ درود فخر الدوله بهادر

در کشمیر بجای الله الله مذکور است.

۲ - میرخان ملقب به نواب عمده الملک متخلص به انجام از اولاد شاه نعمت الله ولی و از نسل
خاص محمد شاه پادشاه دلی (۱۷۰۲ تا ۱۷۶۱) بود. در الله مطابق ۳۹ هجری به صوبه داری
الله باد فارتگشت و بعد از آن در ۵۶ هجری مطابق ۳۳ هجری باز به بارگاه علی طلبیده شد. تاریخ

پادشاہ ہمیشہ نرم آرائی و ستمدانی می نمود۔

لطیفہ:- روزے پادشاہ فرمود کہ اہل ولایت فرزندان را قسم
کرده اند پوت - سوپوت - کپوت - درین مائے ہم کسے را مثلت آن خواهد
بود - امیرخان گفت کہ حضرت ہر سہ مجلس عالی بنجیر موجودند - پوت یعنی خود
جناب سلطان ابن سلطان - سوپوت برمان الملک محمد امین در اصل بچہ ہنقا
ایران است این وقت بتفقدات گرامی از امرای نامی است - کپوت ایرخانہ را
کہ پدرم حاکم کابل بود و بندہ در مجلس عالی بہطالت موسوم برمان الملک گفت
بیت:-
پس رفح باید اں بنشت
خانداں نبوتش گم شد

۲۳ رذی الحجہ ۱۱۵۵ھ مطابق ۲۶ دسمبر ۱۷۴۲ء قتل شد و در حقیقہ جد خود خلیل
متصل سرانے روح اللہ خان در دہلی پیوند خاک گردید - در فارسی در رخت
(اردو) اشعار آبداری گفت (قاموس المشاہیر جلد اول صفحہ ۱۰۸) -

امام محمد امین معروف بہ سعادت خان و ملقب بہ برمان الملک از تہار خراسان بود
مورث اعلیٰ نوابان و ملاطین اودھ است - پیش از نصیر خان در عہد بہادر شاہ وارد
ہند گردید - بعد از وفات نصیر خان پیش از محمد امین خان نیز بہند آمد - و در آغاز عہد
محمد شاہ فوجدار و در ۱۲۷۲ھ بجائے راجہ گردہر حاکم مالوہ گردید - در ہمیں سال از خط
برمان الملک شرف شد - محمد امین خان قبل یک و از افارت مشہور دہلی بتاریخ ۹ رذی الحجہ ۱۱۵۲ھ
مطابق ۹ مارچ ۱۷۳۹ء وفات یافت و در مقبرہ براکوش سیادت خان در دہلی مدفون
شد (قاموس المشاہیر جلد اول صفحہ ۲۹۰) -

امیر خان گفت حضرت بیت دوم ہم بخوانند۔ بیت :-

سگ اصحاب کہف لڑنے چند

پے نیکاں گرفت مردم شد۔

تذکار کہ پادشاہ در سیر و لشکار و عیش و عشرت سرور ماندہ امرای خود

در مہار و بلا و بکومت استیلا یافتہ ہر کسے بخود سری کاڑیکہ۔ چنانچہ حقیش

خان نظام الملک حاکم دکن و سعادت خان صوبہ ارادہ طوق اطاعت از

گردن کشید خود سر شدند و باغیان مرتبہ ممالک ہجرات و مالوہ قبضہ کردہ

تادروادہ آگرہ غارت میکرد و امرای دربار از روی زیونی چہاں باہر

نوشتہ دادند۔ چوں چہراغ انتظام مملکت بے نور گشت بصلاح بعضے مصاحبان

آصف جاہ خان کہ در حدود دکن بود طلبا بندہ ملازماں خبر و کل فرمودند و چون

الیہ وزارت و مصاحبت عالمگیر کردہ بود چوں بدیں نور غنیمتی و نازنینی دید

ترسید۔ باز ہم در تہذیب اخلاق باو شاہ چند و زرعی بلیغ نمود و اوقات

شب روز منقسم ساختہ کار و بار ملکی مالی وقت بوقت پیش کردن گرفت۔ چوں

طبیعت پادشاہ بطرف دیگر مایل بود و تہذیب و ہیج مفید گشت۔

روزے پادشاہ آصف خان را خلعت وزارت بخشیدہ بہاں وقت در

نغمہ از یکسا زندہ و دلخوش شدہ اور نیز برابر آصف جاہ خان خلعت بخشید آصف جاہ

رنجیدہ خاطر شد در تفاذ امور ملکی پہلو نہی نمود۔ مصاحبان حضور ہم در مقام

تحت آصف جاہ افتادند۔ چنانچہ یکے از امرادریش شاہی گفت کہ آصف جاہ مثل

فرادریش جہانی و جہت و خیر و منافقانی می سازد۔ چوں آصف جاہ این سخن شنید

گفت اگر بهر حال تا چند گاه خواهد ماند بالای فسیل کن سگرمای قلعه دلی میبونه مایادی
خواهند ساخت - مدعا که آصف جاه بخدایت و فریب بایش کرده در علاقه خود
بگذشت -

همدان ایام نادر شاه تسخیر ایران و خراسان و ترکستان کرده برهندستان
پوشش نمود -

تسلط یافتن نادر شاه بر ممالک ایران و توران و خراسان و هندستان -

مؤرخان می نگارند که اسلاف و اجداد نادر شاه از قوم افشارالوس ترکمان
بودند که در پیشگاه اسماعیل صفوی از بلاد ترکستان آمده در خراسان در موضع ناور
سکونت اختیار نمودند -

در آن الله یک هزار و یکمید یک نادر شاه متولد گشته نامش تارقی نهادند و
در حالت خردی آثار جلالت و جلال و جلال و شجاعت و بهادری از ناصیه او
لایح بود چون سن رشد و تمیز رسید قریب از جبین او جلوه میداد کارهای

له متوفی ۹۳۰ هجری مطابق ۱۵۲۲ میلادی -

۱۵ اما تولد آن حضرت در یوم شنبه بیت و هشتم شهر محرم الحرام سال هزار و صد
هجری در قلعه دستجرد دره جز در مکانی که بالفعل بهارات عالییه
احداث و به مولودخانه شهرت یافته اتفاق افتاد - باسم جد خود
محمد ترقی بیگ موسوم گردید -

(تاریخ جهانگشای نادر میزانهیدی ورق ۱۸ مخطوطه نمبر

۳۷۹ کتابخانه محکمه تحقیق و اشاعت جموں کشمیر)

نادرا از صاوری گشت - رفته رفته به نادر قلی بیگ شهرت یافت و به نیروی همت و
طقت بملاط بر اقران دوران سبقت بوده طایفه اقرار و فرقه اگر در محکوم خود
گمردانید - و در حد و کلمات آمده دست دست و غارت دراز کرده جمعی بهم رسانید
و در ۳۱ بهمن یکهزار و یکصد سی و شش ملک محمد سیتانی که از اولاد میرزا کاسم خان بود طایفه
شده اقتداء و اعتبار بهم رسانید - و در همان حالت شاهزاده طهماسب صفی میرزا
پسر شاه حسین میرزا بعد مقتول شدن پدر و شاهزاده های دیگر که زیاده از بیست کس
در غلبه محمود خان افغان قتل رسیدند با جمعی از متابعان خود در مشهد رسید و اینجا
دارکان شهر مشهد با استقبال او برآمده و در نالجت و مطاوعت او با تقیاد و اغتقاد

۱۰ صحیح - ملک محمود سیتانی (تاریخ جهان کشائے نادری ملی درق ۸) -

۱۱ طهماسب ثانی (۱۷۲۲ تا ۱۷۳۲) - شاه حسین میرزا صفوی (۱۷۹۴ تا

۱۷۲۲) بردست اشرف خان عمزاده میر محمود افغان در اصفهان قتل شد - برائے تفصیل مزید

رجوع کنید به تاریخ ادبیات ایران صفحه ۲۱۲ مترجمه سید و ناز الدین کنتوری، چاپ ۱۳۹۰

۱۲ قتل عام شهرزادگان صفویه بردست محمود خان سبک تاریخ ۲۵ فروردی ۱۷۲۵ واقع

شد - (ایضا صفحه ۲۰۹) -

۱۳ متوفی ۱۷۲۵ - محمود خان یا میر محمود خان غلجه افغان پسر میر ادیس (متوفی

۱۷۱۵) بانی حکومت افغانه در ایران بود - بعد از قتل عم خود میر عبد الله که به شرایط

چند برسیادت ایران را ضیاع شده بود در ۱۷۱۵ بر تخت نشست - و بعد از حکومت یازده

سال در عمر بیت و هفت سالگی بردست عمزاده خود میر اشرف غلجه افغان تاریخ ۲۲ اپریل ۱۷۲۵

مقتول شد - (تاریخ ادبیات ایران صفحه ۲۰۹) -

تمام سلوک نمودند۔ نادر قلی بیگ که مدار المہام محمد خان بود از دور و گردان شدہ بملازمت
شاہزادہ شرفا اعتبار حاصل نمود۔ و بدفع محمد خان سیتانی انتقامت کردہ بوقت فرصت
مقتول ساخت۔

آنکہ بختیار طہماسپ قلی خانی سرفراز شد۔ و سکہ و خطبہ بنام شاہ طہماسپ جاری
ساخت و اشرف سلطان افغان کہ در صفایان حکمرانی میکرد بمحاربه و مقاتلہ بہزوم کردہ بمک
خراسان مثل مرو و خیو شان و آذر بایجان و ماوراءالنہر و استر آباد و ہمدان
و کرمان مفتوح ساخت۔

چون شاہزادہ طہماسپ بسبب صغر سن عدم تجربہ و قصور فہم در تریب
اساس مملکت انتظام و اہتمام نتوانست کہ در مام اختیار جزو کل در دست
طہماسپ بی افتاد۔ و در اکثر امور ات شاہ را با او گفتگو می شد۔ طہماسپ
چون عرصہ خالی دید بخیاں سلطنت بنجا طرک آوردہ شاہزادہ طہماسپ در شہد نظر بند
کرد و فرزند او عباس میرزا کہ بہ عمر دو سالہ بود بسلطنت برداشت او سکہ و خطبہ
بنام او جاری ساخت۔ بعد آن برای تسخیر بغداد و تبریز تصور نمودہ از دیوان
حافظ تقاوی گرفت این غزل برآمد۔ غزل

۱۔ اشرف خان در ۳۳۰ مطابق ۱۲۳۳ از دست ابرہیم حسین خان برادر اشرف
در بلوچستان کشتہ شد۔ برائے تفصیل ملاحظہ کنید تاریخ جہانکشاہے نادری ورق ۸۰ و ۸۱۔
۲۔ یعنی نادر شاہ۔

۳۔ و بدایت میرزا مہدی عباس مرزا و لدشاہ والا جاہ در آن وقت ہشت سالہ
بود۔ تاریخ جہانکشاہے قلمی ورق ۱۱۹۔

اگرچہ یادہ فرخ بخش بادگار نیراست
 بیاگ چنگ بخود (مخور) می کہ محتسب نیراست
 عراق و فارس گرفتاری به شعر خوش (نور) محافظ
 بیا کہ نویت بغداد و وقت تبر نیراست

در ۱۲۳۳^ق و مدم و مانع و تبریزه تخییر نموده بجانب بغداد ایضا
 فرمود۔ یک طرف بغداد کہ جانب ایران بود تالاج کرده و قبضہ آورد۔ و
 برای تخییر حصہ و م بغداد با افواج شاه دوم محاربه و مقاتلہ بطول انجامید۔
 عاقبت بہ مصالحہ تصفیہ کردہ بطرف فارس فرس عزیمت و جولان دادہ
 شیراز و شروان و دغستان قبضہ نمود پس برای افتتاح قلعہ گنجہ کہ در
 قبضہ پادشاہ روم بود قدم رنجہ نمود۔ چند ماہ در محاصرہ آن کشش و کوشش

۱۔ در تاریخ جهانکشائے نادری قلمی ورق ۸ بجائے گلرین "گل بیز" مذکور است۔
 ۲۔ در تاریخ نادری ورق مذکورہ بالا در مصرعہ دوم "مخور" بجائے بخور و در مصرعہ
 سوم "خود" بجائے خوش آمدہ است۔ ۳۔ مطابق ۱۷۳۰ء۔ برائے تفصیل

این فتوحات رجوع کنید بتاریخ جهانکشائے نادری اوراق ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵
 ۴۔ مراد از محمود خان اول (۱۷۳۰ء تا ۱۷۵۷ء) شہنشاہ قسطنطنیہ فرزند
 مصطفی ثانی و برادرزادہ احمد خان سوم است۔ در سال ۱۷۳۳^ق مطابق ۱۷۳۳^ق بعد
 از خلع عزادہ خود احمد خان سوم جانشین پدر شد۔ در عہدش صوبہ جات زمینہ
 و گرجیا شامل مقبوضات نادر شاہ شدند۔ در ۱۷۶۹^ق مطابق ۱۷۵۷^ق فوت
 شد۔ (تاکسون شاہ میر حیدر دوم صفحہ ۲۰۲)۔

کرد و مفتوح ساخت.

بعد از قلعہ در بند که در قبضه شاه روس بود بدست آورده بجانب صفایان برگشت. و ضبط ربط مقدمات نموده بجهت انتظام امور خراسان دفع اشرف سلطان افغان که بعد از تسلط شاه طهماسب خراسان قرار اختیار کرده بود بجانب هرات بهضت فرمود. و پیش از ورود او حسین خان افغان اشرف سلطان منہزم ساخته خود در قلعہ قندمار بمقابلہ لشکر طهماسب علی مستعد شده بود. طهماسب علی مقدمه او معطل داشته بتدریج بند و بست مملکت ایران و انتظام خراسان درست فرمود. و بعضی شاهزاده ها که موجود بودند دفع کرده بر سرور سلطنت جلوس نمود و ملقب به نادرشاه شد.

پس برای تسخیر قندمار قلع و قمع حسین خان افغان را بت عزیمت اورا بخت و حسین خان افغان با عسکر فراوان در میان قلاع محکم که بر سر کوه واقع است متحصن گشته مدت محاصره بطول انجامید که عرصه سه سال به مجادله و مقاتله در گذشت. عاقبت به نیروی اقبال فتح یاب شده مخالفان بسزایانند و بنگام بهنگامه رانی محاصره قندمار در ۱۲۹۹ هجری خود نزد محمد شاه چغتای برآمدند.

و تسخیر و بند و قلعجات دیگر مثل خروان و گیلان و باکو و رشت که در قبضه روس بودند

در ۱۲۹۷ مطابق ۱۱۴۷ هـ شد. (تاریخ ادبیات ایران مترجم سید حاج الدین کنوری صفحه ۲۱)

۲- صحیح این است که دفع اشرف سلطان قتل شد و در ۱۲۹۸ قبل از فتح در بند و غیره قلع آمد و آنکه حسن می نویسد منی برهوست.

۳- بر روایت میرزا محمد مهدی نام این غیر محمد خان ترکمان بود. بقولش مرد نامرغه تاریخ

فرستاد که ملک کابل پیش او رسیده در تصرف دربار دہلی است و مردم
افغانہ و غلجیہ از قندمار در ملک ایشان گریختہ میروند۔ ایشان بنام صوبہ ایران
خود حکم بنویسند کہ مفتدان را از ہر جا کہ قنار کردہ بسزا رسانند۔ محمد شاہ
چغت موجب محمودی خود و مغزوری اُمراء در فرستادن جواب تجاہل نمود۔
و ایچی مذکور بغیر خصمت رجعت کردہ در انشای راہ قتل رسید۔

نادر شاہ بعد فراغت قندمار باشارہ بعضی اُمراء دہلی کبکزار و یکصد
ہجاء عزیمت تخیر ہندوستان نمودہ بیورش اول غزنین و کابل و پشاور و قصبہ
فرمود۔ و بعد فتح کابل مراسلہ خاص بنام محمد شاہ روانہ ساخت۔

نقل مراسلہ :- دال القرائ قندمار و دال السور و پشاور کہ از مضافات
رقبات ایران است تخیر کردم ہندوستان سلطنت علیحدہ است قصد
نیست مگر آنکہ چپا رکور روپیہ کہ ہمالیوں شاہ از شاہ ظہماسپ ماضی گرفتہ
است بدہند تعرضی نخواہم کرد و الا مقرر نمایند کہ بکدام محل مکان تیغ بید
خون افتان خدنگانستان پراں گردد۔ بیت :-

عروسے ملک کے در کنار گیر دیجیت

کہ بوسہ بر لب شمشیر آیدار زند

پسوں این مرتبہ ہم از محمد شاہ جوابے نرسیدند نادر شاہ نفاق سلطنت او
معلوم کردہ فرصت غنیمت دانست و باجیش و لشکر آراستہ رو بہ ہندوستان ہنادرہ

یازدہم سال ۱۱۴۹ لہ از راہ سندھ روانہ دیار ہند گردید (تاریخ ہانگنای نادری قلمی ورق ۱۹۱)۔

لہ نزدستم علی شامادی صاحب "تاریخ ہند" شمارہ افواج ایرانی ہجاء و تیغ ہزار سوار بود۔ از "تاریخ

از آب نیلاب عبور نمود و از دریای بهمی و چناب با جمعیت عسکر و دو آب سبایک گشته در درازا سرور لاهور میان شعله باغ نزول جلال فرمود -

خدایار خان پسر سید الدوله عبدالصمد خان که حکمران لاهور بود بقدر سی لک روپیه نقد و پنس چند نخبه فیل و فاس و هدایای دیگر تحفه مقدم شریف گذارید - و از حضور مورد الطاف موفور گشته بر حکومت لاهور بدستور اقتدار یافت - و فخر الدوله تغیر ملک کشمیر بر خود دژ گرفته بکومت آنجا فائز گشت - ناصر خان صوبدار کابل و پشاور هم برخلافت گاه خود بدستور مامور شد - و خود از لاهور برای ملازمت حضور اشهب تیر گام و بهمیز داده در پانی پت شرف در و دارائی فرمود - ازین طرف کیوان جا محمد شاه در حالت مدیوشی سرست باده عشرت بود امرای دولت مجسمور

جهاز کشتی ناددی معلوم می شود که نادر شاه از ایران با هشتاد هزار فوج روانه شده بود - و این تعداد را بیک کف شصت هزار نفوس رسانیده است - بقولش درین شماره زیاده از شش هزار زن هم بودند که خود را بلباس مردان نشان داده بودند - (لیبرنفل ص ۳۳۸) -
 سه در تاریخ جهانکشی ناددی (درق ۱۹۷) این نام "باغ شعله" آمده است - غالباً مراد از شالار باغ است -

صحیح: "ذکر یا خان بیادر صوبدار لاهور خلف سید الدوله عبدالصمد خان مرحوم است (واقعات کشمیر صفحه ۲۵۳) -

صحیح این است که محرک این حمله بر مان الملک سعادت خان صوبدار و لکنو بود - و آنکه حسن نوشته است معنی بر سهواست -

(تاکسون شاه بهیر حله اول صفحه ۲۹) -

صہبائی نخوت و خود کامی گشتہ آواز کے نئی شنیدند۔ ایلچیان نادر شاہ ماہ ما در
دربار تباہ گشتہ سخنان آہنا کے نشنید۔ ویک ایلچی در عرض راہ گشتہ شد۔

مئی گویند کہ آصف جاہ خان اس مال دیدہ بجانب کہن رفت و نادر شاہ با
پیغام ساخت (داد) کہ تادرو از دہلی میدان خالی است اگر تشریف آریند مضائقہ
نیست پس نادر شاہ کابل را قبضہ نمود۔ چوں عرضی صوبہ اران کابل و پشاور جنو
رسید پادشاہ در مہتاب باغ سرست نغمہ و شراب بود عرضی صوبہ اران و رجام
شراب نداختہ فرمود۔ ع ایں فترتے معنی غرق فی ناب ولی۔

بعد فتح کابل نادر شاہ مرسلہ دیگر فرستادہ جواباں ہم نہ نوشتندی گفتندی
کہ جواب چہ می نویسم اگر می نویسم القاب چہ می نویسم او نہ دقلی است ذاتی پادشاہ
نیست در ان غفلت خبر رسید کہ نادر شاہ از انک عبور نمود۔ پس محمد شاہ بمقابلہ
او فوج شاہی تعیین فرمود اما فوج مذکور تا عرضہ دو ماہ در کربال رسید چونکہ
نادر شاہ از لاہور بطرف دہلی ہنفت ساخت۔ امرای محمد شاہ از خواب نخوت
بیدار شد در فکر تدارک افتادند و بر مان الملک خان دوران میر بخشی با فوج دریائ
بہ مقابلہ و مدافعہ نادر شاہ فرستادند۔ بمقام پانی پت بین الفرقین محاسبہ و
مقابلہ واقع شدہ جم غفیرے از جانبین در چاہ عدم افتاد۔ و بسیاری از امر اقل

لہ مرزا محمد بہدی شمارہ افواج محمد شاہ سی صد ہزار مرد نامی و دو ہزار پنج ہزار
جنگی و سہ ہزار عرادیہ توپ اذ در دمان۔ برق آہنگ نوشتہ است۔

(تاریخ جہانکشاے نادری ورق ۱۹۸ ب)۔

رسید. از آنجا که امرای حسن و خصوصاً برهان الملک با خان دوران متخاصم بودند و موجب آن در حالت محاربت یکدیگر را با دوا و اعانت معاونت نه کردند نزد یکدیگر بود که شاه مغلوب می شد.

دو آن اثنایه مخالفت برهان الملک خان دوران بقتل رسید و از مردمان کشته برهمنی را با دوا و امان و ملّا امان الله بدو را الملک آخرت آرمیدند.

و نیز در آن حال برهان الملک بر بهودج قیل نشسته هر سوتیری انداخت در آن اثنای فرج قزلباشان او را گردوده در میان گرفتند و یکی از قزلباشان دودیه نزد برهان الملک رسید و برهان گرفته بر بهودج قیل عروج نمود. برهان الملک کمان از دست افکند و خود را بنجد اتقویین ساخت و قزلباش قیل را جوش داده بجنوینا در شأ گذارند و در شاه او را جرم کشی کرده بوقت خوردن با خود تشرکی ساخت و برهان الملک سخنان دلا و نیرو صلح آمیز و فرحت انگیز را او بیان کرده برای سخن راضی ساخت که چیزی نذرانه گرفته و پس برود. آنگاه برهان الملک رقعۀ بجانب محمد شاه فرستاده که آصف جاه خان را برائی فیصله نذرانه روانه سازند و محمد شاه را بشنیدن این سخن اندک دلجمعی شد و آصف جاه نزد شاه روانه ساخت. و بگفتگوی بسیار دو کرد و در پیه نذرانه نقدی داد و تقریر یافت و عهدنامه جانین نوشته شد. آصف جاه عهدنامه گرفته پیش محمد شاه رفت و بچاپلیسی و چالاکا کارگذاری خود بیان ساخته حسن خدمت برهان الملک بر زبان نیاورده و محمد شاه آصف جاه خان را خان دوران و امیرالامرا خطاب نموده خلعت پیشین به او عطا فرمود.

روز دوم محمد شاه بکمال تو زک جاه ملاقات نادر شاه قدم رنجبار زانی
داشت و نادر شاه فرزند خود با استقبال او فرستاده خود تالاب فرش تواضع نمود.
چون بکمال تعظیم و تکریم هم زانوی یکدیگر نشینستند برادرانه و در زمانه باهمدگر بنشینستند.
و بعد اختلاط و ارتباط بسیار روز دوم نادر شاه از محمد شاه رحلت انصراف گرفته
عزم قدم نهاد نمود. و محمد شاه هم عازم دلی شد. برهان الملک بجلد حی حسن خدمت
متوقع خطاب امیرالامرائی بود. چون بشنید که آصف جاه گرمی باز از خود کرده خطاب
امیرالامرا کامیاب شد همان وقت نادر شاه را گفت که حضور عجب کرد که در دلی
خزیننه های فاوی موجود است همگی بر مواخذة دو کور و رویه راضی شدند و این
مقدار این نیازمند خاک را هم ادا می تواند کرد خزان این شاه بی و دولت اُمرا پدم ها
رو بهی موجود است از این جا تا دلی همگی میل مسافت دارد هرگاه به تکلیف خود
راضی شوند خوب لطف دهد. نادر شاه بشنیدن این سخن خشنود شده همان لحظه
آصف جاه طلبید و فرمان داد که محمد شاه حاضر باشد ملاقات باز دهد ضرورت است.
آصف جاه محمد شاه را پیغام فرستاد وی فوراً با چند کس از اُمرا و خواجها بر ابد بار
آمده متردد بود. نادر شاه بیکتور سابقه او را بتواضع و تکریم جلوس داده فرمود
برادر محمد شاه سامان و اسباب سلطنت و حرمانه خود بطلبانید و بجا طرحی تمام
درین قرار نمایند و شکر خود را بگویند هر که می خواهد به دلی می رود هر که نمی خواهد
میرافقت شما درین جا بماند.

محمد شاه را بهوش و حواس پریده رفته سبب نظر بندی خود پرسید.
نادر شاه گفت که مقابلید خزان خود بدست من بدهند که فردا روانه دلی خواهیم شد.

پس محمد شاه کلید های و فاین بحضور گذارند و نادر شاه بدست مختبران خود داده در دلی روانه ساخت که خرمین شاهی را تصرف نمایند بستمای این خبر عکشیاهی را زیر و زبیر شد بطرف دلی رجعت کردند و قزلباشان دست غارت در آن کرده سپاهان را تالاج نمودند - هر که از دست آنها نجات یافت گوهران کو به تمان تال سامان آنها بتطاؤل بردند -

روز دوم نادر شاه دلی شد بعد پنج شش روز عید قربان بود آل و ذو خطیب مسجد جامع خطبه بنام نادر شاه خوانده در شهبز تا وقت عصر من اعلان بود - همان وقت از تنگی خانه یک چرسی آواز داد که نادر شاه در محل سر آمده بودند یک قلماتی او را قتل کرد این فواید در تمامی شهر شتر گشته چون سپاهان نادر شاه در میان شهر به تیر و در افراد اسیبی کردند - مردمان دلی به محابا قتل مغلان مبادرت نمودند و از کویچه و بازار هر جا که مغلان دیدند از تیغ گذارند - و از طرف محمد شاه هیچ کس ممانعت آنها نکرده بوقت شام حیریه نادر شاه رسیده و افواج خود را حکم داد که بجای خود قایم باشند هرگاه فوج شاهی بشما متعرض گردد بمداخله آنها پیر داند و رنه خاموش باشند - مردم عوام مغلان را بهر جامی کشتند و تاصیغ فرود بمقتصد ترکی سپاه از تیغ گذارند ارکان دربار نمائی دیدند - نادر شاه علی الصبح استفا را بر خطر کرده عمل بدتور بود نهایت تخسرمود که در جنگ کر نال

له بقول حزمین اصفهانی متوفی ۱۱۷۷ هجرت هزار نفر از ایرانیان درین فساد مقتول شدند و صاحب البیان "عبد الکیم خان دهلوی تعداد ایشان سه هزار نوشته است که قرین

همگی سه کس زخمی شدند و در میان شهر صدمه تا به گشتند - همان وقت برسمند
 سبک خرام سوار شده خرامان خرامان در میان اسواق و بازار سیر میکرد و لاشه های
 مغلان بر سر بازار افتاده دید و از مردمان از دود بر سر این گها میزدند چنانچه یک
 افسر زخمی شد بجای این حال چشمان او سرخ گشته برای قتل عام فرمان داد و خود در
 مسجد روشن الدوله خونین مانع نشسته شمیر خود یک حصه برهنه کرده پیش او گذشت -
 سپاهان هم صدام خون آشام از نیام بر کشیده بر قتل عام اقدام کرده جوی های خون
 در میان اسواق جاری کردند و عمارات شهر را آتش کشیده و دودمان تا بهاء نمودند
 محمد شاه با جمیع امرای خود در پیش نادر شاه نشسته بود و کس را طاقت
 دم زدن نداشت ناگاه یکی از خواجه سریان محمد شاه را گریه کنان بیان ساخت
 که ای محمد شاه رعایای آباد اجداد شما تمام قتل شدند محمد شاه آب دیده کرده
 گفت - بدیت -

دیده عبرت کشا و قدرت حق را ببین

شامت اعمال مردم صورت نادر گرفت

مدعا که نادر و پیر و ز احوال قیامت قایم بود هر که از مردمان و زنان و ^{بچگان} طفلان

لحا بروایت مرزا محمد مهدی از دروازه اجیری تا در مسجد جامع و چند محله دیگر صغیرا
 و کبیرا عرضه شمیر شدند - از هنگام طلوع خورشید تا زمان غروب زبانه های شعله پر شور
 شریه ثریای رسید - و در کندوکوب و رفت و رفت و قتل و تفتیر و تفتیر شد تا هنگام
 شام که نصف المعموره لکه کوب جنود و قهر و آتش مل، برق خرمین زندگانی سی هزار تن از خورد -

(تاریخ نادری ورق ۲۰۵ الف) -

در یافتن از تیغ گذاریندند مال و متاع و رخت اسباب هر کس بحدت بردند -
عاقبت همه را رجوع به آصف جاه کردند - آصف جاه شمشیر برین بگردن خود
آویخته و سر برهنه اشک نشان در پیش نادر شاه مدتی استاده ماند و نادر شاه
در دل حرم آمده گفت چه می خواهی آصف جاه این بیت گذارش ساخت - بدیت -

کسے نمائند که دیگر به تیغ ناز کشی

مگر که زنده کنی خلق را با ز کشی

نادر شاه لحظه سرفرو افکنده مصمم در نیام کرده فرمود که برش سفید تو بخشیدم
همان لحظه نقیان چاوشان در شهر بر آمده امان امان غوغا برداشتند بعد آن
هر دو پادشاه با هم دیگر بالتفات گفتگو میکردند و در حل عقد امور ملکی بحث مفرح
لطیف - روزی نادر شاه را در محله گرانی بود - حکیم از دوائی خانه
گرفت طلبانید یکدو ماشه وزن کرده به نادر شاه خوردن داد - نادر شاه مرتباً
بر داشته از دوا نگشت گفت کشید و می خورد تا یک نیم آثار مضیم طبیعت ساخت
گفت حلوائی خوبست دیگر بیارند -

لطیف - روزی نادر شاه برای هوا خوری بر آمده محمد شاه گفت
در ایران فیل غنقا است امروز فیل سواری پسند فرمایند - چون نادر شاه بر فیل سوار شد
بر فیلبان نظر افکند گفت این کیست پادشاه گفت فیلبان است فیل را می رانند نادر
بجانب فیلبان گفت که عنان فیل بدست من بده وی عرض کرد که فیل را عنان ندارد
باشاره من می رود - خشمگین شده گفت فیل را بپاشانید من فرود آیم هر که عنانش بدست
غیر باشد سواری را نشاید -

لطیفه ۱- نوربانگی نام رقاصه بود شهر خوش پسند محمد شاه روز
 نادر شاه در حالت لغو و سرور از خوشنود شده الغاش افزد و فرمود ای نوربانگی
 روی هندوستان سیاه کن بیا تا که به ایرانت بریم بگردشیدن نوربانگی این را بی
 در قفس سرودند: - سر بانگی -

من شمع جا نگذارم تو صبح دگشتائی
 سوزم گرت نه بنیم میرم چو رخ نمائی
 نزدیکی این چنینم دور آشنائی که گفتم
 نه تارک وصل دارم نه طاقت جدائی

نادر شاه را باستماع این سماع دل خوش شد و از اراده خود باز ماند -
 عاقبت الامر دختر محمد شاه دگفتار از دواج فرزند خود نامزد ساخته در شهر

دلی عرصه پنجاه و هفت روز شور قیامت برداشته بجا نیا ایران رجعت نمود و
 دقایق و خزان از جواهرات و یواقبت و مر و اید نقد و جنس چه از مخزن شاهی
 چه از جیرانه امرا و اعیان شهر نقد سی کرور روپیه برشته تران بار کرده راه خود گرفت

۱- درست این است که دختر که به نصر الله خان فرزند خود نادر شاه متزوج شد صبیّه داد و بخش
 نامه شهراده مراد پیر شاه جهان بود - و آنکه حسن نوشته است ظاهراً سهواست - (لیطری مخلص)
 جلد ۲ صفحه ۳۷۰ - ۳۷۱ - آنند رام مخلص که وزیر هند متعلق بودی نویسد که نادر شاه
 شصت لک روپیه چند هزار نفر فی قیمتی یک کرور روپیه و جواهرات مساوی پنجاه کرور روپیه
 و تخت طاووس که دیکت ام دنیا لاثانی بود از محمد شاه و عیش بلور نادان جنگ گرفت -
 (ایضا صفحه ۳۷۱) -

و کابل پشاور و ذریه جات و قریبه اقتدار خود را آورده پنجاب هندوستان
 بطور محمد شاه گذاشت. پس در ممالک افغانستان تدارک سرکشان فاعنه
 بخوبی ساخته در ولایت خراسان رایتا قبال فراشت و از روی غرور و نخو
 جلی ارکان و اعوان سلطنت را باخذ جیرانه و مصادره ما بسیار رنجانید. و از
 فرزند خود رضاقلی بیگ متوهم شده او را نظر بند ساخت. چون آشوب و آسیب
 بجده اتم رسید هر فردی از افراد از متوهم متفرگشت تا آنکه در ۶ شعبان ۱۲۸۰
 از قوم افشار شبانه بر سر او تاخته در نهانخانه عدم انداختند. قتل ریخ.

مترس از کس و بگو بید ریخ

جدا شد سرو پای نادر ز تنیغ

بالجمله عنایت الله خان بعد واقعه مایله نادر شاه بدو توبه بر ایالت
 کشمیر و ستوری یافت. و از طرف او تا عرصه دوسه ماه ابوالبرکات خان
 نیابت میکرد عنایت الله خان بسبب اخذ جیرانه نادر شاه متغیر الاحوال
 شده بود فراغت بهم رسانیده و او خردی قعه ساله وارد خطه گردید. پنج

له نادر شاه بر روز یکشنبه ۱۱ جمادی الثانی ۱۲۸۰ (۲۰ جون ۱۲۸۰) در عسر
 شصت و یک سالگی قتل شد. مدت حکومتش یازده سال و سه ماه بود. دکتر
 براؤن نام قاتلش صالح بیگ نوشته است. صحیح این است که درین سازش چهار
 موسوم به محمد خان قچار، موسی بیگل قشار، قوچه بیگ، و صالح بیگ شامل بودند.
 بقول دکتر براؤن سبب قتل نادر شاه میلانش پستون بود که مخالف اعتقاد ایرانیان
 باشد. (تاریخ ادبیات ایران در عهد جدید صفحات ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۱۲۱). -

شش ماه انتظام ملک اری باتفاق ابوالبرکات خان کجس تدبیری ساخت حتی
الامکان در نصفت معدلت رعایا و نذا رک تبذیه متروان و خیره سران خدمت
مشایخ و فقرا و اهل علم و فضلا بخوبی پرداخت.

آخر الامر ابوالبرکات خان با غوای بعضی مفسدان در موافقت او دخلت
کرده کار بر محاربت و مبارزت رسید و بعد نماز جمعہ فریقین بیرون مسجد جامع
بحر و ضرب پیوستند و خون مار کشیدند. عاقبت عنایت الله خان هنرم شد و ابوالبرکات
استقلال یافت.

روز دوم در عید گاه مقابله و مقاتله فریقین روی داد. عنایت الله خان
هنرمیت یافته و در شهر احتفا پذیرفت. و پیشتر خلعت الله خان بجانب سوپور
گریخته رفت و ابوالبرکات خان بحکومت پرداخت بعد دینیم ماه خلعت الله خان
از پسر سیت خان مظفر آباد کو مک گرفته در ماه تریث علم محاربت فراخت ازین
ابوالبرکات خان با جمیعت خود برآمده سلخ شعبان ۵۲ هجری بمک قتال با هم رسید
پیوستند. عاقبت برکات خان هنرمیت خورده مفروش و عنایت الله خان
از محل احتفا برآمده با استقلال یافت. اما عنان ملک اری گرفتن نتوانست.
ابوالبرکات هنرمیت خورده در پنجه پیچیده رفته بود و ادب محمد زمان و محمد علی پسران
عبدالله ازاق چو دهری که از کرده پدر ثروت اقتدار پیدا کرده بودند بر اے
معاذت و معاونت خود با جمعی کثیر همراه آورده در و تهنه نار رسید. عنایت
از روی پست فطرتی خود بغفلت مانده آنها بغیر مانع داخل شهر شدند. و خلعت
له در اوقات کشیر صفحه ۲۵۴ "خلعت الله" -

خان با جمعیت خود و جمیت منصبداران مستعد شده در اطراف هفت چنار
بحر و ضرب پیوستند. هنوز دست به قبضه نکرده بودند که بعضی جماعت از آن
به مخالفان ملحق شدند. موجب خلعت آمدن خان از زمگاه بزمیت خود
بگریخت.

۱۹ شوال ۵۳۳ اله ابو البركات خان با مردم پنوچه دخیل شهر
شد. و عنایت الله خان تا هنگام نصف شب هنگامه رزم آراسته
محاربه مردانه ساخت. و از روی تهیدستی روی بهی دیده از راه خامپور
در قبیله سوپور محروم شد. از اینجا با اتفاق پسر خود التجا به راجه محمود خان نمود.
و مردم بمیه که قلاش او باش هستند همراه عنایت الله خان به سیر آمده در عهد کامرج
دست تالاج و از کرده مال و منال مردم و محصولات بغارت بردند. ببركات خان و سته
در شهر حکومت میکرد. عنایت الله خان بسبب ناموافقیت مردم و ناخیریه کاری که می
نمود و غالب لوکی مردم بمیه و تقاضای دیگر بسیار تحق خوار می کشید عاقبت طرفین
خواهان صلح شدند. عنایت الله خان در ماه صفر موجب خواش مردم پنوچه و سگالش
ابو البركات بشهر آمده محمد علی محمد زمان ظاهراً با استقبال و از شهر آمدند و باطناً
دیارم که از نوکران عمده آنها بودند قتل او گماشته شبانه به شهادت رسانیدند.
حکومت او دو سال و پنج ماه بود.

ابو البركات خان مرتبه پنجم در ۵۴۳ اله یک هزار و یکصد پنجاه و چهار بر حکومت

کشمیر انتقال یافت یک ماه پس خود سرانجام حکومت داده از حضور اسعد یار خان میر
آتش برصوبه اری کشمیر سراز شد وی از جانب خود ابو البركات خان نایب ساخت.

و مردم پنوچہ بد غرضہ اعانت ابو البرکات خان ترکیب حرکات فاسد گشته از
گرمیان کشتی کشیده در نطاول تاراج شهر و ده دست غارت انداختند و
ابو البرکات خان از حرکات ناشایسته آنها دل تنگ شد و آن فرقه شرعی بن تبر
از شهر بدر ساخت تا عرصه شش ماه آسایش شویا نیا جاگاه بود هیچ کس را نماند
نگذاشتند و بعد چند گاه آن فرقه بدخواه از استعداد مخالفت بهم رسانیده
داخل شهر شدند جماعت ابو البرکات و مردم شهر اتفاق کرده آن فرقه یلایم بگرد
چند تمام از شهر بدر کردند۔

چند گاه بیرون شهر مقاومت کرده مدتی در جدال قتال بسر بردند
آخر الامر بر وزعمره شوال بوقت آخر شب بر سر خانه ابو البرکات هجوم آوردند و
ابو البرکات خان برای ملاحظه مورچال بندی و زیارت خانقاه معنی از خانه برآمده
بود مخالفان خانه او خالی یافته دست بغارت انداختند ابل خانه هزار شقت جان
سلامت بدر برده مال متاع و اسباب خانه سرسره در باختند ابو البرکات مجروح
اخبار متابعان و معاونان خود جمع کرده بر در خانه خود آمده راه بر آمدن آنها
مسدود ساخت و هیچ کس را راه بر آمدن نداد بعد سه روز بخیله بدر کشیده
محمد زمان و محمد ولی و دیارام کافر که قاتل عنایت الله خان مرحوم بود ۱۶ شوال ۱۱۵۵
بقتل آورد و تا سه چهار روز متابعان و سپاهان آنها از بهر جا گرفتار کرده بر
چو تیره کو توالی رسانیده زیاده از پانصد نفر تیر تیر انداختند قصاص عنایت الله خان
بدینگونه ظهور نمود۔ تاریخ ۱۵ خرداد سال قبل همه گوجران و بگفتا سزائے طاعن

۱۵ در واقعات کشمیر (ص ۲۵۶) بجائے "همه گوجران" "ولی زمان" آمده است۔

ابو البرکات خان را بجلدی ایں خدمت از حضور خطاب بہادری تہمین
 فرودان در رسیدہ چند گاہ بے مزاحمت غیرے باقتدار حکمرانی میکرد در ہمیں حالت شرم
 صعب بہر ساینده تفرقہ مائی دیگر پریشان گشت۔ در ہمیں سال ستارہ دم دار
 و خوشخوار و بلارینہ وقتنہ انگیز از افق طلوع میکرد مدتے ظاہری بود منجمان و
 تجربہ کاران و محدثان انرا از رحمت عامہ پنداشتند علامات آں فوراً بظہور
 آمدند چنانچہ توضیح آں این است کہ ابو البرکات خان با وجود کمال فطرت و
 دانائی و ادعای فطنت و رسائی بروقت غرض لغائی رعایت و ضوابط
 ملکہ انی ملحوظ نمیداشت و ملازمان و متعلقان خود را در امور خود دوبر و
 خیانت و دستبرد مطلق العنان می گذاشت۔ چنانچہ بیرالند بیگ نیرو شکرت
 بیگ سیف خانی کہ از معتمدان دست پرورده او بود در بعضی امور کارگزاری
 او پسند خاطر میداشت و او را بر تھانہ داری کا مراجع استقلال اداہ نام اختیار
 سپاہ و لشکر در دست او بہادری از روی سفاکی و بے باکی پاس نمیکشید
 یکو گذاشتہ علم بغاوت افراشت۔

ابو البرکات حرکات ناشایستہ او اوایل بہ تغافل و تحاسل گذرانیدہ
 در اطہای آتش فساد بوجہ نہ پرداخت۔ رفتہ رفتہ کار بجائے رسید کہ
 بیرالند بیگ با مردم مظفر آباد و پنوچہ سلسلہ موافقت محکم کردہ دست
 تطاول و تاراج و مال ناموس مردمان شہر و دیہات انداخت و بعد چند گاہ

۲۴۰ این بیت تاریخی از گفتہ مائے خواجہ محمد عظیم دیدہ مری است و بحباب جمل

پرده حیا و مروت از میان برداشته در میان شهر بادی نعمت خود علم منازعت
و مخالفت افرخت و از روی خباثت باطنی رعایت مذہب خود نگذاشته
معاصدت خود با اهل شیعه جدیل سازش روی ساخت مردم ناموس عام و
جمع منصفان را بوقت ابوالبرکات خان پای بہت برکاک و درده برآورد یا
بحریب یوف و چون سنگ خشت و فلاخن مضروب ساخته از شهر بدر کرده
بطرف کارج ہیزوم ساختند۔ ابوالبرکات از روی نا تجربہ کاری بتعاقب
او پرداخت نکرده ہمگی عوام الناس را بتاراج اہل تشیع اجازت داد و مردم
عوام مال متاع آنها بغارت بردہ قصر بیوت و دار و عمارت را آتش کشید
نگاہ ناموس آنها بباد دادند ہمیں روز آخر اقبال برکات خان منقلب شد
اعتبار و اقتدار او در گذشت۔

برائند در حدود اندر کوٹ جمعیت بہرسانیدہ دست تغلب
تسلط افراشت۔ ابوالبرکات جمعے از پلاٹن شاہی سپاہان خود بسرگروہی
مراد یاب خان پیشکارہ صوبہ بمداغت و تعیین ساخت در محلہ دشاوی
پورہ و اندر کوٹ تلاقی فریقین روی داد۔ مردم ابوالبرکات بسبب نفاق
بعضہ افسران دغا خورده غیر وقت بحاریہ مجادلہ پیوستند و از روی جرأت
بمحل تاقابل نیاورده و راہ فرار نیافتہ در میان دریا بہت کہ آن وقت
طغیانی بود ہمہ ما غرق شدند۔ مراد یاب خان بعضہ اعیان منصفان و
سراغ سکر شاہی تباہی یافتند معدودے چند ہمگی بشہر رسیدند۔

بوقوع این واقعه ببرائند رایت شوخ چشمی و خیره سری بفک
 رسانیده مردم پیاد و زمینداران کشتوار که برای معاودت ابوالبرکات در
 شهر آمده بودند از روی طمع نفعانی بمیل حکمرانی باببرائند سلسله موافقت
 مستحکم کرده دست تاراج و درمراج و کامراج انداختند و مال جان ناموس
 مردم شهر و ده بباد دادند شهر و رستاق پر از غنیم شد عالم تشویش
 تالیخ است -

مختصر که ابوالبرکات بسیار از آمدن بود از حکومت ناموس
 گشته در خانه خواجه میرزای نقشبندی مخفی نشست و ببرائند با جمعیت
 سپاه دژ هر دخل شد و از ابوالبرکات سرخ یافته چند کس از او پیش
 قلاش نزد او فرستاد تا که بجدایت فریبان خانه خواجه میرزا کشید
 در حلی کهته خود نشاییده باختیار خود نگه داشت تمامی مردم کشتوار
 و پنجه چپه و پیاد در شهر جمع شد و دست تطاول دراز کرده در میان شهر
 شور و خروش برخواست علامت به رخانه های مردم درآمده مال اسباب
 متصرف می شدند صورت نان شبینه بکسی نگذاشتند در میان بیت
 و پرگنات متنازع و اسباب بغارت برده چهار پایان را تقسیم و از ثانه
 میکردند - اعیانان هر گاه کسی مال و موشن اسباب جنگل و پوشیده میشت
 او را آفته دیگر در آنجای رسید فی الحقیقت قهر باطنی بود از حضور تغیر

له لغت هندی بمعنی کوهرستان -

اسعد الله خان ابو المنصور خان بیاورد صفدر جنگ به صوبه اری کشمیر تقرر یافت
و از جانب او جان نثار خان بپادشیر جنگ به نیابت صوبه مامور شد در این مرتبه
حکومت ابوالبرکات چهار سال بود.

جان نثار خان شیر جنگ در ۵۸۵ هجری به نیابت صوبه کشمیر سر فرستاده
شد در عیدگاه رحمت اقامت انگذد و رسیدن بکات خان داد و دام خدر
قمری بچید روانه حنور ساخت و زمین باغیان و طایغان از شهر روده بدر کرد
منتروان و مفسدان محبوس داشت. بپادشاه بستانت ملاز که مراجع آورده
در سلسله کارگذاران خود داخل کرد و بغایات و افراد خویش ساخت تا چند روز
بجدیت و فریب و راغافل کرده بوقت سلام غافلانه تقبل آورده شرش بخصوه
فرستاد. صوبه دار مذکور چندگاه در ان نظام امور مملکت پرداخته بخصه رفت
و در تنبیه نادیده برکات ان کو به تان بوجه پرداخت نمود ایام حکومتش بمجلس
شش ماه محسوب است.

ابوالبرکات خان بخصه رسید و یک ماه در علالت طبیعت بسر برده
دوم ماه ذی قعدة ۵۸۵ هجری براه آخرت بگازشت مردن صاحب فطرش مریت
و مدبر و منصف مزاج بود در ملاقاتش شعر سخن و حسن خط و خدمت فقراء
مشایخ بر اقربان خود فوقیت داشت. از طبع زاد او ست. سر بای

صوفی سخن تازه و گزین دارم سر مشق خط زیار دیرین ام
از طرز کلام من شکری نیند فرماد بیا که حرف شیرین ام

افراسیاب بیگ خان در سال ۵۸۰ هجری یک هزار و یکصد پنجاه هشت
از جانب اول منصور خان بر نیابت خطه دلیزیر اقتدار یافت و در عهد حکومت
غایلات بسیار بوقوع آمده ملک کشمیر و به خرابی نهادهای قبل ازین دسول باعث
بغاوت مردم کوپستان و خاد براند بجال مزارعان اختلاج اغتلاط و داده
اسبان رعیت چهار پایان و محصولات بغاوت رفته بود. بعد از آن چندگاه
به فقدان باران کار کشاورزی بکام دل نشد و در ماه سادین باران متواتر
بکثرت یاریده غامض فصل شمالی بوقوع آمد و محتمل آن شهر از قهر خدانه ترسید آنچه که
غلات ممکن بود بود و از روی بدبختی ظاهر نگردد ماکولات بقیمت در درجیان
فروختند ایام قحط بصعوبت و کمیت انجامیده همچنان تنه باد قهر آهی و زیدن
گرفت که روی داد و آثار پنج امکان نمی شد مردمان زیورات و آلات
خاک بها فروختند و سرده های قحط زده را اوایل کاه پوشید و قن میکردند بعد
بدیایا انداختند چند آنکه بکثرت موتی آب دریا هم متغیر گشت.

عاقبت گشت طپور و گریه بخورون مردگان بر زندگان منت نهادند
و بعضی پدران مادران از خوردن گوشت فرزندان پرهیز نمیکردند هزاران
طفال و دختران که قیمت آنها زیاده از دوسه تنگه نمی بود در معرض بیع و شرا
آمدند یک حصه به هلاکت رسید یک حصه مغرور گشت یک حصه تخمینا باقی ماند تا
عرصه هفت ماه بیشتر شد داشت بعد از فصل پیدایش ابواب عنایات الهی
مفتوح گشت.

همدان یام خواجه علاء الدین نقشبندی معروف به خواجه میرزا
که از خواجهگان نقشبندیه بود و حاجی عتیق الله قادری ملارٹی کہ از چند سال
بصدور بعضی اموش بهور شده بود و غیر غیب مردم عوام کالانعام و تجرئیں بعضی
مفسدان و اوباشان نافرجام علم شورش به داشته به سرغله داران تاختند
و مال متاع و خاندان آنها بغارت بردند با فہام این کلام افریاب بیگان
برای تنبیہ مردم ان فوج شاہی تعین ساخته و حدود زبنہ کدل تقابل فریقین
روی داد۔ شاہی دلاوران نامی غلبہ کردہ بسیارے از مردم عوام قتل رسانیدند
و دضلعہ زبنہ کدل چند محلہ را آتش کشیدند۔ روز دیگر بتقریب مصالحہ و عہد
معاہدہ خواجه علاء الدین با اعوان خود سردیوان طلبیدند۔

حاجی عتیق الله کہ مفور شدہ بود گرفتہ آوردند۔ ناظم سیاست اندیش
خواجه علاء الدین با جمعی از اعوان خویش و میر بہاء الدین قادری و خواجه ماسم
وہ بیدی کہ دریں ہنگامہ دخلی نداشتند گرفتار کردہ بحضور فرستاد و حاجی
عتیق الله قادری کہ در جواب سوال ناظم نیز زبانی و سخت بیانی نمود قتل رسانید۔
و در ہمیں یام میر عمر داماد ابوالبرکات خان کہ بسبب شیوخ طبعی خیرہ سری
جای قامت در ہرنداشت در موضع سیر برگنہ کھاہور پارہ در خانہ مختشم بیگ
کاشغری کہ چہ مادری او بود سکونت میکرد و از راہ بداندیشی و کج فہمی
جمع از اوباشان جمع کردہ شبانہ تھاندار اسلام آباد قتل رسانید و جیل

۱۔ مجموع التواریخ مصنفہ پندت بیرنل کاجہو ورق ۱۹۹ ب۔

نسخہ قلمی نمبر ۱۲ در کتابخانہ محکمہ تحقیق و اشاعت جہوں و کشمیر۔

بغاوت بخاطر آورده علم تجرب افراخت. ناظم صوبه عسکر شاهی برای تباہی او
تعیین کرده در اطراف مراجع برج و مرج و بهین و بهین سخت واقع شد محشم بگ
ایران خود بقتل رسید. میر عمر بجایک شتواژ راه فرار یافت باین تقریب
عالمی تباہ شد مدتی تعینات افواج و تخریب نمیداران باقی ماند غیر ازین
تفرقات تشویشات بسیار بر دم رسید "قهر مردم شمیر" تاریخ است.

در سال یک هزار و یکصد و شصت قحط فرمایشه بکل مدہ خروار شالی
به هفت بهشت دو پیر می فروختند. هم درین پریشانی ناگهانی بروز دوم
ماه جمیع الاول تند باد قهر آبی وزیدن گرفت و از دو پیر روز تا شام بسبب
هیب و صرصر و هیجان گرد و غبار و غرش رعد و برق و ظلمت سیاحت تاریکی
بحد رسید که مردمان چرخ ما فروختند و بعد انقضای عرصه بیت روز
باران موفور علی التواتر باریدن گرفت و طوفان بلا استیلا کرده سر فلک
کشید زیاده برسی هزار خانه خورد و کلان بسبب طغیان آب و یویرانی آورد
و جسمه های دریای بہت خراب محصولات تلف گشت بقولات و اثمار بخاک
آمیخت "طغیان ملک" تاریخ است. درین سال با فضل این در متعال
با وجود نقصان فصل فراخی غله دست داد آفت قحط رفع شد.

هم در این سال پیر و بال نادر شاه بعزم تادیب سرکشان اگر دوجو
مستعد بود و در مقام فتح آباد از دست قوم افشار که همیشه بجزارت سپرد

حاصل مختصراً استند بہ ترجمہ بعضی اُمرا وقت نصف شب دو اذدہم
 جمید اثانی ^{۶۰} اللہ تعالیٰ رسید۔ نظم
 سہر شب سہر قتل و تاراج داشت
 سحرگہ نہ تن نہ سہ تاج داشت
 بیک گہ بخش چرخ نیلوفری
 نہ نادر بجا ماند و نہ نادر ی
 در عہد کشور کاشی نادر شاہ احمد شاہ ابدالی را بر عہدہ یساوی

۱۰ مراد از علی قلی خان برادرزادہ نادر شاہ است چنانکہ یہل صاحب می نویسد
 "شب سیزدہم جمادی الاول سال ۱۱۰۰ھ در جوانی بدہ قوچوں کہ از شہر مفاصلہ
 سہ منزل است نوکران او (نادر) با غوائے علی قلی خان برادرزادہ اش بگولی لغنگ
 طنجہ و بھڑ شمشیر و کاردارش باختر رسانیدہ غور شاہی عالم پناہی از سرکش بدہ
 آوردند۔" (مفتاح التواریخ صفحہ ۳۲۵، مات دو اذدہم)۔

۱۱ مطابق ۱۰ جون، روز چہار شنبہ ۱۱۰۰ھ۔

۱۲ احمد شاہ درانی پسر محمد زمان خان سدوزئی بود۔ بعد از قتل نادر شاہ
 تخمیر کا بل قندہار نمودہ ہفت بار در ہندوستان آمدہ تاخت و تاراج کرد۔ بعد
 حکومت بہت و شش سال در ۱۱۰۶ھ (۱۷۷۲ء) بمیر چاہ سال فوت گشتہ در قندہار
 مدفون شد۔ بر مرقد او این تاریخ مرقوم است۔

شاہ والا جاہ احمد شاہ درانی کہ بود در تو این امور سلطنت گیری منش

از ہنسیہ قہرمان بختوں در عہد او شیر و آہور را بشیر خویش دادے پرورش ^{۴۲}

رتبه اعتبار بود. همان لحظه از قتل نادر شاه آگاه گشته از قوم ابدالیان قز
سه هزار سوار جمیع خود ستوار کرده بر فرق افشا و قزلباش تنگ تابدار
برکشید و در عرصه کارزار با غلبان اشیرار خو بنا گردانید. یکبار همه را انهرام
و انهدام ساخته مال اسباب ثروت شاهی را قبضه کرده در قندمارایت اقتدا
افراخت. فی الفور کابل و غزنین و کلات و هزارهجات و پشاور را قبضه نمود.
سردار جهان خان بامری که از عمایدارگاه او بود، از پشاور بنام افراستیا
بیگ خان بدین مضمون شقه موزون برنگاشت که از زبان آینه گان آن دیار
بوصوح پیوست که خط کشمیر بلده ایست نظیر از لطافت آب هوا بهمان
اقتضای خاطر چنان است که سیر دل گل زمین نزهت آگین کرده شود
تا که ابواب سرت و سبورد و فرحت موفور بر روی دل مفتوح گردد.

افراستیا به جواب نوشت که دیار فرحت آناه کشمیر همچین است بلکه
در خصوصیات مختلفه بهتر ازین. هرگاه عثمان عزیمت بایں سودا میمنت مواد معطوف
دارند بایں هواخواه تادریای مظفر آباد باستقبال خدمت مستفید گردد.

پس ازاں در جواب بایں وثیقه نسیم پیغمبر ازاں طرف نوذید. چون
خبر شوکت و سطوت احمد شاه در آنی اشتها یافت امرا و اعیان ملک کشمیر

۳۴ می رسید از هر طرف درگوش بدخواهان او از زبان خنجرش هر دم هزاران سز زش
چون واکش بجانب اربابا تاریخ بود سال هجری یک هزار و یکصد و هشتاد و شش

(مفتاح التواریخ مات دوازدهم صفحه ۳۵۰)

۱۵ مجموع التواریخ بیزل کاپر و نسخه قلمی ورق ۲۰۰ ب -

بمقتضای کُلّ جَدِیْلٍ اِنْ یَدُکُ خواهنده حکومتش گشته بجانب او و عراض
مراسلات مرسل باشند که افراسیاب با فوج معدود در پنجاست هرگاه
از مقربان دربار کسی بر نظامت کشمیر مأمور شود ناظم را بخواهد دست او دست
بسته نخواهیم داد - ناگاه فاسدنامه بر دست ملازمان افراسیاب
بوجهی گرفتار آمده تمامی مکاتیب امرای کشمیر بنظر ناظم دنگداشت - اما از روی
فراخی حوصله یکس گله نکرده آن خطوط در پیش ایشان انداخت و گفت که مردمان
لحاق پیشه می خواهند که در میان ما دشمنان را بگریزند و انداخته نایره فساد
مشعل گردانند - ناظم را در اظهار این سخن بمی میزد بود که امرای فساد اندیشه
شاید از خیال رخنه اندازی باز آیند امرای بگین خاطر خود این نقش ثبت کردند
که ناظم بر افعال اطوار ما واقف شده این وقت بنابر مصلحت وقت بتغافل
گذرانید عاقبت موقع یافته در تخریب و تشطج مافوق نیت انداخت - بنابراین
پیشتر در تباهی ناظم صوبه کوشش کردند و احدی را بابت تسخیر کشمیر تعجب
داده از پشاد و عصمت الله خان برای صوبه داری آوردند -

پنجاه در الله عصمت الله خان و محدث خان پسر محمّدی خان شهید
باجمعیّت سه چهار هزار سوار از راه نوسه میدان وارد کشمیر شده بر کریمه خیر
راست تقابل فراختند - افراسیاب با عکسهای میزیم و خواجه ظهیر و غیره
منصبداران و اعیان شهر مبادعت او عزیمت کرده بمقابله محاربه پیوستند
و بکمال جلالت و شجاعت نایره مبارزت افر و ختنه بسیار از جانبین

در آتش کارزار سوخته شدند.

هر چند اعیان و ارباب شهر خوانان عصمت الله خان بودند لیکن جمیع
قضا و قدر را فراسیاب نظر گشته لشکر فاعنه مضطر شد و اعیان شهر بسبب هزیم
عصمت الله خان از خواسته خود ناکام مانده و اوراد دلاری و استواری کردند
عصمت الله خان بتقویت اعیان از موضع شاله تنگ میان دریای بهت
پای آب عبور کرده در موضع آنچار میان باغ خواجه ظهیر که ساختن سر
باروت که به عبور دریا تر شده بود با قصاب انداخت.

افراسیاب شماع خیر مضطر شد با بیعت خود در باغ خواجه مونس
استقامت کرده با فوج افاعنه بجدال قتال پیوست بعد حرب ضرب شدید
افراسیاب هزیم شده عصمت الله خیره نصرت افروخت و اشهب عزیمت را
بجانب شهر جولان داده چو در نوشهر رسید یکی از پادمان هزیم در میان
باغ سر را مخفی مانده بود و از سوراخ دیوار تفنگ استوار کرده عصمت الله خان
به گلوله آتش در شربت سموم ابل گوارا ساخت و خواجه جلال شمش بریده
با اکثر فوج بجانب باره موله اداره گشت.

افراسیاب در حالت هزیمت طبل نصرت نواخته عسکر مخالف را
در چاه کبک انداخته در تادیب تدارک مفت آن علم تجبر افروخت و خواجه
جلال ادبانه موله گرفتار کرده از تیغ گذرانید و محدث خان هنگام جنگ

۱۰ ایضاً. ایضاً.

۱۱ بقول پندت بیرل کاجرو معرکه دوم در موضع پانده وقوع یافت.

اد چیره او در شهر آمده جبه کدل را آتش کشید و در خانه خود نشسته بود بعد قتل
عصمت الله در خانه خواجه طهر پناه برده عاقبت به بند رفت و لاشه عصمت الله
از نقش نگین معلوم کرده همان جا بر سر راه سوره دفن کردند - جان محمد بیگ سامی
تاریخ گفت - ربیع الحی -

تاریخ چنین واقع میگرد بیان

بالتعمیه ملیح این ایجد خوان

از خط کشمیر شد فوج پنهان

اسپ زد و نشتد اسلحه ماند در آل

همدیس سال محمد شاه غازی مدت سی سال بحکومت بسر برده بعلت جنگ

انتقال نمود بموجب اتفاق اعیان مملکت فرزندا و احمد شاه بر تخت جلوس فرمود -

مجا بدالدین احمد شاه - چون احمد شاه در سال کیزار و کیصد و

بعد انتقال پدر بر تخت جلوس نمود و فرمان حکومت کشمیر بنام افراسیاب بیگ خان

بدستور رسول داشت و افراسیاب خان انتظام مملکت کشمیر بخوبی میکرد لیکن سردار

جهان خان بسبب قتل عصمت الله خان همیشه در فکر تخریب و محی بود عاقبت الامر

طالب علی خان را بابت قتل افراسیاب و خفیه پیغام فرستاده آن بدکیش که از خویشان

افراسیاب بود بعلت حطام دنیوی افراسیاب خان را زهر داده از جهان گذرانید -

۱۵ متوفی ۱۱۹۵ هـ مطابق ۱۷۸۰ - برکه تفصیل از تاریخ حسن حصه چهارم قلمی در رق ۲۹۷ الف

۱۶ ۱۱۵۸ هـ مطابق ۱۷۴۵ -

۱۷ یعنی ۱۱۶۱ هـ مطابق ۱۷۴۷ -

تاریخ:- به افراسیابی شد تمام + در میان باغ خود چارستان شریف
مدفون است - این دباخی بر لوح قبرش منقوش - قطعه -

لواها بهادر و فلک قدر زیر دافنا چوری بر تافت
جبریل ز غیب گفت به به زیر قدم رسول جایافت
بهفت سال و دو ماه بحکومت گذرانید -

احمد علی خان پسر افراسیاب بیگ خان که از حرم کشمیری متولد شد
بود در ۱۱۶۵ هجری بنیابت صوبه بفرمان ابوالمنصور اقتدار یافت - همگی دو ماه بحکومت
گذرانید -

روزه برای فاتحه پدر خود فیل سوار و حضرت یل رفته بود ملک حسن
ایرانی که از طرف ابوالمنصور خان نایب افراسیاب بود وی به معاونت آقا باقر
حسن علی ایچیان حضور احمد علی خان را در تنگنای دروازه آشمار بارک گرفته
از دست مانجیان خود بقتل رسانید و لاشه او در شهر آورده میان خاک
پنهان ساخت -

ملک حسن ایرانی که از معتمدان ابوالمنصور خان بود بر نیابت صوبه
اقدام نمود و مدت دو ماه بزور بازوی خود حکمرانی کرده باغهای خواجه ظهیر

۱۱۶۵ هجری مطابق ۱۷۵۱ - ۵۴ - ۱۱۶۶ هجری -

۳۵ و بقول بیزل کاپرو "یک و نیم ماه زمام حکومت در دست او بود" -
(مجموع التواریخ ورق ۲۰۲ الف) - ۵۴ و بقول بیزل کاپرو "سه ماه
امورات ملک را دخل و تصرف نمود" (مجموع التواریخ ورق ۲۰۲ الف) -

دیده مری معزول شد و خواجه مذکور در عهد افراسیاب صاحب کار و مدار
الملک بود. چون عرصه روزگار از تسلط حکام نامدار خالی ماند خواجه ظهیر
بدعوی خود سری خیال افسری بخاطر آورده در نفاذ امور مملکت نجوی پیرخت
و اعیان ملکان از کان شهریه درخواست صوبه دار جدید عرض داشت بحضرت
فرستادند. در آنجا بیاعتنایان و اتری سلطنت هیچ کس بر حکومت ظهیر
مستقل نگشت. عاقبت الامر القلی خان پسر مهدی علی خان تبه صوبداری
یافته از طرف خود میقیم کنت که رئیس شهر بود دنیای ساخت.

میرقیم کنت در ۱۱۶۵ هجری بر حکومت کشمیر تسلط یافته خواجه
بجلادت خود مدارالمهای و حکمرانی میکرد و میقیم در رفاهیت و آسودگی
خلق همیشه سعی می نمود اما بموجب تقدیر و سوءنزد بعضی اهل منصب
و سپاهانشینان موجب معزول ساخت و پلان تفنگچیان را تقلیل می داد
فرمود. بعد انقضای عرصه پنج ماه ابو القاسم خان پسر ابو البرکات خان که در
محل قلاشپوره اداره و پریشان می بود بدعوی وراثت صوبه خود را
می ستود. باغوائی بعضی منصفداران و بهمت و جمعیت معزولیان و جماعت
تفنگچیان و به ازدحام بعضی اوباشان لویای بغاوت افراشت و برادر خود
نورالدین خان با جمعی کثیر بر سر نو کدل فرستاده خود از راه ناله مادر ضلع
دیده مر بر خانه میقیم تاخت آورد و خانه اش را آتش کشید مال و اسباب
بفارت داد و این بیت می خواند. فردا -

بغلزین ست من دامن کوه بکتون وارت فرادم و دارم از دعوای خون

میر تقسیم بود قورع این ماجرا تا ب تقابل در خود ندیده بطرف کوهها که سرحد
زمینداری او بود گریخته رفت و خواجه ظهیر در زوایای اختفا مخفی نشست ابوالقاسم
بر سرند حکومت نقل گشت. پس میر تقیم از مردم بمبئی شکریه فراهم کرده بحار به
ابوالقاسم علم افراشت ابوالقاسم بواسطه بعضی مصلحان طرح مصالحه انداخته
میر تقیم بخدایت و فریبش برآورد.

ابوالقاسم خان در ۱۶۵۱ هـ یک هزار و یکصد شصت و پنج قلاعه حکومت
زیب کردن ساخته بحکومت پرداخت. حمدان ایام احمد شاه درانی را است
کشورستانی افراخته دارد و لا بهود گردید میر تقیم و خواجه ظهیر او را برای تسخیر کشمیر
داده ایچی مافرنه داد و احمد شاه درانی عبداللہ خان ایٹک قاصی را با جمعیت
یا نر دهنه هزار سپاه بجای کشمیر تعیین ساخت.

پس ایٹک قاصی در داجوری رسید ابوالقاسم خان سید محمد عابد را
نزد او وکیل فرستاد که بنده یک لک و پیه نقدی ندانند تعل بندی ارسال داد
ایشان افواج شاهی را بمعاد دت کامل رخصت انصراف بدهند. عبداللہ خان دو ماه
انتظار کشیده ناظم در ارسال زرموعود تغافل نموده جواب بهم نفرستاد و خواجه ظهیر
از بهان خانه نکبت کشیده بهت سازهش مردم افراخته از تیغ گذرانید و لاشه او
دفن کردن نداد. "ظهیر گل" تاریخ است.

ایٹک قاصی بعد انتظار بسیار متوجه این دیار گشته و قصبه شوپیان علم مبارک
افراشت و میر تقیم با استقبال و سبقت کرده در حیدر آباد باطلخی گشت. روز دیگر

در ہفت چار مکر ساخت ابوالقاسم با جمعیت خود بمقابلہ او برآمدہ بمقام گذشت
 ۱۵۔ ذو الحجہ بکرب منرب پیوستند و تا غرضہ پانزدہ روز آتش کارزار متعل بود۔
 عاقبت گل خان خمیری کہ سرفوج قاسم خان بود با فوج افغانہ لاحق گشت
 وقاسم خان از روی کمی لشکر و بسبب نفاق امراء و ہزیمت ہنادرشکریاں بتعاقب
 او دویدہ اسیر کردند۔ بعد چند گاہ ایٹکا قاصی او را ہمراہ خود در کابل بردہ کھنڈ
 گذارید بنا بر رشد فطرت مقبول نظر ہا بنائی گشتہ در حضور می بود و عاقبت رہنڈ
 رفتہ از جان در گذشت ہمگی سہ ماہ بحکومت کشمیر گذارید۔ طبعی موزون داشت
 صافی تخلص میکرد ایں رباعی از دست۔
 دُبا عی۔

بر دور عارضت خطا رسیاں نوشتہ اند

یا بوستان بگرہ گلستان نوشتہ اند

ننوشت ہیچ من کے اوصاف زلف تو

جمعے نوشتہ لیک پریشاں نوشتہ اند

اختتام سلطنت شامان مغلیہ

در عہد احمد شاہ چغت سبب نفاق بی پروائی امرای مملکت در انتظام

سلطنت خلل پذیرفتہ سرکشاں از ہر جانب سر بر داشتہ ہمہ ما خود سر شدند

۱۶۔ در مجموع التواریخ قلمی ورق ۲۰۷ (الف) بجائے "بر دور عارضت" برگرد

عارضت "مذکور است۔

۱۷۔ در مجموع التواریخ ورق مذکور ایں مصرعہ با بنطور آئندہ است۔

"جمعے نوشتہ اند و پریشاں نوشتہ اند"

و از روی تامل تغافل امرای دربار و نکاسل و تجايل شهریار را این افسوس ادا بار
مرتفع گشت - احمد شاه بیکی شش سال به بیست قلابی حکومت میکرد - پس اعیان سلطنت
او را به دخل نموده عالمگیر ثانی برادر محمد شاه در ۹۶۴ هجری بر تخت شاهی نشاندند و در
عهد او مخالفان از هر سو دندان تیز کرده بر تخت دلی پوشش ما آوردند -

له صحیح: ۱۱۶۴ هـ مطابق ۱۷۵۳ء است چنانکه میرا ولاد محمد بکر گنجی ذکر دارد تاریخ جلوس
او گفت: ۱۱۶۴ هـ بر سر سلطنت سلطان عزیزالدین نشست

کارنامه دین و دولت جمله خاطر خوا شد

سال تاریخ جلوس او ذکر آنجا خبر کرد

پادشاه هند عالمگیر علی جاہ شد ۱۱۶۴ هـ

عزیزالدین محمد عالمگیر ثانی پادشاه غازی ابن معزالدین جهاندار شاه ابن شاه عالم بهادر شاه
در ۱۰۹۹ هـ یا که ۱۱۶۴ هـ تولد پذیرفته و نام مادرش انوپ بائی بود - بعد از آنکه عماد الملک غازی
الدین خان وزیر احمد شاه پادشاه را محمول ساخته بکوس کرد، عزیزالدین ابن جهاندار شاه
که شصت و هفت ساله بود و از زمان فرخ سیر پادشاه مفید بود از پنجس برآورده بتاریخ دهم
شعبان ۱۱۶۴ هـ موسوم به عالمگیر ثانی نمود و برای نام بر سر فرمان روانی نشاند - چون
در ایام غلبه مرهه بسیار از هندو مسلمانان عاجز آمدند، با اتفاق نواب شجاع الدوله صوبه از
آوده و دیگر امرایان هند و ستان عرض داشت به احمد شاه ابدالی فرستادند، عماد الملک خیال
اینکه داعی این حمله عزیزالدین محمد عالمگیر شاه ثانی است بخوف جان خود باقی بیگ خان بلخی و
همدی قلی خان کشمیری را که مشیر امور دولت او بودند اشاره فرمود تا ایشان عالمگیر ثانی را
روز پنجشنبه بروایت تاریخ هژدهم ماه ربیع الثانی ۱۱۶۳ هـ (۱۷۵۹ء) بکشند و جانش را

از آنجمله در سال ۱۱۰۰ هجری قمری با جمعیت لشکر مغل بغیر جنگ جلال خاں
دہلی گشته تمامی امرای سلطنت را مصادره نمائید و بجای شهر را غارت نموده
نیز این شاه را به خالی ساختن عرصه چهل و زور دہلی قیام کرده دختر محمد شاه را
غفلت از دولاج خود در آورد و صبیہ صلیبیہ عالمگیر ثانی بهم بستی تیمور شاه نامزد
کرده عالمگیر ثانی را بدستور بر حکومت دہلی جلوس داد و فرقه مرہٹیاں را برای مخالفت
سلطنت دہلی قتل کرده مغلوب و مہزوم ساخت و نجیب الدولہ کہ از ارکان دولت بود

از بالا بطرف دریا بر ریگ چمن افکندند - بعدش پیر بعضی کان لاشه را برداشته در مقبره
همایون پادشاه مدفون ساختند - تاویج وفات اوست

شاہ عالی نسب عزیز الدین کش بود در جوار رحمت جائے

گفت ہاتھ جو رفتہ رجبت

داود عرش سک مردے دئے

(مفتاح التواضع فارسی تصنیف امام شایم چالی کثوریس لکھنؤ صفحہ ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲)

۱۰ حضرت بیگم (شاہ عالم نامہ مصنفہ غلام علی خان، چاپ کلکتہ و مفتاح التواریخ تصنیف

ٹامس ولیم بیل صاحب صفحہ ۲۲۳ -

۵۷۰ نواب گوہر را بیگم (شاہ عالم نامہ مصنفہ غلام علی خان) -

۵۳ نجیب خان المعروف بہ امیر الامراء نجیب الدولہ از قبیلہ عمرخیل داماد دوندی خان

روہیلہ پُور۔ درہنگام شریف پذیرفتن شاہ عالم پادشاہ درالہ باد بظہار بحبیب اللہ

نہجیر بخشی و امیر الامرئی مشرف شد۔ چون یہ افشاؤںہ غازی لدین عماد الملک نمک حرامان

تبخ خا برکلوئے عالمگیر ثانی واندند و شاہزادہ محی السنۃ را کہ پسر کام بخش ابن خلد مکان

۴۴
 لودبرائے نام بر تخت جہانیا فی نشا یندہ ملقب بہ شاہ جہان ثانی نمودند، وضع و

برائی محافظت عالمگیر و در پی گذاشته خود بجانب کابل رجعت نمود و تشریح آن در ذکر
اصد شاه در آن گفته شود و بعد معاودت او عماد الملک که از امرای چیت بود با فرقه

۴۴
مفسرین با نجیب خان پیوستند۔ و عماد الملک بکمان یاسن اندوه پیش رو جمل جهات رفته
در قلعه بھرت پور مخفی گردید۔ بعد ازاں در شاه جهان باد حکم نجیب الدوله بر آب و باد
رواں شد۔ در سال یک هزار و دشتاد و دو و دویست و شصت و یک (۱۷۶۸ء) نجیب الدوله خواست
که فرقه سکھ را که در ملک میانہ دو آیه فتنه و فساد برپا ساخته بودند، به امداد مرہٹہ ما
دفع سازد، بر این اراده در خیمہ ایشان آمدہ خواست کہ بہ اتفاق ایشان بر سر آں فرقه
رود کہ نگاہ عارضہ مایل گردیانش گرفت۔ لاجا پسر خود ضابطہ خان را ہمراہ مرہٹہ گزاشتہ
خود بطرف ردبیل کندشت تافت۔ و در اثنا ئے راه تا بہ ماٹر رسیدہ بود کہ فوت شد۔
و این واقعہ در سال یک ہزار و یک صد و شصت و یک ہجری شاید کہ در ماہ رجب بتوقع آمدہ، لاش او را
در نجیب آباد بدہ دفن کردند (مفتاح التوابع صفحہ ۳۵۱)۔

۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴
۱۵
۱۶
۱۷
۱۸
۱۹
۲۰
۲۱
۲۲
۲۳
۲۴
۲۵
۲۶
۲۷
۲۸
۲۹
۳۰
۳۱
۳۲
۳۳
۳۴
۳۵
۳۶
۳۷
۳۸
۳۹
۴۰
۴۱
۴۲
۴۳
۴۴
۴۵
۴۶
۴۷
۴۸
۴۹
۵۰
۵۱
۵۲
۵۳
۵۴
۵۵
۵۶
۵۷
۵۸
۵۹
۶۰
۶۱
۶۲
۶۳
۶۴
۶۵
۶۶
۶۷
۶۸
۶۹
۷۰
۷۱
۷۲
۷۳
۷۴
۷۵
۷۶
۷۷
۷۸
۷۹
۸۰
۸۱
۸۲
۸۳
۸۴
۸۵
۸۶
۸۷
۸۸
۸۹
۹۰
۹۱
۹۲
۹۳
۹۴
۹۵
۹۶
۹۷
۹۸
۹۹
۱۰۰

مرتبیاں اتفاق نموده عالمگیر ثانی را قتل کرده متصرف دہلی شد۔

بشنیدن این سانحه احمد شاہ باذیلغار آورده در دہلی رسید و مرتبیاں

باتفاق دچیہ تان قریب چهل ہزار سوار با یک ہزار و پانصد ضربہ پرتیا بمقتل احمد شاہ را بہت فرستہ ہمہ ما از دست احمد شاہ کشتہ شدند ہمگی سہس از سرداران زندہ ماندند۔

احمد شاہ مقتول مرتبیاں شاہ عالم ثانی موسوم بہ والا گوہر بر تخت

نشانیہ نجیب الدولہ و شجاع الدولہ نواب لکھنؤ بمعاہدت او مامور کردہ خود

بدبخت ازلی قرار دادہ است۔ تاریخ وفات معلوم نشد۔ (مفتاح التواریخ صفحہ ۳۶۹)۔

نواب شجاع الدولہ ابن نواب منصور علی خان صدر جنگ است۔ اصل نام او جلال الدین

جہدر بود۔ ولادتش در ۱۲۲۲ھ (۱۸۰۳ء) واقع شد۔ نجیب الدولہ بعد وفات پدر

در ۱۲۶۴ھ در فیض آباد بر سر دیار نشست۔ بعد از فتح یافتن (در ۱۲۸۸ھ) بر حافظ

رحمت خان روہیلہ و بند ولایت ملک جدید کہ از دست روہیلہ ما بر آورده بود از دست

در دنیا دگی بیمار شد و فیض آباد مراجعت نمود۔ و ہر چند مریم بر مریم ہا ندر رو بہ الیتام

نیاورد۔ یک ماہ و سیزدہ روز در فیض آباد زیست۔ و بتاریخ بہت و چہارم ذیقعدہ سال

ہزار و یکصد و ہشتاد و ہشت کہ مطابق بہت و نہم ماہ جنوری ۱۲۸۸ھ بود کوس رحلت

بعالم آخرت زد۔ صبح آن در گلاب باڑی کہ پیش ازین مدفن والد ماجدش بود مدفون گشت۔

تاریخ فوتش بطور تعبیہ این است۔

رفت سوئے ملک باقی زمین سرا پرگزند

چون شجاع صفد منصور بر مان جلال

تاج خود بر زمین زگریہ وزاری افکند

شد شجاعت سرا و سخاوت عزم ہم

بطرف کابل رحلت نمود. و بعد چندی که مرزا قاسم مرزبان بنگاله با صاحبان انگلیز مخالفت نمود و شجاع الدوله و شاه عالم ثانی بمعاضدت او رفته بکنگ انگلیز مستعد شدند و صاحبان انگلیز بمنتهض شد آله آباد و کهنو فتح کردند. عاقبت صلح و صفا واقع شد و شاه عالم در بنگاله بملاقات گورنر خیرل فائیز گشته صوبه بنگاله و صوبه بهار و صوبه اودیسه بعضی خرج جنگ داده متصرف کهنو شد و شاه عالم ثانی

یعنی اگر عبارت شجاعت را سر و پا بریده و لفظ عزیم را سر جدا ساخته عدد باقی حروف را با عدد حروف سخاوت گیرند تاریخ فوت برآید. - مفتاح التواریخ صفحه ۳۵۴ -

۱۰ بقول ولیم طمس بیل صاحب "سبب کثرت نوابان اسم خان حاکم بنگاله با رؤسای فرنگ (انگلیز) این بود که ایشان محضر علی خان معزول را برائے مصلحت با دیگر بجا ساخته بر بند ریاست نشاندند. نواب اسم خان تا چند جنگ محاربه با ایشان داشت. آخر بریت بر بریت یافته و تا بقیامت نیارده در شریع سال هزار و یکصد هفتاد و هفت گریخته در آله آباد وادشاه عالم پادشاه نواب شجاع الدوله استمداد خواست. چنانچه نواب شجاع الدوله پادشاه در اواخر سال هزار و یکصد هفتاد و هفت هجری با پاه عظیم بطرف مشرق کوچ نمود و عظیم آباد رسید تا یک ماه به اراده جنگ مقام کردند. بعد گذشتن برنگال بجز منور حساب انگلیز بموجب اشارت صاحبان کابل با فوجی قلیل که در آن ایام داشتند در کبر آمده طرح جنگ و پیگار با نواب شجاع الدوله انداختند. نواب تاب مقاومت در خود ندیده بتاریخ ۲۶ ماه ربیع الثانی ۱۲۸۰ هجری موافق ۲۳ اکتوبر ۱۸۶۴ م رو بر تافت -

شجاع الدولہ را رتیبہ مدارالمہامی خود بخشیدہ بمجاونت و مظاہرت و باقوم
مرستیای جنگ کردہ یونہی کہند از تصرف آنہا بد کشیدہ راں اثنا ضابطہ خان
رہیلہ باتفاق مرستیای متصرف دہلی شد شاہ عالم ثانی بمصالحت و مدافعہ
تحت دہلی از قبضہ آنہا باز انتزاع نمود۔

در ۹۹۱ھ غلام قادر پسر ضابطہ خان با فوج گران بر دہلی خروج کردہ

شاہ غلام قادر خان روہیلہ پسر ضابطہ خان و تیسرہ امیر الامراء نجیب الدولہ روہیلہ
بود۔ بعد گذشتہ شدن امیر الامراء افراسیاب خان مادھو جی سیندھیا در شروع
۹۹۱ھ بروز روز وچا بلوچی عہدہ وکیل مطلق را از شاہ عالم یاد شاہ بہ مادھو راؤ
پیشوا دتا بند خودنایب او گشتہ حاکم کا سلطنت و حکومت قلعہ دہلی و اکبر آباد
بدست خود درآوردہ یاد شاہ را بجز نامہ فی گذاشت۔ چون سال بریں منط
گذشت و فتنہ ہا ہر طرف برپا گشت غلام قادر فرصت را غنیمت شمرده در شروع
سال ۱۲۰۲ھ لشکرے اذافا غنہ جمع ساختہ شاہ بہمان آباد محاصرہ نمودہ
یاد شاہ را چنان تنگ ساخت کہ عاجز آمدہ اورا بحضور خود طلبید و خلعت امیر المراتبی
بد بخشید۔ بعد ازاں غلام قادر خواست کہ مرہٹہ ہا را بہرنوعیکہ نو انداز ملک
بر سازد تا بلا مزاحمت غیرے بکار ملک پردازد۔ چون یاد شاہ مجاہدانت
کہ از دست او بیچ کارے نیاید و ز بیم مفت بر باد خواہد رفت، در وادان
مبلغ مذکور راضی نشد۔ غلام قادر ازین سخن بیچ و تاب خوردہ خاموش ماند۔
تا روز دیگر کہ بست و دوم از ماہ شوال سنہ مذکور بود چندے از افغانان
قوی ہمیکل را ہمراہ خود آوردہ اول یاد شاہ را مع نو زدہ شاہزادگان کہ پسران

قبضه نمود شاه عالم را بایت نشاندی دقاین و خزاین نهایت محنت رسانید
چشمانش از حدقه بدر کشید و بسیار از اراکین سلطنت و رؤسای شهر
تقلیل رسانید و جمیع کثیر بابت آب دانه معذب کرده از جان گذرانید اهل
شهر را ترس و مرعوبت کرده بخوف مرعوبان گریخته رفت عاقبت در دست
مرعوبان گرفتار آمده کالبد او را زنده لخت لخت نمودند و شاه عالم را
در حالت نابینائی بدستور بر تخت جلوس دادند.

پس تمامی ملک از جنگاله و دکن و آگره تا دریای شور از تصرف
بدر رفت اما کسی پادشاه جرار نبود و در نه سلطنت غلیم قائم می شد چنانچه

و بمیرگان پادشاه بودند و تنگتر ساخته مقید نمودند - دشا بنزاده بیدار بخت ابن احمد شاه
پادشاه مرحوم را از محبس برآورده موسوم به بیدار شاه ساخته بر تخت نشاند - بعد از
این ملک حرام جنکیش آنچه مال و زر و زیور و حواجر چه از خزانه پادشاهی و چه از
پرده نشینان محسرات پادشاهی بود با انواع جروت و پنج بدست آورد - بالجملة
بعد فضیلت بسیار بنا به پنج هفتم ذیقعد سنه مذکور پنج روپیه را با فقر فرمود
تا بر سینه پادشاه سوار شود هر دو پیش را از نوک خنجر برآوردند - بعد از این
ملک حرام تا یک ماه دیگر دست نظم بر او لا دتموریه در او داشته آنچه مال از نوک
بدست آورده بخوف مرعوبان داد و از دهم ذی الحجه بطرف غوث گدازه شتافت مختصر
اینکه مرعوبان تا عاقبت غلام قادر خان نموده او را در ماه ربیع الاول سنه ۱۰۳۰ دستگیر ساخته
بسرانگی که لایق آن بود رسانیدند یعنی اول هر دو پیش برآورده و گوش و بینی دست و پا را
بریده پناه جهان آبا دفرستادند - اما در شانهای راه میرد -

در ملک پونا و ناگپور و گجرات و گوالیار و سندھ و بہار و ہونوگر حاکمان خود
جدیداً حکومت میگرداند و نظام الملک در حدود دکن علی وردی خان را کما
بنگالہ و سراج الدولہ در قلمرو کھنورتخت سنگہ در ممالک پنجاب حاکم شدند

لہ نواب علی وردی خان بہارت جنگ بکشتن علاؤ الدولہ سرفراز خان ابن نواب شجاع الدولہ
خان بتاریخ سیزدہم ماہ صفر ۱۱۵۳ھ (۱۷۴۰ء) ناظم بنگالہ و بہار و اڑیسہ گردید۔ بعد از
حکومت شانزدہ سال بہرہت ۱۱ سال در ۱۱۶۹ھ رہ گرائے آخرت گردید۔ تاریخ وفاتش
تخلیص بیامرز ۱۱۶۹ھ یافتہ اند۔ صاحب تاریخ سیرت خیرین می نویسد کہ اکثر بہارت جنگ می
کہ اسباب دلائل بران می کرد کہ بعد از ماسواہل ممالک ہند و تصرف کلاہ پوشاں یعنی
انگریزوں خواہ آمد و چنان شد کہ او گفتہ بود۔ (ایضاً صفحہ ۶۳۷)۔

۲ صبح:۔ "قلمرو بنگالہ" نواب سراج الدولہ فرزند کلان زین الدین احمد خان المہتاب بہ
بہارت جنگ بود۔ بعد وفات عم خود علی وردی خان بہارت جنگ در ۱۱۵۶ھ مطابق ۱۹ دجستہ ۱۱۶۹ھ
برسندایات بنگالہ و بہار و اڑیسہ منکمن گردید۔ چون بتاریخ سیزدہم ربیع الاول نواب آتش احمد
شہامت جنگ کہ خدمت دیوانی بنگالہ اختصاص داشت وفات یافت، نواب سراج الدولہ را
راج بلب پیشکار شہامت جنگ را بجلت محاسبہ گرفتہ کہ در سراج الدولہ می خواست کہ عیال
اوراہم دستگیر نماید، بہارت جنگ در حالت بیماری مانع شدہ بود کہ بالفعل متوقف
دارند۔ بعد حصول صحت من عیال اورا خواہم طلبید۔ چون خود حاکم شد راہ رام
جماعہ دار را حکم کرد کہ در کلکتہ رفتہ عیال و اطفال را بہ بلب برآوردہ بیارد۔
انگریزوں معترض شدند۔ بحمد اصفاے این خبر سراج الدولہ را آتش ختم گرفت۔
در ماہ رمضان با انگریزوں جنگ کردہ مظہر و مغفور شد۔ بعد چندی مابین انگریزوں
و سراج الدولہ مصالحت واقع شد۔ ولے کلاہ سپہ سالار و قوماندان افواج
انگریزوں با میر جعفر کہ یکے کے نعمت داران نواب بود خفیہ معاہدہ کرد۔ در ماہ جون ۱۱۶۹ھ

و مردم جاٹ و ربهیلہ بہ ممالک خود ما قابض گشتند و از ہر طرف آتش بغاوت فاد
و خونریزی شعل می بود و مزارعان پریشان تا جران ہراسان باشندگان نزل
ہمی بودند ہرج و مرج و بھیس و بھیس نوعی بود کہ تشریح آن تطویل است -
در ان اثنا صاحبان انگریز پوش آورده در عرضہ چند سال تمامی ہندوستان را
قبضہ کردند تو ضیح آن در اوراق آیندہ شرح گردد -

مختصر کہ صاحبان انگریز صوبہ دہلی از قبضہ شاہ عالم ثانی در ۱۲۱۶ھ مطابق
۱۸۰۳ء نزع کردہ و ادا یک ملک و بیہ در ماہ نشین مقرر کردند و بیست و ہفت سال در حکومت
و ہی بسر بردہ انتقل نمود و در ۱۲۱۹ھ پیش از اکبر ثانی قائم مقام

عظیم از پای تخت برآمدہ در پلاسی آمد - در اینجا جنگ عظیم تاجی واقع شد - لواب
سراج الدولہ بہ سوامی و غدار می جعفر دستگیر شد - روز دیگر میر جعفر بصوابہ
انگریز سراج الدولہ را مقتول ساختہ لاش آن ظلم را از ہودج آویزل
کرده در ہر گدایند و در خوش باغ بہ مقبرہ لواب جہا ببت جنگ مدفون ساختند
نظامت لواب سراج الدولہ یک سال و چہار ماہ بود - و قتل او در آخر ماہ شوال
۱۲۵۷ھ (۱۸۵۷ء) واقع شد (ریاض السلاطین مصنفہ غلام حسین سلیم
مطبوعہ رابل ایشیاٹک سوسائٹی بنگال کلکتہ ۱۸۹۸ء از صفحہ ۳۶۳ تا
۳۷۷) - (برائے تفصیل مزید سراج الدولہ مصنفہ محمد عمر نور الہی مطبوعہ
انجمن ترقی اردو ہند) -

۱۲۲۲ھ - ابو النصر معین الدین محمد اکبر ثانی ابن شاہ عالم پادشاہ غازی
ولادت او بتاریخ شب چہارشنبہ ہفتم رمضان ۱۲۴۳ھ (۱۸۶۰ء) از بطن مبارک
محل وقوع آمدہ و بعد وفات پدر بمبہر چہل و ہشت سالگی بتاریخ ۲ رمضان ۱۲۷۱ھ
کہ ۱۹ ماہ نو مہر ۱۸۵۷ء بود در دہلی بر تخت نشست - مولوی امام بخش مہبائی

مسند پریشانی گشت سی و یک سال بخوش سلو بی گذرانید - و در سن ۱۲۵۳ هجری بکهنه
دو صد و پنجاه پیش از پادشاه جانشین شده عرصه بستان سال بیکامرانی بنبرد

در تاریخ جلوس او گفته

بهر چه کرد کس خلافت اکبر شاه

بشرف دولت اقبال و عزت ناموس

سرش غیب زوئے بدیهه بیک نگاه

چهره عشرت پذیر گفت سال جلوس

بیت سکه

بسم و زنده خوش سکه جهان بازی چراغ دوده تیمور اکبر ثانی

(فتح التواریخ صفحه ۳۷۵)

اصحیح: "۱۲۵۳ هـ" - ابوالمظفر سراج الدین محمد پادشاه پادشاه غازی

ابن محمد اکبر ثانی پادشاه غازی - ولادت پادشاه بتاریخ ۲۸ شعبان ۱۱۸۹ هـ

(۶۷۷۵) روز سه شنبه از لطن لال بائی بوقوع آمد - عبارت ابوالمظفر تاریخ

میلاد اوست - بعد وفات پدر بتاریخ ۲۸ جمادی الثانی سال ۱۲۵۳ هـ مطابق

۲۸ ستمبر ۱۸۳۷ در دلی بر تخت نشست - یک لک روپیه ماهواری برائے

مصارف او از سرکار کسبی مقرر شد - مولوی امام بخش صهبائی تاریخ جلد شش

دریں مصرعه یافته است -

۱۲۵۳ هـ

آمد بلب خرد چراغ دلی

در ۱۲۵۳ هـ بنا بر مانه که خلاف انگلیسها سر زدند از تخت معزول گردیده در

زنگون (برما) محبوس شد - و در آنجا بتاریخ ۷ نوامبر ۱۸۶۲ هـ گرائے بغا گردید -

(ایضاً صفحه ۳۹۴)

یازده سپرداشت -

صاحبان انگریز به نسبت آنهاب بسیار عظیم تکریم مرعی میداشتند بموجب تقدیر
 در ۱۲۸۶ (۱۲۸۶ هـ) در دلی واقع شد و بهادر شاه را به تبعیت خود
 باغیان مجبوس داشته پیران و متعلقان او قتل رسانیدند و دولت خانه
 شاهی که از غریب و زکار بود دسما کردند "دلی کاغذ" تاریخ است -
 بهادر شاه در ۱۲۸۶ هـ در سرخانه وفات یافت و سلطنت شان چفت
 باخت تمام رسید -

تسلط یافتن احمد شاه درانی بر ممالک خراسان و هندستان و شمیر
 صاحب واقعات درانی رقمطراز است که احمد شاه ابدالی و محمد زلی
 خان بن عبداللہ خان بن حیات سلطان از قوم سدوزنی مشهور به بدلی
 است وطن مالوف ایشان از قدیم ملتان بود -

در ۱۲۹۹ هـ عبداللہ خان با قوم و تبار خود از ملتان بهجرت کرده
 در حدود هرات بود و شایس خود اختیار نمود و در آنجا از قوم ابدالیان قریب
 شصت هزار خانه از قدیم سکونت میداشتند - عبداللہ خان بموجب
 شجاعت ذاتیه خود سرغنہ این قوم شده بر حاکمان هرات بارها خروج
 نمود و چند گاه در دست مخالفان اسیر ماند - عاقبت در دست زلی
 خان والی هرات کشته شد -

وقتی که نادر شاه تسخیر خراسان کرده در هرات رسید احمد شاه
 ابدالی منظور نظر او گشته بمشایره شایان در حلقه یاران خود درآورد

دارحُسن اور صلح واطوار اور بخوش شدہ مفارقت او گاہے منظور نہیںداشت
چنانچہ بارہا دراجلاس عام می فرمود کہ من در نوران و ایران و ہندوستان هیچکے
مثل احمد خان نیک محض ندیدم۔

روزے نادر شاہ بر کرسی زر نگار نشسته بود احمد شاہ را گفت اے
احمد خان این سخن از من یاد داری کہ بعد از این مالک این سلطنت تو باشی در آن وقت
حقوق نعمت من یاد آوری کہ فرزندان مرا ملک و حمایت خود نگہداری۔ چون نادر شاہ
بعد تسخیر ہندوستان در ملک خجوشان مقام فتح آباد رسید بدغای مردم قزلباش
و افشار از دست محافظان خود در شہر مرزبان شہرستان عدم شد۔ یہاں وقت
احمد شاہ ابدالی از قوم ابدالیان دوسہ ہزار سوار ہمراہ گرفته قوم افشار و قزلباش
قتل کردہ مہزوم گردانید و تمامی مال و اسباب و خزینہ از اردوی نادر شاہ با خود
برداشتہ بجانب قندھار ایغا رنمود و صاحب شاہ نام فقیرے دیوانہ وضع ہمراہ او

۱۔ شب یکشنبہ، ۱۱ جمادی الثانی مطابق ۹ جون ۱۷۲۲ء۔

۲۔ بروایت منشی عبد الکیم خان صاحب تاریخ احمدی درویش از کشتے لاہور بود و اکثر
در خیمہ نادر شاہ آمد و رفت می داشت۔ ہر گاہ احمد شاہ برائے سلام نادر شاہ از آن راہ
می گذشت بر درویش مذکور ہم سلام می گذارد۔ می فرمود اے احمد خان من بہ تیاری سلطنت
تو ام۔ احمد شاہ از این سخن با اعتقاد تمام بخیر مت آں درویش داشت۔ چنانچہ در روز
مقتول شدن نادر شاہ آں درویش را ہمراہ گرفتہ قندھار روانہ شد و در آنجا از تحریک
ہمیں درویش اعلان پادشاہی خود نمود۔ بعد چندے در لاہور در میان خویش و اقربائے
خود آمدہ بطور مجاذیب در کوچہ دہانہ را باواز بند می گفت کہ من نشان و علم ہائے احمد شاہ

می رفت روزی فقیر مذکور خاک تودہ افراخت و احمد شاہ بران خاک تودہ بنشاند
و چند برگ گاہ بر سر او نہادہ گفت کہ ترا پادشاہ کردم این تخت و این تاج بر تو مبارک
باد ترا پادشاہ درانی خطاب دادم۔

بعد ازاں اور ایسے کسے ابدالی نیگفت۔ ہماں روز احمد شاہ درانی
با جمعیت پنج شش ہزار سوار در قندمار رسید۔ اتفاقاً ہماں روز تقی خان
آختہ بیگہ خزانہ داخل خراج شاہی از ناصر خان حاکم کابل پشاور گرفتہ در خدمت
نادر شاہ میرفت احمد شاہ خزانہ از او اخذ کردہ آختہ بیگی محبوس داشت
او خود در دارالامانہ قندمار در بارش ہی فرمود و امیران و معاریفان خود
خلع فاخرہ بخشید و سکہ خود رائج ساخت۔ سکہ۔

حکم شد از قادیچوں بہ احمد پادشاہ سکہ زدن بریم وز راز موج ماہی ناما
الحکمہ للہ یا فتاح احمد شاہ درانی۔ سجع مہر نہاد۔

آنگاہ برائی تخیر ممالک ایت عزیمت افراختہ حاکم غزنین را مغلوب و مقہور
ساخت۔ پس بجانب کابل ہضمت فرمودہ سوہیہ را آنجا ناصر خان بجانب پشاور

درانی در اینجا استادہ خواہم کرد۔ درانی زمانہ نو از خان ابن خان بہادر ذکر یا خان
کہ صوبیدار لاہور بود از روئے توفیق سیانی آل درویش مظلوم را قتل کتاہند و بعد چندے
خود نیز مرد۔ (تاریخ احمد مطبوعہ ۱۱۷۷ھ صفحہ ۶)۔

۱۔ در تاریخ احمد "تقی خان"۔

۲۔ در تاریخ احمد صفحہ ۶ "سکہ زن بریم وز راز موج ماہی ناما" آمدہ است۔

۳۔ در تاریخ احمد صفحہ ۶ "الحکمہ للہ یا فتاح احمد شاہ درانی"۔

مفروشند و پادشاه ضبط و ربط اطراف کابل نموده کیت عزم را بجناب
پشاور جولان داد. ناصر خان در کوهستان هزاره پنهان گشت و سردار
جهان خان و نبال و تاخته در لاهور رسید و مال اسباب و راقبضه کرد
پادشاه بعد از انتظام پشاور بجناب قندهار ایضا فرموده بند و بست ممالک
خراسان هرات و کابل قندهار بکام دل ساخته برای تسخیر هندوستان
رایت عزیمت افراشت.

در ۱۱۹۰ هجری دوازده هزار سوار همراه گرفته بجناب لاهور
بهضت فرمود و شهنواز خان صوبیدار لاهور استعانت از محمد شاه
چغت نموده هنوز افواج شاهی از دلی متحرک نشده بود که احمد شاه
قلعه لاهور فتح نمود و شهنواز خان بجناب دلی مفروشده تمامی اسباب
مخاریبه در دست احمد شاه افتاد و محمد شاه چغت خود بیمار بود و فرزند خود
احمد شاه بخاریه احمد شاه درانی مأمور ساخت و بمقام سرسهند بخاریه فریقین
رویداد. قمرالدین خان وزیر الممالک دلی کشته شد. کثیرا سنگه اجه جی پل
با جمعیت بنقاد هزار سوار از حرم بگاہ مفروش گشت. بمکی معین الملک سپهرالدین
خان استقامت کرده دادشجاعت میداد نزدیک بود که احمد شاه درانی غالب
می شد لیکن بموجب تقدیر در باروت خانه احمد شاه شتر افتاده بصاعقه

له صوبیدار کابل پشاور از طرف نادر شاه درانی (ایضا صفحه منور) -
طامس ولیم سلیمان صاحب تاریخ وفات وزیر قمرالدین خان در سبیل "مائے نواب قمرالدین خان"

یافته است (مفتاح التواریخ صفحه ۳۲۶) -

لشکر او تباہی یافت -

احمد شاه مغلوب گشته بجانب قندمار رجعت نمود و معین الملک تالاب دریای سندھ لشکر غنیمت را تقاب کرده از پنجاب بدر کشید - احمد شاه چنت از سرسبز خبر انتقال پدر خود محمد شاه شنیده بر جناح تعجیل بدلی رفته بر تخت شاهی مباحی گشت و نواب صفدر جنگ بر منصب وزارت استقلال یافت و معین الملک حکومت پنجاب و ملتان بخشید - احمد شاه درانی خبر انتقال محمد شاه و گشته شدن قمر الدین خان شنیده بسیار لاسعت نمود و سامان حربی ضربت رست ساخته در ۶۴۲ هجری عنان عزیمت بجانب هند باز معطوف داشت و از لاهور معین الملک بمقابلہ او بربل دریای راوی محاربه عظیم واقع شد - عاقبت احمد شاه رایت فیروزی فراخته داخل لاهور گردید - معین الملک نیز دامن امان در آمده جان بخشی یافت -

گویند احمد شاه از و پرسید که اگر من در دست تو می افتادم در حق من چه میکردی معین الملک گفت سرت بریده بدلی میفرستادم احمد شاه گفت حالا تو در دست من افتادی در حق خود چه میگوئی معین الملک گفت اگر جناب رحیم هستند مرا بخشند و اگر ظالم هستند مرا بکشند - احمد شاه از حق گوئی او مخطوط شده بخلاص فخره سر فراز نمود و بخطاب خان بهادر رستم هند موسوم ساخت - پس معین الملک نذر آنکه کثیر بقدر پنجاه لک روپیہ داخل خزینه عامره کرده بر حکومت لاهور باز منتقل گشت - و احمد شاه

پنجابِ طمانِ داخل ممالک محروسہ خود کردہ بجانب قندھار رجعت نمود و بروقت
 نہضت موجب تخریقِ ترغیب و وسای کشمیر عبداللہ خان اشک افاصلی برای
 تخریب خطہ کشمیر با جمعیت افواج کثیر مامور ساخت کیفیت آن در اوراق گذشتہ
 گفتہ شد۔

آنگاہ پادشاہِ بذات والا در خراسان رفته امصار و بلاد بسیار قبضہ
 و فرزندانِ نادر شاہ را قدر و منزلت افزید و در قندھار نادر آباد ویران کردہ بجای
 آن اشرف المبلاد احمد شاہی مامور ساخت۔ بعد چندے معین الملک بموضع ہفتہ انتقال
 نمودہ زوجہ او مغلائی بیگم در ضبط و ربط انتظام مملکت پرداخت۔ و آدینہ بیگ
 حاکم دوآبہ بر سر او خروج نمود و مغلائی بیگم دودستہ افواج شاہی از سرارِ جہان
 خان طلب نمودہ آدینہ بیگ را شکست داد۔

چوں احمد شاہ از وفات معین الملک روگردانی آدینہ بیگ خبر یافت با عسکر
 موہر بار سیوم در سالہ در لاہور رسید و مغلائی بیگم بواسطہ سردارِ جہان خان
 باریاب حضور گشتہ مورد الطاف جہانباغی گردید۔

پادشاہ چند روز انتظامِ ہمام پنجاب نمودہ نور الدین خان بامیرئی باشکر
 شصت ہزار سپاہ برای سرکوبی سوکہ جیون کہ در کشمیر باغی شدہ بود مامور ساخت
 و بذات والا جانے پی نہضت فرمودہ خرامان خرامان بے مزاحمت کے در شاہجہان
 آباد رسید و نجیب الدولہ تاکر نال و عماد الملک عالمگیر ثانی تادہ میل استقبال
 نمود و آنگاہ باتفاق یکدیگر داخل دار الخلافت شد و دولتخانہ عالی برای جہان خالی

گشت و احمد شاه معرفت سردار جهان خان مبلغ پنجاه لک و سپه از انتظام الدوله
پسر قمرالدین خان وزیر درخواست نمود. وی از روی حساست جلی از نفاذ
فرمان شاه در آن سرسپیده سردار جهان خان محرم خان را حکم داد که دولتی
انتظام الدوله را تصرف نماید وی تمامی مال و اسباب طروف طلا و نقره و یو اقیق
نگین و غیره قبضه کرده از تخت دیوار خانه یک حوض اشرفیه با قدر یک کروڑ و پون
کشیده داخل خزینۂ ہی ساخت.

بعد آن بصلاح عالمگیر ثانی تلاشی خانه های امرا و اعیان کرده هر چه یافتند
بروند و غلانی بکیم زوجہ معین الملک از احوال امرای شاهی آگاهی بود که کیفیت و
حیثیت هر یک در پیش جهان خان حالی کرده هر کس غارت کنند و از خوشدامن
خود زوجہ قمرالدین خان در دو جا هر و طلا تمام گرفته بخدمت پادشاه گذرانید و
احمد شاه همگی پهل و در دہلی قیام کرده و دختر محمد شاه غازی در بغداد و اوج
خود را آورده دختر عالمگیر ثانی بعقد فرزند خود تیمور شاه نامزد ساخت. انگاه
سردار جهان خان را برای قتل باغیان متہرا با لشکر بے انتہا تغین فرمود و سردار
مذکور در لواحی متہرا رسید از اہل ہند و مرہٹیاں ہزاراں ہزار قتل رسانید و بتخانہ
موفور سمار ساخت و امصار و بلاد را غارت کرده بدرگاہ رسید.

احمد شاه بعد تر از مرت امرایان دہلی عالمگیر ثانی بدستور بتخت نشاند
خود بجانب قندہار رجعت نمود و خان محمد را حکومت سرہند و سرفراز خان افغان را حکومت

۱۵ در تاریخ احمد صفحہ ۹ بجائے "یک کروڑ و پونہ" دو کروڑ و شترتی "مذکور است -

۱۶ مراد از "شولاپوری بکیم" است (ایضا، صفحہ مزبور) -

دوایه بخشید و شانزده تیمور را صوبه داری کشمیر عطا نمود.

پس دیرتر ترس و خدمت کرده از طایفه سنگان هزاران باغیان تقبل آورد و تالاب مرتر از خاک پر کرده و تعمیرات آن تمام برهم زده بقتل ما رفت.

چون مردمان پنجاب استند که پادشاه در قندهار رسید آدینه بیگ سرازین بغاوت کشید با اتفاق فرقه سنگان تیمور شاه و جهان خان را از لاهور بدر کرده دالمن آباد در چار محال ساینه انگاه عماد الملک با اتفاق راهبای مرسته خروج کرده عالمگیر ثانی و انشام الدوله از تیغ گذرانیده تا بعضی مملکت بی شد و نجیب الدوله در سهارنپور محصور گشت باغیان مرسته عبدالصمد خان قید کرده تا سرسند ملک غارت نمودند و با اتفاق آدینه بیگ تیمور شاه در پشاور رسید و ملک پنجاب تا آب منصرف شدند و افواج سنگان به نسبت مسلمانان غدر و قهر کرده با انواع عقوبت محنت و مقهور کرده هر جامع اذان نمودند و تالاب مرتر که از خاک پر شده بود با صاف کنایندند. مدعا که در هند و پنجاب عجب هرج و مرج برخاست.

چون این خبر و حشت اثر بر سمع پادشاه رسید فی الفور بالشکر صحرار و خوشخوار بجانب هند ایغار نمود. و قتی که بر ساحل دریای املک خیم دولت افراشت قمرج مرستیان از املک مفور شده در دلی رسید و احمد شاه به مرامت ایغار و اردلان شده عماد الملک بالشکر مرستیان در حدود سرسند رایت تقابل فراخت و با فوج احمد شاه داد محاربت و شجاعت داده عاقبت هزوم گشت و در حدود شاه جهان آباد

معه صبح. صوبه داری لاهور است و آنکه در متن مذکور است سهواست. برای تفصیل

رجوع کنید به تاریخ احمد صفحه ۱۰.

پای استقامت افشرد۔

پس احمد شاہ در سہارنپور رفتہ بنجیب اللہ ولہ از محصرہ کشید با اتفاق افواج
ہندی مؤخر پٹمان متوجہ دہلی گشتہ محاربہ عظیم واقع شد و ہزاراں مرہٹیاں بقتل
رسید۔ پس احمد شاہ ظفر منصورہ داخل شاہجہان آباد گردیدہ فرزند عالمگیر ثانی مسمی
والاکہ ہر بر تخت نشاند۔

بعد ازاں برای سرکوبی مرہٹیاں بملاک جات عزیمت کردہ سولج مل جات بملاک
دولت بغارت رفت و مرہٹیاں بطرف دکن آوارہ گشت۔

احمد شاہ از آنجا رجعت کردہ ایام ہر سات در دہلی گذاریدہ در ان اثنا
عماد الملک راجہ مای مرہٹہ با فوج یک لک پیادہ و چہل ہزار سوار و پانصد نفر قہر
قلعہ شاہ جہان آباد را محصرہ کردہ فتح نمودند و از آنجا بر قلعہ گنج پور تاختہ بسیاری
از سرداران بقتل رسانیدند۔

بشنیدن این واقعہ پادشاہ ایفارا کردہ با افواج بیشمار بر دریا جمنہ قیام
ساخت چوں دریا جمنہ طغیانی بود احمد شاہ حمزہ میانی خواندہ تیرے بدریا انداخت
و بہاں وقت جیش خود را فرمان داد کہ **بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ** خواندہ عبور کند
مطابق حکم سرشاہی با سامان و ہباب توپ تفنگ از دریا عبور کردہ بر ساحل مسکت
رسید و بیچ کسے راجہای اسپان تر نشد۔

جنگا دل با ہتمام پسند خان قریب سہری سنبھاگ و جنگ و دم مقام کرنال

بعلل مده مرستیان را قتل عام کردند بپست هزار کله را مناره افراشتند در آن
حالت گو بند پنڈت و حکم راؤ با جمعیت چهل هزار سپاه از راه دیگر بر غارت
دہلی دویدند و بکیم پادشاه حاجی عطا اللہ خان و حاجی کریم داد خان بمقابلہ
آنها یورش آورده همه مائتہ تیغ آوردند۔ گو بند پنڈت و حکم راؤ کشته شدند۔
مختصر کہ بعد جنگ مائتہ بیارخی لافان شہر را مقتول و مفہور و مغرور گشتند۔
پادشاه طبل فیروزی را و اختہ منوجہ دہلی شد و رحمت اللہ خان و سرداران افواج را
خلاع فاخرہ بخشید بعد از حکام و انتظام ہندوستان بجانب قندھار نہفت
فرما شد اطراف الکناف را ضبط و ربط نمود۔

پس از آن چیلہ مائی گورو گو بند سنگمہ در پنجاب علم بغاوت افراشته
اہل اسلام را در لاہور و امرتسر و غیرہ جاہا ضرر مائی شدید رسانید و اہل
لاہور را در قلعہ چنڈالہ محاصرہ کردند در آن وقت احمد شاہ در قندھار بود ناگہ
بوقت نصف شب از خواب بیدار شدہ با صد سوار دستہ غلامان خاص
بطرف پنجاب ایلغار نمود و شاہ ولی خان وزیر را پیغام فرستاد کہ مرا مع افواج
شاهی در لاہور برای جہاد حاضر باشد و خود بعمالت تمام در عرصہ سہ روز
وارد لاہور گردید چون از محاصرہ چنڈالہ خبر شنید بہان وقت در چنڈالہ
رفت ہمگی یکصد بپست سوار ہمراہ داشت چون فوج سنگان از قدم احمد شاہ
خبر یافتند ہمہ مامفرو شدند قلعہ گیان از محاصرہ بردارند بغرباط پوس فائز
گشتند و بہان وقت شاہ ولی خان وزیر با فوج شاهی حاضر در بار شدہ
لہ در تاریخ احمد عطا ئی خان ۔

بتحقیق فرقه سنگان کوش برده چهل هزار باغی بقتل آورد و پادشاه چندی در
در لاهور قیام کرده بجانب قندهار رجعت فرمود شاه ولی خان از شاه در آن
سبب تعجب و اضطراب این نهضت پرسید پادشاه گفت که من سرور کاینات
علیه الصلوٰۃ والتحیات و حضرت محبوب سبحانی در خواب دیدم فرمودند که سنگان
بمقام خدایه مسلمانان را ایذا میرسانند میسرعت تمام رفته خلاصی آنها نمایند
چون از خواب بیدار شدم برای یافتن فرمان بغیر تامل درنگی مسرعت کرده ریجا
رسیدم - فقط -

بعد چندی گاه سنگان باز خروج کرده بتاخت و تالاج رعایا مشغول
شدند باستماع اخبار پادشاه مرتبه ششم دوسنه نهضت فرمای پیاپی شد
بمقام انبیا که قیام ساخت باغیان تاب تقابل در خود ندیده در حدود
کوستان مفروش شدند و پادشاه صوبه داری سرسند به نجیب الدوله بخشید
و امر سنگه را خطابی را حکمی عطا نموده بر حکومت پٹیاله مامور ساخت و خود با جا
و حلال بجانب قندهار ریت نهضت افراشت -

۱۷ تاریخ احمد صفحه ۱۷ - ۱۸ راجه امر سنگه سپه راجه سردول سنگه بود - حسب
سپارش شاه ولی خان وزیر احمد شاه به عطی خلعت فاخره و خطابه راجه را جگان سرفراز
شد - چنانچه تا حال پٹیاله در محل اولاد همین راجه امر سنگه است - گویند که او بنا بر
اظهار خلوص و عقیدت نسبت شاه ولی خان وزیر مرنوی خود در هر خویش امر سنگه
بامرنوی کنده کرده بود زیرا که وزیر مذکور قوم بامرنوی داشت -

انتباه :- تا اینجا بر خه از احوال پادشاه نامدار زیب تحریر یافت
 اکنون کیفیت صوبداران او که در کشمیه حکومت میکردند نگارش شود -
 اوزنگ سیزدهم در بیان حکومت و تقلل شانان زینیه
 در خطه کشمیر سلطنت احمد شاه درانی

عبداللہ خان اشک قاصی - دسہ ہزار و یکصد شخصت و شش
 فتح کشمیر ساختہ بنظم و نسق و ضبط و ربط و جور و جفا و ظلم و دغا و لطایل و قمار و
 اخذ مصادره و نذرانہ در ملک شور و شریر داشت و ختم این و دفاین شانان
 چغت و اسباب فریش ظروف طلا و نقرہ ہرچہ در دولت خانہ شاہی و میان
 باغات موجود بود در قبضہ خود در آورد و اعیان و ارکان و منصبداران شہر را
 بزجر و قہر مصادره ماکرت -

چنانکہ یکے از منصبداران جلیل القدر ابشادت و حدت سنج داغ از دست
 زبانان از قالب تہی گشت و مرکب این غزل را انعام بخشید از قاضی خان بیک لک پیم
 مصادره گرفت باز ہم فرزند او در دست مؤکلان شدید معذب بود چون انواع
 عذاب بتیاب گشت لاچار خود را از زینہ کدل بدیافتند و در آن زمان نمرخ
 اشرفی پیش رو پیہ و نمرخ رو پیہ بہ بیت تنگہ و قیمت مس بہ نیم رو پیہ رسید -
 گویند در عہد شانان چغت قریب ہشتاد نفر کہ طعی دار نامدار از مصاد
 بعید آمدہ دریں جا تجارت میکردند و بسبب ظلم عبداللہ خان ہمہ ما بیدل گشتہ
 باقیم خود را در گذشتند و حباب در تجارت و معیشت مردم ہر نوع خلل آمدہ در
 ملک رعایا ترزل افتاد - بیت :-

پرسیدم از خرابی گلشن لبانغان

افغان کشید گفت افغان خراب کرد

مختصر کہ عبداللہ خان برہنہوئی میر تقیم شاہ از جور و جفا ظلم و اِذا
دقیقہ فرو گذاشت نمود۔

چون

عاقبت خواجہ عبداللہ خان کابلی درینجا بر تہدہ صوبہ داری سوکہ

مل بر انتظام صاحبکاری مقرر گذاشتہ خود میر تقیم والوالہ قاسم خان و
سایر اعیان بحضور رفت گویند یک کہ در روپیہ نقد و جنس ہمراہ برد۔

خواجہ عبداللہ خان۔ بعد رفتن عبداللہ خان بحکومت کشمیر متقل
گشتہ با سوکہ حیون مل کہ صاحبکارا بود طرح خصومت انداخت سوکہ حیون مل

۱۷ دربارہ میں میر تقیم کہت کہ بقول پندت ہیرل کاچرو و حرکا و ردن افغانا و موجب
فتنہ و فساد کشمیر بود کہے بطور ایہام چہ خوب گفتمہ است۔

۱۸ دل ہر خوف و ہنہیم است درین شہر کن غم سفر قتنہ مقیم است درین شہر
(مجموع التواریخ ورق ۲۰۶ ب)۔

۱۹ اذ نا فلان آں آوان بہ ثبوت رسید کہ مبلغ خطیر عبارت از کرو روپیہ نقد سوای
اثاث و اسباب دولتانہ شامان چٹائیہ کہ در ردون قلعہ کوہ ماراں بود و ہنود آتار ش
ہویدا است از کشمیر ہمراہ بردہ (تاریخ کشمیر ہیرل کاچرو ورق ۲۰۷ الف)۔

۲۰ راجہ سکہ حیون مل کھتری در کابل متولد شد و خانوادہ شہ از ہیرہ ضلع خوشاب (پنجاب)
بود۔ وقتیکہ شاہ ولی وزیر اعظم احمد شاہ ابدالی بود، سکہ حیون نظامت کشمیر یافت۔
در آغاز حکومت خود سکہ حیون بعد از انصاف حکومت میکرد۔ بعد چندے بہ تحریک ۲۲

بہتصواباً پوٹن خان باندی خواجہ عبداللہ خان رابع دو فرزند ارجمند
نقل سائید۔ مدت حکومتش ہمگی چار ماہ و ہفت روز بود۔

راجہ سوکھنہ جیون کہ نمک پروردہ جہان خان بود در ۶۷۰ھ
رایت صوبہ داری افرشتہ پوٹن خان زارتیہ صاحب کاری و مدار الہامی کشید
بہتصواب او شور و غوغائی صوبہ ارسالۃ اندک فروٹ سائیدہ در پرورش
رعایا و قدردانی اہل فضل و بلاغت بہمت خود مصروف داشت۔ در ان اثنا

۶۷۲ھ پھانند جو شیر خاص و مدار الہام سلوکش با مسلمانان متغیر شد۔ یہ مصنف خزینۃ
العالمہ میر غلام علی آزاد بلگرامی می گوید کہ "منازل الہ جو ان خوش رو، متصف باوصف
شائستہ، قریب اسلام بود۔ جمیع مزارات بزرگان و باغات کشمیر را ترمیم نمود۔ و ہر روز زاجد
فراخ ادو پوان دو صد کس مسلمین را بر دئے خود دلوان اطعمہ می خوراند۔ و در ہر ماہ دو از دہم
و یاز دہم طعام نیاز بختہ بہ مردم تقسیم می نمود۔ دارد و صادر راچہ درویش و چہ غیر آں
دنو حال ہر کس مراعات می کرد و در ہر سفتہ یک بارہ مشاعرہ مقرر کردہ بود کہ در جمیع
شعرائے کشمیر حاضر می شدند۔ در آخر مجلس شیلانی می کشید۔ و پنج کس از شعرائے نامی را
کہ باہر کیے از بی مادہ دہ کس از مستعدان ملکی معین کردہ بود امر فرمود کہ تاریخ کشمیر از ابتدا
آبادی تا زمان او تحریر نمایند۔ سر حلقہ آں پنج کس محمد توفیق بود کہ توفیق تخلص
میکند و نام اصلی او "لالہ جو" است بزبان کشمیر۔ امروز در موزونان کشمیر
نظیر ندارد (خزینۃ العالمہ مطبوعہ نو لکھنور کا پتور ، ۱۸۷۱ء

خواجہ کیجی خسر عصمت اللہ خان برائی اصلاح سوکھ جیون و نیابت او وار دخطہ
گردید و بر تربیت عصمت اللہ خان مقبرہ و مسجد افراخت و چند بیت بر لوح
قبرش منقوش ساخت۔ بیت :-

کشمیر را ندید و نفس ہم نکر در است

خود را ازین جهان بجهان دیگر کشید

بعد چند گاہ پادشاہ جم جاہ فرمان فرستادن مبلغات خطیر فرمایست
کثیر کہ از کردہ و خل کثمریدہ چند افزون بود بنام سوکھ جیون ہمدست ایچی مرسل
داشت و سوکھ جیون بعد استطاعت و قلت بضاعت خود در نفاذ حکم
پادشاہ عاجز آمدہ لاچار بعد کنگاش بسیار با تصواب ابو الحسن خان بانڈی
از متابعت ظل سبحانی سر خمیدہ رایت بغاوت افراشت اما خواجہ کیجی و ملک
حسن خان ایرانی و اعظم خان و میرہ خان در بغاوت او موافقت نکردہ بلکہ بر عاتق
حقوق شاہی از ور و گردان شدہ با جمعیت دوسہ ہزار کس در بارہ مولہ لوائی
مقابلت و محاربت برداشتند ازین طرف سوکھ جیون با جمعیت عوام مبادعت
آہنا تاختہ در بارہ مولہ جنگ عظیم واقع شد۔

عاقبت الامر ملک حسن ایرانی و اعظم خان و میرہ خان قتل آمدہ خواجہ کیجی
از ملک بدر کردند و سوکھ جیون مظہر و منصور شہر آمدہ فرمان خواندن خطبہ بنام
شاہ والا گوہر پادشاہ دہلی در مسجد جامع فرستاد و بہ تملع این اخبار احمد شاہ دکنی

۱۔ بقول دکتر صفوی "کیجک" مخرب "کوچک" است کہ بمعنی نائب باشد۔

دکشمیر جلد اول صفحہ ۳۰۹۔

۲۔ بروایت دکتر صفوی "عالمگیر ثانی" (ایضاً - ایضاً) -

عبداللہ خان ایٹک قاضی را با جمعیت سی ہزار سپاہ برای گوشمالی سوکھ جیون
از راہ پنو پپہ در موسم سرما تعین ساخت۔ ازین طرف سوکھ جیون با جمعیت افواج
بہ مقام حیدر آباد علم تقابل فراخت دران زمان بارش برف و باران شدت
نمود و سوکھ جیون با عانت بیرہ خان کہکبقت ال جدال پیوستہ فوج شاہی را
شکت داد و جم غفیرے اسیر کردہ کماہ کاغذی پوشا بیدہ بشہر رسانید و نیز
پادشاہ والا گہرا بوابہ ریل رسایل مستوح داشتہ بانعام یک بخیر فیل و کتالکی
جائزہ داری و خطایہ گنجی را یافت و ابو الحسن خان باندی بخطاب غانی سرفراز
گشت۔ ملا محمد توفیق در تصیف پاکلی این رباعی گذرانیدہ صلہ مناسب
در یافت۔

رباعی -
ایں پاکلی طاق کہ مطیع و نکو است چمنے است کہ از بانس فرازش ابرو است

۱۔ از قبیلہ جد و ما است کہ در جو اسجد جامع سمت مغربہ سکونت می داشت۔ اوائل
فکر شعر در پیش ملا ساطع درست میکہ دو اجدازان باستعداد خدا داد از محمد رضاے
مشتاق استفادہ نمودہ ملک الشعراء وقت شد۔ و بقول ارباب کلام بعد ملا طاهر
غنی بیچ کہے مثل در برخواست۔ دیوان اشعارش بمضامین رنگین و سنگین خاطر نشین
اصحاب یقین است۔ وغیر ازین سالہ ماے بسیار مثل سالہ شیعی سراپا و بحر طویل و
قصائد و منقبت وغیرہ تصنیفات او مفرح اہل روزگار و تاریخ کشمیر فریب و ہزار
بیت از عہد یوسف شاہ چک تا عہد عالمگیر بطلاقت لسان و فصاحت بیان یادگار
و در مجلس سوکھ جیون سرد قتر شعرائے مجلس بود۔ در سالہ رحلت نمود۔ آبر و بودہ
بگلزار سخن "تاریخ است (تاریخ حسن حصہ چہارم قلمی ورق ۳۰۰)۔

پتروش پلک دیده و مترگان حاکم
چون مردمک دیده بهارچه در دست

پس سو که چگون محافظان کوستان که باشندگان آن طرف بودند
بر طرف کرده بجای آنها شکریان خود قریب سی هزار سپاه مامور ساخت و قسری
منصبتاران بهای تقصیر سپر نمود و مال منال آنها برده چور و حاکم کردن گرفت
همدراں زمان در ۶۸۰ هجری بمشربانی بسبب نزول برف در ماه
میزان گرفتاری غله بوقوع آمده کافه انام را تباہی و پریشانی رسید و حاجه ابوالحسن
خان که مختار و مالیه بود متکفل این امر گشته محله به محله و خانه به خانه نفر شماری کرده
موجب حیثیت و کفایت هر کس را تا شش ماه آذوقه رسانید - همدراں ایام
بقدرت انبیدی ملجهای و افرو و متکاثر درین ملک وارد شده بفرمان مفتیان
مردمان در خوردن جراد ما مبادرت نمودند و ایام سختی بسر بردند و در میان
سفاین بر سر شتر بهائیل شالی جراد ما می فروختند و مردمان شهر می خوردند
درین حاقل سعدی راست آمد - مع - تلخ بوستان خورد و مردم تلخ -
ابوالحسن خان را در ماه چهر ۶۹۰ هجری بصناعت غلات همگی دو لک
خر و از موجود بود منجمه آن یک لک خر و از شتر تقسیم داد و یک لک خر و از برنج
پرگنات بابت تخم و تقاوی مساعد فرستاد باین شرط که سال دیگر بجنس بازیت
نماید و در سال دیگر عایا را استعداد ادای آن ندیده باز معطل داشت رفته

۱۰ مطابق ۱۷۵۲ - ۱۱ مصرع دوم است که اول و این است -

ع ۱ - نه دریاغ سبزه نه در کوه شخ -

رفته مقدار مذکور تا ۲۵ سال مدت پشیمان و دو سال نزد زمینداران
باقی بود و هر سال فی خردار یک ترک بابت رسوم میگرفتند که نعل میان سنگه
بیاعت قحط سرب بر عاف نمود. مختصر که بحسن انتظام خواجه آقاسن بیج فروغ
آزار جان نرسید آسب قحط بهم چندان معلوم نشد.

شبه راجه سوکمه حیوان با اعظم علما مباحثه صحیح بخاری میکرد ناگاه در
اصطبل آتش واقع شد و در اطعمای آن می بلین نمود اما باروتخانه شاهی که رعایت
متانت و سنگینی از محل آتش یک تیر پرتاب میشد بود و جمیع کتیر بر سر آن بمیرختند ناگاه
در جوق آن شرر قهر الهی فروخته یکبار از محل آتش بار پرم حیرت دو اصدود نمود و
سنگ دشت باروتخانه و گوشت و استخوان مردم در اطراف شهر خسته خسته فرو افتاد
و در میان شهر تر لرزل فکاده دروازه های عمارات شهر خود بخود مفتوح شدند گویا صند
قیامت بود جمیع کتیر که در آنجا جمع شده بودند چند ساعت بهوش افتادند.

سوکمه حیوان چندگاه بصلاح فلاح آقاسن خان کار میکرد ناگاه بنا بر اجماع
بعضه امورات ملکی فیما بین آنها بیاوید گوی میفرستیم مخالفت منازعت افتاده آقاسن
خان طرح مصالحه نداخته سوکمه حیوان را برای دفع کلفت خاطر دین خود بجان پدل
تکلیف ضیافت داد. سوکمه حیوان سواری سفینه بدای سو نهضت کرده مکان
در آشنای راه او را شک نداختند که آقاسن خان در مکان ضیافت زیر فرش
باروت گسترده است بمجر شستن آن را آتش داده همه را نابود سازد. راجه
با تملع این خبر و دشت اثر بر حجت قهری باز آمده در لواب زار به مکان خود

قرار یافت و ابوالحسن خان را قید کرده یک لک و پیم از متابعان متعلقان او
مصادره گرفت و میر تقی میر منصب وزارت مختار ساخت بعد یک سال با میر تقی میر
مخالفت باخته محبوس نمود و ابوالحسن خان را بدستور سابقه رتبه و اعتبار فرمود
همدان ایام در آن اقامت میسر نیاید و سنگان خروج کرده ملک
از تصرف شاه در آن نزع کردند و سوگه حیون موقع دانسته قریب چهل هزار
سپاه فراهم کرده برای تخریب مالک اطراف کتیر مثل سیالکوٹ و مبر و اکھنور و غیر
ایضا فرمود و یار خان که از طرف شاه در آن حاکم سیالکوٹ بود محصور نمود -
عاقبت به مخالفت راجه جمیون مهر و دم مغلوب گشته غایت خاسر رجعت
فرمود و افواج و خزائن بهیوده تلف فرمود و در هنگام کوشش سیالکوٹ مردم
بموقع دانسته اطراف کامراج را تالاج کردند و ابوالحسن خان بدقت
آنها در باره موله رفته بود و در آنجا خبر نبریت سوگه حیون شنید بشهر آمد
و سوگه حیون بعضی ملک را از خود بے صدور قصور محبوس کرده ابوالحسن خان
بر زندان فرستاد و میر تقی میر بجای او باز مختار ملک شد و جو و جوار و ذراغ داد
بعد چند گاه ابوالحسن را مائی یافته میر تقی میر بجای او در زندان فرستاد

له مطابق ۱۵۷۱ - ۶۱

شده مراد از "رجحیت دیو متوفی ۸۱۷۱ است - برائے تفصیل از نگارش
رجحیت پندیده بهتری آف دی پنجاب سٹیشن جلد دوم از صفحہ ۵۴۷ تا ۵۴۶
انجمنہ ممبئی سن، چاپ لاہور ۱۹۳۳ء - و تاریخ راجگان جموں و کشمیر حصہ اول
مختصہ کاہن سنگھ بلاورہ مطبوعہ پکاش سٹیم پریس لاہور ۱۹۸۶ء مکرری صفحہ ۶۹ تا ۷۱ -

در آن ایام امیر خان کهکله باز خروج نمود فوج سوکه حیون بدافعت او در باره
بیچاره نمود و الواسن موقع دانسته بر مخالفت منازعت را چه تنویر گشت و
پلهای ریای شهر بریده کشتی مالطرف خود کشیده گذاشت.

بعد چند روز سوکه حیون میر مقیم را از بند کشید شوکت شان او
مردمان شهر را نشان داد. فردا حو و سنایان بقدر ده هزار مردم نبرد
شناوری به سه جا از دریای عبور کرده صمصام انتقام از پیام بر کشید از دمام
علوم که سر بشورش داشتند از هم پراکنده و پیرشان کرد و اعوان و متعلقان
الواسن خان از تیغ گذرانیده خانه او را آتش کشیدند و الواسن و او را
ناکامی گشته در کوهستان بنویچه بقیه ایام عمر خود بسر برده از جان در گذ
و خواجه الواسن اسپر خواجه اسحاق پسر خواجه بلاقی بن ملا عبدلیم باندی بود.
بالجملة بعد تخریب ترمه بیاب الواسن سوکه حیون طبل فیروزی زوخته
مها نندیندت در رئیس ملک ملا الهام خود گردانید و بنمونه او علم اعصاب
افراشته در زجر و به حرمتی اهل اسلام را غیبت و بانگ نماز یگا و کشتی
ممنوع ساخت موجب آن مردم قشونه از و دل تنگ شد و در صد و هزار خانه

چنانچه شاهزاده لخی که با جمعیت پنجاه سوار در سایه پناه او افتاد
میگذرانید سوکه حیون را در محل خلوت ضرب کار و بر شانه زده مجروح ساخت
و همان ساعت فوج سنگان و سنایان و بنال و تاخته شاهزاده و قافله
باتوالی خود قتل آوردند از اذالده که تا پانندان نفس شهر را غارت کردند و بولی
شرف الدین پسر محتوی خان که بعد واقعه عصمت الله خان به پوس یافتن در میان

تشریف بآوردند و در آن زمان از راه ننگران در حد و شاه آباد
شهری شد.

باستماع این اخبار احمد شاه در آن آتش افشان خود در لاهور آمده
از راه جموں و از راهای کوهستان بیت هزار سپاه کو مک گرفته بفری
نورالدین خان بامیزی برای سرکوبی سوکھه حیون پنجاه هزار سپاه مامور ست.
نورالدین خان از راه توهسه میدان مفتحم ماه ذی حجه سنه یک هزار و کصید
هفتاد و پنج (هـ.کله) داخل کشمیر شد در پرگنه دیس پای استقامت
استوار نمود ازین طرف سوکھه حیون مل باجنود شصت هزار سپاه بدبدیه
بسیار برآمده بر کرپوه چیره او در علم تقابل فراشت فردا در مرکز جلال بازار
قتال گرم کرده بخت مل فرشت که راجه از جناح برآمده بالشکر شاه بی ملتی گشت
بنظر و این قصور در لشکر سوکھه حیون فتور افتاده یکبار مغلوب منکوب حربگاه
هنرم شدند و سوکھه حیون در دست آسیابان زمینی گام گرفتار آمده
فی الفور دیشین نورالدین خان رسانید. و قتیکه نورالدین خان در ارامت
بجای سوکھه حیون جلوس نمود سوکھه حیون را باستره حمامی هر دو چشم جهان
از حدقه بیرون ساخت.

گویند آنچه نکشید بعد از پیش بخت مل و چشمان از حدقه برآورند
وی جریع بسیار نمود. می آرنده سوکھه حیون را طبعی موزون داشت پیش از

له مطابق اکتوبر ۱۷۶۲ء - ۵۲ در تاریخ بیرل کاچرو ورق ۲۱۲ (الف)

با جمعیت پنجاه هزار سوار و پیاده "مذکور است."

و قوج این افہ این غزل گفتمہ بود بوقت کندن چشم زمزمہ می ساخت -

غزل

چشم از وضع جہاں پوشید بہ سہیر حوالت نا دیدہ بہ
 ہر کہ چو من داشت جا برفرق گل عاقبت در خاک خون غلطیدہ بہ
 چند دوزخ خود تماشا کردہ ام زین چمن گاہائے غیرت چیدہ بہ
 گرد ہی شیریں ہد زہرت عوض زین سیدہ مار جہاں تر سیدہ بہ
 باز اگر چشم جہاں بینم دہند چوں گدایاں در بدر گردیدہ بہ
 در حالت نابینائی بسیار می نالیدہ ام رباعی سرود میکرد -

رباعی

ہر چہ گفتم نفس دنی را باید نہ کردن نا کردنی را
 این نفس کشش شنید از من تا دید آخر نا دیدنی را
 خدا دین خان بعد چند گاہ سو کہ حیون را در حالت نابینائی روانہ ^{حصول}
 ساختہ در ہنگام سواری بنظر پادشاہ رسید پادشاہ چشم عنایت از او پوشیدہ
 در تہ پای قیلان انداختہ از جان گذاشتہ -

سو کہ حیون مردے خوش طبع و سخندان و شاعر و باذل بود علما و فضلا
 اسلامیہ را قندانی و ہربانی بسیار میکرد - بروز جمعہ در مسجد جامع حنری بود
 بزیارت مظاہر اولیا فایز می گشت بروز شنبہ با شاعران عزم میکرد جشنہا

۱۰ در تاریخ بیریل کاچرو (دورق ۲۱۲ دب) "نیر گلدر کو با سپان"

مذکور است -

عید نوروز بہمال شوکت شان ادا می ساخت۔ از شعرا کثیر مفت کس انتخاب
کرده برای نظم کردن تالیخ کثیر بر کس را حصہ جدا گانہ تفویض نمود ہمیں کہ
چند چند جزو نظم کرده بودند واقعہً مائیکہ اول بطور پیوست شاہنامہ شہیر
نا تمام ماند۔ مدت حکومت او ہشت سال و چار ماہ و ہشت روز است۔

نورالدین خان در ۱۱۵۴ھ بر سند صوبہ داری کثیر حاکم نمود و
سرکشان و مہمردان را بہ تربیت و تخریب تادیب کردہ در نظم و سیاست و عدل
نصفت بگی سہ ماہ بسر بردہ روانہ حضور شد۔ ۱۱۵۶ھ
بلند خان یا میرنی در سنہ یکہزار و یکصد ہفتاد و شصت و ہشت صوبہ داری

۱۱۵۶ھ میر غلام علی آزاد در خزینۃ العاقرہ (۱۱۵۶) چنانکہ در فوق گذشتہ تعداد شعرا پنج کس
ضبط کردہ است۔ ۱۱۵۷ھ تالیخ بیریل کاچرو و ورق ۲۱۲ (ب)۔ ۱۱۵۸ھ دربارہ
نظامت نورالدین خان بامرنی بار اول ماہین مؤرخان اختلاف بسیار است۔ لغت
نیوآل (جے۔ اے۔ سیس۔ بی، نو ۵، ۱۸۵۴ء، ص ۴۴۷) این مدت را
ہشت سال و پنڈت بیریل کاچرو و (ورق ۲۱۲) و ملا خلیل مرعانی پوری و دیوان کرپام
در چار گونہ از کثیر دو سال نوشتہ اند۔ (کثیر جلد اول صفحہ ۳۱۳)۔ درین ضمن روایت
بیریل کاچرو این است :-

”نورالدین خان بامرنی مدت دو سال با حان و نیک نامی و دشمن گدازی

دوست کامی بکمرانی را ندہ از قراولان حضور روانہ شد“

۱۱۵۹ھ مطابق ۱۷۴۳ء -

پوشیده بسیار عالی بهمت و خوش مزاج بود اوقات خود در عشرت میگذرانید. میر
 عباد الله و خواجه عطاء الله را قدر و منزلت افزود. میر تقی میر حسن خان محفوظ داشت
 ملا قوام الدین به نیابت قاضی عهده التعمیم قاضی ملک شد و در عهد بلندخان
 یارش باران چند ماهه سدود بود و مردمان برای صلوة استقفا در عیدگاه میرفتند
 بابا مائے نوشهره اعلام آستانه خود گرفته در عیدگاه آمدند. در آشنای راه شیعه
 جدی بل نسبت خواجه حبیب شهری کلام بهادانه گفتند مردم عوام بشو آمده محله
 جدی بل را آتش کشید شیعه را غارت کردند. بلندخان تحقیق این امر نموده بعضی شیعه را
 قطع گوش بینی کرده بعضی را ارماده گرفته بسزا رسانید. و در آنکه موجب صولت
 برودت در یک بهمت تمامی نالایب بیخ بنار شدند بلندخان دو سال حکومت کرده
 موجب طلب حضور از کشمیر بدر رفت و در جمیع رسید از جان درگذشت.

نور الدین خان مرتبه ثانی در آنکه بفرمان شاه درانی بانی میبانی

خواجه حبیب الله نوشهری از طیفه تجار بود. چون داعیه طلب حق در دلش جا کرد، تو فین
 ارادت در جاب حضرت شیخ یعقوب صرفی یافته بامر حق قیام نمود. بعد از آن باشت و حضرت
 میر محمد خلیفه رسیده کسب سعادت کرده در اندک مدت قمرابنم عرفان نوش کرد. در غلبت
 شوق نظم و اشعار می پرداخت. در سال یک هزار و بیست و شش در ایام غلبه طاعون
 رحلت فرمود. آستانه متبرکه اش در محله نوشهره مرجع و مطاف آفاق است.

(واقعات کشمیر صفحه ۱۲۸ و خوارق الکلین قلمی ورق ۱۲۵) -

حکمرانی گشته قاضی خان بر عهدۀ قضا یا سر بلندی یافت میفریم کنت و کیلاس
بر منصب صاحبکاری مدارا میهای ممتاز گشت - تا عرصۀ چند گاه هر دو صاحبکار
در سر انجام مهام انتظام مملکت متفق بوده کاروائی میکردند لیکن کیلاس پند
در که پیشتر در ملازمت میفریم مقیم میشد بود اکنون بر سر اوقیت خود می جست
ازین و میان آنها عناد و فساد افتاده قاپوچوی یکدیگر کشیدند - کیلاس در
مالیۀ کل کشمیر را ذمه دار شده بود ادای آن در سال بدو قسط می ساخت -
میفریم نورالدین خان آن آموزش داده ماه ماه قسط بندی و مقرر
نمود کیلاس در را اگر چه قسط ماهواری دشوار شده لیکن در ادای آن
اهمال نورزیده بعد آن میفریم تجویز قسط یومیه مقرر ساخته کیلاس را دای
قسط یومیه نهایت مجبور گشت -

بنابران حکیم میر قافا گوی پر گنه کویا مه که از معاندان میفریم بود بر
کشتن میفریم آماده کرده و طمانچۀ خود بدست داده بقتل میفریم مامور ساخت -
و حکیم میر شبانه بکاشانه او در آمده میفریم را در خواب ترحمت طمانچۀ از راه
سورخ گوش سر کرده از جان گذرانید و طمانچۀ اش در آنجا از دست افتاد -
فره را چون طمانچۀ دیدند بر سر آن نام کیلاس در منقوش بود - نورالدین خان
بقتل و بسیار افسوس نمود و غمیش در در عیدگاه حاضر شد و ابندگان را
دلبری ساخت اما قاتل را هیچ نگفت -

میر مذکور از اخا حسین کنت بن کمال کنت بود که در پیگاه کبریا

دم مصاحبت مبداد -

گویند میر فقیر الله روز واقعه پدر در پنوچه بود چون بخانه رسید در
پیش ناظم صوبه سخت شاره وی کجیل و عذر گذارید. انگاه برای استعانت
امداد نزد راجه رستم خان در پنوچه رفته در آنجا نیل مرام نیافت. پس به امید
معاضدت نزد محمود خان و مظفر آباد رسیده در آنجا بانتظار وقت اوقات گذاری
میکرد. کیلاس در از شهر فغانال دارسته بکمال کرد و احکامات صاحبکاری
و لوازمات ملک آری بر می برد.

لعل خان نام شخصی از قوم خنک در سلسله مصاحبان نورالدین خان گزیده
مقدم علیه بود اغیار اقتدار بسیار بهم رسانیده بخمال خیوسری در موضع چل بریس
پرگنه بیرون قلعه متین اتوار بود و قوم و قبیل و اعوان خود در آنجا ساکن ساخت.
نورالدین خان بعد از نظام و اهتمام امور مملکت تحصیل خراج و اموال دولت
جان محمد خان خواهرزاده خود گور بکده اس را در پنجا بر حکومت کشمیر قائم مقام ساخته خود
برای دفع غیا بکدورت که دامنگیر خاطر جهانبانی شده بود در راه دور رفت و در آنجا بسبب
بعضه مقدمات پنهانی مورد عتاب سلطانی گشت لعل خان که سرآمد ارباب دولان بود
جان محمد خان را از میان برداشته خیال خود سری پنجا طر آورده بر بسند حکومت
بنشست این مرتبه حکومت نورالدین خان یک نیم سال بود.

لعل محمد خان در ۱۲۹۹ هجری بر سر بی بغاوت جلوس نموده باز ارجور و جفا و
ظلم و دغا را راج داد و در تاخت و تاراج مردم کشمیر و پنجه کوتاهی نمود و خصوصاً طبقه

۱- صحیح. - ۲- قبیل ۳- از قبائل سرحد آذامین افغانستان و پاکستان

هنوز در ایشان آزار سخت رسانید. در آن ایام حافظ عبداللہ نام شخصے از علمائی ہر
واعظ اہل شہر فی الحقیقت شیعہ سنی نما بود کہ بسبب اخبار بعضی الفاظ رض از وعظ خوانی
معزول گزیدہ بود و در ایام ہرج و مرج اعلیٰ خان در مسجد جامع رفتہ بہنگامہ وعظ خوانی
گرم نمود. و بعضی علماء و فضلا بخدمت خواجہ کمال الدین نقشبندی تسکایت و گذاریدند
و حضرت خواجہ اورا بحضور طلبا بنیدہ و علماء و مفتیان شہر جمع کردہ بہ شہادت بیت دو کس
سب و تیزا بر و ثابت گشت حضرت خواجہ بر ایوان خانقاہ نقشبندیہ آن تیرہ باطن را
از دست خود قتل فرمود.

چند سال بعد نقصان فصل قحط غلات بوقوع آمدہ خواہن عوام در نیچہ
شاہین جوئے و آلام گرفتار شدند مدعا کہ تاعرضہ شش ماہ ہستیلائی اعلیٰ خان بر عیوم رعایا
ویرایا خصوصاً بر طبقہ ہنوز سنت جانکاہ بود. چون خبر طغیان اعلیٰ خان سمیع شاہ دوران

لے خواجہ کمال الدین نقشبندی شہید فرزند ارجمند خواجہ نور الدین محمد آقا نقشبندی بود. در پیش
حضرت خواجہ عبدالرحیم الملقب بہ شیخ کمان متوفی سن ۱۰۱۵ مشرف شدہ منازل سلوک را طلی نمود.
صبیہ ضعیفہ ایشان در عقد نکاح خواجہ پاکباز خواجہ شاہ نیاز نقشبندی بودہ است. چون خواجہ
موصوف بنا بر ثبوت سب صحابہ رضوان اللہ علیہم اجمعین حافظ عبداللہ و اعظما بدست
خود قتل رسانیدہ بود، امیر خان کہ مذہب شیعہ داشت بقصاص حافظ مذکور حضرت
خواجہ موصوف را بدست آورده بہتار بخ ۳۰ رجب ۱۰۵۵ (۱۶۷۵)
شریعت شہادت نہ شایند و در خطیرہ آبا ئے کرام خود مدقون شد. مصرعہ :-
"شد شہید آن سید سنی کمال الدین حسین" تاریخ است.

(مخلص از تاریخ حسن جلد سوم قلمی ورق ۴۳ الف) -

رسید خورم خان خواجه سرای صوبه داری کشمیر مأمور ساخت حکومت لعل خان
شش ماه بود -

خرم خان در سنه یک هزار و یکصد و هشتاد و یک بیت صوبه داری
افراشته گردید آن سالی او شد چون با عسکر شاهی در باره موله رسید
لعل خان تا تقابل فوج شاهی در خود ندیده از شهر بدر رفت و در قلعه
خود محصور مانده مدت سه ماه در آنجا بسرآید خورم خان داخل شهر شد
کیلاس در راتنه صاحبکاری بخشید و ابل بنود را ملارج افزود و از
ست مزاج بود و سفیه بود در ندر بنو ابط حکمرانی و قلع و قمع متهمان
چندان کوشش نمود -

فقیر الله کنط که در نظر ابا دمنظر وقت می بود باتفاق محمود
بمید و قضیه سوپور لوی بغاوت افراشت و لعل خان از قلعه برآمده با جمعی
خود نزد فقیر الله شتافت -

خرم خان با جمعیت لشکر خود باتفاق اعیان شهر و کیلاس نزد
در غایت کرد و فرموبالیه مخالفان بیدار گردید بجانب سوپور ایلغار نمود امیرخان
جوان شیر که جنرل لشکر بود بابت محافظت راه باره موله تعیین فرمود و
محمود خان و فقیر الله و لعل خان با جماع خبر آمدن خرم خان از راه کوه بیله
پوش کرده بحالت تمام در دودرنامه قیام کردند خرم خان از قضیه
پیش بازگشت معاودت کرده از راه شهر سمت دودرنامه نهضت ساخت -
روز دوم کلام گاوری پوشاک مردمان شسته کرده با قناب گذار

بود متصل آن رسته گو سفدان بجانب یلاق میرفت - خرم خان آن هر دو هفتاد
دید و بجای خود سنجید که مخالفان بجنبه محاربه پیش قدمی میسازند بنا بر این
رعب هر اسنخاطش متبکی گشته بغیر مقابله و مقاتله با جمعیت خود بجانب
شهر گریخته رفت - و روز دوم در موضع داموه رفته بال هر میت افشاند
و تا عرصه سه روز مخالفان او حیرت رفتن شهر نکرده چون استند که شهر
خالی است یکبار داخل شهر شد بطاول تاراج دستبرد نمودند -

روز دوم بدافعت خرم خان در موضع داموه رفته بجنبه پیوستند
خرم خان از آنجا منزه گشته در شوپیان پای استقامت افشرد لعل خان
در انشای جنگ زخمی چشم رسیده از معرکه کناره کشید و قلعہ خود مختص
گشت امیر خان که برای محافظت راه باره موله مامور بود خبر انهرام
خرم خان شنید از راه کوهین ابلاغ کرده در شوپیان با خرم خان و
کیلاس لاحق گشت و هر سه س اتفاق کرده از راه جبول بحضور رفتند
حکومت خرم خان بمکی یک سال بود -

میر فقیر الله گنٹ اد ا خ ر ۱۱۸۱ ^۲ متکلم ساده حکمرانی گشته
با استقلال تمام این حکومت افراشت لعل خان را پیغام آمدن شهر
کرده بود وی در آمدن خود تغافل نمود - پس میر فاضل گنٹ با جمعیت سپاه
برای گرفتار کردن او تعیین ساخت و بعد محاربه مقاتله لعل خان مغلوب
گشته قلعہ خود را آتش کشید و باطل و خیال خود بجانب بنوچه مفروشده

از آنجا بجنور رفت -

پس میر فقیر الله در تنبیه تدارک مخالفان خود بخوبی پرداخته با اتفاق مردم بمبویه هندو را بنحیال قصاص پدید تیرت و مرگ کرده همه را در ورطه ابتلا انداخته بمصادره های سخت مبتلا ساخت و بسیارے از اکابران هندو قتل رسانید قریب و هزار کس تیرا سمان نمود - بعضیها به غذا بهای گوناگون معذب کرده دقیقه از دقایق جو رو و جفا و ظلم و ایذا فرو گذاشت نمود که سرگذشت این واقعه ناگفتن و ناشنفتن اولی است -

میر منو که چندی خراج کشیده بود به واسطه شاه ولی خان به وکلای شاه در آن ادا میکرد - عاقبت جویشن بغاوت پوشید از تشریف شراب از کتاب امور نامشروع همیشه مخمور می بود و از سفاکی و بی باکی همه را مجبور و مقهور نمود چنانچه خلایق خود زیر کمره گرفته از جهان گذاریند - چوں اخبار شرارت و بغاوت او بجنور رسید علی خان هم از حد و ادب و ایلا ساخت - موجب آن از پیشگاه جم جاهد نورالدین خان بامیزی برای سرکوبی آن باغی دستور یافت - وقتیکه نورالدین خان با عسکر فراوان در قصبه پنوچه رسید بنام میر فقیر الله رفته بود که بست درگاه بفرمان پادشاه کج گاه درین جا وارد است و در میان او شما از قدیم رابطه محبت اتحاد و ضابطه خلعت سدا مضبوط است لهذا لازم است که به درود خطیری استقبال باسقت نمایند و در انشای راه ملاقات خود مسرور سازند انتظام ملک اری و صاحبکاری تفویض شماست و این جانب با همگی نام نظامت زیبا - فقط -

میر فقیر الله که از باده غرور مخمور بود در جواب نامه و تبخلف و تجامل
گذاشت و در جمعیت سپاه و سامان جنگ مشغول گشت - نورالدین خان اصل محمد
خان را از راه گمرگ با جمعیت افواج بیشتر رفتن تخریب داد و می در موضع چهار نعل رسیده
میرزا ملک که از ملک آن گداز سرنگه بود بوقت صبح مقبول ساخت و نورالدین خان
خود از راه تو مسبدان عبور کرده در موضع گوری پلوده مکر فرمود و میر فقیر الله جمعه
کثیر مقابله او مأمور کرده بمجادله مقابله پیوستند - عاقبت مکر فقیر الله منهن
گشته بجانب شهر رجعت نمود - نورالدین خان در موضع را و لپوره خیام استقامت
افراخت - میر فقیر الله با جمعیت لشکر می با مردم خود در مایه سومه متعده محاربه
بود ناگاه بسبب تخریب شراب بتیاب گشته بعلالت طبیعت در ورطه فلق و اضطراب
افتاد لاچار با جمعه از خاصگان خود بجانب مراج قرار اختیار نمود و مردم بمبدر
شهر رسیده چند محله را غارت کرده بمقامات خود مادر گذشتند و نورالدین خان
یک ماه در گیاره توقف نموده میر فقیر الله تن به اطاعت او نداد عاقبت از حدود
مراج شبانه در میان تنی نشسته بجانب مراج نهضت یافت و افواج شاهی بتبع
او دویده وی در کوچه تنان کرپناه یافت و در آنجا بطوالت علت جگری
حیات خود را پدید نمود - حکومت او همگی یازده ماه بود - ۵۲ ۱۱۸۲ هـ

نورالدین خان مرتبه ثالث در سنه یک هزار و یکصد و هشتاد و دو
خلعت صوفیه اری پیراست بصلاح لعل محمد خان بامورات ملکی مالی بخوبی پرداخته

۱۷ گوری یا گندی پوره در تحصیل پلوا مه ، شماره آبادی ۲۱۲ نفر -

۱۷ مطابق ۱۷۹۹ء -

متمردان میدان را در چاه سیتا انداخت. بعد چند گاه از حضور محمد خان خرمی
رقم صوبه اری حاصل کرده در مظفر آباد رسید نورالدین خان شجون بغاوت پوشید
باجیش و لشکر خود بمقابله او برآمده او را مهزوم ساخت. پس پندت کیلاس در
که همراه خرم خان در کابل فتنه بود با اتفاق خرم خان با امرای دولت سازش کرده
از پیشگاه مجاهد تخییر کشید و مه خود گرفته بالشکر کثیر دلپاشا و رسید.
وقتیکه نورالدین خان از آمدن خرم خان آگاهی یافت خود بخوف
جهانبانی از راه جوی برآمده لعل خان بر نیابت صوبه مقرر گذاشت و لعل محمد خان
بر تاجران منصب داد و پندت تاج دست نظا ول دراز کرده در خیال جمعیت
بود که خرم خان از مظفر آباد عبور نمود.

پس لعل خان با جمعیت افواج خود در باره موله رفته رایت تقابل افرا
و تبرین کنٹ مع برادران خود مسل کرده همراه هر دو سیف الله خان برادر خود
بمقابله خرم خان در کوار مست فرستاد در آنجا محاربه جانین بود قوی آمده
سیف الله خان مهزوم شد در باره موله با برادر خود پیوست و لعل خان از روی
قلبت سپاه خود را طاققت مقاومت ندیده در قلعه خود متحصن گشت و خرم خان
داخل شهر شد بر سر حکومت جلوس نمود حکومت نورالدین خان این مرتبه سال
بود.

خرم خان مرتبه دوم در سال ۸۸۰ هـ حاکم کشمیر شده میرین کنٹ که از
قید لعل خان نجات یافته بود رئیس الملوک و پیشکاره با اختیار ساخت و امیر خان
جوان شیر که سردار کشمیر بود بمذفعه لعل خان در بیرونه رفته مدت محصره او

بطول انجامید. امیرخان عاجز شده بشهر آمد و لعل خان را مدد از پنهان میرزا
گاه و بیگاه از گدی برآمده دیهات برده و با گل را غارت کرده و آتش دانه
می رفت.

عاقبت از روی پست فطرتی خرم خان احکام انتظام مملکت نشد
امیرخان شکایت او بحضور نوشت. و از حضور فرمان صوبه اری بنام امیرخان
رسید خرم خان همگی شش ماه حکومت کرده از راه جمبول بدر رفت و نورالدین
خان که در جمبول بود یک روز پیش از ورود خرم خان شنقا شده روز دوم
خرم خان در آنجا رسید.

امیرخان جوان شیر در ^{۲۸} ساله بر باط حکمرانی جلوس نموده در انتظام
مملکت بنظم و سبب پرداخت. لعل خان از گدی برآمده در قضیه ناگام بود ای
بغاوت افراخت. فرمان امیرخان میرزا فضل کنیز پسر میر حسین بدفاع او رفته
بجنگ پیوستند و بعد جدال قتال بسیار لعل خان مهزوم شده در گدی خود
منتصن گشت. بعد چند روز سیف خان برادر لعل خان بقصد شجونی آمده حویلی

له و له بروایت بیرل کاپرو "امیرخان جوان شیر بعد انقضای اندک مدت از بس
شیردلی و مردانگی خود و کم هوصلگی و نامردی خرم خان تا بحکم و فرمان برداری بنیاد و رد
سراز متابعت آن نیردل باز بچسپید. بعاینه این رفتار و سامان شجاعت و مردانگی
در بار خود ندیده، لاچار بار بر خربسته، بادل نمکین و خاطر خسته از کشمیر بدرجت

(مجموع التواتر بخ بیرل کاپرو قلمی درق ۲۱۸ الف) -

سوکم چوین را که در محله زالدگر کمال تزیین و تمین همزنگ فردوس بین بود با تش
کینه فروخته خاکستر گردانید از لشکرشاهی بعضی مردم خیسری را که درین باطل خان زش
پنهانی میداشتند میرخان بران افکشته قریب صدکس در میان نور میدان
از تیغ گذرانید.

عاقبت لعل خان بامراض صعبه قنار گشته از جان در گذشت و بیرون قلعه
دفن کردند و اهل و عیال و سمت پند چه گر خخته رفتند. امیرخان لاشه لعل خان از گور
کشیده در شهر رسانید و بر جازیه او خود حاضر آمده بر شجاعت او تحسین بلیغ نمود و در
صحن خانقاه آبی اریب دیدامد و بن ساخت. در عهد او میر فاضل کنط مدارالهام
چیز کل بود وی برای فضا ص میقیم کیلاس را سردیوان گرفتار کرده به عذابهای
دشت بکشت و جنود و بنود بسوی خیمه جورد و جوارچا نینده با خذ مصادره و جرمانه مایهات
نرسانید. امیرخان امورات ملکی و مالی فمه فاضل کنط بناده خود در سل عیش و عشرت
نشسته در لغمه و قصه سرود و شراب شراب لاهود و لعب غول می بود و در میان دل خیزی
سونه لنگل احداث کرده بر سر آن کاشانه هفت شبانه نقش و نگار آراسته بذریعه دولاب
بر سقف آن آبشار و قواره به ترتیب عجیب آئین و تقریب فراشت و در میان آن مدام
در شرب دوام و استماع ساز و سرود و چنگ و رود صبح و شام خوش وقت و شاد کام
همی بود بعضی اوقات کار و بار هم در آنجای ساخت.

در آن ایام دختر مانجیان منده پوره که رغایت رعنائی و دلربائی و خوش
الحانی صاعقه آسمانی بود و در عهد آوده و در آنجا طرح دولت خانه خود انداخت
و از جر و گه شاهی از باغات حویلی دل سنگهای حیاض و قواره و آبشار بخار آوده

به مصالح آن باغ امیرآباد ترخیص نمود و عمارت سنگین بر جای رنگین احداث فرمود
و با نخیان نند پورده بد غنچه شهرت سردار در باغات حلی دل که از سفت‌صندرون
بوده اند دست اندازی کرده سنگها و سبایاں بغارت برده باغات ویران کردند -
امیرخان تعمیر امیرآباد قلعه شیرگرد معمور ساخت -

گویند بمقام شیرگرد پیشتر کهنه باغی بود - از ملک روشی دارا که آن را
داره باغی گفتند امیرخان بعضی اوقات برای کار در بار و نفاذ اموات ملکی از
امیرآباد آمده در باغ مذکور اجلاس میکرد - و بعد چندگاه عمارت دیرینه آن منهدم
گردد دیوان خانه عالی فراشت و آن عمارت فی الفور بواقعه آتش فروخته شد -
حمد راں ایام ۸۴۲ هجری بسبب کثرت باران حادثه سیلاب عجل آمد دریاها
تغیر طیفانی گشت و پلهای بهت خراب شده عمارات و مزرعات را تباہی پذیرفت
و امیرخان در تخریب تعمیر داره باغ ثانیاً پرداخته برای دفع مضرت سیلاب حوالی آن
قلعه متین سنگین افراخت و ضمن آن عمارات رفیع و مکانات وسیع برای دربار خاص
فردگاه هراں سکرو امرای دیگر معمور ساخت و قلعه شیرگرد نام نهاد و بالاخره از شیرگرد
جسیر میراکدل برای عبور مردم احداث نمود -

حمد راں زمان مطابق ۸۶۱ هجری به قضای ربانی احمد شاه دُرانی بیت و
پنج سال حکمرانی کرده از جهان فانی بعالم جاودانی بشتافت - تاریخ - فردوس
زمقندش مزین گردید -

تاریخ بروایت محمد خان ابن موسی خان و وفات احمد شاه دُرانی در شب جمعه ۲۰ ماه رجب الحرام
۸۶۶ هجری (۱۳ اپریل ۱۸۵۱ م) از مرض آبله که عبارت از ناسور بینی باشد واقع شد (تاریخ سلطانی
مطبوعه ممبئی ۱۳۹۲ هجری)

تاریخ نند پورده و نخیان کون دلی، سرینگر، برای تفصیل تاریخ حسن عجلاد و صفحه ۳۰۷ -

چهار فرزند نامدار از وی باو کار ماند. تیمور شاه سلیمان شاه و سکندر شاه
 و پیر وینر و احمد شاه سه فرزند در حین حیات خود مجوس کرده بودند. تیمور شاه
 در بهرات صوبه اری میگرد. و شاه ولی خان وزیر بجا انتقال پادشاه داماد خود
 سلیمان شاه از حبس کشیده میسنداشت بید و سکه و خطبه او در قندمار جاری
 ساخت. تیمور شاه به تمام واقع پادشاه را از بهرات بجانب قندمار بیچار آورد
 شاه ولی خان مع یکصد پنجاه سوار به استقبال و سبقت نمود. تیمور شاه شیرپوشانی
 او از دور شنیده به مصلحت قاضی فیض الله خان و غیره انکو خان درانی را فرمان داد
 که وزیر شاه ولی خان را هر جا که بیا بقتل سازد. وی حسب حکم پادشاه شاه ولی
 خان را مع دو فرزند از چمند و خواهرزاده دلبد سر راه از تیغ گذارینده در آن جا
 فی الفور مدفون ساخت. و تیمور شاه بعد فراغت از یزد قندمار که سیده بر تخت
 جلوس نمود. و امیر خان جوک شیر را خطاب بر جنگ عطا کرده فرمان صوبه اری گنمیر
 بدست و رسول داشت. و امیر خان چند ماه در متابعت تیمور شاه گرم جوشی میکرد
 عاقبت با غوای مردم از حیف عاشیه مطاعت از دوش انداخته نوای بغاوت
 و خود سری از فراخت و تعصب مذمبی بروی کار آورده فرقه اهل سنت را به انواع
 عقوبت بر سر جایند جمع کثیر از صغیر و کبیر قتل رسانید چنانچه خواجه کمال الدین
 بقصاص حافظ عبد الله از دست او در ملک بلوچ در شب چهارم شعبان سال ۸۵۰
 اله بقول منشی عهد الکرم خان "سبب مقتول شدن شاه ولی خان وزیر احمد شاه
 درانی این بود که شاه ولی خان می خواست که سلیمان شاه برادر علاتی تیمور شاه را
 که داماد او بود بر تخت نشاند خطبه سکه بنام او جاری کند" (تاریخ احمد صفحه ۱۸۰) -

در خانه نقب داده شهید کنایند. و نورالدین خان پسر ابوالبرکات خان عالی ملک شاه
و غیره چند اشخاص که صاحب ثروت بودند خفیه قتل آورد. و خواجه فتح الله کمرورس
باره موله به تهمت زوین شیعه مای آنجا در جای خلوت گرفته کالبد او را زیره و زبره
کنایند و خیمه سیاه در بارخ امیرآباد برای مانداری شهیدائی که بلا به اسراف
در کثیر نصب کرده بود.

روز شنبه الاسلام و فاضلی خان و مفتیان شهر را با جمعی از علما جمع کرده
برای خواندن لفظ علی و لی الله در اذان تجویز داد و مفتیان بخوف سیات
ساکت شدند ناگاه بخاطر او رعب افتاده هر کس را خضت نمود.

چون خبر بغاوت او به حضور رفت از پیشگاه تیمور شاه علی اکبر خان برانظام
صوبه مامور شده با جمعی قلیل در مظفرآباد رسید مردم بمبو او را سدا گشته
بازگشت بکابل برگشت. امیرخان دغدغه پیدا کرده با محمود خان میبه در سوپور
ملاقات نمود و دختران ولی خان و امیرخان که حکمه در غدا از دواج خود در آورده
میرزا کاظم از بنایت خود مغرول ساخت و در راه بتت سه قلعه متین افراشته
به هم پیوسته بهانه زمینداران گندم سر سنگه از تیغ گذرانید.

و بعد چندگاه از پیشگاه و الاجاه برای سرکوبی امیرخان حاجی کریم داد
باشکیران دتوری یافت و امیرخان برادر کریم داد خان مسمی زمان خان را با سخا
و ارمان فراوان بحضور فرستاد و در آنجا اصلاح امر انجومی ساخته موجبات
کریم داد از بکلی واپس بردند. و امیرخان چندگاه به متابعت پادشاه گذرانیده
به اغوای بعضی فساد بازوای بغاوت خود سری برداشته مردم عام و خاص را

از جود و جفا حضرت و ایند رسانید. بنا بر این اهل شهر و بیگنات از ناظم متنفر و دیگر
گشته در صدد تخریب و افتادند. و امیرخان هر چند در ترضای مردم جهد بلیغ
میکرد چهل سر رشته کار در دست نمیداد و مانجیان بود نتیجه بر عکس مدعا را نمود
عاقبة الامر چند کس از اعیان ارکان شهر مثل عبدالنبی و ملا مجید و غیره در پیشگاه
تیمورشاه مستغیث شده بری سرکوبی آن مخذول حاجی کریم دادخان همراه آوردند.
چون افواج شاهی بر مظهر آباد رسید محمودخان مرزبان مظهر آباد که از دوستان امیرخان
بود افواج شاهی را سدا گشته اکثر سبای بغارت برد. کریم داد به نزار محنت و
استداد از آسیب میده مانجات یافته در باره موله رسید.

ازین صوبه امیرخان به تقابل و داعیه تقابل بخاطر آورده تا قلی خان
با فوج بسیار به مقابلت او در باره موله نقیض کرده در گورس بونی قیام ساخت
و حاجی کریم از جانباز پوره با چهل هزار سوار میان دریای بهت پای آب عبور کرده
در قصبه پین دیت افراخت و تا قلی خان با جمعیت خود در پین آمده با فوج شاهی
ملحی گشت و میرزا فضل کنٹ از کوه بیامده با کریم دادخان بعهده و پیمان پیوست
امیرخان به بال و پر شد به کمال حسرت و نکال جانباز شاه با دمه و گشت نمیند
آن طرف و را بغیر از منتهی کرده در یک دره کوهستان بند نمودند تا آن که
از فقر و فاقه بهلاکت رسید. کریم داد به تقابل و معروف و علی اکبرخان مامور
ساخته آنها از شهاب جبال گرفتار کرده نزد کریم داد رسانیدند فی الفور او را
بدست پاینده خان به محافظت تمام روانه حنور ساخت و در آنجا چندگاه
محبوس مانده رها نمی یافت. مدت حکومت او شش سال و چهار ماه بود.

لله و قبحا بریل کاچرو حکومت امیرخان فقط شش سال و دو ماه داشت (محمود خان التوالتو تاریخ ورق ۲۱۹)

سلطنت تیمور شاہ درانی

تیمور شاہ بعد انتقال احمد شاہ و مدافعت برادران و قتل شاہ ولی خان و اشرف الہیاد قندھار پر ایک بیہابانی و ۸۶ سالہ جلوس نمود سکہ و خطبہ جاری ساخت سکہ این است :-

چرخ می آرد طلا و نقرہ از خوشبید ماہ
تا ز نذر بر چہ نقش سکہ تیمور شاہ

جمع نگین چنیں یافت :- بیت :-

علم شد از عنایات الہی بعالم دولت تیمور شاہی

شاہ سلیمان را بے گناہ دانستہ با لطف خسروانہ مرہون ساخت - بعد انتظام مہام سلطنت سب جانب کا بل نہت کردہ دیوان سبکی با منایان او از تیغ گذاریند عبدالخالق برادر احمد شاہ بد عوائی و ارشت چل ہزار سپاہ جمع کردہ بر قندھار خروج نمود و تیمور شاہ بہ مقابلہ او لشکر کشیدہ با غیاں را قتل عام کردہ عبدالخالق را نابینا ساخت - دریں مقدمہ پابند خان ہماہفتانی کردہ موحد عنایات شاہی گردید و قاضی فیض اللہ ^{تہ} وزارت و عبدالغفار خان را عہدہ مدارالمہامی بخشید - ایام تابستان در کابل و موسم زمستان در پشاور می گذرانید -

فیض اللہ خان خلیل کہ از رؤسای پشاور بود خیال خود سری بنی طرح آودہ

لے و بے قول عبدالکریم خان "عبدالخالق درانی خود را عموئے احمد شاہ درانی می شمرد" (تاریخ احمد صفحہ ۱۸) - ۷۷ دند و عبدالکریم خان "قریباً شصت ہزار سوار" (ایضاً - ایضاً) -

در خدمت تیمور شاه اتباس نمود که در لواحی پنجاب طایفه سنگان فرقه اسلامی را
مضرت و محنت می رسانند. اگر حکم اقدس باشد این خاک را جمعیت فوج بهم رسانیده
با فرقه سنگان غزا کرده همه را نابود خواهیم ساخت. پادشاه این مبارک کسپند بذاور
اجازت بخشید. وی قریب سیل پنجاه هزار سپاه از قوم پٹمان و غیره جمع کرده علم نجات
افراشت.

روز سه تیمور شاه بوقت چاشت در قیلوله بود. آن باغی داخل حرم سرا
گشته دست باز و قتل و غارت بکشد و تیمور شاه از خواب بیدار شده دشت غلامان
خاص افرغان داد که تمامی دستار بندان را قتل سازند آنها صمصام خون آشام از نیم
یک شبید باغیان را در صحن خانه و ایوان قتل عام نمودند. فیض الله با فرزندانش معاوان
او اسیر کردند. میان محمدی پیرزاده فرزند شیخ عمر چکنی و یعقوب بنان خواجه سراسر شربت
سازش فیض الله خان از تیغ گذاریند و موضع چکنی را غارت کردند.

بعد از آن قوم سنگان در حدود ملتان مستعجبی و عناد گشته اهل اسلام را
زحمت و آزاری دادند تیمور شاه شکر درانی مغل و قزلباش بوسف زئی را بقدر
هزده هزار بیه سیری زنگی خان خارجی باشی برای تنبیه سنگان مامور ساخت.

۱۷۰۰ بقول عبدالکیم خان "بست و پنجرار سوار" (تاریخ احمد صفحه ۱۹) -

۱۷۰۰ صحیح. "موضع چکنی" (ایضاً. ایضاً). ۱۷۰۰ بقول منشی عبدالکیم خان سبب کمرشی
تیمور شاه خلاف کما این بود که قوم مزبور شصت هزار فوج جمع نموده اراده تسخیر دیره اسماعیل
و غازی خان و غیره از ممالک محروسه خاندان درانیه می داشتند. تیمور شاه اولاً حاجی علی خان
نامی سردار را بر سر فہائش بکما فرستاد. بکما بفرود جمعیت خود سفیر مذکور را دست بسته

چون فوج دریا مهج از دریای امک عبور نمود بقتۀ بر فوج سنگان
 ریخته به جدال قتال پیوستند - گویند افواج سنگان چهل هزار بود به اعانت ایندی
 سی هزار زیر تیغ آمدند و سه هزار در آب غرق شدند - زنگی خان غازی همی نیز
 کله باغیان بر شتران بار کرده بر و ز چهارم نزد پادشاه گذارند جم جاہ افسران
 فوج را انعام بخشید خود بجانب ملتان نهضت فرمود افواج سنگان که در ملتان
 بود میان قلعه متحصن گشته به جنگ پیوستند - عاقبت عاجز آمدند قلعه خالی کردند
 پادشاه طبل فیروزی تاخته بطرف پشاور عجلت فرمود شیخ خان سدوزی
 بر حکومت پشاور متقلد شده خود برای تخیر بهاول پور نهضت فرمود - بهاول خان
 عباسی تا تقابل در خود ندیده در قلعه متحصن گشت افواج شاہی شهر مذکور را حاصرت

بمضرب گلوله تفنگ گشتند - این امر زبانہ کش آتش سلطانی گردید - (تاریخ احمد صفحہ ۲۰) -
 مراد از رکن الدین محمد بہاول خان بہادر دوم نصرت جنگ حافظ الملک سردار قوم
 داؤد پوتره عباسی است کہ خود را از اولاد عباس بن عبدالمطلب عم جناب سالت مآب
 صلی اللہ علیہ وسلم می شمرد - ہنگامیکہ نادر شاہ بعد تخیر ہندوستان از راہ کابل بمکہ مندرہ
 داخل شد، ملک پہلوئے سندھ را تا نواح ملتان بخوابین داؤد پوتره عنایت کرد - بعد
 بہاول خان اول کہ بانی شہر بہاول پور است از آنجا تا نواح بیکانیر و کنارہ لکی جنگل کل
 بتصرف خود درآورد و بعد فوت او بہاول خان دوم برادر نادرہ اش سردار الوس
 و حاکم مکہ شد در تمام امور مالی و ملکی گوئے سبقت از عم خود بود -

(تاریخ احمد ص ۷۲ و تاریخ سلطانی ص ۱۵۵) -

و تاراج کرده عمارات شهر را آتش کشیده تسلط حاصل نمودند و بر موقع محاصره
 بها و لپور مدد خان فوجی تیز رفتی نمود که در میان باروت خانه قلعه گو له
 انداخته به میان آتش همه ما بیاد داد و بهاول خان به عجز و نیاز پناه گزین
 امان یافت پادشاه او را بدستور به حکومت بها و لپور منتقل داشته باج
 شاهی مقرر فرمود -

چهارم از ایام مراد بیگ^۱ الی بخارا خروج کرده شهرهای بسیار از اطراف
 خراسان تاراج و مفتوح ساخت تیمور شاه با سکر ظفر بیک به جانب بخارا پوش کرده
 باوالی بخارا جنگ نموده جم غفیر از جانبین قتل رسانید - عاقبت صلح و صفا واقع
 شده تیمور شاه با تحایف و نفایس بسیار بخانیکال رجعت نمود -

پنجم از سال آزاد خان از صوبه کشمیر علم بغاوت افروخته سکه و خطبه نام خود
 جاری ساخت و پادشاه مدد خان که برائے تدارک^۲ طاعنی مامور فرمود پس از آن
 ارسلان خان مہمند شور بغاوت برداشته میان دره خیبر و قلعه خود نشسته قوم
 آفریدی و غیره با خود متفق ساخته تاجران و مسافران را نهیب غارت می ساخت و
 برای تدارک^۳ یکیش فیض الله خان وزیر مامور شده با غیاث را به پادشاه کرد از خود
 در عالم عدم رسانید -

^۱ برائے تفصیل زندگانی مراد خان رجوع کنید به تاریخ احمد صفحه ۲۳ -

^۲ پسر خود حاجی کریم داد خان متوفی ۱۱۹۷ مطابق ۱۸۳۷ است -

^۳ برائے تفصیل رجوع کنید به تاریخ احمد صفحه ۲۵ و تاریخ سلطانی صفحه ۱۵۵ -

^۴ رجوع کنید - به تاریخ احمد صفحه ۲۶ و تاریخ سلطانی صفحه ۱۶۰ -

استدلال: تا این جا شمه از کارنامه های تیمور شاه گفته شد اکنون
ذکر صوبه اران کنیم که در عهد او منظم این دیار شد بودند گفته شود - ۱۹۰ هـ
حاجی کریم و او خان بعد دفع و دفع میرخان دکنه بکیرار و یکصد
نود و پند هکتار زمین تسمیر جلوس نموده میرزا فضل کنت مختار مالیه و متکفل امورات ملکیه
گردانید بعد چند ماه به نهمت تامل مالیه ۶ محرم ۱۱۹۱ هـ فضل را بنید و به فضل او
تمامی قوم کنت را راتبای ساخت. نو محمد برادر قاضی عبدالرحیم بر عهدۀ قضایا
منار شد و دلال ام قلی را عهدۀ صاحبکاری بخشید.

همدار سال سپر کلان خود مرتضی خان از کابل طلبید هنگام ورود او
۱۵ ماه شعبان بعد از توپ و دطاق از دیوان خانه کلان فساد مرتضی خان صدر
خان و قاضی خان و ملا قوام الدین از صدمه آن نجات یافت اما میرزا ناظم میرعل
میرح گشته بعد یک ماه شتقار شد. انگاه مرتضی خان برای تسمیر اسکرد و جیش
پیشامور ساخت مرتضی خان از مراد خان راجه اسکرد و باج و خراج دیو و گاو
گرفته با فتح و نصرت رجعت نمود و کریم داد فتح نامه بجنود فرستاده از پیشگاه
والا جاه به جلد وئی این فتح بخطابش جمیع الملکی سرفراز گشت.

همدار سال راجه نجیب دیو والی بمبئی هزار سوار و پیاده انداخته با
به اراده تسمیر تعین ساخت. کریم داد به مقابله آنها شکستیده همه را دجاها مذ
و نهر میت انداخت و طایفه کنت را به بهانه سازش رنجیت دیو ماخو ذکرده همه را
از تیغ گذرانید و از مردم کشته بمبیز درین باب شکها پیدا کرده بنایران در صدد تدارک
آنها افتاد. سواى آن محمود خان مرزبان مظفر آباد هنگام یورش تسمیر کریم داد در اشغال

راہ مزاحمت و مداخلت از حد کردہ بود بنا بر این در ۱۱۹۷ هجری قمری خان با جمعیت
ہزار سپاہ بزرگ تدارک آن کینہ خواہ مامور ساخت۔

چون لشکر سردار در بولیاسہ رسید فتح خان مرزبان کتھای آہنہارا
فریب کردہ در میان شنگنا محفوظ داشت۔ عاقبت تمام ہنجمہ و تہمتہ و انتہہ
از آہنہا گرفتہ را نمود۔ کریم داد بر تارقہ خان خفہ خاطر گشتہ فی الحال او را خفہ کرد
بکشت و کسمان در پای و انداختہ بر حبیہ کدل آویران ساخت۔ و در عہد خود
کریم داد از جور و جفا و ظلم و غارتگری خود غرور داشت کہ مردم اعلیٰ دادی
و شکست مضرت و ابتلا مبتلا کردہ یا خدمتہ آورہ جہانہ ہر کس مضرت شدہ بپایند
خصوصاً پیردہ ناموس مردمان دید و یک ہزار دختر و شیرہ را بکارت زایل ساختہ
فرقہ بندی و اسلامیہ در چاہ خجالت انداخت و بر طبقہ منصب داران جاگیر داران
علت از نیاز اختراع نمود کہ از کردہ آمدنی جاگیرداران و چند و سہ چند افزودن بود
و در تحصیل منصب داران را ترست و مرتہ کردہ نان شبینہ نگذاشت چنانچہ اکثر مال و
متاع فروختہ ازین ملک فرو رفتند و بنام متمولان تاجران و اعیان شہر زراشتی
ابلاغ نمود کہ بہ عذابائے شدید وصول مے کرد۔ و بر طبقہ زمینداران را بخیوت
احداث نمود کہ بمطالعہ آن مردم زمیندار نہایت عاجز آمدہ تال شدند و
مردمان شہرودہ بہ علت جویات تمامی درختان میوہ دار قطع کردہ بہریم آن را بار
فروختہ قیمت آن سیرکاری دادند۔

سلطہ و لدن بیوہ حاجی کریم داد خان بعد از مرگ شوہر شہر بہ تیمورش پیر احمد شاہ گفت
”حاجی کریم داد خان) ... گاہے دہن بگرام نیالوے“ (تالیخ سلطانی ص ۱۵۹)۔

افیس درختان باغات شامان اعیان که در حوالی تالاب دلال اطراف
شهر لاتق و لاتق از عرصه دود و سدال مغروس شده بود بعلت ند جویات تمام
قطع کرده شهر و دوات از شجار شمره غیر شمره خالی کردند و از متندان و دیسان ده
مصادره و جرمانه ها اخذ نمود و هیچ کس را صورت نان یک و ده نگذاشت -

گویند اسلم هر کاره شخصی علی بود که برای تحصیل زرباد و زرشان در جویات
پاکلی سوار می رفت آن پاکیش مظلومان را در کجای عذاب عقاب کشیده تا تحت تاج
می کرد - مردم اخراج ادانی از اقصای ادانی مخلص بے نو آتش کشین گردانید -
کریم داد جیگه بنما به بود که روزی اسلم هر کاره و بابو هر کاره مصلحت پنهان داشت
و جمعی از صنادید بنود ما خود ساخت که اسلم هر کاره و بابو هر کاره از دست شما
کشته شده اند پیدا کرده بدیند بهیمیں بهانه همه ما دچو تره که تو الی محبوس دشته
بد و سرگین گا و معذب کنانید چون آن هر دو ظلم ظاهر نشدند بجا بهر رار و سپه
بر طایفه پندتاں مصادره نمود و هر سال بیل قم از اهل بنود وصول میکرد آن را
در دو دو نام کرده بود و در حق پیشه راں بدعات موفور اختراع نمود - و طایفه
شالبا فاس را به صلاح دلارام قلی که پیشکاره او بود داغ پشمینه ابداع نمود و قسط
یومیه از باجگداران گرفتن معمول ساخت از میدان مایه سومه درختان کُوت
قطع کرده صفهای درختان عقیدار غرس نموده برائے اسپه دانی راه طح و هموار
احداث فرمود -

و در ۹۳۳ هجری زلزله سخت واقع شد خانه های کثیر ویران گشت جانها

به شمار صلح شد مدت شش ماه همان گاه بود بعد یک سال رفع شد و در ۱۱۹۴ هجری
در یای بهت و جمیع تالابها پنج بستانه مردها را مضررت افزود -

و در ۱۱۹۵ هجری حاجی کریم داد برائے تاجیک محمود خان جانب مظفر آباد
یوئس ساخته زمینداران پرگنات را بابت یاق مظفر آباد بطریق مالایطاق
آسیب سخت رسانید و با جود و عسکر فراوان چند روز زیر گورس یونی در باره
قیام ساخته بیره خان کله که راه خدع و فریب گرفتار کرده بشهر فرستاد و پس
بها در خان مسلک کرده با خود برداشت - چون بمال طمراق در مظفر آباد رسید
محمود خان تاب مقاومت در خود ندیده فرار اختیار نمود و کریم داد جمعی کثیر از
متابعان و متعلقان او گرفتار کرده محبت نمود -

چون بمقام کتھائی رسید بها در خان کله که به بهانه غلبه بر لب دیار یافته
و بر سر سناچه سوار شده اندر یای عبور نمود - روز دوم با جمعیت پنجاه تن
مسلح و مکمل اندر یای بنه و رشتناوری عبور کرده بسان شیر زیان بر لشکر کریم داد
خان ریخته بیا رسا از تیغ گذرانید - از آن جمله دیوان سنگه افسر لشکر خاک
آمینخت و کرشاهی را به خوبی تباہی نموده باز از یای عبور کرده بگریخت -

کریم داد همگی بهت سوار همراه گرفته در گورس یونی رسید - روز دوم
بشهر آمده بیره خان کله را درین شیر گرفته قتل کرده در خطره سید منصور مدفون

له سید منصور برادر سید جعفر را و پلوری بود - بزیارت شریف حرمین معظمین فائز گشته
ویرا طرف اکناف نموده با جمعی از اولیا کرام و علما عظام صحبت نموده در عهد سلطان
فتح شاه بتاریخ پنجم شعبان المعظم ۹۰۳ هجری (۱۴۹۸) از دست موسی رینه در قریه بخاری

ساخت و جماعتی که از منظر آباد محبوبس آورده بودند و از وئے سفلی هر روز
 دهن میان تالاب تل غرق آب میکرد تا بیخ هزیمت او "طالم ادا بار زده"
 گفته اند و در ۹۶ هجری فتح گشت و از نمود.

مختصر آن که کریم داد خان از جو رو جفا و ظلم و ایذا دقیقه فرو گذاشت
 و از افعال خیرگی مسیحی جامع را مرمت بام کرده هفت بهشت هزار و پیه
 صرف نمود و بام مسجد عالی را نیز ترمیم ساخت و نیز انور ملک قائل خواجه
 کمال الدین شهید القبل را سبید و لاشه او سردر وازه خانقاه نقشبندی و نیز
 ساخت اهل تشیع را زجر و توبیخ نمود و امیر آباد هم ویران فرمود.

و آخر عمر خود برائے زیارت مقابر اولیای کبار و دیدن چشمه ر
 در ملک کشمیر میسر نمود و در اثنای راه بهیار افتاده چند سببه معالجه گذارند
 و آزاد را وصیت نمود که خبر وفات من بکابل انتشار سازد و مقارن آن محل
 سکندر شاه برادر تیمور شاه ظاهر شده در کراچ شورش برداشت و
 آزاد خان پدر خود بهمین طور گذشته به مدافعت و مسامحت نمود.
 سکندر شاه از جنگ مفرو شد و حاجی کریم داد ۱۲ ماه محرم ۱۱۹۷ هجری
 از جان رفت امرا، تاج و خراج آزاد خان فوت سردار پوشیده داشتند
 چون آزاد خان رسید نفش او برداشته در جوار خانقاه محلی دفن کردند.
 طالم گور، طالم بد رگ تا بیخ است. مدت حکومتش هفت سال بود.

۳۴ بد رجه شهادت رسید. در محله زالدگر بر کنار کنگه کل قریب راه عام مدفون است.
 (تاریخ حسن جلد سوم قلمی ورق ۲۷ و تحلیف لایبراری ذکر لایا و الاخیار صفحہ ۴۱) -
 ۱۱۹۷ هجری مطابق ۱۷۸۳ میلادی هر دو -

آزادخان به انتقال پدر در ۹۴۰ هجری قمری افراشته پندت
 دلارام را رتبه ملازمهای بخشید. آزاد در جو رو پیدا و از کرده پدر صد چند
 سفاک و بی باک بود و زمره یکدکس راحق و ناحق بقتل می رسانید و از وی
 جلالت یاسر و پلنگ عمداً جنگ می ساخت و خود را لباس حقیر می پوشید. لیکن
 غلامان استادگان درگاه را کمربندهای زردی مرتفع به یو اقیق و نگین کار می
 مطلقاً و تیغهای مرتفع محبت میداشت و کمال شوکت شان و سامان فراوان
 اکثر اوقات به شکار می رفت که از بهایت جهالت و دام و دمی لرزیدند
 و بهنگام جلوس بواسطت ارکان دولت فرمان نظامت کشمیر بنام خود حاصل
 کرده در ضبط و ربط اطراف مملکت پرداخت نخست عنان عزمت برای
 تخیر و یا کشتن و از معطوف آشته راجه کشتوار اجدی محاربات بسیار گرفتار
 کرده در هر سال و درین جا خلایع فاخته بخشیده منحصر نمود بعد از بطرف
 پیوچه پویش کرد. راجه استم خان والی آن جا تا تقابل نیاموده مفروش
 و آزاد مدت یک هفته به بی غارت ساخته رجعت نمود و در آنجا گویند پندت
 بقتل رسانید.

دو سال و م باز بطرف پیوچه ایلیا رفته بار راجه رستم سلسله مصالح
 محکم ساخته ندان به شمار و قبل کوه و قار از گرفته رجعت نمود.
 همچنین راجه راجور بر و طلبیده شمیل غزایات به غایات فرمود و بموجب
 جهالت جوانی خیال به خطا آورده که در میدان مایه سومه آب جاری سازد و لا
 از ناله دل جوی کشیده آورده به سبیل آن آب جاری نشد. بعد آن فرمان داد

که در یکا بہت پائین بٹہ وارہ مسدود کردہ نہر آب میان مایہ سومہ جاری گردد
 و از مزاج و کامزاج زمینداران بہ بیگاری آوردہ از کوہ آتھ و اجن سنگھا آوردہ و تھان
 چنار و سفیدار از نہر جاقطع کردہ و در میان بہت انداختہ سدے مرتفع افراختہ تا
 سد مذکور اصلاً استحکام نہ پذیرفتہ آب مطلقاً جاری نشد بہ ہمیں بہانہ ناعفی عالمی
 تہاہ ساخت۔

چوں کہ پیش از دست رچہای پہاڑ مغلوب شدہ بود بنا بران برک
 تلافی و تدارک آن عنان عزیمت بدان سو معطوف داشتہ و تمامی زمینداران برگشتہ
 برائے بار برداری بہ بیگاری آوردہ شوگ شدہ برداشت۔

چوں فوج دریا موج درحد و منظر آباد رسید رچہای کوہستان و در مغار
 پینہا گشتند و از ادخان بعضی نہکان را گرفتار کردہ رحمت نمود و در ان اشنا از روی
 بہالت جوانی خیال حیوانی دگر آوردہ از اطاعت شاہ دُرّانی روگردانی کردہ دست
 بغاوت افراشتہ برادر خود محمد خان مجبوس داشتہ غفور خان و کمر خان اخراج
 نمود و شیر علی خان شیخہ کمان فسر شکر کہ ناصح او بود مع خواجہ محمد گانی بقتل رسانید
 و نیز این دہان کہ پیش از خون مردمان جمع کردہ بود بہ امیران و فہران و سپہاں
 رئیسگان بخشید و سکہ و خطبہ بنام شاہ دوم خواندہ خود را نادر دُرّانی نام بہناد۔

چوں خبر بغاوت و سفاہت سمیع پادشاہ رسید از پیش گاہ او میرزا محمد علی
 المحاطب بہ کفایت خان برائے تو عیظہ و نفیم و بطور سفارت دستوری یافت کہ کفایت
 سفیر و اردکتمیر شدہ از ادخان را بہ اندر زماں شانی و مصالح کافی از کردار اطوار

خود باز آورده سه کلاه پیفتند و حسن باج شاهی ازو گرفته و آنه حضور گشت -
 هنوز در راه بود که تیمور شاه مرتضی خان و زمان خان برادران آزاد خان را مع سوار
 سوار حصار برائے سرکوبی آن طاعنی مأمور ساخت -

چون برکنار دویای کرشنه گنگا خیم قیام فرشتند ازین طرف آزاد خان
 با جمعیت سامان فراوان به کمال اضطراب انقلاب مانند سیلابی منقلب باد اول ماه
 شوال نزول جلال فرموده به همراهی چند سوار برای ملاحظه افواج شاهی بر لیه ریا
 گذر کرد - ازاں سوکے آواز دادا که ایستادگان کینید چه می بینید - آزاد جواب داد
 که پدشما آزاد است چند بندوق بجایک نهاسرکوه حجت نمود و بعد در سوز بازار
 میجا که گشته از جانبین جمعے کثیر نقل رسید -

گویند روز اول فوج آزادی اندک مغلوب گشت در روز دوم باز انتقامت کرده
 به جنگ پیوستند و علی محمد خان عمده باشی و ملا اعظم لشکر فوج آزاد خان در جنگ کشته شدند
 و قریب دویزار سپاه غرق دریا گشتند - عاقبت آزاد خان از صف مختاری بر تافته غزم
 گزید نمود - پهلوان خان که برادر عموی او بود طیار پنجه بر روی او زده از گرختن باز داشت
 و پیا مان را بهمت جوان مردی ساخته حمله می رختانه نمود تا که امرای لشکر شاهی هزوم
 شده بر مان خان پولائی گریختار گشت و آزاد خان منظر و منظر بطرف باره موله حجت نمود -
 پس امرای لشکر شاهی چند روز در کعبلی گذراندند باز سامان حرب ضرر به رست
 کرده بجایک شیر متوجه شدند و آزاد خان در باره موله بود که مرتضی خان من مقام پیریه از
 دریا عبور کرده در موضع کجهامه قیام ساخت و لشکر شاهی را راه رسیدن سامان و رسید
 له برادران کلال (تاریخ سلطانی صفحه ۱۵۸) -

مسدود مانده بقطر غله مبتلا گشتند و یک سیر به یک و پیه نیافتند.

همدران روزها آتش و بای همینه در پها و کشته شعل گشته قریب بیت هزار

کس قضا شدند و مردمان لاشه های مردگان خود بعدم اندکان بدریای می انداختند و بسیار

از علما و فضلاء قتل و کشتن نمودند و در حد و دو کوه بیابانه و پهاک ازین بلا علامته ظاهر شد.

همدران ایام قحط نمک بختی رسید که نمک هم وزن مس میفر و خفتند. آزاد چپند

روز فوج شاه سی رافیه تنگ کرده اکثر سپاهان بعدم نان جان دادند. عاقبت الامر

فریقین به محاربه متقاتله پیوسته جمیع کثیر از فوج شاه سی تباهی پذیرفت و نور جنگ و

قتل خان و قاضی محمد نور سپهرخان علوم و غیره چند کس از فرمان عسکر گرفتار شدند. و در

خان بهریت خورده از راه پیوچه به پشاور در گذشت. و آزاد خان منظر و منصور به شهر

آمده به محمود رسیدن شهر دیوان سنگه کلان که مدار المہام او بود در رفعت چار بقبل رسانید.

و شیخ عبدالغنی و آیت الله بانی که بپاها جا بعدم فرستاد. بعد از فیض الله خان را بجنود ورنه

و به شفاعت کلام الله عقوبت قصیرات سابقه التماس نموده منظور حضور شد. نگاه بعد چندگاه

پادشاه کفایت خان را برائے تخلیص نور جنگ قلی خان و محبوبان دیگر نزد آزاد مامور ساخت

و آزاد کفایت خان را بهایت عزت و حرمت نموده رو بروی او نور جنگ قلی خان و

بنیره او در مایه سومه کشیده از تیغ گذرانید و ملا محمد نور شبانه از دست حسن پیش

خدمت برابر نور باغ غرق آب کنایند باز از بغی و عناد گرم ساخت.

همدران ایام محمود خان منظر آباد که در عهد پیدایش طاعنی شده بود به پای خود

وارد کشمیر شده استغای جرایم گذشته نمود و از پیشگاه ناظم به خلایع فاخره ممتاز گشت

و بعد دو سه روز بقضای موعود از جان در گذشت بغیرش او در منظر آباد بودند.

مدعا که آزادخان مردمان این دیار را از جور و اعتساف در شکنج بیداد
تنگ کرده لاف گزاف الصاف مروت میداد بوفور نخوت و غرور صاحبان متاع
خود را بر خطبه تهمت قصور در نکبت و فتور میداشت.

بنابران پهلوان خان و ملوک خان از جهالت سفاهت او پراسید در
معدومی او افتادند چنانچه عظمت قاجاری که محافظان او بود بر علانیده بر قتل او
مستعد کردند و قاجاری مذکور بوقت فرصت در خوابگاه او درآمده طمانچه جانکاه
برندش سر کرده بازگشت و افت آزادخان را از زخم گوله بمگنی بن ران زخمی شد و کمال
ضطرب برخاسته از فیصل قطع شیر گریه برادر برادران داشت و از آنجا که شتی
نشسته خود را بر شرب و لالام قلی رسانید و بهمان جا پهلوان خان نمانده و بر شتی
او گوله باری کرده و لالام قلی مجروح ساخت و آزاد را از آنجا نرسید پس آزاد خان
بر چپان سوار شده در بایه سومه رفت و در آن جا جمعی از سپاهیان خود جمع کرده بر پریشان
مخالفان خود مستعد گشت ازین سو پهلوان خان و ملوک خان با جمعیت سپاهیان از قلعه
برآمده بجنگ پیوستند عاقبت از جنگ و تنگ آمده باز در قلعه متحصن شدند پس آزاد خان
با جمعیت خویش در اوتنی پوره رفته در آن جای پائے استقامت افشرد و مخالفان از قلعه
برآمده در موضع اوتنی پوره با او به مبارزت و محاربت پیوستند.

گویند در همین قتال جلال عظمت درانی تبع کین آخته بر سر آزاد خان نشست
چون بر روی او نظر افکند دست پای او فرو مانده از مع که کارزار رو فرار ننهاد.
پهلوان خان و ملوک خان بر میت خورده بهرامند و در میان شیر گریه دروازه مانده
محصول نشند و آزاد خان در تعاقب آنها عجلت کرده شیر گریه را محاصره نمود و تا هفت

شبہاں روز از جہان بین گولہ باری متواتر و متراکم بود۔

عاقبت محصوران از روی قلت غلات مجبور گشته شبانه از قلعه برآمده و فرود شدند و ازادخان و بکال بہا تا قتب کردہ تا سرے خاپور ہمہ ماہستگیر کردہ و رفتند و پہلوان خان و ملوک خان و متابعان ایشان بیت کس از تیغ نگذاشتند و عظمت درانی را در شش مہرگین خاک نمودند۔

ہمدان سال نش قبر آلہ در محلہ ٹنکی پورہ افر و ختہ از دریا بہت بطرف مشرق یک برگ نوروز زندہ بواسطہ باد بدو در دیوای عبور کردہ تا سد قاضی زادہ قریب بہت ہزار خانہ سوخت شدند۔

و در ۹۹ھ بمحادثہ زلزله جانکاخ خانہ های بسیار ویران شدہ جانہای مردم ضایع گشت و در شہر بیشتر و لولہ انداخت تا عرصہ سہ ماہ زلزله شدت بود و تا نہ ماہ تاثیر آن رفع نشد۔

چون آوازہ ظلم و بیداد ازادخان بہ سامع حضور رسید از پیشگاہ والا جاہ سیف اللہ ولہ مدد خان اسحاق زئی باری نذار کائن باغی ماموری یافت۔ و مدد خان با عسکر پنجہ ہزار سوار و پیادہ بکمال تعجیل در نظر آباد و درودنودہ از فوج شاہی یک حصہ براہ مولہ پیشتر از ہی ساخت و حصہ دوم قریب ہی ہزار پیادہ ہمراہ خود گرفتہ از راہ کرناٹا گذر کردہ در موضع چاکل رسید و از ہر طرف ازادخان بہ کمال شور و شر از شہر بدشت در موضع دلہ ہنگامہ محاربہ راست دیو فخر و درود غنیم گردید و شمرہ ہجوم اورا اعتیاض نگذاشت۔

پس مدد خان یک حصہ افواج بمقابلہ ازادخان در بارہ مولہ ہمدانہ خود

با جمعیست سپاه به بدرقه گی سیف الدین کنت و غیره و آنرا که به نام ولایت بنا ریج
 ۲۴ ماه صفر ۹۹۳ در شهر تبریز گرد آمدند و در وقت چار معکری ساخت و عبد الغفر
 خان نایب صوبه از شیر گز که کشیده نقل را سبند آ زادخان با سماع خبر تغلب
 مدد خان اهل و عیال را بپنجه چپه فرستاده خود به مساحت تمام از دکنه برخاسته در
 خوشی پوره به جنگ پیوستند.

چون نایب کاه را از مشغول گشت آ زادخان به لا و اربان خود فرمود که سرمد
 هر که بریده پیش من بیاید یک کله و پیه از من انعام بگیرد و هر که او را زنده آید
 گرداند و کله و پیه اگر از من بپذیرد - با سماع این نوید از بهادران نامی بهادر
 نام شخصی بر از کتاب ایل مرخیر مستعد گشت و اسپه دراز حرکت جولان داده بر سر
 مدد خان رسید و مدد خان در آغوش خود کشید و از اسپه اری خودش برداشته
 بر اسب جهنده خود نهاده چند قدم شتافت تا که او را زنده به آ زادخان بسیار
 دران دوادوی مبارزان مدد خان نگاهداران بهادر را پی بریده تیغ بران بر سر
 بهادر کنگه انداخته بے سر کردند.

بهر حال بعد مجادله و مقاتله بسیار بعضی امرائی نادر که از جنگ آ زادخان
 شده بودند بے وزنگ با فوج مدد خان پیوستند و آ زادخان را گشتنگی روزگار
 بروی کار آمده فی الحال از حریگاه رو بهزیمت نهاد و مدد خان با فوج ظفر موج خود بمقام
 زالد که پائی ثبات افشوده مورچال آمد و ساخت - آ زادخان بر سر او شبنم آرد
 به حرب ضرب شو و کشته شد - عاقبت بنا کامی هزوم شده در راه بدست سپاه
 غنیم قناد و عند الاستفا گفت که من حربین مهدی حجام شاه ولی خان شهم - موجیان

رهای یافت. انگاه بنمونی خان بهادر که بجا نب پوچه مفور گشت از اینجا
 بخوف مدد خان با جمعیت سه صد سوار مع اهل عیال به طرف اجور رفت. راجه
 آنجا تن میرافت او نداده بسان بخت برگشته خود باز گشت برگشته در پوچه قیام
 ساخت و در آنجا خیال کرده راجه رستم را حبس کرده خود متصرف ملک گردد. اما
 راجه به خطور خاطر او آگاه گشته فی الحال او را محاصره نمود. و همان روز اسلام خان
 با فوج شاهي در آنجا وارد شده گرد او محاصره کردند. آزاد از بیدار چرخ نماند
 بجان آمده طمانچه جانگاه بر جان خود زده از جان در گذشت و اسلام خان سرش
 از تن جدا کرده چشمانش از کار بد کشیده پیش مدد خان گذاریند و مدد خان
 سران مغرور در پیشگاه حضور راهی ساخت و پادشاه کشتن او نهایت افسوس
 کرده دو لک و پیمه از ماکشس مصادره گرفت.

و از افعال خیر آزاد خان خانقاه شاه نعمت الله یادگار است و خانقاه
 را تجدید نمود و از باب شریع را احترام میداشت. و در عهد او محمد اکرم متوقاصی
 بود. بمکی دو سال پنج ماه در حکومت گذاریند.

مدد خان اسحاق زئی در ۱۱۹۹ هجری بر سر بر صوبه داری جلوس نمود

له اما نزد صاحب تاریخ احمد و تاریخ سلطانی "سبب خودکشی آزاد خان خدا را
 خسرش راجه رستم خان بود که از غضبش ای ترسیده دماکش آزاد خان را بدست اسلام
 پو پلزی نایب مدد خان گرفتار کنایند. نزد ثور خان مذکور چون نامبرده خود را بد حال
 دید، مرگ را بر زندگی بهتر دانسته تفنگچه که با خود داشت برآورد و بر جگر خود سرداد
 و مُرد.

(صفحات مذکوره بالا)

سرکشان باغیان را طغیان ساخت و رعیت پروری دادگری رعایا و تدعیم و
توقیر علما بخوبی پرداخت و هر شب جمعه علما و فضلا را مأذنه مکلف می داد.

خیال داشت که رسومات و بدعت آزادی و کریم دادی دفع کند اما در آن
روز ملا غفار خان میر سامان برای تحصیل مالیه درین جا رسید بل هندو با او پیوستند
و بدعت معمولی بدستور نوشته دادند. موجب آن تباهی رعایا بود قورخ آمد و مدد خان
همگی نه ماه در حکومت کشمیر بسر برده روانه حنور گشت و میر داد خان که از حنور
بر صوبه داری کشمیر مأمور شده بود در حدود دجینه با او ملاقی شد.

میر داد خان در سنه کهنه ۱۲۰۰ و صد میرسد صوبه اری جلوس نمود.
ملا غفار خان رایت نیایت افراشت و ملا حبیب الله قاضی شد. و ملا قوام الدین
بعالیت نشست و دلا رام قلی دیوانی یافت.

بعد چند گاه سردار صوبه نایب صوبه را موجب نفاق دلا رام اتفاق ماند.

شیخ الاسلام مولوی قوام الدین خلف ارشد مولانا سعد الدین صادق بود. در خدمت شیخ رحمت الله
و ملا نعیم و مولانا نور الهدی تحصیل علم نموده در علوم ظاهری و باطنی از بهر فائق شد. در حکومت
بلند خان حبس الحکم احمد شاه درانی بر منصب قضایا و امینی عدالت تسلط نمود و بخطاب شیخ الاسلامی
گشت. جمیع حکام این دیار تا عهد سردار عبداللہ خان متابعت و مطاوعت بآں جناب می کردند
با وجود اشتغال ظاهری استفادہ فیوض باطنی از خدمت شاه زین الدین قادری و میاں محمد کریم
لاهوری و شیخ الاسلام احمد زکری می فرمود. بتاریخ پنجم ماه ذی قعدة ۱۲۱۹ (۱۸۰۵) ازین عالم
فانی بعالم باقی رحلت کرده جوارخانه خود آسود.

(مخلص از تاریخ حسن جلد سوم قلی ورق ۲۴۷ و ۲۴۸) -

خسرت ایشان بخصومت انجامید و از حضور نشان خان درانی برای تحقیقات آمده چیز فیصله نمود و بعد چند گاه با مدخل شاهی بحضور رفت - و ستم‌زدی حمزه در سال ۱۲۰۱ م مرتضی قلی خان مع خلع و ارقام و اردگشته مطابق فرمان حضور اعلان ساخت که از صوبه دار و نایب هر کس که ذمه ارمالیه کشمیر گردید بر حکومت قتل ماند - ملا غفار خان از تحریر حجت باز ماند و روانه حضور گشت و میرداد خان استقلال کامل حاصل نموده نرخ شالی پانچ روپیه افزوده مبلغات بسیار از احتکاذ بدعات بهم رسانید -

در آن زمان حافظ کمال نام شخصی و اعظم شهر در محله ملا رسته می‌بود - و در عهد حاجی کریم داد بصدور بعضی کلمات فصل‌گود از وعظ خوانی معزول شد بمجلس در خانه خود اچنانا به عظمتی پرداخت و مردمان را از زیارت مقابر اولیا و دادن نذر و نیاز بنایم آنها منع می‌ساخت - رفته رفته در حق صحابه کرام و اولیا عظام سب و تبراکدن گرفت به استغاثه بعضی صلحا قاضی حبیب‌الله او را بشهادت جمعی کثیر سب و تبراکثابت کرده خسوار نمود و در شهر شهرشیراز اده در هفت چنار از تنگی گذرانید -

همدر آن زمان دلارام قلی مالک شیرسلطنت شده بود و به نسبت اهل اسلام ایوب مخالفت مفتوح داشته بدعات و افرازد - موجب یک بعضی علماء و فضلا بر وجهه دروازه مسجد جامع و خانقاه علی مقفل کرده دیوان دلارام را دعوی تبراک خوانی نموده بچوب سنگ مجروح کردند - میرداد خان بهماں وقت کن خود فرستاده دروازه مسجد جامع و خانقاه علی مفتوح کنانید و علماء و فضلا را

استقامت و مدارا کرده بر غایت قاضی حبیب الله همه ما سرفراز نمود.

همه در آن ایام خبر رسید که میرجعفر گنٹ در کالج قصد اجتماع و سرکشی دارد سپاهان موجب فرمان سردار ادا اگر رفتار کرده مجبور استند.

عاقبت الامر میرداد خان میرزا صوبه بتلا گشته ۵ ماه حبس^{۲۲} الله منتقل^{۱۵} نمود و در خطبه سپید منصور مدقوان است. بعد انتقال و اسماعیل خان که از اقربائی او بود تا و رود صوبه دار نو بفر حکومت رسید. مدت فرمان دهی میرداد خان دو سال و یک ماه بود.

ملا عفار خان بعد انتقال میرداد خان در سال ۱۲۲۳ هیک هزار و دویست و دو خلعت حکومت پوشیده میرجعفر گنٹ از بندر ساخت و همگی چهار ماه محکومت پرداخت.

مجمعہ خان الگوزئی ۲۷ ذی قعدہ سنہ مذکور بر صدر صدارت جلوس نموده فی الجمله عدالت و نصفت پرداخت اما بداد و دشمنی و بیکشش کارے نہ داشت. بعد چندے پسرش عبداللہ خان و رحمت اللہ خان و محبوب خان دریں جا وارد شدند. از انجمله عبداللہ خان قاضی بود و بہ تائب و بشیر خان زرقضایا و عدالت اجارہ نمود. چند روز گذشتہ ملا قوام اللہ بن از روی غیرت اجارہ عدالت بر خود گرفته بشیر خان معزول ساخت.

و اوایل حکومت مجمعہ خان در سال ۱۲۲۳ هیک بکثرت باران طغیان آب سیلاب کرده سد قاضی زاده شکست و در ضلع خانیار و رعنا واری خانه های بسیار

فرورخت و بعد ساله متافاضل دوانی حسب حکم جهانبانی از پشاور برای طلب
سردار رسیده سردار فرزند خود محبت خان روانه حضور نمود که بعد چند به بلعت
خاص بازگشت رسید - انگاه پادشاه در پشاور آید عبد الرحیم خان را برای
تفقیح حساب روانه کشمیر فرمود و سردار همراه او برای گذارش محاسبه مع میر حفیظ
دلارام روانه حضور شده محبت خان درین جا رایت نیابت فراخت -

دران ایام مردم شیعه در جدی بل حسن آباد ماتم سرانموده روح ملکی
افزودند نایب بهوبه اسلام خان را برای تحقیق این امر مامور فرمود - چون درست بود
فردار و زحمه محبت خان به ازدحام عوام سر موقع رفته بنیاد ماتم سران را پادراخته
طبقه شیوگان از بهشت عارت و احراق مامون ساخت - و بعد سه ماه جمعه خان
باز مره اهل کاران به کمال اقتدار و ادب دیار شده به انتظام امور حکمرانی پرداخت -
دران ایام حسن علی خان بمبیده رکامراج علم بغاوت افراخته مجوعه خان برای
سرکوبی او خود متوجه شده آن باغی مغلوبه مهر و دم ساخت -

همدران زمان راجه رستم خان مرزبان پیوچیه سر بغاوت افراشته و در
گوسفندان از کوهستان بغارت برد - بنابراین سردار باشکریه بیاربدان سوا بغار
نمود و رستم خان در ذیل مان درآمده صاحبان اموال خشنود ساخت و به وکلای
عالی اخل بندی پیشکش فرمود -

همدران ایام کرم الله خان مرزبان راجه بیره خان که کله را مغلوب کرده
مجموعه داشت سردار اشهب غزنیت را بدان سوجولان داده راجه مذکور خود بخیر
و پیشکش بشهر رسانید -

و در سن ۲۰۶ هجری سردار موجب مطالبه شاه در آن حجت الله خان درین جا
نایب کیده خود بحضور رفت و بعد از هفت او مردم ککله میبه در حدود کامراج
باز شویش برداشته بتاراج مردم شاغل شدند و رحمت الله خان به مدافعت
آنها ماساعت کرده همه را مغلوب و منکب ساخت.

و مجمع خان ۱۳ محرم ۲۰۷ هجری از راه کرنا وارد شهر شده در راه در بیج اول
بمرض سهال از دنیا درگذشت و در مقبره سید قمر الدین اندکان پذیرفته بعد
چند لغش اولیقت مار بر بردند مدت حکومتش چهار سال و هفت ماه بود.
رحمت الله خان بعد از انتقال پسر خود در سن ۲۰۸ هجری قائم مقام شده
مدت سه ماه و دو اوده روز به حکومت بسر برده تغییر یافت و از حضور میرزاخان
خلعت صوبه اری پوشیده وارد شهر شد نام اختیار حکومت بدست فرزند
خود میرزا رفیع نمود.

میرزاخان هفتم ۲۰۹ هجری یک هزار و دویست و هفت براریکه
حکمرانی جلوس نموده خواجه عیسی دیوانی بر عهدہ صاحبکاری مختار ساخت و ملّا
قوام الدین را عهدہ قضا یا بخشید.

بعد چند گاه خبر رسید که تیمور شاه را در توقفاش و مزاج مباحک
به علالت ماؤف گشته بصواب دید امر اجانب کمال نهضت ساخت و
شاه زمان که در ولایت کابل حکمران بود پیشین خبر علالت پادشاه بدیدن
گرم عنان گشته مسافت چهل کرده در یک پیرطی کرده به مقام چارباغ انتقال

له مطابق ۹۲۱۷ - ۱۷ چارباغ از کابل بر فاصله چهل کرده سمت ایشاور

نمود و دو سمند خوش خرام اوزیر سواری بے جان شده پادشاه بیدین اوسرو
گشته فرمود که من پیش ازیں در واقعہ دیدم کہ جماعتہ از روحانیان کلاه از سر
برداشتہ بفرق تو گذاشتند۔

انگاہ پادشاه در کابل سید ہفتم ماہ شوال ۱۰۲۰ھ رحلت فرمود۔
تاریخ۔ ج محمد شافع تیمور بادا۔

ہفت سپرازو یادگار اندیکہ ہمایوں کہ بسیار عیاش بود و در قند با
حکومت میکرد۔ دوم محمود شاہ کہ در عہد پدر والی ہرات بود۔ سیوم زمان شاہ
کہ در کابل حکمرانی میکرد۔ چہارم عباس شاہ پنجم شجاع الملک ششم شاپور شاہ
ہفتم فیروز شاہ۔ از آنجملہ زمان شاہ باتفاق ایمان دولت بر تخت بلوچ فرود
دریں جا میر سزراخان بہ اسمغای این ماجرا چند روز بہ تعزیرہ و سوگواری
پرداختہ او آخر ماہ ذوالحجہ بکانبک مراج نہضت ساخت و در اں جا ناصر علی خان
و صفدر علی خان و ابابیم خان و سر بلند خان اچہای کوہستان و چچنہ و کھاورہ
بقریب اطو بس فائز گشت و بخلع فاخرہ و عنایات متکاثرہ سر بلند بی افتخار
حائل کردہ بجد و خود ما رجعت کردند۔ از اں جا سردار باشوکت بسیار دیر گنہ لا

واقع است (تاریخ احمد ص ۲۷)۔ لہ ایضاً، ایضاً۔

۱۰ مطابق ۱۸ مئی ۱۷۹۲ھ۔ ۱۱ شہزادہ ہمایوں کہ از ہمہ کلاں بود از
حکم شاہ زمان ناپہنیا شدہ تا سال یک ہزار و دو صد و دوازدہ ہجری زندہ بود۔

تاریخ احمد ص ۲۷)۔ ۱۲ شہزادہ فیروز الدین بعد حج کردن بہ حاجی
فیروز الدین شہور شد (تاریخ احمد ص ۲۷)۔

رسیده برب در بای سنده چرخانه روشن ساخت و در ماه رجب الاول ۱۲۰۸ هـ
از پیشگاه زمان شاه خلعت صوبه داری به صاحب شکوه خان و ملا عبدالغفار خان
بنام میر هزار خان و رو بخشید.

بعد چند گاه زمان شاه رونق بخش واد پشاور گشته فرمان عالی شان
بنام میر هزار خان بزرگوار سال بال دیوان همدست کاظم خان پیش خدمت خود مژل
داشت و میر هزار خان به رهنمونی یاران حماقت نشان سرطاعت از حبیب باغ
برکشید و در ارسال خراج سلطانی رو گردانی نمود. و در جور و جفا و ظلم و ایدای مردم
خاص عام علم تجبر و اخسته ساکنان شهر داده و در و رطه تحسّر انداخت خصوصاً در حق
جنود هند و اهل تشیع از روی تعصب کینه پروری دست غلبه را زکوه از آگاه
هند و جمیع کثیر بقتل رسانید و بعضی مادر و پسر را با چپیده میان گردان ل غرق
گردانید.

و دیوان دلارام قلی بر چار سوی خایا گرفته ۱۲ روز و آنچه از تیغ گذرانید
اهل هند و را بر سر هر صغیر و کبیر بر نوا و پیر جزیه مقرر کرده در مواخذه آن هر کس مقهور و
مجبور ساخت و از کرده غلبه میر فقیر الله به نسبت این طایفه بیشتر و او بیایر داشت.
خواسته بود که دفتر دیوانی موقوف سازد و حساب الیه بر هر بی مادر ج نماید و طفلان
هند و را علم فارسی خواندن ندهد. چون ایام حکومتش و فاکر و خیالات او فاسد گشت.
چون خیر باغ او به سمع اعلی رسید از حضور پیدش میرزاخان بزرگوار نصیحت
استقامت او و امورش. لیکن میر هزار شاه غرور و سر داشت به مواخذه و اندرزهای
اصلاً مؤثر نگشت بلکه پد زناصح خود در بند زندان اسیر کرده لوی بغاوت افراشت

براصغای پس واقعه از پیشگاه والاحاجه احمد خان لهنجی باقی و رحمت الله خان
فرزند مجتبه خان بنابر تادیب کج اندیش مامور شده درباره موله سپید و میر هزار
باجه از فرقه اشرا در باره موله مصروف محاربه آراسته چند کس از اکابران بنود که از
شاید مکابدا و در بند زندان محبوس بودند فی الحال غرق آب نمود. و فردا فلقین پوای
محاربه متفانه فرشته به قتال جهل پیوستند و درین محاربه جنگو خان و علم خان میدان
و غلام علی خان از لشکر سردار منحرف شده با فوج شاهبی لاحق شدند.

پس میر هزار تاب تقابل در خود ندیده بجایب شهر گر بخیه آمده در خانقاه محلی
اختفا پذیرفت و احمد خان یوم ماه رمضان هم عنان فتح و ظفر داخل شهر شد و میر هزار خان
از محل اختفا برآورده در پره پامال محفوظ داشت. مدت حکومت میر هزار خان
یک سال و دو ماه بود.

سلطنت زمان شاه درانی

بعد انتقال تیمور شاه امرای عظیم مثل قاسمی فیض الله خان و امیر الملک فادر
و عبدالغفار خان خرنجی و پاینده خان بارکنی مصلحت خیر و فوات پادشاه مخفی داشته
تمامی امر و وسای شهر سردیوان حاضر کرده در دازه ماسد و دکره خیر و فوات پادشاه

رحمت الله خان سدوزنی کامران خیل مخاطب به محمد الدوله و فادار خان بهادر پسر قلع الله
خان است که در عهد احمد شاه مغفور مخاطب به وفادار خان بود و در واسط سلطنت تیمور شاه
قتل کرد. این میر بود و ت پدر خود و بر و س تیمور شاه رتبه نداشت. دخترش در عقد
شجاع الملک برادر حقیقی زمان شاه پادشاه بود. مردی بود عیاش خوشامد دوست. به ظاهر
خوش خلق و سلیم الطبع و شیرین گفتار (تاریخ احمد ص ۳۸) -

افشا کردند و چنانچه از امر بخت نشینی شاه زمان متفق شدند و بعضی رؤسا و شاهزادہ
بر حکومت شاه عباس کنکاش نمودند۔ عاقبت ہمہ ما بخیال خود و نچاشت از ہم
متفرق شدند و ایمان وقت یکدستہ پامال بر دروازہ شاه عباس نصب کردہ
بیخ کسے را حکم درآمد و برآمدند و دادند۔

فرمان وزیر و فادار خان باتفاق ایمان شاه زمان را بخت جلوس دادہ
گذرانیدند۔ تاریخ :-

و نقش چہ دل خواہ و چہ جانکاہ نشست
خوشبید برآمد از افق و ماہ نشست

از گردش مہر و ماہ تیمور ز تخت
برخواست نواب زمان شاہ نشست

سکہ ۱۔ طراز یافت بحکم خدائے ہر دو جہاں
روح سکہ دولت بنام شاہ زمان

سجنگین ۱۔ قرار داد ز الطاف خوشین یزداں
نگین حکم جہاں را بنام شاہ زمان

بعدہ چہار روز شاہزادگان از خیال خود سری سرود شدہ در متابعت
زمان شاہ سرفروہنہ اند و زمان شاہ بہ اندیشہ شورش شاہزادہ ما بغیر شجاع الملک
کہ برادر خودش بود نظر نیکو نایندہ در رفق و رفیق امور مملکت پرداخت و فادار خان
خطاب میر الملک رحمت اللہ خان را خطاب معتمد الدولہ شیر محمد خان را خطاب مختار الدولہ

۱۔ اشرف لوزرا حافظ شیر محمد خان یا مرنئی پیر شاہ ولی خان یا مرنئی وزیر مقتول بود۔ بعد

عطا فرمود و دختر و فادارخان در عقد ازدواج خود درآورد. بعد چند گاه قاضی فیض الله قید کرده خانمان او ضبط فرمود.

در این اثنا همایون شاه که در قندهار صوبه دار بود از متابعت پادشاه سرخپیده به جنگ برخاست و زمان شاه بالشکر و پناه بر سر او تاخته فریقین بحرب ضرب پیوستند و در حالت جنگ تمامی امرای همایون شاه بعزب طبرستان پادشاه فانی شدند.

عاقبت همایون شاه خایب خاسر در کوهستان قلات نزد نصیرخان پناه گرفت و شاه زمان مال اسباب و باخیز خدم در قبضه خود درآورد و به جانب کابل متوجه شد. و فرزند خود قیصر شاه در قندهار حاکم ساخت و محمود شاه صوبه دار هرات قلاعه متابعت دیگران انداخته در انقیاد فرمان سرمویی تجا و زن نمود.

اما همایون در بلوچستان نزد جمعیست می ساخت بنا بر این شاه زمان شیر محمد خان و امین الملک رسید خدا او را نزد همایون فرستاد تا که او را به سلامت

کشته شدن پدر خود مثل غراب در گوشه لبری برد. و زمان شاه بعد جلوس بر سر سلطنت اودا خطاب مختار الله و له و به علاقه رتبه و زرات سرافراز ساخته سردار کل ایلات در اینه فرمود. مردی بود خدا ترس، رعیت پرور، کریم النفس و شیرین گفتار (تاریخ احمد ص ۳۹) -

له نصیرخان بلوچ متوفی ۱۲۰۸ ه مطابق ۱۷۹۳ ع -

۱۷ امین الملک نور محمد خان با ترا میر سوم زمان شاه پادشاه بود. از زمان تیمور شاه بدیوانی کل ممالک محروسه سراقازی داشت و صاحب دست چهار هزار غلام و معتمد علیه پادشاه بود. کل داروغه و شرف مستوفیان اهل بیوتات با و رجوع داشتند. و دختر خود را در عقد

و مدارا در کابل بیارند و خود برای انتظام پنجاب پیشاور نهضت ساخت تیر محمد
خان و سید خداداد هما یوں شاه را دلا سا نموده ہملو خود بکابل آوردند و
در اثنائی راہ سید خداداد با ہمایوں شاہ منعہ گذشتہ کہ من ترا پادشاہ گردانم
بشرطیکہ زنیہ وزارت بمن خواہی بخشید۔ بریں سخن با ہمہ گیر عہد کردہ متفق
شدند و سیر محمد خان بقیافہ دانستہ کہ ایں مافا خواہند کرد و بخوف بدنامی
کناہہ کشیدہ در نزد زمان شاہ شرف اندوز صحبت گشت و بعد رفتن شیر محمد خان
سید خداداد موقع دانستہ ہمایوں شاہ را خطاب سلطانی داد و از جوانی
اطراف لشکرے گرد کردہ بجانب قندمار بیغا نمود و شاہنژادہ فیصلہ کہ ہنوز ہفت سالہ
بود با جمیعت پاہ و دلیرانہ بہ جنگ شیرانہ درآمدہ لشکر ہمایوں را دہم برہم ساخت۔
چوں لشکر شاہنژادہ بغارت مشغول شد دران اثناء ہمایوں شاہ با اتفاق
چند سوار بر شاہنژادہ فیصلہ تاخت آورد اما معاونان شاہنژادہ موجب عایت بر ہمایوں
خنجر زدن نتوانستند۔ برابر ایں ہمایوں موقع دانستہ بر شاہنژادہ فیصلہ شیر سر کردہ
سرودش مجروح ساخت و شاہنژادہ فیصلہ را وجود غلیبہ مغلوب گشتہ در دست ہمایوں
اسیر اقاد پس ہمایوں در قلعہ قندمار داخل شدہ کہ خطبہ بنام خود جاری ساخت و
امرای زمان شاہ پیشاور رسانید۔

مقارن آجال احمد خان نور زئی از فساد ہمایوں شاہ سراہہ آگاہ گشتہ

پادشاہ مذکور آوردہ بود۔ مردے بود و قفا پرور، اشرف دوست و محاسن

دان (ایضاً صفحہ ۳۹)۔

۱۔ تاریخ احمد صفحہ ۳۰۔

به رعایت حقوق زمان شاه با جمیعت پادمان خود بمحاربه پادمان شاه تلاش بسیار نمود. عاقبت مغلوب شد. به پادمان شاه متعهد گشت. فقط

چون خیر بنیامین فوج و گرفتاری قیصر و تسلط پادمان شاه زمان اسفا نمود به مساعت بجالت تمام خود را در کابل رسانیده با جمیعت تمام به جانب قندهار متوجه گشت. از آن طرف پادمان با جمیعت لشکر خود چهل میل مسافت کرده راست نقیض فراشت. احمد خان نورزئی که هنوز زخمش به نشانه بودند بهراول فرج کرده به مقابل زمان شاه تعیین ساخت.

احمد خان نورزئی که از جوانان زمان شاه بود با اولیای گشت به پادمان پادمان مغلوبه و اسیر شده بغیر کارزار قرار اختیار کرده به مقام "قزاق" یافت و زوجیه پادمان خان مسلح مکمل برآمده شاهزاده قیصر را از محبس کشیده به تخت قندهار جلوس داد. روز دوم زمان شاه داخل قندهار گشته طفل فیروزی نوخت و فتح خان پسر پادمان خان به تعاقب پادمان مامور شده پیغام او از هیچ جا نشنید. پس شاه زمان شاهزاده قیصر را بدستورد قندهار نصب کرده خود بجانب کابل متوجه گشت و از آنجا در ۱۲ ماه با عسکر و حشمت و اجلال بزرگی سرکوبی سنگان و انتظام پنجاب بجانب لاهور الیغار کرده به مقام حسن ابدال خیام دولت فراشت و چند روز در هوس شکار بسر برد.

پادمان شاه در حالت آواره گردی با جمیعت یکصد سوار که همه شاهزاده امیرزاده بودند در حدود ملتان در قصبه "لیه" زیر درختی فروکش ساخته خیال رفتن به بقول عبدالکریم خان صاحب تاریخ احمد (صفحه ۳۲) قصبه لیته از ملتان بفاصله بیست و پنج کرده

کشمیر بخاطر میداشت. محمد خان مدد دینی که از جانب شاه زمان حاکم قصبه لیه بود با جمعیت پانصد سوار بر سر او تاخته کیش سلطان احمد با جمیع رفقا از تیغ گذرانید و بهایلوں شاه به حالت تنباه گرفتار کرده محبوس داشت.

به استماع این خبر شاه زمان حسن خان وزیر کیش را فرمایان داد که بهایلوں شاه را چشمان از حدقه کشیده به حضور حاضر سازد. وزیر لباس مذکور بهایلوں شاه را چشمان از حدقه کشیده حسن ابدال نظر گذاریند و از هر سو شورش برپا خاسته همان وقت بهایلوں شاه روانه کابل شد. بعد سه روز خبر رسید که محمود شاه از بهرات بغی کرده علم فاد برپا ساخت موجب آن شاه زمان بهم سنگان معطل داشته بجانب قندهار ایستاد نمود. و ازاں جا پیش لشکر ارسته دهرات رسید محمود شاه به مقابله او مبادرت کرده فریقین به مبارزت پیوستند.

بعد محاربه و مقاتله بیا محمود شاه منهنز گشته به جانب هرات رحلت کرد و سرداران لشکر او بازمان شاه موافقت کرده عهد پیمان بسته به خانه های خود در گذشتند پس محمود شاه ایل بهمت رنجیده به مادر خود و سالت شفاعت ابیغنه نزد زمان شاه نهان فرستاد چو مادرش نزد زمان شاه رسید کمال التجا عفو جرییم خواسته عهد و پیمان موثق کرد و دختر محمود شاه در عقد پسر شاه زمان و صبیه زمان شاه در عقد کاح پسر محمود شاه مقرر کرده فرمان شاهی بری انتقال محمود شاه حاصل نموده به هرات رفت.

جانب دیگر اسماعیل خان و مابین رود سند و بهلم واقع است.

زمان شاه بر عهد پیمان مادر محمود شاه اعتماد کرده برائے سرکوبی سنگان
 بجانب لاهور رایت عزیمت فرماشت چند گاه در پشاور گذرانیده دولت را متعین فرمود
 باجمعیست بیست هزار سوار و سوار اول کرده بجانب لاهور نهضت فرمود. باستماع خبر
 آمدن زمان شاه جماعت سنگان از لاهور و دواب و غیره متفرق شده در کوهستان
 چمبه متواری شدند. و افواج شاہی به تعاقب نهاد و دیده باغیاں را قتل عام کرده سرهای
 سنگان زیاده از سی هزار بر حضور گذرانیدند هنوز انتظام پنجاب تمام نبود که پیغام
 بغاوت محمود شاه در هرات بسیمع اعلیٰ رسید۔

پس شاه زمان تنبیه باغیاں و دفعتن بندگان معطل داشته روانه کابل شد
 و از کابل باجمعیست چش و سکر بقندھار رفت و سلطان فیض فرزند خود و سردار احمد خان
 داروغه اسطبل باجنود کثیر به مقام فراه تعیین ساخت۔ از آن طرف محمود شاه در فراه
 مابقت کرده و رفیقین به مبارزت محاربت پیوستند و ایام قتال بطول انجامید بسبب
 نایابی غله و فرج شاہی تباہی پذیرفت۔

و آن اثناء وزیر و مادر خان با دژ بان هرات را بطرف موقت روانی داشت نمود
 و صادق خان سپه سالار را بهیم خان مختار به فریب قلعہ در آورده در واژه قلعہ
 مسدود ساخت و محمود شاه را در قلعہ آمدن نداد۔

چون لشکر محمود شاه را این حال تباہ معلوم شد همه را متفرق گشته محمود شاه
 تنها گذشتند و مغلوب منکوب به کوهستان ترکمان مغرور گشته مال و اسباب و لشکر را
 بقندھار و هرات و در دست زمان شاه افتاد پس رؤسای هرات با زمان شاه
 متفق شده عهد کردند که بار دیگر از بغت محمود شاه ننگند۔

پادشاہ انتظام آں دیار حکم کردہ پنجم ماہ وجب ۱۲۱۲ھ در شہر کابل رسید و
چند گاہ برای آسودگی سپاہ در کابل و پشاور قیام کردہ بجانب لاہور ہفت فرمود
از آنجا عزم رفتن ہندوستان بزم شدہ بود کہ اخبار بغاوت و سرکشی محمود شاہ
ورود نمود۔

شاہ زمان بہ سوج این سانحہ فی الفور بجانب ہرات یوٹس کردہ و فرار شد
و بعضے سرداران کہ شاہ محمود را متحرک بغی شدہ بودند تقبل نہ سایند و محمود شاہ بحال
تباه از فرار گریز نیند و بعضے سرداران کابل کہ خیال محمود شاہ بنی طر میداشتند بہ صلاح
پایندہ خان از تیغ گذاریند۔ موجب آن وزیر و فادار خان در قبالو جوی پایندہ خان
و متعلقان او افتاد تا آن کہ زمان شاہ از مخالفت پایندہ خان و بعضے امرای دیگر
شک و بنی طر انداخت۔ بنا بر آن موجب کنکاش و فادار خان بیت کس از ایمان و
ارکان مع پایندہ خان بر سردیوان از تیغ گذاریند۔ ہمگی فتح محمد خان پسر پایندہ خان
را مئی یافتہ در شہر کش "با محمود شاہ ہفت گشت و از آن یاد در جمعیت افواج و استقلال
محمود شاہ مشغول شد و زمان شاہ از مخالفت مخالفان دل جمعی ساختہ شاہزادہ
حبیدر در قندمار صوبہ دال نصیب کردہ بجانب ہندوستان ہفت فرمود۔
و فتح محمد خان از قوم خود و از فرقہ پٹھان فوجی شایستہ جمع کردہ و
محمود شاہ را تاج شاہی بر سر نہادہ متوجہ قندمار گشت و بہ اندک جنبش قندمار
قبضہ کردہ با جمعیت چل ہزار سپاہ بجانب کابل بغاوت نمود۔

زمان شاہ از لاہور خبر بغاوت محمود شاہ اصفا کردہ مضطرب سرکیمہ

بکابل متوجہ گشت از امرائی خودش میج کے صوبہ اری لاہور دمنہ گرفت ضرور تہ
 چیت نگہ مہر سنگہ صاحب سنگہ سہ کس بر صوبہ اری لاہور متقل دشتہ خود مبار
 تمام در پشا و نزول فرمود پیش از ورود او محمود شاہ کابل فتح کردہ منتظم مملکت
 بود و بہ تمام خبر پوشش مان شاہ با فوج گران در کوہستان ددہ خیر مسابقت
 کردہ فریقین بہ محاربت مبارزت پیوستند و بہ حرید ہنر شہید محمود شاہ الویہ نصرت
 افراشتہ شاہ زمان اسیر کرد و میل در چپماں کشیدہ نزد پیاپوں شاہ فرستاد و شجاع
 الملک برادر حقیقی زمان شاہ در خانہ خسر خود کہ سردار خیمہ بود متواری گشت۔

در زمانے کہ زمان شاہ خود را آفتاب تخلص کردہ بود در حساب حال خود این دو
 بیت موزون ساخت۔

مربا دمی

ز نرگس کسے کے بگیرد گلاب

ز چشمان من چوں گر قند آب

زا حوال چشم چو پر سد کے

بگو کو رشہ دیدہ آفتاب

مدت پادشاہی او وہ سال بود۔

انتباہ: تا این جا شئمہ از احوال زمان شاہ مجملہ گفتہ شد کہ انوں ذکر
 صوبہ داران او کہ کشمیر فرمانروا شدہ بود مذکرتہ شود۔

رحمت اللہ خان پیر جمعہ خاں بیوم رمضان ۱۲۸۸ ھ بعد الغدام

۱۷۰۰ ر۔ ک۔ تاریخ سلطانی ص ۱۷۱ تا ۱۷۳ - ۱۷۰۰ صد و نواں قصبہ سال

دہم جلوس کہ مطابق ۱۲۱۶ ھ (۱۸۰۱ء) است بود (تاریخ سلطانی ص ۱۷۳) -

میرزا در ضبط و ربط امور مملکت پرداخت و با احمد خان، شهنشاهی باشی سلسله فوت گشته نزد مخالفت در بانست چون خیر نمازعت آنها به حضور رفت هر دو طلب شدند رحمت الله خان عرصه چهار ماه بحکومت گذرانیده به رافقت میرزا خان و احمد خان و خواجہ علی و نندہ آم نیکو بحضور رفت خواجہ علی فی الفور رحمت کوه نندہ آم در پیش وزیر و فادار خان بر عہدہ دیوانی مستقل گشت۔

کفایت خان در سنہ کبیر ۱۲۰۸ و دو صد و ہشت از پیشگاه حضور بر حکومت کشمیر مورثہ میرزا بد اللہ دین و میرزا رضا دلا المہام ملک فرمود۔ و ملا مسعود قاضی و ملا عبد اللہ مفتی شد۔ کفایت خان مردے نیک اندیش و سخاوت پیشہ بود مدت بہ ماہ بکین خاطر خواہ گذرانیده هیچ کسے را آزارے نہ رسید۔ بعد از موجب طالعہ حضور میرزا بد اللہ دین دریں جا قائم مقام ساخته خود بکابل رفت۔

در ان ایام شخصی آقا رحیم نام کہ لک النجار وقت بود خواجہ علی دیوانی را بدعوی قصاص محمد تقی بہ فریب خانہ خود برده میان حمام تنہا نشاندہ حمام را

لہ مرزا محمد علی خان موسیٰ الخاطب بہ کفایت خان پسر مرزا مادی علی خان لاری است کہ ارمنشی باشیان عہد احمد شاہی تیمور شاہی بود۔ و بعد فوت پدر در زمان تیمور شاہ خود او بخد مت مشی باشی و بہ خطاب کفایت خان سرفراز شد۔ بعد از ان نو بنیہ صوبہ داکشمیر و پشا ور شدہ رعایا ہر دو صوبہ را حسن سلوک خود را ضعیف داشت۔ گویند کہ زبان نمان شاہ سبب زبان درازی خود نسبت بہ وفادار خان از پایہ اقتدار افتادہ پس بہ تنگی کشید بود مگر باز در سال ۱۲۱۷ لہ بشفاعت مریم دورانی والدہ ماجدہ خاقان محمود و از سر نو کاوش رونق یافت و بہ خان زاد خان مخاطب گشت

به تاش بچنان گرم ساخت که خواجہ علی از حمام کشیده دو مجید گاه بردند و عوام از حمام
کرده ازدودمان آقا رحیم دود کشیدند.

پس اهل تشیع هجوم کرده بر خانه خواجہ علی ریختند اهل اسلام از حمام کرده
اهل تشیع مغلوب و منکوب ساخته خانه خواجہ علی محفوظ داشتند. و خوانین عظام خواجہ علی را
از دست عوام برده در بزرگراه رسانیدند.

و بعد پنج شش ماه کفایت خان از حضور حضرت انصاف یافته در شهر رسید
در نفاذ امور و مملکت بکام دل عامل شد و ضلع خانیار بلخ و سیع احداث نمود.

همه دران ایام مردم بمیر بشویش برداشته حدود کامراج را غارت کردند.
و سردار انا مار محمد صلاح و میرزا عبدالرحیم و میرزا ابوالحسن را برای صلاح کیهان مامور
ساخت. جهان خان و ناصر علی خان و صفدر علی خان در حدود سوپور رسیدند
یا میرزا بدالدین به جنگ پیوستند و جهان خان در حالت خوبی کشته شد. عاقبت
بوساطت میرزا رضا مقدمه صلح انجامید و سردار مدت یک سال این پیش و پس گذرانید
تغیر یافت و از پیشگاه زمان شاه ارسلان خان بن امیر خان بر حکومت صوبه مقرر گشت
و از جانب محمد خان جوانشیر نایب فرستاده میرزا کاظم صاحبکار و تحصیلدار مقرر گشت.

و کفایت خان به تمام این خبر در خانیار میان باغ خود سکونت اختیار
نمود و یوم عید فطر ۱۲۰۹ هـ صادق خان و ولد سلیمان خان در مسجد جامع رسیده قسم ایالت
امیر ارسلان خان بر میرزا خوانده شایع ساخت و محمد خان پنجم شوال ۱۲۰۹ هـ در شهر شد.

محمد خان جوانشیر در ۱۲۰۹ هـ بر سر صوبه اری بلخ نمود و کفایت خان

از داده پوره بخلعت و فریب شیر گریه آورده مجبور داشت - بعد چند روز کفایت خان را از حضور ایلی آمده همراه بکابل برد - محمد خان هنوز دست امیران ملکی نکرده بود که میان خان بهلول و خدا داد خان و مومن خان نود زنی که در پلاش جوش شیران به سرداری اقوام خود امتیاز داشتند خیال خود سری خاطر آورده با جمعیت خود بر محمد خان ناخفته قلعه شیر گریه در محاصره گرفتند و محمد خان با جمعیت جوش شیران در مائ قلعه بسته کرده بالای حصار به تفنگ اندازی مشغول شد و میان خان و مومن خان نردبان طلبا بنده بالای قلعه عروج کرده محمد خان با اعدای خود کسیر کردند - عاقبت مخالفت آنها به مصالحت انجامید هر سه کس با اتفاق حکومت میکردند و بدین منوال ساله به پیشان حالی گذر ایندند -

چون خبر وحشت اثر به سمع والار رسید شیر محمد خان مختارالدوله با اتفاق عبداللہ خان پسر جمعه خان برای اطفای نایره فساد ما مور گشت و به مجرد ورود این جاث کش کینه مفسدان را تسکین داده دوازده روز درین جا تاقف نمود پس محمد خان و میان خان همراه برداشته حضور رفت و درین جا عبداللہ خان الکوزئی حاکم شد -

عبداللہ خان در سنه ^{۱۲۱۰} بکزار و دوهصد و ده بر حکومت کشمیر تسلط یافته بنیاد رام سہرام در رتبه صاحبکری بخشید و بعد چند روز رحمت خان برادر خود درین جا قائم مقام نهاده خود همراه مختارالدوله روانه حضور شد و چند ماه در پیشگاه والajah گذرانیده رجعت نمود - یک سال در برباط معدلت و ضبط و ربط مملکت پرداخته موجب طلبه حضور گلستان خان برادر خود

درین جا قائم مقام کرده میرزا رضا همراه برداشته در کابل رفت.

همه ران ایام صفدر علی خان و سرلبنده خان بمیه اطراف کامراج را غارت کردند و گلستان خان به مقابله نعیم رایت محاربت افراشته از فوج شاه‌ی باران خان و مؤمن خان با چند فرسای بی جان گشتند و از ایمان کهکوه علی خان مقتول و بعضی دستگیر شدند سردار در ۱۲۱۳ هجری از حضور در محض شده وارد خطه گردید و میرزا ایام خوانین و سرکرده های عظام آهسته آهسته به داخل کرده از شهر بدر نمود و چند کسان از ابنای فرومایه به دست داری کار بردی ممتاز فرمود و مردم هندی و کوهستانی به مناصب عالی سرفراز کرده رتبه آنها افزود و قریب سی هزار سپاه پیاده و سیوار از مردم بومی نگا بداشته در پیردانت پرورش آنها اهتمام و انتظام و جوی می ساخت و بجانب مضافات کشمیر لشکر کشی کرده علاقه پنوچه و راجور و مظفر آباد و دجینه و کهاوره در قبضه اقتدار خود در آورده هر کس را با ج سلطان مقرر نمود. و راجه کرم الله خان راجه راجور و کشمیر آورده کمال شوکت و شان مرخص فرمود و بهادر خان پنوچه مرتبه اول را کرده با دوم باز آورده محبوبی داشت و بعد چندگاه

ه مطابق ۱۷۹۹ - ه راجه کرم الله خان پسر سوم مرزا رحمت الله

خان بود. در ۱۷۹۳ هجری (۱۷۹۳) بعد وفات برادر گلان خود مرزا عزت الله

والی راجور شد. رائے صاحب داشت و مدبر قائل بود. در ۱۲۲۳ هجری (۱۸۰۸) بعد از حکومت ۲۷ سال پدید عالم گفت - (رجوع کنید به تذکره پیش راجگان

راجو و طبعه جالندهر از صفحه ۱۲۱ تا صفحه ۱۲۲)

مسموم کرده از جهان گذاریند بجای او وزیر روح الله خان را تسلط بخشید
و فتح خان بمیه را تا مظهر آباد عهد مرزبانی عطا نمود و دختر نیک اختر او شمع
شبتان خود ساخته انخوان او را قدر و منزلت افزود.

همدان سال دختر شاهباز خان بلوچی فیلث سامان فرادان بدلتنا
رسید و سردار در امینت آسایش رعایا کی شمیر فی الحبله باغب گشته ابواب
لطف و مرحمت و عدالت و نصفت بر خاشی ادانی مفتوح داشته افاشی ادانی
را دل خوش ساخت.

همدان ایام دیوان ننده رام را ایام اقبال بکام دل پیش آمده بود
که کشیش وزیر وفادار خان اغبار و افتد ارکلی داشت و برادرش دیوان هردش
د کشمیر کمال شوکت ثروت حکومت میکرد و بلج و تخرج شاهی به معرفت او
در حضور می رفت.

و در ۱۲۱۵ هجری عبد الله خان را همراه هره داس گونه بخش و کدورت واقع
شده شاید به تخریک دیوان ننده رام عبد الله خان را مطالبه حضور رسید. و
عبد الله خان مطابق فرمان برادر خود عطا محمد خان درین جانایب کرده خود
بدرگاه رفت بنهوز در کابل نه رسیده بود که وکیل خان برادرش که کشمیر بود
و با وزیر وفادار خان رسته بهر لقی داشت بر حکومت هره داس کشمیر از حضور را نمود
شد و عبد الله خان در کابل رسید. وزیر وفادار خان او را به بهانه حساب
غنا ب کرده در بالا حصار محبوس داشت و ملا احمد خان با فوج گران بر سر

گرفتار کردن برادرش عطا محمد خان و مسلط کردن کپل خان بجای کشمیر مأمور ساخت و عبد الله خان در باطن برادر خود عطا محمد خان را پیغام بغاوت روگردانی فرستاد -

و قتی که ملا احمد خان بر دریا می نظر آباد و دند نمود عطا محمد خان پیغام برادر خود عبد الله خان بوی بغاوت فرشته اولاً برادر خود کپل خان که صوبه داکشمیر شده بود از تیغ گذارید - بعد آن سامان جیش لشکر ارسته بمقابله غنیم از شهر برآمده دوباره موله قیام ساخت - از آن جا عسکر طغر بیکر بمقابله ملا احمد خان در نظر سبها تخمین ساخت بر ساحل دریای کرشته گنگا تلافی فریقین لوی داد - عاقبت لشکر بیان این طرف از ساحل دریا باز پس آمده در مکان کٹائی پای ثبات نشسته دند و ملا احمد از دریا عبور کرده در میان دره بولیاسه داخل شد فتح محمد خان بمیه او را اسیر کرده نزد عطا محمد خان فرستاد و مال اسباب او و قبضه خویش در آورده افواج او مقتول و مہزوم ساخت پس عطا محمد نظر منصور خست معاودت بر بسته و از خطه گردید و مجبور و دود دیوان ہرہ داس را مجبور داشت -

در آن اثنا اوایل ۱۲۱۶ھ بہ سبب بغاوت محمود شاہ در کابل حیرت واقع شده بود عبد الله خان ہمراہ جاں نثار خان داروغہ بالا حصار ساز کرده ب اتفاق او از قلعه گرختہ ہر دو وارد کشمیر شدند - عبد الله خان بہرین این جا جاں نثار خان را قند دانی مہربانی کردہ یک لک و پنیہ نقد و جس

انعام بخشید چندگاه گذشته بخوش دلی تمام مقرر فرمود. بعد آن سردار در
رتق و تقن امورات ملکی و مالی و امنیت و آسایش رعایا متوجه شده در پیرگنه
بیرونه قلعه متین ترخیص نمود و از متابعت مطاعت محمود شاه سرخسید
راست سرکشی فراخت.

و در هنگام نیابت علی محمد خان در ۱۲۱۶ هجری قمری شیخ بروز عاشورا
در ماتم سرا علانیه سب و تبرایانم اصحاب کبار ظاهر کرده در مشیه خوانی و
جنازه رانی مبادرت نمودند مردم غلام و خوانین کابل با آتش غیرت بجوش آمده
به موافقت او با شای و قلاشاں شهر دست غایت در داد کرده مال دولت و
تنگ ناموس آنها بباد دادند و خانمان آنها به شش کینه افروختند و پرده شرم
ناموس آنها دریده از افعال شنیعه دقیقه فرونگداشتند.

همداراں سال مسجد عالی بواقعه آتش افروخته یکدم سوخته شد و سردار
در تجدید تعمیر آن کوشیده به اینهمه کل محمد خان باز ترخیص یافت و در ۱۲۱۸ هجری
پنجم ماه محرم زلزله سخت واقع شده اکثر جانها زمین ترقید و خانه های بسیار کشت
نجات گردید و بعضی عورات حامله را وضع حمل شده جمعی در زیر جدار و دیوار
بدان قرار در گذشت و خانقاہ علی را کلس کنگره بام غلطید. در آن وقت نمرخ شالی
چندگاه بحباب دوازده آنه و چندے یقیمت یک دویبه و زیاده بمری ترقی نکرد
انزیر و عموم رعایا و برابا در عهد او به خوشحالی و فراغ بالی اوقات گذاری میکردند
اما بموجب تقدیر سردار تیره ضمیر را علت در در کرده عارض شده حکیم جوان

کہ شیعہ بد نہاد بود موجب تعصب فی اقی مباشرت دختران و شیرہ او را محالہ نمود۔
 بنا براس سردار "خوشہ نی بی" نام زنے برائے آو دین دختران مامور ساخت
 و اس عجزہ ہمیں بہانہ مردم شراف و عالی خاندان را رشوت مائے گرفت
 ہر روز یکے ختر باکرہ در شبستان سردار می رسانید سردار با او عقد نکاح بستہ
 صبح طلاق میداد و پانصد روپیہ نقدی و جودہ عروسانہ عوض کاہن ہر کس را
 عطا میکرد۔ تا عرصہ دو سال ہمیں احوال بود۔

در ۱۲۱۹ھ بہ سبب کثرت باران سیلاب آب از ہر سو طغیان کرد اہل شہر را
 چند آن سبب نرسید و در ۱۲۲۰ھ دریا ما و جو بہار ما بخ بست شد مرد ما
 بر سطح دریای بہت بار مای گراں بر سر گرفتہ می رفتند۔

و در ۱۲۲۰ھ شجاع الملک از قندھار در پشا و آمدہ شیر محمد خان مختار اللہ
 را با لشکر ظفر بیکہ برائی کہ شمالی عبداللہ خان تعین ساختہ در مظفر آباد ورود
 نمود و عبداللہ خان را بدست ابرہیم خان پیغام فرستاد کہ اگر حلقہ مطاوعت
 در گوش انداختہ در فرستادن باج و خراج شاہی قصور نکنند ملک کشمیر بدستود
 تفویض او خواهد شد ورنہ بر مجاریہ مجادلہ مستعدانند۔ عبداللہ خان را پیغام او
 از روی غرور بہ خیال نیامدہ برائی مقابلہ او لشکر خود در مظفر آباد مامور ساخت
 و مختار اللہ چند روز بہ تغافل گذرانیدہ عاقبتہ الامریہ اتفاق راجہ مای بہا
 بلغا کردہ با فوج عبداللہ خان بہ جنگ پیوست و بعد مقاتلہ کبیا لشکر عبداللہ خان
 پس پاکشتہ در بارہ مولہ زیر گورس بونی قرار یافت و مختار اللہ و با عسکر خود

لہ از تاریخ بیزل کاچروایل محقق شدہ۔ ۵۰ امرائے کوہستان۔

از دریای گشته گنگا عبور کرده بیستم ماه ذی قعد در موضع گذر قیام سخت
و چهار داد خان فرزند مختارالدوله بهنگام عبور دریا مظفر آباد زخمی شد
در پشاور واپس رفت و عبد الله خان با جمعیت افواج خود در موضع سیر
نشته بود از آن جا به اتصواب زیر روح الله خان بر دریای بهت حیر
کشتی را درست کرده از دریای عبور نمود و به مقام دوابگاه با فوج مختارالدوله
به محاربه میخنده آویند شهای سخت بکار برد.

در آن اثنا قشون او را رعبه و هراس غالب گشته روی عزیمت
بهزمیت بنزافت و در آشنای عبور حیر گشته از دحام بوقوع آمده از لشکر
او اکثر را در دریای بهت غرق گشته تنه شدند و تا پنج هزار میتش شکست نام
گفته اند.

عاقبت الامر عبد الله خان خود از هملکه بحر ژرف نجات یافته در قلعه
بیروه محصور گشت و مختارالدوله ششم ذوالحجه ۱۲۲۰ بر سر مد نصرت سوا
شده در شهر سیرگیر بر سر حکومت جلوس نمود و تا یکده ماه عبد الله خان
مردمان با نکل و بیروه را مزار حمت بسیار می رسانید.

انگاه مختارالدوله فرزند خود عطا محمد خان را برای مدافعه عبد الله خان
در بیروه مامور ساخت و عبد الله خان در گدای خود متحصن گشته عطا محمد خان
او را محاصره نمود و در ایام محاصره بسیار کشتن خون واقع شد که جانبین
بجان آمده بودند. در آن اثنا عبد الله خان را پیکار اهل رسیده ۱۵ ماهه بر سر حال

۲۱۱ هـ بهایم جاودانی شتافت - ۲
گویند حکیم جواد بر عایت مختارالدوله او را زهر داده بود - پس
توابع و لواحق او چند گاه ابواب قلعه سدود داشته انتظار ورزیدند و محمد خان
که در پنجه بود می کشیدند -

عاقبت مادر عبداللہ خان مع لغش فرزند خود خدمت مختارالدوله
مشرق گشته لغش او چند روز در خطیر و سید منصور امانت داشتند و در ماه
رجب شیرخان و ولی محمد خان حیدر با بایمرا لغش او داده با جمیع
اہل بیت بہ کابل فرستادند - مدت حکومت عبداللہ خان پس و پیش از دہ
سال و شش ماه بود -

سلطنت محمود شاه شجاع الملک

محمود شاه بعدیل بصارت زمان شاه در ۱۱۶ هـ بر تخت کابل جلوس
کرده فتح محمد خان را رتبہ وزارت بخشید و بعد قلع و قمع سرکشان برائی انتظام
ممالک خراسان و ہرات بجانب قندار حضرت فرمود و فتح محمد خان را برای
انتظام پشا در پنجاب و توری داد و بر رسیدن پشا در محمد رضا مع خراج

۱۵ مطابق ۱۸۰۷ - ۱۶ مختارالدوله مذکور در جنگ نزد دو آب پشا و از دست
شجاع الملک در ۱۲۱ هـ مقتول شد (تاریخ سلطانی صفحہ ۱۸۸) -

۱۷ یعنی بروز پنجشنبہ سیزدہم ربیع الاول ۱۱۶ هـ مطابق ۲۴ جولائی ۱۸۰۲ هـ (ایضا
صفحہ ۱۷۹) - ۱۸ فتح محمد خان وزیر پسر سرفراز خان ابن حاجی جمال خان منظم
دولت احمد شاه درانی حد محمود شاه بود (ایضا صفحہ ۱۷۷) -

شاهی روان حضور ساخته خود بجانب ملتان و سندھ نهضت ساخت -

بعد از انتظام آن سو در قندهار آمده به مصاحبت شاهزاده کامران فابز
گشت و از نجیبی خان برادرزاده مختارالدوله از رحمت الله خان خرابین اموال
اختیار کرده هر دو مجبوس داشت مختارالدوله به استماع این خبر نهایت مترودد و
نقد گذشته به اتفاق بعضی مرئی نامدار شجاع الملک از محل اختفا کشیده به سلطنت
برداشت از مردم خیار بره و بامی زنی لشکری آراسته به مقابله محمود شاه رفت
منارعت افراخته در قلعه کابل محصورین ساخت فتح محمد خان به استماع اخبار از کابل
به مسامت تمام و غرضین رسید اقبال احمال این جا گذاشته با سه هزار تن
تکیه قیام ساخت و سیدالخان و عطی الله خان را حکم اطلاق داد و در منزل قاضی
رسیده با لشکر مختارالدوله به محاربت پیوست عاقبت مغلوب گشته بجانب
قندهار فرار اختیار نمود و هجوم علوم محمود شاه را از حصن کابل کشیده مغلول
منکول تقویض شجاع الملک نمود و شجاع الملک به طویل با صر و او متوجه شد بود
اما مختارالدوله و زمان شاه ازین فعل شنیع او را منع ساخت و گفت که این امر
فبیح دارد و دمان خود سنت نگذارند پس شجاع الملک از چشم کردن و انقض
کرده میرسد سلطنت جلوس نمود و سکه خود جاری ساخت - سکه -

سکه زدن حکم حق بر سیم و زر

شجاع الملک شاه بکر و بر

بعد از قیام و قیام انتظام مملکت شاهزاده حیدر را به مرافقت احمد خان نورانی

برای تخمین قندار مامور ساخت و فتح محمد خان به اتفاق شاهزاده کامران چند روز
پای استقامت به محاربته توار نمود. عاقبت بهر همت خورده کامران نزدیکی
خود فیروز دین به هرات رفت. و فتح محمد خان دینول خود قیام ساخت شجاع
الملک قندار را قبضه نموده شایسته خان که بخوف محمد شاه در جاگیر خود ساکن
بود به مصاحبت حضور فایز گشت.

بعد چندگاه شاه شجاع از کابل بجای پشاور به همت فرموده انتظام
ملک میکرد ازین سو فتح محمد خان فرصت یافته در قندار شورش برداشت
شاه شجاع به شجاع این حرکت مدد خان میرا خود را به مدافعت او فرستاده و نه روز
دیده بود که فتح محمد خان از قندار بطرف هرات ایغار کرده بعضی مسافران و تاجران را
در راه غارت نموده با اتفاق احمد خان نوزدنی شاهزاده قیصر تاج بر سر داده در هرات
علم تقابل و تقابل فراخت و شاه شجاع با تملع این خبر از پشاور عجلت کرده به اتفاق
مختارالدوله و محمد اکرم خان عرض بیگی در حدود قندار آمده بین الفریقین جنگ عظیم واقع
شد. عاقبت کامران از روی لاجمی مفروشده قیصر دیش شاه شجاع قریبوی حاصل نمود.
شجاع الملک بعد از قتل و قتل آل سواد رجعت کرده در ماه شعبان ۱۰۲۲ هجری شهر
پشاور مضرب خیم ساخت سردار عبداللہ خان که از صوبه کشمیر طاعی و باغی شد بود دیگر
سرکوبی او مختارالدوله با جمعیت افواج مامور ساخت و مختارالدوله بعد محاربه بسیار
عبداللہ خان را دفع کرده فرزند خود عطا محمد خان حاکم ساخته خود بجای پشاور متوجه
گشت.

و محمد را زان میر احمد و اعظم همراه شاهزاده عباس خان که
محافظة بالاحصار بودند موافقت کرده محمود شاه و جهان نثار خان را از راه غره به مقصم
جبل المین رسیدن را بی داد و مهر و رشده و مختار الدوله بعد هم کشمیر در پشاور و بلخ و زمت
شاه شجاع فایز گشته از حضور جهان بانی بصدور بعضی قصور پنهانی مستوجب قهر و
ناهربانی شده از وزارت محضول گشت و شاهزاده قیس هم از شهر یار روی مروت
و قدر دانی ندیده به شاه مختار الدوله بطرف کابل گریخته رفت و شاه شجاع خود
بجانب سنده و ملتان نهضت فرمود هنوز در راه بودند که شاهزاده قیس در کابل
رسیده به اتفاق اعیان ملک بر سرندشاهی جلوس نمود - و بعد از تنظیم کابل خواجه
محمد خان و زال بیگ خان را برای تسخیر پشاور و امور ساخت و گستران خان که حکم
پشاور بودند تاقابل بیاورده بجانب کپلی مفروز گشت و مرتضی خان محافظ قلعه
اکبر به اصل طبعی در گذشت. شاه شجاع در سنده و ملتان رسیده چو از فساد
قیصر خبر یافت از آن جای پیل کوهاط از سنده عبور کرده بجانب پشاور نهضت
ساخت و شاهزاده قیس را ز کابل آمده به اتفاق خواجه محمد خان و مختار الدوله با
شاه شجاع چهر گشته به جنگ پیوستند بعد جدال قتال بسیار خواجه محمد خان و
مختار الدوله مقتول شدند و متابعان متعلقان آنها بعضی بجانب تربت بعضی بطرف
کشمیر پویشان گشتند و شاهزاده قیس و فیض الله خان و یکی خان از هم متفرق شده
هر یک به راه رفتند و شجاع الملک اکرم خان و فضل خان و اعظم خان منظور
بجانب پشاور نهضت کرده گلستان خان را بر حکومت کابل فرستادند مختار الدوله
مرده عالم و فضل و محدث و مفسر و منصف و حافظ قرآن کلمات علمیه و عملیه و

بود - فقط -

بعد چندگاه شجاع شاه قلمرو کابل را مغرب خیم ساخته میر احمد اعطرا
به علت رنایش محمود شاه و به بهانه سازش زیر مختار الدوله مورد قهر جهانباری ساخته
بعد عذابائی شدید بقتل رسانید و سر او چند روز در دیوان آویزان بود و لاشر او
طعم گان گشت و فغانان او بگارت رفت و پیر او از قندار آورده بکول شد
پس شجاع شاه چندگاه در قندار بظلم و ستم گذرانیده عنان بکراں بجانب پشاور
معلوف داشت -

و عطا محمد خان صوبه دار کشمیر چون واقعه قتل پدر شنید کوهت بخی پوشید
از احکامات شاه بی اطاعت رزید و موجب شجاع شاه در ۱۲۷۴ هجری محمد اکرم خان و
میر فضل خان را با عا کر موفور برای تنبیه مغرور امور ساخت - آنها از دست عطا محمد
بهریت خورده رجعت نمودند -

مقدار آن سال در ۱۲۷۵ هجری محمد شاه و کامران و فتح محمد خان در حد و دهرت
جمعیت بهم رسانیده برای تسخیر کابل عزیمت کردند و شجاع شاه و اکرم خان به مقابلهت
آنها ماساعت کرده به جنگ پیوستند - اکرم خان و عبدالغفور خان بقتل رسیدند - شجاع
الملک و میر فضل خان به طرف پیران گشتند و محمود شاه از قندار افرشته از قندار
بجانب پشاور بپوشش ساخت - بهمین که در بهیه سامان فتح قلعه انگ که در تصرف عطا محمد
بود تردد می کرد - ناگاه خبر شنید که اعیان کابل اتفاق کرده شاه عباس و لدیمور شاه
بر تخت نشینند - بخواهی این فساد وزیر فتح محمد خان به بحالت تمام در کابل رفته

جمعیت شاه عباس منتشر ساخت.

مقارن این حال غلام محمد صوفی در کوهستان کابل علم نزاع افروخته نماز عمت و مخالفت او بطول انجامید ازین طرف شاه شجاع از کوهستان سوات و بنیر سر کشیده متصرف پشاور گردید و سردار عظیم خان برادر فتح محمد خان از کابل به مدافعت او عمت نمود. بعد حرب هرب شد بدشجاع شاه بهریت خورده موسی خان الکوژی حاکم هزاره در جنگ کشته شد و عظیم خان بر حکومت پشاور تسلط گشت. و در ۱۲۲۴هـ شجاع شاه به معاضدت جهان داد خان و سمنرخان و نور محمد خان نورزی جمعیت فوج بهرستان پشاور فتح نمود و عظیم خان از راه جلال آباد پوشش آورده ملک پشاور را متصرف شد. و شجاع شاه نزد نجیب نگه رفته در موضع "تلبیه" قرار یافت.

و شنیدن این خبر عطا محمد خان صوبه کشمیر و پوان ننده رام نیکو و برادر خود جهان داد خان را در تلبیه فرستاد آنها بواسطت وزیر جهان داد خان سمنرخان شجاع الملک را برای آمدن کشمیر ترغیب و تحریر دادند. بنا بر این شجاع الملک خیال جهان داری مبراقت حسن خان ملا هدایت اند بجا نیکو نصرت ساخته غره توال ۱۲۲۸هـ وارد خطه گردید عطا محمد خان به قصاص قتل پدر خود مختار الدوله او را در قلعه کوه ماران تلمیسی ساخت و محمود شاه به مزاحمت مخالفان به معاضدت وزیر فتح محمد خان در خراسان افغانستان چند سال به استقلال تمام ریت حکومت افراخت.

انتبأ ۱- اکنون احوال صوبه داران کشمیر که در عهد محمود شاه و شجاع الملک درین جا حکومت میکردند نگارش باشد.

شیر محمد خان مختارالدوله بخارا بنام و انعام عبدالله خان در ۱۲۲۱ هـ
مصدقین بزم حکومت گشته در عدل بذل انصاف بمکی پنج ماه بسر برده فرزند خود
عطا محمد خان درین جای حکومت نصب کرده روانه مهنو گشت و در آن جا همراه
شجاع الملک نزد مخالفت باخته در جنگ گشته شد ذکر آن گذشت -

عطا محمد خان در سنه یک هزار و دویست و دویست و یک و اواسط ماه
رجب برسد حکومت جلوس نموده نیت هجرام در راه عهده دیوانی بخشید -
افضال رحمانی "تاریخ جلوس اوست بوفور عدل احسان بذل امتنان خلق
خدا را دل خوش ساخت -

در ۱۲۲۳ هـ پیدش مختارالدوله از دست شجاع شاه در جنگ پشاور
مقتول شد - بنا بر این عطا محمد خان قلاده متابعت شجاع شاه از گردن انداخته
علم بغاوت و سرکشی افراخت - لاجرم در ۱۲۲۴ هـ از پیشگاه شجاع شاه اکرم خان
بامرنی و میر فضل خان با عساکر موفور برای سرکوبی آن مغرور و مانو گشته به مقام
شاه دده رسیدند - ازین طرف عطا محمد خان با جمعیته برآمده در باره موله قیام
ساخت چند گاه باهمدگر به حرب و ضربت گشتی آویرشها بکار بردند - موجب
الهی فوج شاهای تنباهی پذیرفت و اکرم خان مغرور شده بکابل رفت عطا محمد خان
خلعت نصرت پوشیده بدار الخلافت خود رجعت نمود -

و سردار مذکور همیشه در آبادی رعایا و ترقی مزروعات مصروف بود

که برباب امنیت و احسان او آمدن در محال و چند ترقی یافت و خود بلباس ساده می رفت تکلیف پوشاک در عنونت حکومت اصلاً نمیداشتند مقدمات عدالت فیهله میکرد و در عهد او بعضی شور و بختای خزینہ نایافتند برادر طمع یک فلوس آنکس نداشت در مقدمات و راشت خود در موقع تنهار رفته و ارشاد را قسمت کرده میداد من جمله آن یکی یک و پیه به مشعلچی خود و بجشد تقظیم و تکریم علماء و فضلا و مشایخ و فقراء بجای آورد و خیال خود سری و سرکشی مبلغ بسیار در تیاری توپ تفنگ و سامان جنگ صرف نمود.

و در ۱۲۲۶ هـ بر قلعه کوه ماران قلعه متین و سنگین تعمیر ساخت و در قصبه سوپور و باره موله برجهای متین تنوار کرده که ل باره موله را تجدید نمود و در هر جا اسباب جنگ همیاد داشت که بوقت کار چیز بکار او نیامده از کردار خود بیزار گشت. در آن زمان شجاع الملک از سلطنت افغانستان دست شسته در تلبشیه اوقات بسری برد. عطا محمد خان دیوان ننده رام تیکو و برادر خود جهانزاد خان در موضع تلبشیه فرستاده آنها بوسالت و زیر جهانزاد خان و سمت در خان شجاع الملک را فریاداده و مرافقت حسن خان و ملا هدایت الله غره شوال ۱۲۲۸ هـ در کشمیر رسانیدند و عطا محمد خان بخيال قصاص پدر او را در قلعه کوه ماران زندان ساخت.

پس جهانزاد خان و عبدالکریم خان را با جمعبیت دوسه هزار سپاه در قلعه انک برای محافظت راه و تدبیر طریق عبور و مرور مخالفان تدویر فرموده

موجب پہنچ کے از دلاوران کابل جہزات تسخیر کشمیری کرد وزیر محمد خان دکن
 و قد مار استقام و انتظام سلطنت بکام دل ساخته خیال تسخیر کشمیر بخاطر آورد۔
 و غرہ شعبان ۱۲۲۹ھ باجمیعت سپاہ و کمر پوشان و درہ بر ساحل دیپای ملک
 قیام ساخت و از رنجیت سنگہ شہر یار لاسور استعانت و استمداد نمود۔ رنجیت سنگہ
 بعد اقرار نذرانہ سالانہ بقدر شہت لک و پیہ توہیق عہود دوستانہ دیوان محکم چید
 باجمیعت دہ ہزار سپاہ سوار و پیادہ یہ معاونت و فرستاد و فتح محمد خان جمیعت
 افواج خود و کوہک شہر یار لاسور از راہ ہیر پورہ پورن درہ ازیں طرف عطا محمد
 خان باسکر خود بہ مقابلہ مخالف برآمدہ خود در موضع ملہ پورہ قیام کردہ شکر یا
 بہ مقابلہ غنیمہ برفرق پیر پنچال امور ساخت و دریاں جاد و سکس از افسران شکر
 عطا محمد خان بہ موافقت پنجا شصت از سپہا مان لباس نمک حرامی پوشیدہ با فوج
 وزیر فتح محمد خان ملحق گشتند و پس ماندگان بجنک پیوستہ بسیار کس از لشکریان وزیر
 بقتل آوردند۔ عاقبت جام نہر میت نوشیدہ پس پاشدند۔

یہوں عطا محمد خان شکستگی افواج و گزشتگی ایام دریافت بجانب شہر دکن و برتا
 و شجاع الملک از محبس کشیدہ مالک سلطنت کردہ بہ مقابلت مخالفان متعدد ساخت
 و افواج وزیر در موضع را و پورہ دایت اقامت افراخت و شجاع شاہ قلیگاہ
 برآمدہ انتظام لشکر می فرمود و فرماں مابہر سراسر ان سکر و امر جاری می نخت
 دران اثنا معلوم کرد کہ بریم سمد سواری او منہج آہنیں دادہ باطل زمین سفتہ

۱ یعنی وزیر فتح خان۔ ۲ مطابق ۱۸۱۴ء۔

۳ تاریخ ہیرل کاچر و ورق ۲۳۷۔

بودند که میباید بجانب لشکر و زیر گنجینه می رود. درین حالت انتظام شاه بی نوعی صواب پذیر نشد. افسران لشکر عطا محمد خان فراداً افراداً اسلامی و زیر فتح محمد خان می رفتند همان روز ستاده دم دار از افق طلوع نمود که تا عصره دوسه ماه ظاهری بود. عاقبت الامر عطا محمد خان بال بهمت رجیته در قلعه شیر گز به متحصن گشت و برادر خود غلام محمد خان بر محافظت قلعه کوه ماران تعین ساخت و زیر فتح محمد خان در هیچیک بل پائے استقامت افشرد.

بعد پنج شش روز عطا محمد خان معاون و تنظر خود کس ندیده برائے و مایش خود با شجاع الملک مصلحت سنجیده و هر دو اتفاق کرده با حکم چند پنهانی سازش کردند شجاع الملک با او وعده نمود که هرگاه مرا از چنگ و زیر رمانی بخشند رجبت بنگه جو هر گران مایه کوه نور و پیشکش گذارم و عطا محمد خان عهد فرمود که هرگاه من از و زیر فتح محمد خان سالم و غایم خلاصی یابم تصرف قلعه آنک که در قبضه من است به ملازمان چهارج بسپارم. موجدی آن حکم چند همراه آنها عهد و پیمان موقوف کرده محاصره خود برداشت فردا عطا محمد خان و شجاع الملک از شیر گز به آمده باشند حکم چند پیوستند. بعد و این فتور و زیر فتح محمد خان را بر بهی خاطر شد خواست که حکم چند را غرق دریا کرده لشکر او را تباہی سازد لیکن اصلاح اعدا و مرکب این فعل نشد و مواخذه مخالفان خود نپرداخت. فردا عطا محمد خان بجای حکم چند به مقام چیمه بل در خیام و زیر فتح خان قیام کرده با هم دیگر ملاقات صلح نمودند و عطا محمد خان چند خریطه جو اهرات جعلی که بر پایه طاعت نصب کرده بود و زیر فتح خان را پیشکش نهاد و شمای گران مایه از قسم جو اهرات و نقره

و طلا و غیره همراه بر داشته با اهل میمال خود بجای نریشا و نهضت ساخت حکمرانی او
همگی شش سال بود چون بمقام اتمک و رود یافت تصرف قلعه ریدل یک لک و پیه
به رنجیت سنگه بخشید.

وزیر فتح محمد خان در ۲۲۸۰ هجری رایت یالت کشمیر افراخته در تلق و تلق
انمو مملکت پرداخت و دیوان محکم چندا هندوی هشت لک و پیه نوشته داده
نمود شجاع الملک هم بر یافت دیوان به لاهور رفت و وزیر ناعرضه سه ماه انتظام
ملک است حکام نموده برادر خود محمد عظیم خان در پس جا حکم کرده خود بهمرای ننده اتمیکو
به کابل رفت ازاں جا با لشکر گراں پوشش آورده بابت انزع تصرف قلعه اتمک
با رنجیت سنگه به جنگ پیوست و بعد مجادله بسیار بهریمت خورده به کابل حوشت نمود
سردار محمد عظیم خان در سنه یک هزار و دوهصد و هشت و بیست و هجری
سریرادی سند کامکاری گشته در انتظام مملکت پرداخت و پندتن سراج رام در ایدتو
بر منصب دیوانی اعتبار داده دیوان بهره داس را رتبه صاحبکاری بخشید و از دست او
مردمان خطه را آسید جانکاه رسید.

عظیم خان در سال دوم رنجیت سنگه را موجب فساد اتمک هشت لک و پیه نمود
سالیانه نفرستاده ازین رو رنجیت سنگه اتمیکو بهریمت خورده و ایل ۲۲۹ هجری
عزیمت تسخیر کشمیر افراخته لشکر فراروان به فری دل سنگه وید رفگی نامدار مکر از راه
سد و تعلین ساخته بذات خود در قضیه پیو چیه مدطرح اقامت انداخت و محمد عظیم خان

۱- تاریخ بیریل کاچر و ورق ۳۳۵ - ۲ مطابق ۱۸۱۴ء - ۳ بقول صاحب عمده التواریخ

سرگروه فواج سکھان "جیون مل" بود - (عمده التواریخ دفتر دوم ص ۳۶) -

با جمیعت لشکر حیرا و امرای نامدار از شهر برآمده در موضع سید بادیای مقابلت افتادند
 و لشکر سنگان به پیل غیر مسلک محافظان شوالیخ را به خبر گذارشته بر کرپوه موضع رسیده
 و رود یافت - بقضائی سمائی ناگهانی باران متواتر و مکرر کم متفاوگرشته برودت سرما
 حضرت افزای لشکر سنگان شده در جامه مائی پیری همه تارپیشان کاری افزود و فقیده
 توپ تفنگ بے دودش و سنگ تهاق شتر و سیف و خنجر و دلاوران سفاک در خاک چریب
 مناک بسبب پای بندی زبونی و سرنگونی حاصل شد لاچار از رفعت کرپوه رسد و رجوع
 به اهل نموده زبرد امنه کرپوه صفوف مبارک را بستند -

و عظیم خان از طرف خود بابا خان با جمیعت دوسه هزار سوار تبار به مقابله آنها
 فرستاد - و بابا خان به مجرد ورود آن مکان مصاصم خون آشام از نیام کرپوه قریب
 سه هزار سپاه تابانگام شام طعمه صادم اهل نمود و لشکر سنگان که از گیله باری باران
 انسرده و پشمرده شده بود آه سرور از دمان ایشان نظیر نشد شبانگاه از حربه گاه هزیمت
 خواره بر فرق کرپوه قیام کردند -

و دوم ماه شعبان عظیم خان اخیر آمده که فوج دوم سنگان براه تو مسیدان
 در موضع رامیار خواهد رسید عظیم خان همان وقت عبد الله خان اچکنی و فتح محمد خان و
 سلطان محمد خان و فیض الله خان را با جمعی از نامداران براه رامیار به معاضدت لودج الله خان
 تعیین ساخت - روز دوم خود بر سمنه جلالت سوار شده بر کرپوه رسد و غرور نمود فوج
 سنگان در پناه در قتلان شدت برودت مفلوج و سکوت نشسته بود و بدیدن افواج
 عظیم خان طبل غنا و اخته از صبح تا شام تشنگی و تشنگ جانگواه بود و بسیای از سران و

له یعنی وزیر روح الله خان حاکم پنجپه -

افسران فریقین نقل رسیدند با ما خان هم بیک ضرب گوله از جهان درگذشت شباهنگام
شکر عظیم خان با توپ شاهین را که یوه فرود آمده بقرارگاه خود آرام یافت همان وقت عبد
خان و فیض الله خان و غیره پیش به نزد وزیر روح الله خان در توشه میدان بر سر میاضی بخت
پس پاکشیدند. روز دوم باز کربت ضرب پیوسته آنها را خون جاری کردند.

در این تاریخ بخت ننگه را خبر رسید که تمامی فوج ماموده راه میره پوره به تیغ آ
فرده برائے پیغام زنده نگذاشتند. در بخت ننگه به صفای این ماجرا بال هر بیت افشاند
بجانب آنچه به هفت فرمود و عبد الله خان نادره کوئی تعاقب که در بسیار از مال غنیمت بدست
آورد از آن جمله اسب سواری رنجیت ننگه بدست کرده نزد عظیم خان پیشتر فرستاد
میگویند که اسب مذکور کی بود و گفته که پیش عظیم خان رسید از هر دو چشم مانند لاله شک
عے بخت.

مدعا که روز دوم شکر محمد عظیم خان با افواج سنگان به جنگ پیوسته از جانب
خوهای سید بیغ رنجید. هم چنین تا عرصه هشت بود شکر سنگان با وجود هرزیت روز
اول به محاربه مقابل مستعد بودند. چون که رنجیت ننگه از قضیه بنو چه به جانب راجه
معاودت فرمود و فوج متعینه توشه میدان هم هرزیت خورده برگشته رفت بشنیدن
این خبر شکر سنگان ایش طافت شکسته از قتال جدا ماند و هم ماه شعبان بجانب
رجعت کردند و محمد عظیم خان طبل فیروزی نواخته بجانب شهر هفت ساخت. دیوان بهره داس
که صاحب ثروت و ما غدار بود به علت سازش رنجیت ننگه از تیغ گذارند تاریخ قتل او
"جور عظیم" گفته اند.

له سلطان محمد خان در اتی (تاریخ سلطانی صفحه ۱۹۲) تعداد مقتولین سکاه درین معرکه
شش هزار نفوس می نویسد. ۱۲۲۹ هـ مطابق ۱۸۱۳ ع -

سوائی آل از سایر کابریان فرقه هندو بخاطر او نکوها افزود که رنجیت سنگه
به تحریک ترغیب نهامتوجه این حدود شده بود - بنابراین در تحریک تدلیس هرگز حیات
می فرمود از آن دو بعضی صنادید هندو که مشیر مملکت شده بودند سردار را نصیحتی جایگزین
علم و فضلا و اهل مناصب بر طرفی سپاهان یومی معقول ساخته شعله فادافروختند -
عاقبت سردار در کینه این فعل نومض کرده جایگزین را واگذاخته سپاهان یومی بر طرف
فرمود -

در عهد حکومت او هر سال خامی فصل شالی بوقوع آمده قحط سالی واقع شد
نرخ یک خروار شالی تا شانزده و پیه عروج نمود تا پنج شش سال صعوبت قحط دفع
نشد - مردم غراب و مساکین بباد رفت و نهرا را جان بابت نان ضایع گشت -
قحط سال عظیم تاریخ است -

و شجاع الملک از زندان کشمیر خلاصی یافته همراه دیوان محکم چند به خیال اعتقاد
و استمداد در پیش رنجیت سنگه به لاهور رفت مدتی در آن جا بسر برد - رنجیت سنگه
او را اولاً بسیار قدردانی نمود - عاقبت برای مؤاخذة کوه لور که در کشمیر وعده کرده
بود چند گاه مجبور شد که لور و جواهر موافق از و گرفته مرخص نمود -

بعلازا در لودیانه رفت و عیال اطفال در آن جا گذاشته به جانب
کشتوار نهضت کرد و از راجا آن جا قلیله فوج کومک گرفته در موضع گوهر پرنه
بزرگ رایت محاربت افراشت - ازین سو سردار عظیم خان امیر محمد خان را با فوج

۱۲۲۸ ه مطابق ۱۸۱۳ - ۵ دیوان محکم چند صاحبکارها راجه رنجیت سنگه

متوفی ۱۸۱۳ (عمدة التواریخ دفتر دوم صفحه ۳۵ و ۳۶) -

فراوان به مدافعت او مأمور ساختند. ثانیاً خود هم به مقابلهت او مبادرت نمودند
 او را هنرمیت داده کشتن او را رسانیدند.

پس از آن شجاع شاه بنحو ایش استمداد پیش صاحبان انگریز فرستاد
 آگایند و لیسرئنه هند او را افواج کثیر همراه داده کابل فتح نمود و دو سال
 در آنجا حکومت عاریتی کرده از دست شجاع پس از آن شاه کشته شد.

و آخر حکومت عظیم خان پندت پیر در و میرزا پندت در و سو که اصفا
 هر کس اجازه دار کل مالیه کشمیر شده بودند از آن جمله سبب خامی محصولات یک یک
 رویه نزد پندت پیر در باقی ماند و سردار علت باقیات پندت موصوف را
 نهایت تنگ طلبی فرمود و پندت مذکور سردار را دعوی کرد که من خامی فصل
 از خدای تو مجرم میگیرم سردار به سبب موافقت رنجیت سنگه از دستفرشته بود
 موجب آن در مطالبه باقیات او شد و فرمود و یکصد قریب لاش در خانه او برای
 مؤاخذه مالیه موکل فرستاد. بعد دو سه روز سردار از میرزا پندت پرسید که
 پندت پیر در قصد گرختن دارد. میرزا پندت گفت اصلاً نتواند گرختن اگر
 میگریزد من ضامن او هستم سردار خط ضمانت از او نوشته گرفت و شبانهگاه
 میرزا پندت برادر عموی خود پیر در پندت را گفت که امروز پیش سردار تر ضامن
 شده ام اگر ایشان را قصد گرختن است همین وقت بگریزد که فردا موقع گرختن
 نباشد. انگاه پندت نامور غم مفرمود و زوجه اش که دختر منشی جوانی دها

له و بقول سوین لعل سوری شاه شجاع را با افواج عظیم خان معرکه نیفتاد بلکه بوجه

شدت برف و باران که پیر پنجال هنرمیت خورد.

بود موجب عایت ناموس مراقت سحر او نتوانست کرد.

موجب این پندت برادر واسه کاک هرکاره باشی را آورده زوج و کلین خود به معرفت او در خانه قدوس گوجاری پنهان داشت و خود را بغیر زین اسپه ار شده در دیوه سر رسید کار دارد دیوه سریش راجه در بود او را همراه گرفته به زهنونی ملک ان گهوری در عین باش برف از کول عمه رنوده به هزار شقت در جموں رسید راجه گلاب سنگه او را قدر دانی کرده سفارش خود بنام راجه دهیان سنگه نوشته داد ازاں جا رفته در لاهور به ملازمت رنجیت سنگه فایز گشت.

وقتیکه عظیم خان از گرجین پندت ناموس خیر یافت بتعاقب و پیمان تعیین کرده خانهای ملک ان گهوری را غارت کرده شش کشتند پس سردار از میرزا پندت پرسید که پندت بیرون کجا رفت میرزا پندت گفت اگر او را هوس دنیا مانده باشد به گوناخوا رفت اگر هوس دنیا باقی باشد پس پیش رنجیت سنگه رفته فوج گرفته می آید سردار گفت پس چه صلاح دے گفت کشتن میرزا پندت! ازین سخن سردار دل خوش شده میرزا پندت را بوجهی تعرض نه کرد بعد از سردار واسه کاک هرکاره باشی را بایت نشاندی اهلیه پندت بیرون سخت مواخذه نموده تانہ رود نہ هزار روپیہ از مصا گرفت.

در ان اثنا منشی تیلوک چند که داماد بیرون بود از زوج خود سراغ اهلیه بیرون دیافته فی الفور سردار را خبر نمود. همان وقت اهلیه بیرون و کلین او سیر کرد به شیر گدہ بر دناں ضعیفه در میان شتی زیر پلا بل خورده از جهان در گذشت پس

راجہ دهیان سنگه برادر او سطر راجہ گلاب سنگه آنجهانی متوفی ۵ اکتبر ۱۸۴۳ء بود.

و اسه کاک هر کاره را شکم چاک کردند و زوجه راج کاک به کابل بردند -

و قتیکه فتح محمد خان فتح کشمیر ساخته به قندهار رفت محمود شاه پس نظام
او چند سال به استقلال بسر برده برادرش حاجی فیروز دین حاکم هرات بود شاهزاده
کامران همیشه خار خار حکومت هرات بخاطر میداشت و پدرش محمود شاه بر عایت
فیروز دین منظور نمیکرد - عاقبت الامر کامران با وزیر فتح محمد خان رشته موافقت
مستحکم کرده بواسطت او تمنای خاطر خود بخدمت پادشاه معروض داشت و
پادشاه به کمر بست تمام وزیر فتح محمد خان را برای خالی کردن قلعه هرات دستور می داد
چون فتح محمد خان با فتح گران در هرات رسید از آن طرف فیروز دین با
جمعیت خود به مقابلت برآمده فریقین به جنگ پیوستند - و دوست محمد خان
براه دیگر دخل شهر شد در باناں را به حرب ضرب مغلوب کرده متصرف قلعه شد
و مال اسباب حرمخانه شاهی که در میان قلعه موجود بود بغارت برد از آنجمله شیر
کامران شاه که در قلعه مذکور همیشه ساکن می بود او را بواسطه خواجه سراج ایزد
دین بکگل به یو اقیق و نگین بود از شلوا کشیده قبضه نمود گویند قیمت آن و لک
روپیه افزون بود - روز دوم فیروز دین بهم اسیر کردند -

در آن اثنا علی قلی خان قاجار شهریار ایران دیار به معاونت فیروز دین
با عسکر حیرانلیغا آورده رایت بیکارافراشت و وزیر فتح محمد خان و حاجی خان
کا کرباش شکر ایران مقاتله و محاربه نموده همه را مغلوب و هزوم کردند -

له بقول سلطان محمد خان این جنگ در ۱۲۳۳ هـ مطابق ۱۸۱۷ء رویداد (تاریخ سلطانی
صفحه ۱۹۸) - یکه از برادران کهن وزیر فتح محمد خان یک از میت یک پسران هوار پابنده خان بود -

چون خبر تالاج کردن دوست محمد خان و در محانه شابی و احوال کشید انبراز
خواهر نامدار به سبب کمران کشته شد و غضب افروخته شد و بعد چند روز وزیر فتح
خان ندانه فتح هرات در پیش کمران گذرانیده به خلعت انعام متوقع بود شاهزاده
را به سبب طعن و تشنیع مردمان حکمرانی سوخت فی الفور او را سرزد بامیل در چشمان کشیده
نابینا ساخت و محمود شاه را به شمع این خبر زیر و زیر شده شاهزاده را سخت امانت
نمود. وزیر فتح محمد خان را دالاسا و مدارا کرده بر نهاده وزارت پرتو عزیز داشت.
چونکه وزیر فتح محمد خان از نصارت محروم شده بود به سبب ضرورت برادر خود
محمد عظیم خان را برای انصراف و وزارت در قندهار طلب نمود و عظیم خان به سبب مطالبه
برادر خود تمامی احوال اسباب زیور و آلات نقد و غیره که تعداد آن از یک کمرور و زیور

له و بقول سلطان محمد خان دوانی "شاهزاده کمران کینه های گذشته را در خیال خود
محسوس نموده دانست که تا وزیر فتح خان بر پاست ما را از حکومت بجزای نیست بهر بخت
باید خود شاه محمود اظهار شوخی و جبرای کرده گفت - قطعا -

مخالفت تو یک مور بوداری شد برآ و از آن آں مور مار گشته دمار

مده دانش از پیش ای ز غفلت که از و ناشود از مهلت باید مار

در صورت که توانست پدر به تمیز و نیز بر تنیصال من مخلص عزیز رضی ساخت دور دیگر که وزیر
فتح خان بخدمت ایشان رفت شاهزاده کمران او را محتاج ساخته به بهانه گرفتار
شاهزاده گرفت در عوض آن خدمات شاید از مردی چشم پوشیده که چشمش
را میس کشید -

افزون بود مع حرمخانه همراه سراج رام پندت در که مدار الهام او بود پیشتر روانه کابل ساخت. و بعد چند روز براد خود جبار خان بر حکومت کشمیر نصب کرده عثمان عزیمت بجانب قندهار معطوف داشت. مدت حکومتش درین شش سال بود. سردار جبار خان در ۱۳۳۰ هجری متهمکن و سادۀ عمرانی گشته نهایت حیم و نصف مزاج بود. چون رنجبت سنگه خیز نرخیل عظیم خان شنید و پندت بیردیم هر لحظه ابرام و الحاح میکرد و موجب آن بیرد پندت را ذمه داری نقصان فوج و مصارف آن نموده فرزند او پندت راج کاکا تا معاودت لشکر پیش خود بفرستد گرفته دیوان مصر چند و راجه کلاب سنگه و سردار میری سنگه و جوالا سنگه پدایه و سکما سنگه بمی بسرداران اتاری والا و دیره شاهزاده کهرک سنگه و دیگر چند افسران نامدار با لشکر چهارزاده از سی هزار برای تسخیر مامور ساخت.

پس فوج دریا موج به به تمام پندت بیرد در کوستان تهنه ورود یافت از آن جا بنا بر سنگی راه و کثرت سپاه جمعی کثیر از راه دارمال و جم غفیری از معبر پوشانه کتوری یافت. ازین طرف سردار جبار خان و ولی محمد خان و عبداللہ خان با لشکر فراوان و جمعیت اعیان شهر برآمده در میره پوره رایت تقابل فرستند و از آن جا جمعی از عسکر برای تسدید راه پیر پنچال پیشتر مامور ساختند و فوج خاصه بر فرق پیر پنچال رسیده با لشکر افغانه به سری ضرب پیوستند و بسیار از مبارزان قتل آورده فوج افغانه را از آن جا برداشته بر کرپوه شوپیان رسانیدند. روز دوم جبار خان کمر بست چست بسته بقتال و جدال مشغول شده

از جانبین جمع کثیر تقبل رسیده عبدالرحمن کشته شد۔ در آن اثنا میا رزان چهار خان
 به معاینه کثرت و اندوHAM سنگان مترود و متوحش شده آواره دشت بر زمین
 گشتند و چهار خان با جمعی از دلاوران شیر جنگ بر عایت ناموس تنگ به آهنگ
 جنگ پیش قدمی کرده به انداختن تیر و تفنگ مخلفان خود را قافیه تنگ کرده بود
 ناگاه از دست بهادران فیروز جنگ زخمی شدید بر بازوئیں پلنگ سید
 در میدان مہاراجت لنگ گردید لاچار از معرکہ گیر و دار کناره کرده بغیر تامل و درنگ
 مایوس دلتنگ و دہرور و دیافت و مال و اسباب گرانمایہ ہمراہ برداشتنہ براہ
 بارہ موہلہ جانب کابل نہضت ساخت و سپاہمان افغانہ عربان و گریان از
 ملک بدر رفت و عسکر سنگان ششم ماہ ۱۸۷۶ء بشیر گڈھ داخل شد۔
 تاریخ بکرمی بولوحی واہ گروچی کا خلاصہ۔ بولوحی واہ گروچی کی فتح۔

شاہ نعمت اللہ قادری پیشتر فرمودہ بود۔ فرد۔

در سال "غلرہ" اگر بمانی بینی

ملک ملک و ملت دیں بر گردد

چون فتحنامہ کشمیر در پیش رنجیت سنگھ رسید پنڈت راج کاک را خلعت بخشیدہ
 مرخص نمود۔

تسلط یافتن مہاراجہ رنجیت سنگھ بر ممالک پنجاب و کشمیر
 مؤرخان پنجاب نے نگارند کہ بعد انتقال گورونانک کتہ نزد کردو

۱۷ تا ۱۸ بیل کاچرو ورق ۲۳ - ۱۸۷۶ بکری مطابق ۱۸۱۹ء -

۱۷ یعنی سال ۱۲۳۴ھ مطابق ۱۸۱۹ء -

در حصه اول مذکور است چیده او گورو انگد سیزده سال بر متابعت مرشد خود راسخ بود. بعد از آن امر داس رام داس بیست و نه سال در اختراع مذهب کھی کوشیدند و از مردمان پنجاب و غیره خلقی انبوه داخل ملت کردند و تالاب امتر را قبله گاه خود دانسته مرمت نمودند.

بعد از آن در عهد عالمگیر گورو ارجن او را حکومت بنجا طراورد عالمگیر او را شریع دانسته محبوب داشت و به بهانه غسل روزی بر لب دریا رفت و در میان آب غوطه داده غایب شد. بعد از آن گورو بهر گویند و گورو بهر رانے و گورو کهرشن بیست و چهار سال جانشینی کرده در شریعت کوشیدند.

دور ۱۷۰۱ هجری بنیغ بهادر را بیست و ششینی افزاشته از مردمان متابعان خود جم غفیر جمع کرد و عمومی او را رام رانے بدعوی وراثت پیش عالمگیر استغاثه نمود و از حضور بنیغ بهادر را فرمان احضار رفت و از متابعت پادشاه سرخسیده بغی و زید و پادشاه بواخذة او لشکر کشید و بنیغ بهادر تاب تقابل در خود ندیده بیدین معابد و منادر در هند رفت و بعد چند سال از سیر سبند باز آمده بدلی رسید و کلهامردم در پیش او جمع شدند چون دغدغه حکومت به خاطر آورد عالمگیر او را شریع دانسته چشن تدبیر

۱۷ رجوع کنند به صفحه ۲۴۲ تا ۲۵۶ -

۱۸ مجمع این است که گورو ارجن (دو) در عهد جهانگیر بود و آنکه حسن نوشته است مبنی بر سبب است. رجوع کنند به پیری آف جهانگیر مصنفه مبنی بر شاد ص ۱۴۸ - و نیز حاشیه نموده ۱۳۴۸ جلد اول تاریخ حسن صفحه ۲۴۸ -

امیر کرد و در ۳۲ ساله پسران بهادر از تیغ جدا ساخت

بعد از آن پسرش گورو گو بند سنگه جاشین پدر شده از فرقه سنگه
شکریه بنوه جمع کرده هر کس را حکم داد که شمشیر و خنجر با خود نگا بهارند و موی
تراشی نکنند و واه گورو جی کی فتح در زبان سازند.

چون شکوه سلطنت بهم رسانید با اورنگ زیبایت محاربت فرشته
بعد مجادله بسیار در قلعه آند پور متعین گشت و چهار فرزند او کشته
آخر از قلعه آند پور خروج کرده در میدان مکت سر به جنگ پیوست و بعد
آویز شهای بسیار لشکر او پریشان و خود پنهان گشت. بعد چندین امتگیر
امان گشته به سیر بند حضرت کرد و در اچیلانگر از دست متابعان خود
کشته شد.

بعد انتقال عالمگیر در سلطنت شامان مغلیه روز بروز مستی وستی
راه یافت و از روی ضعف سلطنت اجناد سنگان خیال خود سری بخاطر
آورده در حدود پنجاب حاکم جاد سنگه تظاول دراز کردند. چنانچه در عهد

له برائے توجیه سیلاب قتل گورو تیغ بهادر نگاه کنید به شایه ۳۴۵ جلداول تاریخ حسن
له یعنی فتح و نصرت برائے این در متعال.

۳ بروایت نور خان سکه شکست گورو گو بند سنگه در سال ۱۷۰۵/۶ رو
(کنگس هتری آف دی کس صفحه ۷۹) - ۷۹ صحیح - "اچیلانگر" قصبه
در وسط هند بنام گورو دواره (مجدکها) شهرت دارد. دبه تاندر نیز موسوم است
۷۹ سال وفات گورو گو بند سنگه بقول کنگس ۱۷۰۸ است.

عالم بهادر و فرخ سیر محمد شاه بارها فساد کردند و بروز معرکه نادشاه
و احمد شاه درانی مال و اسباب کمرشامان دلی بغارت بردند.

بعد از آن در عهد حکومت احمد شاه و تیمور شاه درانی تا حدود قتلان
و آنک ملک پنجاب تاراج نمودند و احمد شاه در مقدمه حیدرآباد کوشش
آورده پنجاب هزار کس از قوم سنگان نقل آورد و در اسلامیه قریب بیت
هزار کس از تنیغ گذرانید و تالاب برتر از خاک بناشته عمارت آن
ویران کرد.

و در اسلامیه سنگان مسلمانان پنجاب را غارت کردند و اندک
آنهارا تالاب برتر صاف کنانیدند. احمد شاه به اصغای ابن ماجرا بغار
پانزده هزار سکه از تنیغ گذرانید و در عهد تیمور شاه زنگی خان درانی
سی هزار سر سنگان بر شتران بار کرده در پشاور رسانید.

سه برای تفصیل این محاربات ملاحظه کنید گفتگوس هجری آف دی کس من ۸۵
تا ۱۰۴ - ۲ مطابق ۶۱۷ تا ۶۱ - سه منشی عبدالکریم خان در تنیغ
این هم میگوید که سکاں در صوبه قتلان دخل نموده شهر و قلعه لواح آن را متصرف
شده بودند. تیمور شاه به سبب منازعت و بغاوت قوم خود هم سکاں را معطل
گذشته بود. ناگهان خبر رسید که فوج سکاں قریب صفت هزار از دریای پنجاب
راوی عبور کرده قصد تسخیر دیره اسماعیل خان و غازی خان دادند شهادت
حاجی علی خان نامی سردار را برای فهمایش سکاں که پا از حد اعتدال بیرون
نگذارند، فرستاد. سکاں بغر و جمعیت خود میفرمود که را بد و خست بخت بفرست

و در ۱۲۱۱ھ انشراحنگان ملک پنجابی باز غارت کردند و حاکم
لاہور راجہ وقت مدافعت آنہا نہ بود و بنا بر آن زمان شاہ خود پویش کرده
بسی ہزار کس از جنود سنگان قتل آورد۔ ہنوز انشطام و انتقام نماند بود
کہ خبر بغاوت محمود شاہ سیح علی رسید جو بیل تنبیہ باغیان معطل داشتہ پنجاب۔ قندار عجلت کرد و بعد از اجابت
سرشان سنگان شہنچی باشی حاکم لاہور قتل کردند مال اسبابی ہی بغارت بردند۔

و در ۱۲۱۵ھ زمان شاہ باز بجانب پنجاب نہضت کردہ فرقہ سنگان
بیان مو شاں در زمین پہاں گشتہ سیح کسے در محاربت مقابلت نہ کرد۔
بعد چند گاہ خبر بغاوت محمود شاہ سیح پادشاہ رسید۔ امرائے درگاہ را فرمود

۳۲ حاکم لنگہ کشتند کہ مارا پادشاہ می ترساند و مارا شاہ کراہ گردئے خود می خواہیم۔ یعنی
پادشاہ ازما ترسید بیاس خاطر ماحلو ابرائے گدروئے مار و کراہ آہنی گلاں بہزد۔
جاسوسان ہمراہ غیر مقتول غنیمت آمدند و این حال را بحضور تیمور شاہ ظہر ساحتند۔
بمجرد شنیدن این خبر آتش غضب لطافی زبانہ کشید۔ (تاریخ احمد صفحہ ۲۰)۔

۳۳ صحیح این است کہ عزیمت شاہ زمان برائے تادیب کھاں دو مرتبہ بود یکے در
۱۲۱۰ھ و دیگرہ در ۱۲۱۱ھ۔ اما حسن بنا بر ساحت مقدمہ دو واقعہ را یکجا ضم
کرده است۔ برائے تفصیل رجوع کنید بہ تاریخ احمد صفحہ ۳۲ و ۳۴۔

۳۴ مراد از "احمد خان شاہنچی باشی بارک زئی" است۔

۳۵ مطابق ۱۸۰۰ء۔ و ۱ درست این است چنانچہ کنگم ولادہ سوہن محل
اثبات دارند کہ عزیمت شاہ زمان بطرف لاہور بار دوم در ۱۲۱۴ھ مطابق
۱۷۹۹ء واقع شد (کنگم ہٹری آف دی سکھ ص ۱۲ و عمدۃ التواریخ و فردوم ص ۳۹)۔

که هر کس که از شما حکومت لاهور منظور خواهد کرد اولاً اخلاصت صوبه واری خواهد نمود و
از مقرران حضور هیچ کس حکومت لاهور منظور نکرد - پادشاه در فتوای سلطنت مجبور بود حسب
ضرورت کس از سنگان چیت سنگه مهر سنگه صاحب سنگه که زبانیان کان حضور
بودند بر نظامت لاهور منتقل داشته خود به جانب کابل رفت و در آنجا از دست برادر
بهارت زایل گشت پس هیچ کس از شاهان دژان پوشش پنجاب نکرد -

بدان که بعد از انتقال عالمگیر تاجرانان قریب یکصد سال در حدود پنجاب هندو
تغلبت گاه بود و سر غنیمت آنها در دانات و قصصیات حاجات و ثروت بهم رسانیدند -
از آنجمله شخصی دیو نام از قوم سانی در حدود گجرات و اله سکونت می داشت و

له مراد از سوا سنگه کان بهیہ نیاز بیگی پس گوچر سنگه بانی قلعه گوچر سنگه لاهور است (له
شاید هسری آت دی سکھ منصفہ پنج سنگه صفحہ ۱۸۴) - له دیو اسم صفتی است بوده
را که مردمان عوام به ماد بانی نام انداختی کرده بودند - این بدھ سنگه یا دیو در ۱۶۷۰
متولد شد در سال ۱۷۱۶ فوت شد (له هسری آت دی رینگه نیلی آف لاهور صفحہ ۵
مطبوعہ ۱۸۶۷) - له سانی قوے است از اراذل الناس که پیشہ قطع الطریق اختیار
نموده مانند خانه بدوشان از جائے بجائے می روند و به صید لگنی اوقات بسر می برند -

مبہر منصفہ صاحب دوباره تحقیق نسب بہاراجہ رنجیت سنگه پنجانی رقم طراز است کہ حد
بھی یکے از اجداد دیو (کہ از غلطی از فرقہ سانی خیال کرده می شود) در اصل پسر کالی بھی است کہ
به حوالی سنگه در قریہ پنڈی بھی (قریباً ۴۰ یا ۵۰ میل جنوب مغرب لاهور) سکونت می داشت -
کہ او در جوانی یاد و ستان خود جنگیدہ بازن خود از قریہ بیرون آمد و نزد فرقہ سانی کہ
حوالی امرتسر قیام می داشت پناہ گرفت - در آن ایام زوچاش از قید و مان حاملہ بود و عادت

فرزند اودودہ سنگہ دختر گلاب سنگہ مجیٹھیہ بقعد آورد۔ ^۳ پسر از و متولد شد چرت سنگہ۔ دل سنگہ۔ جودہ سنگہ۔ و بعد وفات پدر چرت سنگہ اتفاق برادران متعلقان خود در موضع گوجران والہ قلعہ قصیر تعمیر ساخت و بہ اعدت اقبال کشرد مات را متصرف گشت در بغاوت راہ زنی از افران خود سبقت برد و بعد انتقال او پسرش مان سنگہ ^۴ این غازیگری افزائشہ ملک جوں و رام نگہ را تاراج نمود۔

و در ۱۸۳۷ مکرری مطابق ۱۱۹۲ هجری از صاحب رنجیت سنگہ تولد یافت۔

^۵ میداشت کہ برائے سیر و تفرج بیرون می افت ناگاہ روزی بہ دروازہ مبتلا شد بموجب خود را در غیمہ سانجاں رسانید و ہما بجا جہد مان بھی متولد گردید۔ سانجاں را راہ شفقت مولود را جہد و مان سانی نام دادند (ایضاً صفحہ ۴۰۳)۔

^۶ یعنی شکر چک۔ ۱۔ متوفی ۱۸۵۲ء۔

^۷ ہمیں گلاب سنگہ مجیٹھیہ بانی خاندان رؤسائے مجیٹھیہ (مہتری آف دی ریگ فیلڈ آف لاہور صفحہ ۶)۔ ۳۔ دلے میجرستہ صاحب تعداد پسران ^۸ اودہ سنگہ

چہا کس نوشتہ است بدیں تفصیل: ۱۔ چرت سنگہ متولد ۱۸۲۲ء۔

ب۔ دسول سنگہ متولد ۱۸۲۲ء۔ ج۔ جیت سنگہ متولد ۱۸۲۴ء۔

د۔ نافو سنگہ متولد ۱۸۳۲ء۔ (ایضاً صفحہ ۶)۔

^۹ صحیح تھا سنگہ (۱۸۵۹ء تا ۱۸۸۰ء) است۔ ۵۔ ۱۱۹۲ مطابق ۱۸۷۵ء سال

وفات ہما سنگہ پدر رنجیت سنگہ است۔ بنا بریں بقول میجرستہ صاحب رست این است کہ

رنجیت سنگہ در سائے ۱۸۷۴ء متولد گشت بوقت وفات پدر عمر او پنج سال بود (لے مہتری آف دی ریگ فیلڈ آف لاہور صفحہ ۶)۔

چون بجز پنج سال رسید یک چشم او به آزار چپک غایر گشت و در سنه دوازده
 سالگی سایه پدرش از سرگذشت. و مادرش سدا کور به تدبیر دیوان لکپت
 رائے امورات ملکی سرانجام میداد. و وقتی که سنین عمرش بر آوج هفتاد سال
 عروج نمود مادر خود دیوان لکپت را بقتل آورد و بذات خود در انصرام
 مهام ملکداری پرداخته در شجاعت جلالت از اقران دوران بهقت بُرد.
 چون جمعیت لشکر بهمرسانید اطراف و قصبه عایت در قبضه تصرف در آورد.
 و در زلّی که زمان شاه از لاهور به کابل بهفت اخیر کرد در یک چناب طنبانی
 بود. بهنگام عبور در یاده عدد اتواب از توپ خانه شاهی در قعر دریا غرق
 شدند. چون رایت کو کبه خسروی در گو جراں واله رسید رنجیت سنگه
 بعزبایطوس فائز گشت. پادشاه او را خلعت اعزاز بخشید برای
 کشیدن اتواب از دریا بخویر داد. رنجیت سنگه توپ از قعر دریا برآورده فی الفور
 بدست معتبر خود در پیشگاه حضور مرسل داشت و پادشاه به جلدی این
 خدمت عظمی صوبه داری لاهور بوی بخشید و رنجیت سنگه با جمعیت لشکر
 خود به جانب لاهور عزیمت کرده از خوشدامن خود سدا کور که مرزبان بٹاله
 بود استمداد نمود و با شندگان لاهور که از تطاول سه صوبه داران شکسته

له صحیح پنج سالگی است و آنکه حسن نوشته است سهو قبیح است (حواله مندر)
 صدر (۷) - ۷۲ صحیح این است که "سدا کور" خوشدامن رنجیت
 بود که در ۱۸۲۷ء بحالت نظر بندی وفات یافت.

خستہ شدہ بودند به معاونت رنجیت سنگھ متحد شدند۔

دور ۱۵۶۰ء مطابق ۱۲۱۳ھ رنجیت سنگھ بعد محاربه مقابلہ بسیار
بر سر صوبہ دار ہمزوم کردہ بر تخت لاہور جلوس نمود و مال استبا مؤخر کہ در حصہ
لاہور زیر زمین مخفی بود بدست آورد و خود را بہ خطاب مہاراجی مشہور ساخت
مقارن آن حال سردار گلاب سنگھ بنگلی با جمعیت افواج سنگاں را بہت تقابل فرما
و مہاراج با جیش پریش بہ مقابلہ او چہرہ شدہ در علاقہ بھتین مقابلہ عظیم

۱۔ رجوع شود بہ عمدۃ التواریخ دفتر دوم صفحہ ۴۲ منصفہ سوہن لعل سوری ایا
در فے بجائے "س" نام دو صوبیدار یعنی چیت سنگھ و موہر سنگھ آمدہ است۔
۲۔ برائے برقرار داشتن اتحاد فیما بین، مذہبیا سنگاں خود را بدواز دہ گروہ
کہ ہر یکا زان بمثل معروف است منقسم کردہ بودند۔ تفصیل این امثال چنانچہ کنناکم کو
کردہ است در ج ذیل است :-

- ۱۔ بنگلی منسوب است بہ بنگ زیر کہ سردار شاں بنجوردن این عقاقر بکثرت
- مقاد بود۔ ۲۔ نشانی منسوب بہ نشان کہ بمعنی پرچم باشد۔ ۳۔ ہنگام
- این فرقہ برائے سرفروشی و جانبازی برائے حفاظت مذہب خود بود آمد۔
- ۴۔ رامگرٹھیہ۔ منسوب بہ قلعہ رام گرٹھ حوالی امرتسار است۔ یا ئی این مثل
- سردار جہا سنگھ بخارا است۔ ۵۔ بنگلی منسوب بہ علاقہ در جنوب لاہور۔
- ۶۔ ایلو والیہ ایضاً نام دہ۔ ۷۔ کپنی۔ ایضاً۔ ۸۔ فیروز پورہ
- یا سنگھ پورہ۔ ایضاً۔ ۹۔ شکر علیہ۔ ایضاً۔ ۱۰۔ ڈالی والیہ۔ ایضاً۔
- ۱۱۔ پنج گرٹھیہ۔ ایضاً۔ ۱۲۔ پھلیکہ۔ ایضاً۔ ۱۳۔ بھین قریب است نہ کردہ ادلا

روی داد. گلاب سنگه بروز بهیجا به باعث کثرت نوشیدن شراب از جان گذشت
و بهاراج مظفر و منصور به جانب پور به هفت ساخت.

و در ۱۸۵۶ بکرمی شاهزاده کفرک سنگه متولد شد. و در ۱۸۵۹ بکرمی
بهاراج نامدار صاحب سنگه مرزبان گجرات و ڈال سنگه والی اکال گڑه باجگذا
نمود پس لوائی عزیمت افراخته و ایلیان جهنوت و کپور تھله و قصور و کانگره و
سوجان پور و هوشیار پور و غیر اطراف بعید به حرب ضرب شدید مطیع و
منقاد خود گردانید.

و در ۱۸۶۱ بکرمی بدیدن مقامات منبر که هر دو وار و غیر به هفت کرد
بعد مراجعت آن طرف در شهر قصور با لواب قطب الدین خان بابت قصور قتل
نظام الدین خان والی آن جا جنگ کرد. عاقبت جرم بخشی ساخته شهر قصور
بوی ارزاقی داشت. از آن جایه تسخیر ملتان رفت و لواب مظفر خان مرزبان
اتحاد مجادله و محاصره تنگ گرفته باجگذا نمود.

و در ۱۸۶۱ بکرمی گوردت سنگه خلف گلاب سنگه سنگی در امر تر باغی
بهاراج مال اسباب آورد تا راج کرده شهر امر تر در قبضه اقتدار خود آورد
و بهمدین سال بهاراج علاقه جنگ اوج فتح کرد و مرزبانان نابیه و حبسند

بطرف مشرق (عمدة التواریخ صفحه ۱۷۶) - ۱۸۶۱ بقول لاله سوین بعض

۱۸۵۴ بکرمی در ماه چاگن مطابق ۱۸۰۲ - ۱۸۶۱ برای تفصیل این

جنگ رجوع کنید به عمدة التواریخ دفتر دوم صفحه ۶۴ - ۱۸۶۱ بقول لاله سوین

سوری تسخیر ملتان در ۱۸۶۳ بکرمی مطابق ۱۸۰۴ روی داد. (عمدة التواریخ دفتر دوم)

پتیا له طبع ساخت -

و در ۸۶۳ هجری راجه نیپال به تسخیر نیپال کشید و سنار چند والی کان
در قلعه بند نمود و مهاراج بر جناح استعجال یلغار کرده افواج غنیم مغلوب فرمود
ساخت و دو دختر سنار چند در عقد آورد - ازاں جا به نیایش جو الکھی
منتفیض گشت و در بمبیس سال شاهزاده شیرنگه و تارا نگه نوام از بطن
دختر راکور مرزبان پتیا له تولد یافت -

و در ۸۶۴ هجری مظفر خان والی ملتان قطب دین خان مرزبان قسوة
که با جگذا شهریار بود دغی در زبند مهاراج ملک قسوة را بهیث غارت ختنه
عمارات شهر ویران نمود - عاقبت قطب الدین خان در ذیل مانده آمده
ملک خود را باز منصرف شد بعد ازاں بجانب ملتان روی آورد و قلعه ملتان
را محاصره نمود پسانه مظفر خان عاجز آید نذرانه و خیرانه و سالیانه بفرمود
قبول کرد - ازاں جا فقیر عزیز الدین در بهاولپور رفته والی آنجا با جگذا
در سموت ... مهاراج در پتیا له رفته صاحب سنگه والی آن جا
یک توپ کلان و یک تالای مروارید پیشکش نمود - از آنجا کوچیده ملک کوئله
و نراین گره و پنهان کوٹ به حرب ضرب مفتوح ساخت ازاں جا بطرف
جسر دله و چنبه رایت افراخت و راجگان آن حدود با جگذا فرمود -

۱ یعنی هتاپ کور - ۲ کذا فی الاصل - دغی از عمدة التواریخ معلوم
شده که عزیمت رنجیت سنگه بطرف پتیا له در ۸۶۴ هجری مذکور واقع شد -
۳ ضلع کٹوعه در جنوب شرق صوبه جموں ریاست کشمیر -

بعد ازاں بر قلعه سیالکوٹ یوٹیشن درده جیون سنگه در قلعه مختص
گشت۔ عاقبت در محاصره عاجز آمده فرو شد و ملک اوصیط خالصه گشت
از آنجا بطرف گجرات نهضت کرده راجه آنجا توپا احمد شاہی کہ بسیار کلان
بود پیشکش ساخت و نذرانہ شایان بنظر گذارید۔ پس بجانب اکلور
نہضت کرده عالم خان حاکم آنجا در پناہ آمد۔ پس راست منصورہ بجانب
لاہور جولان داد۔ و در ہوت تہہ بکرمی شاہزادہ کھرک سنگہ برائے لتخیر
شیخ پورہ ستوری یافت و از ترددات او فتح نشد پس مہاراج خود متوجہ
آں سواد گشتہ بضرطائی توپا احمد شاہی بارہ قلعه فروخت و از ایل سنگہ
حاکم آنجا جمبوس داشت و شیخ پور کھرک سنگہ را جاگیر بخشید۔ و در سنہ ۱۱۰۸
مسکف صاحب غیر گورنمنٹ عالیہ در لاہور رسید و تحائف عجیب بنظر گذارید۔
ہماں روز مہاراج نامدار با گورنمنٹ انگریزی رابطہ اخلاص اتی مستحکم نمود و نفایس
نظایف غریبہ را گاہ گورنمنٹ عالیہ بدست بفران خود مرسل داشت۔ و توقف
مسکف صاحب بطور وکالت در دربار لاہور مصمم گشت۔

پس مہاراج بہ مرافقت مسکف صاحب فیروز پور نہضت کرد ازاں جا
بر حصار فید کوٹ محاصرہ نمود و ضبط خالصہ فرمود و ازاں جا بطرف کوٹلہ و پٹیالہ

۱۔ صحیح "عالم سنگہ" (ایضاً صفحہ ۶۸) - ۲۔ کذا فی الاصل ۱۔ و عمدۃ التواریخ

"در ۱۱۶۴ھ" (مطابق ۱۸۰۸ء) مذکور است - ۳۔ کذا فی الاصل -

۴۔ ۱۸۰۹ء - برائے تفصیل فتح پٹیالہ رجوع کنید بہ عمدۃ التواریخ دفتر دوم

و جنید تا به سیر کرده از دلیبان آن حدود خارج معمولی اخذ نمود و ملک انباله ضبط
خالصه نمود. پس بطرف لاهور مراجع شد در بهار سال حوالی شهر لاهور قلعه شهر
پناه ترسیص نمود و نیز بیهامون شهر امرتسر قلعه گو بند گره محصور ساخت.

در سنه ۹ راجه های پتیاله و جنید و نایب و فرید کوٹ و غیره از تغلب
مہاراج عاجز آمده در پناه گوٹ منت عالیہ مامون شدند. موجب افواج انگریزی
آمده آردوئے ریائے تلج و متصرف شدند. ولارڈ کنٹرولی صاحب کاندلار
فوج در قلعه لودھیانہ معکری ساخت. به صفای بن مہاراج را بر ہی خاطر شد
در صلح و جنگ متردد ماند. در آن شان ملک صاحب ظرف سرکار انگریزی مراسله
معذرت آمیز بنظر گذاریده مہاراج را به استمالٹ مدارا دلخوش کرد بهار و
فیما بین سرکارین بموشتق و شرایط عهدنامه موثق گشت و در میان لطنتین فاصله سرحد
در ریائے تلج مقررت یعنی آن روستے در ریائے تلج را سرکار انگریزی فاضل گشت ملک
این دی دریا در تصرف مہاراج داخل ماند.

مقارن آن حال راجه نیپال بازگوش آورده سنه ۱۰۲۰ در قلعه نگر کوٹ
تخص یافت، به تمام این خبر مہاراج بطرف کانگره بلغار نمود بعد محاربه مجادله
بسیار راجه نیپال بهزیمت خورد. و مہاراج قلعه نگر کوٹ در قبضه خود گرفت و
از ساکنان کوہستان خراج شاهی اخذ کرده دارمتر رسید.

همداران مہاراج افواج خود را قواعد انگریزی تعلیم داد. بعد از آن

۱۸۰۹ء - برائے تفصیل فتح پتیاله رجوع کنید به عمدة التواریخ دفتر دوم

از صفحہ ۸۵ تا ۹۰ - ۲ متوفی ۱۸۲۲ء -

دیوان بجوانی داس کو بہتان چٹوں فتح کرد۔ متعارف آں حال مرزبان وزیر بادا دنا
نقل کردہ ملک اوضبط شد۔ بہمدین سال فقیر عزیز الدین ملک گجرات از تصرف
بنگی نزع کرد و دفاہن و خرمز این بنگیان ضبط نمود۔ پس ازاں بر ملک خشاب پیش رفت
آں ملک ہم شامل خالص شد۔

و در ۱۸۶۵ سال زمان شاہ و شجاع الملک آں مہرزم شدہ در را ولپندی
رسیدند و ہر دو پادشاہ مغرول با ہماراجہ ملاقات کردہ بہ لطف اعطاف خسرو
ممنون و مہربون شدند۔ زمان شاہ اعلیٰ در را ولپندی و شجاع شاہ در تلبیہ متوقف
گشت۔ بہمدین سال شہر بہر از سلطان جان گرفتہ شد و نیز ملک جالندراز تصرف
بدہ سنگہ انتزاع یافت و در سمون ۱۸۶۶ شاہزادہ کھرک سنگہ کتھا شد۔

و در ۱۸۶۸ سال بکرمی وزیر فتح محمد خان برائے تخبیر کشمیر استمداد نمود و از آمدنی
کشمیر نذرانہ سالیانہ بہشت لک و پینہر کرد۔ مہاراج دیوان محکم چند ویش کا سنگہ
مع دہ ہزار سپاہ بہ اعانت فتح محمد خان مامور ساخت تذکرہ آں در اوراق گذشتہ
مستور است۔

بہمدین سال ۱۸۶۹ عطا محمد خان قلعہ اٹک ریدل مبلغ یک لک و پینہ
بشہر یار لاہور بخشید فتح محمد خان را این حرکت مضر خاطر گشت و فتح معاہدہ کردہ
از کابل تا کشمیر پیش آورد و قلعہ اٹک را محاصرہ نمود۔ مہاراج از لاہور شہزادہ
کھرک سنگہ دیوان محکم چند را بہ مقابلہ فتح محمد خان تعین ساخت و بعد محاربت

۱۸ مطابق ۱۸۱۰ - ۱۸۱۳ - ۱۸۱۳ در احوال وزیر فتح محمد خان

در بیان صوبیداران افغانہ ہمیں ملد۔

و مقابلہ بیا لشکر فتح خان بپشت ت گرام مغلوب ہر دم گشت و کھرک سنگہ
منظر و منصور بجانب لاہور و حوت کرد و ہاراج لشکرانہ این فتح عظمیٰ بہ درشن
جوالا کھی در کا نگہ رفت۔

در سموت ۱۸۱۱ھ ہاراج از لاہور و اطراف دور لشکرے موفور
فرہم کردہ بہ فیری دیوان محکم چند و سر فرزان ہاراج بند برای تخیر کشمیر از راہ ہیرلو
مأمور ساخت و بذات الاشد ہر پنجوچ توقف کرد و عظیم خان ناظم کشمیر و شوپیان
سبقت یافت در آن جا تاقی فریقین روی داد و بہ موجب تقدیر افواج ہاراج
مغلوب ہر دم شد۔ ہمدیں سال افغانان مکہ شورش کردہ سرکوبی افواج ہاراج
مغلوب شدند۔

در سموت ۱۸۱۲ھ بکری ہاراج لاہور شاہزادہ کھرک سنگہ دیوان چند را
برائے فتح ملتان مأمور ساخت و در محاصره و مقابلہ آل جا جمعے کشمیر قتل رسید
نواب ظفر خان مع چہار فرزند جوان شہید شد و شہر ملتان را غارت کردہ عمارات
ویران کردند۔

در سموت ۱۸۱۳ھ بکری ہاراج از لاہور با عسکر موفور بجانب پشاور و پور
کرد۔ چون بر لبے ریاک سندھ رسید سیلابے بود۔ ہاراج بہ سمت اقبال سوار شدہ
باشکرہ اجلال زدریا عبور نمود۔ گویند گجری اشہب وارد امن نرشد گویاکہ پای
آب قت پس قلعہ خیر آباد و حصن چہانگیر بہ یک حملہ مفتوح کرد یا محمد خان والی

۱۸ یعنی برائے زیارت صنم کدہ جوالا کھی۔ ۱۸۱۵ھ - ۱۸۱۹ھ مطابق ۱۸۱۹ھ۔

۱۸ متوفی ۱۸۲۹ھ۔

پشاور در کوہستان یوسف زئی اختفا پذیرفت و ہمارا ج دیار پشاور را بہ ہند
خان بخشید و خود ہنگی سہ روز در پشاور توقف کردہ بجانب لاہور مراجع شد۔ چون
بر لب ریگ سندھ رسید یا محمد خان یک لک و پیمہ نذرانہ فرستادہ یک لک و پیمہ
سالیانہ بر خود ہنادہ از حضور بہ عنایات مولود ملک پشاور لکے تفویض یافت۔

و در سموت ۱۱۸۶ بکرمی ہمارا ج بہ الحاح و ابرام نہایت ببرد بجانب کشمیر
لشکر کشیدہ جبار خان ناظم کشمیر از زمگاہ بہر پورہ ہزوم شدہ در کابل رسید
دیار کشمیر در قبضہ اقتدار شہر یار لاہور درآمدہ تہ تیغ آن در اوراق گذشتہ گذ
و در سموت ۱۱۸۷ ملک منگیر ڈیرہ غازی خان و بہکابل مل شد۔

ہمدین سال سید احمد خان و مولوی اسماعیل بہ اتفاق غازی خان یوسف زئی
در حدود ہزارہ ابرام جہاد متعہ شدند و ہمارا ج لاہور شاہزادہ شیرنگہ دیوان
رام دیال و گلاب سنگہ بہ مقابلت اہل جہاد مامور ساخت۔ و بعد حرب حضرت سید
رام دیال کشتہ شدہ سید احمد خان باز مرہ غازیان در زوایائی کوہستان
مخفی گشت۔

و در سموت ۱۱۸۷ محمد عظیم خان با فوج گران از کابل نہضت کردہ ہمارا ج

۱۱۸۷۰ء۔ برائے تفصیل فتح کشمیر بدست ہمارا ج و نجبت سنگہ رجوع کنند بہ
کننگمس پٹری آف سکس صفحہ ۱۵۹۔ ۱۱۸۷۰ء۔ برائے تفصیل احوال حضرت سید
احمد بریلوی و مولانا محمد اسماعیل شہید ہمارا ج ایشاں باسکھاں رجوع کنند بہ حواشی
۱۳۱۸ و ۱۳۱۹ تاریخ حسن جلد اول از صفحہ ۴۳۸ تا ۴۴۰۔ ۱۱۸۷۰ء۔ مطابق
۱۱۸۲۵ء۔ و ۱۱۸۲۶ء۔ صحیح این است کہ این واقعہ در ۱۱۷۳ء چنانکہ در کننگمس پٹری آف

از لاهور بیچاره خود و از دریا یی سندھ سواری فیل بلند پائے آب عبور کرد تا که
فیل سواری در دریا بود احدی ضلوع نشد و فتنه که برکنار دریا فیل عروج نمود بابت
سوار در آب غرق گشت. پس ایت منصور در پشاور رسیده با فوج عظیم خان محاکم
سخت واقع شد. عاقبت عظیم خان ہر میت خوردہ بطرف کابل رجعت کرد
و یار محمد خان بر حکومت آنجا یک ستور قائم ماند۔

در ۱۸۱۱ء بہاراج نامدار از یار محمد خان خواستگاری اسپیلے
کرد و آن مجنون در دادن سندھ لیلیٰ عنلاورد و بہاراج شہزادہ شیرنگہ راجہ
گلکاب سنگہ و بدھ سنگہ با عکر تہار پرائے حصول اسپیلے مأمور ساخت۔
یار محمد خان بہ معاضدت سید احمد خان غازی در محاربت سنگاں سبقت کردہ
بعد جدال قتال بسیار سید احمد خان ہر دم شد و یار محمد خان کامان مان
بگرفتہ بر فوت اسپیلے حلف کرد و از حضور بر حکومت پشاور بدستوری
یافت۔ چون فوج منصور در لاهور رسید بہاراج از موجودگی اسپیلے خبر نہ
یاز لشکر کشید۔ در آن ثنا سید احمد خان خروج کردہ یار محمد خان را قتل نمود

دی ۳۳ کفص صفحہ ۱۶۱ مذکور است و نمائند۔ نیز وفات محمد عظیم خان کہ در اثنا
۱۸۲۳ء واقع شد ہم مؤید این خیال است۔ ۱۵ مطابق ۱۸۳۱ء۔ اما صحیح
این است کہ تحصیل اسپیلے از سلطان محمد خان برادر یار محمد خان در اواخر ۱۸۲۹ء
بود زیرا کہ یار محمد خان بنا بر نخبے کہ در جنگ خلاف مجاہدان اسلام یافت در اثنا ۱ سال
۱۸۲۹ء فوت کرد۔ نزد کشنگم محصلان این اسپ جنرل تنویر شہزادہ شیرنگہ بودند
(کشنگم ہسٹری آف دی کشم صفحہ ۱۸۹)۔ ۱۵ متوفی ۱۸۴۰ء۔

دشاور را تصرف کرد و از حضور بدخشت او شیرنگه نامور شد بعد بگهای
 بسیار سید احمد خان مولوی اسماعیل در باره کوٹ شهید شدند و سلطان خان
 اسپیلی بدرگاه گذرانیده بر حکومت پشاور تسلط یافت شیرنگه بالشرکه
 شاهی بجانب لاہور رجعت کرد اسپیلی در این خاص دخل ساخت -

و در ۱۸۹۰ لارڈ مینٹینک دسری ہند بمقام روپر با مہاراج ملاقات
 نمود۔ و در ۱۸۹۱ سردار ہری سنگھ برای تنبیہ سرکشان یوسف زئی دستہ
 سلطان خان مرزبان پشاور نامور شد بعد قطع و قمع بانگیان یوسف زئی در دفع
 سلطان خان منوجہ گشت و از حضور شاہزادہ نو بہال جنرل تنویرہ بمصافحت
 ہری سنگھ ایہی شد چون سلطان خان رخود تا بمقامت ندید کنار کشید
 ملک پشاور ضبط خالص شد پس دوست محمد خان از کابل پورن در دہ ازین
 طرف مہاراج در پشاور رفت بعد محاربہ شدید دوست محمد خان ہزیم
 مہاراج بجانب لاہور رجعت نمود۔

۱۰ "باراکوٹ" کذا فی الاصل یہو کاتبات۔ ۱۱ یعنی سلطان محمد خان برادر
 یار محمد خان۔ ۱۲ لرد ولیم شینک نائب السلطنۃ ہند از ۱۸۲۸ء تا ۱۸۳۵ء
 تا ۱۸۳۵ء۔ متوفی ۱۸۳۹ء۔ ۱۳ ہری سنگھ ملوہ متوفی ۱۸۳۴ء
 برائے تفصیل رجوع کنید کہ گنگھس ہٹری آف دی کمسن صفحہ ۲۱۱ -
 ۱۴ ہمیں سلطان محمد خان۔ ۱۵ متوفی ۵ نومبر ۱۸۳۰ء۔
 ۱۶ برائے تفصیل این محاربات نگاہ کنید گنگھس ہٹری آف دی
 کمسن از صفحہ ۲۰۷ تا ۲۱۳ -

انتقال :- اکنون بر خیز از محاللات صوبه داران کشمیر که در عهد مہاراج
رنجیت سنگھ در نیجا حکومت می کردند گفته شود فقط -

اورنگ چہار و سیم در بیان حکومت سنگال

دیوان موتی رام در سنہ ۱۲۳۲ و دو صد و سی چہار و سیم برابری صوبہ
کشمیر جلوس نمود و فرمان شہر یار لال پور پنڈت بیردر مکفل مالیک شہتہ اختیار گشت
و گذاشت دقبضہ اقتدار او بود - و فرقہ ہنود بعد از نقضائی عرصہ چہار صد و نو
چہار سال شمس زور طہ زبونی برآمدہ بر حل مراد رسیدند و اہل اسلام را ایام
تہنیت در پیش آمدہ از اوج لیست بخصیض غسرت افتادند - بدیت -

چنین است ہم جهان درشت گہی پشت برین گہ زین پشت
بحکم نافذ ابواب مسجد جامع مسدود شدہ بانگ نماز ممنوع گشت برای

بح مطابق ۹/ ۱۸۱۸ - کہ یعنی مہاراجہ رنجیت سنگھ آنہائی -

۳۰ پنڈت بیردر یا بیرل در فرزند پنڈت گلاب چودہ بود - چوں در ۱۲۳۲
(۱۸۱۸) دیوان مہر چند خطہ کشمیر را از جبار خان افغان فتح کرد - پنڈت
بیرل برائے تہنیت نزد مہاراجہ رنجیت سنگھ آمد و بصلہ این بکفالت مالیکہ پرگنات
فائز گشت - بیرل در بعد ازین تا حلین حیات مشیر خاص مہاراجہ رنجیت سنگھ بود - پرا
پنڈت راجہ کاک در در عہد مہاراجہ گلاب سنگھ سردفر محکمہ داغشال بود (عمدہ
التواریخ و قدوم صفحہ ۲۷۷، تاریخ بیرل کا چرو علی ورق ۲۴۱، تاریخ اقوام کشمیر مطبوعہ
۱۹۳۷ء صفحہ ۲۹۲) - ۳۱ ولیم مورکرافٹ ابواب مسجد جامع را دبا نشانے حبس کشمیر
(از ۱۸۱۹ تا ۱۸۲۵) منقل یافته است (سفرنامہ جلوسوم، فصل دوم، ص ۱۲۰) -

از کاکا کشتی قتل قبیله و نیلام ایندم قوم تجوز یافت و مسجد دیگر مسجدی بسیار
 شال نرودان گشت. فولانگه توپخانه فرستاد که خانقاها را شهید گرداند لیکن
 پندت سیر در خوف بلوه عام از برای اوده باز آورد. و در ۱۳۵۵ هجری حادثه و با وقوع
 آمده جمعی کثیر از برنا و پیر یکجا آخرت با شتافت و موتی رام یک سال دو ماه در حکومت
 بسر برده مغزول شد.

سردار هری سنگه در ۱۳۵۵ هجری خلعت حکومت پوشید و فرمان شهر را

له برائے نزول بهینید تاریخ حسن جلد اول صفحه ۳۲۳، حاشیه ۱۰۲۳ -

له تاریخ کشمیر بریل کا چرو قلمی وزن ۲۰۷ - ۳ سردار هری سنگه بلوه فرزند
 سردار گوردیال سنگه محبیطیه است که در گجراتواله متوطن شد بود. هنوز هری سنگه هفت
 بود که از سایه پدر محروم گشت. از آن وقت رنجیت سنگه او را مثل پسر خود پرورش می نمود.
 مژسرها و اثن نگاشته اند که هری سنگه اوقات خود بطور پرستار زادگان بسری برد.
 در محاصره قصور و بعد از آن در مهمات ملتان و کشمیر و پشا و هری سنگه نامورئی بسیار
 حاصل کرد. هری سنگه به لقب بلوه ملقب بود زیرا که او وقت یوزے را بدو حصه شگافته
 بود. از باقیات او قلعه ادوی و روجی و گوردواره مانے ملن و باره موله و کاظمی در وازه
 شریکراست. هری سنگه بلوه در ۱۸۳۷م در محاربه با میر دوست محمد خان نزد حیکرشته
 (کشیر جلد دوم صفحه ۷۲۹ و ۷۳۰) - ملا حمید الله شاه آبادی بر قتل هری سنگه مرثیه
 ذیل از زبان بهاراجه رنجیت سنگه منقول کرده است.

زرگ هری سنگه و قتل سپاه برنجید و رنجیت می که د ۵

زرگس هم از غنچه زرگیں چو شبنم بیفتا ندا شک از جبین ۳۲

مناصب جاگیر که از عهد شاهان چغتو نسبت علماء و فضلا و بزرگان خاندان با معمول بود ضبط نمودشش باشد فقره شش باشد نجاس فحشش کرده روپیه هری سگی بقیعت هشت آن چهره شاهی مسکوک ساخت - سکه ۱ -

بیخ تیغ و فتح و نصرت بید رنگ یافت از تانک گو گو گوبند سنگ

روپیه مذکور با حال تجارت معاملات اینجا مروج و معمول است - و در سال دوم حکومتش مطابق فرمان شهریار لاهور دلیان خطه کشمیر بیرون پندت در و میرزا پندت و سهرجام پندت در خواجه منور شاه دلیانی و غیره اکلان و آنه حضور شدند میرزا پندت در به مقام دولتا نگر رسید و بای هیضه با جمعی از پندتان کشمیر رگهای عالم بقا شدند - و پندت سهرجام در از فوت برادر نامور گین شد از صاحبکار کشمیر استخفا نمود موجب آن پندت برادر با یا حضور گشتن بر موقع گذارش محاسبه و مساله کشمیر و الطاف جهانبانی گردید برای آئینه ذمه دار ملک شد و حجت خود نوشته داد و برای

همی گفت ای وای سرشکری چنان تند شیری و کند آوری

در بیخ آن دلیری و مردانگی در بیخ آن امیری و فرز انگی

چه بودی که تنها همای یک بودی همی زیت بر جای چندین هزار

در بیخ آن قوی بال دشمن فکن هر بر بزیان شیرشکر شکن

چو او میرش شیر و لشکر پناه نه بینم دگر اندرین بارگاه

بدین گونه افسوس بسیار خورد حق خد متشن یک بیک می شمرد

(اکبر نامه قلمی مصنفه ملا حمید الله شاه آبادی صفحہ ۶۶)

اختصاص تہ صاحبکارِ خلعت فاخرہ دیکر نجیر فیل و ملائی مروارید بندی مرصع
انعام یافت بہمال شوکت کثیر آید و اردکالہ پورہ گردید گنیش پنڈت در فرزند بہجرم
پنڈت در کہ از بنی اعمام پنڈت بیکنام بود با استقبال و سبقت نمود و پنڈت نامدار
از روی غرور تفقدِ حوالہ و بوجہی ننمودہ بلکہ علاقہ جات مستاجر و دیہانہ تو فیض
فرمود اس عزیز بہمال شکستگی خاطر از مجلس و بر خاستہ شیر گڈہ سید ہری سنگہ را
ذہن نشین ساخت کہ پنڈت بیرد از روی غرور فلک خیال نمی آید بجای خود میفرمود
کہ ہری سنگہ قلعہ الاست اورا با صوبہ داری چہ کار۔ در ان شاہ بیرد و بیرد
شیر گڈہ وار دشدہ از روی تقدیم ساعت سعید ملاقات ہری سنگہ معطل دشتہ
بہواری پرندہ و بڑی ہری سنگہ از دریا عبور کردہ بروقت سعید دہل خانہ خود
گردید گنیش پنڈت سردیوان پیش ہری سنگہ نشینہ بود اعتقاد سختی او صوبہ دار
را مرکوز خاطر ساختہ آتش مخالفت ایشان بہجان داد۔ رفتہ رفتہ مخالفت صوبہ دار
وصاحبکار بنازعن انجامید ہری سنگہ در حضور عرضداشت کہ پنڈت بیرد الحال
با راجہ مای پہار سازش کردہ است خیال بغاوت و فساد بخاطر دارد بلکہ ثبوت تحریر
بمہر و دستخط بیرد بہر سائیدہ بحضور گذرانید۔ رنجیت سنگہ از اطوار او بنیرا گشتہ
بحضور طلبید بہ ختمال ہا ز شراجہ تا از حکومت کثیر رسیدل گردانید۔ بدیت :-

نرنجی نا نرنجانی کسے را نرنجی چون نرنجانی خسے را

در ان ایام غلام علی خان کہکد را نقیاد فرمان صوبہ دار نوعی قصور کردہ ہری سنگہ
اقتلع او ضبط خالصہ نمود و در غوری قلعہ منہین نرنجی صرمد و غلام علی خان

برافت خود در لاهور برد. مدت دو سال در حکومت گذرانید.

ولی ان موتی رام بار دوم در سنه یک هزار و دویست و سی هفت هجری^{۱۲۳۶}

فرمان صوبه اری یافت همراه پیر و پندت نزد مخالفت باخته به بهانه باقیداری
ما خود ساخت از تحصیل کل جای داد و منقوله او پرداخته مع فرزند عزیز خود در بند زندان
انداخت بقضای کردگار مزاج پندت ناملا در زندان محرف شده دنیا عی غدار را
پدر و دهنود - بیت ۱ -

بترسای دوست از مہنگامه خویش که پیلہ جان ہد در جامہ خویش

در سنہ ۱۲۳۸ کونیل مور کرافٹ میر خورشیدی^{۳۳} سرکار انگلیسہ برافت خواجہ
شاہ نیاز نقشبندی بسفارت یار کند کا شغر رفتہ بیاحت اطراف ترک نما کردہ
رجعت نمود و خواجہ شاہ نیاز را بجلاوی حسن خدمت از شہر بار لاهور موضع برین گیر
دما نید موتی رام چہار سال جام حکومت نوشید بہ لاهور رفت و در آشنائی راہ

۱ مطابق ۱۸۲۱ - ۲ مطابق ۱۸۲۲ - ۳ ولیم مور کرافٹ باشندہ لنکا
شائر انگلستان بود - بعد تحصیل علم طب رولور پول و اناہ حسین عالم شد - در سنہ ۱۲۴۰ ہجری
رسید در سک ملازمان ایست اندیا کیانی بہ بحیثیت منقش و نگران داخل گشت - در سال ۱۲۴۰
براہ کشمیر کیہ مدکہ دار الخلافہ لداخ است - بعد از حینہ پنج را در سنہ ۱۲۴۵ مور کرافٹ
می خواست کہ براہ کابل افغانان رجوع بہند کند کہ اچانک در راہ بمقام اندہ سکینجا
گشت و بعد از چند یوم راہ فنا پیود -

(مخص از تمہید سفر نامہ مور کرافٹ جلد اول صفحہ ۳۷ -)

۴ رجوع کنید بتاریخ حسن جلد سوم قلمی ورق

وفات یافت -

دیوان چونی لعل در ۱۲۷۱ هجری از دربار لاهور صوبه دار و صاحبکار مقرر
 شده گورکھ سنگه بر طبعه داری تحصیل مالیه سنوری یافت - درین جا گورکھ سنگه دیوان
 نزد مخالفت باخته به مولو حکمرانی خیل گشت - موجب آن چونی لعل را دامور نزد وی کفایت
 تحصیل مالیه حرج واقع شد از حضور هر دو متغیر شدند چونی لعل در عرض اہ بنحو قید
 زہر خورده از جهان درگذشت حکومت او دو سال بود در عهد او مدین کاوسو داماد او
 مامہ کلو کہ از ایمان شہر بودند بجهت گاوشی ناخنی گرفتار کرده بدار آونختند و لاشه
 آنہا در میان شہر پراکنیدند -

دیوان کر پارام در سنہ ۱۲۷۲ هجری در دودھ و چیل سہ سہری خلعت حکومت
 پوشید و در فہ عمیت امنیت خلق نہایت کوشید صاحب فہم و فراست عالی ہمت
 و عیاش و ما غار بود ہزارہ اوقات خود در پیش و لغز و نوش سیر می برد و ما بخیان پرند
 خود را کوت گناری در بر کردہ بر مجاہد فی نفس و ملون رنگو را بستہ اکثر سیر و با تفرج

۱۰ مطابق ۱۸۲۵ - ۱۲ صاحبہ چیز المتوازیخ (ص ص ۱۸۱ و ۱۸۲) نام اب
 ہر دو منظور ماں خواجہ محی الدین کاؤسہ و مرزا کلو پیر خواجہ صدیق کاؤسہ نوشتہ است بقول
 فی این ہر دو منظور ماں از تاجران نامور ملک شہیر بودند (بحوالہ کثیر جلد دوم صفحہ ۷۳)
 ۱۱ دیوان کر پارام فرزند موتی رام و نیرہ دیوان حکم چند بود - اصل آناں از
 کنجاہ ضلع گجرات پنجاب (پاکستان) است - رام باغ برکنارہ دودھ گنگا از آناں
 کر پارام است کہ بعد خاندان ڈوگرہ آباد ساخت -

(کثیر جلد دوم صفحہ ۷۳) -

می کرد و شیخ غلام محی الدین صاحبکار را بود که انتظام ملک مالیه با هتمام او می شد
و تشخیص ثالی پرگنات اجاره مستاجران از مختصرات اوست - در ۱۳۳۳ هـ ۱۹۸۲
۲۱ ذوالحجه ساون سدی دهم پاسبی از شب گذشته جنبش زلزله شد و بول
پنجاه استیلا یافت که اکثر خانه ها از پنج دین برکنده و بعضی ها را شکست ریخت گردانید
و بعد از جنبش اول جمعی کثیر شربت اهل نوشیده اکثر با زخمی و پشمرده گردید و خانقاه
را کس کنه بام غلطید تا سه زلزله تراکم بود و آب آن سخت پذیرفته را عرصه نه
زمین متحرک بود -

در ماه صفر ۱۳۳۳ هـ و بای هیضنه علیه استیلا نمود که هزاران مردم را گرای
عالم آخرت شدند و بسبب نایابی افغان کاه پوشیده تدفین مردگان نمودند تا شش ماه
آشوبان جان کاه بود - در آن زمان راجه زبردست خان مرزبان نظر آباد خیال
خیر سوری بخاطر آمد و دیدان با عسکر دلاوران پوشش نزه باغیان از مغاره های
کو بهستان سر کشید فوج غاصه انتباهی کردند در آن شت انگیش پندت و در نزد بیر
باخته میان راجهای با تفرقه انداخته جمعیت آنها پریشان ساخت و چون ببردست
خان در پناه آمده نذرانه شایان گذارید و دیدان یو غمال گرفته بخت نمود سال
دو ماه حکومت کرده به مالیه حضور به لاهور رفت - و درین جا همان نگه نایب

۲ مطابق ۱۸۷۷ - ۲ تاریخ میرزا کاچرو ورق ۲۴۳ -

۳ ایضا ورق ۲۴۳ و ۲۴۴ -

۴ و ۵ بقول پندت میرزا کاچرو و جی - تی - و آن "مها سبک"

(تاریخ میرزا کاچرو ورق ۲۴۴ و سفرنامه جی - تی - و آن جلد دوم ص ۱۰۸)

گذاشت در عهد او دوزک می شدند.

بهانگه اردلی ۱۲۷۶ هـ رایت حکومت افراشته گنیش پندت و

که افسر و سالی نامور بود بر عجب صاحبکاری ممتاز ساخت و به تصویب و در ربط و
کس حکمرانی پرداخت.

در ۱۲۷۷ هـ مرم و بم آنش کینه و فدا فروخته اهل تشیع را غارت کردند

اخوانان ملل متعدد و ننگ نام آن بها بباد دادند قصه آن در حصه اول گفته شد.

بهانگه یکسال حکمرانی کرده و مرگ یافت.

شاهزاده شیرنگ ۱۲۷۷ هـ در سنه یکبار و دو صد و چهل و هفت هجری بر صوبه اری

کشمیر از اهل و نامور شده و هم نام ماه ۱۸۸۰ هـ در موسم سرما که دریای بهت و تالاب و لمر

بخت بسته شده بود در باره بار و دمنود و مانجیان زمینداران هزاران جمع کرده و خنجر

له مرزا مهدی مجرم و پندت: بل کاجر و درین خصوص مثنویهای ویل گفته اند ملاحظه

هر دو با ترتیب این است.

تراود حریب عشق از نامنه من فتنه در دهر شود از ناله و من

آهی شمع جانم را بر فروز منور کن دلم چون شعل روزه

۱. دیوان مجرم قلی ملوک که کتابخانه محکمه عثمانی و اشاعت ورق ۱۱۹

۱۳۱ و تاریخ پیرزل کاجر و ورق ۲۴۱ تا ۲۵۵ -

۲. دین پندت پیرزل کاجر: بهانگه اردلی (تاریخ کشمیر قلی ورق ۲۵۵) - ص ۱۹۱ -

۳. مطابق ۶۱۸۳۱ - ۵۵ مانجیان جمع مانجی نفتح مانجیان الف و نون و کسجم و سکون

هر دو تا خورد کشمیر و پنجه ملایح و کشمیران باشد.

تا کتب بهت شکنانند داخل شهر شد. شاهزاده موصوف عیاش جوان بی پر و بال و دست و پا
در باده عشرت و غرور مخمور مانده در انتظام امور ملک ناری بوجهی پرداخت نفرمود. و پیشاگاه سنگه
بر تحصیل مالیه صاحب اختیار نمود و در تحصیل مالیه نهایت دارگیری قشده کرده از جور و جفا و
اخذ مصادره و اختراع بدعات بحال عایا هر نوع تنابهی و خرابی افزود و از روی خیره سری
خیال خود سری در سر آورده بر شاهزاده قفوق می جفت. بصدر علامات فتور فیما بین شاهزاده
و صاحبکار قصور و برهمی باطن و درین خاطر ظاهر گشت و انتظام ملک برهم خورد. بدیت:-

بود در دستان اهل خراج دهرم کاراج ملک کا تاراج

در اثنائش گنیش پندت در که پس نامور بود برائے استمالت راجه اسکرود
بر آوردن کان سنگهای بلور و شیم بجانج صوره مامور شد موصوف الیه از راجه اسکرود
باج و خراج گرفته و سنگهای بلور از کوستان حضور کشید و بحال عزاز و اهتر از رجعت فرمود
و شاهزاده بنسبت او ابواب طوفت مفتوح داشته مشیر وزیر خود گردانید پس پندت موصوف
برای مدافعت پیشاگاه سنگه و دانه لاهور گشته در پیشگاه شهریار از خیره سری خود رائی و پیشاگاه
ملتمس شد از عهد موقوف ساخت. و شیخ غلام محی الدین بر منصب همراه آورد و بجلدوی
خدمات خود موضع سیر حاصل گیر یافت.

له بقول جی. ٹی. - دائن شیر سنگه با وجود این اوصاف طالع از حد بود. شیر سنگه ندیمانش قد
از خروسان و مایکها کشتند که هیچ یک در وادی نماند.

(سفرنامه جی. ٹی. - دائن جلد دوم صفحہ ۷۶)۔

له و ساکھا سنگه (عمدة التواریخ دفتر سوم صفحہ ۱۷۰)۔

۳ یعنی ادعا این است که حکومت مطابق احکام دین (سبوت) است و له ملک اندر تاراج است۔

همدران یام اوائل بهار شهر یار لاهور لغزم سیر و شکار کو بهار کشمیر رایت
 عزیمت فرماخته چون در حدود راجور سایه نزول انداخت جمعدار خوشحال سنگه و
 شیخ غلام محی الدین بر سر انتظام ضروریات پیشتر بحال کشمیر مامور ساخت و بذات والا
 باجیل خدمت و جاه و چشم در کو بهستان پنوچه به سیر و شکار مصروف مشغول شده خوشحال سنگه
 اول جمادی ۱۲۸۸ هـ در شهر رسید تا آن وقت میان ملک کشمیر علامت قحط بود هیچی ظاهر
 نبود خردار شالی بقیمت پانزده آنه هر جا میبستری شد خوشحال سنگه بمحمد دورود انجام
 دست جو و جواد را ز کرده و طبقه زمینداران از جو و جواد صادره ماحصین معین
 انداخت. و غلات در هر جا ضبط نمود اگر جائی غله ظاهری شد بغارت می برد و بمو
 آن یکبار غله نایاب شد آتش قحط مشتعل گشت و از هر سو شور و داد و بلا برخاست

له جماعه دار خوشحال سنگه سهارنپوری متوفی ۱۲۸۵ هـ - ۲ مطابق ۱۸۳۲ -
 ۳ صورت حال ناخوشحالی قحط کشمیر که در وقت خوشحال سنگه جمعدار رویداد
 مرزا مهدی مجوم در قحط نامه منظومه گشتل بر ۹۶ ابیات است بیان کرده است -
 چند اشعار ابتدائی بر سبیل نمونه درین جا ایراد کرده می شود

بیاساقی که دوران تند و تیز است	فلک بے مهر و عالم فتنه خیز است
بدنه جاعی که خشک از ترند نام	شوم سرست و پا از سرند نام
منید نام که در بالا چه شور است	که گردون با هزاران دیده کو است
منید نام که آباد چه کار اند	که یکسر امهات اندر غبار اند
مگر از غرشیاں شد داد پر سی	که یک فریاد نشیند بکر سی

(دیوان مجرم قسلی ورق ۸۸ تا ۹۲) -

رنجبت سنگه اخبار بیجان قحط و نایابی غله از پیوچه اصفا کرده بجانب لاهور گشت
 نمود. و خوشحال سنگه دوسه ماه در ملک اوروگیر و نهی غارت ساخته بمطالعه حضور
 روانه لاهور گشت و شاهزاده بعاتت خویش در شش و عشرت مشغول مانده هیچ غلام
 محلی تدین در ان نظام امور مقوضه خود بکام دل نکوشید. - در ان شان ۱۸ ماه گنگ^{۱۷۸۸}
 که فصل شالی قبل از درود شده بود نیمدرعه برف شبانه بر زمین افتاده تمامی فصل زیر
 برف محو شد آنچه که در و کرده جمع شده در خزن ماسایند آنچه که در و طلب بود
 ضایع گشت و هوائی دمه آبیلا کرده نالاب ما و نهرا را رخ بند ساخت و چهار پایان
 بعدم علف تلف گشت حالتی بر ساکنان این دیار گذشت که نصیب بس مباد مردمان
 بسبب نایابی نان بصدقه سرا و عدم امکان سامان مستان از جان بیجان شدند
 و مانند گاو در سواق و شوارع و میدان مانده اند. و مادران گوشت طفلان خود
 غنیمت استند و رسال و دم آبادی بعمل نیامده تا ماه بیا که برف موجود بود آتش
 قحط بیشتر بیجان ساخت که قصه آن در حصه اول مشروح است.

در آن زمان بمقام پهل از خانه ممیه گاو کشتی واقع شده دو اژه کس
 دو سرگین سوختند. بهمدان ایام دوزن از نسوان هند اکتی شدند. چو
 از آنها پی خرابی ملک بے انتظامی شاهزاده شکایت بجنورفت رنجبت سنگه از جمیع

۱۷ مرزا مهدی مجرم در کیفیت این رخ قصیده طویل دارد که مطلعش این است
 فصل وی است دوره سرا زمان رخ بر خاست از زمین زمان لالمان رخ

(دیوان مجرم در قی ۳۰) -

۱۷ ص ۲۶۳ - ۳ محله معروف سرینگر در شمال جامع مسجد -

ایمان مملکت کرنیل میان سنگه انتی با کرده بر صوبه اری کشمیر امور ساخت شاهزاده و سال
و دو ماه حکومت کرده معزول شد.

میان سنگه کرنیل در سال ۱۲۵۰ هجری و دو صد پنجاه و بر او یک صوبه داری
خطه دلپذیر ۴ ماه بیا که یوم چهارشنبه جلوس نمود شبانه بالائی بام من برج بر کرده
در میان شهر جای روشنی چراغ ندیده تمام شب غم داند و سر برد - آخر شب از سر جا
آواز مرغ سحر شنید فردا بشهر برآمده میان بازار با بنگ شوکران قنطور دیوان
دید پای پتیش بغزید نهایت متفکر و متروک گردید شبانه و زینچ نخورد شبانه نمی نلید
ومی گفت و اور حقیقی ملک ایران خلق پریشان من بخشید این بد ضعیف راجه یا را که ملک
و ایران کیده اور آباد سازد - روز بیوم در پیش حکیم شاه مجذوب فته مستانه خدا
که طراوت فروعات رقا نتواند ساخت آب بصفات ذاتیه خود مزور و عا را شادابی
می بخش تقا چرخ خود را محزون دارد - پس آب بینی افشاند گفت این بحر محیط برائی طراوت کافی

له کولل میان (همان) سنگه کمبدان فرزند امیر سنگه ساکن قصبه مان ضلع گجرات پنجاب بود -
از ۱۸۳۴ تا ۱۸۴۱ م ناظم کشمیر بود - سیاهان انگلیسی هندو - جی - تی - وائن و بیرن سپهچان
در اخلاق عادات همان سنگه اختلاف دارند - جی - تی - وائن همان سنگه مجموعه اصداد قرار
داده است - بقول و همان سنگه زن خود را که مادر سپر یگان بود خفه کرده قتل نمود - و له سپهچان
اورا بعد از دیوان که یارام از بهترین ناظران کشمیر میباشته است - (سفرنامه سپهچان صفحه ۲۸۷
سفرنامه جی - تی - وائن جلد دوم صفحه ۷۲) -

له مراد از حکیم شاه دوم متوفی ۱۲۶۱ هجری مطابق ۱۸۴۵ م است - برائے تفصیل حالات و رجوع
کمبید بن خلیف الا برارنی ذکر الاولیاء الاخیرا صفحه ۲۳۶ و ۲۳۷ -

است بشنیدن این سخنان میان سنگمہ ادا دل قوی شدہ بجان دل در تردد آبادی
 افتاد و پیش پندت در کہ نیک اختر بود بر عہدہ صاحبکاری مختار ساخت و از پنجاب ست
 ہزار من از قسم غلات بہرہ خود آوردہ بود و نیز از اطراف راجہ و مظفر آباد و کرنا و
 و کشتوار بقیمت شانزدہ روپیہ اقسام غلات طلبا نیدہ و در انجا بہ قیمت سہ روپیہ
 دہ بدہ تقسیم ساخت۔

میشان گادان و مرغان و تخم مرغان از اطراف اکناف و ایندہ ہزار غا
 قسمت فرمود و بذات خود در ملک ورہ کردہ زمینداران موجودہ را دلد ہی نمود
 و ہر کس و ناکس با قطعات زمین ٹھیکہ کردہ بخشید قرار داد بہرہ و دستخط پندت گنیش در
 ہر کس نوشتہ دادہ عاقبت بران عمل نمود و بیچ کسے را تخلف نورزیدہ از ہنہا
 خانہائی غلہ داران غلات مو فو کشید در بازار فروختن انداخت۔

چوں ہنگام دورہ در پرگنہ اسلام آباد رسید دران حدود دھلوانہ
 نام سادوئی عالی مقدار جاگیر دار بود فی روپیہ دو ترکر رزن می فروخت۔ میان
 سلامی و رفتہ یک در روپیہ را نبات چند روپیہ نذر گذرانید بوقت بر جستن
 التماس نمود کہ ایشان بقیمت ہشت روپیہ غلہ می فروشد بعد ازین رعایت این را
 بقیمت چہار روپیہ باید فروخت سادوئی مذکور منظور نمود۔ و کرنیل کی از مخیران
 در انجا جاسوس گذشتہ خود بطرف ناگام رفت و در توقف بڈگام تیر شنید کہ
 سادوئی مذکور بدتور غلہ می فروشد۔ و کرنیل علی الصباح نزد سادو رسید پرسید

۱۔ تاریخ ہیرل کاچر و ورق ۲۶۲ - ۳ از مورخان بہر تصدیق این واقعہ
 شدہ۔ ۳ سادو یا سادو در ہندی بمعنی درویش تا رک اللہ دنیا باشد۔

که چار بر خلاف حکم من غده می فروشدند سا دو گفت که ترا بر من و جاگیر من اختیار نیست
کر نسل غضبیده ریمان طلبید سا دوئی مذکور بر یک بغیده بدار آویختند خود را و
در کف گرفته گریه می کرد و تا موضع شمشان پابرهنه طفیل اومی رفت.

پنجمین ظالمان و خائنان غده داران راستیامالی حاجی از قطع دست و
بینی و گوش و جگر و تاراج می نمود حکم نوشیروانی جاری ساخت. در عهد قافله و سنگان
گروه گلبانان خیره سر شده در نطاول تاراج مردم غرباد دست اندازی می کردند
و از قسم مواشان و آبیان محصولات هر چه می یافتند علانیه بغارت می بردند. و هر آن
مسافران را کالاهای متعدد نمی گذاشتند. و هیچ کس از حاکمان وقت تادیب نداشتند
و سر غنه این قوم خیره گلبان بود که با جمعیت دوسه صد سوار بر آه میرفت نو عروسان
جبرامی بر دوش میان سنگه از تغلب این قوم آگاه گشت چند گاه بتعالی مدارا
پر داخته آنها شیوه خود گذاشتند. پس راتام خریفه خود بجای نیرمراج نهضت کرده
و بطرف کاهراج دیوان کان سنگه فرستاده قوم گلبانان را زهر جا گرفتار کرده سزاران
و بعضی کسان از تبر و خنجر بندها ساخته اعضائی آنها را بجای برد زخمان ویران
داشتند بسیار کسان بر شوارع عام بدار آویختند بعضیها را دست و بینی و گوش قطع کرده

سه شمشان پهنه می جاب باشد که در آن بنود مردگان خود را می سوزند. سه از مؤرخان معاصر
تصدیق این اقاات نشده. سه گلوان قوی است از اراذل الناس و کشمیر منشی محمد الدین قوی
اصل گلوان "سنگه بان" پنداشته است که در آغاز به پرشور آبیان و قاتل سیری کردند. و
بعد از آن چون آنستند که دزدیدن بغید ترا چراندند، پیشه اولی ذکر را بر ثانی ترجیح دادند
بدین باب این قوم تا امروز بنام اصلی خود معروف هستند (تاریخ اقوام کشمیر جلد اول صفحه ۴۱۸ و ۴۱۹)

جان بخشی نمودند و طفلان هم خالی از نسق نگذاشتند و برای گرفتاری خیره گلبان بارها
فوج شاهی نامور شد بود ما خود گشت. عاقبت یک از مقدمات شکرده بفریب
اخلاص طاعی گرفتار کرد و بجنور گذارید پس و ابر زین کدل بدار و بختند موجب
در ملک امن امان واقع شد که سر موئی بکس خیانت نمی رسید.

چون فصل بهیجه جمع شد بقیمت چهار روپیه فروختن تجویر داد و در موسم آبادی
دو مرتبه در ملک دوره کرده زمینداران را احصاء استمالت نمود. یک لکنه و آخر تخم تقادی
که از عهد راجه سوکھه جیون در نزد رعایا باقی بود هر سال رسوم آن فی خوار یک ترک
می گرفتند. کرنیل موازی مذکور مع رسوم معمولی سرسبر معاف نمود. چون بجز محیط افضل
این دی بچویش مد فصل کامل پیدا شد کرنیل برای دوره برآمده با بنام گنیش پندت در
انتظام مالیه رست نمود و بهر جا محصولات را تخصیص فرمود شالی ری در صحرا چنبه کرده
وصاف نموده بوزن آورد و بابت خساره فی شروارش منوط تخفیف ساخته بت اجرال
تفویض نمود. و مطابق نمونه جنس صاف از کار داران گرفته حواله تحویلداران فرمود.
پنجاه بوقت فروختن از تجویرداران وصول نمود. و دو سال نخستین بقیمت دو و نیم
فروختن تجویر داد هر گاه که تحویلدار شالی ناصاف میگرد قطع دست و مصادره
او واجب میدانست.

روزی برای ملاحظه کشتیهای شالی در بهت سیر میکرد یک کشتی شالی
منغوش دیده مانجی را فرمود که دست خود در آب غرق کند پس همان دست تر در آب

برطرف نمود گویند ازانی غلّه بجدی رسید که اسپان با جو بعلت نفع گوارا نمی شد بزم
قرار داد خود را گاهی خلاف نمود موجب در عرضّه دلال عایا آسوده حال شدند
و مفروریان از ولایت باز آمدند. و جاگیرات مردم اکابر اصابا غریب کام تسلط سنگا
ضبط شده بود در نهایت سنگه بالناس میان سنگه قریب یک لک خردار به برهمنان فقیران
و درویشان جاگیر عطا نمود.

و در ۱۲۵۱ هـ بسبب یوایی دمنه رخ بندی تالابها و دریا بهت بعمل آمد و
در ۱۲۵۲ هـ بعد از روز چهارم ز باران شدت نمود دریا بهت طغیانی شد یلپای
کهته بل بیچاره و پانچور منهدم ساخت. و میان سنگه چوهای پلها از امیر کد
برداشتن حاصل ساند و یو سیلاب پلها منهدم باز درست نمود و بسبب انقلاب
حکومت افغانه و بی انتظامی عهد سنگاں سربندها و آبجو منهدم شده بود میان
دویرجا سربندها و مرمت آبجو مانوده برای مصارف سال بال اخراجات نقد و
جنس معسر است.

و در ۱۲۵۳ هـ سردار بهری سنگه لوه که صوبه ارپشا در بود برای تخییر کابل
ایلغار نمود از آنطرف امیر دوست محمد خان رایت تقایل فراشته بجنگ پیوستند
و سردار بهری سنگه مغلوب گشته در جنگ کشته شد. همه سال میان سنگه پیش روی

۱۲۵۴ هـ از توابع بهر تراشید این واقعه می شود. ۱۲۵۵ تاریخ نیریل کاجرو دوق ۲۶۷ -

۱۲۵۶ هـ بر وایت کنگام افواج افغانان در آن وقت سیر کردگی محمد کبر خان که یک از فرزندان
جنگ جو امیر دوست محمد خان بود واقع شد. محل وقوع این جنگ حوالی جمرود بود.

(کنگام سهری آف دی سکس صفحہ ۲۱۱) -

شیرکد بر ساحل شرقی دریای بهت بسنت باغ ترصبص نمود و شتر سنگین نو مسجدی
در آنجا نصب فرمود. و طائفه شالبا فاسل بسبب قحط تلف شده همگی دو هزار دوکان
موجود بود. در ۱۲۵۴ هجری چهار هزار دوکان آباد شدند فی نفر چهل یک و پیه باج
مقرر کردند. در ۱۲۵۴ هجری زمین مورش پنڈت در بری گذاشت حساب سه ساله
کشمیر در لاهور بار یا حضور گشته جمع و خرج حای خطه دلپذیر حسن تدبیر و
تقریر ادا کرده مورد الطاف جهانبائی گردید و بخلاص فاخره ممتاز گشته موضع آموه
و کچی پوره جاگیر یافت و بعد پنج ماه بمال اعتبار رجعت نمود.

و در سال ۱۲۵۵ هجری لارڈ انگلند و سیرای کشور هند همراه بهاراجه رنجیت سنگه
در مقام فیروز پور ملاقات کرده رابطه موافقت و محبت درست فرمود و از رنجیت
بابت مقدمه کابل و چیز درخواست نمود. یکی امداد و اعانت افواج - دوم اجازت
رفتن لشکر انگریزی در کابل از راه پنجاب - سده شکار پور رنجیت سنگه هر دو امر بر عا
گو رنجیت بر خود گرفته منظوری ساخت. بعد فراغت ملاقات لارڈ انگلند در
امر ترس نهضت کرده در آنجا محفل ضیافت منعقد شد بمیان وقت برای انصرام مقدمه
کابل شاهزاده نو نهال سنگه و جنرال تنوره و الم پل با عکاشش هزار پیاوش
توپ مورش شدند. بعد فراغت ضیافت تعیین افواج و شیکشی لارڈ انگلند رنجیت
را دفعه مرض فالج عارض گشته بعد چند گاه در راه مار ۱۸۹۶ هجری بمطابق ۱۲۵۵ هجری

ساله درست ۱ - اکسپدیت (از ۱۸۳۶ تا ۱۸۴۲) - ۲ نو نهال سنگه فرزند

کهرک سنگه (۱۸۲۱ تا ۱۸۴۰) - ۳ مطابق ۲۷ جون ۱۸۳۹ هجری - بر فایت
کنگم بهاراجه رنجیت سنگه عمر ۵۹ سال ازین جهان درگذشت (کنگم سبیری آف دی

از عالم خانی به عالم جاودانی بشارت چهل و دو سال حکومت گذارید و بر سر کواکب و اقمار تعزیت و یک
به پیله ناکشای نقد و سرفروزی و چهار دانی و یازده نیرستی شدند. تاریخ ۱-

چون شهر پنجاب شد آتش جهنم
سال فوتش کرد با من عقل نقبل

بے سرو پاشد فوت شاه حیف
"بخت و تخت و تاج و ملک و حکم و عدل"

بعد انتقال رنجیت سنگه شاهزاده کفرک سنگه بر تخت جلوس نمود و افواج
متعینه کابل را برگزیده امداد و اعانت کرده خاطر گوشت عالیله خرسند ساخت
و بعد چند ماه کفرک سنگه از وزارت راجه دیان سنگه متنفر شده بجای او چیت سنگه را

سکس صفحه ۲۲۱) - مرزا مهدی تهرمی بر وفات چهار راجه رنجیت سنگه مرثیه طویل گفته است.

مطلعش این است

در یافا که خورشید بگیتی فروز
هنا گشت شد بر جهان تیر روز

(دیوان مجرم ورق ۶۸) -

۱- بقول پنڈت بیرو کاپورو "بخت کینزک سیمین بر دیک خد سنگه راجا سپار پروانه سال راجا
بال فانی نموده خود بخود تشش سوزان در آمده بانوار مطلق طعن گردیدند" (تاریخ بیرو کاپورو
ورق ۲۸۱) - ۲- ۱۲۵۵ مطابق ۱۸۳۹ء - ۳- فرزند کلان چهار راجه رنجیت سنگه

(۱۸۰۱ء - ۱۸۴۰ء) - ۴- راجه دهیان سنگه متوفی ۱۸۴۳ء برادر کلان چهار راجه

کلاب سنگه الی جوک و میر بود -

۵- صحیح - چیت سنگه سندھیاد الیه -

دنبه وزارت بخشید. اعیان مملکت ازین حرکت متغیر گشته نوبهال سنگه را مورات سنگی
 خیل کردند و چیت سنگه از تیغ گذارید. ازین و برخاطر کهرنگه اندوه و اقرا فرود
 ترک سلطنت نمود و بهین نزد مدقوق شده مدت یک سال دو ماه بکومت بسر برده خرق
 کسوت حیات نمود. چون شاهزاده نوبهال امرای ستوده افعال بعد فراغت شمشان
 بهانیه و لتخانه معاودت کردند کنور نوبهال سنگه میان او و هم سنگه فرزند راجه کلا سنگه
 هر دو دوش بدش برآه میرفتند چون بر سر دژ پدید آمدند از کمانچه دروازه گران سنگی
 ناگاه بر سر آبی هر دو گوهر گرانیایه افتاده شهریار ملک عدم شدند. مرثیه ای -

از نوبهال عمر مژ هم نخورد و رفت

در بوستان حکم گذر هم نکرد و رفت

بر ماه پیکر این محلی به غسل و در

از حسرت و در تیغ گذر هم نکرد و رفت

تاریخ - نه ملک ملک شهرها مضارع و ماضی است

نه از دست مردم دیگر کاتنه وقف

اجل چو کوفت سر نوبهال تاریخی

سر و ش گفت "فخر علیهم السقف"

۱۴۱ و ۱۴۲ بر تفصیل قتل چیت سنگه ملاحظه کنید تاریخ راجگان جموں کشمیر اردو جلد اول صفحہ ۱۴۱ و ۱۴۲

مسنه خاکرا کاهن سنگه صاحب دیر چا پشته ۱۹۸۶ م کبری - ۱۵ وفات بهار راجه کهرنگه سنگه بتاریخ

۵ نوامبر ۱۹۸۷ م واقع شد. (کننگمس پریادی کس صفحہ ۲۳۱) - ۱۵ دژ دی کبر دال

درا، هندی سکون هر دو یا دولت کشمیری هندی بجه "دلیز" باشد - ۱۵ ۱۲۵۶ مطابق ۱۸۴۰

بعدن تقاریر وانی چند که راجه در نهال با اتفاق بعضی اعیان سلطنت بر تخت حکومت
 جلوس کرده مدت سه ماه باجرائی حکومت پرداخت. و در این اثنا مطابق ۱۲۵۱ هجری
 شیرنگه را اگر غیرت بخوش آمده با اتفاق بعضی ارباب جمعیت افواج از بطلان یورش
 کرده در لاهور محاصره قلعہ نمود و قلعہ گیان ابوالفتح مسدود کرد و ضرب توپ تفنگ
 جنگ پیوستند و بسیاری از بهادران نامی تلف شدند و عاقبت از ضرب و سبائی
 در نامی قلعہ برکشادند و شیرنگه اندرون قلعہ رسیده بپایانی چند کوفتاد
 هرگونه او را بر اسم فرزندی دلجوئی نمود. انگا دیر بر منادی امن امان داده بغیر اعدا
 در ماه ماکه ۱۲۹۷ هجری بر تخت جلوس نمود و رانی نامبرده را بهوای حکمرانی در سر و خیال
 روگردانی در دل مضمحل بود.

در این اثنا بعضی کنیزگان و دیه طمع مال جاه آناه خورشید کلاه را در خواست
 به سر کردند و راجه و هیان سنگه که مدار المهرام دولت بود آن بدکاران و خیم العاقبت
 بند از بند جدا ساخته بدریا انداخت. همدین سال در شیر سوم زمتان را برین
 کمتر باریده یک عورت بنودستی شد.

در ۱۲۵۷ هجری مطابق ۱۲۹۸ هجری ششم ماه بیا که تیلک سنگه کمیلان با اتفاق
 چند نفر محمدلان و سپاهان پلاطین خود علم بغاوت افراشته چهار پنج گهزی شب
 گذشته میان سنگه را در خوابگاه دوامده ششیر نمک حرامی از هم گذاریند و تاریخ.

له بقول جی. بی. و ان باعث قتل مهان سنگه این بود که عکریان در موجب خود مطالبه
 اندیادی کرده بودند. مهان سنگه در قبول این مطالبه بغیر از اذن حکومت مرکزی اظهار
 معذوری کرد. بنابراین سالاران افواج مشتعل شد و در ۱۲۹۸ هجری لغت ادوا کنند (مفر نامہ جلد دوم)

جبل میان سنگ از شعب شد کشته امشب سبب
 افتاد از جور و تعب مخلوق در چاه قتل
 از بهر تارخیش بین به پا و سر شد در زمین
 عدل و جاصلح و صفا عقل و وفا نظم و نسق

بعد از باغیان بلهمد بگر متعرض شده روزمره چند چند کس اثر ت مرگ
 می نوشانیدند و با اهل شهر و دهی تعرض نمودند. کاینان گولاندان از قلعه تاری
 برای سز نش آس تیره در و نال تیره و پیرا د شیر گد آماج میگرد که اکثر گوله تا
 بر قصر بام های مردم شهر افتاده هر کس به قیاس افزود. بعد انقضای هفت و چهار
 روز یکی از نمک به در دکان تنیک سنگ را در خلوت در آمده نقل سا بند و سترار
 سنت سنگ بروز واقعه پاد در قلعه کوه ماران متحش شد بود و بصلاح گیش پند
 از آنجا برآمده د شیر گد نشست. و بعد قتل تنیک سنگ از دست باغیان مضرت
 بسیار کشید. همدراں ایام گیش پندت را چند روز علالت طبیعت عارض شد
 جاده پیمائی سر منزل آخرت گردید.

چون انجا ریافت افواج قتل میان سنگ شهریار لاهور اصفا نمود. شیخ
 غلام محی الدین که سابقه دو مرتبه بر صاحبکارای کشمیر فایز شده بود الحال بر صوبه ای

۱۲۵۷ مطابق ۱۸۳۱ - ۲۷ مرزا مهدی مجرم درین فتنه وفاد شهر آشوب طویل
 دارد که مطلق این است ۷۰ فاجران شهر را پیرایه تالانت و بس ۴ تاجران و همدرا
 سرمایه تالانت و بس ۴ (دیوان مجرم قسلی درق ۱۵۷)

۳۰ بار اول ایالت دیوان کرپادام (۱۸۲۷ تا ۱۸۳۱) بار دیگر در ایالت شهرزاده میر

آنجا مامور ساخت و کنور پرتاب سنگه راجه گلاب سنگه با جمعیت لشکر برای سرکوبی
 باغیان همراه او تعیین فرمود. اول ماه مارشاهزاده و راجه گلاب سنگه در کراله پور قیام
 ساخت در آن زمان هفت و زبازان منوانز باریده دریای بهت لختیانی گشت و سر
 قاضی زاده بریده ضلع خانیار و عناداری و کاوه دانه و غیره محلات بسیار اطراف
 ساخت و پائین فتحعلی پها برهم خورده بیوت با تین را نقصان کلی رسید پانزده
 روز آج خانه موجود بود. سپاهان بغاوت شیش از شیر گذر آمده بمقام بیله
 با فوج شاهی جنگ پیوستند تا یکدور روز آتش محاربه متعل بود. عاقبت مغلوب
 گشته شبانه از راه نوسه میدان فرار شدند. چون بمقام پنوچه رسیدند رانجا
 افواج راجه گلاب سنگه آن گزده بد نهاد را در میان بکده محاصره کردند آنچه که مال و
 متاع و سلاح و سلب همراه داشتند یکسو نهادند و فغانان میان سنگه حواله کرده
 رامائی یافتند. بعدتر بهیمنه ولان مال موجودی تو شخانه که بسادی سی لک و بیبه
 نقد و جنس بود قلم بند کرده حواله بهائی گورکامه سنگه نمودند. پس شاهزاده و الاتباء
 و راجه نامدار سنت سنگه پیر میان سنگه همراه گرفته روانه لاهور شدند. حکومت
 میان سنگه هفت سال و چهار روز بود.

شیخ غلام محی الدین در سنه یک هزار و دویست و پنجاه و هفت لوائی
 حکومت افراشته منشی نیلوک چید را بر عایت دیانتداری سابقه زبده صاحب کار
 بخشید و خود را انتظام مملکت نصف آسودگی مردم نهایت کوشید لیکن در فاقه

(از ۶۱۸۳۲ تا ۶۱۸۳۴) تاریخ بیرل کاپر و ورق ۲۸۹ -

۷۷۹ تاریخ بیرل کاپر و ورق ۲۸۸ - ۷۷۹ مطابق ۱۸۴۱ -

رعیت و ستم ابل بدعت مثل میان سنگه توفیق نیافت. و در خدمت شیخ احمد تاره بی که از شاخ کبار این یار بود روی لادت آورده بغاشی ایشان یک لک خردا مردم ساکنین و شاخ و فقر و سادات و غیره اقطاع بخشید. و در افعال خیر و احسان تهذیب و تنجیسات کوشید. و مسیحی جامع که اوایل حکومت سنگه آمد مدد شده بود مفتوح ساخته مبلغات کثیر و در میم آل صرف نمود و بجای بدستور سابقه در حق آن جاری ساخت. و اهل مینود و ملین را دو شیم پنداشتند بر کس بلا تقصیر عایت و حمایت میفرمود. و غلات مال موجودی میان سنگه بحبابه آنه خروار در بازار فروختن تخمینه داد در حکومت او همیشه یک نیم خروار شالی در میان دماست بقیمت یکروپیه میفر و ختند و در سال اول حکومتش برف شدت باریده چار پایاں بحکم علف تلف شدند بهیزم گرانی یافت.

و در کمال صعوبت زمستان ۱۲۸۵ هـ وزیر زور آور سنگه سپید لار کلا

۱۰۰ شیخ احمد تاره بی خلع شیخ محمد تقی قاضی جمال الدین عالمکلی بودند. در علم قرات از شیخ عباد الله قاری استفاده نموده اند. افضل الطائف در علم تصوف و سوره در علم نجوم و از تصانیف ایشان است. طبعه و وزن سیم داشتند. بتاریخ ۱۳ رجب المرجب ۱۲۸۵ هـ مطابق ۱۸۶۲ م هجرت فرموده در محله تاره بل بودند (برای تفصیل مزید رجوع کنید به تاریخ حسن جلد سوم قلمی ورق ۲۲۸ و تخانیف لایبرارنی ذکر الاولیاء و الاخیار صفحه ۲۸۰ و ۲۸۱) - ۲۰ یعنی از ابتدای سال ۱۸۱۹ - ۳۰ وزیر زور آور سنگه فاتح لاری از مکان موضع کول ضلع ریاسی صوبه حقون بود. از دجه اولی عسکریه ترقی نموده به پسر لاری رسید. بقول که ایم. پانیکر وزیر زور آور سنگه از طاعتی خود غرض پاک بوده و فاداری آقا ئے خود پیش نهاد خود میداشت. چیزی که از تحفه و تخانیف موصول میشد

دوران نلاد کشته شده برائی سرکوبی منمردان لشکر راجه گلاب سنگه با نسری دیوان هری چند
قریشیش هزار سپاه و عین زنتان برده لار و ائه لداخ شده ده هزار نفر زمیندار بیکاری
بردند و ملک او بلا برخاست بسیار مردمان تلف شدند.

شیخ غلام محی الدین لشکر چوپان را رسد یا نروده روز همراه داده در کجا آوری
خدمات بجان کوشید راجه گلاب سنگه اوایل بهار ۸۹۹ هجری در باغ نسیم قیام کرده برای
معافیت هری چند چهار هزار سپاه بجا نلداخ نامور ساخت و شش هزار زمیندار برائے
بار برداری همراه داد و دیوان هری چند اجتمع و قمع مخالفان بخشی اجنحوٹ و کرن شاه
افران لشکر لاسه حضور گدرا نید راجه گلاب سنگه ببارا خلع فائز و بخشید رخصت داد
و بذات الادره مگر بجان چوپان رحمت نمود.

همدین سال کریم خان نمبره سلیمان خان مرزبان یاسین از شیخ غلام محی الدین
نمود بنابران برای معاونت و نطوشاه و نهراد اس با فوج مخالفه گلگت رفت بعد معرکه و جدال

تجدید ملی نعمت خود بهار راجه گلاب سنگه ارسال می کرد و همیشه در کساده زندگی بسر می برد.

(گلاب سنگه از کس - ایم - پانیکر مطبوعه ۱۹۳۰ ص ۱۶۷) -

دیوان هری چند یک از سپه سالاران افواج بهار راجه گلاب سنگه بود. بعد از وفات وزیر زوراور
فتح تبت بدست دیوان هری چند تکمیل یافت. در ۸۴۵ هجری چون افواج خالصه چوپان را محاصره کردند،
دیوان مرزبوکم بهار راجه بردفاع فائز بود. در ۸۵۵ هجری چون بغاوت هندیاں برخلاف انگلیس
در دہلی رونما شد، هری چند نیز بهرامی بهار راجه رنیر سنگه برادر و کدین این بهنگامه بدہلی رفت
و در آنجا در معرکه کشته شد (ایضا صفحہ ۱۶۶) - ۷۲ نطوشاه یا نطوشاه از سادات گوجران
(پنجاب) بود. مدت الغر افواج سکھان منسلک بود و در فوج گلگت ہونہر و نگر کوشید. اجاز

گوهرامان در پوینال مفروضه کرده کریم خان بجاومت گلگت ملت گشت. و نطوشا قطعه
و مددکار او در آنجا مانده تهراد اس بجاومت شیر رجعت نمود و قصه آن در حصه اول ذکر شد
همدین سال موضع چشمه شاهی را ناظم صوبه مرمت ساخته چشمه شیخ^۱ تاریخ
است. همدین سال متصل امیر کدل شیخه باغ احداث نمود.

و در ۱۲۵۹ هجری یکی از سادات هوان ریاضت شیر در تجمانه کوه سلیمان بعبادت مشغول
بود و کس از ساکنان دارد و که بکیش اسلام بودند برای دیدن تجمانه در آنجا رفتند و سادات
مذکور آن شخص تباح را درون تجمانه دخول نداد چون مردم دارد و مجهول مطلق هستند
ساد هوی مذکور را بنگ و قوتل کردند و آن بت سنگین که از عهد دیرین در آنجا بود شکستند
و قوع این افعه از شهریار لاهور شد و شدید رسید قاتلان زمینا پریده رفته باین
تشریر مردمان شهر را از اکثر عاید گشت. عاقبت شیخ محی الدین بیکر شولنگ تیار کمانیده
در آنجا نصب فرمود. آخر این سال در ماه پوه ستاره ذات الاذناب^۲ جانب مغربا هر شده
شعاعی طویل و وسیع داشت مردمان نهایت مترو و شدند.

همدین سال مهاراجه شیرنگه فرزند خود کدور پرتاب سنگه قائم مقام کرده
عرشه شش ماهه در بیکار کو بهار گذرانید. و در راه اسوج وارد لاهور شده تمامی
عروج راجه گلاب سنگه هم برخدات سابقه فایز ماند. و بالاخر در معرکه در حمایت بهار راجه گلاب^۳

در یاسین (گلگت) جان داد. (گلاب سنگه ص ۱۶۹).

۱ از صفحہ ۷۱۹ تا ص ۷۲۶ - ۲ ۱۲۵۹ هجری مطابق ۱۸۴۳ء - ۳ این تاریخ

از گفته های مرزا مهدی مجیم است بیت این است

سال تاریخ حال چشمه شیخ^۴ گفت مجرم زودی آگاہی

مطابق ماه سنبر و الکتوبر تقویم انگلیسی.

فوج خالصہ را برای حمزری دسان فرمان داد و اکثر ملازمان قدیم بہانہ پیری بر طرف نمود۔ چون نوبت حمزری فوج سند و آلہ سید آہناراد در عہد مہاراج حمزری گرفتن معمول نبودہ درین امر مجبور شدند عذر ماکہ ندراجہ شیرنگہ کہ ہنوز نا تجربہ کار بودہ از مال کیندیشیدہ بمقام شاہ بلا دل در باغ جمہدار خوشحال سنگہ برای حمزری سند و آلہ مع فرزند خود بکمال نمود۔ سردار اجیت سنگہ سند و آلہ از روی بدخصالی طمانچہ دونالی کہ اعجوبہ صنعت فرنگستان بودہ در دست گرفتہ پیش شیرنگہ ستادہ ماند۔ شیرنگہ طمانچہ از در خواست نمود اجیت سنگہ طمانچہ پیش و پرورہ بہانی چھان را حرکت دادہ بر نیانی او سر کردہ شیش از تن برداشت۔ وہماں لحظہ لہنا سنگہ کنور پر تاب سنگہ را ذبح نمود۔

بیت ۱۔ لہزہ بر جان مرد وزن برخاست

خلن لا شود شہر آمد یاد

مقارن آں حال جماعہ سند و آلہ البیہ بجنوب میرفتند و راجہ دھیان سنگہ را در راہ دیدند لہنا سنگہ و کثیرا سنگہ سند و آلہ از روی بدکالی او را برای اصلاح صلاح چانداری اندرون قلعہ بردند و بڑی گمہ یالیاں را بیدہ بقتل آوردند۔ و در خزائن و حرمخانہ غارت کردند و مال متاع را متصرف شدند۔ در اں حال پر و بال میرا پسردھیان سنگہ کہ سپرخاندہ رنجیت سنگہ بودہ فہم ان عکرا فہمائش دادہ کہ شاہزادہ

۱۔ اجیت سنگہ۔ ۲۔ تاریخ راجگان کشمیر جوں جلد اول صفحہ ۱۵۸۔ بروایت کنگم قتل

شیرنگہ تاریخ ۱۵ ستمبر ۱۸۳۳ء کو نمود۔ (کنگم ہٹری آف دی کس صفحہ ۲۵۶)۔

۳۔ یعنی لہنا سنگہ مجیٹھیم اجیت سنگہ سند و آلہ۔

۴۔ تاریخ راجگان کشمیر جوں جلد اول صفحہ ۱۵۹ حاکم کلود منڈی۔

دلیپ سنگه را بر تخت بنشانند و مرا و زیر گردانند پس شمارا انعام و اکرام داده تمامی فرج
را تنخواه مضاعف خواهم ساخت پس پسران افواج چهارج با او متفق شده عهد نمودند
و با جمعیت لشکر قلعه را محاصره کردند و بعد مدتی توپهای سرکوب پاره از پاره قلعه فرو
و جلاوت عجمیات در وان قلعه درآمدند و اچیت سنگه و لهناسنگه و کسیتاسنگه از تنج گذرانیدند
و کالبدهای آن نهبه کاران و میان شهرت پیر کردند و فر د -

هر که بدی کرد و به بد یار شد اوبه بد خویش گرفتار شد

انگاه باتفاق امرای نامی شاهزاده دلیپ سنگه فرزند رنجیت سنگه که بعمر نه سالگی
بود بر تخت نشاندند و پسر سنگه را خلعت و زارن پوشیدند و بالیائی موعود در
تنخواهات خود تضاعف و تزیین کردند و تقارن آسمان بهائی گورنگه سنگه که سرکده مجاور
امرت سرلو و دوسریلی رام خزینه دار گویند گد به ثبوت سازش بد گالان نقل و در فقط
و پیش از وقوع این اقع شیخ غلام محی الدین زبردست خان مرزیان منظر آباد
گرفتار کرده در هر محبوس داشت و برادر زاده اس حسین خان را بر حکومت منظر آباد
تسلط داده خانه دار خود در قلعه منظر آباد تعیین ساخت و بعد و این فتور را
پیار و زمینداران آن دیار بمقام بغی و عناد ایستاده دست قطاول بکشد و
له کشمیر پتری آف دی مکس صفحه ۲۵۶ و ۲۵۷ -

۲ دلیپ سنگه فرزند چهارج رنجیت سنگه از بلن ران جند ان بود -

(کشمیر پتری آف دی مکس صفحه ۲۳۳) -

۳ بر دایت کشمیر پتری رام در دیار چهارج روح عظیم داشت - این مر پسر سنگه را بیا
ناگه او بود و از راه حد و کینه او قتل گنازند - (ایضا صفحه ۲۵۷) -

حاکم صوبه که بقرار برای سرکوبی قوم اشرا با فسی میرزا ایوب پندت راجه کاک
 مأمور ساخت. راجه نجف خان و شیر احمد خان افواج خالصه با قتل عام نموده میرزا ایوب
 در کاغان مجبوس داشتند. و افسران افواج راموی سر تراشیده و ختنه کرده و بینی و گوش
 بریده و درین ناظم صوبه فرستادند و اطراف کامراج را تاخت و تاراج نمودند. و در قصبه
 سوپور عمارات شهر را آتش زدند و اهل مهنود را ضرر شدید را نمایند.

مها راجه شیر سنگه اباصغای بیاجرا آتش غضب بجوش آمده ناظم صوبه را
 چهار لک و بیست مصاد و نمود شیخ امام دین سردار شبن سنگه با جمعیت چهار هزار را
 اندازد پنجو چه سردار گلاب سنگه پوه و ندی مع چهار هزار را برآه هزاره برای تدارک
 متهمردان مأمور ساخت. وقتیکه شیخ امام دین در پنجو چه رسید بترکی تخت لاهور و قتل
 شیر سنگه لاف و آتش امام دین افسرده و خشنود شهر رسید بغیر مصالحه چاره
 دیگر نه سنجید. پس ببردست خان را پنجاه هزار و بیست جرمانه کرده و خلعت پوشید و
 داد و کین او زوجه رحمت الله خان در غفد نکاح خود داد و با قبیله مبنو با لبطه کلی
 بهم رسانیده شور و غوغای مردم مبنو رفع ساخت. قصه آن در قصه اول مشروحست.

له پندت راجه کاک در فرزند پندت بیول در بود. در عهد مها راجه گلاب سنگه تبه بیکاری
 داشت. بعد از آن بمرگ که داغشال فائز گشته شهرت عظیم حاصل کرد. پندت راجه کاک در
 شاعریم بود و فرخ تخلص میکرد. راجه کاک در ۱۸۷۰ م متولد گشته در ۱۲۶۶ء وفات
 یافت. (تاریخ افواکم تیره جلد اول صفحه ۹۲)

له شیخ امام الدین پسر شیخ غلام محی الدین متوفی ۱۲۶۲ هـ -

در سال ۷۶۱ هجری حادثه و با ظهور یافته تا دوسه ماه جمعی کثیر را دای عدم پناه
 همدرین سال سنگان خالصه صد بابک و چهل تن بهمت گاوینی را خود کرده مرعیه الی طفل
 برده کس و پیرگین گاوینستند فقط.

چون پیران سنگه را جرای قوانین سلطنت پرداخت پندت جلا از طرف خود
 غنا را که صاحب اختیار نمود وی از روی سفاهت با جمیع اعیان بدسکوی و بخواشی
 میکرد. و چهارانی از افعال اطوار و زبرد و میرد گیر شده براد خود و اهر سنگه را
 اختیار و اغلا بخشیده ای عیان ارکان دولت را سخن کردن نمیداد. پیران سنگه اصلاح
 پندت جلا و اهر سنگه مغلول کرده مجبور داشت. و چهارانی از پندت رنجیده شده
 پنهانی بطرف اچه سوچیت سنگه پیغام فرستاد که پیران سنگه زیوان است و پندت
 جلا اهر شیطان و چهارانی طفل ناتوان از دست آبهامیت امولک داری اصلا متفقد
 نیست ایشان بعلت تمام بیایند و مسند وزارت را رونق بخشند. سوچیت سنگه
 را با پیران سنگه سابقه معاندت جلی بود بنابر این برآورد لیل و کمال تعجب بر ساحل دریای
 راوی رسید و فوج شایسته خود را را بخاک گذاشته خود میرافتت یکصد پاه از دریا

له مطابق ۱۸۴۵ - ۲۵ و نیز التوازی بحواله کثیر جلد دوم صفحه ۷۴۵ - نزد و نگران این ساخته
 تا جبهه بولاناهه تقابله را بود. پندت جلا از برهمنان شهر جیون بود. بنا بر مرشدی خانواد
 راجگان جیون محمد و صا تا لیتی پیران جیوان سنگه شهرت رسوخ عظیم حاصل کرد. در حکومت راجه
 دلپه سنگه فرزند چهار راجه رنجیت سنگه اقتدارش بیایه رسید که راجه پیران سنگه هیچ امر بدون رضا او
 نمی کرد و بالاخره پندت جلا و ده دسمبر ۱۸۴۷ میلاد سلطنت خود را راجه پیران سنگه شد (مغلول)
 سنگه پیرانی دای کس صفحه ۷۶۵ و ۷۶۶ - ۷۷ مقصود از لکه جندان بیوه پناه
 رنجیت سنگه آنجا است. - عظیم پیران سنگه.

عبور کرده و مقبره شیخ اسماعیل قیام ساخت و خیال محال بخاطر آورد که نه سال آن افواج
خالصه بشوایی کرده مرا با عزاد و اکرام خواهند برد.

چون بهیر سنگه از قدم سیمت لزم عجم بزرگوار خود خبر شنید افواج
افواج را بر زیر پا غلطید و بجز ولا به بیان ساخت که راجه سوچیت سنگه بر آفتاب
از جمیع آمده است اگر ایشان را معاونت و معاضدت من بهمت خواهند کرد و سرگردان
را یک یک شرفی طلا انعام خواهد بخشید پس لشکریاں بطمع از با او متفق شدند و
و مقبره شیخ با استقبال راجه سوچیت سنگه سرعت نمودند و در یک دم سران مختتم
زیر قدم قرار کردند و معاونان همزبانی او در ملک عدم فرستادند بهیر سنگه
بوقوع این فتح نمایان هر یک سپاه را یک یک شرفی از خرمیه شاهی انعام بخشید که
تعداد آن از هشتاد هزار افزون شد بعد از این افعه سردار عطر سنگه سند انوالیه
بهنگام قتل شیر سنگه نزد انگریز بهادر پناه گزین شده بود و خیال انحصال تنبه و زارت
رخت معاودت بر بسته و مقام نرن تارن نزد با و ابیر سنگه که فقیر و شوشن دل
بود قیام ساخت و با و ابیر سنگه الحاح و ابرم نمود که مرا بر سریر وزارت
بنشانند با و ابیر سنگه بجان فسران فوج که متفاد او بودند تخمیر ساخت که سردار
عطر سنگه را معاونت و معاضدت نمایند و بر کرسی وزارت بنشانند که پادشاه
سنگه را وزیر عجم سنگه باید بود.

با شماع این خبر بهیر سنگه را زیر زبرد و سرگردان افواج را ز پاشی

یعنی از سوچیت سنگه - بقول سید محمد لطیف این محاربه بمقام "میان دژ"

از حوالی لاهور واقع شد - (لاهور آری کی پکینا دینی کو ٹی ص ۸۲ مستفید سید محمد لطیف)

کرده بر آن آورد که فردا بمقام ترن تارن لفته با وایر سنگه با جمیع مجاوران
 بتخانه و سردا و عطر سنگه مع توابع و لایق خود رشک توپ در جاه عدم انداختند
 و در ۶ صبحه جوایر سنگه خالوی و لیک سنگه که در بند زندان اسیر بود
 با افسران کربا عطا حیم و زرسازش کرده بوئوق ایمان پیمان باخت که هرگاه
 هیرا سنگه پندت جلا را از میان بردارند مرا بر منصب ارت مستقل دارند از لشکر
 شاهی هر یک پناه را یک لکلو بند زین قیمت یک یک صد و پیه عطا خواهم است
 عسکر مکان بطمع ز رانند اگر فروخته شده هیرا سنگه ای پیام فرستادند که اگر
 بازوی پندت جلا بدست ماند بد از جان خود دست نشوید. هیرا سنگه مینابر
 غیرت جلی دست پندت جلا بدست مخالفان دادن نتوانست. موجب لشکر
 لا آتش قهر بخوش آمده قتل زبیر متحد شدند و از چها وونی تا خروج کردند چون
 هیرا سنگه اصلاح این امر خطیر اوجی کردن نتوانست با جمعی از معاونان خود بجای
 جموں که بخت رفت. چون بر لب سیاهی راوی رسید مخالفان عقب و تاشش
 میل تعاقب کردند چون تلاقی فریقین وی داد بمقتله پیوستند. و در از دحام فوج
 هیرا سنگه پندت جلا و سوهن سنگه پیرا جبهه کلاب سنگه با جمیع متعلقان خود مقتول
 شدند. و جوایر سنگه بر منصب ارت عروج یافته یک لکلو بند زین به قیمت
 یک صد هزار روپیه شکر مظهر بخشیده خزینة شاهی خالی شد. و بعد وقوع این واقعه

۱۸۴۴ - ۱۸۴۵ ویرادرانی چنداں - ۳۳ چها وونی بهندی

عسکرگاه - ۴۴ قتل پندت جلا و هیرا سنگه هر دو بتاریخ ۲۱ دسمبر ۱۸۴۴

واقع شد. (کنش حسن پطری آف دی کس صفحه ۲۶۶) -

از دربار لاهور لشکر مغرور برنی گرفتار کردن جواهرنگه برادر سهرنگه و ضبطی مال دولت
 جاگیرت راجه بهمان نگه راجه سوچیت نگه با فسر علی نگه و جنیل میوانگه و الوطویه
 و کورهما بطرف جبول و تنوری یافت چون لشکر هزار چار سو بر ملک جبول پیش آورد
 چند گاه آن سرباز در چند جا متعل بود -

عاقبت راجه کلاب نگه فوج خالصه با تسامات ملا از پاشی کرده با خود
 متحد و متعهد ساخت خود را بدست ایشان سپرده بطرف لاهور به نصرت فرمود و در آنجا چند
 نفر بند شد چون فوج شاهی بعضی ایمان را بارندگارا و بودند دست استیلای مخالفان
 بر سر او نرسید - عاقبت حسن ندیر و حمایت تقدیر بجانب جبول رجعت نمود -

و همدران یام پشور آنگه پس رنجیت نگه بدعوی ارثت در حدود سیالکوٹ
 شورش داشت در آنجا فوج راجه کلاب نگه و اوجیر و ضربت فرج کرده در قلعه اهنک پناه
 یافت در ملک هزاره غارت کرده این تغلب فرارشت از دربار لاهور حیرت انگه و فتح خان
 با لشکر فراوان بدفاعت او مامور شد و پشور آنگه در قلعه اهنک محصور مانده یام صحر
 بطول انجامید آخر پشور آنگه بنام فرانسس کر خالصه سربازان خطها فرستاد که این
 ضعیف پس رنجیت نگه ارث ملک تخت و تاجیم ایشان نمک خوار بدین باده اند
 بکلام دلیل قنبرل منی منع شد اند - با صفای این جرات لشکر خالصه از محاربات او باز
 مانده بلکه دربار لاهور را برای دادن حصه و ارثت او مدعی شدند - جواهرنگه در
 از خطیر دلگیری در مانده فرو مانده عاقبت با اتفاق ایمان در بار پشور آنگه و وثیقه

له یک از فرزندان بها راجه رنجیت نگه آنکه وقت بتخیر پشور پیش او بدین نسبت بنام پشور آنگه
 موسوم شد (کنگم سنه ۱۲۵۸ هـ) - فتح خان خواند -

جاگیر یک ملک و پیر فرستادند و آن کوته اندیش بامید حصول جاگیر خونی در راه و ملازمت قلعه
مفتوح ساخته افواج خالصه مسلح و صفادخل قلعه شدند. از آنجا که جوهر سنگه را
در شایعت پشوراسنگه مرغب نبود بنا بر این بنام فتح الله خان دارا که یک پیغام
فرستاد که پشوراسنگه طهر نوع که داند کار با ختم نام رساند. فتح الله خان که از جا
نشان در زیر بود در حالت بخیری پشوراسنگه از تیغ گذرا سید و از دربار لاهور کجای
این خدمت بر نظامت هزاره مسلط گشت. چون خبر قتل پشوراسنگه بسمع افواج
خالصه سید همه با قتل جوهر سنگه مستعد شدند و مهابانی را پیغام فرستادند که
اگر باز وی جوهر سنگه بدست نماند سپاه دزمین لاهور از خون مکرشان لگین گردد.
مهابانی درین امر مجبور شده از مدانیت مراقبت درگذشت فردا بملاقات لیسنگه
و جوهر سنگه بر بودج فیل سوار شدند در میان لشکر بخت نیال داشت که
افسران سکر را با شملت مباسطت لاسا نموده از قتل جوهر سنگه باز دارد.
چون مهابانی در میان سکر رسید لشکریان مهابانی و دلیسنگه را از بودج برداشته
در میان خمیده آوردند. و جوهر سنگه را بر بودج فیل قتل کردند زانی در ایام محروم و
مالوس در حیرت افسوس فرومانند فقط.

چون در لطننت لاهور پنجین فادو عناد راه یافت سکر سنگان لاهور
تقریباً یک لک سپاه حراز خو خوار بود همه خود سر شدند و خیال متابعت بخاطر نراه
و در ملک خود در تطاول و تاراج و خونریزی مبادرت نمودند پس عیان اربکان
سلطنت

له برایت سنگم (ص ۲۷۰) قتل پشوراسنگه بین ماه اگست و ستمبر ۱۲۵۵ م واقع شد.

۷۲ جوهر سنگه تاریخ ۲۱ ماه ستمبر ۱۲۵۵ م مقتول شد. (ایضا صفحه ۲۷۱) -

درین مرستوه آمده کنگاش کردند که این فوج خوشنود و حرار را بغیر سرکارا اگر نیری سنجی
سرکوبی ننماید ساخت بنا بر این که این سلطنت از مال کارنیدیشید تمامی افواج را
فهمایش دادند که شمارا در عهد رنجیت سنگه فی آخر همگی شش و پیه تنخواه بود اکنون فی آخر
دوازده رو پیاز خزانہ عامه مقرر دارند و بر جلاوت شجاعت شما فوس که کلد
انگرنیری را بر ممالک محمد سہ سرکارا بهر اندازہ تصرف دارد چنانچه درین روز مقصده
موران را قبضه کرده آینه خیاالش قدمی می کنند اگر این وقت عظمی از دست شما
رفع نکرد غنقریب ال سلطنت خواهد شد! فراج خالصه از باده غرور نمود و بتحرکی
تخلیص بنا از چھاؤنی ما برآمد و بقام میان میرا مہستند بر جنگ گورمنت انگرنیری
متعارف شدند۔

تسلط یافتن شامان بر طانیہ ممالک قلمرو ہندوستان پنجاب کتیر
درست ۳۰ خاصیت سنگا ذیہ آہن با بصرہ حکمای فرنگ لغات نہ نیری
آہی مخترع آہ قطب نما شدند و بہ منہوئی آن در حیات بحر محیط با طرف ہما بعید
جہاز دانی مبادرت نمودند۔

حکومت اہل پرتگیز

اولاً در ۱۴۹۸ء ۲۲ مئی واسکو ڈیگاما از ساکنان پرتگیز بسیل

۱۰ حکومت - ۱۰ موران در ریاست تاجہ - برآ قبضہ موران رجوع کیند بہ کنگھس
ہٹری آف دی سکس صفحہ ۲۶۲ - ۳ "لام" لفظ ہندی بمعنی جنگ - ۴ برائے
تحقیق دریافت سنگ آہن ربا رجوع کیند بہ تاریخ حسن جلد اول ماشیہ ۵۳، صفحہ ۲۹۔
۵ صحیح - "پرتگال" در یورپ جنوبی -

خوش امید عزیمت هندستان نموده بعد از مدت ابتدائی مسافت بحری بط کوه بمقام
کالی کت نزول یافت و تحقیق و تفتیش حالات این طرف کرده بعد از سال و دو ماه بملاک خود
بازگشت پس به پهنه‌ی او تاجران ملک پرتگیزی بجانب ملک هند ابواب تجارت مفتوح
داشتند و اکثر تجارتی ما انداختند بعضی مقامات هندستان رقبه حکومت را آوردند
پس برای انتظام امورات ملکی و مالی از طرف شاه پرتگیز و بسیاری مقرر گشته در وسیع
حکومت و توفیر تجارت نهایت کوشیدند. عاقبت در سال ۱۵۰۰ (۹۶۶ هجری) حکومت
آنها را تنزل پدید آمده از قلمرو هند بدر شدند.

حکومت اهل دوج

در سال ۱۵۰۵ شخصه از ساکنان ملک دوج هوٹ مین نام که بزبان هندی خوب
ماهر بود بطور تجارت در ملک هند رسید. درین جا محرمیت کلی بهم رسانید و رحمت نمود
و به تحریک ترغیب اهل تاجران ملک دوج آمد رفت خود در هند جاری کرده مما لک بسیار
در قبضه اقتدار آوردند. و در سال ۱۵۰۶ اهل پرتگیز به مخالفت منازعت آنها میآید

له زبان انگلیسی Cape of the good hope

۵۲ و ایرائه لفظ انگلیسی یعنی نایب السلطنه -

۵۳ صحیح این است که اخراج پرتگالیان از هند با کلیه نشده است بلکه تا حال سه مقام
یکه گوا و دوم دمن و سوم جزیره دیو در تحت تصرف این قوم با ترتیب متوال بر قبضه
۱۳۰۱، ۱۲۹۰، ۲۰۰۰ مربع میل است -

(دی اکسفورڈ پطری آف انڈیا مصنفه سمتہ صفحہ ۳۳۶)

Cornelius Houtman ۵۴

نموده جزیره لنکا و ملاکاس غیره از تصرف آنها بدکشید و درین اثنا معاندان قدیمی اهل پرتگیز صاحبان انگیزه رسید بعضی اطراف مثل سیرام پور و تریکو بار که در تحت اهل پنج مانده بودند خرید کرده قبضه نمودند و نام دولت اهل پرتگیز در ملک مهند بگذاشتند.

حکومت اهل فرانس

در سال ۱۶۰۴ اهل فرانس مد رفت خود در مهند شروع نمودند و در سال ۱۶۶۲ صاحب ملک سورت فرنیچ کمپنی قائم ساخت رفته رفته علاقه جات بسیار از حاکمان مهندستان خرید کرده توسعه ملک ترقی حکومت خود بدرجه اعلی رسانیدند و در فرق آنها بهادران نامی عهد داران گرامی همچنان عالی حوصله بودند که در خود انگیزه را مثل اهل فرانس یافته نمی شود و پانڈی چری چند رنگه و گریکل ماهی اصلاع نظام و غیره در قبضه حکومت فرنیچ کمپنی دخل شدند - در این اثنا نیز اقبال دولت برطانیه طلوع نموده ممالک مقبوضه آنها فتح کرد و در سال ۱۷۰۹ حکومت فرنیچ

۱۰ در اصل نسخه "بلاکاسی" مذکور است - ۱۱ نزد کلکته (بنگال) - ۱۲ انگلیس
شهر سیرامپور و تریکو بار را از ولندیزیان در سال ۱۷۵۵ خرید نمودند (دی آکفور د
، سترای آف اندیا مصنفه ستمه صفحه ۳۳۷) - ۱۳ اندین ایمپایر صفحه ۲۳۵
مصنفه سترایلیو - ۱۴ بلوینستر - بقول هنر قیام "فرنیچ کمپنی" در سال ۱۶۶۲ با رنجیم بود -
۱۵ هنر قیام این مقبوضات پنج عدد نوشته است که رقبه آنها ۲۰۳ مربع میل باشد
(ایضا صفحه ۲۳۶) - ۱۶ بقول هنر آخری منوخی کمپنی مرور یا زده سال بعد
اندرین روز ۱۷۹۹ بقرار داد مجلس ملی واقع شد (ایضا) -

کمپنی از ملک ہند سرسبز پر داشتہ عملداری خود قائم کردند۔

حکومت سرکار کمپنی انگلریہ ہند

اولاً در سال ۱۷۵۷ء شونہ نام یک انگریز ولایت آمدند نامی بلاد و اصلاً قلمرو ہندستان شیر خستہ نمود و تحقیق حالاً جزو و کل کردہ رعبت فرمود پس مردمان را باستماع محاسن ہندستان شوق خستہ افزودہ بنا بر بعضی کسان از ملک خود الزبتھ مرسلہ محبت نمود در بارہ استحکام اقامت سلسلہ محبت اخلاص نام اکبر شاہ نوشتہ گرفتند بجانب ہند نہضت کردند کہ شاہ نسبت انہا لوازمات خاطرہ بجا آورده تاکہ فیما بین ملتین رابطہ محبت و استیناس استحکام و اقامت پذیریت۔

و بعد از آن مد رفت انگریزان بطور تجارت در ملک ہند معمول شد چراغ تجارت فروغ یافت۔ اوایل سال ۱۷۵۷ء چند شخص سوداگر با ہم اتفاق کردہ برای تجارت ہند چارہا مقرر کردند از ملک الزبتھ کہ در اقل یام فرمان وای انگلستان بود اجازت نہایتند ملک مذکور انہا را کمپنی تجارت ہند شرقی خطاب شد شرائط عہود با ہمہ گیر مضبوط کردہ مقرر فرمود در ملک خود تجارت داد کہ بغیر کمپنی مذکور هیچ کس از تاجران انگلستان تا عرصہ پانزدہ سال بجانب ہندستان مابقت نہاید۔

صحیح: ۱۵۷۹ء - (انڈین ایمپائر صفحہ ۲۷۷) - صحیح: سٹیفنس اولین

سیاح معتمد مشرق زمین است کہ از قوم انگلیسیاں بہند سفر نمود۔ این مرد در نیوکالج آکسفورڈ تعلیم حاصل نمودہ منتظم حبویٹ کالج (مدرسہ عبوی) شد۔ در سال ۱۷۵۹ء بطرف ہند مسافت نمودہ شہرت عظیم حاصل کرد (ایضاً صفحہ ۲۷۷)۔ بقول ولیم ہنری شکیلین

جدید تاریخ ۳۱ دسمبر ۱۷۵۷ء بمحل مد۔ (انڈین ایمپائر صفحہ ۲۷۸)۔

تاجران مذکور را انقضای میعاد و قلمروهند ترویج تجارت ترقی شوکت نموده بشرائط قدیمه جدید آمد و رفت خود را بدستور سلوک داشتند.

و در ۱۶۱۲ هجری با جازات بهر انگیر با دشا به تمام سورت و احمد آباد و کیمایت و سواحل کارمندل کوٹھی با انداختند ترقی تجارت بدرجای عالی رسانیدند. و در ۱۶۱۶ هجری در شهر مدین با جازات راجه آنجا کوٹھی سنت بجای بطور نفعه بنا کردند. و نیز بتوسط شاه جهان در ملک بنگاله کوٹھی عجیبه فراختند. در آن زمان حاطه بمبئی در قبضه اهل یگریر بود چون شاهزاده چارس شانی دختر شاه یگریر و عقد ازدواج خود در آورد و شاه یگریر حاطه بمبئی عوض همیز دختر به چارس شانی بخشید و بتقریب سال صاجان کمپنی حاطه بمبئی را منصرف شدند. و در ۱۶۸۸ هجری عظیم الشان کنگنه سوئی و گویند پو

له قلعه سینت جیورج و حالا مدراس از تعمیر فرامیس دایست. در ۱۶۵۳ هجری اهمیت بزرگ حاصل نموده یکی از بنادر ممالک شرقیه گشت. اهمیت بتمام در جادا از بنایش معدوم شد. مدراس یا مدراس ٹیم ۲۳ میل جنوبی و سولی ٹیم است که قبل از وجود اول الذکر اهمیت بزرگ داشت (بهتری آف دی شریس اندیا اندر دی کمپنی ایندیا کراون صفحه ۳ و ۳۸۰ مصنفه بی. ای. رابرس صاحب). ۲۰ کیتهرائن براگانزا. ۳۰ اگر چه عروسی چارس شانی با شهزادی کیتهرائن دختر شاه پرتگال در ۱۶۶۶ هجری منعقد شد و شهر بمبئی از طرفی از آن در وجهیز دختر خود به شاه چارس داده شد. و انتقال بمبئی به نو شه قبل از ۱۶۶۵ هجری واقع نگشت. چارس حاطه بمبئی را سه سال بقبضه خود داشته برده پونڈرالیانہ حواله ایست بطایا کمپنی کرد. (انڈین ایمپائر صفحه ۲۳۳) - عظیم الشان پیر دوم بهادر شاه بادشاہ دہلی بود. در عهد او از ملک یورپ عالمگیر ناظم بنگال شد و شهر پٹنہ را دارالسلطنت خود

خرید کرده قبضه نمودند. و در ۱۶۹۸ از پیشگاه شاه انگلند کمپنی دوم مقرر شده
 آنها در هند تجارت حکومت را ترقی بخشیدند. و در ۱۷۰۱ با مجازت ولیم دوم
 هر دو کمپنی با هم ملحق ساخته کمپنی متحد نام کردند. و در ۱۷۰۳ سر میر علی قلی خان متقی که
 دزد کفرخ سیر گفته شد عایت حمایت بسیار بحال کمپنی عاید گشته که با مجازت ادبی
 هفت ضلع خرید کردند بمقام کلکنه فاعه ولیم فورث با محکام تمام بنیاد نهادند. و
 در آن ایام رؤیان هندستان ابا بهدگیر منازعت مخالفت همی بود از صاحبان
 کمپنی هر کسی استعانت اتمداد می نمود و موجب کسب کمپنی در گدشت فوج متوجه شده
 جمعیت افواج بهر ساندند. و اندر آن مان بر ساحل کار و منزل کمپنی بل فرانس انتقال
 بود موجب تقدیر شاه فرانس انگلستان را بهدگیر و ولایت متنازع شدند و درین جا
 کمپنی فرانس مخالفان کمپنی متحد امداد و اعانت میگردند.

ساخت و نامش عظیم باد نهاد. در ۱۷۲۳ مطابق ۱۲۰۱ لیل و فوات خود برای سلطنت
 برخاست. و له برادر کلاش جهاندار شاه باد و برادر خود متفق شد و هشتم ماه صفر ۱۱۲۳
 عظیم ایشان را از میان برداشت (واقعات کثیر صفحه ۷۱۲).

بقول بهتر این کمپنی جدید چنان قوی شده بود که بمقابل او کمپنی قدیم یعنی ایست اندیا
 از ده آراء در مجلس ملی ناکام شد. راس المال این کمپنی بدو ملیون سترلنگ رسید بود. بالاخر
 از مساعی لارڈ گادل فن در ۱۷۵۷ هر دو جدید و قدیم کمپنی دوباره یک شده رونق و برنده
 ایست اندیا کمپنی شدند. (انڈین ایمپائر صفحه ۲۲۸).

این لحاظ با مساعی لارڈ گادل فن چنانکه در حاشیه سابق مذکور شد بمثل مد (ایضا صفحه)

چنانچه اهل فرانس خواسته بودند که مظفر جنگ پس نظام الملک را حاکم کهن
خواهند ساخت اهل انگلستان نمیخواستند که ناظر جنگ پس دوم نظام الملک بر صوفیاری
مستقل ازند. و محمد علی نواب کرناٹک خواهند داد ازین و بیان هر دو کمینی محاربه
مقتله وقوع آمده اهل فرانس بهر میت خورده مفروشدند. و اهل انگلستان ^{علاقه} حاج
متفرقه آنها را در مدراس غیر منصرف شدند طاقت ثروت همبرسانیدند. و در ۱۷۵۶

له نواب هدایت محی الدین خان المعروف به مظفر جنگ نواده نظام الملک آصف جاه بود
نام پدرش منوچهر خان است. مدتی که بمقام پیر بود. بعد وفات جد خود نظام الملک
باراده تخییر مملکت نظام دکن بمال خود ناصر جنگ بگنج و بخت فرانسیا بهم معاون او
گشتند چنانچه در ۱۷۵۶ له برار کات حمله آورده حاکم آنجا نواب انور الدین را قتل نمود. مظفر
بعد از سلطنت دو ماه از دست بمبت خان بندوچی که قبل ازین ناصر جنگ را در ۱۷۵۵
قتل کرده بود مقتول شد. (قاموس المشاهیر جلد دوم صفحه ۲۱۹) -

۲ نظام الملک آصف جاه منونی ۱۷۵۸ له - ۳۵ صحیح. "ناصر جنگ" خال نواب
مظفر جنگ منونی ۱۷۵۸ له - ۳۵ محمد علی خان المعروف به والا جاه نواب کرناٹک پسر
انور الدین خان بود. بعد فوت پدرش نواب ناصر جنگ در ۱۷۵۵ له او را نواب کرناٹک تسلیم
کرده باعانت انگلیسیا تخت نشین شد. بعمر ۸ سال بتاریخ ۱۳ اکتوبر ۱۷۹۵ له فوت
شد. (قاموس المشاهیر جلد دوم صفحه ۱۹۷) - ۵۵ برائے تفصیل محاربات فیما بین
انگلیسیان فرانسیا و جمع کنید به پتری آف برشلون یا اندر دی کمینی ایند دی کراون
از صفحه ۱۰۷ تا ۱۱۱ - ۵۵ ۱۷۵۶ له او دین سال تخت نشینی سراج الدوله است -
درین وقت سراج الدوله هجده ساله بود (انڈین ایمپائر صفحه ۴۲۸) -

سراج الدوله ناظم بنگاله بحاربت انگریز کمرشید قلعہ فورٹ ولیم را قبضہ کردہ مال
تجارت انجانا تمام بغارت برد۔ صاحبان انگریز برہشتی ماسوار شدہ مفور شدہ واد
افسران فوج انگریزی یکھند چل و شش نفر دزدست نواب اسیر شدہ در محل مضیق محبوس
گشتند فردا بنگلی ہیٹ سہ نفر از اس مہلکہ نہ برآمدند۔ چون خبر این واقعہ و مدرا
رسید از آنجا کنیل کلایو با فوج گرین پورش آ در دہ مخالفان را قلعہ و قمع کردہ قلعہ
مفتوح ساخت۔ پس مخالفان ہراج الدولہ با کنیل کلایو مشفق شدہ در میدان
پلاس بگنگ پیوستند۔ سراج الدولہ ہر دم شدہ در مقام ہراج محل تقبل رسید۔ و
میرجعفر بر حکومت بنگالہ استقلال یافت بعد چند گاہ میرجعفر معزول کردہ بجائے
او میر قاسم را اقتدار بخشیدند۔ و میر قاسم رشتہ معاہدہ گستہ حقوق تجارت
ضبط نمود و اس فساد مشغول گشت بعد در ضرب شد بد میر قاسم کہ داماد میرجعفر بود

۱۔ نزد محققین صحیح این است کہ واقعہ "منفذ تاریک" (Black hole) مطلقاً
وجود نیامدہ و آنکہ حسن نوشتہ است بخی بر روایات مؤرخین متعصبین انگلیسی
کہ ہندیاں را در انظار عالم افضل ترین از حیوانات مصور کردہ اند۔ غلام حسین سلیم
مصنف ریاض السلاطین (تصنیف ۱۲۰۲ھ مطابق ۱۸۸۷ء) با وجود توصیف
انگلیسیہاں تنقیص سراج الدولہ از ذکر سانحہ مزبور کلیتہ خاموشی اختیار کردہ است۔
۲۔ صحیح ۱۔ "پلاسی" ہفتاد میل بطرف شمال از کلکتہ۔ ۳۔ بروایت غلام حسین
قتل سراج الدولہ در آخر ماہ ثوال سال ۱۱۱۱ھ واقع شد (ریاض السلاطین صفحہ ۳۷۴)۔
۴۔ احوال مزید سراج الدولہ رجوع کنید بصفحات ۴۳۷ و ۴۳۸ از یہیں جلد۔ ۵۔ میرجعفر علی خان
کہ در تاریخ میرجعفر مشہور است بعد از وفات نواب سراج الدولہ در ماہ ثوال سال ۱۱۱۱ھ
از ہند و انگلیسیاں بر تخت بنگال نشست۔

معزول شد. بجای او میر محمد خرد تور استقال یافت. و در ۱۲۵۵ هجری میر قاسم اشجاع
الدوله شاه عالم ثانی معین مددگار شد و در مخالفت انگریز لای محاربت افرختند.
چون صاحبان انگریز علیه در دندال آباد و لکهنو از شجاع الدوله گرفتند صوبه بهار و برنگاله
و اتریه از شاه عالم نزع کردند شجاع الدوله اخراج جنگ داد که بر ممالک خود باز
قابل شد. و شاه عالم هر سه صوبه صاحبان انگریز بخشید. بمکی صوبه دکن را قابل
در آن مان سلطنت برطانیه در بند قایم گشت. چون پادشاه انگلیند
دانست که کمپنی ممالک بسیار از قلمرو هند مفتوح خست از محفل پالیمینت باجماع جمیع
امراء و وزراء و شرفا بد نیگونه تنجیز قرار یافت. یکی آنکه صاحبان کمپنی در امور دت

۱- صحیح ۱۲۶۷ هجری است. این محاربه در تاریخ بنام کبشر شهر است و بتاریخ
۲۳ اکتوبر ۱۲۶۷ هجری بین افواج انگلیسی افواج اتحادیاں میر قاسم روداد. بقول
از طرف انگلیسیاں میجر منرو کماندار بود که مابعد بهر کبشر شهر گشت. درین جنگ از
هندیاں دو هزار و از انگلیسیاں ۸۴۷ افراد طعمه اجل شدند (دی آکفورد بهر
آف اندیا صفحه ۵۰۰). ۲- ذاب شجاع الدوله فرزند نواب منصور علی خان صفدر جنگ
ملقب جلال الدین حیدر در ۱۲۷۷ هجری متولد گشت. بعد وفات پدر در ۱۲۷۸ هجری
برسند ریاست گشت. بتاریخ ۲۹ ماه جنوری ۱۲۸۵ هجری فوت شد در گلپایطی بمبئی آباد
مدفون شد. ۳- رفت ذاب شجاع الدوله ۱۲۸۵ هجری است (مفتاح التواریخ صفحه ۵۳)
برای مزید احوال شجاع الدوله نیز رجوع کنید به عماد العاد مصنف میر غلام علی خان
میرنشی جان بلی. ۴- انگلیسیاں در عوض این صوبه جات ادائیگی
۲۴,۰۰۰ روپیه سالانه بشاه عالم عده نمودند (ایضا صفحه ۵۰۳). -

جنگ انتظام معاملات ملکی مالی اولاً از محکمہ وزاری دولت انگلستان مجاز شوند پس در نفاذ آن پردازند. دوم آنکه از جانب پادشاه سوپریم کورٹ یعنی عدالت در حکومت آنها شامل باشد. سوم آنکه در مملکت هندوستان از طرف سرکار انگلستان همیشه گورنر جنرل متصرفانده همراه او کونسل علیحدہ مقرر باشد پس حسب منشاء پارلیمنٹ صاحبان کینی منظوری دفعات نوشته دادند اولاً -

دارن سبب منکر در محکمہ و سیرای هند مقرر شده نظام الملک نواب کهن برای حمایت خود ضلع کمرناک و بعضی اضلاع شمالی به صاحبان کینی پیشتر داده بود اکنون نواب جدید علی اضلاع مذکور باریاست میسور شامل کرده آتش فشاں متعلک گشت. و سیرای هند نواب جدید علی رانگست داده مرثیان اقل عام نمود. و در پامیسور مع اضلاع مذکور ضبط کرد و از آن صفا لذلک ملک بنارس خرید ساخت -

۱۵ از ۱۷۷۷ تا ۱۷۸۵ - بجز تفصیل مزید رجوع کنید آگسور و هسٹری فا نڈیا ستمه از صفحہ ۵۱ تا ۵۲۰ - جدید علی فرزند فتح محمد خان است. بقول پروفور محسن الافش از قریش اندر در او آخر قرن شانزدهم میلادی وارد هند (جنوبی) شدند. جدید علی در ۱۷۸۵ متولد شد. امی محض بود و در زیر کی و ذلالت عیدیم المثال بود در بعمر ۴ سال منسلک عساکر میسور گشته بعقل خدا داد و حسن خدمات بر تئیه سپه لاری فائز گشت. در بیست و نین جارج دوم مملکت میسور مختار کل بود. جب جدید علی بنذیرج اشر و سونخ پیدا کرد و بالاخر در ۱۷۹۹ بخت میسور قابض شد. مدت العمر مقاومت انگلیس کمر بسته ماند. در ۱۸۰۰ بعمر شصت سال بعارضه سرطان درگذشت و بجایش پسر او سلطان طیب (شبه) بخت نشست -

(هسٹری آف سلطان طیب از صفحہ ۳ تا صفحہ ۲۵) - ۴۴

۳۵ صحیح این است که الحاق بنارس اندراج بیت سنگه سپوتون سنگه در ۱۸۰۵ بوقوع آمد بیت سنگه

لارڈ کارلوئیس ولسلیہ خلعت گورنری پوشیدہ در عہدہ باؤا جیڈ
 و لکھنؤ عہدہ جدید منعقد گشت۔ و ہمراہ ٹیپو سلطان جو محاربتہ مقابلہ صلح شد علاقہ جات
 بسیار از ممالک سلطان ٹیپو نظام الدولہ در دست کمپنی افتاد و سرنگا پٹام منصف شد
 و در عہدہ لارڈ مڈکون قانون ملکی مالی کہ نا حال قلمرو ہند جاری است ترمیم یافت۔
 لارڈ سر جان شوہر در ۱۸۹۲ء بمبئی گورنری جلوس یافت و بار و ساری ہند
 صلح و صفانمود۔

لارڈ مارنگلین در ۱۸۹۸ء گورنر جنرل مقرر شد۔ و سلطان ٹیپو بقتال و جدال

در سال ۱۸۱۰ء در گوئیالپور حالت جلاوطنی فوت کرد۔ برائے تفصیل نگاہ کنید امپریل گزٹیر آف انڈیا

جلد ہفتم صفحہ ۱۸۸ چاپ ۱۹۰۸ء - ۱۵ از ۱۸۶ تا ۱۸۹۳ء -

۱۵ صبح ۱ - ۱۸۶ - ۱۳ سلطان میسور از ۱۸۲ تا ۱۸۹۹ء -

۱۳ اسکورڈ ہسٹری آف انڈیا مصنف سمنٹہ صاحب صفحہ ۵۶۰ - ۱۵ صبح ۱ - ۱۸۹۳ء -

(ایضاً صفحہ ۵۷۴) - ۱۵ یعنی لارڈ ولزلی - ۱۵ اما تحقیق آنست کہ ذمہ دار این

قتال و جدال لارڈ ولزلی بود کہ با وجود کوشش مصالحت آمیز سلطان ٹیپو جنگ را مابین ہر دو

فریق لازم و جتنی خیال کرد۔ پر و فیصحب احسن اثبات دارد کہ ولزلی بلا انتظار نامہ سلطان

کہ بتاریخ ۱۸ دسمبر بہ او نوشتہ شد۔ جنرل ہیریس را برخلاف ٹیپو سلطان آمادہ جنگ کرد

سلطان بہر نوع می خواست کہ ناظرہ جنگ مابین ہر دو فریق فرو شود، و لے ولزلی کہ سرشار

بادہ غرور بود مساعی سلطان را کان لم یکن انگاشتہ بہ بہانہ سازش مبینہ مابین ٹیپو سلطان

و فرانسیاں بتاریخ ۲۸ اپریل ۱۸۹۹ء بمبئی مملکت کو حملہ کناسید۔ برائے تفصیل مزید یہ مینید

”ہسٹری آف ٹیپو سلطان“ از محمد احسن، چاپ ۱۹۵۱ء، صفحہ ۳۱۴ -

پنجاه ساله در جنگ کشته شد. و ملک او سرنگا پانام در قبضه سرکار کپنی افتاده ملک
میوریه راجه قدیم باز تقویض یافت. و با نواب لکنو عهدنامه جدید موقوف گشت
و از ممالک محروسه او چند ملک در قبضه سرکار کپنی داخل شد فوج انگریزی در دو آبه شرقی
برای دوام قرار یافت پس سرداران مرسته و سینه دیو و گوجی و جونسله و راجه برادر علم نماز
افراشته بمحاربت پیوستند. گورنر جنرل غلبه ورده راجهای مذکور مغلوب ساخت و در
هندو شمالی لار و لیک صاحب غلبه کرده مخالفان مقتول شدند و ملک ملی دو آبه غربی
و گنگ و گجرات و غیره ممالک بسیار در قبضه سرکار کپنی افتاد. پس راجه هو لکر جنگ عظیم
واقع شد راجه ناکور غلبه کرده در ملک و ابه بعد احراق عمارات غارت نمود. لار و لیک

ساله شهبان سلامت سلطان شیو پتا تاریخ ۴ شهری ۱۹۹۹ قمری و قنیکه در قلعه سرنگا پانام به انگلیسیان محاصره
می کرد واقع شد. درین وقت از عمر وی پنجاه سال گذشته بود.

(اکسپورت و مپری آف اندیا از صفحه ص ۵۸۵)

ساله نزد محب اس سبب سقوط قلعه سرنگا پانام بمکرمی و غارتی میر صادق دکنی و پورنیه
و انحرالین خان بعد که عماد الکرین سلطنت سلطان شیو بودند (مپری آف سلطان شیو صفحه ۳۲۵)
ساله پیر و فیروز محب اس اثبات دارد که بعد از سقوط سرنگا پانام انگلیسیان ملک سلطان
ساله حصه منقسم کردند. حصه مرکزی و که عبارت از میسور باشد به قبضه کش راج که پیر
پنج ساله راجه قدیمی این ملک بود در آمد و بقیه و که عبارت از مضافات است و معظم بود
مابین نظام دکنی منقسم شد.

ساله بران نفیصل بن محاربه جو رع کیند به اندین ایما پتر صفحه ۴۶۸ -

۵۵ ایضاً، ایضاً -

حکام کمال شجاعت جو انمردی در انبروم کرده ملک و تمام ضبط شد۔ عاقبت بصلح و پیش آمد ملک خود را باز متصرف گشت۔

لارڈ کارلوالس در ۱۸۰۲ء وائسرائی ہند مقرر شدہ در فاطہ خلق و بہت ملک مستعد بود در غازی پور رسید بقضای پست پس سرعاج بارلو صاحب شجاع او قائم مقام شد و در عہد او فوج ہندی در پوشیدن ردی انگریزی سرکشی کردہ سبزہ انگریز قتل و زدند۔

لارڈ منٹگو صاحب در ۱۸۰۳ء بر عہدہ گورنری مستط گشتہ چون بدافعت اہل فرانس کہ بہت بر لبست جزیرہ فرانس و کمورش جا و او کہ چین و انکو از تصرف ہما نزع کردہ نام و نشان اہل فرانس نیست نابود ساخت و ہمراہ رنجیت شاہ حکم پنجاب عہد نامہ موقوف کرد۔

مارکو سیلف سپہ بنگلہ در ۱۸۱۳ء گورنر جنرل مدہ از راجہ و ممالک بیار بجدا ل قتل فتح کرد۔ عاقبت مقدمہ بصلح انجامید۔ پس راجہ

مدہ و بقول صاحب ندین ایمپائر لارڈ لیک ری حاصرہ بھرت پور از راجہ جونت راؤ ہو لکہ بہریت با

و شہر بھرت پور تا ۱۸۲۰ء بقبضہ انگلییان نیابد (اندین ایمپائر صفحہ ۴۶۹)۔

۲۰ در ۱۸۰۵ء کارلوالس بار دوم بر عہدہ نائب السلطنہ ہند فائز گشت۔

۳۰ بقول سرو لیم ہنتر این بغاوت در دیلور (مدکاس) در سال ۱۸۱۰ء واقع شد۔

(اندین ایمپائر صفحہ ۴۶۹)۔ ۴۰ اندین ایمپائر صفحہ ۴۷۰۔ ۵۰ ستر مٹکان دین

انگلیسی کہ بدر بار رنجیت گگہ باریا (ایضا صفحہ ۴۷۰)۔ ۶۰ صبح ۱۸۱۳ء۔

۷۰ بر تفصیل رجوع کنید بہ اندین ایمپائر صفحہ ۴۷۰ و ۴۷۱۔

پنجاه درجه ناگیور و پیشواچی سریشوش بر دشته خود سری اختیار کردند. لارڈ
موصوف به گوشمالی آنها پرداخته همه مامطیع و منقاد خود گردانید.

بعد از آن سرداران هوکمر خراج کردند و بعد مجادله و مقاتله ملک آنها ضبط
شد عاقبت کار صلح رسید ملک پونا و بعضی علاقہ جات در جاگیر راجه بخشیدند و
باقی ملک و در میان اولاد آن یواحی قسمت کردند بجای راجه ناگیور فرزند راجه
سابقه منتقل دشتند پس تمامی راجگان سرداران رؤسان ملک هند را حیا راج
و حیثیت صورت معیشت مقرر گذاشته تمامی قلمرو هندستان در قبضه اقتدار
خود درآوردند.

لارڈ مهرست در ۱۸۲۳ء بر سرند گورنری استقلال یافته با شاه برما

له پنجاه یا پنجاه و یک ساله فارسی و کون توان فتح دال هندی و سکون هر دو الف و فتح را
در هندی بعضی خانگرو برهن شد. این گروه بود که در عقب افواج مریشیان قتل و تهنیک
اکثریت این گروه از مسلمانان بود. بعد از شکست مریشیان این طائفه ما بین سالها
۱۸۰۲ و ۱۸۰۴ء در مالوآ آباد شد و در اطراف وسط هند به تاراج و غارت گری
بسی می بردند. در ۱۸۱۶ء لارڈ هیسنگز برایشان یورش کرد و سرگردان ایشان امیر خا
بدین شرط با انگلیسیان مصالحت نمود که علاقہ لوتک بدو حواله کرده شود. (جامع
اللفات اردو صف ۱۰۸ و اندین ایمپائر ص ۴۷۷) - ۱۸۱۶ یعنی در ۱۸۱۶ء و
۱۸۱۸ء - (ایضا صفحہ مزبور) - ۱۸۱۸ ص ۴۷۷ - "لارڈ امهرست" - لارڈ امهرست
از سال ۱۸۲۳ء تا ۱۸۲۸ء نائب السلطنه هند قبل از تفری خود برین عهد
پنجاه ماه از مسرآمد پیشروی کرده بود (ایضا صفحہ ۴۷۳) -

بجاریه مجادله پیوسته مکان گون آوا فتح نمود بعد صلح و صفای از عملداری آسام
دارا کال تناسرم ضبط شده هجرت پوریم و عید او شامل خالصه گشت -

لارڈ ولیم بین ٹینک در ۱۸۶۷ء ریت گورنری افراختہ عرصہ پنج سال

درمخاطب و نظام ملک پرداخت و سستی شدن زن مایه بنود ممنوع ساختن
و انجار نویسان هند را ازادی بخشید. همان وقت خیرآباد مدر و سیاه برهند

شهرت یافت - ۳۶
لارڈ اگلنڈ دوسرا ویزائی ہندوستان پر بریتش کی راہ رو کیا

بر تخیخ افغانستان عزیمت کرده افواج کثیر را راه پشاور و سندھ و کراچی و پور بر کابل
تعیین ساخت. بعد محاربات بسیار دست محمد خان الی کابل موجب دغای
حاجی کاکر و بعضی اعیان ملک مغلوب مهزوم گشته و ریخا را رفت و ملک افغانستان
را سرکار کمپنی متصرف شد لیکن نجوف ملکین شجاع الملک ابریزت شاهی جلوس
دادند خود در انتظام مهام مملکت پرداختند شاه بخارا در غبطه بود که دست
را مثل شجاع الملک جواهرات همراه خواهند بود و بنا بر آن اسیر زندان ساخت دست محمد
از محبس گریخته در پناه صاحبان انگریز بنا بر مصلحت وقت او را مع عیال و اطفال
در کلکته جا دادند. متعارف آنحال کبرخان اسیر دست محمد خان از محبس ریخا را گریخته

له ايضا، صفحہ مزبور۔ ۲ ص ۱۸۲۸ (الفا صفحہ ۲۷۷)۔

۳۰ معجم: "آکلیٹ" (انڈین ایپاٹرس صفحہ ۲۷۶)۔ سبشائینڈنگیاں

شجاع الملک را بر تخت کابل ایستاد کہ امیر دوست محمد خان دوستی روس ایران را
بر معاہدہ انگلیسی ترجیح می داد (کننگامس پری آف دی سن صفحہ ۲۱۹ حاشیہ ۳)۔

آمده در کابل بمجاورت اهل شهر اینت مقابلت افراخت لار دمیگ و سکر پند و جنرل کانی را
قتل کرده افواج شاهی را تباہی ساخت. و میمها جان را بزنداخت و شجاع الکلیک از جان
گذرانیده ملک افغانستان را باز منصرف گشت. بعد از آن زمان عسکر ظفر پیکر برای بغیر جان میبردند
بعضی ممالک چین را فتح کرده رجعت نمودند.

لار د النیرا در ۱۸۲۲ م خلعت گو زری پوشید بر شهر کابل دوباره فوج کشی کرد
مجوسان آنجا از بند و ایند دوست محمد خان را دوازده ملک و سپه سالیان را تنخواه مقرر کرده
ملک خود و آپ داد. پس بر ملک سند و گوالیار پوشش کرده از روی بنامی مغرول شد.

لار د مار دنگ در ۱۸۲۳ م مطابق سنه ۱۲۹۹ ی گور جنرل کشور هند مقرر شد
وی نامس کالج رورکی شائع کرد و عمارات شامان ملی را مثل تاج محل غیره و دیوایی تر میمها
لار د موصوف را خواش قلبی بود که باراجگان و نیسان ملک هند را به صلح و صفا مفتوح دارد
لیکن ر عهدا و حسب تقدیر فادخانه جنگی سلطنت بنگال را بملاده عسکر بنگال که قریب یک
سپاه بود همه را خود سر شدند و قتل و غارت مباد نمودند و عیانان سلطنت عاجز آمده لشکر خود را
در مقابلت محاربت برپا گشتند که در غایت ترغیب و تحریص نمودند بنا بر این لشکر بنگال از چاودانی
برآمده بر جنگ انگریزان قادر شدند و با جمعیت سی هزار سپاه و بیست و دو ضرب توپ از دریا
تسلیم عبور کرده لام بستند. از آن طرف عیان سرکار کمپنی از بس حرکت سیمایه خیر مطلق بودند
و از روی بی اثر سامانی بجانیت ریا را لاهور اسله مانوشند که بغیر وقوع سبب حیرت بر حیات

له بقول ترمیم نهرا از ۱۶۰۰۰ افراد جنگی و اکثر برای دن بشت جان سلامت برده بجلال آباد
رسید (ایضا صفحه مزبور) - ۲۰۰ ایضا صفحه ۴۷۹ - ۳۰۰ بقول سرود ترمیم نهرا

۶۰۰۰۰ سپاه و ۱۵۰۰ عدد توپ (اندرین ایما تر صفحه ۴۸۱) -

و مقابلہ متعہ شدند اما آواز آنها کسی را بگوش نرسید پس کارگذاران سرکار انگیزی ساہان
سرسری بہر سائیدہ برداشت مخفی اعلان متعہ شدند۔ ۱۸ ماہ ۲۵ دسمبر ۱۸۴۲ء مطابق
۲۱ ماہ پلوہ سنہ ۱۲۹۰ بمقام مدکی جنگ پیوستہ افسر کنگال لعل سنگہ بود۔ بیت۔

بظاہر نہادو یار و دمساز شاہ

بباطن مگر بدتر از دشمنان

بعد حرب ضرخیدید پلوفت حصا۔ اجنٹ گشتہ شد و قریب کس از افسران
انگریزی اقبال رسید۔ عاقبت لشکر کنگال مخوف لعل سنگہ ہزوم گشتہ چند ضربات پاپ
دردست انگریزان افتاد۔ جنگ دوم بمقام پیر شاہ ۲۱ دسمبر واقع شدہ سرتیجا
سنگہ باجمیع بیست پلاٹن و یکصد و بیست و پنج اسلحہ محارب از خونہ آتش فشان سنگال
لشکر انگیزی آتش زخم شدید رسید کہ بعد سرخ باروت توپخانہ آنها سرود شد بود
پس آنہ افسران کنگال انگیزی حملہ آورده فوج سنگال پس پاگردند و ہفتاد و دو توپ از فوج
خالصہ بردند۔

جنگ سوم ۲۸ جنوری ۱۸۴۶ء بمقام علی وال عمال مدہ دریں جنگ بسیاری

لعل سنگہ یا لال سنگہ از سرداران افواج سنگہ است بعد وفات جواہر سنگہ رائی
جندال پیوہ ہمارا چہ رنجیت سنگہ اورا بوزارت غلشی فائز کرد۔ در محاربات پنجاب بقضہ انگلیس
آمدہ محکوم شد و در سنہ ۱۸۵۷ء بمقام دیمہ دون درگذشت۔

(قاموس الہند ہیر جلد دوم صفحہ ۱۶۷)۔

۲۷ صبح۔ "فیروز شاہ"۔ ایضاً، ایضاً۔ ۳۷ صبح۔ "تیج سنگہ"۔ بقول کے۔ ایم
پانیکر سردار تیج سنگہ سالار اہم افواج سکھاں بود (گلاب سنگہ صفحہ ۹۰)۔

انرا سران انگریز مجروح مقتول شدند. عاقبت لشکر سگکان هنرمیت یافته جمعی کثیر
در میان دریای تنج غرق آگشتند. جنگ چهارم بمقام سوپران دهم فردی روی داده
لشکر سگکان شام سنگه در جنگ گشته شد افواج سگکان بی سرانده شکست خوردند
و عسکر انگریزی از دریای تنج عبور ساخته در قصبه قصور قیام کردند. چون سکر سگکان را
یاد پیوت و دبدبه جبروت نمانده اثر و اگر وحشی فتح پریده رفت پس انی صاحبه ایمان
مملکت از خیال امارت درگذشته راجه گلاب سنگه را جموں طلبیدند و بر منصب وزارت و کلا
فخرا نمودند. و راجه موصوف را از قتل برادران و پسران خود دلخون بود و از اوضاع و
اطوار مالایان در بارنفرین داشت. بنابرین در بجا آوری خدات سرکار انگلیس بجان
دل کشیده مراتب مدارج خود بدرجه اعلی رسانید و برای مباسطت مشایعت نمود
موجب موافقت لاحق و سابقه همراه ستر لارنس صاحب پنجاه ساله سلسله جنای
نمود. و نوزده نفر گروه که در روز و غایب شدند را فرمود پس بذات الالباق
دیوان دینانته و فقیر لورالدین دیوان دیوی سهای و سردار گلاب سنگه و عسکر
لارڈ مارڈنگ لیسرای همد موکب همت جهانیده بمعرفت سر منبری لارنس صاحب سر
فرید رک کری بارنت صاحب قارن سکر تر بالارڈ گورنر جنرل بهادر سلسله مصالحت و

له صبح - مسو برادن - بر تفصیل حالات این محاربه به بنیید کنگس سٹری آف دی سکس
صفحہ ۳۱۲ تا ۳۱۴ - ۵۲ ایضا، صفحہ ۳۱۵ - ۵۳ بقول گیر تخمینہ افواج
سکھان در جنگ سوپران ۲۲،۶۲۶ افراد بود (ایضا صفحہ ۳۱۶) - ۵۴ بقول کنگم
قلعہ قصور بلا مزاحمت بقبضہ انگلیسیان آمد (۳۱۶) - ۵۵ یعنی دانی جندان -
۵۶ راجه گلاب سنگه بتاريخ ۲۴ جنوری ۱۸۴۶ ع بر منصب وزارت عظمی فائز گشت (مکالمه از پانیکر صفحہ ۹۲) -

موقوفت جنبانید بعد گفتگوی بسیار با جلاس در بار اصل قدار عهدنامه خاص متضمن شانزده
دفعه فیما بین سرکار کمپنی در بار لاهور حسن انعقاد پذیرفت. از آنجمله همگی چهار دفعه
که درین جا مفید است ایراد کرده شود. فقط -

دفعه سوم عهدنامه این است که مهاباجه صاحب علاقه ملک ما بین هر دو ریاست
شیخ و بیاس مع کوهستان متعلقه هر دو دریای مذکور سرکار دولت مدار کمپنی انگلیز
بها در برائی دوام تفویض نمودند.

دفعه چهارم این است که سرکار انگلیس از ریاست لاهور محبت تلافی اثرات
جنگ و محاربه مبلغ یک نیم کور روپیه طلب ساخت. و سرکار لاهور بدادن زر نقدی استغاث
و استعاضه ندارد. لهذا مهاباجه دلیرپه مکه قلعه جات ممالک حقوق علاقه مملکت
که ما بین ریای بیاس و سند جانب هزاره واقع اند مع دیا کشمیر هزاره متعلقه آن بعض
کور روپیه پنجاه زر مطلقه سرکار دولت مدار کمپنی بها در برائی دوام تفویض نمودند.
دفعه پنجم مهاباجه صاحب وقت انعقاد یافتن عهدنامه مذکور قبلیش
مبلغ پنجاه لک روپیه سرکار انگلیس نخواهند رسانید.

دفعه دوازدهم بجلوی خدمت گذاری راجه گلاب سنگه رئیس جموں که
در باب ازدیاد وابط و تنی انتخا فیما بین سرکار لاهور و سرکار انگلیس از راه مصلحتی
در قیام ریاست لاهور به تقدیم رسانیده مهاباجه صاحب قول قرار می نمایند که اقتدار
بلا استقلال راجه گلاب سنگه را در همچین علاقه جات کوهستانی که از وی اقرارنامه علیحد
فیما بین راجه موصوف و سرکار انگلیس بر راجه عزیز الیه تفویض خواهد یافت مع تعلقات

آن کو بهستان که از عهد مهاراجه که هرگز نگذشت قبضه راجه گلاب سنگه است مقبول و منظور
نخواهند داشت و هم سرکار انگلیسه بمحاط حسن و تیه راجه گلاب سنگه اعتراف میفرمایند که این
راجه موصوف در چنین علاقه جات قبول پذیر خواهند نمود - و راجه موصوف را در زمره متغیران
این سرکار گردون قرار داده است و عطاای عهدنامه علیحده ممتاز خواهند نمود - مرقوم بمقام لاهور
نهم ما یح ۱۲۶۱ هـ مطابق دهم ربیع الاول ۱۲۶۲ م ۲۹ چاکن ۱۹۰۲ م گلاب سنگه -

بعلافتاد عهدنامه راجه گلاب سنگه را دیار کشمیر و علاقه جات کو بهستان در بدل
مسلم بمقام دوح لک و پیه سوئی هزاره تفویض یافت و پنجاه لک و پیه از خزانه لاهور
نقدی مواخذه شده راجه لال سنگه در زیر مدارالملك مقرر گشت - و افواج انگریزی برای
میافلت و لاهور قائم ماند - و افواج خالصه را که خود سر شده بود سلاح و سلب گرفته
اخراج کردند و توقف در زیر انگریزی و لاهور مقرر گشت - بهمدان تایم شیخ
غلام محی الدین ناظم صوبه کشمیر تاریخ ۲۶ ربیع الاول ۱۲۶۲ م مطابق ۱۳ ماد چهر ۱۹۰۲ م

له مطابق دفعه اول عهدنامه سرکار کشنی با مهاراجه سنگه (گلاب نامه صفحه ۳۶۰) هزاره نیز
در تفویض دوح الکی شامل کشمیر و علاقه جات کو بهستان بود - و لے چون هزاریاں خلاف این
قبضه بخاوت نمودند، مهاراجه بمطابق عهدنامه ۵ مئی ۱۸۴۷ هـ هزاره را از گرهی دمنند
تسبیل کرد - نهادله مزلور به پیش سرسری الارش ایجنٹ گو رنجرل بدستخط مانے دیوان نیا
و کشن چند دوح الا سهاے و قاضی محکم الدین بعل آمد - درین جا استثنائے هزاره از کشمیر
سپرد و قبیح است - (گلاب نامه صفحه ۳۷۰) -

۲۵ یعنی سرفیڈرک کری بارنٹ صاحب ایجنٹ گو رنجرل (گلاب نامه صفحه ۳۷۱) -

۳۵ مطابق ۱۸۴۵ -

از جهان فانی بہ ملک جاودانی انتقال نمود و در خطیر حضرت محبوب العالم سمت مشرق
آسود۔ تاریخ۔

شیخ افضل غلام محی الدین بود بے مثل در سخاوت و داد
کرد پدید و در دنیا را سوئی عقبتے چو روی خود بہنہاد
ملہم غیب گفت تا رخس سید امیرین شفیعش باد

ایضاً فی تاریخ

تا قف غیب سال بخش داد شیخ ارم مکان آواز

حکومت او پنج سال و سہ ماہ بود۔

شیخ امام الدین بعد انتقال پدر حسب فرمان دربار لاہور در ۱۲۶۲
بر مسند حکومت کشمیر جلوس کردہ در فاقہ و آسودگی رعیت پرہیز داشت۔ شالبا فاقان
کہ در دست کار خاندان مجبور و مغلوب شدہ بودند طلق العنان نمود و حکم نافذ و
کہ شالبا فاقان برضی خود ہر جا کہ میخواہند کار کنند۔ و از طرح شالی معمولی آنہا
دو آنہ فی خروار تخفیف نمود و از کار خاندان سرنفر سہ و پیلہ نعام دہانیدہ
و از طرح شالی حصہ سیوم بدمہ کار خاندان مقرر کرد و بر مزدوری ہر کس چہارم
افزون ساخت۔ و با مردم بمبوا از رابطہ مصاہرت موافقت کردہ علاقہ کار مجراج
در واکذا آہنہاد اگداشت۔

ہمدراں ایام گزشتگی تخت لاہور بمحل مدہ صاحبان انگریز و سلطنت لاہور

۱ ۱۲۶۲ ۲۰ ایضاً۔

۳ متوفی ۱۲۷۵ م مطابق ۱۸۵۹ء۔

داخل شدند ملک کشمیر به راجه گلاب سنگه عطا کردند چنانچه اول ماه مارس سنه ۱۹۳۳ به وزیر
 لکھیت با جمعیّت لشکر در خطه کشمیر داخل شد و میدان مایه سومه قیام ستا و بتاریخ
 ششم ماه ساون در زیر رتنون بر نظامت کشمیر وارد گشت شیخ نامدار موجب انقلاب
 و در کار از حکومت این دیار دست بردار بود لیکن در زیر لکھیت ذخیره مدخل کشمیر و حجت
 با قیداران ملک از شیخ امام دین درخواست نمود وی برای دادن این و چیز اذلال
 سنگه که در ارج و زما وزیر الملک شد بود استمرار فرمود وی در توفیض کردن تصرف
 کشمیر به ملازمان مهاراج منع ساخت موجب آن شیخ امام دین را با وزیر لکھیت گفتگوی
 سخت در میان آمده کار بجا ربه مقاتله رسید چنانچه ۱۵ ماه بعد دون عسکر خالصه
 بر فوج لکھیت در زیر بخون آورده جمعی کثیر بقتل آوردند و وزیر لکھیت را مام سنگه
 کیدان درین تنگ تاز جان باز شدند و وزیر رتنون لشکر بقیة السیف همراه گرفته و
 کوه ماران متحصّن گشت افواج خالصه تاجمل و در قلعه محاصره کردند چون ایامه گلاب
 سنگه شرابین خبر سماع لارڈ گو رنرینا نید حبس الحکم حضور عیال اطفال شیخ در دوا به
 نظر بند شد لارڈ صاحب با عسکر موفور برای اخراج آن مغرور مامور گشت و از
 طرف اوقع الله خان حاکم رای کویل آمده شیخ امام الدین را بهتر دید و عید پنبه
 از گوش کشیده با حشمت دولت همراه بردند و بمقام تهنه در خدمت لارڈ صاحب
 گذاشتند از آنجا لارڈ صاحب همراه راجه گلاب سنگه کشمیر آمده امام الدین را لارڈ
 فرستادند و در آنجا کیری باریت صاحب شیخ امام الدین را برای رفع اعلام فدا
 بازخواست فرموده و سه قطعه وثیقه دستخطی لال سنگه بنظر گذاریند لال سنگه

درین باب لازم شد بسزای کردارنا بهنجار از اقتدار و افتخار مغرول شده در اکبر آباد
محبوس گشت. حکومت شیخ امام الدین در ملک شیرنگی شش ماه بود. ایام حکومت
سنگان لاهور کشمیر سیست و هفت سال مهیار و ماه شمس محسوب است.

بدانکه بعد بسال سنگه مهارانی در خیال تحس و حیرانی پریشان می بود
و از ایمان در بار بکری مخالف خود انگاشته حرکات نامعقول و مقول مجهول کرد
گرفت. رزیدنت لاهور و او را به نفع و دانه باتفاق رای ممبران در بار برای
اخراج او تجویز داد. چنانچه ۲۰ ماه اگست ۱۸۴۲ از بمبهن حاصل کشیده در پنج پو
فرستادند.

همدال ایام در ماه جنوری ۱۸۴۲ لارڈ لاهوری صاحب خلعت گو نری
پوشیده مهارانی در حالت حسرت و پریشانی بمقام شیخ پور اوقات بسر می برد. بتوبه
رای ناقص خود و باغوا می منشی گنگارام و کاهن سنگه خیال محال بخاطر آورد که فسران
انگه نری را پنهانی مسوم کرده بلاک گرداند. بنا بر این با مهنتمان سکوت سازش
نموده برای انصرام این خطر مبلغات کثیر بآں با پیشگی بخشید. و بعد بر انجام این مرام
العام عطیة موفور و عده فرمود. چنانچه سخن برین قرار یافت که بروز اجتماع نگریز
و تناول ضیافت شایان در کولات زیر قاتل انداخته همه را معذور سازند و مایش
از وقوع این اقعہ سرار مکنونم مشکوف شد. منشی گنگارام و کاهن سنگه غیر تمام
اہل منصوبہ بدرآوردختند. و مهارانی بطرف کاشی اخراج کردند چند ماه در آنجا کشید
بطرف بنیال گرختی رفت و چند سال را آنجا بسر برده باز آمد. و در ۱۸۴۳ عری

ملاقات فرزند خود در ولایت رفت و در آنجا از جان درگذشت -

مذکوره کمری باریک صاحب زینت لاهور کار و بار سلطنت موافق رها و امنیت میکرد - در آن اثنا مولراج حاکم ملتان در فرستادن تخرج معمولی عذلی کرده کرده و از دربار لاهور او را نزد میرفت می استغاثی حکومت بدرگاه گذارید - جواب آن از دربار لاهور سردار کا هن سنگه بر حکومت ملتان مامور شده برای امداد و اعانت او مترنگیون صاحب اندرسن صاحب همراه رفت - و قتیکه ناظم جدید در ملتان رسید مولراج از جیب بغاوت سرکشیده هر دو انگریز بغفل رسانید - چون اثر این خبر

به مولراج رسید پادشاهان ساول مل ناظم ملتان بود - چون بعهد راجه بهیرا سنگه ساول مل از دست سفاک جان بجان فرین سپرد (۱۸۴۴ء) فرزندش مولراج بر صوبه اری ملتان مقرر گشت - چون حساب چند ساله بنام دیوان مطهر باقی بود، اما لیان دربار لاهور مطالبه آن میان آوردند و بطلب باقی و نذرانه مواخذه کردند - درین اثنا ما بین مولراج و دربار لاهور نزاع افتاد و کار بدینجا رسید که انگلیسیاں بمعاذرت آخر الذکر بر قلع قمع مولراج کمر بسته شدند - بعد از محاربات متعدده ملتان بتاریخ ۲ جنوری ۱۸۴۹ء از تصرف مولراج بدر رفت - انگلیسیاں خواستند که بالزام قتل و نس اگینو صاحب و اندرسن صاحب مولراج را بدار کشند و به اجده سریش عبور دریا شور مبدل گشت دگلا بنامه از صفحہ ۳۸۳ تا ۳۹۰ و آگفور دهمتری آف انڈیا صفحہ ۴۹۸ و اپریل گز میسر حلد سید هم صفحہ ۲۷ و ۲۸) -

۲۷ مراد از *Van's Agnew* است (آگفور دهمتری آف انڈیا صفحہ ۴۹۸) ۲۸ کا هن سنگه مان (دگلا بنامه صفحہ ۳۸۴) -

بسمع کری بارند زید نط لاهور رسید ای شیر سنگه شیر سنگه اتاری ال باجمیت
ده هزار سپاه خالصه برای سرکوبی آن باغی تعیین ساخت مولراج در قلعه منیر محصور
مانده بین الحریفین ۱۸ ماه چون ۱۸۳۸ هجری و یکم جولائی در هفتم نوامبر سه مرتبه جنگ های
عظیم واقع شد افواج شاهی را بسیار تنباهی رسید.

در آن اثنا شیر سنگه اتاری ال که از طرف ربار لاهور در علاقه نهره
ناظم بود بغی نمود و پسر خود شیر سنگه ادرتلان پیغام فرستاد که با مولراج اتفاق
کرده باشکد انگیزی مقابلت نماید شیر سنگه موجب پیغام پدید با فوج مولراج
لاحق گشت و شیر سنگه لشکری بنوه از سنگان جمع کرده بجانب پشاور بهجت
کرد. و از کابل دست محمد خان باشکد فراوان آمده بموقف شیر سنگه منطقه
محاربت بر بست. ۲۰ ماه اکتوبر در پشاور تش بغی فروخته شد از صاحبان
انگیزی چند کشتل رسیدند. و لارنس صاحب بوی صاحب ایر شدند و در حدود
پنجاب بر جانش بغاوت عمل شده افواج سنگان از جهان برخاسته جنگ میکردند.
و شیر سنگه را از مولراج بوجهی غصه پیدا شده بنا بر آن از معاوضت او کناره
گرفته قلعه املک حسن ابدال را فتح کرده تاج نمود.

چون تش بهی بر جانتل گشت افواج انگیزی از بمبئی برآه کراچی آمده
۲۴ دسمبر در تلان رسید و فوج دریاموج بجوش آمده پسر مولراج حمله آوردند
و از جانبین بسیاری مقتول مجروح شدند. عاقبت الا مرا ۲۱ ماه دسمبر اتفاقاً

۱- گلاب نامه صفحه ۳۸۷ - ۲- ایضاً صفحه مزبور -

۳- صحیح ۱- "جارج لارنس" (گلاب نامه صفحه ۳۹۲) -

یک گوله آتش بار در باروتخانه مولراج افتاده بصدقه آن جنوبی دیوار قلعه منهدم شد لشکر انگریزی درون قلعه داخل گشت مولراج را طاقن مقاومت نموده در ذیل امان رانده شهر ملتان را انگریزها در تصرف شدند. و مولراج را بحکم دربار لاهور در کلکته فرستاده در انشای اه از جان گذاریند.

بعد فتح ملتان چهل هزار سپاه بمقابله خیرنگه و شیرنگه از دربار لاهور مامور شد بر لب دیای چناب جنگ اهل دوی داد از جانبین جمعی کثیر بقتل رسید خیرنگه کیون صاحب کشته شد. جنگ دوم در موضع رسول واقع شده در آنجا افواج سنگا شکست رسید و جنگ سوم بمقام چلیا نواله وقوع یافت فریقین نقصان فراوان عاید گشت. و بسیار انگریز قتل شدند. جنگ چهارم ۲۱ فروری ۱۸۵۹ء بمقام گجرات بعمل آمده درین محله سلسله تحکام سنگان گسسته شده شصت ضربات توپ در دست انگریز افتاد. اکرم خان پسر دوست محمد خان کشته شد. بعد از ان افواج انگریزی با سری پکتان گلبرگ صاحب بغاوت سنگان مامور شده بسیاری را فسران سنگان گرفتار کرده بقتل و زخم و بیج کس را خیال شوی بنی طرنگ داشتند و از هر سلاح و سلب اخذ کردند. خیرنگه و شیرنگه مع شانزده هزار سپاه و چهل یک ضرب

له در ضلع گجرات پنجاب نزد چلیا نواله. ۵۰ بقول ۷۰ ستمه در محله چلیا نواله از افواج انگلیسی ۲,۳۳۸ نفر مقتول و مجروح شدند و چهار توپ از دست ایشان بدر رفت. لاکه نور د هتری آف انڈیا صفحہ ۶۹۹) - ۳۰ و از انگلیسیاں ۹۶ نفر مقتول و ۶۷۰ نفر مجروح شدند (ایضا صفحہ ۷۰۰). ۵۰ از گلایانہ قتل اکرم خان فرزند میر دوست محمد خان مصحق نشد. ۵۰ بقول سرو لیم ہنٹر تخمینہ ۱۵۰۰ کہ بعد الحاق پنجاب از مردمان این دیا

توپ مادر ذیل مان درآمدند. و در حدود ایشاورا انگ مردم افغانه شور
بر داشته بودند از خود سری یکبار سر داشتند. ۱۲۰۰ راج ۱۸۹۹ء لڑائی با
سیده ملک نجیب قبضه اقتدار سرکار برطانیه داخل شد.

پس بمقام لاهور با جناس الیه صاحب کزتری لاری صاحب زندان و
اجتماع جمیع اعیان ملک در بارعام منعقد گشته و لاغنائیه عہدہ رحمت سنگہ سردار
با وار بلند خوانند. بعد از ایشاورا یکبار پیکار لارڈ گورنر جنرل بہادر شہر ضلع
پنجاب مغزولی بہاراجہ دلپ سنگہ نافذ شد و گوشت گذار اہل و کار نمودند. و بعد
لارڈ گورنر جنرل راجہ سوریدہ دلپ سنگہ راجہ رانک دیو میقرر کردہ روانہ انگلستان
فرمودند.

۴۲ سلب کردہ شد یک ملک بیت ہزار سلاح بود (انڈین امپائر صفحہ ۳۸۳)۔

۴۳ و بقول ولیم ہنٹر الحاق پنجاب با مملکت مفتوحہ انگلیسیہ بتاریخ ۲۹ مای ۱۸۴۹ء واقع
شد (ایضاً صفحہ ۴۰۰)۔ ۴۴ "لڑائی" بفتح لام واء ہندی و سکون الف
ویاء و کسر ہمزہ ہندی پختہ معرکہ باشد۔

۴۵ گلاب نامہ صفحہ ۳۹۶۔ ۴۶ یعنی لارڈ ڈلہوزی۔

۴۷ و بقول سردولیم ہنٹر "۵۸,۰۰۰ پند سالیانہ وظیفہ مقرر کردند" (انڈین امپائر
صفحہ ۳۸۳)۔ ۴۸ بقول ڈاکٹر صوفی دلپ سنگہ در ۱۸۵۳ء اول یہ فتح کر
لوی و بعد از ان در ۱۸۵۳ء بطرف انگلستان منتقل شد۔ دلپ سنگہ دین سچی قبول کردہ و با
(اگر در ۱۸۵۳ء و تا ۱۸۶۳ء) وارد ہند گشت دلپ سنگہ در ۱۸۶۳ء دوشہر پریس
فوت شد (کشیر جلد دوم صفحہ ۷۵۰)۔

مباراجه گلاب سنگه

مصنف گلاب نامه رقمطراز است که راجه اگنی برن از قوم سورج بنی فرمان روا
 ملک جو دھیا بود و از روی مخالفت برادر پیش از سنه کلجک نهصد سال جلای وطن کرده
 در ملک شمیر برکناره دریا گنگ بلیاس فقیری اوقات بسر می برد از آنجا رخت اقامت برداشته
 از راه نگر کوٹ در کوه سواکک دوپاس افتیاد نمود و از روی جلاوت ذاتیه خود جمعیت
 ثروت بهم رسانیده ملک کوستان را قبضه نمود. و از دیرین او دوشیت بهنم جامبوکون
 منوئل شده وی راجه چند راس الی پنجاب را قتل کرده ملک پنجاب را قابض شد.
 روزی برای شکار در کوستان میرفت جائیکه الحال شهر جموں واقع است
 در آنجا دید که بر لب دریا شیر و آهو با هم آب می نوشیدند راجه نهایت متعجب شد پس بصلح
 ارکان دولت در آنجا شهر جموں آباد ساخت. و بعد از حال و پیشش پورن کرن بنام
 راجه جمبو شهرت یافت. دیا کرن و دهرم کرن دو پسر از منوئل شده دیا کرن موجب
 در خواست اعیان کشمیر بر حکومت کشمیر اقتدار یافت. چنانچه فرزندان او سلا بعدل
 تا پنجا و پنج پشت قریشش صد پنجاه سال در خطه کشمیر پیش از کلجک طبل حکومت خوانده
 اند. و دهرم کرن را از مطلع پشت پنجم شب پرکاش طلوع کرده وی ناحدود قندهار
 دیار بسا را قبضه نمود. بعد از انتقال و تا عرصه چهار هزار و سه صد هشتاد سال اولاد او
 اولاد بعدل در کوستان جموں راج میگردیدند.

یعنی که بارام دیوان و وزیر عظم مباراجه زبیر سنگه - ۵۱۰ حالا اوده -

۵۱۰ گلاب نامه صفحه ۵۰ - ۵۱ - ۵۲ و ۵۳ در گلاب نامه اینم چند رشتن بهین منقوطه درج
 است (صفحه ۵۰) - ۵۱ - ۵۲ گلاب نامه صفحه ۵۰ - ۵۱ - ۵۲ ایضا صفحه ۵۲ -

و در ۶۰۰ اب ازین تبار نامدار دہرت پو بر سر چیموں جلوس فیت
وی بیت دو سال حکمرانی کردہ درگذشت۔ و از فرزندان او چہار کس در دنیا باقی
ماندند رنجیت دیو کنا ردیو، صورت سنگہ، بلونت سنگہ۔ رنجیت دیو اولاً بر کوہ
ترکنا سکونت میبردشت۔ از آنجا برای ملاقات خان بہادر در لاہور رفتہ تا عرصہ
دوازده سال از آنجا نظریہ بند شد۔ و برادرش کنا ردیو در چیموں کار و بار سلطنت میکرد۔
چون رنجیت دیو از جسٹس ہاشدہ بروز شجاعت جلا دت ملک محروسہ خود را باز منتظر
گشت پنجاہ و ہفت سال حکومت کردہ درگذشت۔ بعد از وفات او بیب د برادری
و غلبہ مخی لہان در حکومت چیموں اتبری واقع شدہ از راجہای آنجا بیج کے راطقت
صنبت ممالک نمود۔

بعد از ان از بلطن صورت سنگہ برادر رنجیت دیو چہار فرزند متولد شدند
موٹا سنگہ، زورا ورسنگہ، و پھولا سنگہ، و بہوٹا سنگہ۔ پس از صلب زورا ورسنگہ
میان کشور سنگہ ظہور یافت و میان کشور سنگہ را سپہ پاری پو و گلاب سنگہ و پیا
سنگہ و سوچیت سنگہ۔ از آنجملہ نیز اقبال گلاب سنگہ در ۱۸۴۵ اب طلوع یافت
وی در شجاعت جلا دت بی ہمتا بود۔ پندرس کشور سنگہ از وی زوال حکومت انقلاب
۱۸۴۵ بکبری مطابق ۱۸۴۵۔ ۲۵ گلاب نامہ صفحہ ۷۱۔

۳۵ سال ۱۸۳۹ بکبری مطابق سال ۱۸۴۲۔ ۴۵ صحیح: "دلا سنگہ" و جلا سنگہ
بالترتیب (تاریخ راجگان کشمیر حصہ اول صفحہ ۷۷)۔ ۵۵ متولد ۱۸۴۳ متوفی ۱۸۵۷۔

۶۵ متولد سال ۱۸۴۴ و متوفی سال ۱۸۴۳۔

۷۵ متولد سال ۱۸۰۱ و متوفی سال ۱۸۴۳۔

زمانه در تشتت احوال بود چوں کلاب نگه بعمیر شان زده ساگی رسید و زی سهند
 سواری جده خود زور آورنگه سواری برد آن خنک تیز آهنگ ضرب سنگ لنگ
 شده ازین دزد زور آورنگه در ششم آمده گفت هرگاه ایشان از پایمردی خود
 ایسے ہم رسانند البتہ قدر آن میدانند آن لاو در جراب ازین طعن شوار خون بار شده
 ہماں وز با اتفاق دو کس بجای نرسید و غزم سفر کرد خیال داشت کہ در کابل رفتہ
 بملازمت شجاع الملک منادمت نماید چوں بر لب ریای سند رسید عزیمت کابل
 فتح کردہ در برگئے سو کہو نزد خوشوقت ای کہ از طرف نہال سنگه تاری از برگیر
 او مختار بود بمشاہرہ دو صلا و پیہ مع سپاہان ہمراہی خود ملازم شد و بعد
 انقضای چند ماہ حکما سنگه چینی اوصاف شجاعت جلالت و اسمع رنجبت سنگه رسید
 مہاراج اورا بحضور طلب کردہ عالی جاہ در ۸۶۹ اب ہمزدیف میان موٹا سنگه بنظر
 مہاراج رسید۔ و در پیشگاه حضور بمشاہرہ شصت و پیہ ملازم شدہ بموجب جرات
 و جارت جبلی و زبردت تقریب و قریب حاصل نمود۔

پس بوسالت او در ۸۶۹ اب دہیان سنگه سوچیت سنگه در ملازمت
 حضور شرف شدند۔ و زور آورنگه و کشور سنگه و حلقہ سواران داخل گشتند۔ پس
 کلاب سنگه را کثر مقدمہ محارک افسر کرمی بود بار بار در محاربا و مقتلات و بلاد
 شجاعت او منطوڑ پ۔ مہاراج می شد چنانچہ بجلد حق خدمت بنگ الملک
 با وزیر فتح محمد خان برای صلہ جنگ کثیر با عظیم خان موضع کہوٹی و سیول پندمان
 مہاراج بوی جاگیر بخشید۔ و بعد ازین بیروی اقبال قلعہ سنگینی و حصار

کہ وہ مالہ فتح کردہ در انعام آں علاقہ نام گڈ جاگیر یافت۔ و برای نگاہداشتن و وصود
از حصہ و امور شد۔ و در ۱۷۷۸ء باب ریاستی علاقہ ہریانہ قبضہ اقتدار دآوردہ حکومت
آنجا بے زیر زور آدر سنگہ بخشید۔ و در ۱۷۷۹ء باب دہلیان سنگہ بر محلہ قلعہ ڈیڑی
حضور مہاراج لائپور استقلال یافت۔ و راجہ گلاب سنگہ راقلم و جموں بطور اجارہ
تفویض شد۔ و در نگاہداشتن فوج سوار و پیادہ مجاز گشت۔ و در ۱۷۸۱ء باب بترغیب
وزیر کابینہ ملک شتوار و مضافات آں از تصرف راجہ تیغ سنگہ نزع کردہ در
حکومت خود درآورد۔

پس از ان گلاب سنگہ در محاربات و مقدمات فتح کثیر و محاربتہ ڈیڑی غازی
و سنگہ و کوشن مائی پشاور و یوسف پوری وغیرہ بدبہ شجاعت و ولولہ جلالت خود شکا
منودہ در بیگناہ مہاراج افتخار اقتدار کلی حاصل نمود و سرکشان باغیان کہ ہریانہ
با قلع و قمع کردہ نابود فرمود۔ چنانچہ میان ڈیڑی و کہ در کوہستان جہول قطع
الطریق مطلق بود۔ روزی ناظم تہمید خاں ڈالی اٹار برای رنجبت سنگہ ارخان فرستادہ بود میان
ڈیڑی و میوہ جات پنجو دم منودہ میان ڈالی با بخواست پر کردہ حضور شہر نالہ پور رسول داشت
مہاراج را از افعال کیشین خون جگر بخوش آمدہ و زندہ بگیری ادا اندیشہ مامیکردہ گلاب سنگہ
بعرض سائید کہ شتر زہ شیری را بہنگام خواب شوکی بر وقت با قطع کرد و شیر و دھنام انتقام

۱۷ صحیح و نام گڈ۔ رجوع شود بہ گلاب نامہ صفحہ ۱۲۰۔

۱۸ صحیح۔ منیکو۔ ایضاً صفحہ ۱۴۰۔ ۱۹ برائے تفصیل حالات میان ڈیڑی و قتل دے

رجوع کنید بہ گلاب نامہ صفحہ ۱۴۸ تا ۱۵۵۔ ۲۰ ڈالی بفتح وال فارسی و سکون الف و یا،

و کہ رام دہرندی یعنی سوغات آمدہ۔

هر چند می تاخت اما در اخذ او دست نمی یافت گریه شیر گرفت که اگر این گریه مسکین را حکم شود
 در اندک فرصت تدارک او ممکن است. مهاراج پنجن تقریر راجه گلاب سنگه بنامین مخلوط شده
 دوشاله طبوس خود با بخشید بهمان لحظه موافقت چند فسران نامی برای موافقه میان دینو
 مرخص نمود راجه گلاب سنگه بی تعاقب بپاکان بدکردار و در میان دره کو بهار سانجی
 محصور کرده از دست آن دزد طرارد لا و دان بسیار در جنگ ضایع شدند. عاقبت بر سر
 سنگ نشسته تا کوی کشید بهادران نامی از هر سو گوله باری کرده ترکنازی او تمام کردند.
 همچنین در کو بهستان پنجاه که در حوزه تصرف راجه دهمیان سنگه بود شمس خان
 و علی سودن و سبز علی سودن در تاخت و تاراج مشغول بودند لاجرم راجائی آرام
 نمی دادند. و از پیشگاه مهاراج راجه گلاب سنگه برای تدارک این گروه مامور شد و بعد
 تعاقب بسیار جستجوی بی شمار علی سودن و سبز علی سودن ما خود کرده از بدن آنها
 زنده پوست کشید و دم آبی نوشیدن نداد. گویند میان او دهم سنگه و سبز علی سودن
 سنگه از آنجمله یک سردار عطر سنگه کلال و دیگر حکمت سنگه اناری والا است (گلاب سنگه صفحہ ۱۵۸).

۱۵ صحیح: سانجی چمت (ایضا صفحہ ۱۵۳) - ۱۶ بقول کے - ایم پانیکر قتل میاں دینو
 در سال ۱۸۲۰ء واقع شد (گلاب سنگه صفحہ ۲۹) - ۱۷ کہ پارام در تفصیل این ہر ذ
 قتل نگاشتنہ است -

چون علی و سبز علی سودن کہ رفتن طریق شمس بودند و بدست مبارزان پیکار
 نہ قرار آمدند، قامت ہر دورا بر پائے سرخ دیباے سلخ پوست از ستر پا
 لعل گوں گرد آیندند - چون پوست علی سودن تا بینه سلوخ گردید رفقہ
 از جانش باقی بود - عرض نمود کہ درین دم واپس با بچہ وزن دے ز نم

از دیدن این حال ترسیده بدیگر سو سرچسپید راجہ گلاب سنگہ بروی او پانچہ دادہ
سکشن را بدل سو گر دانید و گفت ہر گاہ این سیاست در ملک نباشد هیچ کس از غراباد
دنیا نیامد پس در پوست مسلخ کاہ پر کردہ سر راہ انداختند۔ دس خان و لکھ ولی ہزار
کوشش گرفتار کردہ بدار آویختہ بعضی ہارادستہ پا قطع کردہ بر طرق و شوارع آویختند۔
مدعا کہ راجہ نامدار در دیوار کوہ پارسا سرکشان ناہنجار را از تیغ آبدار خوبار
کرده امنیت رفاه ملک حاصل کرد۔ چنانچہ تادم حال تو تہان ستیا او در ذیل مان محفوظ
در کتاب آغرخان مرزبان راجہ رتوق متابعت از سر کشید از پیشکاہ مجاہد راجہ گلاب سنگہ
بواخذہ او مامور شد و آغرخان بخوف جان در شہاب کوہستان پنهان گشتہ گلاب سنگہ
او را اسیر کردہ بر لپہ پای اکھنور در پیشکاہ حضور گذارند ہمارا ج اورا گو کہ در گردن
انداختہ محبوبن داشت۔ و از حسن خدمات گلاب سنگہ نہایت مخطوط شدہ ہما نجا بر ساحل

مقبول در گاہ قہرمان شد۔ لفظہ آن ہر دو از خجور تر اش ساختہ پوست را
با ستر تصیق داشتہ از کاہ گندم اپناشتہ ہر چار سو پراشتہ عبرت سرکشان بردار
گذشتند۔ (گلاب نامہ صفحہ ۲۰۲)۔

۱۰ ایضاً صفحہ مزبور۔ ۱۱ ہر دو در زادہ شمس خان (ایضاً صفحہ مزبور)۔
۱۲ ولے نزد کمر پارام "ہر تیغ بید تیغ ایں ہر دو را قتل نمودہ بحضور خدایگانہ (گلاب سنگہ)
فرستادند" بقول ہمیں مصنف گرفتار کنندہ و قاتل شمس خان راجہ ولی شیر باز خان اللہ
راجہ سرانہ از خان سد رو نیہ است کہ با متثال فرمان ہما راجہ گلاب سنگہ ایں خدمت لائقہ
بجا آورد (گلاب نامہ صفحہ ۲۰۲)۔

۱۳ رجوع کنسید بہ گلاب نامہ از صفحہ ۱۵۶ تا ۱۵۸۔

در بای اکتون نشسته گلاب سنگه را خطاب بجای عطا کرده سماج ...
 و سوچیت سنگه را خطاب بجای بخشید و علاقه زامن نگر جانین ...
 خطاب بجه راجکان عطا ساخت و راجه گلاب سنگه را سنجاکگیر به سیج رعفرین ...
 کیده مرحمت فرمود که نقل آید این است - سند جاگیر -

“درین وقت فرخنده رخت از یاه تفقدات و مطلقات لاج ملک چکله
 جموں که از آبا و اجداد ملک موروثی و ملکیت بزرگان او جلدیدار نزل بده مغرب
 بارگاه سلطانی خیرخواه بلا اشتباه راجه گلاب سنگه و او بملک دیدار نزل بده (مقرب
 بارگاه سلطانی) راجه دهمیان سنگه و راجه سوچیت سنگه بود و از خورد سادگی
 که فریده و دوازده سال عمر شریف الیهال بود که در جناب فیض آب شرفیاب گردیده اند
 و هم آبا و اجداد مومی الیهال از قدیم لایام پشت در پشت در بجا آوری (حسن)
 خدمات سنگه صاحب (فیاض) سرگبانشی آلودی صاحب ام جهان سنگه حوی از

۱- رجوع کنید به گلاب نامه از صفحه ۱۶۲ تا ۱۶۴ - ۲- الفاظ در خطوط وحدانی از گلاب
 نامه است - ۳- او جل دیدار نزل بده - او جل بضم الف و سکون داو و لام و
 تشدید جیم در سکریت بمعنی روشن و دیدار لفظ فارسی و نزل بکسرون و سکون راء
 و لام و فتح میم بمعنی بے نقص و بده بضم باء و سکون ال و ناله هوز در سکریت بمعنی غلظ
 رائے آمده است - درین عبارت کتب “او جل دیدار نزل بده” بحیثیت لقب استعمال شده است
 که در فارسی مراد از آن روشن دیدار و دانائے بے نقص باشد -

۴- سرگب باشی مرکب است از سرگ بضم سین و سکون راء و کاف فارسی بمعنی جنت و
 فردوس و باشی لفظ معروف فارسی بمعنی باشد - و درین عبارت سرگب باشی بمعنی فردوس مکان یا

صدق دل حاضرانده بودند و هم بر سه ابله دیاران غشی عیودیت و فرمان داری
 (و خیرخواهی خیراندیشی حاضر باشی) بر پیش جان کشیده و قیقه از فائق نمک حلالی و
 جانفشانی (و نوکری) فرد گذاشتند و در هر جگه معرکه مثل قیاح ملتان تیره
 و اقبال میدان بدانند آتش آلودی آبه ریای رنده و افواج آمد کار پناور
 و غیره از سر گذشتگی جان شازی و مردانگی فرق و اخلاص میان نیارده ایند امک
 چکله مذکور در وجه راجه موصوف نسلا بغیل عطا و مرحمت شده و قشقه راج مذکور
 از دست مبارک او جلیدار (نزل) بنده مقرب بارگاه خیرخواه بلاشتیاه (راج کلا
 سنگه برهن فرموده و از راه کمال توجهات (و مهربانی) و بجا آوری حسن خدمات سرکار
 والا قشقه راج ملک بندرالته در وجه او جلیدار نزل بنده راجه سوختیت سنگه چوبه^{۳۳}
 از حضور فیض گنجور عطا و مرحمت شده که حاصلات آن را در مایحتاج خود آورده نسلا
 بغیل می خورده باشند و بخت (و خیرخواهی) و نمک حلالی) سرکار والا سرگرم باشند
 که بغض سری اکال پور که نه جوهر کس که از خاندان عالیشان سرکار فیض آثار خواهد بود
 بموجب همین پروانه حضور انور عمل آورده بود و همی فرق و تفاوت نخواهد ساخت و

فردوس آشیان است - ۱. چکله بفتح جیم فارسی و لام و سکون کاف و ناله هوز در هند
 یعنی اطاط و ضلع می باشد - ۲. "راج ملک بندرالته" ترکیب است مرکب از راج یعنی حکمت
 و ملک عربی معروف و بندرالته بفتح باء و سکون نون و دال و فتح را و تاء و سکون لام و ناله
 هوز علاقه ایست در شمال مشرق جوی که حالا به رام نگر موسوم می شود - ۳. "جو" کبیر جیم
 و ضم یا و سکون آخر در سنکرت یعنی صاحب و مردی رتبه باشد -

هر کس که از پشت اجنه نائے (میان) موصوف بوده باشد کمر تبت بسته در کوکری خیر خوا
سرکار فیض آثار حاضر و جمع باشد - لهذا پروانه والا بصح و پنجه زعفرانی بدست مبارک
مرزین (فرموده) عطا شد تخمیر تاریخ چهارم ماه مار ۱۸۹۹ به پروانگی حضور -

بعد از آن اجنه نامدار در ۱۸۸۸ به قلعه سمرته که در کوستان ام نگر واقع است
مفتوح ساخت پس در ۱۸۹۰ به وزیر و آواکسنگه کلوری که منتظم ریاسی و شتوار
بود با شکرد و از ده هزار کتاده و پنجاه نفر پامان قواعد آن برای تخیر تبت باز
راه زنکارا مامور ساخت و زیر مذکور باندک روشی تبت کلان تبت خورد مع مضاف
و علاقه جات لاحقہ آن ضبط نمود و مال منال و افریدست آورده تحکام انتظام
آن سواد میرا دل کرده و حجت نمود کیفیت این واقعه در جلد اول مبسوط است -

و در ۱۸۹۵ به چهار راج لاہور با کوکبه خسروی و جیوون رسیده راجه گلاینگه
یک لک بیت و یک هزار روپیہ یک تخمیر فیل بجاری زرکار و اسپان باد رفتار
نذر خدمت ساخت - و در ۱۸۹۶ به چهار راج رنجیت سنگه از عالم فانی بملک و دانی

به قلعه سمرته جاگیر خاندان سومتریہ بود - این قلعه مرورز مهند است - حال این مقام میدانیت
و سبع باصلہ ۸ میل از قلعه جھڑ و بطرف شمال مغرب - تاریخ راجگان جموں و شمیر معتقد طاکر
کاہن سنگه بلاور و بطور ۱۹۸۶ بکری صفحہ ۲۳ - ۲۴ برائے تفصیل فق قلعه سمرته و جمع
کنید یہ گلاینگه از صفحہ ۱۷۰ تا ۱۷۲ - ۱۷۳ ہیں کتاب صفحہ ۲۱۲ - ۲۱۳ مطابق ۱۸۳۸
برائے تفصیل و رود ہا راجہ رنجیت سنگه در جموں مراجعہ شود یہ گلاینگه صفحہ ۵ -

۱۵۵۵ ۱۵۵۶ مار ۱۸۹۶ بکری روز پنجشنبہ مطابق ۲۷ جون ۱۳۹۹ (گلاینگه
صفحہ ۲۰۹ و کنگھن سہری آف دی ککس صفحہ ۲۲۱) -

انتقال نمود. همدین سال راجه گلاب سنگه بدیدن کاشی رفت. و در ۱۸۹۷ هجری قمری
چند کور راجه گلاب سنگه را بنا بر حسن خدمات ایام محاصره شیر سنگه علاقه مناد و راجا گیر
بخشید. و در همان سال دیوان هری چند قلعه منگلا مفتوح ساخت. همدین سال کبیل
میان سنگه نام کشمیر از دست سپاهان خود گشته شده راجه گلاب سنگه حکم شیر سنگه
برای تدارک باغیان در کشمیر بنصب کرده باغیان را سلاح و سلب گرفته از شهر بدر کشید.
از آنجا در حدود پشاور رفته فوج انگریزی را بطرف کابل راه داد و همراه ستر لارنس
صاحب رابطه محبت اخلاص را رخ نمود. و در ۱۸۹۷ هجری قمری وزیر و را در سنگه با فوج
کثیر برای تخمینان تالاب تعیین ساخت زیر مذکور حدود دمان تلالا از دست
غنیم لارنس گشته شد پس لشکر لارنس قدمی کرده ملک لادخ را تا کرگل متصرف شدند و
راجه گلاب سنگه دیوان هری چند وزیر تنون با جمعیت ده هزار سپاه راه پهاگن
بسیل کشمیر را می ساخته بذات خود در باغ نسیم توقف نمود. و دیوان هری چند لشکر
غنیم را قلع و قمع ساخته از ملک اخراج نمود. و کرن شاه بخشی به پوهو فرمان افواج
لاسه اسیر کرده بجنور فرستاد راجه نامدارانها را اخلاص فاخره بخشید و رخصت انصاف
بخشید و تشریح آن در حصه اول شروع است. همدین ایام نافرجام در سلطنت لارنس

۱- گلاب نامه صفحه ۲۱۲ - ۲- قلع لاهور (ایضا، صفحه ۲۲۳) - ۳- صحیح: "قلعه
منگلا ماهی" - قلع منگلا از جاگیر خاندان منگلا بود و امروز منهدم است - این قلع بر سر حد
میرپور و گرهی برکنار رود جهلم بر که بلند بود - از پائین این که هرے به "اپر جهلم" نام
خر کرده اند - (تاریخ راجگان جموں و کشمیر صفحه ۲۵) - ۴- گلاب نامه صفحه ۲۳۵ و ۲۳۶ -
۵- از همین کتاب از صفحه ۲۱۲ تا ۲۱۶ -

هرج و مرج و بیخ و بن واقع شد و هراچه که در سنگه و نو نهال سنگه از دنیا در گذشت
و هراچه شیر سنگه و دیوان سنگه و میر سنگه و سوچیت سنگه و سوهن سنگه و جواهر سنگه
و کشور سنگه از تیغ بیدار گشته شدند و از افواج خالصه و دگر گشتند امری در بار
لاهور و اجه گلاب سنگه را از جموں سیریش برده در قلعه من چند روز نظر بند کردند
دی نزد اقبال رمانش یافته در جموں سید و جمعیت سپاه تیاری اسباب
توسیع ملک سعی شدند تا آنکه لشکر خالصه روی خود سری بغیر سبک نش و افروخته
با سرکار انگریزی جنگ پیوستند و از روی اتفاق بی سری مغلوب و هزوم شدند چنانچه
توضیح آن در اوراق گذشته گذشت بعد حصول نهیمیت و تباهی سلطنت انی صفا
و ایمان ربار و اجه گلاب سنگه را برای انتظام محکمت دفع مخاصمت و لاهور بردند
و بر منصب وزارت و کالنت مختار نمودند و اجه موصوف برای احکام سلطنت ترک
مخاصمت مصلحت آن تنه با سرکار انگلیطیه شرح موافقت انداخت و در بجا آوری
خداوند انجام مطالبه مقاصد آنجا بجان دل پیرا گشت بعد تشدید مباحثی مباحث

مراقبت بذات والا با جمیع اعیان و بار در اردوی لار و مار و دنگ صاحب برای بهند
مباقت کرده پسالت سرسبزی لار صاحب کبری بار و صاحب بطور افزاین گشت
لار و موصوف از حسن نیت و خلوص و ویناد نهایت محظوظ شده بجلدی خدمات
شایسته و نرد ذات بایسته ممالک هستان جموں و پنجوبه هزاره و کشمیر و گلگت و
تبت و غیره مع مضامین آن بموجب قرارداد و بیع ملک و پیه و وجهه راجه نامدار خشید
و خطای لیه بهار جلگی ملقب گردانید. و بعد انعقاد شرائط و ضوابط جهان داری عهد
جانبین موثق گشت. چنانچه نقل آن این است :-

نقل عمل نامه :- عهد نموده ایما بین سرکار (دولتمدار) کمپنی انگلیز
بهادر و سرکار بهار راجه گلاب سنگه رسیموں بواسطه فرید رک کبری بار و صاحب و
و میر لار صاحب بهادر که سفارته بصاحبان ممدوح اختیار دل دین باب و طرف
نواب خطاب معلی الفای ایست از سبیل سرسبزی مار و دنگ صاحب بهادر حی سی پی گورنر
جنرل بهادر که کمی از مشیران خاص حضور فقیر معزور ملکه مظهر رفیع الدرجہ انگلستان
ملکها و از طرف (سرکار) دولتمدار کمپنی انگلیز بهادر بنا بر نظام سرانجام تمامی امور
جنرول بهند و هستان با مورد حاصل شد. و اصله بهار راجه گلاب سنگه بدفعات
تکمیل یافته. فقط -

دفعه اول - سرکار انگلیز بهادر و هزاره و جمیع ملک کو بهستان که

جانبین دریای رودی و سند جانب هزاره واقع اند (به) مع متعلق آن کو بهستان

۱۰ ایضا، ایضا - ۲ گلاب نامه از صفحه ۵۹ تا ۶۲ -

۳ الفاظ در خطوط وحدانیه از گلاب نامه است -

واقع جانب مشرق دریای سند و جانب غرب دریای رادی مع علاقه چینه سوای ابل
منجمله ملک سرکار لاهور که سرکار انگلیسه از روی دفعه چهارم عهدنامه مرقوم نهم تاریخ ۱۲۶۶ شمسی
تغویض تسلیم ساخته اند به مهاراجه صاحب لائیکل بطناً بعلین برای اولاد ذکور و زنان
با اختیار مستقل برای دوام عطا نمودند.

دفعه دوم - حدود شرقی علاقه جات که بموجب دفعه اول این عهدنامه به مهاراجه
گلاب سنگه مفوض شده بتجوز این مائیکه از طرف سرکار انگلیسه راج گلاب سنگه مقرر خواهد
تعیین تشخیص خواهد یافت. و بعد ملاحظه مندرج اقرارنامه علیحد خواهد شد.

دفعه سوم - مهاراجه گلاب سنگه بعض عطا شدن ملک مندرجه دفعات
مذکور الصدر به راجه موصوف بنقاد و پنج لک و پیه (سکه) نانک شاهی سرکار انگلیسه
خواهد داد. یعنی پنجاه لک و پیه بروقت حسن انعقاد یافتن عهدنامه هذا. و بیت پنج لک
اندروش شاه از تاریخ هذا فقط.

دفعه چهارم - حدود ملک مهاراجه گلاب سنگه بلا استرضای سرکار انگلیسه
تبدیل تغییر نخواهد یافت فقط.

دفعه پنجم - احیاناً اگر فیما بین مهاراجه گلاب سنگه و سرکار لاهور یا دیگر کدام
سرکار قریب جوار علاقه مهاراجه صاحب موصوف نزاع و تکرار رود به مهاراجه موصوف
اقرارنامه می نمایند که نزاع مزبور را پیش مالی سرکار کنونی اگر نیز بهادر رجوع خواهد داشت
و مالی مذکور (ممدوح) هر چه از روی ثالثی رفع انفصال خواهند نمود به راجه موصوف
آن را بطور و رعیت قبول و منظور خواهد داشت فقط.

دفعه ششم - بهاراجه گلاب سنگه خود از طرف اولاد خود اقراری نمایند که
 دفعه که فوج طغر بوج انگیزی در ملک کوبستانی و یا ملکی که ملحق علاقه جات بهاراجه صاحب موصوف
 باشد مورد متعین گردد بهاراجه موصوف مع کل فوج خود عند الطلب سال فوج انگیزی خواهد
 دفعه هفتم - بهاراجه صاحب اقراری نمایند که بدون استرضاء و استبازات انالی
 سرکار کسبی انگیز بهادر کسی از مردمان لایت انگلستان را یا دیگر مردم فرنگ از متوطنان
 امرکیه لازم و نکر نخواهد داشت.

دفعه هشتم - بهاراجه گلاب سنگه اقراری نمایند که شرایط دفعات پنجم و ششم^۱
 و بنظم اقرارنامه علیحدگی که فیما بین سرکار انگلیس و ربار لاهور مورخه یازدهم ماه مارچ ۱۲۶۱
 زبیب توثیق یافته درباره ملکی که موقوف بهاراجه موصوف شد ملحوظ خواهد داشت -
 دفعه نهم - سرکار انگلیس اعتراف می نمایند که امداد بهاراجه گلاب سنگه در حفاظت
 راج و ملک بهاراجه موصوف از دشمنان بیرونی خواهند کرد.

دفعه دهم - بهاراجه گلاب سنگه اقراری نمایند که نظر بر علو و عظمت اقتدار
 سرکار انگلیس سال سال یک سال سپ و دوازده شاخ بر پشیمین قسم علی شش و شش داده باشد
 و دوزوج دوشال که تمیز بطریق نذرانه سرکار انگلیس خواهد رسانید - فقط -

بعد توثیق عهد و موثیق بهاراجه گلاب سنگه از دربار عالی شرف ترخیص یافته
 و حسب و نهضت فرمود و در انجا بجله و حسن خدمات قدیم و برای ای کارگذاری عظیم
 دیوان جوالاسهای راده بنر اردو پیه سلا لاجل جاگیر شصیده و رسوم دیوانی سرکار
 چهار چهار رو پیه مقرر داشت - و مدارالمهام و صاحبکار جزو کل گردانید - و دیوان

هری چند برای تصرف هزاره و وزیر لکپت و وزیر رتنون به انتظام کشمیر تعیین ساخت چو
وزیر لکپت و رتنون کشمیر رسیدند شیخ امام الدین موجب تجویز لاجل نگه که ملا الهام
در بار لاهور بود وزیر لکپت را تصرف کشمیر داد و گفت گوی بسیار کار بقتال و جدال شد
وزیر لکپت در جنگ کشته شد و وزیر رتنون تا چهل روز محصور گشت. مهاراج باصفائی
ایر مجراد در بار لاهور التماس کرده از آنجا بنا بر اخراج امام الدین بهتری لائن صاحب با فوج
خالصه ماور شد. چون فوج دریا موج در هم رسید شیخ امام الدین بی دست و پا
شده ملک خالی کرد و بمقام نهته با کنیل لائن مهاراج گلاب سنگه ملاقات نموده بجا
لاهور عیلت ساخت و لائن صاحب افواج خالصه را خدمت انصاف بخشید و خود و جماعت
و مرافقت مهاراج سمت کشمیر به خدمت فرمود. و بتاریخ ششم ماه کنگ ۱۹۰۳ رایت
دولت سایه انداز خطه ولایت برگزید.

اوزنگ پانزدیم در ذکر عملداری اجکان جوون

مهاراج گلاب سنگه در ۱۲۹۲ هجری یک هزار و دویست و شصت و دو بر سر
جهانبا کی کشمیر جلوس یافته در رتق و تق سلطنت و ضبط و ربط مملکت و نظم و نسق
این مکتب بخوبی پرداخت. و انتظام امور ملکی مالی جزوی و کلی برای رزین خود منظم

له ایضاً، ایضاً - سه رجوع شود به گلاب نامه از صفحه ۳۶۴ تا ۳۶۷ و تاریخ

حسن همین جلد ذکر نظامت شیخ امام الدین -

۳۵ مطابق ۱۸ اکتوبر ۱۲۹۶ هجری -

۳۶ مطابق ۱۲۹۶ هجری - بقول که - ایم - پانیکه تاریخ ورود مهاراجه گلاب سنگه

در شهر سترنگه ۹ نومبر ۱۲۹۶ هجری است (گلاب سنگه صفحه ۱۱۹) -

می ساخت. مقدمات عدالت نفوس نفیس خود در یک مجلس بلا امتیاز و بتیبه فیصله می کرد. و
 مستغنیان را بوجهی تکلیف حاجت دربان نمی بود با مردم ادنی بالمشافهه مکانه میفرمود
 مردم بمیکو که همیشه قطاع الطریق و باغی می بودند بخوف سیما او در سوراخ موشان خریزند.
 و راهبهای اکبر و بجه را حسب حیثیت وجه کفاف مقر داشته ملک نه باغی الصه پیوست. و
 طایفه گلبانان که در رهنرنی و غارتگری معروف بودند مأخوذ کرده از صنوبر و کبیر بر کسی
 پانزنجیر گیر داشت. فرقه دزدان را از همیت و پشت طاقت بشکست در ملک امن
 امان واقع شد. اهل هندو را ایام مسعود پیش آمده بر صدر مناصب بنیشتند. فرقه
 اسلامی از امورات ملکی بی دخل شده و متابعت فرمان برداری منطقه استکانت
 بر بستند پس بهوایه بدایعمان پندتان صنطلی قطاع عالی خاندان و تقاضا عفت تر شد.
 باج طایفه داران و تقرری خراج ارضی بساتین و ساگزار ما و باز یافت باقیات عهد
 رعیت سنگه و احداث زر و نکاح و ترقی نرخ شالی از یک و پیه تا دو نیم رو پیه اختراع
 بدعات موفور و ابداع رسومات بمصوب عمل آمد. در سابقه زمان باج شالباخان چهار لک
 رو پیه معمول بود. پندت راجه در اجاره آن دو اذده لک و پیه مع طرح شالی بر خود
 گرفت. و آمدنی محال نواره سابقه چهارده هزار شخص بود و همیکه آن از صد هزار ترقی
 یافت. همچنین بهر محل ترقی و تقاضا عفت بمآل آمده جائی غبن و قویر نماند. زمینداران را
 از یک خرد و پنج ترک و دو اثنار حصه زمینداری معمول شد و منجه آن سه ترک خرج عمارت
 و رو پیه هری سنگی که بقیمت هشت آنه دلی نافذ بود و قلب کرده رو پیه چکی سکوک

له برهنان - ۲۰ همیکه بفتح تاء هندی دمانه چون در هندی بجه اجاره آمده است.

سه دلی بفتح دال هندی بجه دو چند.

نمود کہ مادہ آل ہفت ماشہ نقرہ و پنج ماشہ نحاس بود کہ آل از یک سو (رگھوناتھ جی سہا)
 از طرف دوم ضرب ہر نیگر منقوش شد۔ روپیہ مذکور در بیع و شرا و معاملات تجارت
 یک روپیہ چار آنہ مروج بود اما در آمدنی خزانہ عامہ ہمگی بیک روپیہ محسوب می شد۔ ازیں رو
 در باج معمولی با جگہ از ان در خراج زمینداران خمس مالیتہ ترقی یافت۔ و تمامی کار و بار امور
 سلطنت و اہل مملکت از رعایا بغیر اجرت قیمت گرفته می شد۔ و بر سر یک زمیندار
 از اہل عملہ زیادہ از شصت کس حکم نافذ میکردند۔ و در ۱۲۶۳ھ ستر تیلین صاحب برای
 تفحص احوال کشمیر و اصلاح انتظام ہمارا ج کشمیر آمدہ چند گاہ تحقیقات قوانین و ضوابط مالکیتی
 نمودہ و کربان مایہ سومہ در بار عام منعقد ساخت و ببانگ بلند آواز داد کہ ای مردمان
 خطہ کشمیر شما از حکومت ہمارا ج خوشنود ہنید یا نہ بعضے کسان موجب آموزش پندت آمدہ
 غوغا بر داشتند کہ راضی ہستیم۔ تیلین صاحب با تتماع این سخن از کردار مردم کشمیر پیرا شد
 بطرف ہند رجعت نمود۔ ہمدیس سال بتجانیہ گداد بہر متصل دولتیانہ خاص تر صیص یافتہ
 و تلمیج قبہ آل دو ہزار تولہ طلا مصروف شد۔ و در ۱۲۶۹ھ راجہ جواہر سنگہ خلف راجہ

۱۔ ”شیوہ ناتھ جی سہا نے“ کذا فی الاصل۔ سہو کا تپا است۔ معنی این جملہ سنسکرتی ”خدا نے
 بزرگ حامی شود“ است۔ رگھوناتھ یکے اذ القاب راجہ رام چند راجی است کہ ہندو اں اورا
 محلول الہی تصور کردہ ہی پرستیدند و راجگان جموں اورا مورث اعلیٰ خویش بشمرند۔

۲۔ مطابق ۶۱۸۴۔ مطابق روایت دکر صوفی (کثیر جلد دوم صفحہ ۷۸۰) از بیاض متر
 ٹیلر صاحب (معادن ریجٹ لاہور) محقق شد کہ آخر الذکر در کشمیر برائے تحقیقات احوال ہی
 دیار بتاریخ ۱۴ جون ۱۸۴۷ء وارد گشت۔ ۳۔ در محلہ شیر گڑھی، امیر اکمل، سیرنگڑ

دو میان سنگه باغهای چند و آواش بد غوی و داشت حصه مملکت در محکم که رنمت پنجا
مقدمه برپا نموده بعد مباحثات بسیار عوام حرمان نوشید و در شهر انباله از جان بگذشت
برادرش راجه موتی سنگه مورد الطاف جهانبانی گشته علاقه پونجه جاگیر یافت
مدعا که مهاراج بنفیس نفیس خود در انتظام بهام مملکت متوجه مانده ضوابط مگیری
و قواعد داد گسری بکمال اصف و عدالت مضبوط ساخت - در ۶۵ ساله ۶ ماهه مگر
۵۹۰ شنبه بتقریب ملاقات لارڈ گو رنجر جنرل دلهوزی صاحب که در آن سال معطل ماند
بطرف بمبئی نهضت کرده در پنجا پندت راجه در تاعمره شش ماه فراغت نیابت
بجا آورده عالی وادانی خشنود ساخت - همدرین سال دلیپ سنگه مغرول
کرده در ولایت فرستادند - در ۶۶ ساله ۶ ماهه پنجم ماه حبشه وارد شهر شده
برای فرودگاه صاحبان سیاح برکنارده دریای بهت از امیر اکدل تا منشی باغ بنگله
ترخیص یافت - وزیر سنگه مفهم کتک وانه جنون شده مهاراج براه بهیره پور در
سیالکوٹ نهضت فرمود و در آنجا ملاقات لارڈ دلهوزی صاحب فایز گشت -
و در کتیمیر میان مہو فرزند مهاراج قائم مقام مانده انتظام ملک داری پدیانند داری
نمود - همدرین سال مردمان دارد و ساکنان حصه را غارت کردند موجب آن
مهاراج را رگ غیرت بجوش آمده اول حبشه ۶۷ ساله رونق بخش این دیار شده
لشکر چهار با فیری دیوان بهری چند وزیر زور آورده سنگه و کرنیل بجای سنگه و غیره

له برای تفصیل منازعت راجه و اهر سنگه با مهاراجه گلاب سنگه رجوع شود به گلاب نامه

از صفحه ۳۷۱ تا ۳۸۰ و از صفحه ۴۱۴ تا ۴۱۶ - ۵ یعنی ۱۸۴۹ - ۶

۳ مطابق ۱۸۵۰ - ۵ که از کینزک زر خرید بود -

برای تسخیر چلاس و تنبیه و تدارک باغیان دار دو مامور ساخت رنیر سنگه
ولی عهد سلطنت خود در سوپور مانده تمامی زمینداران برای بار برداری به ریگاری
بردند. خلقی اینوه بر قلال کوه تلف شدند. اساس قلعه چلاس از لکه سنگین
استوار بود مخالفان در میان آن محصول مانده تا عرصه یک ماه در جنگ و جدل
رد و بدل میکردند ازین سو یک هزار و پانصد سپاه و کمیدان گیکر گشته شدند.
عاقبت الامر محصوران بعد آب بتیاب گشته شبانه گریخته رفتند و
هری چند تصرف قلعه چلاس نموده با چند کس از باشندگان آن سواد فتح و
فیروزی رجعت نمود و در استجانه خانه دار قلعه قائم ساخت. بعد فتح چلاس
مهر راج ۲۰ ماه با گه بجانب جموں نهضت کرده میان رنیر سنگه بر حکومت
کنتمیر متقل داشت.

و در ۱۲۶۸ هجری که هیرامان از گلگت باغی شده میان پوپ سنگه کمان دار
فوج و سنت سنگه خانه دار بر کوه نیله دار مع یک هزار و یکصد سپاه جبراً قتل رسانید
و دو صد سپاه سلمان کرده در بدیشان فروخت نمود. با تسماع این خبر مهر راج
بر جناح تعجیل از جموں آمده ۲۰ حبیطه فواج قاهره بسر کوبی آن طغی تعین ساخت.
و فرقه زمینداران عموم برای بار برداری به ریگاری برده سپاهان مردم توس و غیر توکن
نزد ماده جبراً زیر بار آورده اکثر تا در راه مقط شدند. چون فواج مهر راج دو گلگت

۱. رجوع شود به گلاب نامه صفحه ۲۰۶ - ۲. میان رنیر سنگه بعد مهر راج رنیر سنگه
پسر دم مهر راج گلاب سنگه بود. ۳. ۶۱۸۵/۲ - برای تسخیر و فتح گلگت رجوع

شود به گلاب نامه صفحه ۲۱۱

رسید گوهرمان مجد و حیرال مفرد شد لشکریان بعد از آن عاجز آمده در بهنجی
قیام کردند و کوهستان گلگت چندگاه از قبضه والی جموں بدر رفت چهاراج
در ماه کتک بجانب جموں معاودت کرده زبیر سنگه بر حکومت کشمیر بدستور قائم ماند
و در ۲۹^{ام} بهاراج ۹ ماه سادون جاده فرسای این سواد شده عرضه یکال چهارا
بذات خود در انتظام بهام جهانبا نی پر داخت - و برای فوج متعینه گلگت غلات
موفور بر بگاریان بار کرده روانه ساخت - نهم ماه مگر ۱۹^{ام} از راه بهیر پور و نه
جموں شد میاں زبیر سنگه منتظم کشمیر بدستور گذاشت -

و در ۲۰^{ام} بسبب کثرت بارش باران نقصان محصولات بعضی مده اما
بفضل غیبی آثار قحطی برنشد - بهاراج بنظر انصاف مساعده معمولی عهد
که رعایا را در موسم بهار کومک خوراک و تخم میدادند مع رسوم شش منوئی معاف
نمود - و ابندای عملداری بهاراج سراسامی یک یک ترک شالی بابت ضرر پوشاک
بهاراج معمول شد بود معاف فرمود - و نهم ماه کتک ۱۹^{ام} راجه موتی سنگه
فرزند راجه دهیان سنگه بر حکومت کشمیر مقرر شده و زیر پنون بر منصب صاحبکاری
او دستوری یافت - و بهال و زمین زبیر سنگه بجانب جموں بشتافت چهارم
ماه پوه تش قبر آله شبانه در دولت خانه عالی میانشیر گله افزوخته اسباب
آلات و خزینة اندوده بقدر بیت و شلک و پیه مع دفتر دیوانی یکدم خسته
شد چهارم ماه مگه دیوان گریا دم از جموں رسیده خزان نقدی از خاک - نهم

۱۰ مطابق ۵/ ۱۸۵۴ - ۱۵ منوئی بفتح میم و سکون فون و تشدید ناء و نهی
در کشمیری پیمانیت که ماهی ۱/۴ سیرانگری می باشد -

کرده همگی پانصد روپیه ضائع گشت. و مطابق دفتر صدر دفتر دیوانی اختراع نمود چون بقضای یزدی دفتر کاغذ و خور و اهل کاران ریاست که بار و پیه نوش جان کردند و از علت باقیات سالها فارغ شدند.

چهارم ایام چهارم تاریخ هشتم ماه چاهان ۱۱۲۰ هجری با جمیع راجگان و رؤیان پنجاب غیره در بار راز سی آستانه میان بنیر سنگه راجهای راج تلک نشید و بخطای لیه چهارمگی ملقب گردانید. و دیوان که پادشاه فرزند دیوان جوالاسهای بر منصب وزارت و مدارالمهامی او بنشانید. بتاریخ ششم ماه حبیه جان اکلس صاحب از پیگانه گورنمنت عالی خلعت شاهی یک طایفه یک شیرمبای و دو درشته مرادید تا بدار و یک سمند صبار قنار با زین زر کار برای تنهیت و مبارکبادی آورد. و در ۱۱۲۰ هجری گوهرامان مرزبان گلگت از جان درگذشت. و چهارم ۲۰ ماه ۱۱۲۰ هجری از راه باره موله آمده در که بهرام قیام ساخت از آنجا افواج کثیر بهر شکری کز نیل دیوی سنگه برای سرکوبی فرزندان گوهرامان بجانب گلگت مامور ساخت. و تمامی زمینداران برای بار برداری به پیگاری بردند و فرزندان گوهرامان تاب تقابل نیاورده فرو شدند. و افواج قاهره ملک پونیال و یاسین را قبضه کردند.

۱۱۲۰ تا ۱۱۲۲ - برای تفصیل جلوس چهارم بنیر سنگه آنجهانی رجوع شود به کتاب نامه از صفحه ۲۱۷ تا ۲۲۲ - ۱۱۲۰ "رازه سی" بفتح راد سکون الف و زاء و نائے هوز و کسر سین و سکون یاء و در سکریت بعضی پادشاهت باشد.

۱۱۲۰ راج تلک مرکب است از راج بعضی حکومت و تلک بعضی تشقه که هندوان جزین می کنند. در زبان هندی در مفهوم تخت نشینی مستعمل است.

عظمت شاه فرزند سلیمان شاه بر حکومت یاسین نصب کرده عینی بهادر را نصر
 پو نیال بخشیده جمعیت نمودند. همدین سال تعمیر دولت خانه و ترمیم شیر گدازه تنج
 یافت و از کرده سابقه تمیز و تزیین و ترفیع و توسیع آن بعمل آمد. و در ماه مهر
 طبیعت بهاراج بعلت ذیابیطس که از عرصه شش سال عارض شد بود از جاده
 اعتدال برگشته بر سترایوسی افتاد. و باستماع این خبر بهاراج رنجبرنگه بر جنا
 تعجیل از جموں آمده بعادت عیادت مشرف شد. و بعد چند روز مزاج بهاراج
 باز درجه اعتدال رسیده بهاراجه رنجبرنگه در راه ماکه بطرف جموں رجعت کرد.
 و در ۲۴ مطابق ۱۲۵۵ هجری مقدمه غدر دلی بوقوع آمده از پیشگاه بهاراج
 دیوان هری چند مع شش پلاش افواج بعادت سرکار انگریزی دشوری یافت آن را و اگر
 بهنگام بهنگامه باغیان در عین محاربه مقتول شد. و از گزند عالیه افواج بهاراج را بعد
 نصرت و فیروزی تغای نقره قیمت ده ده روپیه شش یافت. و بعد و این فتور سایه
 حکومت کمپنی بهادر از قلمرو هند بر ناسته خورشید جهان داری ملکه معظمه و کوریه امت
 اقبالها بر مملکت هند و پنجاب و کشمیر طلوع نمود.

همدین ایام ۲۰ ماه بهادر در ۱۱ مطابق ۱۱ ماه ذی الحجه ۱۲۵۳ هجری بهاراجه گلاب
 ده سال ده ماه حکومت کشمیر سر برده از دار فانی بملک جادوانی انتقال فرمود و در میان

له رجوع کنیده گلاب نامه صفحه ۲۲۲ -

له متوفیه - ۱۹۰۰ هجری -

له بقول دیوان که پارام بتاریخ بیستم ماه سادون سموت ۱۹۱۲ هجری بروز کیشنه

چار گهڑی روز انتقال کرد (گلاب نامه صفحه ۲۲۴) -

رام باغ از چوب مندل شمشان ادا فروخته کالبد نصیرش سوختند. بهنگام احراق شمشان
زلزله شدید واقع شد بستماع این خبر وحشت اثر بهاراجه رئیس سنگه بر جناح تعجیل ایلیا آورد
۱۵ هجاردون در خطه دلبندیر و رودیافت و مراسم سوگواری بجا آورده قریب پنج کلو
نقد جنس ذخیرات و میراث صرف نمود. و پسرشان او مندری عالیشان افراخته مبلغ شش
روپیه نقد جنس مصرف انگراس بطور دهرم ارتهه مقرر گذاشت. و بهاراجه موصوف سیاه
مقبول مدبر و مستقیم المزاج و محنت پسند و فیروزمند و اخاذ و طامع و قانع و شجاع بود که از

له شمشان بفتح هردوشین و سکون بقیه حروف در سنکرت بمعنی جائے باشد که در آن بنود مردگان
خود را می سوزند. ۱۲ دهرم ارتهه مترادف بیت المال محکم بود که از سخاوت و داد و بخشش
بهاراجه گلاب سنگه و فرزندش بهاراجه رئیس سنگه تشکیل آمده بود. مقاصد این محکم اشاعت دین
هنود و حفاظت بیت خانه مایود. رقوم این محکم بوظائف طلبائے هنود و تراجم کتبائے عربی و
فارسی به سنکرت دهنده می شد. بسیار از اراضی و جاگیرات موقوف باین محکم بود. برائے
احوال تفصیلی راجع به "این اداره" رجوع کنید به آئین دهرم ارتهه ترجمه انگلیسی از زبان فارسی
صفحه ۱۵۲. ۱۳ جان. بی. آئر لینڈ امریکی که دهرم بهاراجه گلاب سنگه سیاح کشمیر بود بعد از
ملاقات سکان این دیار نسبت بهاراجه مزبور چنین نوشته است:-

"آمدنی جنگلات کلیته اجاره داری حکومت است. علاوه ازیں هر کس مجبور است که بشرح
ذیل که مقابلش نام چیزه مذکور است خراج در خزانه عامه حکومت داخل کند و الا مستوجب سزا و
عناجج ابد شد:- (۱) بزغالہ نومولود. یک آنه - (۲) گوساله چار آنه - (۳) خراج
نوعر و سی یک روپیہ - (۴) خراج دوکان آنه یومید - (۵) خراج زورق شکاری چار آنه یومید -
و اگر بدجنانه سلطه فصل تپاہ ویر باد گردید بر مزاج لازم است که بعضی غله سن مسادی بقیعت او بدهد"

شجاعت و جلاوت اور نقلمشاہت سہوار است۔ و در ادھر عمرش یکا و زدیدم کہ در محنت و تہانہ
یک نوریچہ نو ساختہ بر زوئی چپ ہناده بر آماجگاہ سر کرد و وجود اورا نوعی حرکت و
جنبش نشا خانہ سامان او نقل میگرد کہ خوردن و نوشیدن اور و زمرہ
از پنج شش آٹا و افزون بود۔ و در محارک و محاربه ناگاہی روی ہر نہایت
ندیدہ ہر جا کہ تاخت وایت نصرت و فراخت خیز این و دفاین و سہاوت آلات
و اوزار از دہرہ و عقل و نقد و جمع ساخت کہ در حساب نگین ہفتاد سال عمر کرد
از آنجملہ پنجاہ و پنج سال در جلاوت و جہانداری بسر برد۔ تاریخ از مصنف۔ مہاراجہ۔

چون فت لاجہ ما از دار دہر و لگیر دوال جہا و شوکت دست لاجہ نیر
از بہر سال نقلش گفتم ز صدر کشمیر ”برخواست لاجہ گلاب نشست لاجہ نیر“
اند رہند گزند کماند آف ڈی موسٹ اکز الٹڈ آرڈر آف ڈی سٹار
انڈیا سلسلہ سلطنت جنرل عاکر و شیر خاں علیا فیض ریند مہاراجہ نیرنگہ

جہان را زمان سعادۃ رسید زمان را ضامن سیاست رسید

مختصریں کہ از پیداوار و پنہنہ گلاب نگہ می رود (دوال سٹریٹ کوئٹیر چاب نیویارک ۱۸۵۹ء صفحہ ۳۹۹)

(۳۹۷)۔ ۵۷ جان۔ بی۔ آئر لینڈ نیز مؤید اس رائے است چنانکہ گفتہ۔

”یکماہ پیشتر سر سرنگاں بعلت ذبیحہ کا وزیر تازیانہ آمدہ ہلاک گردیدند۔ از باشندگان اس ملک
کے جرات نمی کنند کہ پیش مہاراجہ گلاب نگہ در لباس نو قیمتی بیاید و ہدف حرم و نکار دست نقلی حکمران
باشد“ (ایضاً صفحہ ۳۹۸)۔ ۵۷ و بقول کاہن سنگہ بلاوریہ۔ ”بعد از حکومت سی و سال ہر
دہا رسالہ نو ماہ و پانزدہ روز فوت شد۔“ (تاریخ راجگان کشمیر اردو حصہ اول چاپ ۱۹۸۶ء صفحہ ۱۷۹)۔

۱۷۷۲ء۔ مطابق ۱۸۵۷ء۔ تاریخ وفات از جملہ ”ہشت و نیر“ ماخوذ است۔

یُدِشتر مگر سرزده در جهان و یا آمده باز نو شیروان
 بعد انقضای ایام مامداری و مراسم سوگداری هباجه رئیس گمر برار یکم جهان داری
 جلوس نمود. و از کرده پدر نامدار در حسن صورت و سیرت اخلاق و باطن و دماغ و
 و نادره روزگار بود و خزان اندوده پدر در بذل عطا وجود و سخا صرف نمود.
 و از روی لطافت و نزاکت طبیعت خود دیوان کربارم را اختیار جزو کل بخشیده
 بطوکتش امور جهان بنانی بطور و گذاشت. و دیوان موصوف نهایت نیک
 سیرت و عالی همت بود کافه نام از خواص عام در دام آسمان آلوده ایام
 حکومت در نیک نامی ستوده فرجامی بسپرد و با تشاره یکدیگر برای اتمام انتظام
 حکومت در جموں و کشمیر صوبه داران با تدبیر مقرر کردند و در ممالک محروسه از آنها
 و تخصیلات شخص فرمودند. و در محکمه جات سرکارانگری جایجا و کلای پوشیا
 فرستادند. و با دولت انگلیس رابطه متابعت و مباحثات تحکم نمودند و در ملات
 و خدمات آنها با قضای الحایت کوشیدند و در میان شهر و دات برای اداری
 مطلوبان عدالتها نصب کردند. و دانشوران نامدار از اقصاء و بلاد انتخاب
 کرده بر مدارج مناصب مناسب برگماشتند و افواج خود را برکت و کالم با
 مقرر کرده خبر نیل و سینا ریش شخص نمودند. و در میان شهر و دات از آنها خانها
 معمول شدند. و در مدرسه های شاستری و فارسی در جموں و کشمیر جاری کردند
 و کتاب علمی از ترجمه ها کتایب نمودند. و در بهای آمد و رفت مسافران را امرت

۱۰ یُدِشتر راجه پانڈوان که در کتابت هباجت مذکور است - ۲۰ برکت کالم هر دو
 لفظ انگلیسی مجموعی حصن - ۳۰ تعداد کثیر از این اسم در کتابخانه خطوط محکم تحقیقات علمیة حکومت جموں و کشمیر

افزودند. و برای آمدورفت صاحبان انگریز به منزل بهر مکان که فردگاه ایشان بود بنگاه با تعمیر کردند. و دشکارا به بیان در هر جا منع فرمودند. و در امور جهان بینی بچنان امن و امان واقع شد که سرموی کسی نقصان مالی جانی نمیرسید.

مدعا که بهاراج بعد از حکام انتظام کشمیر وزیر پنون بر حکومت این دیار مستقل گذاشته بذات والا جانب حمل برهنه رفت فرمود و از آنجا ملاقات لارڈ گورنر جنرل کیننگ صاحب بهادر در لاهور فائز گشته بخطاب خطاب جی. ایس. آئی استوارف اندیا اقتدار یافت.

وزیر پنون در سال ۱۸۵۷ مطابق ۱۲۵۷ ع بر صوبه داری کشمیر علم اقتدار افراخته کمال جودت و جلالت در بط و کثا حکومت پرداخت. و در ماه پوه پوهی بهیضه در ملک ظاهر شد و عرصه یکینیم ماه سخت جانگاہ بود. و در ماه چهارگن رفع شد و راه بیا که سال ۱۹۱۵ باز عود نمود و قریب دو ماه خلق الله را تباہی ساخت. بهمدین سال (۱۲۵۷) میاں بهتو برادر بهاراج بهر بعضی او باش کنکاش کرده بقتل بهاراج مستعد شدند عاقبت بقتل افشای راز همه ما گرفتار کرده به سزار ساینند و کمیدان گلایه و شادی خان بدار آویختند. و میاں بهتو در قلعه دودی محبوس داشتند. و بعضی میاں بی

سرنیکر موجود است. - ۱۷ گلستانه کشمیر حصه دوم چاپ ۱۲۵۳ ع صفحه ۲۱۲ مصنفه پنڈت بهر گوپال

کول خسته. - ۲ وزیر پنون متوفی ۱۰ ستمبر ۱۸۵۷ ع. - ۳ مطابق ۱۸۵۸ ع.

۱۷ گلستانه کشمیر حصه دوم صفحه ۲۱۰ چاپ مطبع فارسی آریه پریس لاهور ۱۲۵۳ ع. - قلعه دودی

یا دودا از تغییرات شان کشتوار برب رودخانه چناب بر سرحد بهدر واه واقع است

(تاریخ راجگان جموں و کشمیر حصه اول صفحه ۲۵) -

کافی چک در اسکرد و قید کردند و مردم بسیاری بسبب شتاباه تباہ شدند. همدی سال مردم گلبان که بهاراج گلاب ننگه محبوبس داشته بود در بهونجی فرستادند و در آنجا بکارکش و رزی مشغول داشتند. و در آن ساله بسبب بارش باران خامی فصل شالی بوقوع آمده بمگی دوازده لک خروار پیداوار بود بفضل ایندی علامت قحط مطلقاً ظاهر شد. و همدی سال ملک مان فرزند گوبرامان در حدود گلگت علم بغاوت افراشته متره بیت را قتل نمود و بهاراج عسکر طهر پیکر با فیری جنرل بهشیا را تعین کرده ساکنان یاسین را قتل عام کردند و ملک این در چترال مفور شد بهشیا را کبمال قتل در رجعت نمود و همدی سال ۲۶ ماه مار در محل جبه کدل آتش فروخته جسر جبه کدل سوخته شد.

و در آن ساله بهاراج خطه کشمیر را بفدوم خود نصارت بخشید و ذخیره غلات که از عهد سابقه موجود بود بقیمت دو آنه و چهار آنه خردار شالی فروخت کنایند چنانچه شخصی بیک خردار شالی بیک مرغ خرید ساخت. و اهل کاران دیں نیلام کلبهار و پیه بکار سازی دستبرد کردند. چونکه ذخایر شالی خالی شدند غلات نایاب گشت علامات تنگی ظاهر شد و قیمت خردار شالی فی الفور از قیمت چهار پنج روپیه متجاوز گشت. و بهاراج سلسله بندی پرگنات که از عهد چغت معمول بود گسته ملک کشمیر را بیت و تحصیل مقرر فرمود زمینداران

له ایضا صفحہ مذکور. ۲۰۸ تا ۲۱۰ - گوبرامان متوفی ۱۸۶۰ء -

۳ جنرل بهشیا را متوفی ۱۸۸۰ء - برائے تفصیل مزید رجوع کنید به ملاحظہ کشمیر

حصه دوم از صفحہ ۲۰۸ تا ۲۱۰ - ۲۱۰ مطابق ۶۱/۶۱ - ۱۸۶۰ء -

از باقیات عهد سابقه شانزده لک و پهل هزار و پیه معاف نمود. و بذات الالاه
 علم او اخر ماه مکر بطرف جموں بهضت فرمود. و در ۱۲۴۹ هجری با رونق بخش این دیار
 شده در ماه مکر رجعت فرمود. و در ملک تبیینگی غله علامات قحط ظاهر شده
 قیمت خردار شالی تا پنج شش و پیه عروج نمود موجب آن دیوان کرپا دام از جموں
 آمده بابت نفع قحط بسیار کوشش فرمود.

و در ۱۹۱۹ هجری سوم ماه حیثیه برخلاف عادت شبری از برف باریده
 بوقت عصر چندان عظمت تاریکی واقع شد که مردمان چراغها فروختند و هوا
 غبارناک و شرج زنگ شد چهار پایان بسیار قحط شدند. بیست و دوم ماه
 چهارم رونق بخش این دیار شد قریه نمبر پور بر کرپوه مثل احداث نمود.
 و باغ نشاط و شالما و شیرگل را ترمیم فرمود و در ماه اسوج بطرف جموں
 رجعت کرد. و در ماه مکر حسرت زینه کدل مع تعمیر زن گرد و لواحق سوخته شد.
 و در ۱۲۵۰ هجری راجه کپور خله سیر و حسیا کشمیر مسرت شد و بهمدین
 سال ۲۰ ماه مار و وقت پاس خیر زلزله سخت واقع شده در پرگنه کر و من
 و بانگل زمین ترقید خانه مایه زید ناشش ماه زمین در جنبش بود اما آزار حیا
 یکس نرسید. و بهمدین سال ملک مان بر علاقه پونیال پوشش آورده بخشی
 راهدی کش از گلگت بدافعت او عجلت کرده هر و م ساخت. بهمدین سال

۱۵ مطابق ماه نومبر تقویم انگلیسی - ۱۵ کرپوه مثل در کشمیر جنوبی میل

بطرف مشرق از اسلام آباد - ۱۵ مطابق ۱۸۶۳ - ۶

۱۵ پرگنه کر و من و بانگل هر دو در شمال مغرب کشمیر بطرف باره موله و گلرگ می باشد.

در پیشانی پادشاه در حیات در حیات با امان الملك الى حیات البطله صلح
وصفا موقوف کرده رجعت نمود.

همان روز با والی بونیزی رابطہ مصالحہ محکم شد و هر کس را از اهل
آن سواد انعام سالیانہ دخلعت فخره مقرر گشت. و در ۱۲۸۱ هجری بسبب بارش
ماه بجا درون محصول شالی نقصان پذیرفته اوایل ۱۲۸۲ هجری آثار فحوظ شد
و همانندیندت در فرزند گنیش نیندت در حضور الیور شرف گشته از تغلب
ستیز کاری وزیر پنون استغاثه نمود و خورد و برد و خیانت او لکهار و بیم
ثابت فرمود. بهار ج بنا بر انصاف آن ظالم تنگتر از حکومت معزول کرده
بجای او دیوان کر پادام مامور ساخت. و حکومت پنون وزیر هفت سال
و چند ماه بود.

دیوان کر پادام در ۱۲۸۴ هجری ۱۹۲۲ هجری برگردنی این دیار اقتدا
یافته پیش از ورود او وزیر پنون غلات موجودی عمداً هباده نمود که بمجلی
شصت هزار خورار در دما ت موجود بود. و دیوان حسن این نظام نفر شماری

له غنصر علی خان. ۳ مطابق ۱۸۶۵ - ۳۳ پنڈت برگوپال خستہ نیزہ بیالنگ
نزدت وزیر پنون کرده است.

«ایں مرد جاکش و متظم و تجربہ کار است و مغرور و کینه جو خود ستا و عیاش
و بے رحم و تخیل و سرکش و زشت خط. رعایا کثیر از دے بسیار رنگ است کنوں
در کوہستان حمل است و بے بر زبان هر کس که بعد تباہی کثیر حالاً به نراکی کوہستان
آمده است»
(گلدستہ کثیر حصہ دوم صفحہ ۲۲۴) -

درست کرده رسد مفت و از مقرر نمود. هر کس را تا آخر ماه اسوج آذوقه رسانیده مهراج
از روی همت و دیادلی چندین هزار خروار گندم از پنجاب خرید کرده روانه ساخت. و
دیوان مردم قحط زده را بیدل و نوال خوشحال کرده گندم پنجاب بقیمت انجیا از نان و خسته
بعضی مردم را مفت بلا قیمت بخشید. همچنین از ارجان نرسید. و در ماه کنگ یکبار
بقدر شصت هزار خروار شالی از دوات طلبا بیده بهر خانه یک فقره و از رسانیده اذنی القوه
قحط رفع شد. و ملک شمشیر را پنج حصه کرده پنج وزارت مقرر نمود. وزارت شهر خراسان
وزارت شوپیان و وزارت اننت ناگ وزارت کامراج وزارت پهار و فصل شالی را
تشخیص کرده به کار داران اجاره بخشید. و در یک سال بیت و دو لک خروار بعل
آمده مردمان بیدین آن سیر شدند. و علاقه در اوده و کرنا و که در جاگیر راجه
شیر احمد خان بگوید و پر چه نویس آنجا از راجه مزبور نوعی زنجیر و خاطر شده بخلی او
بجنور نوشت. و بهاراج بواخذة او افواج قاهره تعیین ساخت و شیر احمد
تا تقابل نیامده فرو شد و ملک ضبط خالصه گشت. بعد دو سال باز پناه
گزمین شده از پرگنه ناگام چند قریه جاگیر یافت از آنجا بوجهی تشویش یافته
باز فرو شد.

بعد چندگاه باز در پناه آمده بهاراج از پرگنه آذون چند قریه بوی
عطا ساخت. و بهمدین سال مردم شالیا از جور و اعتساف پندت راجه در در

۱۵ متوفی ۸۴۵ هـ - برای تفصیل محاربات راجه شیر احمد خان با افواج بهاراج و بزرگه
به بینید تاریخ جموں و ریاست مانے مفتوحه بهاراج گلاب سنگه صفحه ۹۲۸
۱۶ یعنی سال ۱۸۶۳ء (گلدسته کشمیر حصه دوم صفحه ۲۲۰) -
۱۷ اعتساف بر وزن افتعال بمعنی جور و تعدی -

پدگاه دیوان کربارام بحیثیت ازدحام متغیث شدند. و راجه دزد دیوان بیان
 ساخت که این وقت مردم شالبا فاجتماع بلو کرده اند مرا دتر ازنده نگذاهند.
 دیوان حکم داد که آن گروه شرور که اسیر کرده بیا رند. چون جنود سپاهان در هجوم
 شالبا فاجان درآمدند همه ناخوف سپاهان ترسیدند و فرود شدند و سپاهان تنجا
 آنها شتافته جمعی کثیر از روی غلبه هجوم از جسر حاجی راتهر در میان رودخانه گوه کل
 غلطیدند و افتادند از آنجمله بیت و هشت کس غرق آب شدند. و بعضی کارخانداران
 نامور محبوس داشتند بمصادره جبرانه رنجایندند. بعد انقضای عرصه دو ماه
 پندت راجه در هم بموت فتنه از دار دنیا در گذشت. مردی سخندان و جواد و دانا
 بود طبیعی موزون داشت و شعر و سخن قریح تخلص میکرد. و دیوان اشعار او مشهور
 و همدین سال فرزندان گویرامان از گلگت شورش برداشته و اقامت هزوم شدند
 و زنان طفلان آنها اسیر آوردند. و در ۱۲۸۳ هـ بمهر ۱۳۳۳ هـ بمهر راج که بشمیر آمده
 طایفه شالبا فاجان را از جمله باج چهل و هشت و پیه دو اوده و پیه سرفرمغان
 نمود. و در بدل آل کاغذ شامپ و دفتر اسناد مقرر فرمود یعنی تحریر عرضی
 و قبالة اسناد بغیر کاغذ شامپ ممنوع شد. و نیز قوانین عدالت مطابق قانون
 انگریزی مروج گشت. و همدین سال فوج قاهره بافسری زیر و آدر سنگه
 و کرنیل سنجی سنگه برای تخیر ملک دلیل که از گلگت سمت مغرب واقع است مامور شده
 و قوم زمیندار به سبب ابررداری بسیار ضایع شدند. و مردمان دلیل تاب
 تقابل نیاورده و فرود گشتند و افواج بهاراج بعد از هدم ماکن و مزایع آنها

بازگشت رحمت نمودند و بهنگام معاودت بباعث بارش برف افواج را ضرر شدید
رسیده بسیاری از سپاهان بیگاریان و چارپایان تلف گشتند. بعضی را دست پا
چشمال سوخت شدند. لکها نقصان کرده حاصل چیزی ندیدند. بعد از رو افواج
مباراج در راه مکر بجان بچوں نهضت کرده دیوان ماکورد اس بر حکومت کشمیر خضعا
یافت. و حکومت دیوان مکر پادشاه یک سال دشمن ماه بود.

دیوان ماکورد اس در ۱۲۸۳ هـ و ۱۲۸۴ هـ در ضبط و ربط امور مملکت
پرداخت. و در ۱۲۸۴ هـ و بای همیشه نظر برگشته قریب بیست هزار مردم از شهر روده
رگبری عالم بقا شدند. و درین سال فرمان مباراج تمامی کارخانداران دوا فروشان
برای تنظیم شمیمه دجیول رفتند و در معاملات و اغشال جنس شمیمه گرفتن تجویز یافت.
همدین سال راه های شهر را سنگین مدو تسکا و با همیال که از عرصه ده سال ممنوع بود
جایز گشت. و در ۱۲۸۵ هـ مباراج رونق افروز این بار شد پنج وزارت رانش
وزارت مقرر نمود. و همدین سال میر حسین قادری و عظیم الدین درالو بام سید جامع را

له مطابق ۴/ ۱۸۶۶ - ۵ مکرشته کشمیر حصه دوم صفحه ۲۲۰ - ۳ مطابق ۱۸۶۸ -

۴ میر حسین قادری فرزند ارجمند میر بهاء الدین منطقی است. در لغویت از مرزا غلام بیگ که غلیظه
والد ماجد بود تعلیم تلقین طریقه قادریه شرف گردید. در آخر شوق زیارت حرمین الشریفین
و بغداد شریفی غالب گشته عزم سفر کرد. و در اثنای راه بسیار داد و دوشل کرده در بین الله رسید
و بعد از آن مناسک حج ۲۲ ماه ذوالحجه ۱۳۰۰ هـ (مطابق ۲۴ اکتوبر ۱۸۸۲ هـ) بعارضه
و با رحلت فرمود (المخص از تاریخ حسن قلی جلد سوم ورق ۵۱) - از تالیفات آن
بزرگ کتاب فتوحات قادریه که مشتمل بر تذکره بزرگان سلسله قادریه است در کتابخانه
مخطوطات محکمه تحقیقات علمیة حکومت جموں و کشمیر زیر شماره ۲۴ موجود است -

مرتت نمودند و چهاراج برای ترمیم آن دو هزار و دویصد و پیه انداد فرمود و از روی قلت مصارف ترمیم آن با تمام نرسید. و در ۱۲۸۶ هجری دارای جمیع طرف کتیمیر نصبت کرده زمینداران را منجمله چهار تری معمولی و دو ترک معاف نمود که تعداد آن پنجاه و دو هزار و اربع و دو و نشتاد و یک است اما این سواد در ماه گهر بطرف جمیع رجعت فرمود. و در ۱۲۸۷ هجری باز سایه نزول انداخته در انتظام امور مملکت پرداخت. و طحا کور داس که بسیار سست کار و مریض بود از مزارعان و کار داران رسوم خود بزور بگیرفت چهاراج از او ضاع و اطوار او بیزار شده بر طرف نمود و بجای او باز وزیر پنون مقرر فرمود. حکومت دیوان چهار سال بود.

وزیر پنون مرتبه ثانی در ۱۲۸۸ هجری است حکومت افزاخته از روی محرمیت سابقه در معاملات و مقدمات جز و کل سخوی پرداخت اگر چه مردم متحد و چاک و بهوشیار بود اما از رعایا همیشه کینه در سینه میباشند با مردم شریف و عالی خاندان دوام نبرد مخالفت می باخت. و در ۱۲۸۹ هجری چهاراج ۱۷ ماه حبس در بلاد کتیمیر نزول یافته محال ترقیات ایجاد نمود. و در ساگزارهای مردمان تخم خشخاش افکنده افیون کشیدند و طفلان نارسیده مردمان برائے کشیدن افیون بزور بردند و در ملک او بیایر داشتند ابل عمه با خذر شو و مصادره ملک اغارت کردند. چهاراج را لکها صرف شده چیزی حاصل نیاید. همدرین سال ضلعه داران شهرت زور انداختند که چهاراج طفلان بی ختنه را بزور برده ملازم خواهد ساخت. موجب آن مردم عوام در عرصه چند روز

۱۶۹۱ هـ سلطان خود مختون کردند. همدین سال سکه مروجه مهاراجه گلاب سنگه که در
 نافذ شده بود قلب شد. و چون این است که بیوپاریاں از تقلیل نقره آن که بموجب
 خیانت اهل کاران همگی شورش شده رسیده بود واقف شدند. بنا بران قیمت آن
 بهفت نیم آنه ^{دیل} مروج نمودند. و مهاراج دریاں بموجب رانده قیمت آن شش آنه
 قبول کردند ازین رو در خزینہ عامره کپها رو پیہ نقصان عاید گشت و مردمان
 کشمیر را ضرر شدید رسید بسیار بیوپاریاں دیوالی شدند. پس مهاراج سکه
 جدید که یک طرف آن حروف فارسی و یک طرف حروف دوگری است بر نقره
 صافی سکه ساختہ بقیمت ده آنه ^{دیل} مروج کردند. همدین سال بازار
 مهاراج گنج در میان شهر و مهاراج بازار در امیر اکدل و عمارت لال مندی
 بالانرا از امیر اکدل تعمیر یافت. و از عهد سلطان کنند بازار خرید و فروخت
 اشیاء بروز جمعه بیرون مسجد جامع همیشه معمول بود مهاراج خرید و فروخت
 آنجا موقوف کنانیده مهاراج گنج را برای نام آوری خود رونق داد. و در
 ۱۶۹۹ هـ آتش و بای هر یضه مشتعل گشته خلقت بسیاری طعمه مؤکل اهل شد.

۱۶ یعنی ۱۸۷۲ هـ مطابق ۱۸۴۷-۶۱

۱۷ بیوپاریاں جمع بیوپاری بجای بازارگان و تاجر -

۱۸ ^{دیل} لفظ انگلیسی بجای دوچند -

۱۹ این سکه بنام چکی موسوم بود (کثیر جلد دوم صفحه ۸۰۱) -

۲۰ ^{دیل} بقول هرگوپال کول تعمیر مهاراج بازار و مهاراج گنج و لال مندی

در سال ۱۸۷۱ هـ واقع شد - (گلدسته کشمیر حصه دوم صفحه ۲۲۱) -

مہدران آیام ۱۲ ماہ رجب ۱۲۸۹ لوم دوشنبہ فساد شیعہ دینی بعمل آمدہ قصہ آں
در حصہ اول شرح و مختصر آنکہ بعضی مردم شیعہ بیرون مقبرہ سید محمد مدنی بنیاد
مسجدے افراختند و بروز عرس حضرت سید بزرگوار بعضی دباشان دینی دیوار مسجد
آنها براندختند اما میان خرد و چکر دہ شبانہ بچنگ و جدل پیوستند و میان مخلو و
گشتہ از حکام بالا ہیچکے پرداخت آنها نمود۔ در آن اثنا بعضی مفتریان شہرت
انداختند کہ وزیر برای تاراج مردم شیعہ بامتجو برداد۔ موجب کین تلاش او باش
جمع گشتہ خانہ های شیعہ را آتش کشیدند۔ و در یک پہر روز شش صد و نو خانہ
بسوزانیدند و مال منال آنها را تاراج نمودند۔ وزیر بیون بوقت چاشت موقع
فساد رفتہ افواج شاہی را برای مؤاخذہ مف ان فرمان داد و بعد حکم سپاہان قلعہ
دست تطاول دراز کردہ خانہ های سلمانان را غارت کردند و ہر کہ در راہ یافتند
بستہ کردہ محبوس داشتند۔ ہزاران مردم ملزم و غیر ملزم گرفتار شدند۔ از آنجملہ
سہ صد کس در محبوس فرستادند و دیگران باخذ جرمانہ رہا کردند تخریب فرقہ اسلامیہ
از کردہ شیعہ یاد و چند بعمل آمد۔ و بصلاح پندتان خواجہ محی الدین گنہ رو کہ بسیار
مالدار بود بہت تخریب بلوا ما خود کردہ ہمراہ ملزمان در محبوس فرستادند۔ و اہل شیعہ
مبلغات کثیر در دربار محبوس صرف کردہ اہل کار سرکار بخود مایل کردند۔ محی الدین بخیال
بہ گناہی چیزی از دست نکشید تاکہ شہادت شاہدان فرضی او را ملزم ساختہ بچاہ
ہزار روپیہ از و مصادرہ گرفتند و یک ہند و ہشتاد کس در بن خانہ رام نگری محبوس

لہ جلد اول از ہمیں کتاب صفحہ ۲۹۲ و گذشتہ کثیر حصہ دوم ص ۲۱۰ و ۲۱۱۔

لہ سید محمد مدنی عرف مدین صاحب نوشہرو (گذشتہ کثیر حصہ دوم ص ۲۱۰)۔

داشتند. و مولوی ناصر الدین راد و هزار روپیہ جرمانہ کردند و مردم شیعہ را دو یک
و ہشتاد ہزار روپیہ بابت تعمیر خانہ اعطا نمودند "جلگہ سوخت" تاریخ است۔ در
۱۲۹۰ھ مہاراج از خورد و برد اہل کارین انف شدہ ۲۹ روپیہ کہ در شہر رسید و کھیوٹ
زمینداری خانہ بخانہ مقرر نمود۔ اہل کاران را کھیوٹ زمینداری مرغوب نبود بنابر
انتظام کھیوٹ مردار شدہ اکثر زمیندار فرار شدند۔ و بعد انتظام کھیوٹ مہاراج اول
ماہ مگھ بجانب جموں نہضت فرمود و در جموں رسید وانی پرتاب نگہ فوت شد۔ و ہمدریں
سال وزیر پنون بابت طوی پسرد جموں رفتہ در پنجالیوان بدری ناٹھ نایب ساخت۔
و در ۱۲۹۱ھ ۱۹۳۱ھ سکہ تنگہ باقلب شدہ بسیار کان دیوالی شدند۔ و ہمدریں
سال باہتمام منشی ہر سکھاری مطبع تختہ کشمیر دریں باجاری شد۔ و ہمدریں سال لغٹ
گور در پنجاب راہ باہنال کبیر شیر نہضت فرمودہ دیوان کرپارام ہمراہ بود مگر یک نیم
پہر روز در میان شہر توقف کردہ برادر بارہ موکہ رحمت نمود۔ و ہمدریں سال نور سائٹھ
صاحب ۲۱ بھادردن بسقارت یار قند نہضت فرمود۔ ۶ کتکہ زیر پنون
دریں مہادری ناٹھ را نایب گذاشتہ خود در جموں رفت و ۷ روپہ بازگشت
رسید۔ و اخیر این سال مہاراج بشرف ملاقات و سیرائی ہند لارڈ نارتھ بروک

۱۲۸۹ھ مطابق ۱۸۷۲ء - ۱۸۷۱ء - کھیوٹ لفظ ہندی بمعنی خراج۔

۳۱ یعنی ۱۸۷۵ء (گلدستہ کشمیر حصہ دوم صفحہ ۲۲۱)۔

۳۲ مراد از طامس ڈگلز نور سائٹھ صاحب سی۔ بی مصنف "رپورٹ
آف مشن ٹو یار قند" است۔

۳۳ صحیح۔ "نارتھ بروک" (۱۸۷۲ء تا ۱۸۷۶ء)۔

بر کوه شمله مخطوط شد - و در سال ۱۲۹۲ هـ ۲۰ مار بهاراج وارد شهر شد که بیوٹ
 زمینداری که در ۱۲۹۲ هـ منعقد شد بود بصلاح وزیر پنون فسخ نمود - و همدرین
 سال نواب بهادر و راجه در جنگ از سیر و حنت کشتیر مخطوط شدند - و گوگر
 صاحب نام شخصی از ساکنان بزمین کتا بهای دیرینه شاستری قریب مشق شد
 خرید کرده همراه برد - و همدرین سال آشپز یعنی خوردا گپوٹ عطیه ملکه معظمه
 که بعضی صله انعام خدمات رقارت یا رقد بهاراج را عطا فرموده بودند
 ۲۰ ماه سادون بمقام حضرت بل جاری نمودند - و همدرین سال بای بهیضه
 ظاہر گشته تا عرصه ده ماه مردم بسیاری ره نورد عالم بقاشدند - همدرین
 سال محله کنگلی پوره بواقع آتش هفت صد خانه سوخته شدند - و درین
 سال ٹھیکه کاغذ شام بیت و یک هزار روپیہ چهره شاهی مقرر شد - و نیز
 سکه تنگہ مقلب کردند مردمان را نقصان بسیار عاید گشت - و بهاراج در
 کنگ بدال السلطنه جموں نہضت کرده از آنجا درآه مگر کمال حشمت و اجلال بای
 ملاقات شاهزادہ آف ویلز فرزند ملکہ معظمہ در کلکتہ رفت و در آنجا بوفور اعزاز
 و اکرام ہم ملاقات بجاء آورده ۲۳ پوہ باز گشت رونق افروز جموں گشت -
 و همدرین ایام برای هماننداری شاهزادہ موصوف در ہر جموں باسراف مبلغ
 کثیر تعمیر عجایب گھر ترصیص یافت و بروقت رونق افروزی شاهزادہ معروف

۱۰ گلدستہ کشتیر حصہ دوم صفحہ ۲۲۱ - ۵۴ ۶۱۸ -

۱۱ مراد از مستشرق معروف المانوی پروفور بولپر (دفتر فرہنگ حکومت بمبئی)

۱۲ است - ۱۳ یعنی کشتی دغانی - ۱۴ موزہ (Museum) -

اهل کاران مهراج تو اضع و تکریم و خدمات بلوازمات تحایف و نفایس عجیب و
پیشکشهای دلفریب بجا آورده خوشنودی همان حاصل نمودند. فقط.

سفارت یارقند

۱۰۰ چول یعقوب خان اتالین غازی از خود و ترکستان حمالک کا شغرو یارقند
و طرفان و اداری و غیره بلاد و امصار بتبع بیدریغ مفتوح ساخته سلطنت و سچ
در قیضه اقتدار خود در آورده در آن وقت شهنشاه روس دیار بخارا و تاشکند

۱۰۱ له یعقوب خان ملازم ملاخان حاکم خوقند متوفی ۱۹۲۰ بکرمی مطابق ۱۲۶۲ هـ.

(سفرنامه ترکستان اردو دلی هفت شیر سنگه لایبوی صفحه ۴۰)

۱۰۲ له کا شغریا کا شغریا شهرست خوب که به سه طرفش رود "لسی کچی" می گذرد. این شهر مشتمل
بر چهارده دروازه و سرامای بسیار است. شهر پناه و فصلیش بسیار سنگین و متین می باشد
برای صنعت پارچه بافی که بمقابل ترکستان بسیار درازان می باشد خیلی شهر است.

از همه اجناس پنبه و نمک زیاده پیدا می شود (ایضا صفحه ۴۸).

۱۰۳ له یارقند شهرست کلان تر از کا شغریا و بخوبی آباد. بازارهایش مسقف مثل بخارا و سایر
اجناس خوردنی مثل غله و میوه حیات بکثرت پیدا می شود. در ایام حکومت یعقوب خان
چند نفر از تاجران کشمیر نیز بود و پیش میگردید (ایضا صفحه ۴۹).

۱۰۴ له تخیر شهر تاشکند یا طاشقند بر دست روسیان در ماه حبیه ۱۲۶۳ بکرمی مطابق
مئی و جون ۱۲۶۱ هـ حاصل گشت. هفت شیر سنگه در وصف شهر طاشقند می نگارند:

"این شهر (طاشقند) بسیار عجیب کلان است. از ماه حبیه ۱۲۶۳ بکرمی

دقیقه شاه روس او را تخیر نموده است پایه تخت ملک ترکستان ساخته ۴۴

سمرقند و خوقند را متصرف شده قصد کاشغرمیداشت. اتالیق غازی خواهر
زاده خود سید یعقوب خان که از احفاد حضرت علی ثانی بود در پیشگاه سلطان

است. این شهر بر چهارده ابواب درج ذیل مشتمل است. ۱- سمرقند، کلانی،
دریچه، بیشکالی، کمیش، کوپکائی، کاشغاری، میزکی، پخته بل، پیشکی،
کاره سران، سیه ری، چکی، کوکجه. شهر طاشقند سه سرای هندو اکثر
سرای همگی اسلام دارد. این شهر برای میوه جات انگور و سرده و نربوزه
و ناشپاتی معروف است. تا ایام مار (چون) سرسبز و شاداب می ماند.
شهرستانیت خوب زیبا و دلپسند و له در ایام سرما بدست سرد می باشد.
(ایضا صفحه ۳۶۹) -

۱- سمرقند شهرستانیت عجیب دلپسند مشهور بر آب انبار و باغات و مقبره امیر تمیم
متوفی ۱۷ شعبان ۵۸۵ هـ که از سنگ گیشم ساخته اند. (سفرنامه مهنته شیرنگه صفحه ۳۳) -
۲- خوقند شهریت لطیف که بر سر کثرت میوه جات و باغات در تمام ترکستان مشهور است.
درین جا کاهلریشم بیاری می شود. اسپان آنجا عمده ولایت تعریف اند. از قسم پیدا و
پنبه از همه جناس زیاده پیدا می شود. درین مقام کاشت گندم در ماه چیت مطابق
ماه مانج و اپریل می شود. و از همه حبوب و غلات گندم با فراط می شود. این شهر علاوه
بر مسلمانان محل و سکن قوم موسوی (یهودی) نیز است. بوقت سیاحت مهنته شیرنگه
حاکم خوقند خدایار خان (عمر ۳۵ سال) بود. در آن وقت از هندو ۱۲ نفر مقیم
خوقند بودند که بگی از شکا پور (سند) تعلق داشتند (ایضا صفحه ۳۸) -
۳- مراد از یعقوب خان حاکم یارقند است -

عبدالعزیز خان براه بخارا در استنبول راهی ساخت. و سفیر مذکور چپ سال در دیا
سلطان موصوف گذرانیده رابطه تقرب حاصل نمود. و در ۱۵۳۸ هجری رجعت کرده
از راه جتو و اردخه گردید و بسبب مسدودی راه لدرخ میم زمستان در خا
خواجہ شاه نیاز نقشبندی گذرانیده اوایل بهار سمت یارقند نهضت کرد و در آنجا
یکدوماه گذرانیده در ماه گهر ۱۳۸۸ هجری بازگشت آمده براه باره موله در حبس ابدال
مہنگام اتفاقا حلقه گورنری ملاقات لغٹنگ گورنری پنجاب فایز گشت و از آنجا
در کلکنه رفته با گورنمنٹ عالیہ آٹھا و یک چینی مربوط و مضبوط ساخت و از
آنجا در استنبول رفته بخوف و بیسیان سلطنت کاشغرا مطیع و منقاد دولت
دوم گردانید چنانچہ وکلای شاه یورپ بر عهد نامہ او دستخط نمودند. و
عبدالعزیز خان تمغای شاہی و خلعت مہابی مع دو ضرب نایب و یک ہزار
تفنگ و دیگر اقام اسلحہ و امتعہ نوازش کثیر سفیر مذکور را ہمراہ داد. چوں
سفیر مذکور در کلکنه رسید از پیشکامہ گورنمنٹ عالیہ برای اتفاقا و رابطه
خلعت و سدا سفیر سرکار انگلیسہ سر و گلن فورسٹھ صاحب ہمراہ خود شدہ
و در ۱۲۸۷ هجری ۱۹۲۷ م روانہ یارقند گردید و اخراجات سفارت مذکورہ مہراج

۱۷ عبدالعزیز شہنشاہ ترکیہ فرزند سلطان محمد بود. بنا بر تاریخ ۲۵ جون ۱۸۷۷ (۱۲۷۷) م
بجائے برادر خود سلطان عبدالحمید خان تخت نشین شدہ و در ۱۸۷۲ (۱۲۷۲) م مغرول
گشت. (قاموس الملک بہر جلد دوم صفحہ ۶۲) -

۱۷ مطابق ۱۸۶۸ م - ۳۳ متوفی ۱۲۳۵ مطابق ۱۸۲۹ م - ۱۷ لغٹنگ نفطی است
انگلیسی بمعنی نائب - گورنر بمعنی ناظم و حاکم -

بر خود گرفته بود اما از دست کارگذاران لداخ خدمات شایسته بعمل نیامد
چنانچه سفارت مسطورہ از لداخ چهار منزل بیش قدی ساخته لوازمات لابد بہ
میسر نشد بنگی باعانت سید یعقوب خان محدثی چند دربار قند رسیدند۔ و در آنجا
اتالیق غازی بجاریہ بغداد در او چلی رفتہ بود و سفیر برطانیہ را ملاقات و میسر
نشده بہ رجعت قہقری باز آمدہ در کشمیر رسید۔ و اکبر علی خان حاکم لداخ بعلت نا اہمترنجی
ضروریات راہ یار قند یک سال محبوس گشت۔ و در یار قند سگہ و خطبہ شاہ روم
جاری شد۔ سید یعقوب خان سفیر بابت ادائی شکر بہ آن و تقرری خراج مع مخالف
بیشمار در ماہ کتک ۱۲۸۹ھ وار د شہر شدہ روانہ استنبیل گردید۔ و در سنہ ۱۲۹۰ھ
۱۹۳۰ھ بہ سفیر گوہرمنٹ عالیہ یعنی فور سائٹ صاحب ہمراہی سید یعقوب خان برکہ کشمیر
۲۱ ہجادیون روانہ یار قند شدہ بحسن انتظام کارگذاران مہاراج بعیش آرام
در یار قند رسید۔ و با اتالیق غازی سلسلہ محبت و اتحاد استحکم کردہ کہ بطنی تجارت
در آنجا گذشتہ و در ۱۲۹۱ھ رجعت نمود۔ و بمرافقت او سید یعقوب خان در کلکتہ
رفتہ باز با گوہرمنٹ عالیہ رابطہ محبت و موافقت درست نمود و بجلد ہی حسن
خدمات سفارت مذکور از پیش گاہ گوہرمنٹ عالیہ سید یعقوب خان را بعبوض سند جاریہ
حضرت میر سید محمد ہمدانی قدس سرہ کہ آنجناب را از عہد سلطان سکندر در کشمیر بطور

لہ اکبر علی خان (دزیر) ۱۸۶۸ء تا ۱۸۷۱ء۔ اکبر علی خان یا سید اکبر علی خان اولین حاکم
لداخ است کہ بنام وزیر موسوم شد۔ در لداخ قانون جموں را بانی نمودہ سکہ بنام مہاراجہ
کرد۔ بکٹ باغ در لکیہ از وی یادگار است۔ (تاریخ جموں ریاست ہائے مفتوحہ صفحہ ۴۲۲)۔

۵۷ متوفی ۸۵۴ھ مطابق ۱۸۴۵ء۔ برائے تفصیل از نگاشتنش مراجعہ کنید تا تاریخ حسن جلد سوم

در تاریخ حسن جلد سوم

دوام برای مصوف خدام خانقاہ علی مقرر بود مبلغ دوازده ہزار روپیہ چہرہ شای
از خزانہ عامہ کتیمیر مقرر داشتند از آنجا در استنبول رفتہ در ۱۲۹۲ھ از راہ روس
بطرف یاقند ہجرت کرد۔ و در ۱۲۹۳ھ ۳۱ ساون از یاقند واپس آمدہ برہ ہنرہ
در روم رقت۔ در ان اثنا ارکان دولت سلطان عبدالعزیز خان را معزول کردہ
بر موقع عزل از جان گذاریندند و عبد الحمید خان را بر سر سلطنت جلوس دادند۔
باستماع این خبر شاہ روس یورش آورده با دولت دوم جنگ پیوست و بعد محاربت
و مقاتلہ بسیار فیما بین سلطنتین صلح واقع شد۔ ہمدان سال یعقوب خان اتالیق ہم
اہل کاران خود قتل آورند موجب چینیان فوراً یورش آورده سلطنت یاقند
را متصرف شدند۔ فقط۔

در ۱۲۹۳ھ بہاراج بالارد لبتن و بسیاری ہند در مادہ پور ملاقات
کرده پنچہزار ہندوق فل و یک توپخانہ کھر باٹری بابت حفاظت سرحد

۴۴ قلمی ورق ۱۲ و ۱۵ و ۱۶ - ۳۵ از ۹۶ تا ۷۹۳ مطابق ۱۳۹۳ تا ۸۱۹ھ مطابق ۱۳۴۶
سلہ عبد الحمید خان ثانی سلطان ترکی فرزند سلطان عبد الحمید خان برادر سلطان عبدالعزیز
بود۔ بتاریخ ۱۵ شعبان ۱۲۹۶ھ مطابق ۱۸۷۶ھ متولد گشتہ در ۱۸۷۵ھ سریر آرائے
حکومت شد۔ در آخر چوں غلیبہ دستور یان شد سلطان عبد الحمید خان در ماہ جولائی
۱۹۰۸ھ از سلطنت معزول شد (قاموس المشاہیر جلد دوم صفحہ ۵۸)۔

۳۵ ۶۱۸۷۷ - ۳۵ از اپریل ۱۸۷۶ تا ۲۸ اپریل ۱۸۸۰ - ۳۵ مادہ پور
قریباً ۱۵۰ میل بطرف جنوب شرق از جموں۔ ایہ قریہ بین ریاست
جموں کشمیر و جمہوریہ ہند فاصل است۔ ۵۵ نجر باٹری یا پاتری فوج است کہ بر

گلگت انعام یافت - و همدین سال ۱۱ راه اسو ج ۳۳ دیوان کرپا رام
مدار المهایم دولت جموں دنیای فانی را پدر و دمنود - مردی سخندان و عالم
و فاضل و مدبر و موقر و مهذب و اخلاق بود در وجود و سخانی همتا - تاریخ -

دیوان صدر کاشمیر و الجاه و ذوالجود و کرم
رفت از جهان پذیر جهان سوخت از نارالم

از بهر نازش عیان بی پا و سر شد در جهان

عدا عطا غفل و فاضل چشم " محترم

بعد انتقال او فرزند ارجمندش دیوان انتت رام که در علم و فطانت

تمت از یاد بر مصیبت المهایم اقتدار یافت - و در ۱۲۹۷ هـ ۱۹۳۷ م بهراج

۸ ماه حبس به مقام اچهل قیام ساخت و مردم زمیندار که از جور و جهای

اهل ران و زیرمقیور شد بدند برای استغاثه آمده عرصه ما گذرا بنید

بهراج حکم داد که از چکله داران و اهل عمله مطالبه حقوق خود بطور خود

نمایند - و بعد در حکم مردم استغیث چکله داران و عملداران را دست

اندازی کرده از بی مروتی دقیقه فرونگذاشتند و چند کاس را رشوه رسوم

قاطران سوار شده جنگ می کنند - ۱۰ گلگت کاشمیر حصه دوم صفحه ۲۷۱ -

بقول هر گو پال کول حسته از تصنیفاتش گلاب نامه و گلزار کشمیر یادگار است -

۱۰ بعد از اخراج اعداد حروف اول و آخر سنه هجری ۱۲۹۳ مطابق

۱۸۷۶ عیانی می شود - ۱۱ در کشمیر جنوبی قریب پنج میل از اسلام آباد

واقع است - ۱۲ چکله دار بهندی بمعنی جاگیر دار -

بازگشت گرفتند و چند کسان با ستغاثه زمینداران مجبوس شدند تا عرصه
یک هفته در اجماع حاصل حصص و بهیمن بود - وزیر پنون که شریک خورد و بر دهر
بود نهایت دلخون شد - عاقبت مهاراج را ازین اراده میکرو حیل با د
آورده مستغنیان در چاه حبس و جرمانه انداختند و وزیر پنون ازین حرکت
از فرقه زمینداران رنجیده خاطر شده در فکر تخریب تغذیه بها افتاد
چنانچه وزیر موصوف اوایل بهار با فرقه زمیندار کھیوٹ مقرر کرده بود و
مردمان فصل ربیع بطور خود چینه کرده قیمت آن سیرکار رسانیدند بهنگام
خریفة وزیر پنون بمع اعلی رسانید که زمینداران مال خوری کرده بیکه ان سیم
سیرکار ندادند مهاراج دل تنگ شده فرمان داد که از رعایا فصل ربیع
بجنس بگیرند و آئینده ضلعی محصولات نمایند - موجب آن عمده داران خانه پالی
کرده هر جا که جو گندم یافتند جبراً بردند و ملک بر شوه و مصادره غلات
کردند - بهمد آن سال مندر زمین سوامی پائین حبه کدل و مندر پرتاب
سوامی در رعنا واری تعمیر یافت - و محصول در نکاح بنسبت خاوند عالم
شش و پیمیر شد و بهمانند نیندت در از دفتر دیوانی معزول گشت -
و مهاراج ۸ ماه اسوج بطرف جموں بهضت فرمود و بهمد راں ایام زیار
حله قمیری در هر دی حسن انعقاد پذیرفت مهاراج بکمال شوکت شان

۱۰ گلدسته کشمیر حصه دوم صفحه ۲۲۲ - ۱۱ خانه پالی بمعنی خانه تلاشی -

۱۲ گلدسته کشمیر حصه دوم صفحه ۲۲۴ - ۱۳ یعنی سال ۱۸۷۵ - ۱۴ ایضا

صفحه ۲۲۲ - ۱۵ بهمانند در فرزند گنیش نیندت متوفی ۱۸۷۵ - ۱۶

شایان شامل جلله عالی گشته از حضور ملکه معظمه اورا پنج خطایک تطاب عطا
شدند سپهر السلطنه جنرل عا که انگلیس سر فزار شمالی شیر خاص قیصر سرهند اند
و بجای ۱۹ ضربات توپ ۲۱ ضرب توپ سلامی او مقرر فرمودند و دلیولان جولای
سهای را تمغای شتار آف نندیا عطا کردند - مقدار آنحال بتاریخ ۳ ماه سوچ
مطابق ۶ شوال ۱۲۹۴ هجری بازش باران اشتداد نمود - روز دوم شهری از
برف بارید - ۱۱ شوال بوقت چاشت بانش دقیقه زمین بجنبید - دارو حذر
بسیار غلیظ تا عرصه سه ماه و بیست روز بارش باران مثل تارا از آسمان
برابر متفاطر بود تا تاریخ ۱۱ باران غم گفته اند تا پنجماء روی آفتاب کشی دیده
در ماطیانی گشت و نالایک و لر سیلاب نمود اکثر اوقات زلزله تا متصادم
بود - و در موضع کونده بل شانزده خانه زیر زمین فرو رفت و فصل شالی
و اجناس در صحرا بوسیده گشت و در شدت بارش هر چه درو شد بود
جمع خرمن ها کردند و در آنجا هم بخار کرده بوسیده شد چهار پایان سقط
شدند - و زیر درخت تحصیل یک پلاژ فرستاده مردمان را بخش و آزار
سخت کابند - همدران یام زمینداران وزارت کامراج برای تباری تاله
برقی سمت گلگت به بیگاری بردند و در شالی معطل مانده موجب آن وزارت
مذکور زیاده تر ویران شد - مدعا که فصل شالی چنبه کرده هر دو هفته
بسرا بردند همگی هفت لک خروار عمل آمد و در زمستان علامت قحط ظاهر
نشده دوسه لک خروار غله که ذخیره سابقه موجود بود غله داران بکار بردی

ع ۱۲۹۴ هجری مطابق ۱۸۷۲ء - که کونده بل نزد نابل -

بردند. اول به آتش قحط شعل گشته زمینداران بابت تخم محتاج شدند و زیر
 حکم داد که در ملک هر کس خانه یالی سازند هر جا که شالی یا بند بزرگ باشد و حیال
 اهل محله زمینداران اسه فقه خانه یالی کردند و رشوت نگرفتند. بعد در این فقه
 آتش قحط بهیجان یافته قیمت خروار شالی تا شانزده روپیه عروج نمود و تاریخ
 آغاز قحط از سال غده یافته اند. مدعا که سبب ناخوشی وزیر و تاراج عمده
 ملک بایه ی وقوع آمده مردمان مثل سگان بر شوارع و حیال فوت شدند اکثر
 بعد از آن طعمه سگان گشتند راههای پنجاب بسیر رسد و بود. وزیر کسی را
 گریختن نداد. بیت -

چو خواهد که بران کند عالمی دهد ملک رنجبه ظالمی

مردمان این دیار را قضا از حق بود لیکن بنیج ظلم وزیر بزرگان از جان
 درگذشتند. روزی چند زمینداران تاراج اشرار در پیش وزیر استغاثه کردند
 وزیر گفت بروید این وقت چهاراج در اچهل نشسته است شما را و اسی خواهد
 کرد. روزی در مجلس او شخصی می گفت که الحال ملک شمشیر خراست وزیر گفت
 هنوز خراب نیست دل من میخواهد که از اینجا تا رام بن خسر امکان نشود.
 حاکمان وزارت کما راج بیشتر در تحریب مردم کوشیدند. چنانچه طاکور کوٹھ
 تحصیلدار از بنه گیری میر مقدم را عریان کرده آتش را بسمان بسته و بسمان
 بدست دخترش داده در میان ده شهر ساخت. و مقدم بولینگ و زوج او
 عریان کرده و انورا را آهنگر طلبانیده بدست مقدم داد که زوج خود را

شهر گاه از انبوه گرفته میفشارد. از لابلای وجه صابریط زمیندار را چوب چرخ
افروخته در میان شهر گاه داخل ساخت و را میچند ناظر شخصی نشانش در دهن انداخت.
بچنین خلقی خدا را عذابهای گوناگون کرده معذب داشتند که تشریح آن سبکچه نتواند کرد.
هر کسی را که حیات مستعاره باقی بود دو ماه بر اکل کاشنی دشتی و اشیای غیر ماکولی قناعت
کرده دو ماه از قوت قوت لایموت حاصل نمود و دو ماه بر ساگی و شلغم بسر برد پس در میان
شهر نهر شماری کرده فی نفر نیم آذین شالی بوسباده که بضاعت آن یکی نیم پاد و برنج بوسید حاصل
می شد بعد دو پانزده روز بطور رسد دادن مقرر نمودند. و در بازاری و پیه چهار آذین
برنج خاک لوده میفر و خنند و خبازان یک آذین نان بیکد پیه میدادند. با وجود این قدر خرابی
مکان تصنیع مخلوق سبکچه اطلاع آن سمع چهار ج نرسانید و زیاده را هر دم تشفی دلی میکرد.
در ماه سادون چهار ج را از گورنشت عالیله در خصوص بی انتظامی قحط شکایت رسید موجب
آن برای تقشیر این قحط موجب حکم حضور اقامت این طور رساله در حالات قحط و خرابی ملک نظم و
نثر تصنیف کرده بحضور فرستاد. و چهار ج را دیدن آن جلگه خون شده همان لحظه دیوان
اننت رام برای انتظام قحط بجان خط مامور ساخت و شوابع پنجای مفتوح شد. وزیر بیون
هفت سال و دو ماه حکومت کرده بفرمان گورنشت عالیله معزول گشت. ۱۲۱۱ هجری قمری
رفت.

دیوان اننت رام ۱۵ هجری در ۱۲۹۵ هجری بر سرند حکومت کشمیر جلوس نمود
و در حسن انتظام در رفع تشویش قحط اهتمام تمام بکار برده مردمان بغیر خوردن و بردن
سیر شدند. و مستغنیان را بر کار غذا داده سماعت میکرد و هر کس را بعدل و داد و نوال

خوشحال می ساخت. و بهاراج از روی بهمت و جوامردی بقدریک لک نود و
پنجاه هزار و هفتصد چهارده من غله بوزن انگریزی از اقصای پنجاب خرید کرده و به
قیمت و گزیه آن سی و نه لک هفتاد و نه هزار و چهل و دو پیله چکی داده و در کشمیر
نشانید. و در پنجای قیمت آن شش لک پنجاه و هشتصد و چهل و نه روپیله چکی
و وصول شد آنحضرت آن سی و سه لک و شصت و چهار هزار و دو و صد و سی
چکی بعلی مدد یکین غلات مذکوره بموجب بدهی مردمان کشمیر بعضی در راه افتاد
بوسه و گشت. و بعضی بخورد و بر دستنظامان سرکار در گذشت. و بعضی در مصرف
مساکین و غریبان بکار آمد. و بهاراج را بموجب خیانت اهل کاران ناحی نقصان رایگان عاید شد.
مدعا که دیوان و دیوان تهر و داریات و بر موقع شول و پنجاب بجایه و سه متحد خانه مقر بودند
که مصیبت زدگان و غلظت دارانجا فراهم کرده آذوقه میدادند و مصارف آن هشتاد و هشت
روپیله چکی می نویسند. غیر از این کاران شهر مردم قحط زده را بسیار پرورش کردند. از آنجمله خواجه
شاه و الله شال زیاده از ده هزار روپیله در بذل نوال محتاجان خرج نمود. و دیوان برای

له ملک التجار خواجه شهاب الله یکی از اکابر رؤسای کشمیر بود. پیش از قوم گناهی است که در کشمیر
توسل حضرت شیخ یعقوب صوفی و ملا فیروز بابا داود خاکی مشهور است. در تجارت شال تبریز
بود که شالها شرکت تجاری که علاوه بر شهرهای هند در کابل و تجار آریا گنت می شد. نزد بهاراج
در شیر سنگه پرتاب سنگه مرتبه بزرگ داشت. بهاراج پرتاب سنگه در مراسلات و خطوط
اداریه دولت آریا خواجه شهاب الله خطاب می کرد. و فائش در اخیر صفر ساله مطابق
۱۸۹۲ م واقع شد. از خواجه شهاب الله رسیده که خواجه غلام حسن و دوم خواجه نور الدین
و سوم خواجه سعد الدین یادگار ماندند. ماسوائی آخرالذکر لقبیه دو فوت شدند. ۳۳

آسودگی قحطزدگان کارخانه جات مادی در شهر احداث فرمود و مردم بسیاری
 در حرفه کارهای مشغول آشته هرگز با اجرت نقدی و جنسی عطا نمی فرمود. و معتبران
 خود هر سو فرستاده نگاره اجناس از پرگنتان طلبا نیده شهر را سبند و غله فروشا
 را مصادره فرمود و خیمه از آن باخذ جرمانه متنبه ساخت. ۲۵ ماه اسوج پنجاه هزار
 خردار شالی از پرگنتان آورده عموماً فی نفر سه تنگ تقسیم داد و ضعیفی گذرات که در زیر
 کرده بود رفع نمود. و محکمه دیوان مال احداث فرمود و محکمه زمینداری فسخ کرده
 فصل شالی را تشخیص کناییده مستأجران تفویض نمود. و همدان یام ۱۱ ماه مگر
 دیوان جو الاسبهای و وزیر عظم جموں از دنیا دگ گذشت دیوان بمبئی تا پنجره و
 ماتمداری کرده ۱۵ ماه مگر تفریبات لارڈ لین و سیرانی بند که برکوه شمله
 مقرر شد بود بر جناح تعجیل سمت جموں رجعت فرمود حکومت او دینیم ماه بود.
 دیوان بدری نانه اول ماه مگر ۱۲۹۵ هجری بر حکومت کشمیر استقل
 یافت از بکه نرم دل و متخل بود سیاست کمتر داشت بر عایت حبلی قوم خود را
 بسیار رواج داد. و درین سال فصل شالی بمبئی یازده لک خردار هر دو حصه عمل
 آمده قحط طبع نشد. و از هر سو غوغای الجوع الجوع همی بود مردم بسیار
 از جان در گذشتند و تمامی اشیای خوردنی گران شدند. روغن زیتون
 سیاه. غل شکرتین. زنجبیل. مرچ سیاه. مرچ سرخ. پیاز. غناب
 نیلوفر. کاهریان. بلبله جات. سنای کئی. گل سرخ. آفتیون. تخم شلغم
 مختص زشت بمیر کشمیر و تهمه منشی محمد امین فوق موص ۲۰، ۲۱، ۲۲ و تاریخ اقوام کشمیر جلد اول
 صفحه ۳۳۵ و ۳۳۶ - ۱ یعنی ذیل ۸۷۸ - ۱ دیوان بدری نانه مدن -

تخم خشکاش - چشم گو سفند - پنجه نان - گندم فی روپیہ یک تار می فروختند و پنج
 و آرد گندم و آرد مکاشی - و مغز سنگا ره - و گوشت گو سفندی روپیہ سه تار
 مروج بود - ساگ کرم دوازده آشار - شلغم خام نه آشار - تربشش آشار فی روپیہ
 غنیمت میدانستند - و زلزله ما همیشه متراکم می بود - و بواسطه آتش هزاران
 خانه مایهه شدند - و بعضی جا مایهه سبب آتش واقع می شد - و از ماه کتک
 بارش باران مسدود بود پنجم ماه چاکن بگی یک دز برف بارید بعد از آن آتش
 باز سقط باران بود و مرغان خانگی معدوم شدند - بیت :-

گشت گیرنگ کشور وادی یوم دوشهر کرد آبادی

همدران تایم ۲۰ ماه سادون از جموں تا سرنگرنار برقی جاری شد
 و اوائل سال ۱۲۹۱ با بنوئیکبر و مردان علی خان و غلام جیلانی و عبدالقادر چند
 کس از پندتان دہلی برای دفع قحط بکشیر آمدند - و موکل بهیضه که از چندگاه
 و از جموں شده بود میرافت اہل کاران ناگہانی دوشهر رسید نو اب مردان علی خان
 کہ از عمدہ کارگزاران بود ۲۱ جلیہ منتظم ملک عدم ساخت و غلام جیلانی ہم سباد
 اہل داد - بعد از تاچیل روز هزاران جان ہمراہ گرفته بجانب جموں رجعت کرد و بموجب
 انتظام اہل کاران آتش قحط روز بروز ہیجان یافت - عاقبت الامر مہاراج بدست
 والا ۲۵ ماه مارک دوشهر نزول فرمودہ در بارہ دفع قحط بسیار کوشش نمود و از
 نرخ شالی کہ سابقہ یک و پیہ علاوہ کردہ بود معاف شد نرخ آن در روپیہ

۱۸۷۸ - ۶۱

۷۰ برای تفصیل مزید ببینید ملاحظہ کنیہ حصہ دوم ص ۲۲۳ -

یکتور قدیم معمول داشت. و میوه های خام از دما ت آورده در میان شهر
 وافر گذاشت و در معمولی سابقه موقوف کرده یک صد و بیست دوکان در
 شهر برای فروختن غلات مقرر نمود. حسب تجویز گورنمنت عالییه قم چهار تنگی معمولی
 شاهان ماضی که قم آن یک کک چهار هزار و پانصد خردار بود معاف نمود. فصل
 اجناس را بمثل پنج توده کرده قم آن بیست و یک هزار و دو صد خردار تخفیف فرمود
 و زندکاح مسلمانان بیست و یک هزار و پویه سقاط نمود. و محصول اعیان که الحال
 چهار کک بود دوش هزار و پویه معمول بود معاف فرمود. و باج طایفه داران
 دوکان داران بنقد و هفت هزار و پویه تخفیف یافت. و در ملک نظر دیکر کرده
 بمکی یازده کک خردار هر دو حصه سوائی جاگیرت بکمال مند و آن را پندتان حجت
 شدند. پندت هر گویا پان خسته که از غرق کردنی قحط زدگان سال گذشته
 در گورنمنت مخبر شده بود و مژده بنوی صاحب در تحقیقات آن بودی ثبوت کامل
 ندیده بنا بر آن از گورنمنت عالییه انفصال این مقدمه با اختیار مهراج گذشتند.
 پس این مقدمه هر گویا پال اعدام وجه ثبوت کامل ملزم گشته مع برادران معراج
 خود در کوستان جموں محبوس شد. و اول ماه کنگ عدالت بنچایت در مهراج
 قرار یافت. بعد انتظام این مقام مهراج ۲۰ ماه مگر بطرف جموں نهضت
 کرده بدری ناظم بر حکومت کشمیر بدتور استقلال یافت. و ابتدائی مقدم
 مهراج بازش باران مفقود بود ۲۵ ماه مگر در تازات آفتاب هوای دمه

۱۰ برای تفصیل مزید رجوع کنید به گذشته کثیر حصه دوم از صفحه ۲۲۴ تا ۲۲۶ -

۱۱ مراد از ایف - مهنوی صاحب ریزیدنت نیپال است (ایضا صفحه ۲۲۷) -

پیداشده تالاب اولو دریای بهت را یکبار پنج بندی نمود. ۵۰ ارپه نیم درعه
 برف پائید و از برودت هوا درختان انگور و انار و چهار مغز سوخت شدند.
 آخر ماه ماگه دریای بهت مفتوح گشته قحط همیده زکال و کاه خشک بر قحط غلظت
 یافت و مردمان بسیار سختی کشیدند. و در ماه مگر مژده سوم صاحب برای خرید
 کردن اسپان بار برداری بابت مهم کایل و رد و یافت و در خریدی اسپان
 مردمان را آسیب سخت رسید. همه ما بر شوه و مصادره و جرمانه تنباه شدند.
 و در ۲۹ ماه بمقتضای بشیت بیچون ۲ ماه بیسکه زحل از خانه حوت بحمل آمد
 و سعت فراخی بهم رسید. ۲۰ ماه جیسمه باران رحمت زمین و زمانه را سیرانی کشید
 فصل ربیع غالباً چهار لک خردار پیداشده آثار قحط رفع گشت. و بهار ارج
 ۲۰ ماه ماردار دای دیا ر شده شش نارت را چهار وزارت مقرر ساخت و
 سکه فلوس انجید نمود. و در ماه بهادر ۱۹۳۴ سکه بکپیوت زمینداری خانه
 بخانه مقرر شد و بعضی دعات بجای صدر و بیه پنجاه روپیه مقرر نمودند. و در
 بعضی دعات بجای پنجاه روپیه صدر و بیه پنجاه فرمودند و زمینداران مجبور شد
 دمه گرفتند و بجهت بعضی دعات آباد و بعضی ما ویران شدند. بعد از نظام کپیوت
 چهار ارج ۲۱ اسوج بطرف جمبول رجعت فرموده از آنجا برای ملاقات لار درین
 صاحب لیرائی هند روانه لاهور گردید. ۲۰ مگر بهارانی فوت شد. در آن اثنا
 ساکنان علاقه کلکت بابت مطالبه حقوق معمولی خود که در دادن آن بهمال شده
 بود شورش کرده چند کس از سپاهان شیر قلعہ قتل آوردند. و باستماع این

خبر چهارج برای سرکوبی باغیان سه هزار سپاه مامور ساخت. و بابت بار برداری
 و رسانیدن غلات تا حصوره زمینداران به بیگاری بردند بسیاری از جان تلف
 شدند و هزاران مبلغ در مواخذة رشوه برای گرفت و گذاشت بیگاریان از زمین
 گرفتند شور طبعان کثرت حصول مطالب خود سر داشت و نا حق کثیری را تباہی کردند.
 همدین سال وزارت ما حفاظت تھانه پالین مقرر گشت. و در سال ۱۲۹۸ م ۱۹۳۹
 چهارج ۲۲ ماه جمیع کثیری رسیده تر میم کیوٹ فرمود. همدین سال چهارج تھانه
 برای سیرو یاخت کثیری آمده بعد دو ماه رجعت نمود. و همدین سال ۱۱ ماه حجب
 ستاره تاجدار هنگام صبح از مشرق طلوع نمود و بعد چهار ماه غایب شد.
 همدین سال جنس غلات را پنجاه هزار روپیہ محصول گذر قرار یافت و در خقان
 زرد آلوده و از ده هزار روپیہ باج مقرر شد و ترقیات را ترقی کرده بدعا
 موفور اعدا گشت. و در ماه ساون مزاج چهارج بعثت ذیابیطس موقوف
 شده بنا بر آن ۲۰ ماه اسوج بطرف جموں بنضت کرد. و همدین سال قلعه
 حصوره اہل کاران آنجا برای ہضم شدن خورد و برد خود و اش داده کھار و پیہ را
 غلات موجودی سوخته شد بنا بر آن تمامی زمینداران برنج گرفته در حصوره
 بردند هزاران روپیہ در رشوه و مصادره از رعایا گرفتند. و در ۱۲۹۹ م ۱۹۳۹
 ۱۹۳۹ م چهارج بسبب علالت طبیعت و قبول توقف ساخت. بدری نا تھ
 یعنی سال ۱۸۸۰ء (گلدستہ کثیری حصہ دوم صفحہ ۲۲۶) -

۵ و بقول ہر گو پال غتہ تشریف آوری ہارا جہ اللہ بطرف کشمیر و در ۱۸۸۵
 واقع شد (گلدستہ کثیری حصہ دوم صفحہ ۲۰۳) -

حسب الحکم حضور دکه پوٹ رعایا ترقی نمود۔ و در ماه بھادرون سہونہاٹ
کرده دعات بسیار سیلابی شد اکثر جاها غرق فیض بوقوع آمد۔ فرد۔
چونیت بدشود در طلبا ہی بمال ملک او گرد تبا ہی

و در ماه بھادرون در قلم و جتوں کشمیر کونسل مقرر شد از آنجمله کشمیر
شش کس مشخص نمودند سوجیل و ہیراتند و اکبر سنگ و میرزا محی الدین و زینہ کا
در، و خواجہ ثناء اللہ شال۔ و پرنسپل آتھا بدری ناتھ بود کہ با جلاس کونسل
کارروائی ملکی مالی میگردند و ہمدین سال از کہ پانچکا پاڈر علاقہ کشتوا
کان سلیم ظاہر شد ہماراج راکھا و وہیہ عاید گشت۔ و ہمدین سال راجہ
فرید کوٹ از کشمیر سرور شد۔ و ہمدین سال تاد برقی انداہ لادتا اسکڑ
از آنجا دگلگت بردند۔ و در ۱۳۰۰ م شنبہ مار کوئی ف لارڈ رین صاحب
ویرای ہند مع نہ کس از صاحبان عالی شان مثل پرمود صاحب پراپوٹ سکرتر
ولارڈ پرفورڈ صاحب ملٹری سکرتر و کپتان ہوپ صاحب انڈر سکرتر و غیرہ مصاف
ولیدی صاحبہ برای سیر و گلگت خطہ کشمیر ہفت فرما شد۔ ۲۰ اکتوبر ۱۸۸۳
در جموں رسید۔ ۳۰ اکتوبر در ویرناگ رونق بخشید۔ ۲ نومبر در شانگ
کہ پہلگام فروکش ساخت و یک وز در آنجا بشکار پرداختہ۔ ۱۰ نومبر مطابق

۱۰ پرنسپل یعنی صدر۔ ۱۰ یعنی سال ۱۸۸۲ء۔ ہندت ہرگو پال کول خستہ
محل وقوع کان سلیم دریں الفاظ بیان کردہ است۔

تہشت منزل از کشتہ اطرف سرحد لداخ کہ ازان لداخ چہا منزل می باشد و جاکیہ

رودلنے جاگا و چند باہم ملحق گردد۔ (گلدستہ کشمیر المعروف تاریخ کشمیر حصہ دوم ص ۲۲۶)۔

۲۹ کنگ میان لال مندی رایت احتشام فراخت بمگی چهار روز در نفس شهر
توقف کرده بسبب کثرت بارش سیر و سیاحت اطراف ملتوی ماند بمگی در مسجد جامع
تشریف برده یا نزد هم نو میر و راه باره موله رجعت فرمود. میان پرتاب سنگه
و لیچید ریاست دیوان اننت ام بابت انصرام لوازمات خدمات همراه داشت.
و اهل کاران حضور زمینداران را بابت ضروریات ترث مرت نمودند و کلهار و پیپه
از خزینة مہاراج ہضم فرمودند. و ہمد ریال ۵ ماہ مار دو لتخانہ دیوان مدی
ناقہ روزانہ افروختہ شد مال استبا کلهار و پیپہ سوختہ گشت و ہمد ریال
مہاراج در میان شہر سریریک خانہ یک یک ترک شالی خیرات بخشید. مدعا کہ در عہد
حکومت بدری ناقہ مبلغ بسیاری نزد اہل کاران باقی مانده در نفاذ امور مجوزہ
تکامل پدید آمد. بنا بران مہاراج بصواب بدو زیر پنون دیوان چھین داس فرزند
دیوان جو الاسہای برای حکومت کشمیر انتخاب نموده بدری ناقہ بعد حکومت پنج سال
و نہ ماہ معزول شد و در عہد او مردمان را چندان حضرت جا بجاہ نرسید اہل مکہ
و کار دار در حکومت او محظوظ شدند.

دیوان چھین داس در ۱۳۱۳ ہجری بمجاہ دون براریکہ حکومت کشمیر
خیوس نمود و در رفاه رعیت و معدلت مصروف مانده ظالمان خائیان و مرتشیان
را تنبیہ مالی و جانی ساخت و مظلومان را داداری نمود و خوش آمد گویان را زردما
بخشید و دو صفائی غلہ و انتظام آں نہایت کوشید. و تخوییداران را بابت صفائی
غلات و قصور آن ہر وقت زجر و جرمانہ فرمود چنانچہ یکی از مانجیان جنس گستدم

از آب خاک مغشوش کرده بود فی الحال کشتی او که بقیمت مہفتصد روپیہ بود از دست
 تبرداران شاخ شیخ کنا نید شاخهای کشتی او در ہر جا بگھاٹ ما فرستاد از
 کردہ میان سنگہ دھن شالی بسیار تشدد نمود۔ ویر شدہ و ہر دم بکسے پل شد
 چند ماہ در عدالت نو شیرانی بسر برد۔ آنگاہ مزاج او بد بخہ صلی عاید گشتہ
 شب روز در لہو و اہب و عیش و طرب قہر و سرود و چنگ روز مشغول شد و
 در ماہ یک و مرتبہ بدر بار نشستہ بزجر و جرمانہ مردمان راحق و ناحق میرنجانی
 و اوقات خود در محبت انہوان ملاعبت سگان صرف میکرد۔ ہمہ ان ایام ۲۵
 اسوج شاہزادہ کناٹ فرزند دوم ملکہ معظمہ از راہ بارہ بولہ و از دہر شد چند روز
 در سیر و باحت بسر بردہ رحبت نمود۔ و در ان سال از اول بہار با شہنشاہ
 شروع نمودہ گاہی روی آفتاب نظر ہر شد۔ در ان شاہ ماہ شعبان ۱۰۳۲
 مطابق ۱۹ ماہ حبیبہ ۱۰۲۲ لیلہ بوقت ۳ بجہ صبح زمین در زلزلہ مدہ شور شد
 برخاست۔ و از جنبش اول اطراف کا مارج را زیر و زب نمود و خانہ های بسیار
 ویران شدہ سی و پنج ہزار جاندار بے جان گشت از آنجملہ سہ ہزار پانصد کس از نوع
 انسان در حد دو کا مارج از جان رفت۔ و در اطراف دیگر پنجاکس ضایع شدند۔
 و دو نجات شاہی انقصان شدید رسید مہاراج مصیبت زدگان زلزلہ را
 سی ہزار روپیہ نقد و جنس عطا فرمود۔ "زلزلہ شدید شبیرات" تاریخ است
 قصہ آن حصہ اول مشروحاً گفتہ شد تا یک سال صدمہ زلزلہ باقی بود و مردمان

۱ مطابق ۱۸۸۵ء - ۱۳۰۲ھ مطابق ۱۸۸۵ء -

در صحرا نماندند و بودند. بعد از آنکه زلزله بتاریخ ۱۹ ماه بهادرون ۱۹۴۲ م بکری
وزیر پنون از دنیا درگذشت "ظالم ظالم" تاریخ وی گفته اند. انگاه در عرصه
ده روز گذشته ناگاه خبر حاکم رسید که بتاریخ ۲۸ ماه بهادرون مطابق
دوم ماه ذی الحجه بهاراجه نامدار از جهان فانی بملک جادوانی انتقال فرمود. بوقوع
این افعه جان سوز هر کس را غم و الم افزوده آه دردناک سر فلک کشید. بهاراجه
پرتاب سنگه ملی عهد ریاست ایام سوگواری در خونباری اسیر برده قریب شش
لک روپیہ در مراسم و مراتب مانداری صرف نمود مؤلف تاریخ ناگفت.

تاریخ بحری

دریا از جهان امن آمانت	بهاراج زمان شاه جهان فت
شهر بنیر سنگه آن مصد جود	ازین دنیا بملک جادوان فت
گذشته آه از سر بهر تاریخ	خر و گفتا بگو تو شیر و آل فت

تاریخ بکرمی

بی سرو پاش ز مرگ شاه آه
بخت و تخت و بدل بهمت دوجا

تاریخ عیسوی

سرافلت و جبریس آواز داد
بهاراج بنیر در سورگ فت

اوصاف بهاراج از تقریر و تحریر افزون است نهایت نرم دل و منصف مزاج

۱۹۴۲ م بکری مطابق ۱۸۸۵ - ۱۸۸۶ م مطابق ۱۲ ستمبر ۱۸۸۵ - ۱۳۰۳ ه مطابق

۱۸۸۵ - ۱۹۴۲ م بکری مطابق ۱۸۸۵ - ۱۳۰۳ ه سورگ "بضم سین" فتح و او سکون را و

کاف فارسی در سکریت بمعنی بهشت باشد - ۱۸۸۵ -

دوانا و ساد موقر و مدبر و جواد و راسخ الاعتقاد و نیک سین و نیک نیت و رعنا
 و زیبا و مهذب و لایعلاق و خوش طبع و شیرین کلام بود - همیشه در بحث و قایل ^{مفعول}
 و منقول اوقات صرف میکرد - و از روی طلاقت طبیعت با علمای فخریم در علم
 مباحثه و مناظره میفرمود و خوش و غیبت و آهزار زبان نمی آورد - پاس آخر همیشه
 دیو پوزش و پرستش بے نیاز و استماع نصایح پیشینیان سهرمی برد - اما از روی
 بددیانتی اهل کاران که ظالم و متعصب و مرتشی و خاین بودند نیک نامی او در اطراف
 چندان شایع نگشت - و رنه در عهد خود فردا لاثانی بود و عرصه بیست و
 سال و هشت روز در حکمرانی بسر برد - نظم

چنین است رسم این گذرگاه را	که دارد به آمدش این راه را
یکی را در آرد بهنگامه میر	یکی را از بهنگامه گوید که میر
که داند درین دخمه دام دد	چه تالنجها دارد از نیک و بد
چه نیزنگ با بخردان باخته است	چه گردن کشان اسر زداخته است
مکن زیر این لاجوردی باط	با این نهره کهر با گول نشاط

کند آئین پس چند بازی پیچ

سراجم بازیش میچیت و پیچ

خاتمه منظومه

بجاء الله از فضل بیت اکرام	دوم حصه امروز شد ختم تمام
بترتیب و تزیین خاطر پسند	مرتب شد این نامه اگر بپند

عروس سخن باستانے نثر اد
 تیرین نوشد محبتی سواد
 بی سال تماشای میکنو
 خرد گفت "تاریخ کمال" بگو
 پی نزد بہت خاطر دوستان
 ہا دم من این رخسار جهان
 اگر فرصتم باشد از چرخ دول
 نگار شکر ہم جلد ثالث کنوں

ابھی حسن را بفضل عمیم
 بخشا خطا و عطا کن غیم

ل ۱۳۰۲ مطابقت ۱۸۸۵ء۔

۱۸۸۵ء مطابقت ۱۳۰۲ھ

فہرستِ سہاکسان

- ۸۲۳ - آفتاب نگاہ کنید زمان شاہ: (۷۱۰) -
 آک لینڈ (لارڈ): ۷۳۳ -
 آئینہ: ۲۵، ۱۳۱ -
 آئینہ پیل: ۱۱۷، ۱۱۷، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱ -
 آئندہ دون: ۱۰۱ -
 آیت اللہ باندے: ۶۹۰ -
 ابدال بٹ: ۳۰۵، ۳۰۷، ۳۰۳، ۲۹۸، ۳۱۲، ۳۱۱، ۳۱۰، ۳۰۹، ۳۰۸، ۳۰۷ -
 ابدال خان برادر علی خان: ۲۹۳، ۲۹۲ -
 ۲۹۵، ۲۹۴ -
 ابدال مگری: ۲۳۹، ۲۳۸، ۲۳۷، ۲۳۶ -
 ۲۴۲ -
 ابدال ملک: ۲۳۷، ۲۳۶، ۲۳۵، ۲۳۴ -
 ۲۴۹ -
 ابدالیان (قوم): ۴۲۲، ۲۴۱ -
 ابراہیم: ۵ -
 ابراہیم (پیرسید محمد پیچ): ۲۲۱، ۲۲۰، ۲۱۹، ۲۱۸، ۲۱۷، ۲۱۶، ۲۱۵، ۲۱۴، ۲۱۳، ۲۱۲، ۲۱۱، ۲۱۰، ۲۰۹، ۲۰۸، ۲۰۷، ۲۰۶، ۲۰۵، ۲۰۴، ۲۰۳، ۲۰۲، ۲۰۱، ۲۰۰، ۱۹۹، ۱۹۸، ۱۹۷، ۱۹۶، ۱۹۵، ۱۹۴، ۱۹۳، ۱۹۲، ۱۹۱، ۱۹۰، ۱۸۹، ۱۸۸، ۱۸۷، ۱۸۶، ۱۸۵، ۱۸۴، ۱۸۳، ۱۸۲، ۱۸۱، ۱۸۰، ۱۷۹، ۱۷۸، ۱۷۷، ۱۷۶، ۱۷۵، ۱۷۴، ۱۷۳، ۱۷۲، ۱۷۱، ۱۷۰، ۱۶۹، ۱۶۸، ۱۶۷، ۱۶۶، ۱۶۵، ۱۶۴، ۱۶۳، ۱۶۲، ۱۶۱، ۱۶۰، ۱۵۹، ۱۵۸، ۱۵۷، ۱۵۶، ۱۵۵، ۱۵۴، ۱۵۳، ۱۵۲، ۱۵۱، ۱۵۰، ۱۴۹، ۱۴۸، ۱۴۷، ۱۴۶، ۱۴۵، ۱۴۴، ۱۴۳، ۱۴۲، ۱۴۱، ۱۴۰، ۱۳۹، ۱۳۸، ۱۳۷، ۱۳۶، ۱۳۵، ۱۳۴، ۱۳۳، ۱۳۲، ۱۳۱، ۱۳۰، ۱۲۹، ۱۲۸، ۱۲۷، ۱۲۶، ۱۲۵، ۱۲۴، ۱۲۳، ۱۲۲، ۱۲۱، ۱۲۰، ۱۱۹، ۱۱۸، ۱۱۷، ۱۱۶، ۱۱۵، ۱۱۴، ۱۱۳، ۱۱۲، ۱۱۱، ۱۱۰، ۱۰۹، ۱۰۸، ۱۰۷، ۱۰۶، ۱۰۵، ۱۰۴، ۱۰۳، ۱۰۲، ۱۰۱، ۱۰۰، ۹۹، ۹۸، ۹۷، ۹۶، ۹۵، ۹۴، ۹۳، ۹۲، ۹۱، ۹۰، ۸۹، ۸۸، ۸۷، ۸۶، ۸۵، ۸۴، ۸۳، ۸۲، ۸۱، ۸۰، ۷۹، ۷۸، ۷۷، ۷۶، ۷۵، ۷۴، ۷۳، ۷۲، ۷۱، ۷۰، ۶۹، ۶۸، ۶۷، ۶۶، ۶۵، ۶۴، ۶۳، ۶۲، ۶۱، ۶۰، ۵۹، ۵۸، ۵۷، ۵۶، ۵۵، ۵۴، ۵۳، ۵۲، ۵۱، ۵۰، ۴۹، ۴۸، ۴۷، ۴۶، ۴۵، ۴۴، ۴۳، ۴۲، ۴۱، ۴۰، ۳۹، ۳۸، ۳۷، ۳۶، ۳۵، ۳۴، ۳۳، ۳۲، ۳۱، ۳۰، ۲۹، ۲۸، ۲۷، ۲۶، ۲۵، ۲۴، ۲۳، ۲۲، ۲۱، ۲۰، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱ -
 ابراہیم سلطان: پسر کلان فیضان: ۵۷۷ -
 ابراہیم چک: ۲۴۴، ۲۴۳، ۲۴۲، ۲۴۱، ۲۴۰، ۲۳۹، ۲۳۸، ۲۳۷، ۲۳۶، ۲۳۵، ۲۳۴، ۲۳۳، ۲۳۲، ۲۳۱، ۲۳۰، ۲۲۹، ۲۲۸، ۲۲۷، ۲۲۶، ۲۲۵، ۲۲۴، ۲۲۳، ۲۲۲، ۲۲۱، ۲۲۰، ۲۱۹، ۲۱۸، ۲۱۷، ۲۱۶، ۲۱۵، ۲۱۴، ۲۱۳، ۲۱۲، ۲۱۱، ۲۱۰، ۲۰۹، ۲۰۸، ۲۰۷، ۲۰۶، ۲۰۵، ۲۰۴، ۲۰۳، ۲۰۲، ۲۰۱، ۲۰۰، ۱۹۹، ۱۹۸، ۱۹۷، ۱۹۶، ۱۹۵، ۱۹۴، ۱۹۳، ۱۹۲، ۱۹۱، ۱۹۰، ۱۸۹، ۱۸۸، ۱۸۷، ۱۸۶، ۱۸۵، ۱۸۴، ۱۸۳، ۱۸۲، ۱۸۱، ۱۸۰، ۱۷۹، ۱۷۸، ۱۷۷، ۱۷۶، ۱۷۵، ۱۷۴، ۱۷۳، ۱۷۲، ۱۷۱، ۱۷۰، ۱۶۹، ۱۶۸، ۱۶۷، ۱۶۶، ۱۶۵، ۱۶۴، ۱۶۳، ۱۶۲، ۱۶۱، ۱۶۰، ۱۵۹، ۱۵۸، ۱۵۷، ۱۵۶، ۱۵۵، ۱۵۴، ۱۵۳، ۱۵۲، ۱۵۱، ۱۵۰، ۱۴۹، ۱۴۸، ۱۴۷، ۱۴۶، ۱۴۵، ۱۴۴، ۱۴۳، ۱۴۲، ۱۴۱، ۱۴۰، ۱۳۹، ۱۳۸، ۱۳۷، ۱۳۶، ۱۳۵، ۱۳۴، ۱۳۳، ۱۳۲، ۱۳۱، ۱۳۰، ۱۲۹، ۱۲۸، ۱۲۷، ۱۲۶، ۱۲۵، ۱۲۴، ۱۲۳، ۱۲۲، ۱۲۱، ۱۲۰، ۱۱۹، ۱۱۸، ۱۱۷، ۱۱۶، ۱۱۵، ۱۱۴، ۱۱۳، ۱۱۲، ۱۱۱، ۱۱۰، ۱۰۹، ۱۰۸، ۱۰۷، ۱۰۶، ۱۰۵، ۱۰۴، ۱۰۳، ۱۰۲، ۱۰۱، ۱۰۰، ۹۹، ۹۸، ۹۷، ۹۶، ۹۵، ۹۴، ۹۳، ۹۲، ۹۱، ۹۰، ۸۹، ۸۸، ۸۷، ۸۶، ۸۵، ۸۴، ۸۳، ۸۲، ۸۱، ۸۰، ۷۹، ۷۸، ۷۷، ۷۶، ۷۵، ۷۴، ۷۳، ۷۲، ۷۱، ۷۰، ۶۹، ۶۸، ۶۷، ۶۶، ۶۵، ۶۴، ۶۳، ۶۲، ۶۱، ۶۰، ۵۹، ۵۸، ۵۷، ۵۶، ۵۵، ۵۴، ۵۳، ۵۲، ۵۱، ۵۰، ۴۹، ۴۸، ۴۷، ۴۶، ۴۵، ۴۴، ۴۳، ۴۲، ۴۱، ۴۰، ۳۹، ۳۸، ۳۷، ۳۶، ۳۵، ۳۴، ۳۳، ۳۲، ۳۱، ۳۰، ۲۹، ۲۸، ۲۷، ۲۶، ۲۵، ۲۴، ۲۳، ۲۲، ۲۱، ۲۰، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱ -
 ابراہیم بن مرزا: ۳۹۴، ۳۹۳ -
 ۳۹۶، ۳۹۵ -
- ۱ - آختہ جی: ۱۷۱ -
 آدیت پیل: ۱۰۰، ۱۳۱ -
 آدیت کرشن: ۱۳۵ -
 آدیت گوشت (راجہ): ۱۲، ۱۳ -
 آدم: ۹، ۷، ۵، ۳ -
 آدم خان لکھڑ: ۳۸۴، ۳۷۸ -
 آدم خان یا آدم شاہ (پسرین الما): ۲۰۸، ۲۰۷، ۲۰۶، ۲۰۵، ۲۰۴، ۲۰۳، ۲۰۲ -
 ۲۳۲ -
 آدینہ بیگ: ۶۴۷، ۶۴۵ -
 آدینہ راج (نگاہ کنید سندیمان راجہ): ۶۴۷، ۶۴۶، ۶۴۵، ۶۴۴، ۶۴۳، ۶۴۲، ۶۴۱، ۶۴۰، ۶۳۹، ۶۳۸، ۶۳۷، ۶۳۶، ۶۳۵، ۶۳۴، ۶۳۳، ۶۳۲، ۶۳۱، ۶۳۰، ۶۲۹، ۶۲۸، ۶۲۷، ۶۲۶، ۶۲۵، ۶۲۴، ۶۲۳، ۶۲۲، ۶۲۱، ۶۲۰، ۶۱۹، ۶۱۸، ۶۱۷، ۶۱۶، ۶۱۵، ۶۱۴، ۶۱۳، ۶۱۲، ۶۱۱، ۶۱۰، ۶۰۹، ۶۰۸، ۶۰۷، ۶۰۶، ۶۰۵، ۶۰۴، ۶۰۳، ۶۰۲، ۶۰۱، ۶۰۰، ۵۹۹، ۵۹۸، ۵۹۷، ۵۹۶، ۵۹۵، ۵۹۴، ۵۹۳، ۵۹۲، ۵۹۱، ۵۹۰، ۵۸۹، ۵۸۸، ۵۸۷، ۵۸۶، ۵۸۵، ۵۸۴، ۵۸۳، ۵۸۲، ۵۸۱، ۵۸۰، ۵۷۹، ۵۷۸، ۵۷۷، ۵۷۶، ۵۷۵، ۵۷۴، ۵۷۳، ۵۷۲، ۵۷۱، ۵۷۰، ۵۶۹، ۵۶۸، ۵۶۷، ۵۶۶، ۵۶۵، ۵۶۴، ۵۶۳، ۵۶۲، ۵۶۱، ۵۶۰، ۵۵۹، ۵۵۸، ۵۵۷، ۵۵۶، ۵۵۵، ۵۵۴، ۵۵۳، ۵۵۲، ۵۵۱، ۵۵۰، ۵۴۹، ۵۴۸، ۵۴۷، ۵۴۶، ۵۴۵، ۵۴۴، ۵۴۳، ۵۴۲، ۵۴۱، ۵۴۰، ۵۳۹، ۵۳۸، ۵۳۷، ۵۳۶، ۵۳۵، ۵۳۴، ۵۳۳، ۵۳۲، ۵۳۱، ۵۳۰، ۵۲۹، ۵۲۸، ۵۲۷، ۵۲۶، ۵۲۵، ۵۲۴، ۵۲۳، ۵۲۲، ۵۲۱، ۵۲۰، ۵۱۹، ۵۱۸، ۵۱۷، ۵۱۶، ۵۱۵، ۵۱۴، ۵۱۳، ۵۱۲، ۵۱۱، ۵۱۰، ۵۰۹، ۵۰۸، ۵۰۷، ۵۰۶، ۵۰۵، ۵۰۴، ۵۰۳، ۵۰۲، ۵۰۱، ۵۰۰، ۴۹۹، ۴۹۸، ۴۹۷، ۴۹۶، ۴۹۵، ۴۹۴، ۴۹۳، ۴۹۲، ۴۹۱، ۴۹۰، ۴۸۹، ۴۸۸، ۴۸۷، ۴۸۶، ۴۸۵، ۴۸۴، ۴۸۳، ۴۸۲، ۴۸۱، ۴۸۰، ۴۷۹، ۴۷۸، ۴۷۷، ۴۷۶، ۴۷۵، ۴۷۴، ۴۷۳، ۴۷۲، ۴۷۱، ۴۷۰، ۴۶۹، ۴۶۸، ۴۶۷، ۴۶۶، ۴۶۵، ۴۶۴، ۴۶۳، ۴۶۲، ۴۶۱، ۴۶۰، ۴۵۹، ۴۵۸، ۴۵۷، ۴۵۶، ۴۵۵، ۴۵۴، ۴۵۳، ۴۵۲، ۴۵۱، ۴۵۰، ۴۴۹، ۴۴۸، ۴۴۷، ۴۴۶، ۴۴۵، ۴۴۴، ۴۴۳، ۴۴۲، ۴۴۱، ۴۴۰، ۴۳۹، ۴۳۸، ۴۳۷، ۴۳۶، ۴۳۵، ۴۳۴، ۴۳۳، ۴۳۲، ۴۳۱، ۴۳۰، ۴۲۹، ۴۲۸، ۴۲۷، ۴۲۶، ۴۲۵، ۴۲۴، ۴۲۳، ۴۲۲، ۴۲۱، ۴۲۰، ۴۱۹، ۴۱۸، ۴۱۷، ۴۱۶، ۴۱۵، ۴۱۴، ۴۱۳، ۴۱۲، ۴۱۱، ۴۱۰، ۴۰۹، ۴۰۸، ۴۰۷، ۴۰۶، ۴۰۵، ۴۰۴، ۴۰۳، ۴۰۲، ۴۰۱، ۴۰۰، ۳۹۹، ۳۹۸، ۳۹۷، ۳۹۶، ۳۹۵ -
 آدینہ لدولہ: ۵۶۵، ۵۶۴، ۵۵۵ -
 آدینہ لدولہ (نواب): ۸۰۰ -
 آدینہ لدولہ: ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶ -

- ابراهیم خان (پسر علی مردان خان) : ۵۳۴
 ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲
 - ۵۶۰
 ابراهیم خان : ۴۲۴، ۴۲۰، ۴۱۷
 - ۷۰۰
 ابراهیم خان پسر سید مبارک خان : ۳۳۲
 - ۴۸۱
 ابراهیم خان مختار : ۷۱۸، ۷۰۸
 ابراهیم خان کاکر : - ۴۴۰
 ابراهیم خان اوزنگ : ۳۸۶
 ابراهیم خندان پسر غازی خان : ۲۸۷
 ابراهیم خان پسر حسین خان سلطان : -
 - ۲۸۴
 ابراهیم سلطان پسر محمد شاه : ۲۳۵
 - ۲۳۷
 ابراهیم شاه یا ابراهیم خان لودی : ۴۳۴
 - ۳۴۵
 ابراهیم شاه سلطان پسر عمیل شاه : ۲۴۷
 ابراهیم عادل شاه : ۲۱۵
 ابراهیم قاضی : ۲۵۵، ۳۲۹
 ابراهیم ناگره یا ملک : ۲۱۹، ۲۱۸
 ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۴، ۲۲۳، ۲۲۲، ۲۲۰
 - ۲۳۵، ۲۲۹، ۲۲۸، ۲۲۷
 ابو تراب (مرزا) : ۳۹۴
 ابو الحسن خرقانی : ۱۲۷
 ابو الحسن خان باندک : ۴۵۴، ۴۵۳
 ۴۵۹، ۴۵۸، ۴۵۷، ۴۵۶، ۴۵۵
 ابو الحسن خان معروف به تاناشاه : ۵۲۴
 ۵۵۴، ۵۵۳، ۵۵۲، ۵۵۱
 ابو سعید (سلطان) شاه خراسان : ۲۰۰
 - ۳۳۴
 ابو الفتح (شاه عضدالدوله) : ۴۰۸
 ابو الفتح خان : ۵۲۶
 ابو الفتح شیخ : ۵۲۶
 ابو الفتح : ۱۱۷
 ابو الفضل : ۴۱۴، ۴۱۳، ۴۱۲، ۴۱۱، ۴۱۰، ۴۰۹
 - ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶
 ابو القاسم قاضی : ۵۳۶، ۵۳۷
 ابو البرکات خان پسر قاضی محمد کاکر : ۵۸۲
 ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰
 ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵
 ابو القاسم خان پسر ابو البرکات خان : ۴۲۷
 - ۴۵۲، ۴۲۹، ۴۲۸
 ابو المطی پسر سید مبارک خان بقی سید : ۲۹۴
 ۲۹۵، ۳۰۴، ۳۲۲، ۳۳۲، ۳۱۷
 ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۴
 - ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱
 ابو المعالی کاشغری (شاه) : ۲۷۵، ۲۷۶
 - ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۸۷، ۳۸۵، ۳۸۶
 ابو محمد : ۶
 ابو محمد : ۴
 ابو المنصور خان بهادر جنگ : ۴۱۷، ۴۱۸
 - ۴۲۶
 ابو نصر : ۱۳۰
 ابو نصر خان برادر مظفر خان (ناظم) : ۵۴۷
 - ۵۴۸
 ابی مینو (راج) : ۴۳، ۴۴، ۴۵
 ابی خان ولد غازی خان : ۲۸۷، ۲۹۱
 ابلیسر (راج) : ۵۱، ۵۲، ۵۳
 اتالیق غازی دیزنگاه کتیر یعقوب خان : -
 - ۸۵۸، ۸۵۶

احمد نزار حاکم سمرقند: ۳۳۸۷۳۳۷

احمد طلا: ۱۷۶۱۱۱۵۷۲۱۳۱۷۱۵
- ۱۹۷۷۱۹۷۷۱۹۵

احمد نیایک: ۱۲۲۰

احمد واعظ امیر: ۷۲۳

احمد تیر (ملک): ۲۰۹۷۲۰۸
- ۲۱۰

اختیار الملک: ۳۹۷

ادون دیو: ۱۷۸۷۱۷۷

ادیم خان آنگه: ۳۸۸۷۳۸۲

اڈوڈ دل: ۸

الادت خان: ۲۹۰۷۲۸۱

اریل سنگه: ۷۵۰

ارجن گورد: ۷۷۰

ارجن دیو: ۱۶۷

اروشیر: ۶۷

ارسلان جاذب: ۱۲۰۷۱۱۹

ارسلان خان میمند: ۶۸۱

ارسلان خان بن امیر خان: ۷۱۲

ارسلان خان برادرزاد عبد اللہ خان الی کا

- ۵۵۱، ۵۵۰

اشہدہ راجہ والی چینیہ: ۱۳۵

اسحاق (خواجہ): ۶۵۹

اسد اللہ خان (آصف لدولہ): ۵۵۵

- ۵۶۵

اسعد اللہ خان: ۲۱۷

اسعد یار خان: ۶۱۲

اسلم ہرکارہ: ۶۸۳

اسلام خان: ۶۹۸، ۶۹۴

اسماعیل (بابا): ۲۱۱

اسماعیل (مرزا): ۱۱۶

اسماعیل (مولوی): ۷۵۶، ۷۵۷

اجتایبہ (راجہ): ۱۰۱

اجنوت (دبختی): ۷۸۱

جورائے مرزبان لداخ: ۶۲۹

اچھ (راجہ): ۵۰

احترام خان: ۵۸۷، ۶۸۶، ۵۶۷

- ۵۸۸

احسن اسود (طلا): ۳۳۷، ۳۱۷

احمد (سلطان): ۷۰۷، ۳۶۰

احمد (مولانا): ۳۲۳

احمد بیگ: ۷۷۸، ۱۲۷۷، ۳۸۴

احمد نازہ بلی (شیخ): ۷۸۰

احمد خان (طلا): ۷۱۷، ۷۱۵

احمد خان (سردار): ۷۰۸

احمد خان (میر): ۵۷۷، ۵۷۸

- ۵۷۹

احمد خان سلطان: ۱۷۲

احمد خان سید: ۵۵۳، ۳۹۵، ۳۹۴

- ۷۵۶، ۷۵۵

احمد خان لہر غازی خان: ۲۸۱

احمد خان شہنشی بخش: ۷۱۷، ۷۰۲

احمد خان نور زئی: ۷۲۱، ۷۰۶، ۷۰۵

- ۷۲۲

احمد رینہ: ۱۸۹

احمد شاہ ابدالی یا ڈرائی: ۶۲۵، ۶۲۱

۶۳۱، ۶۲۸، ۶۳۳، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۳، ۶۳۳، ۶۳۳

۶۴۴، ۶۴۳، ۶۴۳، ۶۴۳، ۶۴۳، ۶۴۳

۶۵۴، ۶۵۱، ۶۴۹، ۶۴۸، ۶۴۷

- ۶۷۸، ۶۷۷، ۶۷۷، ۶۷۷

احمد شاہ چغت: ۶۳۰، ۶۲۹

احمد علی خان پسر فرکیاب: ۶۲۶

احمد مارگے: ۲۰۸

- اسماعیل (دودی) : ۴۲۹ -
 اسماعیل (شیخ) : ۷۸۷ -
 اسماعیل شاه سپردوم محمد شاه : ۲۳۴ (۲۳۴) ، ۲۳۴ -
 اسماعیل خان : ۲۷۷ ، ۲۷۷ ، ۲۷۷ -
 اسماعیل خان : ۷۹۷ -
 اسماعیل گشتی : ۲۹۰ -
 اسماعیل صفوی : ۳۳۲ ، ۵۹۴ -
 اشاک (نگاه کنید شهاب الدین : ۱۷۱) -
 اشرف (مرزا) : ۲۳۱ -
 اشرف (ملا) : ۵۵۱ -
 اشرف السلطان (افغان) : ۵۹۸ ، ۷۰۰ -
 اشرف الدین حسین مرزا : ۳۸۲ -
 اشوپاد : ۷۸ -
 اشوک (راجا) : ۳۸ -
 اظهر خان (سید) : ۵۸۰ -
 اعتماد خان حاکم گجرات : ۲۰۴ -
 اعتماد الدوله : ۵۷۷ ، ۲۷۷ ، ۲۷۷ -
 اعتقاد خان : ۲۸۷ ، ۲۸۲ ، ۲۸۱ -
 ۵۳۵ ، ۵۰۱ ، ۵۰۰ ، ۲۹۸ ، ۲۹۷ -
 ۵۷۹ ، ۵۷۱ -
 عز الدین پیر جهاندار شاه : ۵۷۵ -
 عظیم شاه : ۵۷۷ ، ۵۷۷ -
 عظیم (ملا) : ۷۸۹ -
 عظیم خان : ۷۲۳ ، ۷۲۳ -
 افتخار خان : ۵۲۲ ، ۵۲۳ -
 افراسیاب بیگ خان : ۷۱۹ ، ۷۱۸ -
 ۷۲۲ ، ۷۲۳ ، ۷۲۳ ، ۷۲۳ ، ۷۲۳ -
 ۷۲۷ -
 افضل خان : ۷۲۳ ، ۵۳۱ ، ۵۳۰ -
 ۷۲۷ -
- اکبر (پادشاه) : ۲۸۳ ، ۲۸۴ ، ۲۸۹ -
 ۳۰۷ ، ۳۰۸ ، ۳۰۹ ، ۳۱۹ ، ۳۲۰ ، ۳۲۲ -
 ۳۳۳ ، ۳۳۴ ، ۳۳۴ ، ۳۳۴ -
 ۳۴۵ ، ۳۴۵ ، ۳۴۵ -
 ۳۹۱ ، ۳۹۱ ، ۳۹۱ ، ۳۹۱ ، ۳۹۱ -
 ۳۹۱ ، ۳۹۱ ، ۳۹۱ ، ۳۹۱ ، ۳۹۱ -
 ۵۲۳ ، ۵۲۳ ، ۵۲۳ ، ۵۲۳ -
 اکبر بیگ : ۸۷۱ -
 اکبر ترانی پیر شاه عالم : ۷۳۸ -
 اکبر خان سپرد دست محمد خان : ۸۱۶ -
 اکبر علی خان حاکم لداخ : ۸۵۸ -
 اکیچاک (راجا) : ۹ -
 اکرم خان (نگاه کنید محمد اکرم) : ۷۲۳ ، ۷۲۳ -
 ۷۲۳ -
 اکرم خان سپرد دست محمد خان : ۸۱۶ -
 آگره راج : ۱۳۰ -
 التوتاش : ۱۲۱ -
 الخ بیگ مرزا : ۳۳۷ -
 الخ مرزا : ۳۸۹ ، ۳۸۸ ، ۳۴۲ -
 القادر بالله عباسی : ۱۱۶ -
 الکاس (مولوی) : ۲۸۶ -
 النیرا (لارڈ) : ۸۰۶ -
 اله قلی خان سپر مهدی علی خان : ۷۲۷ -
 الیٹ صاحب سکریتی : ۸۱۷ -
 امارتا : ۸۳ -
 امان اللہ (ملا) : ۷۰۲ -
 امام دین شیخ : ۷۸۵ ، ۷۸۱ ، ۷۸۱ -
 ۸۱۳ ، ۸۱۳ -
 امان الملک والی چترال : ۸۲۶ -
 امام علی جولانی : ۲۳۷ -
 ابانت خان (نگاه کنید عارف خان صفی) : ۵۷۱

-۵۶۲

امرت پر با : ۵۸ -

امرسنگم : ۶۵۰ -

امرداس : ۷۲۰ -

امیرخان : ۵۹۳، ۵۸۸، ۵۸۶، ۵۸۴ -

-۵۹۵، ۵۹۳

امیرخان خوشنیر : ۶۴۱، ۶۴۸، ۶۴۶ -

۶۴۷، ۶۴۵، ۶۴۴، ۶۴۳، ۶۴۲ -

-۶۸۲، ۶۷۷

امیرخان کبک : ۶۷۶، ۶۵۹ -

امیب کبیر : ۱۷۶، ۱۷۳، ۱۷۲ -

امین الملک : ۷۰۷ -

انتظام الدوله پسر قمرالدین خان : ۶۴۶ -

-۶۴۷

اندرجیت (راجہ) : ۲۲ -

اندرسن صاحب : ۸۱۲ -

انده مجد شتر (راجہ) : ۵۸، ۵۱، ۵۰ -

انزنا : ۶۳ -

انگوخان درانی : ۶۷۵ -

انگه (گورو) : ۷۲۰ -

انگلڈ دلارڈ : ۸۰۵، ۷۷۷ -

اننت دیو : ۱۳۱ -

اننت : ۱۳۳ -

اننت راج دراجہ دیو : ۱۳۱، ۱۳۰ -

اننت رام (دیوان) : ۸۶۴، ۸۶۰ -

-۸۷۲

اننت لیکھا : ۷۷۷، ۷۷۸ -

اننگا پید (راجہ) : ۱۰۱ -

انور ملک مہلوج : ۶۸۶، ۶۷۵ -

اوپہ دیو (راجہ) : ۱۵۵، ۱۵۲ -

اوت پلاک (راجہ) : ۶۶ -

اوت پلا پید (راجہ) : ۱۰۱ -

اودے چند : ۱۵۱ -

اودیا دت (نچھ کنیدتا راپید ص ۸۲)

اودن سنگم (راتا) : ۳۹۱ -

اودھ پٹ : ۳۹ -

اودیم سنگم فرزند گلاب سنگم : ۷۷۷، ۷۷۶ -

-۸۲۲

اوردن (ترک) : ۱۶۷ -

اوزنگ یب عالمگیر : ۶۴۸، ۶۴۳ -

۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴ -

۵۱۵، ۵۳۵، ۷۲۱ -

اوسچل : ۱۳۷، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲ -

۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵ -

اوتنی ورم (راجہ) : ۱۰۱ -

اوتنا ورم (راجہ) : ۱۰۸ -

ایازخواجہ : ۳۵۹ -

ایبہ خان ولد ابدال خان : ۳۱۷، ۳۳۳ -

۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۶ -

ایبہ خان : ۴۲۶ -

ایبہ شیطان برادر حیدر شیطان : ۴۲۹ -

ایشان دیو : ۳۰ -

ایشان دیوی : ۷۷۷، ۷۷۸ -

ایشک اقصی : ۶۲۸، ۶۲۹ -

ایک خان : ۱۱۸ -

ایوب حرزا : ۷۸۵ -

ب

بابا خان : ۷۳۱ -

بابا طالب صفائی : ۳۲۲، ۳۲۵ -

بابا دالی (شیخ) : ۴۳۷ -

بابر شاہ : ۲۳۳، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۸ -

۳۷۹ -

بالو دہرکارہ : ۶۸۴ -

باران خان : ۷۱۴ -

باز بہادر : ۷۸۳، ۳۸۲ -

باقرد آقا : ۶۲۶ -

باقرخان برادر یوسف خان : ۴۳۰ -

باقی (ملا) : ۲۵۹ -

بالادت : ۷۸ -

بال گوشتند : ۱۷، ۱۵ -

بہر اللہ بیگ نمبرہ شکر اللہ بیگ : ۶۱۴،

۶۱۸، ۶۱۷ -

بہکین (راجہ) : ۳۶ -

بہش شکن (سکندر) : ۱۹۵ -

بجرا (راجہ) : ۱۱۷ -

بجرات (راجہ) : ۷۳ -

بجرات (چندرا پٹ) : ۸۱ -

بجے (راجہ) : ۵۵ -

بجے تل : ۱۳۶، ۱۳۵ -

بختل : ۶۶ -

بختیار خان : ۵۱۷ -

بداع خان قاجار : ۳۶۳ -

بدالدین (میرزا) : ۷۱۱ -

بدلشور (وزیر) : ۱۳۰ -

بدردی ناتھ (دوان) : ۸۵۳، ۸۶۶،

۸۷۸، ۸۷۱، ۸۷۲ -

بدھ سنگھ : ۷۱۹، ۷۵۲، ۷۵۵ -

بدھ (افغان) : ۱۸۰ -

بدیع الزمان : ۳۲۱ -

بدشاہ (زین العابدین) : ۲۰۶ -

برکات خان (الو لبرکات خان) : ۵۸۳،

۶۶۱، ۶۱۵، ۶۱۷ -

برنس (سکٹر) : ۸۰۶ -

برمان خان پولہنی : ۶۸۹ -

برمان نظام شاہ : ۶۱۳ -

برمان الملک (محمد امین) : ۵۹۴، ۶۰۳، ۶۰۴ -

۶۰۵ -

برہما (خدائے ہنود) : ۳۰ -

برہمہ راج : ۱۳۱ -

برہمہ (نام زن) : ۵۲۳ -

برشاک : ۴۶ -

برشن (نام خدائے ہنود) : ۳ -

برشن سنگھ (سرور) : ۷۸۵ -

برشودام (راجہ قنوج) : ۸۳ -

برشیر خان : ۶۹۷ -

برٹیموس : ۵ -

برغین : ۶۱ -

برک (راجہ) : ۴۹ -

برکراجیت (راجہ) : ۵۲، ۶۴، ۶۹،

۳۳۳، ۳۶۰ -

برکرات : ۷۱، ۷۷ -

برکہ شور : ۴۹ -

برکہا جہ : ۱۴۳، ۱۴۶، ۱۵۱ -

برگورن (نام میرے) : ۱۱۶ -

برلا دچندر : ۱۵۶، ۱۵۸ -

برلہد راجی : ۱۴ -

بریل شاہ (شرق الدین) : ۱۶۶ -

برلہلو (راجہ) : ۳۲، ۳۳ -

برلوت سنگھ : ۸۱۹ -

بربور : ۳۵ -

برنگودر : ۱۶۱ -

برٹینگو (مقدم) : ۸۶۳ -

برودی ہٹ : ۱۹۹ -

- بولول شیخ : ۳۵۴ -
 بهاسنگھ اردلی : ۷۶۴
 بھون راجہ : ۱۳۷ -
 بھوانی داس (منشی) : ۷۷۴
 - ۷۵۲
 بہوتا سنگھ : ۸۱۹ -
 بھونالہ : ۸۰۲ -
 بھنگم راجہ : ۳۳ -
 بھیم راجہ : ۱۱۹ -
 بھیمہ سین : ۲۸، ۲۷ -
 بھیمہ سین راجہ : ۹۵ -
 بھیمہ گھٹ : ۱۱۳ -
 بیاسہ دیو راجہ : ۲۰ -
 بیاسہ دیو : ۲۰ -
 بی بی بارہہ : ۱۷۸ -
 بیجے گٹائی (ٹاٹا) : ۲۸۲ -
 بیجے سنگھ (ڈگریٹل) : ۸۳۵، ۸۳۸ -
 بیجے جگ گٹائی : ۳۱۳، ۳۱۴ -
 بیرم پند : ۳۴، ۳۳ -
 بیردر دینڈاٹ : ۷۳۴، ۷۳۵ -
 - ۷۳۸، ۷۵۷، ۷۵۷، ۷۶۰ -
 بیر سنگھ : ۷۷۷، ۷۸۸ -
 بیرم خان : ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۴ -
 - ۳۶۴، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۳ -
 - ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۸۲ -
 بیرو خان کھکھ : ۶۸۵ -
 بیگم (نور جہان) : ۷۷۰، ۷۷۱ -
 - ۷۷۵، ۷۷۶ -
 بلی رام (خزنیہ دار) : ۷۸۴ -
 بین ٹنگ (لارڈ) : ۷۵۶ -
 بولیا : ۱۸۲، ۱۸۳ -
 بولر صاحب (ڈاکٹر) : ۷۴، ۸۵ -
 بولے صاحب : ۸۱۵ -
 بہادر شاہ گجراتی : ۳۵۱، ۳۵۲ -
 بہادر (راجہ) : ۲۹۶ -
 بہادر خان سیتانی : ۳۸۶، ۳۹ -
 بہادر شاہ بکری : ۲۱۳ -
 بہادر شاہ پیر نظام شاہ بکری : ۳، ۴ -
 - ۲۱۵
 بہادر سنگھ (راجہ شہنشاہ) : ۲۱۷ -
 بہادر خان : ۲۳ -
 بہادر شاہ پیر اکبر شاہستانی : ۳۹، ۴۰، ۴۱ -
 بہادر خان کھکھ : ۶۸۵ -
 بہادر خان (راجہ پوچھ) : ۷۱۷ -
 بہادر خان : ۲۸۱ -
 بہادر سنگھ : ۲۹۰ -
 بہار خان : ۳۴۳ -
 بہاول خان عیسیٰ : ۶۸۰، ۶۸۱ -
 بہاول الدین (سید) : ۲۲۷، ۲۲۹ -
 بہاول الدین قاری : ۶۱۹ -
 بہاول الدین گنج بخش : ۱۹۹ -
 بہرام خان : ۲۰۲، ۲۰۵، ۲۰۷ -
 - ۲۰۸، ۲۰۹ -
 بہرام ڈار (ملک) : ۲۱۹، ۲۲۱، ۲۲۲ -
 بہرام چک : ۲۷۷ -
 بہرام نیایک : ۲۶۵، ۳۳۴، ۳۳۵ -
 - ۳۲۹، ۳۲۷، ۳۲۵ -
 بھگوت (راجہ) : ۳۷ -
 بھگوانداس کچھواہہ (راجہ) : ۳۲۱ -
 - ۳۲۳، ۳۲۶، ۳۹۴، ۴۰۸، ۴۰۹ -
 بھول لودی (سلطان) : ۲۰۰ -

پ

پارتنہ (راجہ) : ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸

پارتنی دیوی : ۲۳، ۲۴

پارسا (ملا) : ۱۹۵

پانڈ وچک : ۱۹۳، ۱۹۴، ۲۱۷

پائندہ خان : ۴۸۹، ۴۹۱، ۴۹۷

پائندہ قزاق : ۴۱۸

پہڑ رانی : ۱۳۹

پدم (بانی پانپور) : ۱۰۰

پدم : ۱۵۵، ۱۵۶

پدم مہر : ۱۶

پڈرو (حاجی) : ۲۱۸، ۲۲۰

پراوٹ صاحب (اجٹ) : ۸۰۷

پر تاپ آدت (راجہ) : ۵۴

پر تاپ (راجہ مالوہ) : ۵۲

پر تاپ پیڈ : ۷۹، ۸۱

پر تاپ سنگھ (اگر نر سنگھ) : ۱۷۵

پر تاپ سنگھ (کنور) : ۷۹، ۷۸۲

پر تاپ سنگھ : ۸۵۳

پر تاپ سنگھ میاں (ولی عہد) : ۸۷۲

۸۷۴

پر تاپ سیل (راجہ) : ۳۵

پر تپو اپیڈ (راجہ) : ۹۱

پر تھوی چند : ۱۰۳

پر تھوی پانی (راجہ) : ۱۱۳

پر تھوی چندر (سپہ سالار) : ۱۴۴

پر تھوی راج : ۱۵۹

پر جا پنڈت : ۱۶

پر رام : ۱۰

پرسفورڈ (لارڈ) : ۸۷۱

پریم دیو (راجہ) : ۱۲۶، ۱۲۸

پرمانی (راجہ) : ۱۵۳

پر دامن (دزیر) : ۱۳۵

پر دسین : ۶۳، ۶۴، ۶۷، ۶۸

۶۹، ۷۰، ۷۱، ۱۸۰

پر دہ گفٹ : ۱۰۸، ۱۱۰، ۱۱۱

پر دیز (میرزا) : ۲۵۹، ۲۶۷

۳۷۳

پر دیز پیر احمد شاہ دہلوی : ۶۷۵

پر دلا (راجہ) : ۳۴

پر دخت (راجہ) : ۱۶

پسند خان : ۶۴۸

پشوراسنگھ پسر دخت سنگھ : ۷۸۹

۷۹۰

پکھ (میرزا) : ۲۶۲

پنڈت راجہ در : ۸۴۷، ۸۴۸

پنگو : ۱۰۵

پنوں (دزیر) : ۸۳۷، ۸۴۳

۸۴۴، ۸۵۰، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴

۸۶۱، ۸۶۲، ۸۷۲

پلوپ سنگھ (کماندار) : ۸۳۶

پلون (راجہ) : ۵۱، ۵۳

پلون کرن : ۸۱۸

پلون گنج (راجہ) : ۱۳۵

پھولاسنگھ : ۸۱۹

پھلگن : ۱۱۱، ۱۱۲

پھولان خان برادر عموئے آ : ادھان

۹۸۹

پیچہ سٹ : ۱۶۷، ۱۶۸

پیر محمد شیرانی (ملا) : ۳۱۲، ۳۱۴

جهان میرک (مرزا) : ۲۶۲-

جان تشارخان ببادشیر جنگ : ۷۱۷۱

۷۱۷۱، ۷۲۳-

جانی (مرزا) والی سندھ : ۴۱۲، ۴۱۱-

جانی بیگم دختر خانم نان : ۴۱۴-

جبارخان : ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۵۴-

جداشتر (انده خدتر) : ۷۱، ۷۰، ۷۱، ۷۰-

جرا سند : ۱۳-

جرجی : ۲۵۸، ۲۶۲-

جسرت خان لکھڑ : ۱۸۸، ۱۹۲-

جشنک (راجہ) : ۱۴۳-

جونت سنگھ (راجہ) : ۵۱۴، ۵۱۵،

۵۱۶-

جسونتی رانی : ۱۵-

جعفر خان : ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۲-

جعفر کنت (میر) : ۵۸۹، ۵۹۰-

۵۹۱، ۵۹۰، ۵۹۸-

جعفر میر : ۷۹۸، ۷۹۹-

جگدیو (راجہ) : ۱۵۵، ۱۵۶-

جگہ ناتھ سادو : ۷۹۹-

جنگل (راجہ) : ۳۸۳-

جلال الدین مخدوم جانیان : ۱۷۰-

جلال الدین خان (بید) پرسید مبارک خان :

۲۹۴، ۲۹۵، ۳۲۰، ۳۲۱-

جلال الدین خان (خواجہ) : ۶۲۴-

جلال خان پیر شیر خان : ۳۵۳-

جلدیو (دیو) : ۱۱-

جلا دینڈت : ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸-

جلالہ : ۴۱-

جلوک (راجہ) : ۳۸، ۴۰، ۵۴-

جلیل الدین خان : ۵۸۶، ۵۹۰، ۵۹۱،

۵۹۲-

جمال الدین (سید) : ۵۳۶-

جمال خان : ۳۸۱-

جمبو (راجہ) : ۸۱۸-

جمشید : ۸-

جمشید (مرزا) : ۱۶۹، ۱۷۰-

جمو خان الکوزئی : ۷۹۷، ۷۹۸-

جملا چایج : ۱۵۷-

جیل دلتا : ۱۹۸-

جیل دلتا : ۴۴۶-

جیٹا : ۱۷۱، ۱۷۲-

جنکن : ۸۴، ۸۵-

جکو خان : ۷۰۲-

جنگ (راجہ) : ۳۲۲-

جنمہ جی : ۱۶-

جنید برلاس (سلطان) : ۵۰، ۳۰

۳۵۳-

جواد حکیم (شعبہ) : ۷۱۷، ۷۲۰-

جوالا سنگھ (پدانیہ) : ۷۳۸-

جوالا شاہ خٹک راجہ دجیان سنگھ :-

۸۳۱، ۸۳۸، ۸۴۲، ۸۶۶-

جواہر سنگھ : ۷۸۶، ۷۸۸، ۷۸۹-

۷۹۰، ۸۲۸ (راجہ) : ۸۳۴-

جودھ سنگھ : ۷۴۵-

جولی (شیخ) : ۳۷۳-

جهان خان بامزئی (سردار) : ۶۲۲،

۶۲۵، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۵۳-

۷۱۲-

جهان داد خان : ۷۱۹، ۷۲۵، ۷۲۷،

۷۵۴-

جهاندار شاہ (مغل دین) : ۵۴۳، ۵۴۴،

چاند بی بی : ۳۱۳، ۳۱۴ -

چیت جیا پیڈ (راجہ) : ۱۰۰
چیتلش خان (نیز مراہو کینڈیہ نظام الملک)

- ۲۹۵

چتر ناتھ (راجہ) : ۲۲ -

چتر سنگھ : ۸۱۶، ۸۱۵، ۷۸۹ -

چرت سنگھ : ۷۳۵ -

چکر درما : ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸ -

چند پال : ۱۲۳ -

چندر : ۱۱ -

چندر اپیڈ : ۸۱ -

چندر پالچای : ۲۳، ۲۴ -

چندر رائے : ۱۲۳ -

چندر دیو (راجہ) : ۲۴، ۲۵ -

چندر راج : ۱۲۱ -

چندر سین : ۳۹۳ -

چندر لیکھا : ۱۱۱ -

چندر دتی : ۳۷ -

چندر ٹاس والی پنجاب : ۸۱۸ -

چندر کور (رائی) : ۷۷۷ -

چنگیز خان : ۱۵۲، ۱۴۲ -

چنگیز خان گجراتی : ۳۹۲ -

چونی نل (دیوان) : ۷۴۲ -

چودھ : ۱۴۳ -

چیت سنگھ : ۷۴۲، ۷۷۷ -

- ۷۷۷

ح

حاجی بانڈے : ۲۴۸، ۲۵۲، ۲۵۴ -

- ۲۴۰، ۲۴۳، ۲۴۵، ۲۷۷، ۳۵۷ -

حاجی خان : ۱۹۴ - ۱۹۹، ۲۰۲، ۲۰۳ -

۵۶۶، ۵۶۵ -

جہان شاہ : ۵۴۳ -

جہانگیر (نور الدین) : ۲۵۷، ۲۶۱ -

۲۶۶، ۲۷۷، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۲ -

۲۸۴، ۲۸۹، ۲۹۱، ۲۹۷ -

جہانگیر : ۷۵۳، ۷۹۵ -

جہانگیر پڈر : ۲۲۳، ۲۲۵، ۲۲۹ -

۲۳۰، ۲۳۲، ۲۳۳ -

جہانگیر پینہ : ۲۰۸، ۲۱۰ -

جہانگیر باگرے : ۲۱۳ - ۲۱۴، ۲۳۹ -

جہانگیر ملک : ۲۲۵، ۲۳۰ -

جیانپڈ (راجہ) : ۹۲ - ۹۵، ۹۷ -

- ۹۹

جیاد پوی : ۱۰۰ -

جی اندر برادر انزنا : ۵۵، ۷۱۳ -

- ۷۳، ۷۴

جی انت (راجہ) : ۹۲ - ۹۴ -

جیانند (بالادت راجہ) : ۷۷ -

جیانند : ۱۳۴ -

جے پال : ۱۱۶، ۱۱۷ -

جیرام : ۱۳۷ -

جے سنگھ (زیسنگھ) : ۱۲۹، ۱۵۰ -

- ۱۵۳

جے سنگھ : ۱۹۷ -

جے سنگھ (راجہ) : ۵۳۲، ۵۳۳ -

جیو آتشبان : ۱۹۸ -

جیون (ملک) : ۵۱۷ -

جیون سنگھ : ۷۵۰ -

چ

چارس ثانی : ۷۹۵ -

۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶

حاجی گانی (خواجہ) : ۲۸۶ -

حاجی محمد پیر : ۱۷۶ -

حاجی خلیل (ملا) : ۲۵۵ -

حاجی خان کاکر : ۸۰۵، ۷۳۶ -

حاکم رائے : ۸۱۲ -

حبیب خان : ۲۹۶ -

حبیب چک : ۲۷۶ -

حبیب لدنو (مضی) : ۲۸۳، ۲۹۵ -

۲۹۷، ۲۹۸ -

حبیب شاہ (سلطان) : ۲۹۳، ۳۱۲ -

۳۱۵، ۳۱۶ -

حبیب خان پیر ابدال خان : ۲۹۵ -

حبیب لدنو شہری (خواجہ) : ۶۶۳ -

حبیب چک : ۴۲۶ -

حسن (بابا) : ۲۶۸ -

حسن (مضی) : ۸۷۶ -

حسن (سید) : ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱ -

۳۲۱، ۳۰۰ -

حسن ابدال : ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵ -

۷۱۵ -

حسن اسود (ملا) : ۳۰۰ - ۳۰۳ -

حسن ابرانی (ملک) : ۶۲۶ -

حسن بٹ برادر محمدیٹ : ۳۱۶ -

حسن بہادر (سید) : ۱۷۲، ۱۷۳ -

حسن بیگ خان : ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸ -

۴۳۹، ۵۰۶ -

حسن بہتقی (سید) : ۲۱۲ -

حسن چک : ۴۲۳ -

حسن خان : ۷۲۵، ۷۷۷ -

حسن خان پیر شہر بابا تدرین : ۱۷۳، ۱۷۴ -

۱۷۵ -

حسن خان ایرانی : ۶۵۴ -

حسن خان بن حاجی خان : ۲۰۶ -

حسن خان کبھی : ۲۰۵، ۲۰۷، ۲۰۸ -

حسن شاہ (سلطان) : ۲۰۸، ۲۰۹ -

۲۱۰، ۲۱۱ -

حسن علی خان (سید) : ۳۹۶ -

۵۷۱، ۵۷۲ -

حسن علی ایچی : ۶۲۶ -

حسن علی خان بمبہ : ۶۹۸ -

حسن علی خان : ۲۹۱، ۳۰۱ -

۴۰۲ -

حسن منو : ۲۶۲ -

حسن ملک چاڈورہ : ۳۲۲ -

حسن میر چاڈورہ : ۳۲۸ -

حسن بخار بن بابا علی بخار : ۲۶۷ -

حسین (میر) : ۳۱۲، ۳۲۸ -

حسین آقا : ۶۵۹ -

حسین ارغون مرزا : ۳۵۸، ۳۵۹ -

۳۶۵ -

حسین چک : ۱۹۴، ۲۱۷، ۲۱۸ -

۲۶۲، ۳۱۲، ۳۲۲، ۴۴۶ -

حسین چاڈورہ (میر) : ۳۱۰ -

حسین خان (سید) : ۲۹۵، ۳۰۴ -

۳۲۸، ۷۸۴ -

حسین خان (سلطان) : ۲۸۱، ۲۸۲ -

۲۸۵، ۲۸۷، ۳۴۱، ۳۷۸ -

حسین خان برادر خانی عازی : ۲۷۹ -

حسین خان افغان : ۴۰۳، ۶۰۰ -

حسین خان بہتقی (سید) : ۴۱۹، ۴۲۹ -

حسین خان بن حسن شاہ سلطان : ۲۱۰ -

حسین خان فرزند کاجی چک : ۲۳۴ -

حسین خان سپر ایه خان : ۳۰۹ -

حسین خان شیردانی : ۲۵۰ -

حسین رینه چاؤ دره : ۲۴۱ -

حسین قادری (میر) : ۸۴۹ -

حسین قلی خان : ۳۸۴ ، ۳۸۵ ، ۳۸۶ -

حسین کابلی خواجہ : ۴۴۳ -

حسین کنت بن کمال کنت : ۴۶۴ ، ۴۶۵ -

۴۷۱ - حسین مانگرے بر ابدال لکھے : ۲۴۹ ، ۲۵۱ -

۲۵۳ ، ۲۵۲ -

حسین مرزا : ۲۲۰ ، ۲۲۱ ، ۲۲۲ ، ۲۲۳ -

حسین منطقی (سید) : ۱۹۶ -

حسین ملک بن حیدر ملک : ۵۳۹ -

۵۴۰ -

حسین والی کھلی : ۲۷۹ -

حسین بٹ برادر محمد بٹ : ۳۱۶ -

حفیظ اللہ خان ولد سید اللہ خان : ۲۵۲ -

حکم راد : ۶۴۹ -

حکیم سنگھ جمینی : ۸۱۰ ، ۷۳۸ -

حکیم شاہ مجذوب : ۷۶۸ -

حمزہ بیگ ترکمان : ۴۱۰ -

حمید رینه : ۲۷۷ -

حمید الدین قاضی : ۱۹۵ -

حنفی مذہب : ۲۱۸ ، ۲۸۳ -

۲۵۸ ، ۳۷۲ ، ۵۵۲ -

حیات خاؤن : ۲۰۹ ، ۲۱۰ -

حیدر بابا : ۷۲۰ -

حیدر سپر سلطان زین العابدین : ۲۰۲ -

حیدر چک ولد یوسف شاہ : ۲۹۰ ، ۲۹۱ -

۳۱۵ ، ۳۱۶ ، ۳۱۷ ، ۳۱۸ -

۳۳۳ -

حیدر خان سپر غازی خان : ۲۷۹ -

حیدر خان چک : ۴۱۸ -

حیدر خان (میر) : ۵۷۹ -

حیدر خان حاجی سپر نازک شاہ : ۲۸۹ -

حیدر دو غلات (مرزا) : ۳۶۸ -

حیدر رینه : ۲۵۲ -

حیدر شاہ (سلطان) : ۲۰۷ ، ۲۰۸ -

۲۰۹ -

حیدر شاہزادہ : ۷۰۹ ، ۷۱۰ -

حیدر علی (نواب) : ۸۰۰ -

حیدر قاضی : ۵۵۹ -

حیدر مرزا : ۲۴۱ ، ۲۴۲ ، ۲۴۳ -

۲۵۰ ، ۲۵۱ ، ۲۵۲ ، ۲۵۳ ، ۲۵۴ -

۲۵۵ ، ۲۵۶ ، ۲۵۷ ، ۲۵۸ ، ۲۵۹ -

۲۶۳ ، ۲۶۴ ، ۲۶۵ -

حیدر ملک : ۴۸۰ -

خان اعظم : ۳۸۱ ، ۳۹۲ ، ۳۹۵ -

۳۹۷ ، ۳۹۸ ، ۳۹۹ ، ۴۰۰ ، ۴۰۱ -

۴۱۰ ، ۴۱۱ -

خان بہادر (مبین الملک رستم بہند) :

۸۱۹ ، ۴۴۴ -

خان بہادر کھکھ : ۶۹۲ -

خان جہان : ۴۰۱ -

خان جہان لودھی : ۴۸۹ ، ۵۱۷ -

خان جہان بہادر گوکٹاش : ۵۶۵ -

خان خانان (پیرام نیایک) : ۴۳۹ -

خان خانان : ۴۱۱ ، ۴۱۲ ، ۴۱۳ ، ۴۱۴ -

۴۶۲ ، ۴۶۳ ، ۴۶۴ (عبدالرحیم) : ۴۷۷ -

- خان دوران میر بخشی: ۴۰۳، ۴۰۴، ۱۹۷
 (اصف جامه): ۶۰۴ -
- خان زمان: ۳۹۰ -
- خان محمد: ۶۲۶ -
- خاندان محمود (خواجہ): ۵۰۳ -
- محبنتہ اختر (جہان شاہ): ۵۴۳ -
- خدا یار خان پیر عبدالصمدان: ۶۰۲ -
- خداداد (سید): ۷۰۴، ۷۰۵ -
- خرم (شاہجہان): ۴۶۷ -
- خرم خان (خواجہ سرا): ۶۶۷، ۶۶۸ -
- ۶۷۱، ۶۷۲ -
- خسرو شاہ: ۳۳۹، ۳۴۰ -
- خسرو فرزند شاہزادہ سلیم: ۴۱۰ -
- ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۶۸، ۴۷۳ -
- خضر خواجہ (خان): ۳۷۸ -
- نگندر (راجہ): ۳۰ -
- نونگ: ۷۷۷، ۷۷۸ -
- خلیل بابا: ۲۹۴، ۲۹۵، ۳۰۵ -
- ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۹، ۳۲۳، ۳۲۵ -
- غیدل بیگ: ۵۶۲ -
- خلعت اند خان: ۶۱۱، ۶۱۲ -
- خنجر بیگ: ۴۱۹ -
- خوشہ بی بی: ۷۱۸ -
- خوشمال سنگھ (جمدار): ۷۶۷، ۷۶۸ -
- ۷۷۷، ۷۸۳ -
- غیرو گلیان: ۷۷۰، ۷۷۱ -
- دب شلیم: ۱۲۴، ۱۲۹ -
- دارا: ۵۲ -
- دارائے بخت کن (سکندر): ۱۹۵، ۱۹۶ -
- ۱۹۷ -
- دارائے شکوہ: ۴۹۳، ۵۰۹، ۵۱۱ -
- ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸ -
- ۵۲۴ -
- دانیال (میر): ۲۵۵، ۲۶۷ -
- دانیال (شہزادہ): ۳۹۴، ۴۱۴ -
- ۴۱۵ -
- داجی (ملک): ۲۵۳ -
- داؤد بخش پسر سلطان خسرو: ۴۸۸، ۴۸۹ -
- ۴۸۹ -
- داؤد خاکی: ۲۸۸، ۳۳۴ -
- داؤد خان (میر): ۴۹۵، ۴۹۶ -
- ۴۹۷ -
- داؤد میر: ۳۰۲، ۳۰۳ -
- داؤد ماگرے ابن جہانگیر: ۲۱۳ -
- داؤد بن سبیمان گجراتی: ۳۹۹، ۴۰۰ -
- ۴۰۱، ۴۰۲ -
- داؤد بن نصیر: ۱۱۹ -
- دتی ملک: ۲۱۹، ۲۲۲، ۲۲۴ -
- دتی کوکھ: ۲۸۴، ۲۸۵ -
- دُر: ۷۲، ۱۴۰ -
- دوران (شاہ): ۴۵۸ -
- در پنادلو (راجہ): ۲۵ -
- در لب دون: ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹ -
- در لیک (پرتاب پٹیل): ۷۷۹ -
- دُرنا (دولہ): ۷۷۷ -
- دُرنا (فقیر): ۳۴ -
- دُرنا (راجہ): ۷۷۰ -
- دُرگا: ۲۵، ۲۶ -
- دُرگہ دلو: ۲۴ -
- دریا افغان: ۴۶۹، ۴۷۰ -

دیار دلو : ۲۲ -
 دیار رانی : ۱۱۳، ۱۱۳، ۱۱۳، ۱۱۳ -
 دیوسا نشی : ۷۳۳ -
 دیواند کس : ۳۸۳ -
 دیوان چپند : ۷۵۳ -
 دیوان سنگه : ۶۸۵ (مدار الهام)

۶۹۰ -

دیوشت ما (دنیای) : ۹۵ -
 دیوک (راجا) : ۱۳۴ -
 دیو کشش : ۱۱۳ -
 دیوی سہاگے : ۸۰۸ -
 دیوی سنگه (کرکلی) : ۸۳۸ -

ذ

ذوالفقار خان پیرا سدا خان (نخستی) :

۵۵۵، ۵۶۳، ۵۶۵، ۵۶۶ -

ذوالچو : ۱۶، (ذوالقدشان) ۱۶۲،

۱۶۳، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹ -

۱۹۲ -

راجہ (راجا) : ۸۴۸ -

راج کاک (پنڈت) : ۷۳۸، ۷۳۹ -

راجہ در (پنڈت) : ۸۳۳، ۸۳۵ -

راج دلی : ۸۲۳ -

رازدہ دیو (راجا) : ۱۵۶، ۱۵۷ -

راگوچی : ۸۰۲ -

راما نشد : ۷۲۲، ۷۲۳ -

رام چپند : ۱۰، ۸۸، ۱۵۹، ۱۶۰ -

رام دیو (راجا) : ۱۶۳، ۱۶۴، ۸۶۴ -

رام دیو (راجا) : ۱۷، ۱۹، ۱۵۸، ۱۷۹ -

دریا دیو : ۱۲ -
 دگر پال : ۱۳۶ -
 دگلیر نور ساتھ (مسر) : ۸۵۷ -
 دلارام قلی : ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۹۱ -
 دلارام خان کاکر : ۶۹۴، ۶۹۸، ۷۰۰ -
 دلارام خان کاکر : ۶۸، ۶۹، ۷۰ -

۳۸۱ -

دل دلیر خان : ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱ -

دل سنگه : ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲ -

دلیوزی (لارڈ) : ۶۳۵ -

دلیپ سنگه : ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۹۰ -

۸۰۹، ۷۱۷، ۸۳۵ -

دم : ۱۰۰ -

دمودر : ۱۲ -

دمودر برادر جلوک : ۳۱، ۳۲ -

دوری بٹا : ۲۰۱ -

دولت چک : ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴ -

دولت چک (خان) : ۲۳۴، ۲۳۵ -

دولت چک : ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳ -

دولت چک : ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸ -

دولت چک : ۳۰۳، ۳۱۲، ۳۲۲ -

دولت خان دالی جونا گڈھ : ۳۱۰ -

دوست محمد خان : ۷۳۶، ۷۳۷ -

دوست محمد خان : ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۱۵ -

۸۱۶ -

دہرم کرن : ۸۱۸ -

دھیان سنگه (راجا) : ۷۳۵، ۷۳۶ -

دھیان سنگه : ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴ -

دھیان سنگه : ۸۲۸، ۸۲۹ -

دیارام کافر : ۶۱۲، ۶۱۳ -

دیاکرن : ۱۳، ۸۱۸ -

دام واس کچا میری: ۳۶۸، ۲۳۶ - ۷۱۴ -

دام دیال (دیوان): ۷۵۴ -

دام رائے: ۷۴۰ -

داموریشی: ۱۱۵ -

رانا (راجہ): ۳۵۹، ۳۵۸، ۳۵۹ -

۳۶۸، ۳۶۷ -

رانا سنگھ: ۳۳۸، ۳۳۷ -

راون (راجہ): ۴۵ -

راون چند: ۱۶۵، ۱۶۴، ۱۶۶ -

راہدی کشن (غشی): ۸۲۵ -

رائے ماوری: ۱۷۷ -

رائے سنگھ: ۳۹۵، ۳۹۴، ۳۹۸ -

رائے شیردل: ۱۷۱، ۱۷۵ -

رتاکر (پنڈت): ۱۶، ۳۰، ۳۳ -

۷۴، ۱۰۱ -

رتنون (وزیر): ۸۱۲، ۸۱۴، ۸۳۲ -

رتنہ پربا: ۷۰ -

رتنہ درون: ۱۰۳ -

رجب بن محمدی حجام: ۶۹۳ -

رحمت الدخان: ۶۹۹ (پیر محمد خان) -

۶۹۷، ۶۹۹، ۷۰۳، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۳ -

۷۲۱ -

رحیم ملک التجار (آقا): ۷۱۱ -

رڈ: ۱۴۳، ۱۴۴ -

رستم بیج سلطان حسین مرزا: ۴۱۲ -

رستم خان مرزا: ۵۹۷، ۶۶۵ (راجہ) -

۶۸۷، ۶۹۸، ۶۸۷ -

رستم مانٹو: ۵۴۷ -

رستم دیو (راجہ): ۱۵۵ -

رستم قلی بیگ: ۶۱۰ -

رضا میرزا (مدار المہم): ۷۱۱، ۷۱۲ -

۷۱۴ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

رفع القند (نیز رفع الثان): ۵۴۳ -

زال بیگ: ۷۴۲ -

زبردست خان (راجا): ۷۸۴، ۷۹۳ -
 زنگ: ۴۲ -
 زمان شاه: ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۱۲، ۸۲۰ -
 ۷۹۶، ۸۰۴، ۸۱۲ (اعلی): ۷۵۲ -
 زمان خان: ۷۸۹، ۷۹۴ -
 یگی خان دراتی: ۸۲۲ -
 زکی خان خارجی بکش: ۷۸۰، ۷۹۹ -
 زنه کاک: ۸۷۱ -
 زونه راج: ۱۹۷ -
 زور آور سنگه: ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱ -
 (وزیر): ۸۲۱ (کلوریه): ۸۲۴، ۸۲۷ -
 ۸۳۵، ۸۳۸ -
 زیر البنا و یگیم: ۵۸۷ -
 زیتو چک: ۷۹۳، ۷۹۴ -
 زین خان کوک: ۷۹۰ (کوکلناش): ۷۳۸ -
 زین الدین (ملا): ۷۸۷ -
 زین پور: ۲۰۹ -
 زین الدین: ۱۸۳، ۱۸۴ -
 زین لادک: ۲۰۹ -
 زین العابدین (سلطان): ۱۵، ۱۷، ۱۸ -
 ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۹۲ - (زین شاه): ۱۹۳ -
 ۲۰۱، ۲۰۴، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۵۸، ۲۶۱ -
 ۷۷۲ -
 س

سٹونر: ۷۹۷ -
 سچی تر (راجا): ۳۸، ۳۲ -
 سدا کور: ۷۴۹ -
 سده (راجا): ۴۶ -
 سراج الدین (وزیر): ۱۷۰ -
 سراج الدوله ناظم نظامه: ۷۳۷، ۷۹۸ -
 سرطیند خان: ۷۱۴، ۷۱۵ -
 سرسپین: ۷۱ -
 سریشته سین: ۷۲ -
 سرافراز خان افغان: ۷۴۶ -
 سرور کائنات: ۷۵۰ -
 سرنگ چک: ۷۲۳، ۷۳۶ -
 سرنگ رینه: ۷۱۶ -
 سعادت خان صوبه دار: ۵۹۵ -
 سعد الدخان (ہدایت الدخان): ۵۶۴ -
 ۵۶۵ -
 سعدی: ۷۵۶ -
 سعید بن جبیر: ۷۱ -
 سعید خان (دوالی کاشغر): ۷۳۹، ۷۴۱ -
 ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴ -
 سفیان ثوری: ۷۱ -
 سکندر بت فکین: ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶ -
 ۷۸۰، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۹ -
 ۱۹۶ -
 سکندر (سلطان): ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴ -
 ۸۵۱، ۸۵۸ -
 سکند خان اوزبک: ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۳ -
 ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۸۶، ۷۸۸ -
 ۷۹۱، ۷۹۳ -
 سکندر و القرین: ۱۱ -
 سکندر شاه (بن فتح شاه): ۷۳۲، ۷۳۳ -

سنگرام پال : ۱۳۴ : ۱۳۵ : ۱۳۶ : ۱۳۷ : ۱۳۸

- ۱۳۳

سنگرام چندر : ۳۵ : ۱۵۸ : ۱۵۹

سنگرام دیو (راج) : ۱۱۰ : ۱۱۱ : ۱۱۲

- ۱۵۸ : ۱۵۹ : ۱۶۰

سنگرام ڈانگر : ۱۰۰ : ۱۱۰

سنيادت (راج) : ۲۶

سو : ۱۰۲

سوچيت سنگه (راج) : ۸۶ : ۸۷ : ۸۸ : ۸۹

- ۸۲۸ : ۸۲۹ : ۸۳۰ : ۸۳۱

سودشن بڈت : ۵۴۲

سوراندز (راج) : ۳۱

سورج تل جات : ۸۱ : ۸۲ : ۸۳

سورجن (راج) : ۲۹۲

سوسرم چندر : ۱۲۹

سوسل : ۱۳۴ : ۱۳۵ : ۱۳۶ : ۱۳۷ : ۱۳۸

۱۳۹ : ۱۴۰ : ۱۴۱ : ۱۴۲ : ۱۴۳

- ۱۵۳ : ۱۵۴ : ۱۵۵

سوکه جيون : ۱۲۴ : ۱۲۵ : ۱۲۶ : ۱۲۷

سوکه رام صفایا : ۴۳۲

سوکه درم : ۱۰۱

سوکه درما : ۱۰۳

سوگت دارانی : ۱۰۵

سوگت درب : ۱۳۷

سوم بٹ : ۱۳۱

سوم پال : ۱۳۳ : ۱۳۴ : ۱۳۵

سوم (قول) : ۱۹۸

سوپن سنگه : ۸۸ : ۸۹ : ۹۰

سپه بٹ (کلیف الدین) : ۱۳۶ : ۱۳۷ : ۱۳۸

- ۱۸۷ : ۱۸۸

سپه چک : ۲۲۳ : ۲۲۴ : ۲۲۵

- ۲۳۳ : ۲۳۴ : ۲۳۵ : ۲۳۶ : ۲۳۷ : ۲۳۸

سکندر شاه : ۴۷۴ : ۴۷۵

سکندر شاه لودی : ۲۳۰ : ۲۳۱ : ۲۳۲

سکندر علی شاه : ۵۲۲

سکندر خان پیر عیوبان : ۲۲۰ : ۲۲۱ : ۲۲۲

سلطان خان : ۷۵۲ : ۷۵۳

سلطان محمد : ۳۴۰ : ۳۴۱

سکندر دیو (راج) : ۳۶

سکندر : ۱۳۴ : ۱۳۵ : ۱۳۶

سیدیم خشتی (شیخ) : ۳۹۲

سیدیم شاہزادہ (جہانگیر) : ۲۹۰ : ۲۹۱ : ۲۹۲

- ۴۰۵ : ۴۰۶ : ۴۰۷ : ۴۰۸ : ۴۰۹

سیدیم شاہ افغان : ۳۶۷ : ۳۶۸

سیدیم خان (حضرت) : ۴۱ : ۴۲

سیدیم خان (مرزبان پین) : ۷۱

سیدیم شاہ : ۷۷ : ۷۸ : ۷۹

سیدیم مرزا (پیر دارشکوه) : ۳۴۵

- ۳۸۵ : ۳۸۶ : ۳۸۷ : ۳۸۸ : ۳۸۹

- ۵۱۹ : ۵۲۰

سیدیم دلی ایران : ۵۵۵

سیرن (رانی) : ۲۲

سمندر خان : ۷۵

سنہا جی پیر سیوا جی : ۵۳۲ : ۵۳۳

سنت سنگه (راج) : ۷۸ : ۷۹ : ۸۰

سندکین (راج) : ۲۹ : ۳۰

سندمت (وزیر) : ۵۶ : ۵۷

سندیان (راج) : ۲۳ : ۲۴ : ۲۵

۵۶ (آری راج) : ۵۷

سنار چند دلی کانگرہ : ۷۹ : ۸۰ : ۸۱

سنگت فرما (راج) : ۱۰۵

سنگرام (راج) : ۱۳۵

شاک (شهرالدین سلطان) : ۱۴۹

۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵

شاهبازخان : ۲۶۴

شاهجهان : ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸

۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴

۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹

۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴

۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹

شاه جهان ثانی (رفیع الدوله) : ۵۷۳

شاهجی پد کسبی اجمی : ۵۳۰

شاهرخ مرزا : ۳۲۱، ۳۲۲

۳۰۸، ۳۰۹

شاهزاده بیگ : ۲۶۲

شاهسوار بیگ : ۵۲۹

شاه عالم (نیز محمد معظم شاه عالم بهادر) :

۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹

شاه عالم ثانی (والا گور) : ۶۳۳، ۶۳۴

۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹

شاه قلی خان : ۳۲۱، ۳۰۸

شاه محمد یزید سلطان شهرالدین : ۱۷۷

شاه میرزا : ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵

۱۴۷، ۱۴۸، ۳۹۵

شاهی خان (زین العابدین) : ۱۸۷، ۱۸۸

۱۸۷

شایسته خان : ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴

شترگن : ۷۷

شجاع پسر زمان شاه : ۷۳۳

شجاع خان سدرنی : ۶۸۰

شجاع الدوله (نواب کهنه) : ۶۳۳، ۶۳۴

۶۳۵، ۶۹۹

شجاع مرزا : ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴

سهم دیو : ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴

۲۱۷، ۲۱۸

سیج رام پندت : ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷

۷۸، ۷۹، ۸۰

سیج پال : ۱۳۲

سین سنگه : ۳۸۲

سهم دیو : ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶

سید استخوان : ۷۱

سید مرزا : ۲۵۸

سیف خان بیگ : ۲۱۹

سیف خان پسر تربیت خان : ۵۳۸

۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱

سیف الله خان : ۶۷۱ (برادر لعل خان)

۶۷۲

سیف الدین گنٹ : ۶۹۳

سیف دار ملک : ۱۷۵، ۲۱۶

۲۱۸، ۲۲۲

سیوا جی : ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲

۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۸۰۴

سیوا سنگه : ۷۸۹

ش

شاپور : ۶۷

شاپور (خان) : ۵۸۱، ۳۲۲

۸۲۳

شاپور شاه : ۷۰۰

شادی خان (افغان) : ۳۷۵، ۳

۸۲۳

شاکه سهم : ۲۳

شالباهن : ۶۷

شام سنگه : ۸۰۸

شکرچک یا خان : ۲۸۲، ۲۴۴ -

شکر دیوی : ۲۹۰ -

شکر دون : ۱۰۵ -

شکر رینه : ۲۳۰، ۲۲۹، ۲۲۶ -

۲۳۱ -

شکر دریا : ۱۰۳ -

شنگی چادورہ : ۳۰۳ -

شنگی ریشی : ۲۵۴ -

شنگی نیایک : ۳۳۳ -

شور و رما : ۱۰۵، ۱۰۳، ۱۰۲، ۱۰۱ -

شورک (راجہ) : ۴۳، ۴۷ -

شہاب الدین احمد خان : ۳۹۱ -

شہاب الدین خان : ۴۰۴، ۴۰۵ -

شہباز خان افغان : ۴۰۳، ۳۴۰ -

۴۲۴، ۴۰۴ -

شہر یار : ۴۸۸، ۴۷۱، ۴۷۰ -

شیبانی خان اوزبک : ۳۴۱، ۳۳۸ -

شیر احمد خان : ۸۴۷ -

شیر اگن (علی خان) : ۴۶۲، ۳۶۳ -

۴۷۰ -

شیر خان افغان : ۲۷۰، ۲۵۱، ۲۵۰ -

۴۷۰، ۲۵۱، ۲۵۰ -

۴۰۴، ۳۵۹، ۳۵۴، ۳۵۳ -

شیر خان مگرے : ۳۰۰ -

شیر و رما : ۱۰۹، ۱۰۸، ۱۰۷ -

شیر خان مدلی : ۳۸۲ -

شیر خان فولادی : ۳۹۵، ۳۹۴ -

۳۹۷ -

شیر دوپٹ : ۲۰۲ -

شیری پٹ : ۲۰۱، ۱۹۷ -

شیر علی خان (شیخ) : ۲۸۸ -

شیر علم خان مگرے : ۴۲۶ -

۵۵۴، ۵۵۰، ۵۱۴، ۵۱۸، ۵۱۶ -

شجاع الملک پرتیور : ۷۱۰، ۷۰۰ -

۷۳۳، ۷۳۰، ۷۲۲، ۷۲۱، ۷۲۰، ۷۱۸ -

۷۲۰، ۷۱۸، ۷۱۶، ۷۱۵ -

شرف الدین (سید) : ۱۶۶ -

شرف الدین نیروی : ۱۶۱ -

شرف الدین (مرزا) : ۳۸۴، ۳۸۳ -

۶۵۹، ۵۸۱، ۳۹۶، ۳۸۵ -

شری مٹی : ۱۳۴، ۱۳۳، ۱۳۱ -

شریف (خواجہ) : ۷۶ -

ششوپال : ۲۲، ۲۱ -

شکنی : ۳۸ -

شمس الدین (شیخ) : ۱۸۱ -

شمس چک (ملک) : ۲۱۸، ۲۱۷، ۲۱۶ -

۲۵۷، ۲۲۳، ۲۲۲، ۲۲۱، ۲۲۰، ۲۱۹ -

۳۱۲، ۳۰۴، ۲۹۸، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۴ -

۳۲۹، ۳۲۸، ۳۲۲، ۳۱۷، ۳۱۵، ۳۱۴ -

۴۲۲، ۴۲۱، ۴۲۰، ۴۱۹، ۴۳۴، ۴۳۱ -

۴۶۴، ۴۶۳، ۴۶۲، ۴۶۱، ۴۶۰ -

شمس دینی : ۳۱۰، ۳۰۴، ۲۸۱ -

۴۷۲، ۴۷۱، ۴۷۰، ۴۶۹ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

۴۷۰ -

ض

ضابط خان رسیله : ۶۳۵ -
ضیائی : ۱۹۵ -

ط

طالب آلی : ۲۸۶ -
طالب علی خان : ۶۲۵ -
طالب صفیانی : ۳۲۵ ، ۳۲۲ -
طاماسب : ۳۱ -
طاهر شاه : ۱۶۱ -
طرغانی (امیر) : ۱۸۱ -
طرک (امیر) : ۱۸۰ -
طهماسب شاه : ۴۰۱ ، ۳۲۸ ، ۳۶۱ -
طهماسب (شهرزاد) : ۵۹۸ -
طهماسب قلی (نادر شاه) : ۵۹۸ -
طهماسب ضعیفی مرزا : ۵۹۷ -
طهماسب مرث : ۸ -

ظ

ظفر خان حسن : ۵۰۲ ، ۵۰۰ ، ۴۹۸ -
ظفر خان بخش (روشن الدوله) : ۵۸۵ -
ظفر خان پسر قاسم بیگ : ۴۲۴ ، ۳۳۳ -
ظفر نیایک پسر قاسم نیایک : ۳۳۲ -
ظہیر (خواجہ) : ۶۲۳ ، ۶۲۲ ، ۶۲۵ -
ظہیر مرث : ۶۲۴ ، ۶۲۷ -

ع

عادل بیگ : ۴۳۹ ، ۴۳۶ -

شیر محمد خان : ۷۰۴ ، ۷۰۵ ، ۷۱۳ -

۷۱۸ -

شیر سنگه : ۷۲۹ ، ۷۵۴ ، ۷۵۵ -

۷۵۶ ، ۷۶۴ ، ۷۶۷ ، ۷۸۵ ، ۸۱۵ -

۸۱۶ ، ۸۲۷ ، ۸۲۸ -

شیرہ ورم : ۱۰۱ -

شیوہ رائے : ۱۸ -

شیوہ سوامی : ۱۰۱ -

شیلا دت : ۷۰ ، ۷۱ -

ص

صا برٹ : ۸۶۴ -

صا بر شاه : ۶۴۱ -

صا بر (قوال) : ۳۶۰ -

صادق خان : ۴۱۰ ، ۴۳۸ ، ۴۳۹ -

۷۰۸ -

صاحب سنگه : ۷۱۰ ، ۷۳۸ ، ۷۳۹ -

۷۴۹ ، ۷۵۲ -

صافی (الوالقاسم) : ۶۲۹ -

صائب (مرزا) : ۲۹۸ -

صالح عادل : ۳۲۰ -

صدرا الدین (ملک) : ۱۶۶ -

صدرا الدین (قاضی) : ۲۹۰ -

صدیق خان بخشی (میر) : ۵۸۴ -

صفدر خان : ۴۷۷ -

صفدر علی خان : ۷۰۰ ، ۷۱۲ ، ۷۱۴ -

صفدر جنگ (نواب) : ۶۴۴ -

صفی (شاه) : ۵۲۲ -

صمد بابا : ۷۸۶ -

صورت سنگه برادر رنجیت دیو : ۸۱۹ -

عبدالقد خان ده بیدی: ۵۵۹، ۵۵۱، ۵۸۳، ۵۷۹

عبداللہ خان (قاضی): ۷۹۷

عبداللہ خان کابلی (خواجہ): ۷۵۲

۶۵۳

عبداللہ خان دلی کاشغر: ۵۵۰، ۵۴۱

عبداللہ سمرقندی (ملا): ۲۵۹

عبدالحمید خان: ۷۵۹

عبدالرزاق: ۵۵۱، ۵۶۷ (چو درمی)

۶۱۱، ۵۶۰

عبدالرزاق (میر): ۴۱۷

عبدالرحیم (میرزا): ۴۰۸، ۴۰۶

۴۱۵، (خانخانان): ۴۷۷

عبدالرحیم (قاضی): ۵۴۲، ۶۴۳

عبدالرحیم خان: ۷۹۸، ۷۱۲

عبدالرحمن (مرزا): ۲۶۲

عبدالرحمن: ۷۳۹، ۳۷۸

عبدالرشید محبکی: ۵۴۰، ۵۳۹

عبدالسلام (بابا): ۵۹۱

عبدالصمد خان (سیف الدولہ): ۵۸۱

۵۸۲، ۶۰۳، ۶۲۷

عبدالغظیم خان دیوان صوبہ: ۵۶۶

عبدالعزیز خان نائب صوبہ: ۶۹۳

۸۵۷، ۸۵۷

عبدالغفار خان: ۶۷۸، ۷۰۱

۷۰۲

عبدالغفور قاضی: ۶۵۵

عبدالقادر: ۸۸۷

عبدالکبیر (قاضی): ۵۴۷

عبدالنبی شیخ: ۶۹۰، ۶۲۸

عبدالنبی (ملا) لقب بر محنتی خان: ۵۷۹

عارف خان: ۵۸۲، ۵۶۱، ۵۶۰

عالم خان (حاکم گھنور): ۷۵۰

عالمگیر: ۵۱۴، ۵۱۹، ۵۲۲، ۵۲۳

۵۲۳، ۵۳۵، ۵۳۳، ۵۳۰، ۵۲۹

۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۶۰، ۵۸۴

۵۹۵، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۲۴

عالمگیر ثانی (برادر محمد شاہ): ۶۳۰

۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۴۵، ۶۴۶

۶۴۷، ۶۴۸

عالی ملک: ۶۷۶

عماد اللہ (میر): ۶۶۳

عباس ثانی (شاہ): ۷۷۲، ۴۹۱

۴۹۳، ۵۰۴

عباس شاہ پیر نیو شاہ: ۷۰۰، ۷۰۳

۷۲۳

عباس صفوی (شاہ): ۴۹۹، ۴۹۱

عباس مرزا: ۵۹۸

عبدالاحد سربندی (خواجہ): ۵۴۲

عبداللہ (حافظ): ۶۶۶، ۶۷۵

عبداللہ بن عباس: ۶

عبداللہ (طائی): ۱۱۹

عبداللہ (ملا): ۷۸۶، ۷۱۱

عبداللہ خان: ۳۷۶، ۳۸۳

عبداللہ خان (سید): ۴۲۰، ۵۷۷

عبداللہ خان ایٹک قاضی: ۶۴۸، ۶۵۱

۶۵۲، ۶۵۵

عبداللہ خان اوزبک: ۴۰۸

عبداللہ خان پیر جمعہ خان: ۶۹۷، ۷۱۳

۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۲

۷۲۶، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۹

عبداللہ خان جہاد شاہ ابدالی: ۶۴۰

عبیر : ۴۹۹ -

عشق الله حاجی : ۷۱۹ -

عثمان (ملک) : ۲۱۹، ۲۲۲، ۲۲۵

- ۲۲۷، ۲۲۸

عجب دیو : ۲۰۹ -

عزیز الدین (فقیر) : ۴۷۹ -

عزیز کوکه (خان عظیم) : ۳۹۷، ۳۹۹

- ۴۱۲

عسکری (مرزا) : ۳۵۰، ۳۵۲

- ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۷

- ۳۷۷

عسکر خان : ۷۸۸ -

عشقی (مولانا) : ۱۹۰ -

عصام الدین : ۵۹۲ -

عصمت الله خان : ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵

- ۶۵۹، ۶۵۴

عضد الدوله (ابوالفتح) : ۳۰۸ -

عطی و الله خان (حاجی) : ۴۵۹، ۴۶۳

- ۷۱

علی احمد خان : ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۹

- ۷۲۲، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷

- ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۵۲

عطر سنگه سنداوالیه : ۷۸۷، ۷۸۸

عظیة الله خان : ۵۹۳ -

عظمت شاه : ۸۳۹ -

عظمت قاجی : ۷۹۱ -

عظمت درانی : ۷۹۱، ۷۹۲ -

عظیم الدین درابو : ۸۲۹ -

عظیم الشان : ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۷

عظیم الدین : ۵۶۳، ۷۹۵ -

عظیم خان (سردار) : ۲۱۸ -

عظیم خان : ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲

- ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۸، ۷۵۳

- ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۶۰

عقیدت خان بهادر : ۵۸۴ -

علاؤ الدین : ۱۷۹، ۱۷۰ -

علاؤ الدین لودی : ۳۵۱ -

علاؤ الدین نقشبندی (خواجہ) : ۷۱۹ -

علم شیر خان : ۳۰۴، ۳۱۲، ۳۱۵

- ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۳، ۳۳۴

- ۴۲۰، ۴۳۰

علی : ۷۷۱ -

علی (بابا) : ۲۷۷ -

علی (حکیم) : ۳۲۵، ۴۵۷، ۴۵۷ -

علی (درویش) : ۴۳۴، ۴۳۹، ۴۴۰ -

علی (قاضی) : ۴۳۱، ۴۳۷، ۴۳۸

- ۴۴۴

علی (مرزا) (نبرنگا کنید علاؤ الدین) : ۷۹۹

- ۴۲۰

علی اکبر درزا : ۳۲۵، ۴۵۰، ۴۵۷ -

علی اکبر (خواجہ) : ۵۵۰ -

علی اکبر خان : ۷۷۰، ۷۷۷ -

علی بیگ : ۲۴۱، ۳۱۰، ۳۱۴ -

علی بیگ ترک (شیخ) : ۲۳۳ - ۲۳۹

- ۲۴۱، ۲۴۳، ۳۵۱

علی گلین : ۱۲۶ -

علی ثانی (میر) : ۸۵۷ -

علی بیگ ولد لودز بیگ : ۲۴۳، ۲۸۲

- ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۱۰

- ۳۱۲

علی خان : ۱۰۳ -

علی خان بیگی (سید) : ۲۱۳، ۲۱۴ -

علی وردی خان: ۴۳۷-

علی میردانی (سید میر): ۱۷۳،

۱۷۸، ۱۷۵-

عماد الملک: ۶۳۲، ۶۳۵، ۶۴۷،

۶۴۸-

عماد الملک چکس: ۳۵۲-

عمر (میرداد) ابوالبرکات خان: ۶۱۹،

۶۲۰-

عمر یکنی (شیخ): ۶۷۹-

عمر شیخ مرزا: ۳۳۷، ۳۳۹، ۳۴۴،

۳۴۷-

عودی (ملا): ۱۹۸-

عبیب: ۱۴۷-

عبدی رینه: ۲۱۳، ۲۱۸، ۲۳۲،

۲۵۱، ۲۵۳، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷،

۲۵۸، ۲۴۳ — ۲۶۷-

عیسی: ۵۲، ۴۵۵-

عیسی خان نیازی: ۳۹۹-

عیسی بیبا در: ۸۳۹-

عیسی دیوان (خواج): ۷۹۹، ۷۱۱،

۷۱۲-

غ

غازی چک یا خان: ۲۲۰، ۲۲۴،

۲۳۴، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۵۱، ۲۵۸،

۲۹۱، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۹، ۳۰۱،

۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵ — ۳۰۶، ۳۰۷،

۳۰۸-

غازی خان یوسف زئی: ۷۵۴-

غفار خان میرسان: ۷۹۵، ۷۹۷-

غفور خان: ۷۸۸-

علی خان دجین پاره: ۴۲۹-

علی خان مرزا زاده: ۴۲۰-

علی خان (راجہ): ۴۰۸، ۷۱۳-

علی خان (سید): ۵۷۶-

علی خان پادشاه: ۱۷۴، ۱۸۵،

۱۸۸، ۱۸۷-

علی ڈار: ۳۲۷، ۳۲۹، ۳۳۱،

۳۲۹-

علی رینه: ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۷،

۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۷،

۲۳۹، ۲۴۱-

علی رائے: ۴۴۹-

علی شاہ برادر پادشاه: ۵۳۷-

علی شیربٹ: ۳۱۷-

علی علی خان (نیز علی خان): ۳۷۱،

۳۷۲، ۳۸۲، ۳۸۴، ۳۸۶، ۳۸۷،

۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳،

۳۹۶، ۳۹۷-

علی کوک: ۲۸۴ — ۲۸۷-

علی مردان خان: ۷۹۲، ۵۰۳،

۵۰۶، ۵۰۸، ۵۰۹-

علی ملک برادر حیدر ملک چاڈور: ۴۸۲،

۴۹۸، ۴۹۹-

علی مانگے برادر حسین مانگے (خان): ۷۹۳،

۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹،

۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲-

علی میر کوک: ۴۱۸-

علی ملک ناجی: ۴۱۷-

علی محمد خان (عمدہ بائی): ۷۸۹-

علی محمد خان: ۵۷۷، ۵۷۸-

علی بخار (بابا): ۷۱۱، ۷۵۴-

کعب اجاز : ۶-
 کفایت خان : ۴۸۸، ۴۹۰، ۴۱۱، ۴۱۳، ۴۱۴-
 کلا بون : ۲۰-
 کلا بون (کریک) : ۴۹۱-
 کلٹ (پنڈت) : ۱۰۱-
 کشد بون (راجہ) : ۱۳۲، ۱۳۵-
 کلون پنڈت : ۱۶، ۳۰، ۳۸، ۴۳، ۱۳۸، ۱۵۸، ۱۵۳، ۱۵۱، ۱۴۲، ۱۴۱-
 کلیان : ۹۰-
 کلیان دیوی : ۹۳، ۹۴-
 کلیان مل : ۱۷۷، ۳۹۳-
 کسلا : ۹۳، ۹۴-
 کمال (سید) : ۲۷۷-
 کمال (مولانا) : ۲۸۳-
 کمال (واعظ) : ۶۹۴-
 کمال خان گھگڑ : ۲۷۳، ۳۸۴-
 کمال الدین نقشبندی (خواجہ) : ۶۶۶، ۶۸۶، ۶۷۷-
 کمال کوکھ : ۲۶۱-
 کمل درون : ۱۰۸-
 کناٹ (شاہزادہ) : ۸۷۳-
 کنٹر بونی (لارڈ) : ۷۵۱-
 کنگ سنگھ : ۸۱۹-
 کنجوتی (راجہ) : ۴۰۳-
 کنشک : ۴۲، ۴۳-
 کوٹہ دین : ۱۶۵، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹-
 کور صاحب : ۷۸۹-
 کوشی ششی (راجہ) : ۳۰-
 کویا پیڈ : ۸۹، ۹۱۷

کامن دیو : ۲۴-
 کان سنگھ (دیوان) : ۷۷۰-
 کانلی (جیزل) : ۸۰۶-
 کابن سنگھ : ۸۱۳، ۸۱۴-
 کبیر (مولوی) : ۱۹۵-
 کبیر خان : ۳۹۹-
 کتا بون : ۳۱-
 کینرا سنگھ (ابہ جے پور) : ۶۴۴-
 کینرا سنگھ : ۷۸۳-
 کچل : ۱۵۹-
 کراہل (وزیر) : ۱۵۵-
 کریشی (راجہ) : ۱۳۵-
 کرپارام (دیوان) : ۷۶۲، ۷۸۳-
 ۸۳۸، ۸۳۷، ۸۴۶، ۸۴۸، ۸۵۳-
 کرستو (عیسیٰ) : ۴۵۱-
 کرشن یاکشن (جی) : ۱۴، ۱۵-
 کرشن (راجہ) : ۸-
 کریم اللہ خان (مرزبان راجہ) : ۶۹۸، ۷۱۴-
 کرن شاہ : ۷۸۱، ۷۷۷، ۷۷۷-
 کری بارنٹ : ۸۱۲، ۸۱۴، ۸۱۵-
 کریم دادخان (حاجی) : ۶۷۹، ۶۷۷، ۶۷۷-
 ۶۸۷، ۶۸۵، ۶۸۳، ۶۸۲، ۶۷۷-
 ۶۹۶-
 کریم خان بنیر و بیلیان خان : ۷۸۱، ۷۸۲-
 کک : ۷۷-
 کپاس سنگھ : ۷۸۴-
 کشفی (شاعر) : ۴۸۴-
 کشمیری خان : ۷۷۰-
 کٹور سنگھ (میان) : ۸۱۹، ۸۲۰-
 ۸۲۸-

- کشتی نهند (راجہ): ۴۹ -
 کمرنگ سنگه: ۱۷۵۰، ۱۷۴۸، ۱۷۳۸ -
 ۸۲۸، ۸۱۰، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۳ -
 کہیکہ چندر: ۱۵۶ -
 کہیکہ اندر: ۱۶ -
 کہیکہ اندر (راجہ): ۲۷ -
 کہیکہ گفت یا گپت: ۱۱۱ -
 کہیکہ خیر عصمت اند: ۷۵۴ -
 کہیکہ خان کھک: ۲۵۷ -
 کہیکہ کاؤس: ۵۰۴ -
 کیلاس در: ۷۷۷، ۷۷۵، ۷۷۷ -
 ۶۷۱، ۶۷۸ -
 کینک صاحب (لارڈ): ۸۲۲ -
 کیو رٹن صاحب: ۸۱۶ -
 کیو مرث: ۸ -

گ

- گدایک ترکمان: ۳۰۳ -
 گدایک: ۷۳۳، ۷۳۲، ۷۳۳ -
 گلنگہ چندر: ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۵ -
 ۱۲۶ -
 گلاب سنگه (راجہ): ۱۷۹، ۱۷۳ -
 ۷۷۵، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸ -
 ۷۸۱، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۰، ۷۸۱ -
 ۸۱۸، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۷، ۸۱۸ -
 گلاب سنگه بنگی: ۷۷۷، ۷۷۸ -
 گلاب سنگه (سرور): ۷۸۵، ۷۸۸ -
 گلاب سنگه مجھیہ: ۷۷۵ -
 گلبرٹ (کپتان): ۸۱۶ -
 گلابو (کیدان): ۸۴۳ -
 گل چند (راجہ): ۱۲۲ -

- گل خان خیبری: ۶۲۹ -
 گلرخ بیگم دختر کامران مرزا: -
 گلستان خان: ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۲۲ -
 گلشن (راجہ): ۱۳۵ -
 گلگند در: ۳۲، ۳۵ -
 گپنت: ۷۵ -
 گندہ بر بکین: ۷۱، ۷۲ -
 گنگارام (منشی): ۸۱۳ -
 گنیش پنڈت: ۷۷۰، ۷۷۳، ۷۷۴ -
 ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹ -
 گوہر بند: ۷۷۹، ۷۷۸، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷ -
 ۷۷۱ -
 گوہال چند: ۲۱، ۲۲ -
 گوہال دیو: ۲۲ -
 گوہادت: ۵۰، ۵۸ -
 گوہال درو: ۱۰۵ -
 گوہم (راجہ): ۱۳۵ -
 گوہر خان: ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲ -
 گوہر: ۳۱، ۳۲ -
 گوہر (راجہ): ۸۸ -
 گوہری لانی: ۱۱۰ -
 گوہر داس: ۷۷۵، ۷۷۶ -
 گوہر سنگه: ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴ -
 گوہرن: ۳۳، ۵۰ -
 گوہر شانی: ۱۶ -
 گوہر سوم: ۷۷ -
 گوہر مان: ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴ -
 ۸۳۸، ۸۳۸ -
 لارک چند: ۳۵ -

- مبارک گلکڑ: ۲۲۱، ۲۲۰ -
 مبارک خان لودی: ۳۳۳ -
 مبارز خان: ۵۴۱، ۵۴۰، ۴۸۲، ۵۴۱، ۵۴۰ -
 ۵۴۲ -
 متبراد اس: ۷۸۲، ۷۸۱ -
 منکلف صاحب: ۷۵۱، ۷۵۰ -
 مٹ: ۱۳۷ -
 مجرم بیگ تاشلیقی: ۲۵۱، ۲۳۹، ۲۳۷ -
 مجید (ملا): ۷۷۷ -
 محبت خان ویرجیو خان: ۷۹۸، ۷۹۷ -
 محبت علی: ۲۲۵ -
 محبوب عالم: ۸۱۱، ۷۷۷ -
 مختتم بیگ کا شعری: ۷۷۰، ۷۶۹ -
 محتوی خان (عبدغنی ملا): ۵۸۰، ۵۷۹ -
 خطیبہ (مہاجی، خدیجہ فوری): ۵۲۵ -
 محرم خان: ۷۳۷ -
 محکم چند (دیوان): ۳۰، ۷۲۹، ۷۲۸ -
 ۷۳۳، ۷۷۷، ۷۷۷ -
 محمد: ۷۷۷ -
 محمد (ملا): ۱۹۷ -
 محمد امیرزا: ۵۱۳ -
 محمد آفتاب نقشبندی: ۵۶۲ -
 محمد ابن حسین بیگ: ۲۱۴، ۲۱۳، ۲۱۲ -
 ۲۱۴ - ۲۴۲، ۲۴۱، ۲۲۵، ۲۲۳ -
 محمد اکبر: ۵۵۵ -
 محمد اکبر شہد (جلال الدین): ۳۷۳، ۳۷۱ -
 ۲۱۹ -
 محمد اعظم: ۷۵۵، ۷۵۴، ۷۵۲، ۷۵۱ -
 ۵۵۴ -
 محمد شرف خان (مفتی): ۵۸۷ -
 محمد امین: ۲۹۲، ۱۹۹ -
 محمد امین خان: ۵۹۲، ۵۷۷، ۵۷۷ -
 محمد امین (ملا): ۳۱۲ -
 محمد امین لوسی (مید): ۲۱۰، ۱۶۷ -
 محمد بابر (میرزا): ۳۳۷ (برائے بابرگاہ)
 کینڈ بابر شاہ درتب: -
 محمد باقر (امیر): ۳۳۹ -
 محمد بیٹ: ۳۱۳، ۳۹۷، ۳۰۵، ۲۹۸ -
 ۳۱۳، ۳۲۹، ۳۲۸، ۳۲۲، ۳۱۸، ۳۱۷ -
 ۳۲۸، ۳۲۵، ۳۲۳، ۳۳۲، ۳۳۲ -
 ۲۳۰ -
 محمد بن سوری: ۱۲۰ -
 محمد تقی: ۷۱۱ -
 محمد تقی (میرزا): ۴۰۸ -
 محمد توفیق (ملا): ۷۵۵ -
 محمد چک پیر حبیب چک: ۳۱۴، ۲۹۴، ۲۸۹ -
 ۳۳۲ -
 محمد حکیم (مرزا): ۳۸۲، ۳۷۷، ۳۲۰، ۳۸۷ -
 ۴۰۸، ۴۰۵، ۴۰۴، ۳۸۷ -
 محمد حسین مرزا: ۳۹۷، ۳۹۵، ۳۹۱ -
 (خوار الملک): ۳۹۸ -
 محمد حسین کبٹ: ۴۲۸ -
 محمد خان (خواجہ): ۷۲۳ -
 محمد خان (دوبہ): ۷۲۸ -
 محمد خان جوشیر: ۷۲۰، ۷۱۳، ۷۱۲ -
 محمد خان (امیر): ۷۳۳ -
 محمد خان (خزانی): ۷۷۱ -
 محمد خان برادر آزاد خان: ۷۸۸ -
 محمد خان برادر علی شاہ: ۱۸۸، ۱۸۵ -
 محمد خان برادر سلطان زین العابدین: ۲۰۲ -
 محمد خان پیر سلطان حسن شاہ: ۲۱۱، ۲۱۰ -
 ۲۱۲ -

محمد خان (امیر): ۷۳۳-
 محمد رضا (طال): ۵۴۲-
 محمد یومی: ۳۵۳-
 محمد زمان: ۶۱۳، ۶۱۲، ۶۱۱-
 محمد زمان (مرزا): ۳۵۱، ۳۵۰، ۵۵۸-
 محمد کانی (خواجہ): ۷۸۸-
 محمد کزانی (سلطان): ۳۹۵-
 محمد ناگزی پسر ابدالگری: ۲۸۱-
 محمد نانی (سید): ۸۵۲، ۵۰۲-
 محمد مراد: ۵۹۱-
 محمد مراد خان میر قزوین: ۵۰۹-
 محمد میر الدین (جہاندار شاہ): ۵۵۴-
 ۵۶۳-
 محمد محمود: ۲۰۳-
 محمد مقیم: ۳۴۰-
 محمد ناجی (نگار): ۲۸۰، ۲۶۹، ۲۶۸-
 ۲۶۸، ۲۸۶، ۲۸۵، ۳۱۵-
 محمد نظیر: ۲۶۰، ۲۵۹، ۲۵۸-
 محمد نور (قاضی): ۶۹-
 محمد ولی: ۶۱۳، ۶۱۲، ۶۱۱-
 محمد بہیت: ۵۶۶-
 محمدی پیرزادہ (میان): ۶۷۹-
 محمد جہدانی (امیر): ۱۸۰، ۱۷۸-
 ۸۵۸-
 محی الدین شیخ (نگاہ کنیز غلام محی الدین):
 ۷۸۲-
 محی الدین گزندو (خواجہ): ۸۵۲-
 محی الدین (مرزا): ۸۷۱-
 محمود غفری: ۱۸۲-
 محمود خان افغان: ۵۹۷-
 محمود خان: ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۵-

۳۵۳-
 محمد سلطان (شاہزادہ): ۵۵۲، ۵۱۹-
 محمد سلطان: ۳۶۴، ۳۵۱-
 محمد سلیم کاشغری: ۳۲۵-
 محمد سیتانی (ملک): ۵۶۸، ۵۹۷-
 محمد شاہ: ۶۱۸، ۶۱۶، ۶۱۵، ۶۱۴، ۶۱۳، ۶۱۲، ۶۱۱، ۶۱۰، ۶۰۹، ۶۰۸، ۶۰۷، ۶۰۶، ۶۰۵، ۶۰۴، ۶۰۳، ۶۰۲، ۶۰۱، ۶۰۰، ۵۹۹، ۵۹۸، ۵۹۷، ۵۹۶، ۵۹۵، ۵۹۴، ۵۹۳، ۵۹۲، ۵۹۱، ۵۹۰، ۵۸۹، ۵۸۸، ۵۸۷، ۵۸۶، ۵۸۵، ۵۸۴، ۵۸۳، ۵۸۲، ۵۸۱، ۵۸۰، ۵۷۹، ۵۷۸، ۵۷۷، ۵۷۶، ۵۷۵، ۵۷۴، ۵۷۳، ۵۷۲، ۵۷۱، ۵۷۰، ۵۶۹، ۵۶۸، ۵۶۷، ۵۶۶، ۵۶۵، ۵۶۴، ۵۶۳، ۵۶۲، ۵۶۱، ۵۶۰، ۵۵۹، ۵۵۸، ۵۵۷، ۵۵۶، ۵۵۵، ۵۵۴، ۵۵۳، ۵۵۲، ۵۵۱، ۵۵۰، ۵۴۹، ۵۴۸، ۵۴۷، ۵۴۶، ۵۴۵، ۵۴۴، ۵۴۳، ۵۴۲، ۵۴۱، ۵۴۰، ۵۳۹، ۵۳۸، ۵۳۷، ۵۳۶، ۵۳۵، ۵۳۴، ۵۳۳، ۵۳۲، ۵۳۱، ۵۳۰، ۵۲۹، ۵۲۸، ۵۲۷، ۵۲۶، ۵۲۵، ۵۲۴، ۵۲۳، ۵۲۲، ۵۲۱، ۵۲۰، ۵۱۹، ۵۱۸، ۵۱۷، ۵۱۶، ۵۱۵، ۵۱۴، ۵۱۳، ۵۱۲، ۵۱۱، ۵۱۰، ۵۰۹، ۵۰۸، ۵۰۷، ۵۰۶، ۵۰۵، ۵۰۴، ۵۰۳، ۵۰۲، ۵۰۱، ۵۰۰، ۴۹۹، ۴۹۸، ۴۹۷، ۴۹۶، ۴۹۵، ۴۹۴، ۴۹۳، ۴۹۲، ۴۹۱، ۴۹۰، ۴۸۹، ۴۸۸، ۴۸۷، ۴۸۶، ۴۸۵، ۴۸۴، ۴۸۳، ۴۸۲، ۴۸۱، ۴۸۰، ۴۷۹، ۴۷۸، ۴۷۷، ۴۷۶، ۴۷۵، ۴۷۴، ۴۷۳، ۴۷۲، ۴۷۱، ۴۷۰، ۴۶۹، ۴۶۸، ۴۶۷، ۴۶۶، ۴۶۵، ۴۶۴، ۴۶۳، ۴۶۲، ۴۶۱، ۴۶۰، ۴۵۹، ۴۵۸، ۴۵۷، ۴۵۶، ۴۵۵، ۴۵۴، ۴۵۳، ۴۵۲، ۴۵۱، ۴۵۰، ۴۴۹، ۴۴۸، ۴۴۷، ۴۴۶، ۴۴۵، ۴۴۴، ۴۴۳، ۴۴۲، ۴۴۱، ۴۴۰، ۴۳۹، ۴۳۸، ۴۳۷، ۴۳۶، ۴۳۵، ۴۳۴، ۴۳۳، ۴۳۲، ۴۳۱، ۴۳۰، ۴۲۹، ۴۲۸، ۴۲۷، ۴۲۶، ۴۲۵، ۴۲۴، ۴۲۳، ۴۲۲، ۴۲۱، ۴۲۰، ۴۱۹، ۴۱۸، ۴۱۷، ۴۱۶، ۴۱۵، ۴۱۴، ۴۱۳، ۴۱۲، ۴۱۱، ۴۱۰، ۴۰۹، ۴۰۸، ۴۰۷، ۴۰۶، ۴۰۵، ۴۰۴، ۴۰۳، ۴۰۲، ۴۰۱، ۴۰۰، ۳۹۹، ۳۹۸، ۳۹۷، ۳۹۶، ۳۹۵، ۳۹۴، ۳۹۳، ۳۹۲، ۳۹۱، ۳۹۰، ۳۸۹، ۳۸۸، ۳۸۷، ۳۸۶، ۳۸۵، ۳۸۴، ۳۸۳، ۳۸۲، ۳۸۱، ۳۸۰، ۳۷۹، ۳۷۸، ۳۷۷، ۳۷۶، ۳۷۵، ۳۷۴، ۳۷۳، ۳۷۲، ۳۷۱، ۳۷۰، ۳۶۹، ۳۶۸، ۳۶۷، ۳۶۶، ۳۶۵، ۳۶۴، ۳۶۳، ۳۶۲، ۳۶۱، ۳۶۰، ۳۵۹، ۳۵۸، ۳۵۷، ۳۵۶، ۳۵۵، ۳۵۴، ۳۵۳، ۳۵۲، ۳۵۱، ۳۵۰، ۳۴۹، ۳۴۸، ۳۴۷، ۳۴۶، ۳۴۵، ۳۴۴، ۳۴۳، ۳۴۲، ۳۴۱، ۳۴۰، ۳۳۹، ۳۳۸، ۳۳۷، ۳۳۶، ۳۳۵، ۳۳۴، ۳۳۳، ۳۳۲، ۳۳۱، ۳۳۰، ۳۲۹، ۳۲۸، ۳۲۷، ۳۲۶، ۳۲۵، ۳۲۴، ۳۲۳، ۳۲۲، ۳۲۱، ۳۲۰، ۳۱۹، ۳۱۸، ۳۱۷، ۳۱۶، ۳۱۵، ۳۱۴، ۳۱۳، ۳۱۲، ۳۱۱، ۳۱۰، ۳۰۹، ۳۰۸، ۳۰۷، ۳۰۶، ۳۰۵، ۳۰۴، ۳۰۳، ۳۰۲، ۳۰۱، ۳۰۰، ۲۹۹، ۲۹۸، ۲۹۷، ۲۹۶، ۲۹۵، ۲۹۴، ۲۹۳، ۲۹۲، ۲۹۱، ۲۹۰، ۲۸۹، ۲۸۸، ۲۸۷، ۲۸۶، ۲۸۵، ۲۸۴، ۲۸۳، ۲۸۲، ۲۸۱، ۲۸۰، ۲۷۹، ۲۷۸، ۲۷۷، ۲۷۶، ۲۷۵، ۲۷۴، ۲۷۳، ۲۷۲، ۲۷۱، ۲۷۰، ۲۶۹، ۲۶۸، ۲۶۷، ۲۶۶، ۲۶۵، ۲۶۴، ۲۶۳، ۲۶۲، ۲۶۱، ۲۶۰، ۲۵۹، ۲۵۸، ۲۵۷، ۲۵۶، ۲۵۵، ۲۵۴، ۲۵۳، ۲۵۲، ۲۵۱، ۲۵۰، ۲۴۹، ۲۴۸، ۲۴۷، ۲۴۶، ۲۴۵، ۲۴۴، ۲۴۳، ۲۴۲، ۲۴۱، ۲۴۰، ۲۳۹، ۲۳۸، ۲۳۷، ۲۳۶، ۲۳۵، ۲۳۴، ۲۳۳، ۲۳۲، ۲۳۱، ۲۳۰، ۲۲۹، ۲۲۸، ۲۲۷، ۲۲۶، ۲۲۵، ۲۲۴، ۲۲۳، ۲۲۲، ۲۲۱، ۲۲۰، ۲۱۹، ۲۱۸، ۲۱۷، ۲۱۶، ۲۱۵، ۲۱۴، ۲۱۳، ۲۱۲، ۲۱۱، ۲۱۰، ۲۰۹، ۲۰۸، ۲۰۷، ۲۰۶، ۲۰۵، ۲۰۴، ۲۰۳، ۲۰۲، ۲۰۱، ۲۰۰، ۱۹۹، ۱۹۸، ۱۹۷، ۱۹۶، ۱۹۵، ۱۹۴، ۱۹۳، ۱۹۲، ۱۹۱، ۱۹۰، ۱۸۹، ۱۸۸، ۱۸۷، ۱۸۶، ۱۸۵، ۱۸۴، ۱۸۳، ۱۸۲، ۱۸۱، ۱۸۰، ۱۷۹، ۱۷۸، ۱۷۷، ۱۷۶، ۱۷۵، ۱۷۴، ۱۷۳، ۱۷۲، ۱۷۱، ۱۷۰، ۱۶۹، ۱۶۸، ۱۶۷، ۱۶۶، ۱۶۵، ۱۶۴، ۱۶۳، ۱۶۲، ۱۶۱، ۱۶۰، ۱۵۹، ۱۵۸، ۱۵۷، ۱۵۶، ۱۵۵، ۱۵۴، ۱۵۳، ۱۵۲، ۱۵۱، ۱۵۰، ۱۴۹، ۱۴۸، ۱۴۷، ۱۴۶، ۱۴۵، ۱۴۴، ۱۴۳، ۱۴۲، ۱۴۱، ۱۴۰، ۱۳۹، ۱۳۸، ۱۳۷، ۱۳۶، ۱۳۵، ۱۳۴، ۱۳۳، ۱۳۲، ۱۳۱، ۱۳۰، ۱۲۹، ۱۲۸، ۱۲۷، ۱۲۶، ۱۲۵، ۱۲۴، ۱۲۳، ۱۲۲، ۱۲۱، ۱۲۰، ۱۱۹، ۱۱۸، ۱۱۷، ۱۱۶، ۱۱۵، ۱۱۴، ۱۱۳، ۱۱۲، ۱۱۱، ۱۱۰، ۱۰۹، ۱۰۸، ۱۰۷، ۱۰۶، ۱۰۵، ۱۰۴، ۱۰۳، ۱۰۲، ۱۰۱، ۱۰۰، ۹۹، ۹۸، ۹۷، ۹۶، ۹۵، ۹۴، ۹۳، ۹۲، ۹۱، ۹۰، ۸۹، ۸۸، ۸۷، ۸۶، ۸۵، ۸۴، ۸۳، ۸۲، ۸۱، ۸۰، ۷۹، ۷۸، ۷۷، ۷۶، ۷۵، ۷۴، ۷۳، ۷۲، ۷۱، ۷۰، ۶۹، ۶۸، ۶۷، ۶۶، ۶۵، ۶۴، ۶۳، ۶۲، ۶۱، ۶۰، ۵۹، ۵۸، ۵۷، ۵۶، ۵۵، ۵۴، ۵۳، ۵۲، ۵۱، ۵۰، ۴۹، ۴۸، ۴۷، ۴۶، ۴۵، ۴۴، ۴۳، ۴۲، ۴۱، ۴۰، ۳۹، ۳۸، ۳۷، ۳۶، ۳۵، ۳۴، ۳۳، ۳۲، ۳۱، ۳۰، ۲۹، ۲۸، ۲۷، ۲۶، ۲۵، ۲۴، ۲۳، ۲۲، ۲۱، ۲۰، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱، ۰-

- ۵۸۴ - مریم بی بی :
 ۲۳۶ - شیخی چک :
 ۲۰۲ - مسعود بی :
 ۱۸۹ - مسعود شاه (ملک) :
 ۲۳۵، ۲۳۳، ۲۳۲ - مسعود چک :
 ۳۹۷ - مسعود حسین :
 ۱۲۹ - مسعود (امیر) :
 ۷۱۱ - مسعود قاضی (ملا) :
 ۱۲۷ - مسیت :
 مشرف خان، او و عنایت الدخان :
 ۵۶۲، ۵۶۲ -
 مصاحب بیگ : ۳۷۹ -
 مهر خد (دیوان) : ۳۸ -
 مظفر جنگی سر نظام الملک : ۷۰ -
 مظفر حسین مرزا : ۲۰۲ -
 مظفر خان (نواب) : ۷۸، ۷۹، ۷۹ -
 ۷۵۳ -
 مظفر خان : ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹ -
 ۲۰۷ -
 مظفر خان سبزو : ۵۶۶ -
 مظفر خان شیر شاه : ۵۴۳ -
 مظفر علی تربتی : ۲۰۰ -
 مظفر گجراتی (سلطان) : ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹ -
 ۲۱۲ -
 مظفر مرزا : ۳۹۵ -
 مظفر (شاعر) : ۴۵۷ -
 معروف خان : ۷۷ -
 معز الدین شیر محمد سبیت : ۵۶۶ -
 معظم بابا محمد معظم (شاهزاده) : ۵۲۵،
 ۵۵۶، ۵۵۵، ۵۵۴، ۵۵۱ -
 معین الدین : ۵۷۱ -
 ۷۹۰، ۷۸۵، ۷۸۲، ۷۷۷ -
 محمود خان بن یونس خان : ۳۳۸ -
 محمود گجراتی (سلطان) : ۲۰۰ -
 محمود غزنوی (سلطان) : ۱۱۶، ۱۱۴ -
 ۱۳۰ - ۱۲۷، ۱۲۰، ۱۱۸، ۱۱۷ -
 محمود لودی (سلطان) : ۳۵۰، ۳۵۳ -
 محمود مرزا : ۳۳۷ -
 مختار خان : ۵۵۶ -
 مختارالدوله (نگار کشید شیر محمد خان) : ۷۰، ۳ -
 ۷۲۰، ۷۱۸ - ۷۲۶ -
 مختار ملک پیر نادار ملک : ۵۸۸ -
 مدد خان (اسحاق زئی) : ۷۹۲، ۷۹۳ -
 ۷۹۲ -
 مدد خان کوه : ۷۸۱ -
 مدن پال : ۱۳۳ -
 مدن (منصور) : ۱۳۸ -
 مدین کادوسو : ۷۶۲ -
 مراد (مرزا) : ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۳ -
 ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴ -
 مراد بیگ والی بخارا : ۷۸۲، ۷۸۱ -
 مراد بخش (شاهزاده) : ۵۰۳، ۵۱۰ -
 ۵۲۰، ۵۱۳ -
 مراد یاب خان : ۷۱۵ -
 مرتضی (سبید) : ۲۲۱ -
 مرتضی خان : ۷۸۲، ۷۸۹، ۷۹۰ -
 ۷۲۳ -
 مرتضی اقلی خان : ۷۹۶ -
 مردان علی خان : ۸۶۷ -
 مرزا پندت : ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۵۹ -
 مرتین دیو : ۲۲ -
 مریم : ۲۵۵ -

معین الدین خبشی (خواجہ) : ۳۹۹، ۳۸۳ -
 معین الملک پسر وزیر الدین خان : ۴۲۳ -
 ۴۲۴، ۴۲۵ -
 مظانی بیگم : ۴۲۴، ۴۲۵ -
 مقصود (احدی) : ۲۳۹ -
 مقیم کنٹ (میر) : ۴۲۸، ۴۲۷ -
 ۴۴۳، ۴۵۹، ۴۵۸، ۴۵۷، ۴۵۶ -
 ۴۷۳، ۴۴۲ -
 مقیم شیعہ (مرا) : ۲۸۴، ۲۸۳ -
 ۲۸۴، ۲۸۵ -
 سکا پیڈ (ملکات بھد) : ۱۱۰، ۸۰ -
 ملاشاه : ۵۱۰ -
 مل چندر : ۱۵۳، ۱۵۲، ۱۴۹ -
 ۱۵۴ -
 ملک مان فرزند گویران : ۸۲۵، ۸۲۴ -
 ملک یو دراجہ : ۲۰۸ -
 ملک (میرزا) : ۶۷۰ -
 ملک ناظر (خواجہ) : ۳۰۳ -
 ملوک خان : ۶۹۲ -
 ملہن : ۷۹، ۷۸ -
 ملی سودن : ۸۲۲ -
 مم : ۱۰۱، ۱۰۰ -
 ممہ میر : ۷۷ -
 منشو صاحب (لارڈ) : ۸۰۳ -
 منڈی رائے : ۳۲۸ -
 منصور (سید) : ۷۹۷، ۷۸۵ -
 ۷۲۰ -
 منصور شیرازی : ۲۰۵ -
 منعم خان : ۳۸۷، ۳۷۸، ۳۷۷ -
 ۳۹۴، ۳۸۸ -
 منعم خان فاختہ خان : ۳۹۲، ۳۹۱ -

۲۰۱ -
 منگلات : ۷۲، ۷۱ -
 منورشاہ دیوانی : ۷۵۹ -
 موتی رام (دیوان) : ۷۵۸، ۷۵۷ -
 ۷۶۱ -
 موتی سنگھ (راجہ) : ۸۳۷، ۸۳۵ -
 موٹا سنگھ : ۸۲۰، ۷۱۹ -
 مورکرافٹ : ۷۶۱ -
 موسیٰ (پیغمبر) : ۵ -
 موسیٰ (قاضی) : ۳۲۹، ۳۱۳، ۲۹۵ -
 ۳۳۱ -
 موسیٰ (میرامیرزا) : ۲۳۹ -
 موسیٰ رینہ : ۲۲۲، ۲۲۰، ۲۱۹، ۲۱۴ -
 ۲۲۲، ۲۲۳ -
 موسیٰ شہید (قاضی) : ۵۸۴ -
 مولراج : ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶ -
 موومن خان : ۸۲ -
 موومن خان لوزری : ۷۱۷، ۷۱۳ -
 موومن (خواجہ) : ۲۳۹ -
 مہابت خان : ۲۷۳، ۲۷۱، ۲۷۰ -
 ۵۰۸، ۴۷۴ -
 مہادیو پنڈت : ۵۰۷ -
 مہاں سنگھ جیو : ۸۲۲ -
 مہاں سنگھ : ۷۴۳ -
 مہانند پنڈت : ۸۷۳، ۸۷۲، ۷۵۹ -
 مہاتند (پنڈت) : ۸۶۱، ۸۲۶ -
 مہدی (بابا) : ۲۱۹ -
 مہدی علی خان : ۶۲۷ -
 مہرست (لارڈ) : ۸۰۲ -
 مہر سنگھ : ۷۲۲، ۷۱۰ -
 مہرالت : ۲۶۲، ۲۶۱، ۲۶۰ -

مهره کل : ۲۹، ۲۷ -

مهرن : ۱۱۲ -

میان سنگه (کریل) : ۷۵۷، ۷۶۸ -

۷۶۹، ۷۷۰ -

میان خان : ۷۰۲ -

میان خان پیلوچ : ۷۱۳ -

میتز شسرا : ۹۱، ۸۳ -

میرخان (علی خان) : ۱۸۵ -

میرجله : ۵۱۶، ۵۱۸، ۵۱۹ -

میران مبارک شاه : ۳۸۶ -

میرزا شکار (سکندر) : ۱۷۶ -

میزائے نقشبندی : ۶۱۶، ۶۱۹ -

میرزا سلطان : ۳۸۶ -

میرزاخان : ۶۹۹، ۷۰۱ -

میرحشتی : ۲۸۶ -

میرشاه : ۲۶۲ -

میرعلی (قاضی) : ۲۵۲ -

میرک (حاجی) : ۲۲۷ -

میرک (مرزا) : ۳۶۴ -

میره خان : ۶۵۲ -

میسکو ابن (راجه) : ۵۸، ۵۹، ۶۲ -

۷۸۰، ۷۸۱ -

ن

نادرشاه یا نادرفلی : ۵۹۲، ۵۹۶ -

۵۹۷، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲ - ۶۱۰، ۶۲۰ -

۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۵ -

۷۴۲ -

نادره لاف : ۵۱۷ -

نادری (مولانا) : ۱۹۵ -

نارته بروگ (لارڈ) : ۸۵۳ -

نارمهر : ۷۴ -

نازک شاه : ۲۴۹، ۲۵۶، ۲۶۱ -

۲۶۲، ۲۶۵، ۲۶۷ -

ناصرخان صوفی اکرابل : ۶۰۲، ۶۴۲ -

۶۴۳ -

ناصرالدین : ۱۱۶ -

ناصرالدین بیگنی (بیگ) : ۱۹۹، ۲۰۵ -

۲۱۰ -

ناصرالدین (نولوی) : ۸۵۳ -

ناصرعلی خان : ۷۰۰، ۷۱۲ -

ناظر جنگ پیروم نظام الملک : ۷۹۷ -

ناظم (میرزا) : ۶۸۲ -

ناگه سین : ۴۳ -

ناکی ارجن (جن) : ۳۳ -

نانبک (گورو) : ۵۲۹ -

ننچی برٹ : ۲۱۳ -

ننچی رینه : ۳۰۳، ۳۱۷، ۳۲۰ -

ننچی ملک : ۲۵۷، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۷۰ -

۲۸۷، ۳۰۰ -

ننچب خان یا ننجیل دوله : ۵۸۲، ۶۳۱ -

۶۳۳، ۶۴۵، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۵۰ -

ننخت سلطان : ۳۵۱ -

نر : ۴۵، ۴۶، ۴۹، ۵۰ -

نرژته ورنا : ۱۰۵، ۱۰۶ -

نرژته رانی : ۱۰۶ -

نرندر آوت : ۷۰، ۷۱ -

نرندر : ۴۱، ۴۲ -

نرائن سنگه : ۲۹۰ -

نروا بن : ۱۱۲ -

نرورم : ۱۴۲ -

نریمان : ۵۲۹ -

نشی ملک: ۲۶۶ -

نصرت چک: ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶ -

نصرت ریتہ: ۲۳۱، ۲۳۰ -

نصرت ملک: ۲۳۲ -

نصیر خان: ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶ -

نظوشاہ: ۴۸۲، ۴۸۱ -

نظام (سقا): ۳۵۶ -

نظام الدین بدیشی: ۴۵۶ -

نظام الدین خان: ۴۴۸ -

نظام الملک: ۴۲۴، ۵۴۵، ۵۴۶ -

۸۰۰، ۴۹۷ -

نعمت اللہ (شاہ): ۴۳۹، ۴۹۴ -

نعل سین: ۳۳ -

نندہ (راجہ): ۱۲۴، ۱۲۵ -

نندہ رام ٹیکو: ۴۱۱، ۴۱۵، ۴۲۵ -

۴۳۰، ۴۲۷ -

نندہ گیت: ۱۱۳، ۲۹ -

نوازش خان رومی: ۵۵۱، ۵۴۱ -

۵۶۱، ۵۵۸ -

نوبانی (رقاصہ): ۶۰۹ -

نوح ۴: ۴، ۴ -

نور اللہ (قاضی): ۴۳۶ -

نور جهان: ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷ -

۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲ -

۴۸۸، ۴۸۹، ۴۸۵، ۴۸۰ -

نور جنگ: ۲۹۰ -

نور الدین (مولانا): ۱۸۲، ۱۸۳ -

نور الدین (فقیر): ۸۰۸ -

نور الدین خان: ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹ -

۴۴۵، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲ -

نور الدین ریشی: ۱۹۹ -

نور محمد: ۶۸۲ -

نور محمد خان نور زئی: ۷۲۵ -

نورنگ چک: ۴۲۲ -

نوروز چک: ۲۵۸ -

نوروز میو (ملک): ۲۱۷ -

نورہ: ۱۷۶ -

نوشیروان: ۱۱۶، ۸۲۲ -

نون: ۷۹ -

نوناہل سنگھ: ۷۵۶، ۷۷۴ -

۸۲۸، ۷۷۶ -

نوناہل سنگھ اناری الہ: ۸۲۰ -

نیاراقٹبندی (شاہ): ۷۷۱، ۸۵۷ -

نیگرود: ۲۶۵ -

نیکوسیر سلطان محمد اکبر: ۷۵۳، ۷۵۴ -

۵۷۷ -

نیلبر (بالو): ۸۶۷ -

نورین ہینگند: ۸۰۰ -

واسہ کاک ہرکارہ: ۷۳۶ -

واسکو ڈے گاما: ۷۹۱ -

واگپتا (دانی): ۵۵، ۵۴ -

والاگوہر (نیز عالمگیر ثانی): ۶۴۸، ۶۵۴ -

وہیشن دوم (راجہ): ۴۵ -

وہیشن (راجہ): ۴۴ -

وت کرشن: ۱۳۵، ۱۳۶ -

وڈک (مسخرہ): ۱۳۱ -

ورث سین: ۷۴ -

ورنی دیو (راجہ): ۱۵۴ -

ورنٹ: ۱۱۰ -

وزارت خان (نیز بدایت اللہ خان): ۵۸۴ -

وزارت : ۹۱، ۸۹ -

وزیرانند : ۲۲ -

وزیر بٹ : ۲۱۵ -

وزیر خان : ۳۸۸، ۳۸۷ -

وزیر در (راجہ) : ۶۳ -

وسرکل (راجہ) : ۴۷، ۴۸ -

وسرینند (راجہ) : ۴۹ -

وشاگا : ۲۱ -

دفا دار خان (امیر الملک) : ۷۰۲، ۷۰۳ -

۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲ -

دکٹوریہ : ۸۳۹ -

دکینن : ۷۳۵، ۷۳۶ -

دلی خان : ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۴۹ -

۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹ -

۷۳۸ -

ولیم بیننگ (لارڈ) : ۸۰۵ -

ولیم سوم : ۷۹۱ -

وٹورہ (جنرل) : ۷۷۲، ۷۷۱ -

ولش کاسنگھ : ۷۵۲، ۷۵۱ -

وینادٹ (راجہ) : ۷۷۲، ۷۷۱ -

وینادٹ ثانی (نیز جیا پٹی) : ۹۴ -

ہرب دیو : ۸۱۹ -

ہردت (راجہ) : ۱۲۶ -

ہردی ریشی (بابا) : ۳۱۵، ۳۱۸ -

ہر رائے (گورو) : ۷۴۰ -

ہر سنگھ رائے (منشی) : ۸۵۳ -

ہریش دیو : ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵ -

۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰ -

ہرکشن (گورو) : ۷۴۰ -

ہر گوہند (گورو) : ۷۴۰ -

ہر گوپال خنہ : ۸۶۸ -

ہرن : ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵ -

ہرن دیو : ۱۵، ۱۶، ۱۷ -

ہرن نام دیو : ۲۵، ۲۶، ۲۹ -

ہرنیاکھ (راجہ) : ۴۶ -

ہرنیہ کل (راجہ) : ۴۶ -

ہرہ داس (دیوان) : ۷۱۵، ۷۱۶ -

۷۳۰، ۷۳۲ -

ہری چند (دیوان) : ۷۸۱، ۷۸۲ -

۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵ -

ہری راج : ۱۱۵، ۱۳۰ -

ہری سنگھ (سردار) : ۷۳۸، ۷۵۶ -

۷۴۰، ۷۷۳ -

ہزار خان (میر) : ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱ -

ہشک : ۴۳ -

ہشیار (جنرل) : ۸۴۴ -

ہملت دینہ : ۱۸۹ -

ہمالیون (بادشاہ) : ۲۳۸، ۲۴۰ -

۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹ -

۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷ -

۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲ -

۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵ -

ہمالیون تیرنور شاہ درانی : ۷۰۰، ۷۰۱ -

مارڈنگ (لارڈ) : ۸۰۴، ۸۰۸ -

۸۲۹ -

ماروسوامی : ۱۹ -

ماشم (خواجہ) : ۶۱۹ -

مٹو (میان) : ۸۳۵، ۸۴۳ -

مہاریت اللہ خان ولد عنایت اللہ خان : ۵۴۴، ۵۸۴ -

مہاریت اللہ (ملا) : ۷۲۷ -

ی

۵۰۵، ۴۰۴، ۳۰۳، ۲۰۲، ۱۰۱ -

بمیلش (دکتر) : ۵۶۸ -

بوکر : ۶۳۷ -

بوکر (راجہ) : ۸۰۲، ۸۰۳ -

بندال مرزا (میر قطب الدین) : ۱۶۹ -

۱۷۴ -

بندال مرزا : ۲۳۸، ۲۳۹ -

۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵ -

۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷ -

بنری لارنس : ۸۰۸، ۸۲۹ -

بنی : ۱۰۷ -

بنگ (وزیر) : ۱۱۲ -

بنوئی صاحب (کپتان) : ۸۷۱ -

بنومان : ۷۹ -

بوپ صاحب (کپتان) : ۸۷۱ -

بوٹ مین : ۷۹۲ -

بولاکو خان : ۱۶۲ -

بوم صاحب : ۸۶۹ -

بیمہ مال دہلوی : ۳۳ -

بیت مرزا یا خان : ۱۷۶، ۱۷۷ -

بیت خان نیازی : ۲۶۳، ۲۶۴ -

۳۷۰ -

بیت خان مرزا بن مظفر آباد : ۵۸۸ -

۶۱۱ -

بیٹ (مشر) : ۸۴۴ -

بیرا سنگھ : ۷۸۳، ۷۸۴ -

۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸ -

بیرا مند : ۸۷۱ -

بیمہ شاہ والی لہر کوٹ : ۱۱۱ -

بیوبقال : ۳۷۵، ۳۷۶ -

یادگار مرزا : ۳۵۸، ۳۶۴، ۳۶۵ -

۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵ -

۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸ -

یادگار (بازید) : ۳۸۲ -

۳۸۳ -

یار بیگ اوزبک : ۴۴۰ -

یار خان : ۶۵۸ -

یار محمد خان والی پشاور : ۷۵۳ -

۷۵۴ -

یجی خان : ۷۲۱، ۷۲۳ -

یدھشتر : ۸۴۲ -

یشکر (راجہ) : ۱۰۹، ۱۱۰ -

یشور (سپہ سالار) : ۱۱۲ -

یشور دم : ۱۰۰ -

یعقوب ترکان : ۴۳۶ -

یعقوب خان اتالیق : ۸۵۵، ۸۵۶ -

۸۵۸، ۸۵۹ -

یعقوب خان بقی (سید) : ۲۲۱ -

۲۲۵ -

یعقوب خان (خواجہ سرا) : ۷۷۹ -

یعقوب صرخی (شیخ) : ۳۳۲، ۳۳۳ -

یعقوب مرزا یا خان : ۷۸۴، ۷۹۰ -

۳۰۲، ۳۱۷، ۳۲۲، ۳۲۵ -

۳۲۹، ۳۳۱، ۳۳۵، ۳۴۶ -

۳۴۹ -

یندر سین (راجہ) : ۲۰۸ -

یوسف (ملا) : ۲۵۱، ۵۰۷ -

یوسف بندر : ۲۸۳، ۲۸۴ -

۲۸۵ -

یوسف بیک : ۳۸۴ -

یوسف چک: ۱۳۱۲، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۳۱۲

- 215

یوسف حاکم ابن علی حاکم: ۳۱۶۔

یوسف یک ولد حسین چک: ۱۳۱۶

- ۳۳۴

یوسف خان: ۲۹۲، ۲۸۸، ۲۶۶

—Y99, Y9A, Y9Y, Y9D, Y9M

394, 444 — 412, 414, 416

1049 1044 1019 1014 10.9

- 571, 575, 576, 577.

یوسف خان بن پیرم خان: ۲۱۱،

- ۲۱۴

یوسف خان بیگم (سید): ۱۳۱۲

- ۳۳۳۳۱۵

یوسف شی زمیندار گیر و : ۴۲۰ -

یوسف قدیر خان : ۱۲۶۔

یوسف کو کہ (مرزا): ۲۵۹۔

یوسف نند: ۳۱۴، ۳۱۵ -

یوسف مرزا: ۳۰۷، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱

(PYY) (PYL) (PYL) (PYO) (PIN)

[illegible]

یونس بیگ: ۳۳۷ -

تمام شد فهرست

اسماء کے گان

فہرست نامہائے جانا

الف

آتنا کیٹو : ۹۴ -

آثار شریف (حضرت بل) : ۶۲۶ -

آدون یا آڈون (پرگنہ) : ۳۷ : ۱۱۰ -

۱۵۷ : ۲۱۴ : ۲۲۴ : ۲۴۷ : ۲۵۰ : ۲۸۷ -

آذر باشجان : ۱۸۲ : ۵۹۸ -

آروٹ (محلہ) : ۵۳۶ -

آری : ۵۷ -

آری رائے (غار) : ۵۷ -

آری کل (بئر) : ۵۷ -

آریاننگ (کوہ) : ۹۰ -

آسام : ۸۰۵ -

آسیر (قلعہ) : ۲۱۵ -

آگرہ : ۳۰۶ : ۳۲۵ : ۳۴۷ : ۳۴۹ -

۳۵۲ : ۳۵۳ : ۳۵۴ : ۳۵۷ -

۳۷۰ : ۳۷۱ : ۳۷۲ : ۳۷۵ : ۳۸۵ -

۳۸۷ : ۳۹۱ : ۳۹۲ : ۳۹۴ : ۳۹۷ -

۳۱۴ : ۳۳۰ : ۳۳۴ : ۳۵۷ : ۳۵۸ -

۳۷۶ : ۵۱۱ : ۵۱۲ : ۵۱۳ : ۵۲۳ : ۵۲۸ -

۶۳۶ -

آمر و آگر (کوہ) : ۴۷ -

آمنجار : ۶۲۳ -

آمنند پور (قلعہ) : ۷۱ : ۷۱ -

آدا : ۸۰۵ -

آوت کل : ۱۰۰ -

ابھی پور : ۱۳۵ -

ابھی نین پور : ۱۱۳ -

ابھ پور : ۴۴ -

اقد و احن : ۲۳۸ : ۶۴۸ -

اٹاری : ۷۳۸ -

اٹیک (دریا) : ۲۳ : ۲۴۲ : ۱۸۲ -

۳۲۱ : ۳۲۶ : ۳۸۷ : ۴۰۶ : ۴۰۸ -

۴۰۹ : ۴۱۹ : ۴۴۰ : ۴۴۷ : ۴۴۸ -

۴۲۳ : ۴۲۷ : ۴۲۹ : ۴۲۹ : ۴۳۰ -

۴۵۲ : ۴۸۹ : ۷۹۰ : ۸۱۵ : ۸۱۷ -

اجمیر : ۱۱۸ : ۱۲۵ : ۱۲۶ : ۱۲۹ -

۳۹۳ : ۳۹۴ : ۳۹۶ : ۳۹۹ : ۴۰۰ -

۴۰۳ : ۴۵۲ : ۵۱۶ : ۵۵۵ : ۸۱۸ -

اجودھن : ۳۹۳ (اجودھیا) : ۸۱۸ -

اجین : ۳۳ -

اچھ بل : ۱۵۰ : ۲۹۷ : ۳۲۸ : ۴۸۰ -

۴۸۲ : ۷۸۴ : ۸۴۳ -

اچھ لانگر : ۷۱ : ۷۱ -

احمد آباد : ۳۵۳ : ۳۸۵ : ۳۹۴ -

۳۹۵ : ۳۹۶ : ۳۹۷ : ۳۹۹ : ۴۰۷ -

۴۷۷ : ۵۱۶ : ۵۵۱ : ۷۹۵ -

احمد نگر (قلعہ) : ۴۱۵ -

احسن آباد (باغ) : ۵۰۲ -

اراکان : ۵۱۹ : ۵۳۵ : ۸۰۵ -

ارد بیل : ۳۴۳ -

استر آباد : ۵۹۸ -

استبول : ۸۵۷ : ۸۵۸ : ۸۵۹ -

استان مرگ : ۸۷۱ -

اسکندر پور : ۵۰ : ۱۸۰ : ۲۱۱ -

اسکر دو : ۱۵۸ : ۱۷۲ : ۱۷۷ -

اندر کوٹ: ۱۶۳، ۹۴، ۶۳، ۱۳ :
 ۲۵۱، ۲۵۰، ۱۹۵، ۱۶۹، ۱۶۵ :
 ۲۵۹، ۲۶۲، ۲۶۴، ۲۶۵ :
 اندجان: ۳۳۷ :
 انگستان: ۲۶۶، ۲۶۹ :
 ۷۹۷، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹ :
 اوجین: ۲۹۲، ۱۱۸، ۸۴ :
 اودے پور: ۳۲۹، ۳۳۷ :
 اودھ: ۵۹۵ :
 اورنجی: ۸۵۸ :
 اورنگ آباد: ۵۵۵ :
 اوری: ۳۱۶، ۱۸۸ :
 اوڑیسہ: ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۱۲ :
 ۴۳۴، ۷۹۹ :
 اولر (تالاب): ۲۹، ۳۰، ۴۱ :
 ۱۹۳، ۱۹۴، ۲۳۹، ۲۳۳، ۲۳۴ :
 ۲۷۹، ۲۸۲، ۲۸۴، ۲۸۹ :
 اولر (پرگنہ): ۹۶، ۱۱۹، ۲۲۸ :
 اونتی پورہ: ۱۰۲، ۴۹۱ :
 اہرہل: ۲۹۷، ۲۸۲، ۵۰۵ :
 ایران: ۵۲، ۱۸۱، ۲۲۲، ۳۴۰ :
 ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۱ :
 ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳ :
 ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷ :
 ۴۷۸، ۴۷۹ :
 ایشہ براری: ۵۶، ۱۵۷، ۱۸۰ :
 ایشی شور (تجانیہ): ۱۸۰ :
 ایچی پور: ۲۰۸ :
 امین آباد: ۶۴۷ :

۲۲۲، ۲۵۵، ۲۷۳، ۲۷۴، ۷۸۱ :
 اسلام آباد: ۴۱۹، ۴۸۲، ۴۸۰ :
 پیرگنہ: ۷۹۹ :
 اشکورہ: ۴۲ :
 اشکوک شور (مندری): ۳۸ :
 اصفہان: ۱۲۹، ۳۶۲ :
 افغانستان: ۱۵۲، ۱۸۲، ۴۱۰ :
 ۷۲۶، ۷۲۵، ۸۰۵، ۸۰۶ :
 افوس: ۱۷۶ :
 اکال گڑھ: ۷۲۸ :
 اکبر آباد: ۴۹۴، ۵۵۴، ۵۵۷ :
 ۵۴۵، ۵۷۳، ۸۱۳ :
 اکنور یا اکھنور: ۵۸، ۱۲۳، ۷۴ :
 ۷۵۰، ۸۲۴، ۸۲۳ :
 اکھال: ۲۲۷ :
 الور: ۸۷۵ :
 الہ آباد: ۴۳۴، ۴۳۵، ۷۹۹ :
 الہی (باغ): ۴۹۷، ۵۰۳ :
 اما شری (مندری): ۵۴ :
 امرت سر: ۴۳۷، ۴۳۹، ۷۲۰ :
 ۷۲۸، ۷۷۴، ۷۸۲ :
 امرنا تھ (کوہستان): ۲۳ :
 امریکہ: ۸۳۱ :
 امیر آباد: ۶۷۴، ۶۷۵ :
 ۶۸۴ :
 امیر اکدلی (دلی): ۷۷۳، ۷۷۴ :
 ۸۳۵، ۸۵۱ :
 امر کوٹ: ۳۵۹ :
 انبالہ: ۷۵۰، ۷۳۵ :
 اننت ناگ (چشمہ): ۴۴۷، ۴۴۸ :
 ۸۴۷ :

بیل سنگر (محلہ) : ۱۶۷ -

بلخ : ۱۱۵، ۱۱۸، ۱۲۲، ۱۸۱

۳۶۷، ۳۹۳ -

بلدیہ : ۱۵۷، ۱۷۴ -

بلوٹ (قلعہ) : ۳۲۴ -

بلہ پور : ۳۳ -

بمبے : ۱۰۳، ۱۲۳، ۳۱۸، ۳۳۳

۴۸۸، ۷۵۲ -

بمبئی : ۷۹۵، ۸۱۵ -

بنارس : ۲۰۱، ۸۰۰ -

بند رالتہ : ۸۲۵ -

بنگلہ : ۱۱۵، ۷۷۷، ۸۸۸

۳۵۳، ۳۵۴، ۳۶۷، ۷۸۲

۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۴

۴۱۲، ۴۲۳، ۴۳۴، ۴۴۳، ۴۵۲

۴۳۳، ۴۸۱، ۴۸۲، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۵

۵۱۸، ۵۵۴، ۵۵۷، ۷۳۴، ۷۳۶

۷۳۷، ۷۹۸، ۷۹۹ -

بنیر : ۷۲۵ -

بوتی شری (تختانہ) : ۳۸، ۷۸، ۸۳ -

بوٹہ کدلی : ۵۰۲ -

بوسنگری (کریوہ) : ۲۲۶ -

بولیاسہ : ۳۲۲، ۳۳۴، ۷۸۳

۷۸۳ -

۷۸۳ -

بومہ (دوہ) (غار) : ۷۷، ۷۸ -

بوندیل کھنڈ : ۶۳۵ -

بہار (صوبہ) : ۳۹، ۸۳، ۲۸۶

۴۳۴، ۴۳۵، ۴۰۴، ۴۰۵

۷۹۹ -

بہاولپور : ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۹

۸۵۴ -

بیت (دریائے) : ۷۷، ۷۸، ۸۰

۷۷، ۷۸، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵

۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱

۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷

۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲

۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷

۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲

۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷

۱۱۸، ۱۱۹ -

بیرام گلا : ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸

۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲ -

بھرت پور : ۸۰۵ -

بھین : ۷۷۷ -

بھکر : ۷۷، ۷۸، ۸۵، ۷۲

۳۶۵، ۳۹۹ -

بھلول پور : ۱۷۶، ۲۰۹، ۲۰۸

۳۲۰ -

بھونجی : ۸۲۴ -

بھون (چٹہ) : ۱۹ -

بیاس : ۸۰۹ -

بیانہ (قلعہ) : ۳۵۱، ۳۸۹ -

بیت اللہ : ۴۰۱ -

بیجا پور : ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۹

۵۳۰، ۵۳۳، ۵۵۵ -

بیجا نگر : ۱۸، ۳۸۳ -

بیجا و : ۷۲، ۳۸، ۳۹، ۴۱

۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷

۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳

۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹

۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵

۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹ -

بیرہ : ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸

۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳

۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷ -

تاشون: ۱۳۵-

تازکتر: ۱۳۵-

تاس کلچ: ۸۰۶-

تبت: ۱۴۱، ۱۵۳، ۱۶۵، ۱۸۲

۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱

۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶

۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲

۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸

۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳

تبریز: ۵۹۹، ۵۹۸، ۵۹۷، ۵۹۶، ۵۹۵

ترال: ۱۷۸-

تراوگور: ۸۰۳-

ترجوان: ۱۳۳-

ترجیری شوروی (مندر): ۱۰۲، ۱۰۳

توش (موضع): ۲۳۹-

ترکمان (کوه): ۱۱۹-

ترکستان: ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲

۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹

توند: ۳۳۴-

تورال: ۵۰۴-

تورن (آب): ۱۰۰-

تورنیکو (آب): ۱۰۰-

تورور: ۸۵-

تورکام: ۵۳-

تورکمان: ۷۵-

تورن شور (مندر): ۱۰۰-

تورن (کوه): ۱۰۰-

تورنیکو (کوه): ۱۰۰-

تورن (کوه): ۱۰۰-

تورن (کوه): ۱۰۰-

۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲

۱۴۱۲، ۱۴۱۳، ۱۴۱۴، ۱۴۱۵، ۱۴۱۶، ۱۴۱۷

۱۴۱۸، ۱۴۱۹، ۱۴۲۰، ۱۴۲۱، ۱۴۲۲، ۱۴۲۳

۱۴۲۴، ۱۴۲۵، ۱۴۲۶، ۱۴۲۷، ۱۴۲۸، ۱۴۲۹

۱۴۳۰، ۱۴۳۱، ۱۴۳۲، ۱۴۳۳، ۱۴۳۴، ۱۴۳۵

۱۴۳۶، ۱۴۳۷، ۱۴۳۸، ۱۴۳۹، ۱۴۴۰، ۱۴۴۱

تیج ستر: ۱۰۳-

پنگلکته: ۳۸-

پوشانه (سراش): ۵۰۷-

پوتنا: ۸۰۲، ۴۳۷، ۵۳۰-

پوندورون: ۹۴-

پونیال: ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹

پهار: ۸۲۷، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲

پرو (نالی): ۱۹۳-

پهاک: ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴

۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹

پسله لور: ۸۷-

پهنگام: ۸۷۱-

پستمان: ۸۲۰-

پیرنچال (کوه): ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵

۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱

۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷

۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳

پیربل: ۱۴۳-

پیرنه: ۴۸۹-

پیردشاه: ۸۰۷-

ت

تاپر (مندر): ۱۹۵، ۱۹۶

تاج گنج (دوفه تاج محل): ۱۷۹۲

۸۰۶-

تاراسیپ: ۱۸۰-

تاشقند: ۸۵۵، ۸۵۶

۸۵۹ ۸۵۵ ۸۴۳ ۸۳۲ ۸۳۹
۸۸۵ ۸۸۴ ۸۵۳ ۸۵۲ ۸۵۰
— ۸۷۱ — ۸۷۶ ۸۷۷

حسین: ۷۳۲

جوالا کی رتھ: ۷۵۳ ۷۴۹ ۷۲۵

جودھو: ۷۳۹ ۷۳۵ ۷۳۸ ۷۳۸

— ۷۸۰ ۷۸۱ —

جوشی: ۷۳۵

جوشی پرگ: ۷۰۷

جوشی سنگر (خانہ): ۵۴۹

جوشی مٹی: ۵۸۲

جون (جنا): ۱۲۲ ۱۲۲

جوتھ: ۳۸۷ ۳۸۲ ۳۵۳ ۳۵۰

— ۳۹۹ ۳۹۰ —

جوتھ گڑھ: ۳۱۰ ۳۱۰

جوتھ رات (بغ): ۳۶۰

جوتھ سم: ۶۰۲ ۵۷۵ ۵۷۲ ۵۵۳

جوتھ شمش: ۷۵۱ ۷۷۹

جوتھ سنگر (کوہ سلیمان): ۵۲۱ ۵۲۱

جے پور: ۷۳۳ ۷۳۳

جے سواری (مندر): ۱۰۸

جیون (دریا): ۱۱۸ ۱۱۸

جیسند: ۷۵۱ ۷۵۸

چ

چاپانیر: (قلم): ۳۵۲

چاٹ گام: ۵۳۵ ۵۹۳

چاڈورہ: ۲۲۰

چاگل: ۷۹۲

چترال: ۸۲۷ ۸۲۷ ۸۳۷

چتوڑ (قلم): ۲۵۲

— ۷۷۹ ۷۷۲ ۷۷۱ ۷۷۰ —

قلم پور: ۲۰۹

قلم مولہ: ۹۹

قلم گڑھ: ۷۲

قلم نیس: ۱۰۲

قلم شمش: ۳۹۷ ۳۵۸ ۳۵۷ ۳۶۲

— ۵۱۷ ۳۹۹ —

قلم شمش: ۸۳۲ ۸۳۲ ۸۵۰ ۸۵۳

قلم بل: ۵۰۷

قلم شمش: ۵۲

ج

جاندھر: ۳۷۵ ۳۷۲ ۳۷۱ ۳۸۱

— ۷۵۲ —

جاندھر پور: ۷۷۷

جادو: ۸۰۳

جادو (محلہ): ۳۸۰ ۳۵۳ ۳۷۱

— ۷۹۸ ۷۹۳ ۷۱۵ —

جادو: ۸۳۱ ۷۶۹ ۷۱۱

جگنند جی: ۸۳

جلال آباد: ۷۲۵ ۷۰۵

جمال نگر: ۴۴۷

جمال نگر: ۱۵۷

جمنا (دریا): ۷۳۸ ۷۱۳

جیون: ۷۷۱ ۷۳۳ ۷۳۳ ۷۱۳

— ۲۰۸ ۷۱۸ ۷۱۷ ۷۱۳ ۷۱۲ ۷۱۵ ۷۱۵

— ۷۵۸ ۷۴۳ ۷۲۵ ۷۱۵ ۷۱۲ ۷۰۹

— ۷۳۵ ۷۸۲ ۷۷۲ ۷۷۱ ۷۷۸ ۷۷۰

— ۸۰۸ ۷۷۹ ۷۷۸ ۷۷۷ ۷۷۱ ۷۵۲

— ۷۸۷ ۷۸۲ ۷۸۱ ۷۸۱ ۷۸۱ ۷۸۹

— ۸۳۷ ۸۳۷ ۸۳۵ ۸۳۲ ۸۲۹ ۸۲۸

چین : ۱۱ / ۱۸۵ / ۸۰۶ -

ح

حاجی پوره (قلعه) : ۳۹۹ -

حبیدکل : ۱۹۴ / ۴۲۵ / ۴۸۳ / ۸۲۵ -

۸۲۱ -

حجاز : ۱۸۸ -

حرمین : ۳۳۶ / ۳۱۷ / ۴۵۲ -

۵۱۱ / ۵۵۳ / ۵۶۴ / ۵۶۷ -

حسن آباد (محله) : ۲۴۸ / ۲۴۷ -

۲۴۹ / ۴۹۸ -

حسن آباد (بارغ) : ۵۰۲ -

حسن آباد (خاقانه) : ۸۴۹ -

حسن ابدال : ۴۳۴ / ۴۹۹ / ۷۰۶ -

۷۰۷ / ۸۱۵ / ۸۵۷ -

حسن پوره : ۲۴۸ -

حسین پوره : ۲۴۸ -

حصار (شهر) : ۳۳۷ -

حصار فیروز : ۳۹۳ -

حصوره : ۸۳۵ / ۸۷۰ -

حضرت بل : ۵۴۹ / ۴۲۶ / ۸۵۴ -

حنیدر آباد : ۵۲۴ / ۵۲۸ / ۵۵۴ -

۵۵۵ / ۴۵۵ / ۸۰۱ -

حمیدر آباد (بارغ) : ۵۰۶ -

خ

خامپور : ۲۲۰ / ۲۵۹ / ۳۲۱ -

۴۴۹ / ۴۱۲ / ۵۰۷ / ۴۴۹ -

خاندیس : ۱۳۵ / ۳۵۲ / ۳۸۳ -

۴۰۴ -

خاقانه بل شاه : ۱۴۷ / ۲۱۸ -

چنار (قلعه) : ۳۵۳ -

۵۳۱ -

چنار : ۵۳۹ -

چشمه شنج : ۷۸۲ -

چکار : ۲۴۷ / ۳۵۱ / ۱۲۸ -

چکر فی پور : ۸۸ -

چکاس : ۸۳۶ -

چل براس : ۶۶۵ -

چلیا ناله : ۸۱۶ -

چمبه : ۱۶ / ۱۳۵ / ۷۰۸ -

۷۲۹ / ۸۳۰ -

چکن : ۶۷۹ -

چناب : ۵۳۱ / ۱۱۷ / ۱۸۴ / ۳۴۲ -

۳۵۷ / ۶۰۲ / ۷۰۶ / ۸۱۶ -

چنار بارغ : ۶۹۹ -

چنبیل (دریا) : ۴۹۰ -

چندرگل (نهر) : ۴۷۰ -

چندرپار (محله) : ۱۵۵ -

چندرپار : ۲۹۶ -

چندرنگر : ۷۹۳ -

چندریری : ۳۴۸ / ۳۸۱ -

چنداله (قلعه) : ۶۶۹ -

چنپوره (قلعه) : ۳۹۱ -

چھاندرل : ۶۷۰ -

چھراٹ (پرگنه) : ۴۸۱ -

چھیان : ۱۸۴ -

چھیل : ۲۰۸ / ۷۲۹ / ۷۸۶ -

چیره دنی : ۴۱۶ -

چیره مار : ۲۴۸ / ۲۵۱ -

چیره وڈر : ۲۳۸ / ۴۲۳ / ۴۲۵ -

۶۶۰ -

۸۰۰ -

دوگون (کوه): ۴۲۱، ۴۱۹ -

دل: ۱۹۴، ۱۸۰، ۱۵۴، ۱۴۹، ۶۴۳، ۶۵۰، ۵۴۰، ۴۴۸، ۴۲۹، ۴۰۱، ۴۸۴، ۴۸۶، ۴۸۱، ۴۸۴

دلیل: ۸۴۸ -

دلته (موضع): ۴۹۳، ۴۹۲، ۴۱۷ -

دمتور (ملک): ۱۰۳ -

دم سوامی (منذر): ۱۰۰ -

دوارکا (شهر): ۹۴، ۸۴، نیز نیکون

دوآبه (پرگنه): ۴۰۰، ۴۲۶ -

دولت آباد (قلعه): ۵۲۸ -

دولت نگر: ۴۵۹ -

دودوی (قلعه): ۸۴۳ -

دلی: ۴۲۳، ۴۲۰، ۴۱۸، ۴۱۳، ۴۲۲

۱۹۲، ۱۸۳، ۱۸۲، ۱۴۵، ۱۴۲، ۱۴۳

۳۵۱، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۰، ۳۱۰، ۳۰۹

۳۲۶، ۳۴۵، ۳۴۴، ۳۴۱، ۳۴۹، ۳۵۴

۳۳۶، ۳۲۹، ۳۰۴، ۳۸۵، ۳۴۸، ۳۴۴

۵۹۲، ۵۴۴، ۵۳۸، ۵۳۳، ۵۱۴، ۵۱۲

۴۳۱، ۴۳۰، ۴۰۹، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۳، ۴۰۱

۴۴۳، ۴۴۰، ۴۳۸، ۴۳۵، ۴۳۳، ۴۳۲

۴۴۴، ۴۵۴، ۴۴۹، ۴۴۵، ۴۴۴

۴۸۳، ۴۸۰، ۴۸۰، ۴۹۹، ۴۸۲

۸۴۴، ۸۶۱ -

دیلپور: ۴۴۰، ۴۴۹ -

دجاکه: ۴۹۳ -

دیور (موضع): ۸۴ -

دیو سوی: ۹۰ -

دیوه: ۴۴۴، ۴۱۴، ۴۱۳

۴۳۵ -

دینا نگر: ۲۰۹ -

دیو (جزیره): ۳۵۲ -

دیبا لپور: ۳۴۰، ۳۴۴، ۳۹۳ -

دیوه جات: ۴۱۰ -

دیوه مر: ۴۲۴ -

دینو (پرگنه): ۴۶۰ -

دیوه غازی خان: ۸۲۱ -

ذ

ذکرو (موضع): ۴۲ -

راج محل: ۴۹۸ -

راجور: ۱۱۳، ۱۱۵، ۱۱۱، ۱۲۲

۱۳۳، ۱۳۰، ۱۳۹، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۴

۱۲۱، ۱۵۸، ۱۵۳، ۱۵۱، ۱۵۸، ۱۴۶

۳۳۹، ۳۳۳، ۳۴۴، ۳۵۹، ۳۳۰، ۳۱۵

۴۸۴، ۴۵۵، ۴۵۳، ۴۵۰، ۴۸۴

۴۴۹، ۴۳۲، ۴۱۴، ۴۹۸، ۴۹۴

۸۲۳ -

رادوگام: ۱۹۵ -

رام باغ: ۸۲۰ -

رام بن: ۸۴۳ -

رام گند: ۸۲۱ -

رام گند (چشمه): ۱۰ -

رام نگر: ۸۲۵، ۸۲۴، ۴۵۵ -

رام نگر ی: ۸۵۲ -

رام نگر: ۲۱۴ -

رامو: ۴۴۴، ۴۴۸، ۵۵۵ -

رادلپور: ۴۴۰، ۴۳۸، ۴۲۴

۴۲۸ -

سوانک (کوهستان) : ۱۸۳۶۴۱۸۱

- ۸۱۸/۳۴۳/۳۴۰

سوپران : ۹۰۸ -

سوپر (قصه) : ۱۲۰۹/۲۰۴/۱۰۲

۱۲۴۴/۲۵۸/۲۴۶/۲۴۵/۲۲۴/۲۱۹

۳۲۸/۳۱۴/۳۱۳/۳۱۰/۲۹۲/۲۸۷

۱۴۶۶/۱۴۴۶/۱۴۱۲/۱۴۱۱/۱۳۷۰/۱۳۱۹

- ۸۳۴/۷۸۵/۷۲۷/۷۱۲

سوجان پور : ۷۲۸ -

سوخته (سرا) : ۵۰۷ -

سورت : ۷۹۳/۳۹۴/۳۹۳/۴۲

- ۷۹۵

سودره کوش : ۱۳ -

سود : ۱۱۷ -

سورج کوه : ۱۰۲/۷۸۷ -

سوکو (په گنه) : ۸۲۰ -

سوزگه پور : ۱۰۵ -

سولانکل (نهر) : ۳۰ -

سومات : ۱۲۷/۱۲۴/۱۱۵

- ۱۲۹/۱۲۸

سون (دریا) : ۳۹۹ -

سوند : ۳۱ -

سونه پاره : ۹۹ -

سونه ننگ : ۷۷۳ -

سونه من (نهر) : ۳۲ -

سویه بونگ : ۲۲۱ -

سویه مٹ (تخت) : ۱۳۱ -

سویه جی (مقام) : ۱۳۳ -

سوار پور : ۷۳۸/۷۴۷ -

سهم پور : ۲۱ -

سهمه یار (محل) : ۲۲۲/۲۰۰

سکندر پور : ۲۰۷ -

سکھر : ۴۶۰ -

سلٹ : ۱۹ -

سلر : ۱۵۷ -

سلیم گڑھ (قلعه) : ۵۷۳ -

سلیمان (کوه) : ۷۳۸/۷۷۱/۷۷۳

- ۷۸۲

سمبور : ۲۸ -

سمرتہ (قلعه) : ۸۲۴ -

سمرتہ : ۱۸۲/۱۸۳/۸۲

۷۳۳۸/۳۳۷/۱۹۸/۱۸۸/۱۸۵

- ۸۵۴/۳۴۴/۳۴۲

سمن چنہ (قلعه) : ۲۲۸ -

سنبل (سنبل) : ۱۲۷/۳۵۰/۱۴۹

- ۳۹۶/۳۹۵/۳۸۸/۳۷۴

سنٹ جارج (قلعه) : ۷۹۵ -

سند : ۱۲۱۱/۱۷۳/۱۷۳/۵۲

۷۳۴/۷۰۱/۷۰۰/۵۷۹/۷۸۱/۷۱۲

- ۸۲۰/۷۲۳/۷۲۳

سند ساگر (دریا) : ۱۰۲/۵۳/۵۳

۷۷۵۴/۷۵۳/۳۴۳/۱۸۲/۱۲۹/۱۲۱

- ۸۳۰/۸۲۹/۸۲۵/۸۰۹/۷۷۵

سند لار (نهر) : ۱۹۱/۷۷۷/۷۲

- ۵۳۰

سند متنگر : ۴۱/۲۴/۲۳

سنگ لایپ : ۸۲/۷۰/۷۸

سنگ اندیب : ۸۲ -

سنگرام پور : ۳۵ -

سنگرام (محل) : ۱۵۸ -

سنگ پور : ۲۹ -

سوات : ۷۲۵ -

شیرنگ (جنگل) : ۲۶۶ -

شکرپن : ۱۰۴ -

شوپان : ۳۳۵ (۲۶۵) ۱۹۵ (۱۵۰) -

شور : ۴۵۳، ۴۳۸، ۴۲۸ -

شور : ۸۳ (۹۲) ۵۹ (۱۹) -

۹۵ -

شورت : ۳۱ -

شوره پور : ۱۰۲ -

شولشمر : ۲۶۷ -

شهاب الدین پوره : ۱۶۴ (۲۳۳) -

شیر (باغ) : ۲۷۹ -

شیراز (باغ) : ۳۶۳ -

شیخ پوره : ۸۱۳ (۷۵۰) -

شیخ باغ : ۷۸۲ -

شیر (قلعه) : ۸۶۹ -

شیراز : ۵۹۹ -

شیره کوٹ (کوه) : ۳۳۴ (۲۷۶) -

شیر گڑھ (قلعه) : ۶۰۳ (۶۷۴) -

شیر گڑھی (قلعه) : ۴۹۱ (۴۹۳) ۷۱۷ -

۷۱۳ (۷۲۹) ۷۲۵ (۷۴۰) ۷۷۷ -

۷۷۸ (۸۳۷) ۸۳۹ -

شیرم ناگ : ۲۶۶ -

شیروردن : ۱۰ (۸۷) -

شید پوره (قلعه) : ۳۹۱ -

ص

صاحب آباد (باغ) : ۲۸۷ -

صراف کمل (محل) : ۵۶۱ -

صفان : ۵۹۸ -

ط

طالقان : ۳۶۶، ۳۶۵ -

سیاکوٹ : ۱۱۷ (۱۱۷) ۱۱۷ (۱۱۷) -

۱۱۷ (۱۱۷) ۱۱۷ (۱۱۷) ۱۱۷ (۱۱۷) -

سیتا گڑ (چشمه) : ۱۰ -

سید آباد : ۷۳۱ -

سید پوره : ۳۷۳ -

سیرام پور : ۷۹۳ -

سیر (موضع) : پرگنه کھاور پوره -

۷۶۱ (۷۶۱) ۷۶۱ (۷۶۱) -

سیتان : ۲۶۰ -

سیف آباد (باغ) : ۵۳۰ -

سیف کمل : ۵۳۲ -

سیکری : ۳۹۴ -

ش

شادمان (قلعه) : ۳۳۹ -

شادی پوره : ۶۱۵ -

شار : ۲۵ (۳۱) -

شارد پور : ۹۱ -

شارکادیوی دتجانہ : ۳۲ -

شالما : ۸۲۵ -

شالہ ٹینگ : ۶۲۴ -

شلم : ۵ -

شاکس : ۵۰ (۳۱) -

شاہ آباد (باغ) : ۷۸۷ (۵۰۳) -

۷۷۷ (۷۷۷) ۷۷۷ (۷۷۷) -

شاہ پوره : ۷۸۷ (۲۹۵) -

شاہ جهان آباد (قلعه) : ۲۹۴ (۵۱۴) -

۷۴۵ (۷۴۵) ۷۴۵ (۷۴۵) -

شقام پوره : ۱۷۴ -

شکار پور (مندر) : ۷۷۴ (۸۰۵) -

شکر دہ : ۷۷۱ -

١٢٠

کاشانی: ۸۱۲: ۹۴۷

سنگریہ ۱۰۴۲، ۱۰۴۸، ۱۰۵۸، ۱۰۷۵

5-1461 (A) 4

-404-

کافی یک: ۸۴۴-

٢٢٩١٥٢٢١٥٢٢:٥١٣٥٢٢

۱۳۰۵: (۱۳۰۵)

کیو آر : ۵۰ : ۲۱۷ ، ۲۶۵ -

پیشہ ورانہ تعلیم کے شعبہ کے تحت

کتابخانه ملی: ۱۵۶۶۸۵-۱

بجھامہ ۲۳۴ (۲۵ پچھامہ) ۲۲۳۹

2944: 11

پیشی چڑچڑاہٹ
کہاجی: ۱۵۰

کوالہ لود : ۴۶۰

کراچی : ۱۵۵ -

کیشہ گنگا :

- 219 661464/

کہ مکمل: ۸۲۷-

کرمان: ۵۹۸ -

کرمیوار: ۵۲۳-

کرت: ۱۹۰۲۵۲، ۱۹۰۱۴۴

- 8066496492640601

کیرناٹ : ۴۸۔

کرنال: ۶۴۵، ۶۰۶، ۶۰۳
کے ہیں۔

لروپڻ (پرڻه): ۴۲، ۵۰، ۱۶۱

-AP0644
25

کشتار: ۶۰۹۶۱۸۱ -

12/11/1941

[illegible]

- ۸۳۸، ۶۹۳، ۶۹۰

کاده نیار: ۱۰۲، ۱۷۱، ۲۹

کما پور پاره (پرگنه): ۳۷، ۳۸، ۳۹

- ۶۱۹، ۱۵۶

کما دود: ۷۱۴، ۷۰۰، ۳۲۲

کهاگ: ۵۰

کھروٹی: ۸۲۰

کھرو مالہ: ۸۲۱

کھنڈام: ۲۱۷

کھنڈل: ۵۰

کھنڈل: ۷۷۳

کھنڈہ (قلعہ): ۱۲۸

کھوری: ۷۳۵، ۶۴۳

کھمبایت: ۳۹۷، ۱۴۷، ۱۴۶

- ۷۹۵

کھکھ: ۶۹۹، ۶۸۲، ۳۲۵

- ۸۳۳

کھونہ موہ: ۳۰

کیال موچن: ۲۰

کیموہ: ۵۵

گ

گاسو: ۲۲۰

گجرات (صوبہ): ۱۲۷، ۱۰۳، ۸۲

۱۳۹۲، ۳۸۲، ۳۵۲، ۱۸۳، ۱۲۸

۱۲۰۸، ۱۲۰۶، ۳۹۹، ۳۹۷، ۳۹۳

۱۵۵۵، ۱۵۵۸، ۱۵۵۸، ۱۵۱۱، ۱۵۱۰

۱۵۲۸، ۱۴۳۷، ۱۵۲۹، ۱۵۲۰، ۱۵۱۷، ۱۵۱۶

- ۸۰۲، ۷۵۲

گدا دہر (تختانہ): ۸۳۳

گڈی (قلعہ): ۶۷۲، ۱۲۰۲، ۱۲۰۰

- ۷۱۹

گرنیکل: ۷۹۳

گرگھ: ۳۸۶

گگھڑان (ولایت): ۲۳۶، ۲۵۸

- ۲۱۹، ۳۲۲، ۲۷۳

گگھنے گیر: ۱۵۳، ۱۴۵ (قلعہ): ۱۵۸

- ۱۶۳، ۱۶۲، ۱۶۱

گگھریل: ۷۵

گگھلت: ۱۷۲، ۱۱۴۳، ۱۰۴، ۹۰۰

۷۸۷۹، ۷۸۷۷، ۷۸۱۷، ۷۷۳، ۷۱۷

۱۸۲۸، ۱۸۲۵، ۱۸۳۸، ۱۸۳۷، ۱۸۳۶

- ۷۸۷۱، ۷۸۷۰، ۷۸۶۹، ۷۸۶۷

گگھڑگ: ۲۸۲، ۲۹۷، ۲۵۳، ۲۵۲

- ۶۷۰

گگھڑ پور (قلعہ): ۶۲۸

گگھ: ۵۹۹

گگھ: ۶۲۹

گگھ سینگھ: ۶۷۶، ۶۷۰

گگھ: ۷۷، (گگھ): ۱۸۳، ۱۷۸، ۱۸۳

- ۸۱۸، ۸۰۲، ۷۲۵، ۷۱۱، ۳۵۷، ۳۵۶

گگھ: ۵۸۸

گو ایار: ۳۹۷، ۳۹۶، ۱۲۵، ۱۱۸

۶۳۷، ۵۵۴، ۵۲۰، ۵۱۹، ۵۱۸، ۵۱۷

- ۸۰۶

گو بنڈ پور: ۷۹۵

گو بنڈ گڑھ: ۷۸۲، ۷۵۱

گو پال پور: ۱۰۵

گو پال مٹ: ۱۰۵

گو پیہ کار: ۲۷۱، ۲۰۹، ۷۵۰

گو جراتوالہ: ۷۲۶، ۷۲۴

گو جراتوالہ: ۲۲۰، ۱۲۰، ۱۲۰

ماکوت (قلعه): ۳۷۸ -

ماکب پور: ۳۸۹، ۳۸۴ -

ماور: ۲۶۸ -

ماوراءالنهر: ۵۹۸، ۱۷۷، ۱۷۴ -

ماهی: ۷۲ -

مایه سومه (محل): ۵۰، ۷۷ -

۷۹۱، ۷۹۰، ۷۸۸، ۷۸۷، ۷۸۶، ۷۸۵ -

۸۳۳، ۸۱۲ -

منقرا: ۷۸۶، ۱۲۲، ۱۲۱ -

مثن (دگر یوه): ۱۷۷، ۱۷۶، ۱۷۵ -

۸۲۵، ۱۷۹ -

مجمیع یون: ۲۲۶، ۳۵ -

مجمعی پور: ۵۹۱ -

محمد آباد -

محمد کوث: ۲۹۱، ۲۵۷، ۲۵۴ -

مدراس: ۷۷ -

مدکی: ۸۰ -

مدینه منوره: ۱۲۷ -

مراج: ۱۰۷، ۷۷، ۵۲، ۲۲، ۱۰۷ -

۸۰، ۷۷، ۷۷، ۷۷، ۷۷، ۷۷، ۷۷، ۷۷، ۷۷، ۷۷ -

۷۸۸، ۷۷۷، ۷۷۶، ۷۷۵ -

مراغه: ۵۹۹ -

مرن: ۱۷۰ -

مرو: ۷۸۱، ۷۹۸ -

مرطبه: ۲۲ -

مرین راج: ۲۲ -

مسج جامع (کشمیر): ۱۸۰، ۱۷۷، ۱۷۶ -

۳۲۹، ۷۸۸، ۷۸۳، ۷۷۲، ۷۷۱ -

۷۵۳، ۷۵۲، ۷۵۱، ۷۵۰، ۷۴۹ -

۷۴۷، ۷۴۶، ۷۴۵، ۷۴۴، ۷۴۳ -

۷۷۷، ۷۷۶، ۷۷۵، ۷۷۴، ۷۷۳ -

منا پور: ۸۷ -

مغان: ۱۷۳ -

منک (جزیره): ۲۲۰ -

منکا: ۷۷، ۷۶، ۷۵ -

منگر مبه: ۱۷۷ -

نور: ۳۰ -

نودیان: ۷۵۱، ۷۳۳ -

نوکه یون: ۸۷ -

نوک شری (تخت): ۱۸۵، ۱۴۵ -

نواب: ۸۶۲، ۱۳۰، ۷۳۰ -

نهر کوث: ۱۳۰، ۱۲۵، ۱۱۵، ۱۱۱ -

۱۲۴، ۱۲۳، ۱۲۲، ۱۲۱، ۱۲۰ -

۱۷۷، ۱۷۶، ۱۷۵، ۱۷۴، ۱۷۳ -

۲۱۳، ۲۱۰، ۲۰۲ -

لیه: ۷۷، ۷۶، ۷۵، ۷۴ -

ما ترچکر: ۷۲، ۱۲۰ -

ماد پور: ۸۵۹ -

ماد ناله: ۷۲۷، ۱۹۵ -

ماران (کوه): ۸۱۲، ۷۷۷ -

مارانندی شور: ۷۷، ۷۶، ۷۵ -

۱۷۹

مارگی شور (تخت): ۲۱ -

مادوار: ۹۴، ۷۲، ۷۱، ۷۰، ۶۸ -

مالکا: ۸۵ -

ماله: ۷۷، ۷۶، ۷۵، ۷۴، ۷۳ -

۷۳۹، ۷۳۸، ۷۳۷، ۷۳۶، ۷۳۵ -

۷۳۴، ۷۳۳، ۷۳۲، ۷۳۱ -

۵۵۷

مان تلاء: ۸۲۷، ۷۷۱ -

مله پوره : ۲۸-
 مله پال (کوه) : ۲۲۵-
 مله ان پور : ۹۴-
 مناور : ۸۲۷-
 منج (قلعه) : ۱۲۳-
 مندر پادشاه : ۲۵-
 مندر : ۳۸۵، ۴۱۳-
 مندرول : ۳۵۲-
 منشی باغ : ۸۳۵-
 منگلا : ۸۲۷-
 موژان : ۷۹۱-
 موستھو : ۹۶-
 مہا بات (کتاب) : ۱۹۷، ۱۶۱-
 مہا پدم ناگ (چشمه) : ۹۶-
 مہا دیو (کوه) : ۸۷-
 مہا دیو (تخت) : ۲۰، ۲۳، ۸۰-
 مہاشری (تخت) : ۱۸۰-
 مہاکال (تخت) : ۶۶-
 مہاشترگر (کوه) : ۲۳۰-
 مہر پور (پول لاد) : ۷۷-
 میال میر : ۷۹۱-
 میر پور : ۱۲۲، ۳۸۳-
 میسور : ۸۰، ۸۰۲-
 میگام : ۴۴۹-
 میگمٹ : ۵۸-
 میگه دن : ۵۸-
 مینہ گام : ۵۸-
 منگر (قلعه) : ۵۱۱، ۸۶۱-
 میوات : ۳۷۸، ۳۵-

—————

۸۷۲، ۸۵۱، ۸۴۹، ۷۸۷-
 مسجد جامع (جباره) : ۱۷۹-
 مسجد جامع (دہلی) : ۴۹۴، ۵۸۵-
 ۷۵۴، ۶۰۶-
 مشہد : ۵۹۸، ۵۹۷-
 مصر : ۴-
 منظر آباد : ۴۳۸، ۴۴۴، ۵۸۸-
 ۵۸۹، ۶۲۲، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷-
 ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۴۷، ۶۴۷-
 ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۲، ۶۹۱-
 ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۳-
 ۷۴۹، ۷۸۲-
 مقبرہ شیر شمس عراقی : ۶۶۷-
 مکا کیشو (تخت) : ۸۷۷، ۸۸۷، ۱۷۹-
 منکاشری (تخت) : ۱۰۲-
 مکت سر : ۷۴۱-
 منکاسوامی (مندر) : ۸۷-
 مکھٹ : ۷۵۳-
 مکھ مغلیہ : ۱۲۰، ۱۲۷، ۳۶۷-
 ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۴، ۴۵۲-
 ملتان : ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱-
 ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۲۰، ۱۲۴، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱-
 ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴-
 ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹-
 ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰-
 ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴-
 ملارہ (محلہ) : ۶۹۶-
 ملاکاس (جزائر) : ۷۹۳-
 ملچی مر : ۵۶۱-
 ملک کوٹہ : ۷۴۹-
 ملک آنگن : ۱۷۱-

ن

ناجھ: ۷۵۱۷۷۸ -

نادر آباد: ۷۲۵ -

نارستان کوہ: ۲۲۸ -

نارول: ۳۸۴ -

نارہ داد: ۵۰ -

ناگام: ۲۰۷۷۷۷ (کر پوہ): ۲۲۱ -

۷۱۵، ۲۳۲، ۲۲۰، ۷۷۷، ۸۷۷ -

ناگیور: ۸۰۴، ۷۳۷ -

ناگر نگر (قلعہ): ۲۲۸، ۲۲۵ -

ناگور: ۳۹۵، ۳۹۳ -

نادر د: ۵۹۶ -

ناوہ پورہ: ۷۷۷، ۲۸۱، ۷۱۳ -

نابہ کابل: ۵۱۷، ۱۹۳ -

نبر کوٹ: ۹۴ -

نرین ناگ (چشمہ): ۳۸ -

نریدہ (دریا): ۷۷۷، ۳۸۳، ۳۹۲ -

۵۱۷، ۵۱۱ -

نرسنگہ اوتار (بتخانہ): ۸۷ -

نرور (قلعہ): ۱۸ -

نسجت پور: ۸۷ -

نسیم بانغ: ۸۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷ -

نشاط بانغ: ۸۷۵ -

ننگر کوٹ: ۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷ -

۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷ -

۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷ -

ننہ پور: ۷۷۷، ۷۷۷ -

ننہ کیشور (بتخانہ): ۳۹ -

نندہ مرگ: ۷۷۷، ۷۷۷ -

نندوتہ (قلعہ): ۷۷۷، ۷۷۷ -

نوشہرہ: ۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷ -

۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷ -

۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷ -

۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷ -

۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷ -

۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷ -

نوشہرہ (پنجاب): ۷۷۷، ۷۷۷ -

۷۷۷ -

نوکھل: ۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷ -

نوسجد: ۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷ -

نونگر: ۳۲ -

نوبتہ (محلہ): ۷۷۷، ۷۷۷ -

نور الد: ۷۷۷، ۷۷۷ -

نور الد: ۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷ -

۷۷۷ -

نور پور: ۱۱۶ -

نیلاب: ۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷ -

۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷ -

۷۷۷، ۷۷۷، ۷۷۷ -

نیلہ ناگ (چشمہ): ۷۷۷، ۷۷۷ -

نیوہ: ۷۷۷ -

و

واٹورہ، واٹورہ: ۷۷۷، ۷۷۷ -

۷۷۷ -

وتان مرگ (سد): ۱۸۰ -

وتر (پرگنہ): ۷۷۷، ۷۷۷ -

وترنگ (کوہ): ۳۵ -

وتر میل: ۳۸ -

وتہ نار: ۷۷۷، ۷۷۷ -

وٹی شور (بتخانہ): ۷۷۷ -

۸۵۹، ۸۳۷، ۸۳۵، ۷۵۴ -

میل : ۳۲ -

ی

یار کند یا یا قند : ۷۶۱ -

۸۵۷، ۸۵۵، ۸۵۴، ۸۵۳ -

۸۵۹، ۸۵۸ -

یارون (جنگل) : ۱۱۵ -

پاسین : ۸۳۹، ۸۳۸، ۷۸۱ -

۸۴۴ -

پوژپ : ۸۵۷، ۷۸ -

~~~~~

منومان گند (چشمه) : ۱۰ -

پوشیار پور : ۷۴۸ -

پوکبه لتری : ۳۸ -

پول : ۷۷۷ -

پول لاڈ : ۴۸ -

پونزی : ۸۴۶ -

پیر پور : ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲ -

۷۲۵، ۷۲۰، ۷۱۵، ۷۱۴، ۷۰۳ -

۷۳۹، ۷۲۵، ۷۲۰، ۷۱۵، ۷۱۴ -

۷۳۱، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۱۴، ۷۱۸ -

۷۳۱، ۷۳۸، ۷۲۰، ۷۱۴، ۷۱۷ -

۷۲۹، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۰۳ -

۷۵۷، ۷۵۸، ۷۳۶، ۷۵۳ -

تمام شد فهرست نامہائے جاہا

غلط نامہ تاریخ حسن حصہ دوم

باوجود اہتمام کاظمی کہ درجہ تصحیح و چاپ این حصہ مذکور شد باکمال تاسف بیان کردہ میشود کہ بعضی اختلاط دران راہ یافتہ است آنچہ ذیل ذکر کرے شود درست آنست

م = مشن ح = حاشیہ

صفحہ	سطر	نا درست	درست	صفحہ	سطر	نا درست	درست
۲	۱۱	ہنگی .... با حاشیہ	ہنگی چار گونہ با حاشیہ	۱۷۸	۱۴	سکونت	حکومت
۴	۱۵	زمعم	مب	۱۷۹	۲	عاقبت بنیاد	عاقبت از بنیاد
۵	۸	گر دہ	کر دہ	۱۸۷	۱۹	لاریج	لاریج بود
۱۱	۳	بعضی .... برنگال	بعضی یام برنگال	۱۸۸	۱۹	سمات	سمات
۲۴	۱۶	حکومت	حکومت کرد	۱۹۰	۱۹	یرنعل	یرنعل
۵۲	۸	ازینجا	ازینجا	۱۹۴	۱۳	کہ دہ	کہ دہ
۵۶	۹	و .... محمد	و درجہ رملہ	۱۹۶	۱۷	سلطان	سلطان بازیدین
۵۳	۸	تشیت	تشیت	۱۹۸	۱۲	ظاہر	ظاہر
۱۸	۱۸	شکوہ	شکوہ	۲۰۹	۴	شاید	شاید
۵۵	۱۵	اینجا	اینجا	۲۱۳	۱۶	کر سوار	کر سوار معکر
۵۷	۲	تشیت	تشیت	۲۳۸	۷	دجے	دجے
۱۰	۱۰	پر راخت	پر راخت	۲۴۵	۲	غلاب نامہ	غلاب نامہ
۱۵	۱۵	آغار با	آغار با	۲۶۶	۱۱	جیداری نیہ	جیداری نیہ
۱۶	۱۶	گذا باین	گذا باین	۲۷۶	۶	سواری	سواری
۶۰	۱	بیب	پیدا	۱۸۱	۱۰	(دھونی)	(دھونی)
۳	۳	کہ این	کہ این	۱۷	۱۷	(دھونی)	(دھونی)
۸۱	۱۸	اکندہ	اکندہ	۳۳۷	۱۱	ناشپاتی	ناشپاتی
۸۲	۲	بیا بر	بنا بر	۳۴۵	۳	بر قتل	بر قتل
۸۴	۶	پیگار	پیگار	۳۴۶	۷	تا سید	تا سید
۱۲۲	۱۷	یوا قیت	یوا قیت	۳۵۹	۵	۹۹۴ھ	۹۹۴ھ
۱۳۱	۱۷	بیجارہ یک	بیجارہ یک	۳۶۸	۶	نودہ حقیقت بدر گاہ	نودہ حقیقت بدر گاہ
۱۳۴	۱۸	لو	لو	۳۸۴	۱۰	مجلس	مجلس
۱۵۸	۸	را	×	۳۸۴	۱۱	اشرف الدین	اشرف الدین
۱۶۸	۱۶	ہمہ ما .... تردد	ہمہ ما بے تردد	۴۰۳	۱	کالمستان	کالمستان

صفحه	سطر	ناوست	دوست	صفحه	سطر	ناوست	دوست
۲۰۳	۱۱	کبیل	کبیل	۴۸۱	۱۳	ساخته	کرده
۲۰۸	۱۲	چندوزلاهور	چندوزلاهور	۴۸۹	۱۳	زده	آگفت
۲۲۲	۱۰	درمقدمات	درمقدمات	۴۹۱	۳	میداشت	می انداخت
۲۲۹	۱	گر دایگرد	گر دایگرد	۴۹۸	۸	مضطرب برنخاسته	مضطرب بقلب برنخاسته
۲۳۱	۱	قاسم را	قاسم خان را	۴۹۹	۹	شیر گزیده	قلعه شیر گزیده
۲۳۶	۵	بمقابل	بمقام	۴۹۳	۵	نوشی پوره بیک	نوشی پوره پای هفت
۲۳۶	۱۲	امات	امانت			پیوستند	افشاده سلام خان که از
۲۳۷	۸	برفله آن	گر دایگرد او				سرن عسکر بود و باغ
۲۴۰	۵	فوج	یا فوج				مدرخان حق گشت
۲۴۳	۱۲	خان تشار	خان تشار				دو پسر که خیر او در دانه
۲۴۸	۱	برایا سبب	برایا سبب				عرق دریا کرده و خوار
۲۵۰	۶	بودن زول	بودن زول				از دست پادشاه خود
۲۵۳	۲	حلو	حلو				و این عسکر آوده حست
۲۵۳	۱	مدبب	مدبب				مدرخان از شهر بفرستاد
۲۵۶	۶	آوردند	آوردند				پوشه و ده جنگ پیوستند
۲۶۳	۳	علی قلی	علی قلی خان	۴۹۳	۱۳	از جنگ	از جنگ
۲۶۶	۶	حکمت	حکمت	۴۹۹	۱۴	بر علالت موقوف	بر علالت طبیعت و ف
۲۷۲	۸	فرزند	فرزند		۱۷	بدیدن	
۲۸۲	۱۶	د	د	۷۰۲	۹	میرزا	میرزا
۲۹۰	۱۴	کوشیدن	کوشیدن	۷۱۳	۱۴	رام سهر رام	رام سهر رام
۵۰۰	۹	بان	بان جماعت	۷۱۷	۷	نمودند مردم	نمودند ازین مردم
۵۴۳	۸	شهر سرنیگر	از شهر سرنیگر		۶	یک و پیه	یک و پیه بود
۵۴۸	۱	میرزا حسین	میرزا حسین	۷۲۱	۸	پرز او بمقام	هزار سوار بمقام
۵۵۷	۴	تلاقی	تلاقی	۷۲۲	۱۷	حاکم	حاکم کشمیر
	۱۲	شاه	شاه	۷۲۷	۴	نداشت	نمک داشت
۵۷۹	۳	تغال	تغال	۷۲۸	۸	بله پوره	بله پوره
۵۹۰	۸	مصل	مصل	۷۳۵	۱۳	از مصداقه	از مصداقه
۶۰۴	۹	افکنده	افکنده	۷۳۶	۱۳	آل دو لک	آل از دو لک
۶۳۶	۴	جر	جر	۷۴۲	۹	ایلغار	ایلغار آورده
۶۳۷	۱	گو یار	گایوار	۷۴۹	۶	پیلار	پیلار
۶۵۱	۱۰	بر جز	بر جز	۷۴۳	۶	را	تا
۶۷۰	۳	سجود	سجود	۸۰۵	۱۳	انگر نیز	انگر نیز در آمد
۶۷۹	۱۱	گذرانید	گذرانید	۸۳۳	۱	خی کر	خی کر
۶۸۱	۸	رسانید	رسید	۸۴۲	۱۴	مدسه	مدسه
				۷۹۰	۱۱	دار	طو دار

